

CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE

RAPORT ANUAL 2020

ACTIVITATEA JUDICIARĂ

CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE

Raport anual 2020

Activitatea judiciară

Sinteză a activității judiciare a Curții de Justiție și a Tribunalului Uniunii Europene

Curtea de Justiție
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Tribunalul
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Curtea pe internet:
curia.europa.eu

Printed by the Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Manuscris definitivat în luna februarie 2021

Nici instituția și nicio persoană care acționează în numele instituției nu este responsabilă pentru utilizarea care ar putea fi dată informațiilor de mai jos.

Luxemburg: Curtea de Justiție a Uniunii Europene/Direcția comunicare –Unitatea Publicații și presă electronice

Fotografii: © Uniunea Europeană, 2019-2021

Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.

Orice utilizare sau reproducere de fotografii sau de alte documente al căror titular al drepturilor de autor nu este Uniunea Europeană este interzisă fără autorizarea titularilor drepturilor de autor.

PRINT	QD-AP-21-001-RO-C	ISBN 978-92-829-3622-1	ISSN 2467-0944	doi:10.2862/13874
PDF	QD-AP-21-001-RO-N	ISBN 978-92-829-3598-9	ISSN 2467-1177	doi:10.2862/511072

Cuprins

<i>Prefața domnului Koen Lenaerts, președintele Curții de Justiție a Uniunii Europene</i>	10

Capitolul 1 • Curtea de Justiție

A	Evoluția și activitatea Curții de Justiție în anul 2020	13
B	Jurisprudența Curții de Justiție în anul 2020	16
I.	Drepturi fundamentale	16
1.	Libertatea de religie	16
2.	Dreptul la o cale de atac efectivă și dreptul de acces la o instanță imparțială	21
3.	Libertatea artelor și științelor, dreptul la educație și libertatea de a desfășura o activitate comercială	26
4.	Protecția datelor cu caracter personal	27
II.	Cetățenia Uniunii	33
III.	Dispoziții instituționale	36
1.	Privilegii și imunități ale Uniunii: inviolabilitatea arhivelor BCE	36
2.	Accesul la documente	39
IV.	Bugetul și subvențiile Uniunii	43
V.	Contenciosul Uniunii	46
1.	Reprezentarea juridică în fața instanțelor Uniunii	46
2.	Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor	48
3.	Acțiuni în anulare	50
4.	Trimiteri preliminare	55
VI.	Agricultură și pescuit	61
VII.	Libertatea de circulație	63
1.	Libera circulație a mărfurilor	63
2.	Libera circulație a lucrătorilor	65
3.	Libertatea de stabilire	67

4. Libera prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor	73
4.1. Dispoziții fiscale naționale	73
4.2. Detașarea lucrătorilor	74
5. Libera circulație a capitalurilor	79
VIII. Controlul la frontiere, azilul și imigrarea	82
1. Controlul la frontiere	82
2. Politica în domeniul azilului	83
2.1. Transferul solicitanților de azil	83
2.2. Zone de tranzit	85
2.3. Introducerea și soluționarea cererilor de azil	88
3. Politica de imigrare: cereri de viză	95
IX. Cooperarea judiciară în materie civilă	97
1. Regulamentele nr. 44/2001 și nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială	97
2. Regulamentul nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere	100
X. Cooperarea judiciară în materie penală	102
1. Mandatul european de arestare	102
1.1. Executarea mandatelor europene de arestare și condițiile predării	102
1.2. Noțiunea de „autoritate judiciară emitentă”	111
2. Ordinul european de anchetă în materie penală	113
3. Confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea	115
4. Despăgubirea victimelor infracționalității	116
XI. Transporturi	117
XII. Concurență	120
1. Norme aplicabile întreprinderilor	120
1.1. Înțelegeri	120
1.2. Abuz de poziție dominantă (articolul 102 TFUE)	126
1.3. Proceduri de punere în aplicare a normelor de concurență	128
2. Ajutoare de stat	130
2.1. Aplicabilitatea normelor privind ajutoarele de stat	130
2.2. Proceduri de control	134

XIII. Dispoziții fiscale	137
1. Locul operațiunilor taxabile – Livrare de bunuri cu transport	137
2. Baza de impozitare a TVA-ului	139
3. Scutiri la export	140
4. Modalități de exercitare a dreptului de deducere a TVA-ului	143
XIV. Aproximarea legislațiilor	145
1. Dreptul de autor	145
2. Proprietate intelectuală și industrială	149
3. Achizițiile publice	156
4. Produse alimentare	158
5. Combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale	160
XV. Internet și comerțul electronic	161
XVI. Politica economică și monetară	163
XVII. Politica socială	166
1. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și securitatea socială	166
2. Protecția lucrătorilor pe durată determinată	168
3. Organizarea timpului de lucru	170
4. Protecția lucrătorilor în cazul insolvenței angajatorului	171
5. Detașarea lucrătorilor	174
6. Coordonarea sistemelor de securitate socială	176
XVIII. Protecția consumatorilor	178
XIX. Mediu	183
1. Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului	183
2. Valori-limită aplicabile concentrațiilor de particule PM ₁₀	185
3. Directiva habitate	187
4. Răspunderea privind mediul	189

XX.	Acorduri internaționale	191
1.	Competența Curții de Justiție în materia interpretării unei convenții internaționale	191
2.	Încălcarea unui acord încheiat în cadrul OMC	193
3.	Cerere de extrădare a unui resortisant al unui stat membru al Spațiului Economic European	196
XXI.	Politica externă și de securitate comună	198
XXII.	Funcția publică europeană	200
1.	Procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice	200
2.	Dreptul la concediul anual plătit	202
3.	Ridicarea imunității de jurisdicție	204
C	Activitatea grefei Curții de Justiție în anul 2020	207
I.	Măsurile luate în contextul crizei sanitare	207
II.	Principalele tendințe statistice ale anului precedent	209
D	Statistici judiciare ale Curții de Justiție	214
E	Compunerea Curții de Justiție	244
I.	Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2020	245
II.	Ordinea protocolară la data de 31 decembrie 2020	246

Capitolul 2 • Tribunalul

A	Activitatea Tribunalului în anul 2020	249
B	Jurisprudența Tribunalului în anul 2020	251
I.	Procedură jurisdicțională	254
1.	Calitatea procesuală	254
2.	Încălcarea normelor fundamentale de procedură	259
3.	Judecare în lipsă	261

II. Dreptul instituțional	263
III. Normele de concurență aplicabile întreprinderilor	271
1. Contribuții în domeniul articolului 101 TFUE	271
2. Contribuții în domeniul articolului 102 TFUE	276
3. Contribuții în domeniul concentrărilor economice	278
IV. Ajutoare de stat	286
1. Întinderea competenței de control a Comisiei	286
2. Ajutor pentru sectorul transportului aerian	288
3. Impozitarea societăților integrate într-un grup multinațional	290
V. Proprietate intelectuală	294
1. Marca Uniunii Europene	294
a. Semne care pot să constituie o marcă	294
b. Mărci lipsite de caracter distinctiv	295
c. Mărci de natură să înșele publicul	297
d. Chestiuni de procedură	298
2. Desene sau modele industriale	305
3. Soiuri de plante	307
VI. Politica externă și de securitate comună – Măsuri restrictive	308
1. Ucraina	308
2. Siria	310
VII. Coeziunea economică, socială și teritorială	312
VIII. Agricultură – Etichetarea vinului	313
IX. Protecția sănătății	316
X. Energie	319
XI. Produse chimice (REACH)	321
XII. Supravegherea sectorului financiar	322
XIII. Contractele de achiziții publice ale instituțiilor Uniunii	328

XIV. Accesul la documentele instituțiilor	330
XV. Funcție publică	333
1. Dreptul la grevă	333
2. Libertatea de exprimare	335
3. Promovare	336
4. Indemnizația de expatriere	338
5. Asigurările sociale	340
6. Termenele de introducere a căii de atac	342
XVI. Contenciosul în despăgubire	343
XVII. Cereri de măsuri provizorii	345
C Activitatea grefei Tribunalului în anul 2020	350
I. Secțiune specială privind ședințele de audiere a pledoariilor	352
II. Secțiune specială privind ședințele de pronunțare a hotărârilor	354
III. Rezumatul celorlalte acțiuni	354
D Statistici judiciare ale Tribunalului	356
E Compunerea Tribunalului	382
I. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2020	383
II. Ordinea protocolară la data de 31 decembrie 2020	384

Koen Lenaerts

Președintele Curții de Justiție
a Uniunii Europene

Anul 2020 va rămâne, atât în Europa, cât și în restul lumii, o pagină neagră în istoria secolului XXI din cauza pandemiei legate de Covid19. Această pandemie, care continuă să afecteze dur populația, în special persoanele cele mai fragile, a busculat profund reperele noastre zilnice. A bulversat modurile noastre de viață privată și socială, dar și mediul și obiceiurile noastre de lucru.

În acest context, aș dori să reiterez recunoștința mea cea mai vie pentru capacitatea de adaptare și pentru angajamentul exemplare manifestate de Membrii și de personalul instituției de la debutul pandemiei pentru a asigura o funcționare cât mai normală posibil a instanțelor și continuitatea activității în serviciul justiției europene. Țin să salut în special anticiparea și proactivitatea de care a dat dovadă grefierul nostru, domnul Calot Escobar. Planurile de criză pe care le-a pus în aplicare în strânsă colaborare cu cabinetele și cu serviciile instituției și-au demonstrat toată eficacitatea pentru gestionarea acestei situații neașteptate.

Astfel, au fost implementate în timp record soluții tehnologice pentru ca fiecare să poată lucra în condiții care să se apropie, în măsura posibilului, de condițiile obișnuite de muncă și pentru a garanta reluarea ședințelor după o întrerupere forțată de câteva săptămâni între jumătatea lunii martie și sfârșitul lunii mai. Totodată, au fost adoptate măsuri sanitare stricte pentru a asigura securitatea tuturor celor care au trebuit să vină în clădirile instituției, în special pentru a participa la ședințe și la deliberări.

Soluțiile și măsurile variate puse în aplicare în cursul acestei crize vor trebui să ne anime reflecțiile cu privire la viitoarea organizare a muncii noastre. Instrumente tehnice precum telemunca sau videoconferința au fost utilizate la o scară nemaivăzută până acum. Va fi necesar să continuăm să profităm de ele, chiar și după revenirea unor zile mai bune.

Anul 2020 a cunoscut de asemenea un eveniment încărcat de emoție, odată cu retragerea efectivă, la 31 ianuarie la miezul nopții, a Regatului Unit din Uniunea Europeană. După mai bine de 47 de ani de destin comun și la sfârșitul unei perioade de tranziție care a expirat la 31 decembrie 2020, Uniunea Europeană și Regatul Unit vor trebui să își reinventeze relațiile în temeiul a trei acorduri (un acord comercial și de cooperare, un acord privind securitatea informațiilor clasificate și un acord privind energia nucleară) a căror negociere s-a încheiat la 24 decembrie 2020 și care au început să se aplice de la 1 ianuarie 2021.

Pe plan instituțional, retragerea Regatului Unit a avut drept consecință plecarea judecătorilor britanici de la Curtea de Justiție și de la Tribunal, domnii Vajda și Forrester. Pe de altă parte, un avocat general grec, domnul Rantos, i-a succedat doamnei avocate generale Sharpston. Anul 2020 a fost marcat de asemenea de plecarea primului judecător ceh la Curtea de Justiție, domnul Malenovský, și de înlocuirea sa de către domnul Passer, anterior judecător la Tribunal, precum și de sosirea judecătorei letone, doamna Ziemele, și a avocatului general francez, domnul Richard de la Tour.

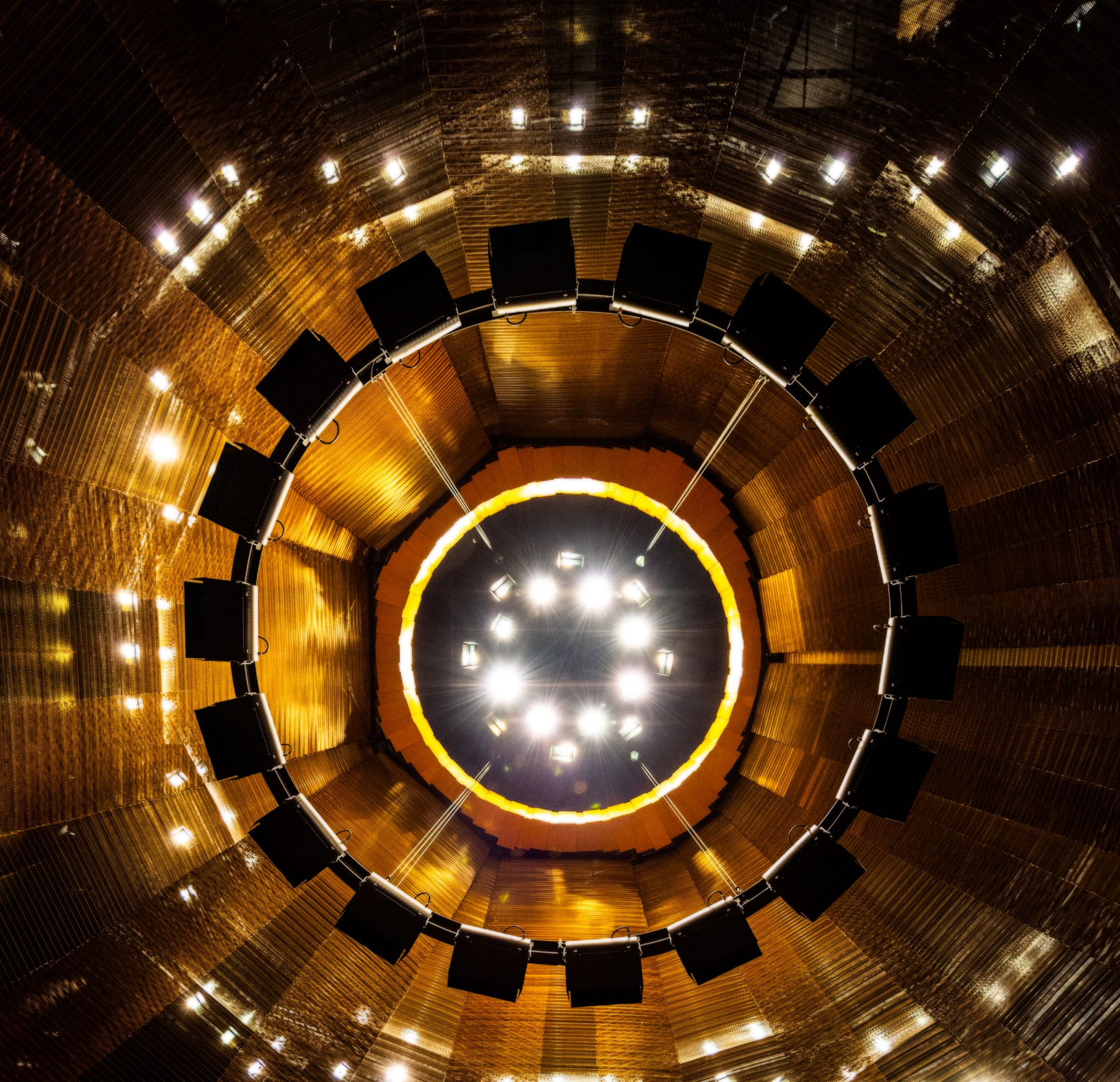
Tot pe plan instituțional, în conformitate cu prevederile Regulamentului (UE, Euratom) 2015/2422 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea de Justiție a transmis Parlamentului European, Consiliului Uniunii Europene și Comisiei Europene, la 21 decembrie 2020, un raport privind punerea în aplicare a dublării numărului de judecători ai Tribunalului, precum și măsurile aferente adoptate de această instanță în cadrul reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii. În raport se efectuează și o evaluare a primelor rezultate ale acestei reforme și se recomandă o serie de măsuri care vizează optimizarea utilizării resurselor disponibile, într-o perspectivă de ameliorare constantă a calității și a celerității serviciului public european al justiției.

Criza sanitară a avut în mod inevitabil impact asupra statisticilor anului care a trecut. Numărul de cauze introduse la cele două instanțe (1 582) este inferior cifrei-record din anul precedent (1 905), dar apropiat de cifrele anilor 2018 (1 683) și 2017 (1 656). În ceea ce privește în special Curtea de Justiție, acest recul se datorează mai întâi reducerii în primele luni ale pandemiei a activității instanțelor naționale și, prin urmare, a numărului de trimiteri preliminare (556, față de 641 în anul 2019), dar este imputabilă și diminuării semnificative a numărului de recursuri împotriva deciziilor Tribunalului (131, față de 266 în anul 2019). Numărul cauzelor soluționate de Curte și de Tribunal în anul 2020 este de asemenea în scădere (1 540, față de 1 739 în anul 2019), o diminuare care se explică în principal prin amânarea a numeroase ședințe, dictată de situația sanitară și de limitările deplasărilor transfrontaliere care au marcat anul trecut. Diminuarea este totuși mai puțin pronunțată la Curtea de Justiție, care a soluționat în anul 2020 792 de cauze, un număr inferior cifrei-record din anul 2019 (865), dar superior celui din anii 2018 (760) și 2017 (699). Pe de altă parte, durata medie a soluționării cauzelor de către cele două instanțe a rămas foarte apropiată de cea din anii precedenți, ceea ce constituie un important motiv de mulțumire.

Așadar, eforturile depuse la toate nivelurile instituției pentru surmontarea evenimentelor imprevizibile ale acestei crize sanitare istorice și-au produs roadele în foarte mare măsură. Este important să se continue pe această cale, examinând cauzele cât mai repede posibil și asigurând totodată calitatea deciziilor judiciare. Astfel, Curtea de Justiție și Tribunalul sunt expuse atenției în creștere a lumii juridice și a mass-mediei ca urmare, printre altele, a importanței și a sensibilității cauzelor examinate. Ne gândim în special la cele care privesc libertățile fundamentale și principiile înseși ale statului de drept.

În speranța unei întoarceri progresive la normal în anul 2021, voi încheia prin a mulțumi călduros colegilor mei, precum și întregului personal al instituției pentru munca remarcabilă pe care au îndeplinit-o în cursul acestui an ieșit din comun.

Capitolul 1

Curtea de Justiție

Evoluția și activitatea Curții de Justiție în anul 2020

de domnul **Koen Lenaerts**, președintele Curții de Justiție

Acest prim capitol expune în mod sintetic activitățile Curții de Justiție în anul 2020. Prima parte (A) oferă o imagine generală a evoluției instanței în cursul anului trecut și a activității sale jurisdicționale. Partea a doua (B) prezintă, ca în fiecare an, principalele evoluții jurisprudențiale, clasificate pe materii. În a treia și în a patra parte se face o prezentare generală a principalelor tendințe statistice ale anului trecut și a măsurilor adoptate de Curte pentru a face față crizei sanitare (C și D), în timp ce în a cincea și ultima parte (E) este prezentată compunerea Curții în cursul aceluiași an.

1.1. Anul 2020 a fost marcat de plecarea a trei membri ai Curții: domnul Jiří Malenovský (judecător la Curte din anul 2004 până în anul 2020), domnul Christopher Vajda (judecător la Curte din anul 2012 până în anul 2020) și doamna Eleanor Sharpston (avocată generală la Curte din anul 2006 până în anul 2020).

În cursul aceluiași an, doamna Ineta Ziemele (Letonia) și domnul Jan Passer (Republica Cehă) au intrat în funcție în calitate de judecători, în timp ce domnul Jean Richard de la Tour (Franța) și domnul Athanasios Rantos (Grecia) au intrat în funcție în calitate de avocați generali.

1.2. Pe planul funcționării instituționale, Curtea de Justiție a transmis Parlamentului European, Consiliului Uniunii Europene și Comisiei Europene, la 21 decembrie 2020, al doilea dintre cele două rapoarte pe care a fost invitată prin articolul 3 din Regulamentul 2015/2422¹ să le prezinte în cadrul monitorizării punerii în aplicare a reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii constând în dublarea, în trei etape succesive, a numărului de judecători ai Tribunalului.

Amintim că primul dintre aceste rapoarte a fost prezentat instituțiilor menționate la 14 decembrie 2017 și privea posibilele modificări în repartizarea competențelor în domeniul trimiterilor preliminare în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Curtea a concluzionat în raportul respectiv că nu era nevoie, în acest stadiu, să transfere Tribunalului o parte din competența pe care o exercită în materie preliminară. Această concluzie se baza printre altele pe constatarea potrivit căreia cererile de decizie preliminară adresate Curții sunt examinate cu celeritate, în pofida creșterii semnificative a numărului lor și a intensității dialogului cu instanțele statelor membre pe care o reflectă această creștere.

Al doilea raport vizează punerea în aplicare la data de 30 septembrie 2020 a creșterii numărului de judecători ai Tribunalului și măsurile aferente adoptate de această instanță în cadrul reformei menționate. Având în vedere perioada relativ scurtă corespunzătoare acestei puneri în aplicare (primii judecători suplimentari au intrat în funcție în luna aprilie 2016) și caracterul său eşalonat (7 dintre ultimii judecători suplimentari au intrat în funcție în luna septembrie 2019, iar cel de al optulea și ultim judecător din această a treia etapă nu a fost încă numit, la fel ca cel de al doisprezecelea și ultim judecător din prima etapă), raportul respectiv propune să nu se tragă concluzii definitive din analiza rezultatelor reformei amintite. Această rezervă se impune cu atât mai mult în considerarea înnoirii trienale a Tribunalului din luna septembrie 2019 (cu plecarea a 8 judecători) și a impactului crizei sanitare asupra activității acestei instanțe începând cu luna martie 2020, în special asupra desfășurării ședințelor și în mod corelativ a numărului de cauze soluționate în cursul anului trecut.

¹ Regulamentul (UE, Euratom) 2015/2422 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (JO 2015, L 341, p. 14).

Analiza efectuată cu ocazia elaborării acestui al doilea raport a pus totuși în evidență anumite tendințe pozitive, recunoscute de participanții (agenți și avocați) la procedurile în fața Tribunalului care au fost consultați, și anume o scădere semnificativă a duratei procedurilor, intensificarea cercetării judecătorești a cauzelor și o trimitere mai frecventă a cauzelor la complete de judecată extinse.

Pentru a se putea profita în interesul justițiabililor de toate beneficiile reformei Tribunalului, raportul recomandă o serie de măsuri vizând organizarea modului de atribuire a cauzelor (printre altele prin crearea unor camere specializate, după modelul deja introdus în domeniile proprietății intelectuale și funcției publice), generalizarea reducerii duratei procedurilor la tipurile de cauze în privința cărora această tendință nu este deocamdată suficient de perceptibilă (cum sunt cauzele în materie de ajutoare de stat și de funcție publică), punerea în aplicare a unei gestiuni precoce, proactive și fluide a fazelor procedurale, care să garanteze o examinare cât mai rapidă și mai eficace posibil a fiecărei cauze, precum și intensificarea trimerilor la complete extinse și la Marea Cameră, garante ale coerenței, calității și autorității jurisprudenței Tribunalului.

Acest al doilea raport concluzionează că o redefinire a împărțirii competențelor jurisdicționale între Curtea de Justiție și Tribunal nu se impune la ora actuală și că, având în vedere printre altele rezultatele pozitive înregistrate de Curte în anul 2020, s-ar impune mai degrabă să se aștepte ca mărirea numărului de judecători ai Tribunalului să își producă toate efectele, înainte de a formula, dacă este cazul, o cerere referitoare la un act legislativ privind modificarea statutului în temeiul articolului 281 al doilea paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, astfel cum prevede articolul 3 alineatul (1) al treilea paragraf din Regulamentul 2015/2422.

2. Pe plan statistic – și fără a aduce atingere comentariilor mai detaliate care figurează în partea C a prezentului capitol din Raportul anual –, mai multe tendințe se degajă din lectura datelor aferente anului trecut.

Prima tendință privește reducerea numărului de cauze introduse. În condițiile în care Curtea a fost sesizată cu 966 de cauze în anul 2019, numărul cauzelor noi a scăzut la 735 în anul 2020. Această scădere se explică în mod evident prin apariția crizei sanitare, care a antrenat o reducere importantă a numărului de noi cereri de decizie preliminară, în special în primul val al pandemiei, dar a fost cauzată și de o diminuare semnificativă a numărului de recursuri, Curtea nefiind sesizată în anul 2020 decât cu 131 de recursuri, de recursuri în materie de măsuri provizorii sau de recursuri în materie de intervenție, în timp ce numărul acestora a fost de peste două ori mai mare în anul 2019 (266). În pofida acestor evoluții, subliniem totuși partea în creștere ocupată de trimerile preliminare în cadrul contenciosului Curții, doar acestea reprezentând peste 75 % din cauzele deduse judecății Curții anul trecut.

Deși numărul de cauze soluționate de Curte în anul 2020 (792 de cauze) este și el inferior numărului de cauze judecate de Curte în anul 2019 (865 de cauze), constatăm totuși că acesta este superior numărului de cauze soluționate în anii 2017 și 2018 (699 și, respectiv, 760 de cauze), ceea ce dovedește mobilizarea remarcabilă a ansamblului Membrilor și personalului instituției pentru continuarea asigurării misiunii care revine acestuia din urmă, în pofida unui context devenit extrem de complex din cauza crizei sanitare. Astfel cum reiese din cea de a doua parte a prezentului capitol, Curtea a continuat pe tot parcursul anului trecut să își dezvolte jurisprudența în domenii importante și variate cum sunt protecția valorilor statului de drept, precum și a libertăților și a drepturilor fundamentale, politica privind azilul și imigrația, spațiul de libertate, securitate și justiție, piața internă, politica socială, protecția mediului sau protecția consumatorilor.

În sfârșit, subliniem că, în pofida circumstanțelor menționate, durata medie de soluționare a cauzelor a rămas în anul 2020 la un nivel foarte apropiat de nivelul excelent atins în anul 2019 (14,4 luni), dat fiind că este de 15,4 luni pentru toate categoriile considerate împreună. Astfel, în anul 2020, durata medie de soluționare a cauzelor este de 13,8 luni în privința recursurilor, de 15,8 luni în privința trimerilor preliminare

și de 19,2 luni în privința acțiunilor directe. În ceea ce privește cauzele supuse procedurii preliminare de urgență, această durată este de 3,9 luni, în timp ce durata medie de soluționare a cauzelor de către Camera de admitere în principiu a recursurilor a fost anul trecut de 3,2 luni.

Jurisprudența Curții de Justiție în anul 2020

I. Drepturi fundamentale

În cursul anului 2020, Curtea s-a pronunțat în numeroase rânduri cu privire la drepturile fundamentale în ordinea juridică a Uniunii. Mai multe decizii adoptate în materie sunt reunite în această rubrică din raport¹ și aduc precizări importante cu privire la întinderea anumitor drepturi și principii consacrate de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

1. Libertatea de religie

Prin Hotărârea **Veselības ministrija** (C-243/19, [EU:C:2020:872](#)), pronunțată la 29 octombrie 2020, Curtea a statuat într-o cauză în care fiul reclamantului din litigiul principal urma să fie supus unei operații pe cord deschis. Această operație era disponibilă în statul membru de afiliere a acestuia din urmă, Letonia, însă nu putea fi realizată fără transfuzie sanguină. Or, reclamantul din litigiul principal s-a opus acestei metode de tratament pentru motivul că era martor al lui Iehova și, prin urmare, a solicitat Nacionālais Veselības dienests (Serviciul Național de Sănătate, Letonia) să elibereze o autorizație care să permită fiului său să beneficieze de asistența medicală programată în Polonia, unde operația putea fi efectuată fără transfuzie sanguină. Întrucât cererea sa a fost refuzată, reclamantul a introdus o acțiune împotriva deciziei de refuz a Serviciului de Sănătate. Această acțiune a fost respinsă printr-o hotărâre în primă instanță, care a fost confirmată în apel. Între timp, fiul reclamantului din litigiul principal a fost operat de inimă în Polonia, fără transfuzie sanguină.

Sesizată cu recurs, Augstākā tiesa (Senāts) (Curtea Supremă, Letonia) se întreabă dacă serviciile de sănătate letone puteau refuza eliberarea formularului care permitea această suportare în temeiul unor criterii exclusiv medicale sau dacă erau obligate de asemenea să ia în considerare în această privință credințele religioase ale reclamantului din litigiul principal. Ridicând problema compatibilității cu dreptul Uniunii a unui sistem de autorizare prealabilă precum cel în discuție, instanța de trimitere a adresat Curții două întrebări preliminare

¹ Hotărârile redate sunt următoarele: Hotărârea din 26 martie 2020, **Miasto Łowicz și Prokurator Generalny** (cauzele conexe C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2020:234](#)), precum și Hotărârile din 16 iulie 2020, **Inclusion Alliance for Europe/Comisia** (C-378/16 P, [EU:C:2020:575](#)) și **ADR Center/Comisia** (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#)), prezentate în rubrica V, „Contenciosul Uniunii”; Hotărârea din 18 iunie 2020, **Comisia/Ungaria (Transparența asociativă)** (C-78/18, [EU:C:2020:476](#)), prezentată în rubrica VII, „Libertatea de circulație”; Hotărârea din 16 iulie 2020, **Addis** (C-517/17, [EU:C:2020:579](#)), precum și Hotărârea din 14 mai 2020, **Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság** (C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, [EU:C:2020:367](#)), prezentate în rubrica VIII, „Control la frontieră, azil și imigrație”; Hotărârea din 8 septembrie 2020, **Recorded Artists Actors Performers** (C-265/19, [EU:C:2020:677](#)), prezentată în rubrica XIV, „Apropierea legislațiilor”; Hotărârea din 16 decembrie 2020, **Consiliul și alții/K. Chrysostomides & Co. și alții** (cauzele conexe C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P și C-604/18 P, [EU:C:2020:1028](#)), prezentată în rubrica XVI, „Politica economică și monetară”; Hotărârea din 23 aprilie 2020, **Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI** (C-507/18, [EU:C:2020:289](#)), prezentată în rubrica XVII, „Politica socială”; Hotărârea din 25 iunie 2020, **A și alții (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele)** (C-24/19, [EU:C:2020:503](#)), prezentată în rubrica XIX, „Mediu”; Hotărârea din 2 aprilie 2020, **Ruska Federacija** (C-897/19 PPU, [EU:C:2020:262](#)), prezentată în rubrica XX, „Acorduri internaționale”, și Hotărârea din 8 septembrie 2020, **Comisia și Consiliul/Carreras Sequeros și alții** (cauzele conexe C-119/19 P și C-126/19 P, [EU:C:2020:676](#)), precum și Hotărârea din 18 iunie 2020, **Comisia/RQ** (C-831/18 P, [EU:C:2020:481](#)), prezentată în rubrica XXII, „Funcția publică europeană”.

privind interpretarea, pe de o parte, a articolului 20 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004², care stabilește condițiile în care statul membru de reședință al unei persoane asigurate care solicită autorizația de a se deplasa în alt stat membru pentru a beneficia de un tratament medical este obligat să acorde autorizația și, în consecință, să suporte asistența medicală primită în celălalt stat membru, precum și, pe de altă parte, a articolului 8 din Directiva 2011/24³, care privește sistemele de autorizare prealabilă pentru rambursarea costurilor asistenței medicale transfrontaliere, citite în lumina articolului 21 alineatul (1) din cartă, care interzice, printre altele, orice discriminare bazată pe religie.

Curtea a declarat, în primul rând, că articolul 20 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, citit în lumina articolului 21 alineatul (1) din cartă, nu se opune ca statul membru de reședință al asiguratului să refuze să îi acorde acestuia autorizația prevăzută la articolul 20 alineatul (1) din regulamentul menționat atunci când în acest stat membru este disponibil un tratament spitalicesc a cărui eficacitate medicală nu este pusă la îndoială, însă credințele religioase ale acestui asigurat condamnă metoda de tratament folosită.

În această privință, Curtea a constatat în special că refuzul de a acorda autorizația prealabilă prevăzută de Regulamentul nr. 883/2004 introduce o diferență de tratament bazată indirect pe religie sau pe credințele religioase. Astfel, costurile pacienților care suportă o intervenție medicală cu transfuzie sanguină sunt acoperite de securitatea socială a statului membru de reședință, în timp ce aceia care, din considerente religioase, decid să nu suporte o astfel de intervenție în acest stat membru și să recurgă, în alt stat membru, la un tratament căruia nu i se opun credințele lor religioase nu beneficiază de acoperirea acestor costuri în primul stat membru.

O asemenea diferență de tratament este însă justificată atât timp cât este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil și este proporțională cu scopul urmărit. Curtea a estimat că aceasta era situația în speță. Ea a observat mai întâi că, în cazul în care prestații în natură acordate în alt stat membru generează costuri mai ridicate decât cele legate de prestațiile care ar fi fost acordate în statul membru de reședință al asiguratului, obligația de rambursare integrală poate genera costuri suplimentare pentru acest din urmă stat membru. În continuare, Curtea a constatat că, dacă instituția competentă ar fi constrânsă să țină seama de credințele religioase ale asiguratului, astfel de costuri suplimentare ar putea, având în vedere imprevizibilitatea și amploarea lor potențială, să determine un risc pentru stabilitatea financiară a sistemului de asigurări de sănătate al statului membru de afiliere, stabilitate care constituie un obiectiv legitim recunoscut de dreptul Uniunii.

Curtea a concluzionat că, în lipsa unui sistem de autorizare prealabilă axat pe criterii exclusiv medicale, statul membru de afiliere ar fi expus unei sarcini financiare suplimentare care ar fi dificil de prevăzut și care ar putea determina un risc pentru stabilitatea financiară a sistemului său de asigurări de sănătate. În consecință, neluarea în considerare a credințelor religioase ale persoanei interesate apare ca o măsură justificată și care îndeplinește cerința proporționalității în raport cu obiectivul menționat.

Curtea a statuat, în al doilea rând, că articolul 8 alineatul (5) și alineatul (6) litera (d) din Directiva 2011/24, citit în lumina articolului 21 alineatul (1) din cartă, se opune ca statul membru de afiliere a unui pacient să refuze să îi acorde acestuia din urmă autorizația prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din această directivă atunci când în acest stat membru este disponibil un tratament spitalicesc a cărui eficacitate medicală nu este pusă la îndoială, însă credințele religioase ale acestui pacient condamnă metoda de tratament folosită.

2] Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1, rectificare în JO 2004, L 200, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82, rectificare în JO 2016, L 296, p. 25).

3] Directiva 2011/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2011 privind aplicarea drepturilor pacienților în cadrul asistenței medicale transfrontaliere (JO 2011, L 88, p. 45).

Situația ar fi diferită dacă acest refuz ar fi justificat în mod obiectiv de un scop legitim care ține de menținerea unei capacități de tratament sau a unei competențe medicale în statul membru de afiliere și ar constitui un mijloc adecvat și necesar care permite atingerea acestui scop, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

În această privință, Curtea a arătat mai întâi că obiectivul referitor la necesitatea de a proteja stabilitatea financiară a sistemului de securitate socială nu poate fi invocat de guvernul leton pentru a justifica refuzul de a acorda autorizația prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2011/24 în împrejurări precum cele din litigiul principal. Astfel, sistemul de rambursare instituit prin Regulamentul nr. 883/2004 se distinge de cel prevăzut de Directiva 2011/24 prin aceea că rambursarea prevăzută de aceasta, pe de o parte, este calculată pe baza tarifelor aplicabile asistenței medicale în statul membru de afiliere și, pe de altă parte, nu depășește costurile reale cu asistența medicală primită atunci când costul asistenței acordate în statul membru gazdă este inferior celui al asistenței acordate în statul membru de afiliere. Având în vedere această dublă limită, sistemul de sănătate al statului membru de afiliere nu poate fi supus unui risc de costuri suplimentare legat de suportarea cheltuielilor cu asistența medicală transfrontalieră și acest stat membru nu va fi, în principiu, expus unei sarcini financiare suplimentare în cazul unei asistențe transfrontaliere.

În ceea ce privește, în continuare, obiectivul legitim legat de menținerea unei capacități de tratament sau a unei competențe medicale, Curtea a observat că refuzul de a elibera autorizația prealabilă prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2011/24, pentru motivul că nu sunt îndeplinite cerințele prevăzute la alineatele (5) și (6) ale aceluiași articol, introduce o diferență de tratament bazată indirect pe religie. Aceasta a precizat că, pentru a aprecia dacă această diferență de tratament este proporțională cu obiectivul urmărit, instanța de trimitere va trebui să examineze dacă, la punerea în aplicare a articolului 8 alineatele (5) și (6) din Directiva 2011/24, luarea în considerare a credințelor religioase ale pacienților poate să determine un risc pentru planificarea unor tratamente spitalicești în statul membru de afiliere.

Prin Hotărârea **Centraal Israëlitisch Consistorie van België și alții** (C-336/19, [EU:C:2020:1031](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat într-o cauză referitoare la un decret al Regiunii Flamande (Belgia) din 7 iulie 2017 de modificare a Legii privind protecția și bunăstarea animalelor în raport cu metodele autorizate de sacrificare a animalelor care au ca efect interzicerea sacrificării animalelor fără asomare prealabilă, inclusiv pentru sacrificările prevăzute de un rit religios. În cadrul sacrificării religioase, acest decret prevede utilizarea unei asomări reversibile care nu poate conduce la moartea animalului.

Acest text a fost contestat în special de mai multe asociații evreiești și musulmane care solicită anularea sa în tot sau în parte. În opinia acestora, întrucât nu permite credincioșilor evrei și musulmani să își procure carne provenită de la animale sacrificate în conformitate cu preceptele lor religioase, care s-ar opune tehnicii asomării reversibile, decretul încalcă Regulamentul nr. 1099/2009⁴ și, prin urmare, îi împiedică pe credincioși să își practice religia.

În acest context, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia) a decis să sesizeze Curtea cu titlu preliminar pentru a afla în principal dacă dreptul Uniunii se opune unei reglementări a unui stat membru care impune în cadrul sacrificării religioase un procedeu de asomare reversibilă care nu poate conduce la moartea animalului.

⁴ Regulamentul (CE) nr. 1099/2009 al Consiliului din 24 septembrie 2009 privind protecția animalelor în momentul uciderii (JO 2009, L 303, p. 1).

Această întrebare a condus Curtea, pentru a treia oară⁵, să pună în balanță libertatea de religie, garantată la articolul 10 din cartă, și bunăstarea animală, astfel cum este enunțată la articolul 13 TFUE și concretizată în Regulamentul nr. 1099/2009.

Curtea a arătat mai întâi că principiul asomării animalelor înainte de ucidere, instituit prin Regulamentul nr. 1099/2009, răspunde obiectivului principal de protecție a bunăstării animale urmărit de acest regulament. În această privință, deși regulamentul⁶ admite practica sacrificării religioase, în cadrul căreia animalul poate fi ucis fără asomare prealabilă, această formă de sacrificare nu este totuși autorizată decât cu titlu derogatoriu în Uniune și doar pentru a asigura respectarea libertății de religie. Pe de altă parte, statele membre pot adopta norme naționale destinate să asigure o protecție mai extinsă a animalelor în momentul uciderii decât cea prevăzută de regulament în domeniul sacrificării religioase⁷. Astfel, regulamentul reflectă faptul că Uniunea și statele membre țin pe deplin seama de cerințele bunăstării animalelor, respectând totodată dispozițiile și obiceiurile statelor membre referitoare în special la ritualuri religioase. Cu toate acestea, regulamentul nu efectuează el însuși concilierea necesară între bunăstarea animalelor și libertatea de manifestare a religiei, ci se limitează să încadreze concilierea pe care statele membre trebuie să o efectueze între aceste două valori.

Rezultă că Regulamentul nr. 1099/2009 nu se opune ca statele membre să impună o obligație de asomare înainte de uciderea animalelor care să se aplice și în cadrul unei sacrificări prevăzute de ritualuri religioase, însă cu condiția ca, procedând astfel, statele membre să respecte drepturile fundamentale consacrate de cartă.

Tocmai referitor la aspectul dacă decretul respectă aceste drepturi fundamentale, Curtea a amintit că sacrificarea religioasă ține de libertatea de manifestare a religiei, garantată la articolul 10 alineatul (1) din cartă. Impunând în cadrul unei sacrificări religioase o asomare reversibilă, contrar preceptelor religioase ale credincioșilor evrei și musulmani, decretul cuprinde astfel o limitare a exercitării dreptului la libertatea acestor credincioși de a-și manifesta religia.

Pentru a aprecia dacă o asemenea limitare este permisă, Curtea a constatat mai întâi că ingerința în libertatea de manifestare a religiei care rezultă din decret este prevăzută de lege și, în plus, respectă conținutul esențial al articolului 10 din cartă, dat fiind că se limitează la un aspect al actului ritual specific pe care îl constituie sacrificarea respectivă, aceasta din urmă nefiind însă interzisă ca atare.

Curtea a arătat în continuare că această ingerință răspunde unui obiectiv de interes general recunoscut de Uniune, și anume promovarea bunăstării animale.

În cadrul examinării proporționalității limitării, Curtea a conchis că măsurile cuprinse în decret permit să se asigure un just echilibru între importanța atribuită bunăstării animale și libertatea credincioșilor evrei și musulmani de a-și manifesta religia. În această privință, a constatat în primul rând că obligația de asomare reversibilă este aptă să realizeze obiectivul promovării bunăstării animale. În al doilea rând, în ceea ce privește caracterul necesar al ingerinței, Curtea a subliniat că legiuitorul Uniunii a înțeles să recunoască fiecărui stat membru o marjă de apreciere amplă în cadrul concilierii protecției bunăstării animalelor la uciderea lor și a respectării libertății de manifestare a religiei. Or, s-a ajuns la un consens științific cu privire la faptul că asomarea prealabilă constituie mijlocul optim pentru a reduce suferința animalului în momentul uciderii

5] După Hotărârea Curții din 29 mai 2018, *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen și alții* (C-426/16, [EU:C:2018:335](#)), și Hotărârea din 26 februarie 2019, *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)).

6] Articolul 4 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1099/2009.

7] Articolul 26 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Regulamentul nr. 1099/2009.

sale. În al treilea rând, referitor la caracterul proporțional al acestei ingerințe, Curtea a observat mai întâi că legiuitorul flamand s-a bazat pe cercetări științifice și că a înțeles să privilegieze cea mai modernă metodă de ucidere autorizată. Ea a arătat apoi că acest legiuitor s-a înscris într-un context societal și normativ în evoluție, care se caracterizează printr-o sensibilizare în creștere față de problematica bunăstării animale. În sfârșit, Curtea a constatat că decretul nu interzice și nici nu împiedică punerea în circulație a produselor de origine animală derivate din animale care au făcut obiectul sacrificării religioase în cazul în care aceste produse provin din alt stat membru sau dintr-un stat terț.

Prin urmare, Curtea a declarat că Regulamentul nr. 1099/2009, citit în lumina articolului 13 TFUE și a articolului 10 alineatul (1) din cartă, nu se opune reglementării unui stat membru care impune, în cadrul sacrificării religioase, un procedeu de asomare reversibilă care nu poate conduce la moartea animalului.

Pe de altă parte, Curtea a confirmat validitatea Regulamentului nr. 1099/2009⁸ în raport cu principiile egalității, nediscriminării și diversității culturale, religioase și lingvistice, așa cum sunt garantate de cartă⁹. Astfel, împrejurarea că regulamentul autorizează statele membre să adopte măsuri precum asomarea obligatorie în cadrul sacrificării religioase, dar nu conține nicio dispoziție similară pentru uciderea animalelor în cadrul activităților de vânătoare și de pescuit sau în timpul unor manifestări culturale sau sportive nu este contrară acestor principii.

În această privință, Curtea a precizat că aceste manifestări culturale și sportive conduc cel mult la o producție marginală de carne, care nu este semnificativă din punct de vedere economic. Prin urmare, o asemenea manifestare nu poate fi considerată în mod rezonabil o activitate de producere de alimente, ceea ce justifică să fie tratată în mod diferit față de o operațiune de sacrificare. Curtea a reținut aceeași concluzie referitor la activitățile de vânătoare și de pescuit sportiv. Astfel, aceste activități se desfășoară într-un context în care condițiile uciderii sunt foarte diferite față de cele aplicabile animalelor de crescătorie.

8] În special a articolului 26 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din acesta, referitor la posibilitatea statelor membre de a adopta norme naționale destinate asigurării unei protecții mai extinse a animalelor în cazul sacrificării religioase.

9] Articolul 20, articolul 21 și, respectiv, articolul 22 din cartă.

2. Dreptul la o cale de atac efectivă și dreptul de acces la o instanță imparțială

Două decizii trebuie semnalate în această rubrică, și anume o ordonanță privind măsurile provizorii adoptată în contextul unei cauze referitoare la efectele reformelor judiciare din Polonia¹⁰, precum și o hotărâre pronunțată în cadrul unei proceduri aplicabile schimbului de informații la cerere în materie fiscală¹¹.

La 8 aprilie 2020, în Ordonanța privind măsuri provizorii **Comisia/Polonia** (C-791/19 R, [EU:C:2020:277](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, a obligat Republica Polonă să suspende imediat aplicarea dispozițiilor naționale care constituie temeiul competenței Camerei Disciplinare a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) de a se pronunța în cauze disciplinare referitoare la judecători și să se abțină de la transmiterea cauzelor pendinte în fața Camerei Disciplinare unui complet de judecată care nu îndeplinește cerințele de independență definite, printre altele, în Hotărârea din 19 noiembrie 2019, **A. K. și alții**¹². Cererea de măsuri provizorii a fost formulată în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisia Europeană în luna octombrie 2019, prin care se urmărea să se constate că, întrucât a adoptat noul regim disciplinar al judecătorilor Curții Supreme și ai instanțelor de drept comun, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE¹³ coroborat cu articolul 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE¹⁴.

10| Trebuie, pe de altă parte, semnalate două hotărâri pronunțate de Curte în această privință: Hotărârea din 26 martie 2020, **Miasto Łowicz și Prokurator Generalny** (cauzele conexate C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2020:234](#)), prezentată în rubrica V.4, „Trimitere preliminară”, și Hotărârea din 17 decembrie 2020, **Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente)** (cauzele conexate C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, [EU:C:2020:1033](#)), prezentată în rubrica X.I, „Mandat european de arestare”.

11| Trebuie semnalate de asemenea în această rubrică următoarele hotărâri: Hotărârea din 26 martie 2020, **Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia** (cauzele conexate C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, [EU:C:2020:232](#)), prezentată în rubrica XXII.1, „Procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice”; Hotărârea din 9 iulie 2020, **Republica Cehă/Comisia** (C-575/18 P, [EU:C:2020:530](#)), care privește condițiile de acces al statelor membre la protecție jurisdicțională efectivă în cazul unui litigiu privind întinderea răspunderii lor financiare în raport cu dreptul Uniunii în materie de resurse proprii ale acesteia din urmă și care este prezentată în rubrica IV, „Buget și subvenții din partea Uniunii”; Hotărârea din 16 iulie 2020, **ADR Center/Comisia** (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#)), care privește compatibilitatea cu principiul protecției jurisdicționale efective a jurisprudenței Tribunalului potrivit căreia instanța Uniunii, sesizată cu o acțiune în anulare formulată împotriva unei decizii care constituie titlu executoriu, adoptată în temeiul unei competențe care nu se încadrează în raportul contractual dintre părți, ar trebui să își limiteze examinarea numai la motivele prin care se contestă legalitatea unui astfel de act și care este prezentată în rubrica V.3, „Acțiuni în anulare”, și Hotărârea din 24 noiembrie 2020, **Minister van Buitenlandse Zaken** (cauzele conexate, C-225/19 și C-226/19, [EU:C:2020:951](#)), care precizează caracteristicile căilor de atac împotriva deciziilor de respingere a cererilor de viză din perspectiva dreptului la o cale de atac efectivă și care este prezentată în rubrica VIII.3, „Politica de imigare: cereri de viză”.

12| Hotărârea din 19 noiembrie 2019, **A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme)** (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, denumită în continuare „**Hotărârea A. K.**”, [EU:C:2019:982](#)).

13| Această dispoziție prevede că „[s]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

14| Această dispoziție prevede competența Curții de Justiție de a se pronunța cu privire la întrebările preliminare. Potrivit celui de al doilea și celui de al treilea paragraf ale acestui articol, „[În cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune. În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe naționale ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este obligată să sesizeze Curtea”.

În temeiul acestui nou regim, adoptat în anul 2017, Camera Disciplinară instituită în cadrul Curții Supreme este competentă să soluționeze cauze disciplinare privind judecătoria acestei instanțe și, în apel, cauze privind judecătoria instanțelor de drept comun. Potrivit Comisiei¹⁵, regimul menționat nu garantează independența și imparțialitatea Camerei Disciplinare, compusă exclusiv din judecători selectați de Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, denumit în continuare „KRS”), ai cărui cincisprezece membri au fost aleși de camera inferioară a Parlamentului polonez, în timp ce, înainte de reforma din anul 2017, aceștia erau aleși de colegii lor. În urma Hotărârii A. K.¹⁶, Camera pentru litigii de muncă și asigurări sociale a Curții Supreme, statuând în cauzele aflate la originea acestei hotărâri, a apreciat, în hotărârile din 5 decembrie 2019 și din 15 ianuarie 2020, că, ținând seama de condițiile creării Camerei Disciplinare, de întinderea competențelor sale, de compunerea sa, precum și de implicarea KRS în constituirea sa, aceasta nu putea să fie considerată o instanță nici în sensul dreptului Uniunii, nici în sensul dreptului polonez. Cu toate acestea, Camera Disciplinară menționată a continuat să își exercite funcțiile jurisdicționale.

În primul rând, înainte de a examina pe fond cererea de măsuri provizorii formulată de Comisie, Curtea a respins excepția de inadmisibilitate ridicată de Republica Polonă. În special, în ceea ce privește competența sa de a dispune măsurile provizorii în discuție, Curtea a amintit că, deși organizarea justiției în statele membre intră în competența acestora din urmă, totuși, în exercitarea acestei competențe, statele membre sunt ținute să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii, în special din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Curtea a arătat în continuare că această dispoziție, care concretizează valoarea statului de drept, încredințează instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul menționat. După ce a amintit importanța *primordială* a menținerii independenței organismelor respective pentru a garanta o asemenea protecție, Curtea a subliniat că revine, în consecință, fiecărui stat membru sarcina de a se asigura că regimul disciplinar aplicabil judecătorilor instanțelor naționale care fac parte din sistemul lui de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii respectă principiul independenței judecătorilor. Astfel, trebuie să se garanteze în special faptul că deciziile pronunțate în cadrul procedurilor disciplinare inițiate împotriva judecătorilor acestor instanțe sunt controlate de o entitate care îndeplinește ea însăși garanțiile inerente unei protecții jurisdicționale efective, printre care cea de independență. În aceste condiții, Curtea și-a recunoscut competența de a dispune, în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor prin care se urmărește să se conteste compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unor dispoziții naționale referitoare la regimul disciplinar aplicabil judecătorilor chemați să se pronunțe asupra unor chestiuni care țin de dreptul Uniunii, măsuri provizorii având ca obiect suspendarea aplicării unor astfel de dispoziții.

În al doilea rând, în ceea ce privește examinarea pe fond a cererii de măsuri provizorii, Curtea a amintit condițiile în care judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii poate dispune o măsură provizorie. Trebuie să se stabilească, astfel, că dispunerea unei asemenea măsuri este justificată la prima vedere în fapt și în drept (*fumus boni iuris*) și este urgentă, în sensul că, pentru a evita prejudicierea gravă și ireparabilă a

15| Susținută de Belgia, de Danemarca, de Țările de Jos, de Finlanda și de Suedia.

16| În această hotărâre, Curtea a constatat printre altele că dreptul Uniunii se opune ca litigii privind aplicarea acestui drept „să poată fi de competența exclusivă a unei entități care nu constituie o instanță independentă și imparțială [...]. Aceasta este situația în cazul în care condițiile obiective în care a fost creată entitatea respectivă și caracteristicile acesteia, precum și modul în care membrii săi au fost numiți sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime în percepția justițiabililor referitoare la impenetrabilitatea acestei entități în privința unor elemente exterioare, în special a unor influențe directe sau indirecte ale puterilor legislative și executive, și la neutralitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă și astfel pot conduce la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a entității menționate care să fie de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire acestor justițiabili într-o societate democratică”.

intereselor reclamantului, este necesar ca aceasta să fie adoptată și să își producă efectele înainte de pronunțarea deciziei pe fond. Dacă este cazul, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii trebuie de asemenea să evalueze comparativ interesele prezente în cauză.

În ceea ce privește condiția referitoare la existența *fumus boni iuris*, Curtea a subliniat mai întâi că această condiție este îndeplinită atunci când cel puțin unul dintre motivele invocate de partea care solicită măsurile provizorii în susținerea acțiunii pe fond nu este, la prima vedere, lipsit de un temei serios. În speță, fără a se pronunța cu privire la temeinicia argumentelor invocate de părți în cadrul acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, Curtea a constatat că, având în vedere elementele de fapt invocate de Comisie, precum și elementele de interpretare furnizate în special de Hotărârea *Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme)*¹⁷ și de Hotărârea *A. K.*, argumentele referitoare la lipsa garanției de independență și de imparțialitate a Camerei Disciplinare, invocate în cadrul acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, nu par, la prima vedere, lipsite de un temei serios.

În ceea ce privește condiția privind urgența, Curtea a considerat că aceasta era stabilită în speță. Astfel, simpla perspectivă ca judecătorii Curții Supreme și ai instanțelor de drept comun să suporte riscul unei proceduri disciplinare care poate conduce la sesizarea unei entități a cărei independență nu ar fi garantată poate afecta propria lor independență și, în consecință, protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii. Curtea a dedus de aici că aplicarea dispozițiilor naționale în litigiu care atribuie competența de a se pronunța în cauzele disciplinare referitoare la judecătorii sus-menționați unei entități a cărei independență ar putea să nu fie garantată poate cauza un prejudiciu grav și ireparabil ordinii juridice a Uniunii.

În sfârșit, Curtea a efectuat evaluarea comparativă a intereselor în cauză. Pentru a concluziona că aceasta înclina în favoarea dispunerii măsurilor provizorii solicitate de Comisie, a arătat în special că dispunerea acestor măsuri nu va conduce la dizolvarea Camerei Disciplinare, ci numai la suspendarea provizorie a activității sale până la pronunțarea hotărârii definitive. Pe de altă parte, Curtea a apreciat că, în măsura în care acordarea măsurilor menționate ar presupune că soluționarea cauzelor pendinte în fața Camerei Disciplinare trebuie să fie suspendată până la pronunțarea hotărârii definitive, prejudiciul rezultat din suspendarea acestor cauze pentru justițiabili în cauză ar fi mai redus decât cel care rezultă din examinarea lor de către o entitate a cărei lipsă de independență și de imparțialitate nu poate, la prima vedere, să fie exclusă.

În Hotărârea *État luxembourgeois (Dreptul la o cale de atac împotriva unei cereri de informații în materie fiscală)* (cauzele conexe C-245/19 și C-246/19, [EU:C:2020:795](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat, la 6 octombrie 2020, în două cauze în care, dând curs la două cereri de schimb de informații formulate de administrația fiscală spaniolă în cadrul unei anchete referitoare la F. C., o persoană fizică având reședința în Spania, directeur de l'administration des contributions directes du Luxembourg (directorul Administrației contribuțiilor directe din Luxemburg) a adresat societății B, precum și băncii A decizii prin care au fost somate să comunice informații privind conturi bancare și active financiare al căror titular sau beneficiar ar fi F. C., precum și diverse operațiuni juridice, bancare, financiare sau economice susceptibile să fi fost realizate de F. C. sau de terțe persoane care acționează în numele său sau în interesul său.

În temeiul legislației luxemburgheze privind procedura aplicabilă schimbului de informații la cerere în materie fiscală, astfel de decizii prin care se dispune comunicarea de informații nu puteau, la momentul faptelor, să facă obiectul unei căi de atac. Cu toate acestea, societățile B, C și D, precum și F. C. au introdus la tribunal administrativ du Luxembourg (Tribunalul Administrativ din Luxemburg) acțiuni prin care vizau, cu titlu

17| Hotărârea Curții din 24 iunie 2019, *Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme)* (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

principal, reformarea și, cu titlu subsidiar, anularea acestora. Tribunal administrativ (Tribunalul Administrativ) s-a declarat competent să soluționeze aceste căi de atac, considerând că legislația luxemburgheză nu era conformă cu articolul 47 din cartă, care consacră dreptul la o cale de atac efectivă în favoarea oricărei persoane ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate, și că, în consecință, această legislație trebuia lăsată neaplicată. Cu privire la fond, tribunalul menționat a anulat în parte deciziile prin care se dispune comunicarea de informații, apreciind că unele dintre informațiile solicitate nu păreau în mod previzibil relevante.

L'État luxembourgeois (statul luxemburghez) a declarat apel împotriva acestor hotărâri la Cour administrative (Curtea Administrativă, Luxemburg), care a decis să solicite Curții să se pronunțe, printre altele, cu privire la interpretarea articolului 47 din cartă. Instanța de trimitere a solicitat astfel să se stabilească dacă acest articol se opune unei legislații naționale care privează o persoană ce deține informații (precum societatea B), un contribuabil vizat de o anchetă fiscală (precum F. C.) și terțe persoane vizate de aceste informații (precum societățile C și D) de posibilitatea de a formula o acțiune directă împotriva unei decizii prin care se dispune comunicarea de informații. Pe de altă parte, instanța de trimitere a ridicat problema întinderii posibilității oferite de Directiva 2011/16¹⁸ statelor membre de a schimba informații cu condiția ca acestea să fie „în mod previzibil relevante” pentru administrarea și aplicarea legislației fiscale naționale.

În hotărârea sa, Curtea a declarat, în primul rând, că articolul 47 din cartă coroborat cu articolele 7 și 8 (care consacră dreptul la respectarea vieții private și, respectiv, dreptul la protecția datelor cu caracter personal), precum și cu articolul 52 alineatul (1) (care permite, în anumite condiții, restrângerea exercițiului anumitor drepturi fundamentale) din aceasta:

- se opune ca legislația unui stat membru care pune în aplicare procedura de schimb de informații la cerere instituită de Directiva 2011/16 să împiedice persoana care deține informații să formuleze o acțiune împotriva unei decizii prin care autoritatea competentă a acestui stat membru obligă persoana respectivă să îi furnizeze informațiile menționate pentru a da curs unei cereri de schimb de informații care emană de la autoritatea competentă a unui alt stat membru, dar
- nu se opune ca o astfel de legislație să împiedice contribuabilul vizat de ancheta aflată la originea acestei cereri de informații, precum și terțe persoane vizate de informațiile în cauză, să formuleze o acțiune împotriva deciziei menționate.

După ce a constatat că, din moment ce legislația națională în discuție în litigiile principale constituia o punere în aplicare a dreptului Uniunii, era aplicabilă cartă, Curtea a arătat, *primo*, în ceea ce privește dreptul la o cale de atac efectivă, că protecția persoanelor fizice și juridice împotriva intervențiilor arbitrare sau disproporționate ale puterii publice în sfera lor de activitate privată constituie un principiu general al dreptului Uniunii și poate fi invocată de o persoană juridică destinată a unei decizii prin care se dispune comunicarea de informații administrației fiscale pentru a contesta în justiție această decizie.

În aceste condiții, Curtea a amintit că exercitarea dreptului la o cale de atac efectivă poate fi restrânsă, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, printr-o legislație națională dacă condițiile prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă sunt respectate. Această dispoziție impune, printre altele, ca substanța drepturilor și libertăților garantate de cartă să fie respectată.

18| Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal și de abrogare a Directivei 77/799/CEE (JO 2011, L 64, p. 1), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/107/UE a Consiliului din 9 decembrie 2014 (JO 2014, L 359, p. 1).

În această privință, Curtea a precizat că substanța dreptului la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din cartă include, printre alte elemente, pe cel care constă în posibilitatea titularului acestui drept de a avea acces la o instanță competentă să asigure respectarea drepturilor și libertăților garantate de dreptul Uniunii și, în acest scop, să examineze toate aspectele de drept și de fapt pertinente pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată. În plus, pentru a avea acces la o asemenea instanță, această persoană nu poate fi obligată să încalce o normă sau o obligație juridică și să se expună sancțiunii aplicabile acestei încălcări. Or, Curtea a constatat că, în temeiul legislației naționale aplicabile în speță, numai dacă destinatarul deciziei prin care se dispune comunicarea de informații nu respectă această decizie și i se aplică ulterior o sancțiune pentru motivul menționat, acesta dispune de o posibilitate de a contesta, cu titlu incident, decizia respectivă în cadrul căii de atac deschise împotriva unei astfel de sancțiuni. Prin urmare, o asemenea legislație națională nu respectă articolul 47 coroborat cu articolul 52 alineatul (1) din cartă.

În ceea ce privește, *secundo*, dreptul la o cale de atac efectivă al contribuabilului vizat de ancheta aflată la originea deciziei prin care se dispune comunicarea de informații, Curtea a constatat că un astfel de contribuabil este, în calitate de persoană fizică, titular al dreptului la respectarea vieții private garantat de articolul 7 din cartă și al dreptului la protecția datelor cu caracter personal garantat de articolul 8 din aceasta și că faptul de a comunica informații care îl privesc unei autorități publice este susceptibil să încalce aceste drepturi, situație care justifică recunoașterea dreptului persoanei interesate la o cale de atac efectivă.

Curtea a adăugat însă că cerința privind respectarea substanței acestui drept nu presupune ca contribuabilul să dispună de o cale de atac directă prin care se urmărește cu titlu principal repunerea în discuție a unei anumite măsuri, în condițiile în care există, în fața diferitor instanțe naționale competente, una sau mai multe căi de atac care îi permit să obțină, cu titlu incident, un control jurisdicțional efectiv al acestei măsuri fără a trebui să se expună în acest scop unui risc de sancționare. În lipsa unei căi de atac directe împotriva unei decizii prin care se dispune comunicarea de informații, acest contribuabil trebuie, așadar, să dispună de un drept la o cale de atac împotriva deciziei de rectificare sau de regularizare adoptate în urma anchetei și, în acest cadru, de posibilitatea de a contesta cu titlu incident prima dintre aceste decizii, precum și condițiile de obținere și de utilizare a probelor obținute datorită acesteia. Prin urmare, Curtea a considerat că o legislație care împiedică un astfel de contribuabil să formuleze o acțiune directă împotriva unei decizii prin care se dispune comunicarea de informații nu aduce atingere substanței dreptului la o cale de atac efectivă.

Pe de altă parte, Curtea a arătat că o astfel de legislație răspunde unui obiectiv de interes general recunoscut de Uniune, care constă în combaterea fraudei și a evaziunii fiscale internaționale prin consolidarea cooperării dintre autoritățile naționale competente în acest domeniu, și că respectă principiul proporționalității.

În ceea ce privește, *tertio*, situația terților vizați de informațiile în cauză, Curtea a considerat, în mod similar, că exercitarea dreptului la o cale de atac efectivă de care trebuie să dispună acești terți în prezența unei decizii prin care se dispune comunicarea de informații care le-ar putea încălca dreptul la protecție împotriva intervențiilor arbitrare sau disproporționate ale puterii publice în sfera lor de activitate privată poate fi restrânsă printr-o legislație națională care exclude formularea unei acțiuni directe împotriva unei astfel de decizii, cu condiția ca terții menționați să dispună, pe de altă parte, de o cale de atac care să le permită să obțină respectarea drepturilor lor fundamentale, precum cea a acțiunii în răspundere.

În al doilea rând, Curtea a statuat că o decizie prin care autoritatea competentă a unui stat membru obligă o persoană care deține informații să îi furnizeze aceste informații pentru a da curs unei cereri de schimb de informații trebuie considerată ca privind informații „în mod previzibil relevante”, în sensul Directivei 2011/16, din moment ce aceasta indică identitatea persoanei care deține informațiile în cauză, pe cea a contribuabilului care este vizat de ancheta care se află la originea cererii de schimb de informații și perioada acoperită de aceasta din urmă și privește contracte, facturări și plăți care, deși nu sunt identificate în mod precis, sunt delimitate prin intermediul unor criterii personale, temporale și materiale care demonstrează legăturile lor

cu ancheta și cu contribuabilul vizat de aceasta. Astfel, combinația de criterii menționată este suficientă pentru a considera că informațiile solicitate nu par vădit lipsite de orice relevanță previzibilă, așa încât nu este necesară o delimitare mai precisă a acestora.

3. Libertatea artelor și științelor, dreptul la educație și libertatea de a desfășura o activitate comercială

În Hotărârea din 6 octombrie 2020, *Comisia/Ungaria (Învățământ superior)* (C-66/18, [EU:C:2020:792](#)), Marea Cameră a Curții a constatat printre altele că Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 13, al articolului 14 alineatul (3) și al articolului 16 din cartă, referitoare la libertatea universitară, la libertatea de a înființa instituții de învățământ și, respectiv, la libertatea de a desfășura o activitate comercială, prin faptul că a adoptat dispoziții care condiționează posibilitatea exercitării unei activități de învățământ în vederea eliberării unei diplome de către instituții de învățământ superior situate pe teritoriul Ungariei de existența unei convenții internaționale încheiate între Ungaria și guvernului statului în care se află sediul instituției, precum și de cerința ca aceste instituții să ofere efectiv forme de învățământ superior în statul în care se află sediul respectivei instituții.

Curtea a precizat mai întâi că Ungaria avea obligații în temeiul cartei în ceea ce privește dispozițiile în litigiu, în măsura în care executarea unor obligații care îi revin în temeiul unui acord internațional care face parte integrantă din dreptul Uniunii, precum Acordul General privind Comerțul cu Servicii (GATS)¹⁹, pe de o parte, și restricțiile aduse de aceleași dispoziții libertăților fundamentale, al căror caracter justificat l-a susținut, pe de altă parte, țin de punerea în aplicare a dreptului Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

Examinând în mod succesiv întinderea garanțiilor acordate prin dispozițiile cartei citate anterior, Curtea a subliniat în ceea ce privește exercitarea activității instituțiilor de învățământ superior că libertatea universitară nu are numai o dimensiune individuală, în măsura în care este asociată libertății de exprimare și, mai precis în domeniul cercetării, libertăților de comunicare, de cercetare și de difuzare a rezultatelor astfel dobândite, ci și o dimensiune instituțională și organizațională care își găsește expresia în autonomia acestor instituții. Or, Curtea a constatat că măsurile în litigiu erau susceptibile să pună în pericol activitatea academică a instituțiilor de învățământ superior străine în cauză pe teritoriul Ungariei și, prin urmare, să priveze cadrele universitare vizate de infrastructura autonomă necesară pentru desfășurarea cercetărilor lor științifice și pentru exercitarea activităților lor pedagogice, astfel încât măsurile menționate erau de natură să limiteze libertatea universitară protejată la articolul 13 din cartă. În plus, înființarea acestor instituții întră sub incidența articolului 14 alineatul (3) și a articolului 16 din cartă și, pentru motive similare celor care tocmai au fost indicate, măsurile în litigiu constituie o ingerință în drepturile consacrate de aceste dispoziții. Întrucât aceste diverse ingerințe nu sunt justificate în raport cu articolul 52 alineatul (1) din cartă, Curtea a constatat că Ungaria nu a respectat dispozițiile acesteia citate anterior.

¹⁹ | Aceste aspecte din hotărâre sunt prezentate în rubrica XX, „Acorduri internaționale”.

4. Protecția datelor cu caracter personal

În materie de protecție a datelor cu caracter personal, trei hotărâri deosebit de importante au fost pronunțate de Curte, reunită în Marea Cameră. Prima hotărâre privește transferul datelor cu caracter personal din Uniunea Europeană către Statele Unite. Alte două hotărâri privesc, pe de altă parte, limitele impuse păstrării și accesului la datele cu caracter personal în domeniul comunicațiilor electronice, în contextul protejării securității naționale și al combaterii criminalității grave și a terorismului.

În Hotărârea **Facebook Ireland și Schrems** (C-311/18, [EU:C:2020:559](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat cu privire la nivelul de protecție adecvat care trebuie asigurat în cazul transferului de date către o țară terță, precum și cu privire la obligațiile care revin autorităților de supraveghere în cadrul unui transfer de date cu caracter personal din Uniunea Europeană către Statele Unite. Curtea a examinat de asemenea compatibilitatea protecției oferite de Scutul de confidențialitate Uniunea Europeană-Statele Unite cu cerințele în materie de protecție a datelor cu caracter personal și de respectare a drepturilor fundamentale.

Regulamentul general privind protecția datelor (denumit în continuare „RGPD”)²⁰ prevede că transferul unor astfel de date către o țară terță se poate, în principiu, realiza numai dacă țara terță în cauză asigură un nivel de protecție adecvat în privința acestor date. Potrivit acestui regulament, Comisia Europeană poate să decidă că o țară terță asigură, ca urmare a legislației sale interne sau a angajamentelor sale internaționale, un nivel de protecție adecvat²¹. În absența unei asemenea decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție, un astfel de transfer se poate realiza numai dacă exportatorul datelor cu caracter personal stabilit în Uniune oferă garanții adecvate, care pot să rezulte în special din clauze standard de protecție a datelor adoptate de Comisie, și cu condiția să existe drepturi opozabile și căi de atac eficiente pentru persoanele vizate²². Pe de altă parte, RGPD stabilește de manieră precisă condițiile în care se poate realiza un astfel de transfer în absența unei decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sau a unor garanții adecvate²³.

Domnul Maximilian Schrems, resortisant austriac cu reședința în Austria, este un utilizator al Facebook din anul 2008. La fel ca în cazul celorlalți utilizatori cu reședința în Uniune, datele cu caracter personal ale domnului Schrems sunt, în tot sau în parte, transferate de Facebook Ireland către servere care aparțin Facebook Inc., situate pe teritoriul Statelor Unite, unde fac obiectul unei prelucrări. Domnul Schrems a depus o plângere la autoritatea de supraveghere irlandeză, având ca obiect în esență interzicerea acestor transferuri. El a susținut că dreptul și practicile Statelor Unite nu ofereau o protecție suficientă împotriva accesului autorităților publice la datele transferate către această țară. Plângerea menționată a fost respinsă în special pentru motivul că în Decizia 2000/520²⁴ (denumită Decizia „Sfera de siguranță”) Comisia constatare că Statele

²⁰ | Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

²¹ | Articolul 45 din RGPD.

²² | Articolul 46 alineatul (1) și alineatul (2) litera (c) din RGPD.

²³ | Articolul 49 din RGPD.

²⁴ | Decizia 2000/520/CE a Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările de bază aferente, publicate de Departamentul Comerțului al SUA (JO 2000, L 215, p. 7, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 64).

Unite asigurau un nivel de protecție adecvat. Prin Hotărârea din 6 octombrie 2015, Curtea, sesizată cu o întrebare preliminară adresată de High Court (Înalta Curte, Irlanda), a declarat nevalidă această decizie (denumită în continuare „Hotărârea Schrems I”)²⁵.

În urma Hotărârii *Schrems I* și a anulării consecutive de către instanța irlandeză a deciziei prin care s-a respins plângerea domnului Schrems, autoritatea de supraveghere irlandeză l-a invitat să își reformuleze plângerea ținând seama de declararea nevalidității de către Curte a Deciziei 2000/520. În plângerea sa reformulată, domnul Schrems susținea că Statele Unite nu ofereau o protecție suficientă a datelor transferate către această țară. El solicita să se suspende sau să se interzică pentru viitor transferurile datelor sale cu caracter personal din Uniune către Statele Unite, pe care Facebook le realizează în prezent în temeiul clauzelor standard de protecție care figurează în anexa la Decizia 2010/87²⁶. Întrucât a considerat că soluționarea plângerii domnului Schrems depindea în special de validitatea Deciziei 2010/87, autoritatea de supraveghere irlandeză a inițiat o procedură în fața High Court (Înalta Curte) pentru ca aceasta să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară. După deschiderea acestei proceduri, Comisia a adoptat Decizia 2016/1250 privind caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA²⁷ (așa-numita Decizie „Scutul de confidențialitate”).

Prin intermediul cererii de decizie preliminară, instanța de trimitere a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la aplicabilitatea RGPD în cazul unor transferuri de date cu caracter personal întemeiate pe clauze standard de protecție care figurează în Decizia 2010/87, cu privire la nivelul de protecție impus de acest regulament în cadrul unui astfel de transfer și cu privire la obligațiile care revin autorităților de supraveghere în acest context. În plus, High Court a ridicat problema validității atât a Deciziei 2010/87, cât și a Deciziei 2016/1250.

Curtea a considerat mai întâi că dreptul Uniunii și în special RGPD se aplică în cazul unui transfer de date cu caracter personal efectuat în scopuri comerciale de un operator economic stabilit într-un stat membru către un operator economic stabilit într-o țară terță, chiar dacă în cursul sau în urma acestui transfer datele menționate sunt susceptibile de a fi prelucrate de autoritățile țării terțe în cauză în scopuri de siguranță publică, de apărare și de securitate a statului. Curtea a precizat că acest tip de prelucrare a datelor de către autoritățile unei țări terțe nu poate exclude un asemenea transfer din domeniul de aplicare al regulamentului.

În ceea ce privește nivelul de protecție impus în cadrul unui astfel de transfer, Curtea a statuat că cerințele prevăzute în acest scop de dispozițiile RGPD, care se referă la garanții adecvate, drepturi opozabile și căi de atac eficiente, trebuie interpretate în sensul că persoanele ale căror date cu caracter personal sunt transferate către o țară terță în temeiul unor clauze standard de protecție a datelor trebuie să beneficieze de un nivel de protecție în esență echivalent cu cel garantat în cadrul Uniunii de regulamentul menționat, interpretat în lumina cartei. În acest context, ea a precizat că evaluarea acestui nivel de protecție trebuie să ia în considerare atât stipulațiile contractuale convenite între exportatorul datelor stabilit în Uniune și destinatarul transferului stabilit în țara terță în cauză, cât și, în ceea ce privește un eventual acces al autorităților publice ale acestei țări terțe la datele cu caracter personal astfel transferate, elementele relevante ale sistemului său juridic.

25| Hotărârea Curții din 6 octombrie 2015, *Schrems* (C-362/14, [EU:C:2015:650](#)).

26| Decizia 2010/87/UE a Comisiei din 5 februarie 2010 privind clauzele contractuale tip pentru transferul de date cu caracter personal către persoanele stabilite în țări terțe în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO 2010, L 39, p. 5), astfel cum a fost modificată prin Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/2297 a Comisiei din 16 decembrie 2016 (JO 2016, L 344, p. 100).

27| Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/1250 a Comisiei din 12 iulie 2016 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA (JO 2016, L 207, p. 1).

În ceea ce privește obligațiile care revin autorităților de supraveghere în contextul unui astfel de transfer, Curtea a declarat că, cu excepția cazului în care există o decizie privind caracterul adecvat al nivelului de protecție adoptată în mod valabil de Comisie, aceste autorități sunt în special obligate să suspende sau să interzică un transfer de date cu caracter personal către o țară terță atunci când, în lumina împrejurărilor proprii transferului menționat, consideră că clauzele standard de protecție a datelor nu sunt sau nu pot fi respectate în această țară și că protecția datelor transferate, impusă de dreptul Uniunii, nu poate fi asigurată prin alte mijloace, în cazul în care însuși exportatorul stabilit în Uniune nu a suspendat ori nu a încetat un astfel de transfer.

Curtea a examinat apoi validitatea Deciziei 2010/87. Potrivit Curții, validitatea acestei decizii nu este repusă în discuție prin simplul fapt că clauzele standard de protecție a datelor care figurează în aceasta nu sunt obligatorii, ca urmare a caracterului lor contractual, pentru autoritățile țării terțe către care ar putea fi efectuat un transfer. În schimb, această validitate depinde de aspectul dacă decizia menționată cuprinde mecanisme eficiente care permit în practică să se asigure respectarea nivelului de protecție impus de dreptul Uniunii și suspendarea sau interzicerea transferurilor de date cu caracter personal întemeiate pe astfel de clauze în cazul încălcării acestor clauze sau al imposibilității de a le onora. Curtea a constatat că Decizia 2010/87 prevede asemenea mecanisme. În această privință, ea a subliniat în special că decizia menționată instituie o obligație a exportatorului datelor și a destinatarului transferului de a verifica în prealabil respectarea acestui nivel de protecție în țara terță în cauză și că obligă acest destinatar să informeze exportatorul datelor cu privire la eventuala sa imposibilitate de a asigura conformitatea cu clauzele menționate, ultimul având în acest caz sarcina de a suspenda transferul de date și/sau de a rezilia contractul încheiat cu primul.

În sfârșit, Curtea a examinat validitatea Deciziei 2016/1250 în raport cu cerințele care decurg din RGPD, interpretat în lumina dispozițiilor cartei care garantează respectarea vieții private și de familie, protecția datelor cu caracter personal și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă. În această privință, Curtea a arătat că decizia menționată consacră, asemenea Deciziei 2000/520, supremația cerințelor privind securitatea națională, interesul public și respectarea legislației americane, făcând astfel posibile unele ingerințe în drepturile fundamentale ale persoanelor ale căror date sunt transferate către această țară terță. Potrivit Curții, limitările protecției datelor cu caracter personal care decurg din reglementarea internă a Statelor Unite privind accesul și utilizarea de către autoritățile publice americane a unor astfel de date transferate din Uniune către această țară terță, pe care Comisia le-a evaluat în Decizia 2016/1250, nu sunt circumscrise astfel încât să îndeplinească cerințe în esență echivalente cu cele prevăzute în dreptul Uniunii de principiul proporționalității, în sensul că programele de supraveghere întemeiate pe această reglementare nu sunt limitate la strictul necesar. Întemeindu-se pe constatările care figurează în această decizie, Curtea a arătat că, pentru anumite programe de supraveghere, respectiva reglementare nu evidențiază în niciun mod existența unor limitări ale abilitării pe care o presupune pentru punerea în aplicare a acestor programe și nici existența unor garanții pentru persoane care nu sunt cetățeni americani potențial vizate. Curtea a adăugat că, deși aceeași reglementare prevede cerințe pe care autoritățile americane trebuie să le respecte cu ocazia punerii în aplicare a programelor de supraveghere în cauză, ea nu conferă însă persoanelor vizate drepturi opozabile autorităților americane în fața instanțelor judecătorești.

În ceea ce privește cerința protecției jurisdicționale, Curtea a statuat că, în mod contrar celor considerate de Comisie în Decizia 2016/1250, mecanismul de tip Ombudsman prevăzut de decizia menționată nu furnizează acestor persoane o cale de atac în fața unui organ care oferă garanții în esență echivalente cu cele impuse de dreptul Uniunii, de natură să asigure atât independența Ombudsmanului prevăzut de acest mecanism, cât și existența unor norme care abilitază Ombudsmanul menționat să adopte decizii obligatorii în privința serviciilor americane de informații. Pentru toate aceste motive, Curtea a declarat nevalidă Decizia 2016/1250.

Prin două hotărâri, **Privacy International** (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) și **La Quadrature du Net și alții** (cauzele conexe C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), pronunțate la 6 octombrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a considerat mai întâi că Directiva 2002/58²⁸ (denumită în continuare, „Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice”) se aplică unor reglementări naționale care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice să efectueze, în scopul protejării securității naționale și al combaterii infracționalității, prelucrări de date cu caracter personal, precum stocarea și transmiterea lor către autoritățile publice. În plus, confirmând jurisprudența sa rezultată din Hotărârea *Tele2 Sverige și Watson și alții*²⁹, cu privire la caracterul disproporționat al unei stocări generalizate și nediferențiate a datelor de transfer și de localizare, Curtea a făcut unele precizări printre altele în ceea ce privește întinderea competențelor pe care această directivă le recunoaște statelor membre în materie de stocare a unor astfel de date în scopurile citate anterior.

În ultimii ani, Curtea s-a pronunțat în mai multe hotărâri asupra stocării datelor cu caracter personal și a accesului la acestea în domeniul comunicațiilor electronice³⁰. Jurisprudența care decurge din acestea – în special Hotărârea *Tele2 Sverige și Watson și alții*, în care Curtea a considerat printre altele că statele membre nu pot impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice o obligație de stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare – a creat motive de îngrijorare pentru unele state, care se tem că au fost private de un instrument pe care îl consideră necesar pentru protejarea securității naționale și pentru combaterea infracționalității.

În acest context, Investigatory Powers Tribunal (Tribunalul cu competențe de investigare, Regatul Unit) (în cauza *Privacy International*, C-623/17), Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) (în cauzele conexe *La Quadrature du Net și alții*, C-511/18 și C-512/18), precum și Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională, Belgia) (în cauza *Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții*, C-520/18) au fost sesizate cu litigii privind legalitatea reglementărilor adoptate de anumite state membre în aceste domenii, care prevăd în special o obligație a furnizorilor de servicii de comunicații electronice de a transmite unei autorități publice sau de a stoca în mod generalizat și nediferențiat datele de transfer și de localizare ale utilizatorilor.

Mai întâi, Curtea s-a preocupat să înlăture îndoilele cu privire la aplicabilitatea Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice exprimate în cadrul acestor cauze. Astfel, mai multe state membre care au prezentat Curții observații scrise au exprimat o opinie divergentă în această privință. Ele au susținut printre altele că directiva menționată nu se aplică reglementărilor naționale în discuție întrucât acestea au ca finalitate protejarea securității naționale, care intră în competența lor exclusivă, după cum demonstrează în special articolul 4 alineatul (2) a treia teză TUE. Curtea a considerat însă că reglementările naționale care impun

28 | Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11).

29 | Hotărârea Curții din 21 decembrie 2016, *Tele2 Sverige și Watson și alții* (C-203/15 și C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

30 | Astfel, în Hotărârea din 8 aprilie 2014, *Digital Rights Ireland și alții* (C-293/12 și C-594/12, [EU:C:2014:238](#)), Curtea a declarat nevalidă Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE (JO 2006, L 105, p. 54, Ediție specială, 13/vol. 53, p. 51) pentru motivul că ingerința în drepturile la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal, recunoscute de cartă, pe care o presupunea obligația generală de stocare a datelor de transfer și de localizare prevăzută de această directivă nu era limitată la strictul necesar. Ulterior, în Hotărârea din 21 decembrie 2016, *Tele2 Sverige și Watson și alții* (C-203/15 și C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), Curtea a interpretat articolul 15 alineatul (1) din Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, care abilitază statele membre – din motive de protecție, printre altele, a securității naționale – să adopte „măsuri legislative” pentru a limita domeniul de aplicare al anumitor drepturi și obligații prevăzute de această directivă. În sfârșit, în Hotărârea din 2 octombrie 2018, *Ministerio Fiscal* (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), Curtea a interpretat același articol 15 alineatul (1) într-o cauză care privea accesul autorităților publice la datele referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor mijloacelor de comunicații electronice.

furnizorilor de servicii de comunicații electronice să stocheze date de transfer și de localizare sau să transmită aceste date autorităților naționale de securitate și de informații în acest scop întră în domeniul de aplicare al directivei menționate.

În continuare, Curtea a amintit că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice³¹ nu permite ca derogarea de la obligația de principiu de a garanta confidențialitatea comunicațiilor electronice și a datelor aferente acestora și de la interdicția de a stoca datele respective să devină regulă. Acest lucru implică faptul că directiva menționată nu permite statelor membre să adopte, printre altele în scopuri legate de securitatea națională, măsuri legislative prin care se urmărește să se limiteze întinderea drepturilor și a obligațiilor prevăzute de această directivă, în special a obligației de a garanta confidențialitatea comunicațiilor și a datelor de transfer³², decât cu respectarea principiilor generale ale dreptului Uniunii, printre care figurează principiul proporționalității, și a drepturilor fundamentale garantate de cartă³³.

În acest context, Curtea a considerat, pe de o parte, în cauza *Privacy International*, că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice, în vederea protejării securității naționale, transmiterea generalizată și nediferențiată către serviciile de securitate și de informații a datelor de transfer și de localizare. Pe de altă parte, în celelalte două cauze, Curtea a apreciat că aceeași directivă se opune unor măsuri legislative care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice, cu titlu preventiv, o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare. Astfel, aceste obligații de transmitere și de stocare generalizată și nediferențiată a unor asemenea date constituie ingerințe deosebit de grave în drepturile fundamentale garantate de cartă, fără ca comportamentul persoanelor ale căror date sunt vizate să prezinte vreo legătură cu obiectivul urmărit de reglementarea în cauză. În mod similar, Curtea a interpretat articolul 23 alineatul (1) din RGPD, citit în lumina cartei, în sensul că se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de acces la servicii de comunicații publice online și furnizorilor de servicii de stocare-hosting stocarea generalizată și nediferențiată printre altele a datelor cu caracter personal aferente acestor servicii.

În schimb, Curtea a apreciat că, în situațiile în care statul membru în cauză se confruntă cu o amenințare gravă la adresa securității naționale, care se dovedește reală și actuală sau previzibilă, Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune obligării furnizorilor de servicii de comunicații electronice să stocheze în mod generalizat și nediferențiat date de transfer și de localizare. În acest context, Curtea a precizat că decizia care prevede obligația respectivă, pentru o perioadă limitată la strictul necesar, trebuie să facă obiectul unui control efectiv fie de către o instanță, fie de către o entitate administrativă independentă, a cărei decizie are efect obligatoriu, pentru a se verifica existența uneia dintre aceste situații, precum și respectarea condițiilor și a garanțiilor prevăzute. În aceleași condiții, directiva menționată nu se opune nici analizei automatizate a datelor, în special a celor de transfer și de localizare, ale ansamblului utilizatorilor de mijloace de comunicații electronice.

Curtea a adăugat că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune unor măsuri legislative care permit recurgerea la o stocare direcționată, limitată în timp la strictul necesar, a datelor de transfer și de localizare, care să fie delimitată, pe baza unor elemente obiective și nediscriminatorii, în funcție de categoriile de persoane vizate sau prin intermediul unui criteriu geografic. Similar, această directivă nu se opune unor măsuri care prevăd o stocare generalizată și nediferențiată a

31| Articolul 15 alineatele (1) și (3) din Directiva 2002/58.

32| Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

33| Mai precis articolele 7, 8 și 11, precum și articolul 52 alineatul (1) din cartă.

adreselor IP atribuite sursei unei comunicații, cu condiția ca durata de stocare să fie limitată la strictul necesar, și nici celor care prevăd o asemenea stocare a datelor referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor mijloacelor de comunicații electronice, statele membre nefiind obligate, în acest din urmă caz, să limiteze în timp stocarea. Mai mult, directiva menționată nu se opune unei măsuri legislative care permite recurgerea la o conservare rapidă a datelor de care dispun furnizorii de servicii în cazul în care există situații în care survine necesitatea stocării datelor respective dincolo de termenele legale de stocare a datelor în scopul elucidării unor infracțiuni grave sau a unor atingeri aduse securității naționale, atunci când aceste infracțiuni sau atingeri au fost deja constatate sau când existența lor poate fi suspectată în mod rezonabil.

În plus, Curtea a considerat că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice să recurgă la colectarea în timp real printre altele a datelor de transfer și de localizare, atunci când această colectare este limitată la persoanele în privința cărora există un motiv valabil pentru a suspecta că sunt implicate într-un mod sau altul în activități de terorism și este supusă unui control prealabil efectuat fie de o instanță, fie de o entitate administrativă independentă, a cărei decizie are efect obligatoriu, asigurându-se că o astfel de colectare în timp real nu este autorizată decât în limita a ceea ce este strict necesar. În caz de urgență, controlul trebuie să aibă loc în termen scurt.

În sfârșit, Curtea a abordat problema menținerii efectelor în timp ale unei reglementări naționale declarate incompatibilă cu dreptul Uniunii. În această privință, ea a considerat că o instanță națională nu poate aplica o dispoziție a dreptului său național care îi permite să limiteze în timp efectele unei declarații de nelegalitate pe care trebuie să o facă în privința unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare, considerată incompatibilă cu Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei.

În aceste condiții, pentru a da un răspuns util instanței naționale, Curtea a amintit că admisibilitatea și aprecierea elementelor de probă care au fost obținute printr-o stocare a datelor contrară dreptului Uniunii, în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva unor persoane suspectate de infracțiuni grave, intră, în stadiul actual al dreptului Uniunii, numai sub incidența dreptului național. Curtea a precizat însă că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina principiului efectivității, impune ca instanța penală națională să înlăture elementele de probă care au fost obținute printr-o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare, incompatibilă cu dreptul Uniunii, în cadrul unei asemenea proceduri penale în cazul în care persoanele suspectate de săvârșirea unor infracțiuni nu sunt în măsură să își exprime în mod eficient poziția cu privire la aceste elemente de probă.

II. Cetățenia Uniunii

În Hotărârea **TÜV Rheinland LGA Products și Allianz IARD** (C-581/18, [EU:C:2020:453](#)), pronunțată la 11 iunie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat în sensul că interzicerea generală a discriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate³⁴ nu trebuie să se aplice unei clauze, prevăzută într-un contract încheiat între o companie de asigurări și un fabricant de dispozitive medicale, care limitează întinderea geografică a acoperirii asigurării de răspundere civilă pentru aceste dispozitive la prejudiciile survenite pe teritoriul unui singur stat membru, din moment ce, în stadiul actual al dreptului Uniunii, o asemenea situație nu intră în domeniul de aplicare al acestuia.

O resortisantă germană cu reședința în Germania s-a supus în anul 2006 în acest stat membru unei operații de montare a unor implanturi mamare produse de Poly Implant Prothèses SA (denumită în continuare „PIP”), societate cu sediul în Franța. Din anul 1997, PIP împuternicise TÜV Rheinland LGA Products GmbH (denumită în continuare „TÜV Rheinland”), în conformitate cu Directiva 93/42 privind dispozitivele medicale³⁵, să realizeze evaluarea sistemului de calitate instituit pentru proiectarea, fabricarea și controlul final al implanturilor mamare pe care le producea. În urma mai multor inspecții efectuate la PIP, TÜV Rheinland a aprobat sistemul de calitate și a reînnoit certificările de examinare CE care garantau conformitatea acestor implanturi cu cerințele directivei menționate.

Pe de altă parte, PIP încheiase cu compania AGF YARD SA, căreia i-a succedat Allianz IARD (denumită în continuare „Allianz”), un contract de asigurare care acoperea răspunderea civilă pentru producerea acestor implanturi. Acest contract cuprindea o clauză care limita întinderea geografică a acoperirii asigurării la prejudiciile survenite în Franța metropolitană sau în departamentele și teritoriile franceze de peste mări.

În anul 2010, Agence française de sécurité sanitaire des produits de santé (Agenția Franceză pentru Siguranța Sanitară a Produselor Medicale) a constatat că implanturile mamare produse de PIP erau umplute cu silicon industrial neautorizat. PIP a fost lichidată în anul 2011. În plus, în anul 2012, Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte (Institutul Federal pentru Medicamente și Dispozitive Medicale, Germania) a sfătuit pacientele vizate să procedeze, cu titlu preventiv, la extragerea implanturilor fabricate de PIP, din cauza unui risc de ruptură precoce a acestora și a caracterului inflamator al siliconului utilizat.

Pacienta în cauză a formulat la instanța germană competentă o acțiune în daune interese îndreptată simultan și în mod solidar împotriva medicului care montase implanturile cu defect, precum și a TÜV Rheinland și a Allianz. Ea a susținut în special că are în legislația franceză un drept de acțiune directă împotriva Allianz chiar dacă contractul de asigurare cuprinde o clauză care limitează acoperirea asigurării la prejudiciile survenite în Franța, din moment ce această clauză ar fi contrară dreptului Uniunii. Întrucât acțiunea i-a fost respinsă în primă instanță, ea a formulat apel la Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Tribunalul Regional Superior din Frankfurt am Main, Germania), care a ridicat problema compatibilității acestei clauze cu interzicerea oricărei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate, prevăzută la articolul 18 primul paragraf TFUE, și a adresat Curții mai multe întrebări preliminare în această privință.

Curtea a examinat în prealabil aspectul dacă articolul 18 primul paragraf TFUE era aplicabil cauzei în discuție. În acest sens, Curtea a amintit că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, aplicarea acestei dispoziții este subordonată întrunirii a două condiții cumulative: în primul rând, situația care stă la baza discriminării

³⁴ | Prevăzută la articolul 18 primul paragraf TFUE.

³⁵ | Directiva 93/42/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind dispozitivele medicale (JO 1993, L 169, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 11, p. 244).

invocate trebuie să intre în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și, în al doilea rând, nicio normă specială prevăzută de tratate și destinată să interzică o discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate nu trebuie să se aplice unei asemenea situații.

Pentru a verifica dacă prima condiție era îndeplinită în speță, Curtea a examinat, în primul rând, dacă situația în discuție în litigiul principal făcea obiectul unei reglementări în dreptul Uniunii. Aceasta a precizat că nu există în dreptul derivat (în special în Directivele 93/42 și 85/374³⁶) nicio dispoziție care să prevadă obligația fabricantului de dispozitive medicale de a încheia o asigurare de răspundere civilă destinată să acopere riscurile legate de aceste dispozitive sau care reglementează o asemenea asigurare. Curtea a conchis că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, asigurarea de răspundere civilă a fabricanților de dispozitive medicale pentru prejudiciile legate de aceste dispozitive nu face obiectul unei reglementări în acest drept.

În al doilea rând, Curtea a verificat dacă situația în discuție intra în domeniul de aplicare al unei libertăți fundamentale prevăzute de Tratatul FUE, ca urmare a existenței unei legături concrete între această situație și o asemenea libertate, legătură care ar permite includerea situației respective în domeniul de aplicare al tratatelor, în sensul articolului 18 primul paragraf TFUE.

În ceea ce privește, mai întâi, libera circulație a cetățenilor Uniunii, Curtea a arătat că pacienta în cauză nu a făcut uz de libertatea sa de circulație, întrucât solicita plata unei indemnizații de asigurare ca urmare a prejudiciului cauzat prin montarea de implanturi mamare în statul membru în care avea reședința, astfel încât nu exista nicio legătură concretă între situația în discuție în litigiul principal și această libertate. Apoi, în ceea ce privește libera prestare a serviciilor, Curtea a notat că situația în cauză nu prezenta o legătură concretă nici cu această libertate, din moment ce, pe de o parte, pacienta respectivă beneficiase de îngrijiri medicale în statul său membru de reședință și, pe de altă parte, contractul de asigurare în cauză fusese încheiat între două societăți cu sediul într-un același stat membru, în speță Franța. În sfârșit, în ceea ce privește libera circulație a mărfurilor, Curtea a precizat că litigiul principal nu privea circulația transfrontalieră a mărfurilor în sine, dat fiind că circulația transfrontalieră a implanturilor mamare în discuție nu a fost de altfel afectată de niciun obstacol discriminatoriu, ci prejudiciile cauzate de mărfurile care făcuseră obiectul unei asemenea circulații. În consecință, situația în discuție nu prezintă o legătură concretă nici cu libera circulație a mărfurilor.

Curtea a conchis, așadar, că această situație nu intra în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, în sensul articolului 18 primul paragraf TFUE, astfel încât era necesar să se excludă aplicarea acestei dispoziții în prezenta cauză.

Prin Hotărârea **Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Extrădare către Ucraina)** (C-398/19, [EU:C:2020:1032](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat, la 17 decembrie 2020, într-o cauză privind extrădarea unui cetățean al Uniunii către un stat terț.

BY, resortisant ucrainean și român, s-a născut în Ucraina și a trăit în acest stat până când s-a mutat în Germania în cursul anului 2012. În anul 2014 a obținut, la cererea sa, cetățenia română, în calitate de descendent al unor resortisanți români, fără să fi locuit vreodată în România.

În luna martie 2016, autoritățile germane au fost sesizate de Parchetul General al Ucrainei cu o cerere de extrădare a lui BY în vederea efectuării urmăririi penale. În luna noiembrie 2016, Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Parchetul General din Berlin, Germania) a informat Ministerul Justiției român despre cererea de extrădare și a întrebat dacă autoritățile române aveau intenția să efectueze ele însele urmărirea penală

³⁶ Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect (JO 1985, L 210, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 183).

împotriva lui BY. Ministerul a răspuns, pe de o parte, că autoritățile române puteau decide să efectueze urmărirea penală numai la cererea autorităților ucrainene și, pe de altă parte, că emiterea unui mandat de arestare național, ca o condiție a emiterii unui mandat european de arestare, presupunea existența unor elemente de probă suficiente în ceea ce privește vinovăția persoanei în cauză. Acesta a solicitat, prin urmare, autorităților germane prezentarea elementelor de probă care le fuseseră comunicate de autoritățile ucrainene.

Dreptul german interzice extrădarea resortisanților germani, însă nu și pe cea a resortisanților altor state membre. Prin urmare, Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin, Germania) a apreciat că extrădarea lui BY în Ucraina este licită, dar s-a întrebat dacă nu era contrară principiilor stabilite de Curte în Hotărârea *Petruhhin*³⁷, dat fiind că autoritățile judiciare române nu se pronunțaseră în mod oficial cu privire la eventuala emitere a unui mandat european de arestare. Astfel, în hotărârea menționată, Curtea a statuat printre altele că, atunci când un stat membru în care s-a deplasat un resortisant al altui stat membru este sesizat cu o cerere de extrădare de către un stat terț, acesta are obligația să informeze statul membru a cărui cetățenie o are persoana urmărită pentru a oferi autorităților acestui din urmă stat oportunitatea de a emite un mandat european de arestare în vederea predării sale pentru efectuarea urmăririi penale.

Ridicând problema consecințelor acestei hotărâri în cauza cu care era sesizată, instanța germană a adresat Curții trei întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 18 și 21 TFUE (referitoare la principiul nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate și, respectiv, la libertatea de circulație și de ședere a cetățenilor Uniunii pe teritoriul statelor membre), precum și a Hotărârii *Petruhhin*.

Curtea a examinat, în primul rând, problema dacă articolele 18 și 21 TFUE se aplicau situației unui cetățean al Uniunii precum persoana interesată din cauza principală. În această privință a arătat că, potrivit jurisprudenței sale, un resortisant al unui stat membru, care are în această calitate statutul de cetățean al Uniunii, cu reședința în mod legal pe teritoriul altui stat membru are dreptul de a se prevala de articolul 21 alineatul (1) TFUE și intră în domeniul de aplicare al tratatelor, în sensul articolului 18 TFUE. Faptul că BY avea deja reședința într-un stat membru la momentul la care a obținut cetățenia unui alt stat membru nu are relevanță în această privință.

În al doilea rând, Curtea a precizat obligațiile care revin statelor membre în cadrul schimbului de informații vizat în Hotărârea *Petruhhin*. În această privință a arătat că statul membru solicitat trebuie să dea autorităților competente ale statului membru a cărui cetățenie o are persoana urmărită posibilitatea de a solicita predarea acestei persoane în cadrul unui mandat european de arestare. În acest scop, el trebuie să informeze autoritățile respective nu numai cu privire la existența unei cereri de extrădare, ci și cu privire la ansamblul elementelor de drept și de fapt comunicate de statul terț solicitant în cadrul acestei cereri de extrădare. De asemenea, trebuie semnalată orice schimbare a situației în care se află persoana urmărită care este relevantă în vederea unei eventuale emiteri împotriva acesteia a unui mandat european de arestare. În schimb, în temeiul dreptului Uniunii, niciunul dintre aceste state membre nu poate fi obligat să ceară statului terț solicitant transmiterea dosarului de urmărire penală pentru a permite statului membru a cărui cetățenie o are persoana interesată să aprecieze posibilitatea efectuării de către el însuși a urmăririi penale împotriva acesteia.

Curtea a subliniat că, din moment ce această obligație de informare a fost respectată, autoritățile statului membru solicitat pot urma procedura de extrădare și, dacă este cazul, pot proceda la extrădarea persoanei interesate în lipsa emiterii într-un termen rezonabil a unui mandat european de arestare de către autoritățile statului membru a cărui cetățenie o are aceasta. Un astfel de termen trebuie să fie indicat autorităților

37| Hotărârea Curții din 6 septembrie 2016, *Petruhhin* (C-182/15, [EU:C:2016:630](#), în special punctele 48 și 50).

menționate de către statul membru solicitat și trebuie să fi fost stabilit ținându-se seama de ansamblul împrejurărilor cauzei, în special de eventuala privare de libertate a persoanei interesate în cadrul procedurii de extrădare și de complexitatea cauzei.

În al treilea rând, Curtea a declarat că articolele 18 și 21 TFUE nu pot fi interpretate în sensul că statul membru solicitat ar fi obligat să refuze extrădarea unui cetățean al Uniunii resortisant al altui stat membru și să efectueze el însuși urmărirea penală împotriva acestuia pentru fapte săvârșite într-un stat terț atunci când, precum în cauza principală, dreptul național al statului membru solicitat îl abilitază pe acesta din urmă să îl urmărească pe respectivul cetățean al Uniunii pentru anumite infracțiuni săvârșite într-un stat terț.

Astfel, într-un asemenea caz, o obligație de a refuza extrădarea și de a efectua el însuși urmărirea penală ar avea ca efect privarea statului membru solicitat de posibilitatea de a aprecia el însuși oportunitatea inițierii urmăririi penale împotriva cetățeanului menționat pe baza dreptului național și ar depăși limitele pe care dreptul Uniunii le poate impune exercitării puterii de apreciere de care beneficiază acest stat membru în ceea ce privește oportunitatea urmăririi penale. Într-o cauză precum litigiul principal, în dreptul Uniunii se ridică numai problema dacă statul membru solicitat poate să acționeze față de acest cetățean al Uniunii într-un mod care să afecteze mai puțin exercitarea dreptului său la liberă circulație și ședere, preconizând mai degrabă predarea acestuia către statul membru a cărui cetățenie o are decât extrădarea sa către statul terț solicitant.

III. Dispoziții instituționale

În această rubrică merită să fie semnalate patru hotărâri în materie de imunități și privilegii ale Uniunii și de acces la documente³⁸.

1. Privilegii și imunități ale Uniunii: inviolabilitatea arhivelor BCE

Prin Hotărârea **Comisia/Slovenia (Arhivele BCE)** (C-316/19, [EU:C:2020:1030](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a fost chemată să precizeze condițiile referitoare la protecția arhivelor Uniunii cu privire la ridicarea documentelor efectuată în mod unilateral de autoritățile unui stat membru și în special condițiile care permit să se constate o atingere adusă principiului inviolabilității arhivelor BCE.

La 6 iulie 2016, autoritățile slovene au efectuat o percheziție și o ridicare a unor documente pe suport hârtie și electronice în incintele Banka Slovenije (Banca Centrală a Sloveniei). Documentele ridicate de aceste autorități cuprindeau toate comunicările efectuate prin intermediul contului de e-mail al guvernatorului în funcție la acea dată, toate documentele electronice care se găseau la locul de muncă și în laptopul acestuia din urmă, privind perioada cuprinsă între anul 2012 și anul 2014, indiferent de conținutul lor, precum și documente referitoare la aceeași perioadă și care se găseau în biroul guvernatorului. Aceste intervenții au

³⁸ Trebuie de asemenea menționate în această rubrică alte două hotărâri referitoare la competențele instituțiilor Uniunii: Hotărârea din 26 martie 2020, **Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia** (cauzele conexe C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, [EU:C:2020:232](#)), care privește printre altele interpretarea principiului independenței judecătorilor și al instanței stabilite prin lege în contextul unei neregularități intervenite în procedura de numire a unui judecător al Tribunalului Funcției Publice și care este prezentată în rubrica XXII.1, „Procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice”, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, **ADR Center/Comisia** (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#)), care privește printre altele competența Comisiei de a adopta o decizie care constituie un titlu executoriu în cadrul relațiilor contractuale și care este prezentată în rubrica V.3, „Acțiuni în anulare”.

fost efectuate în cadrul unei anchete ce viza anumiți agenți ai Băncii Centrale a Sloveniei, printre care respectivul guvernator, care făceau obiectul unor suspiciuni de abuz în serviciu și de funcții oficiale în cadrul restructurării, în anul 2013, a unei bănci slovene. Deși Banca Centrală a Sloveniei a arătat că aceste măsuri aduceau atingere principiului inviolabilității „arhivelor Băncii Centrale Europene (BCE)” care decurge din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene³⁹ și care impune ca orice acces al autorităților naționale la arhivele menționate să fie supus acordului expres al BCE, autoritățile slovene au continuat percheziția și ridicarea de documente fără a implica BCE.

În acest context, BCE a explicat autorităților slovene că arhivele sale cuprindeau nu numai documentele elaborate de ea însăși în îndeplinirea misiunilor sale, ci și comunicările dintre ea și băncile centrale naționale care erau necesare pentru îndeplinirea misiunilor Sistemului European al Băncilor Centrale (SEBC) sau ale Eurosistemului, precum și documentele elaborate de aceste bănci centrale destinate îndeplinirii misiunilor SEBC sau ale Eurosistemului. BCE a susținut de asemenea că, în anumite condiții, nu s-ar opune înlăturării protecției de care beneficiau documentele reținute de autoritățile slovene.

Întrucât a considerat, pe de o parte, că ridicarea unilaterală a documentelor în cauză constituie o încălcare a principiului inviolabilității arhivelor BCE⁴⁰ și, pe de altă parte, că autoritățile slovene, contrar celor impuse de obligația de cooperare loială⁴¹, nu au purtat discuții constructive pentru a înlătura consecințele ilicite ale încălcării acestui principiu, Comisia Europeană a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Sloveniei.

În hotărârea sa, Curtea a admis acțiunea Comisiei și a constatat neîndeplinirile obligațiilor reproșate în integralitatea lor.

- Cu privire la noțiunea de „arhive ale BCE”

Curtea a amintit că, întrucât BCE este o instituție a Uniunii, principiul inviolabilității arhivelor Uniunii se aplică arhivelor sale. În acest sens, Curtea a precizat că arhivele Uniunii acoperă arhivele unei instituții a Uniunii, precum BCE, chiar dacă ele se află în alte locuri decât clădirile și spațiile Uniunii⁴².

Curtea a arătat că BCE și băncile centrale naționale ale statelor membre constituie SEBC și că politica monetară a Uniunii este condusă de BCE și de băncile centrale naționale ale statelor membre a căror monedă este euro, inclusiv Banca Centrală a Sloveniei, băncile menționate constituind Eurosistemul⁴³. Guvernatorii băncilor respective, printre care și cel al Băncii Centrale a Sloveniei, sunt membri ai Consiliului guvernatorilor BCE⁴⁴ și participă la adoptarea deciziilor necesare îndeplinirii misiunilor SEBC. SEBC are ca obiectiv principal menținerea stabilității prețurilor. În acest scop, misiunile fundamentale care incumbă SEBC o includ în special pe aceea de a defini și de a pune în aplicare politica monetară a Uniunii⁴⁵, ceea ce necesită o strânsă cooperare

³⁹| Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene (JO 2016, C 202, p. 266).

⁴⁰| Articolul 343 TFUE, Protocolul (nr. 4) privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene (JO 2016, C 202, p. 230), articolul 39, Protocolul privind privilegiile și imunitățile, articolele 2 și 22.

⁴¹| Articolul 4 alineatul (3) TUE, Protocolul privind privilegiile și imunitățile, articolul 18.

⁴²| Protocolul privind privilegiile și imunitățile, articolele 1 și 2.

⁴³| Articolul 282 alineatul (1) TFUE, Protocolul privind SEBC și BCE, articolele 1 și 14.3.

⁴⁴| Articolul 283 alineatul (1) TFUE, Protocolul privind SEBC și BCE, articolul 10.1.

⁴⁵| Articolul 127 alineatul (2) TFUE.

între BCE și băncile centrale naționale⁴⁶. În acest sistem, băncile centrale naționale, precum și guvernatorii lor au un statut hibrid, întrucât constituie, desigur, autorități naționale, dar care acționează în cadrul SEBC, care este constituit din aceste bănci centrale naționale și BCE.

Curtea a subliniat că, pentru corecta funcționare și pentru îndeplinirea corespunzătoare a misiunilor SEBC și ale Eurosistemului, trebuie să existe o cooperare strânsă și un schimb permanent de informații între BCE și băncile centrale naționale care participă la acesta, ceea ce implică în mod necesar că documente legate de îndeplinirea misiunilor SEBC și ale Eurosistemului se află în posesia nu numai a BCE, ci și a băncilor centrale naționale.

În aceste condiții, Curtea a considerat că asemenea documente intră sub incidența noțiunii de „arhive ale BCE” chiar dacă sunt deținute de bănci centrale naționale, iar nu de BCE însăși.

- Cu privire la atingerea adusă principiului inviolabilității arhivelor BCE

Curtea a subliniat că, în speță, o atingere adusă principiului inviolabilității arhivelor BCE nu ar putea fi constatată decât dacă, pe de o parte, ridicarea decisă în mod unilateral de către autoritățile naționale a unor documente care aparțin unor arhive ale Uniunii poate constitui o asemenea atingere și, pe de altă parte, documentele ridicate ar include efectiv documente care trebuie considerate ca făcând parte din arhivele BCE.

În primul rând, Curtea a constatat că noțiunea de „inviolabilitate” implică protecția împotriva oricărei ingerințe unilaterale a statelor membre. Acest lucru este confirmat de faptul că noțiunea menționată este descrisă ca fiind o protecție împotriva oricărei măsuri de percheziție, de rechiziție, de confiscare și de expropriere. Prin urmare, Curtea a considerat că ridicarea unilaterală de către autoritățile naționale a unor documente ce aparțin arhivelor Uniunii reprezintă o atingere adusă principiului inviolabilității acestor arhive ale Uniunii.

În al doilea rând, Curtea a amintit că, în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, revine Comisiei sarcina de a dovedi existența pretensei neîndepliniri a obligațiilor. Comisia este cea care trebuie să prezinte Curții elementele necesare pentru ca aceasta să verifice existența neîndeplinirii obligațiilor, fără a se putea întemeia pe vreo prezumție. În speță, Comisia a recunoscut că nu dispunea de informații precise cu privire la natura documentelor în cauză ridicate de autoritățile slovene, astfel încât nu era în măsură să dovedească dacă o parte din aceste documente trebuiau considerate ca aparținând arhivelor Uniunii.

Cu toate acestea, având în vedere numărul mare de documente în cauză ridicate și atribuțiile pe care guvernatorul unei bănci centrale naționale, precum Banca Centrală a Sloveniei, trebuie să le exercite în cadrul Consiliului guvernatorilor BCE și, prin aceasta, în cadrul SEBC și al Eurosistemului, Curtea a considerat dovedit faptul că documentele ridicate de autoritățile slovene au inclus în mod necesar documente care fac parte din arhivele BCE. Aceasta a considerat de asemenea că, prin ridicarea unor asemenea documente în mod unilateral, autoritățile slovene au adus atingere principiului inviolabilității arhivelor BCE.

În acest context, Curtea a subliniat că Protocolul privind privilegiile și imunitățile și principiul inviolabilității arhivelor Uniunii se opun, în principiu, ridicării unor documente de către o autoritate a unui stat membru în condițiile în care aceste documente fac parte din arhivele menționate, iar instituțiile nu și-au dat acordul pentru o astfel de ridicare. Această autoritate are însă posibilitatea de a se adresa instituției Uniunii vizate pentru ca aceasta să ridice protecția de care beneficiază documentele în cauză, eventual în anumite condiții, și, în cazul unui refuz al accesului, instanței Uniunii pentru a obține o decizie de autorizare care obligă această

⁴⁶ | Protocolul privind SEBC și BCE, articolul 9.2.

instituție să permită accesul la arhivele sale. În plus, protecția arhivelor Uniunii nu se opune nicidecum ridicării de către autoritățile naționale, din incintele unei bănci centrale a unui stat membru, a unor documente care nu aparțin arhivelor Uniunii.

- Cu privire la încălcarea obligației de cooperare loială

După ce a amintit jurisprudența sa constantă referitoare la întinderea obligației de cooperare loială, Curtea a arătat că, prin faptul că nu a permis BCE, la expirarea termenului stabilit în avizul motivat, să identifice, printre documentele ridicate la 6 iulie 2016, pe cele legate de îndeplinirea misiunilor SEBC și ale Eurosistemului și prin faptul că nu a înapoiat documentele menționate Băncii Centrale a Sloveniei, autoritățile slovene nu și-au îndeplinit obligația de cooperare loială cu BCE. Această concluzie nu este afectată de faptul că Parchetul sloven a invitat BCE să îi propună criterii care permit identificarea acelor dintre documentele ridicate de autoritățile slovene care, în opinia BCE, făceau parte din arhivele sale. Astfel, nici chiar după ce au primit această propunere, autoritățile slovene nu au luat măsuri pentru a permite BCE să identifice documentele legate de îndeplinirea misiunilor SEBC și ale Eurosistemului care fuseseră ridicate. În plus, aceste autorități nu au acceptat cererea BCE de a restitui Băncii Centrale a Sloveniei toate documentele pe care le considerau lipsite de relevanță pentru ancheta în cauză.

În acest context, Curtea a considerat că faptul că autoritățile slovene au luat măsuri pentru a asigura menținerea confidențialității documentelor menționate nu repune în discuție concluzia potrivit căreia autoritățile respective nu și-au îndeplinit în speță obligația de cooperare loială cu BCE.

Prin urmare, în ceea ce privește perioada ulterioară ridicării în litigiu, Curtea a considerat că autoritățile slovene nu și-au îndeplinit obligația de cooperare loială cu BCE.

2. Accesul la documente

În anul 2020, Curtea a avut ocazia să pronunțe mai multe hotărâri importante în materia accesului la documente, dintre care trei merită să fie semnalate. Prima hotărâre privește respingerea unei cereri de acces la documente ale Băncii Centrale Europene, iar celelalte două hotărâri vizează accesul la dosarul unei cereri de autorizare a introducerii pe piață a unor medicamente.

Prin Hotărârea **De Masi și Varoufakis/BCE** (C-342/19 P, [EU:C:2020:1035](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea a statuat într-o cauză în care, printr-o decizie din 16 octombrie 2017, BCE refuzase recurențelor, domnii Fabio de Masi și Yanis Varoufakis, accesul la documentul intitulat „Răspunsuri la întrebări privind interpretarea articolului 14.4 din Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene”. Acest document conținea răspunsul unui consilier extern la o consultanță juridică pe care i-o solicitase BCE privind competențele Consiliului guvernatorilor în temeiul acestui articol 14.4. BCE a refuzat accesul la documentul menționat în temeiul, pe de o parte, al excepției privind protecția consultanței juridice, prevăzută la articolul 4 alineatul (2) a doua liniuță din Decizia 2004/258⁴⁷, și, pe de altă parte, al excepției privind protecția documentelor pentru uz intern, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din această decizie.

⁴⁷ Decizia 2004/258/CE din 4 martie 2004 privind accesul public la documentele BCE (BCE/2004/3) (JO 2004, L 80, p. 42, Ediție specială, 10/vol. 5, p. 229), astfel cum a fost modificată prin Decizia Băncii Centrale Europene 2011/342/UE din 9 mai 2011 (BCE/2011/6) (JO 2011, L 158, p. 37), și Decizia Băncii Centrale Europene (UE) 2015/529 din 21 ianuarie 2015 (BCE/2015/1) (JO 2015, L 84, p. 64).

Acțiunea formulată de recurenți la Tribunal împotriva acestei decizii a BCE a fost respinsă ca nefondată⁴⁸. Tribunalul a decis că BCE a putut în mod justificat să își întemeieze refuzul de a acorda acces la documentul în cauză pe excepția privind protecția documentelor pentru uz intern prevăzută la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258.

Sesizată cu recursul formulat de recurenți împotriva hotărârii Tribunalului, Curtea a confirmat analiza Tribunalului și a respins recursul.

Mai întâi, Curtea a constatat că Tribunalul nu și-a încălcat în speță obligația de motivare. În această privință, ea a arătat că, deși articolul 4 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1049/2001⁴⁹ presupune să se demonstreze că divulgarea documentului aduce gravă atingere procesului decizional al instituției, o astfel de demonstrație nu este impusă în schimb în cadrul excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258. Curtea a conchis că Tribunalul nu era nicidecum obligat să controleze dacă BCE furnizase explicații cu privire la riscul unei atingeri grave aduse procesului său decizional pe care putea să îl determine accesul la documentul în cauză. Ea a precizat că refuzul accesului la un document în temeiul acestei dispoziții a Deciziei 2004/258 presupune doar să se demonstreze, pe o parte, că acest document este în special pentru uz intern, ca parte a deliberărilor și a consultărilor preliminare din cadrul BCE, și, pe de altă parte, că nu există un interes public superior care să justifice divulgarea acestui document.

În continuare, Curtea a apreciat că Tribunalul nu a încălcat domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (2) a doua liniuță și alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258. În primul rând, modul de redactare a articolului 4 alineatul (2) a doua liniuță nu conține nicio indicație care să îi poată conferi caracterul unei *lex specialis* în raport cu articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din aceasta. În al doilea rând, niciun aspect al modului de redactare a articolului 4 din decizia menționată nu exclude că aceeași parte dintr-un document poate fi vizată de mai multe excepții care sunt menționate în acesta. În al treilea rând, pentru aplicarea excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258, nu prezintă relevanță faptul că documentul în cauză poate de asemenea să fie calificat drept „consultanță juridică”, în sensul articolului 4 alineatul (2) a doua liniuță din această decizie, întrucât legiuitorul Uniunii nu a supus posibilitatea invocării excepției menționate la această primă dispoziție condiției ca documentul vizat să nu fie o „consultanță juridică”, în sensul celei de a doua dispoziții.

În sfârșit, Curtea a confirmat interpretarea reținută de Tribunal a articolului 4 alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258, subliniind că această dispoziție nu poate fi interpretată în sensul că rezervă protecția pe care o conține numai documentelor legate de un proces decizional precis. Astfel, această dispoziție presupune doar ca un document să fie utilizat ca parte a deliberărilor și a consultărilor preliminare din cadrul BCE și are ca efect să acopere în mod larg documentele legate de procese interne ale BCE. În plus, Curtea a observat că domeniul de aplicare al acestei dispoziții este diferit de cel al articolului 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1049/2001. Pe de o parte, obiectul protecției lor nu este identic și, pe de altă parte, în timp ce dispoziția sus-menționată din Regulamentul nr. 1049/2001 supune refuzul accesului la un document condiției ca acesta din urmă să fie referitor la o chestiune pentru care instituția nu a luat încă nicio decizie, articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din Decizia 2004/258 nu conține o asemenea precizare și prevede că accesul la document poate fi refuzat chiar și după luarea deciziei.

⁴⁸ Hotărârea Tribunalului din 12 martie 2019, *De Masi și Varoufakis/BCE* (T-798/17, [EU:T:2019:154](#)).

⁴⁹ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

În Hotărârile **PTC Therapeutics International/EMA** (C-175/18 P, [EU:C:2020:23](#)) și **MSD Animal Health Innovation și Intervet International/EMA** (C-178/18 P, [EU:C:2020:24](#)), pronunțate la 22 ianuarie 2020, Curtea a fost chemată să examineze pentru prima dată chestiunea accesului la documentele Uniunii Europene ridicată în cadrul unor cereri de autorizare a introducerii pe piață (în continuare „AIP”). Cu această ocazie, Curtea a respins recursurile formulate, pe de o parte, de PTC Therapeutics International și, pe de altă parte, de MSD Animal Health Innovation și Intervet International împotriva hotărârilor Tribunalului⁵⁰ de respingere a acțiunilor lor de anulare a deciziilor⁵¹ prin care Agenția Europeană pentru Medicamente (EMA) acordase accesul la documente care conțin informații prezentate în cadrul procedurii privind cereri de AIP a medicamentelor.

Cele două cauze privesc legalitatea deciziilor EMA de a acorda, în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001⁵², accesul la mai multe documente, și anume la rapoarte de studii toxicologice și la un raport de studiu clinic (rapoartele în litigiu), prezentate de recurente în cadrul cererilor lor de AIP având ca obiect două medicamente, dintre care unul de uz uman (cauza C-175/18 P) și celălalt veterinar (cauza C-178/18 P). În speță, după ce a autorizat introducerea pe piață a respectivelor medicamente, EMA a decis să divulge către terți conținutul acestor rapoarte, sub rezerva unor ocultări. Contrar susținerilor recurentelor, care au arătat că aceste rapoarte trebuie să beneficieze în întregime de o prezumție de confidențialitate, EMA a estimat că, cu excepția informațiilor deja oculte, respectivele rapoarte nu prezintă un caracter confidențial.

Astfel, Curtea a examinat, într-o primă etapă, aplicarea unei prezumții generale de confidențialitate de către o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii sesizată cu o cerere de acces la documente. Curtea a constatat că recurgerea la o astfel de prezumție, care permite instituției, organului, oficiului sau agenției în cauză să decidă că divulgarea conținutului unor documente aduce, în principiu, atingere interesului protejat de una sau de mai multe excepții prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 1049/2001, nu constituie decât o simplă posibilitate. Instituția, organul, oficiul sau agenția are astfel în continuare posibilitatea să efectueze o examinare concretă și individuală a documentelor în cauză pentru a determina dacă acestea, în tot sau în parte, sunt protejate de una sau de mai multe dintre excepțiile prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 1049/2001. Prin urmare, Curtea a înlăturat motivul recurentelor potrivit căruia rapoartele în litigiu beneficiau de o prezumție generală de confidențialitate, arătând că EMA era liberă să efectueze o examinare concretă și individuală a acestor rapoarte, care o determinase să oculte anumite pasaje din acestea.

Într-o a doua etapă, Curtea a examinat chestiunea dacă decizia EMA de a acorda accesul la rapoartele în litigiu a adus atingere intereselor comerciale ale recurentelor, excepție prevăzută la articolul 4 alineatul (2) prima liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001. Astfel, Curtea a precizat mai întâi că persoana care solicită aplicarea uneia din excepțiile prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 1049/2001 de către o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție căreia i se aplică regulamentul menționat trebuie să furnizeze, la fel ca instituția, organul, oficiul sau agenția în cauză atunci când are în vedere să refuze accesul la documente, explicații cu privire la modul în care accesul la documentele respective ar putea să aducă atingere concret și efectiv interesului protejat de una dintre aceste excepții. În continuare, Curtea a statuat că trebuie stabilită existența unui risc de utilizare abuzivă a datelor conținute într-un document la care se solicită accesul. Prin urmare, o simplă afirmație nesusținută referitoare la un risc general al unei astfel de utilizări nu poate conduce la considerarea acestor date ca intrând sub incidența excepției referitoare la protecția intereselor comerciale,

⁵⁰ Hotărârile Tribunalului din 5 februarie 2018, **PTC Therapeutics International/EMA** (T-718/15, [EU:T:2018:66](#)) și **MSD Animal Health Innovation și Intervet International/EMA** (T-729/15, [EU:T:2018:67](#)).

⁵¹ Deciziile Agenției Europene pentru Medicamente (EMA) din 25 noiembrie 2015, EMA/722323/2015 și EMA/785809/2015.

⁵² Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

în absența oricărei alte precizări aduse de persoana care solicită aplicarea acestei excepții în fața instituției, a organului, a oficiului sau a agenției în cauză înainte ca aceasta să ia o decizie în această privință, cu privire la natura, la obiectul și la domeniul de aplicare ale datelor menționate, susceptibilă să lămurească instanța Uniunii cu privire la modul în care divulgarea acestora ar fi în măsură să aducă în mod concret atingere, într-o manieră previzibilă în mod rezonabil, intereselor comerciale ale persoanelor vizate de aceste date. În sfârșit, Curtea a concluzionat, confirmând raționamentul urmat de Tribunal, că pasajele din rapoartele în litigiu care fuseseră divulgate nu constituiau date susceptibile să intre sub incidența excepției privind protecția intereselor comerciale. Referitor la recurenta din recursul C-175/18 P, Curtea a constatat că aceasta, pe de o parte, nu furnizase EMA, înainte adoptării deciziei sale, explicații cu privire la natura, obiectul și domeniul de aplicare al datelor în cauză care permiteau să se rețină existența unui risc de utilizare abuzivă a datelor cuprinse în rapoartele în litigiu și, pe de altă parte, nu identificase în mod concret și precis în fața EMA care dintre pasajele din rapoartele în litigiu puteau, dacă erau divulgate, aduce atingere intereselor sale comerciale. Referitor la recurențele din recursul C-178/18 P, Curtea a arătat că acestea nu furnizaseră în fața Tribunalului asemenea explicații și nici nu identificaseră concret și precis pasajele din rapoartele în litigiu care puteau aduce atingere intereselor lor comerciale în caz de divulgare.

Într-o a treia etapă, Curtea a amintit că Tribunalul putea recurge la o motivare implicită în prezența unor argumente insuficient de clare și de precise invocate de o parte. În acest sens, ea a subliniat că revenea recurenților sarcina să prezinte EMA, în etapa procedurii administrative în fața acesteia, explicații cu privire la natura, obiectul și domeniul de aplicare al datelor a căror divulgare ar aduce atingere intereselor comerciale ale acestora și că, în absența unor asemenea explicații, Tribunalul în mod întemeiat a concluzionat, implicit, dar necesar, că mărturiile prezentate de recurente după adoptarea deciziilor EMA nu erau relevante în scopul aprecierii legalității acestor decizii. Astfel, Curtea a precizat că legalitatea unei asemenea decizii privind divulgarea unui document nu poate fi apreciată decât în funcție de informațiile de care EMA putea dispune la data la care a adoptat această decizie.

Într-o a patra și ultimă etapă, Curtea a analizat excepția de la dreptul de acces la documente referitoare la protecția procesului decizional, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul nr. 1049/2001⁵³. Recurențele reproșau Tribunalului că nu a recunoscut faptul că divulgarea rapoartelor în litigiu în perioada de exclusivitate a datelor ar aduce grav atingere procesului decizional privind eventualele cereri de AIP pentru medicamente generice în această perioadă. Curtea a respins acest argument, statuând că respectivele cereri vizau procese decizionale distincte de procesul decizional privind AIP a medicamentelor în cauză, care, astfel cum constatare Tribunalul, era închis la data cererii de acces la rapoartele în litigiu.

53| Această dispoziție impune să se refuze divulgarea către terți a unor documente care fac parte dintr-un proces decizional aflat încă în curs la data la care este adoptată decizia cu privire la cererea lor de acces.

IV. Bugetul și subvențiile Uniunii

În Hotărârea **Republica Cehă/Comisia** (C-575/18 P, [EU:C:2020:530](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat cu privire la condițiile de acces ale statelor membre la o protecție jurisdicțională efectivă în cazul unui litigiu privind întinderea răspunderii lor financiare în lumina dreptului Uniunii în materie de resurse proprii ale acesteia din urmă.

La 30 mai 2008, Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) a adoptat un raport referitor la o investigație care privea verificări ale importului din Laos de brichete de buzunar cu piatră. Potrivit acestui raport, care privea printre altele 28 de cazuri de import de mărfuri în Republica Cehă, statele membre trebuiau să realizeze audituri cu privire la importatorii în cauză și să deschidă o procedură administrativă de rectificare fiscală. Autoritățile cehe au luat măsuri pentru efectuarea rectificării și a recuperării fiscale, semnalând însă că, în unele dintre aceste cazuri, nu fusese posibilă recuperarea cuantumului resurselor proprii ale Uniunii. Prin scrisoarea din 20 ianuarie 2015, Comisia Europeană a informat aceste autorități că Republica Cehă nu putea fi scutită de obligația sa de a pune la dispoziție resursele proprii ale Uniunii, în temeiul Regulamentului nr. 1150/2000⁵⁴, și le-a invitat să efectueze plata sumei în cauză, precizând că orice întârziere ar determina plata unor dobânzi.

Nefiind de acord cu poziția exprimată de Comisie în această scrisoare, Republica Cehă a introdus la Tribunal o acțiune având ca obiect anularea deciziei acestei instituții pretins cuprinsă în scrisoarea menționată. Printr-o ordonanță⁵⁵, Tribunalul a admis excepția de inadmisibilitate ridicată de Comisie și a respins, în consecință, acțiunea. Astfel, Tribunalul a statuat că aceasta era îndreptată împotriva unui act care nu putea face obiectul unei acțiuni în anulare, în măsura în care nu producea efecte juridice obligatorii. Republica Cehă a sesizat Curtea cu recurs, arătând în esență că inadmisibilitatea acțiunii sale în anulare o priva de protecție jurisdicțională, din moment ce nu dispunea de nicio cale de atac care să îi permită să obțină un control jurisdicțional efectiv al poziției Comisiei.

Mai întâi, Curtea a constatat că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, obligațiile de colectare, de constatare și de înscrisoare în cont a resurselor proprii ale Uniunii se impun în mod direct statelor membre. Astfel, Comisia nu dispune de nicio putere decizională care să îi permită să le oblige pe acestea din urmă să constate și să pună la dispoziția sa cuantumuri ale acestor resurse. Curtea a concluzionat că inițierea unei acțiuni în anulare împotriva unei scrisori precum scrisoarea în litigiu în scopul controlului temeiniciei obligației unui stat membru de a pune la dispoziția Comisiei astfel de cuantumuri ar echivala cu nerespectarea sistemului resurselor proprii ale Uniunii astfel cum este prevăzut de dreptul Uniunii. Or, nu este de competența Curții să modifice alegerea efectuată în această privință de legiuitorul Uniunii.

În continuare, Curtea a statuat că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, posibilitatea Comisiei de a supune aprecierii Curții, în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, un diferend între ea și un stat membru cu privire la obligația acestuia de a pune un anumit quantum al resurselor proprii ale Uniunii la dispoziția instituției amintite este inherentă sistemului resurselor menționate. Ea a adăugat că, atunci când un stat membru efectuează o punere la dispoziție a unui quantum al acestor resurse însoțind-o în același timp de rezerve în ceea ce privește obligația sa de a proceda astfel, revine Comisiei, în conformitate cu

⁵⁴| Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1150/2000 al Consiliului din 22 mai 2000 privind punerea în aplicare a Deciziei 94/728/CE (JO 2000, L 130, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 184), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2028/2004 al Consiliului din 16 noiembrie 2004 (JO 2004, L 352, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 147) și prin Regulamentul (CE, Euratom) nr. 105/2009 al Consiliului din 26 ianuarie 2009 (JO 2009, L 36, p. 1). A se vedea în special articolul 17 alineatul (2) din acest regulament.

⁵⁵| Ordonanța Tribunalului din 28 iunie 2018, **Republica Cehă/Comisia** (T-147/15, nepublicată, [EU:T:2018:395](#)).

principiul cooperării loiale, sarcina de a iniția cu acest stat membru un dialog constructiv pentru a determina obligațiile care revin acestuia din urmă. În cazul unui eșec al dialogului respectiv, această instituție are posibilitatea să introducă o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în privința statului membru menționat. Astfel, faptul de a însoți de rezerve punerea la dispoziție de resurse proprii ale Uniunii ar justifica constatarea unei neîndepliniri a obligațiilor în ipoteza în care statul membru în cauză ar fi efectiv obligat să procedeze la o asemenea punere la dispoziție.

Având în vedere însă puterea discreționară de care beneficiază Comisia cu privire la introducerea unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, Curtea a concluzionat că pe calea acestei acțiuni statul membru în cauză nu are nicio garanție că va obține soluționarea de către instanță a diferendului dintre el și instituția menționată cu privire la punerea la dispoziție a resurselor proprii ale Uniunii. Curtea a adăugat totuși că, atunci când un stat membru a pus la dispoziția Comisiei un quantum al resurselor proprii ale Uniunii formulând rezerve cu privire la temeinicia poziției acestei instituții, iar procedura de dialog nu a permis încetarea diferendului dintre acest stat membru și instituția menționată, statul membru respectiv poate solicita să fie despăgubit ca urmare a unei îmbogățiri fără justă cauză a Uniunii și, dacă este cazul, să sesizeze Tribunalul cu o acțiune în acest scop.

În această privință, Curtea a amintit că acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, formulată în temeiul articolului 268 TFUE și al articolului 340 al doilea paragraf TFUE, impune dovada unei îmbogățiri fără bază legală valabilă a părâtului, precum și a unei sărăciri a reclamantului legate de îmbogățirea menționată. Astfel, în cadrul examinării unei asemenea acțiuni, Tribunalului i-ar reveni sarcina de a aprecia printre altele dacă sărăcirea statului membru reclamant, corespunzătoare punerii la dispoziția Comisiei a unui quantum al resurselor proprii ale Uniunii pe care acest stat membru l-a contestat, și îmbogățirea corelativă a acestei instituții își găsesc justificarea în obligațiile care se impun statului membru respectiv în temeiul dreptului Uniunii în materie de resurse proprii ale Uniunii sau sunt, dimpotrivă, lipsite de o astfel de justificare. Prin urmare, apreciind că un stat membru nu este lipsit de orice protecție jurisdicțională efectivă în caz de dezacord cu Comisia în ceea ce privește obligațiile sale în materie de resurse proprii ale Uniunii, Curtea a respins recursul în totalitate.

În Hotărârea **Úrad špeciálnej prokuratúry** (C-603/19, [EU:C:2020:774](#)), pronunțată la 1 octombrie 2020, Curtea a statuat într-o cauză în care Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (Biroul procurorului special al Parchetului General al Republicii Slovacie) a declanșat o procedură penală împotriva a două persoane fizice (denumite în continuare „inculpații”) pentru fapte susceptibile să constituie o fraudă privind subvenții finanțate parțial prin intermediul bugetului Uniunii. Infracțiunea ar fi fost săvârșită în cadrul a două cereri de ofertă lansate de administrația slovacă pentru introducerea unor cereri de subvenții prin care se urmărea printre altele susținerea creării de locuri de muncă pentru persoanele cu handicap.

Inculpații creaseră mai multe societăți comerciale în care aveau calitatea de asociați și de administratori și care obținuseră subvenții în quantum de 654 588,34 euro, sumă care includea 279 272,18 euro din bugetul Uniunii. În urma plății acestor subvenții, inculpații au cedat părțile lor din societățile în cauză unui terț, apoi societățile menționate și-au încetat orice activitate. La data inițierii procedurii penale, bunurile sociale nu se mai aflau în localurile societăților respective, care ar fi fost radiate din oficiu din registrul comerțului. În perioada de plată a subvențiilor, persoane cu handicap ar fi fost angajate de societățile în cauză, însă munca prestată de acestea ar fi fost fictivă și nu ar fi contribuit la obiectivele prezentate în cererile de subvenții.

Împotriva inculpaților a fost declanșată urmărirea penală în fața instanței de trimitere, și anume Špecializovaný trestný súd (Curtea Penală Specializată, Slovacia), în calitatea lor de asociați și administratori ai acestor societăți. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (agenții ale Direcției pentru Muncă, Afaceri Sociale și Familie), care s-au constituit părți civile, au solicitat daune interese inculpaților în timpul cercetării judecătorești, până la concurența subvenției plătite efectiv.

Instanța de trimitere a considerat însă că, având în vedere jurisprudența Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovace), care fusese deja aplicată în proceduri penale privind infracțiuni de atingere adusă intereselor financiare ale Uniunii și de fraudă privind subvențiile, dispozițiile naționale nu îi permiteau statului, în cadrul unei proceduri penale, să exercite acțiunea în repararea prejudiciului care îi este cauzat. Potrivit instanței de trimitere, aplicarea acestei jurisprudențe în cauza principală ar fi putut avea ca efect împiedicarea statului să exercite acțiunea în repararea prejudiciilor cauzate prin fraude. Astfel, recurgerea la o procedură administrativă prevăzută de asemenea de dreptul slovac nu ar permite să se pretindă rambursarea contribuției financiare plătite în mod nejustificat decât față de beneficiarul acesteia. Întrucât în speță este vorba despre societăți comerciale care nu mai dețin niciun activ și care au fost radiate din registrul comerțului, o asemenea procedură nu ar putea, așadar, să permită recuperarea subvențiilor plătite în mod nejustificat.

În acest context, instanța de trimitere a sesizat Curtea cu mai multe întrebări preliminare care vizau printre altele articolul 325 TFUE, al cărui alineat (1) prevede că, pentru a combate activitățile ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, statele membre trebuie să adopte măsuri care descurajează, efective și echivalente celor luate la nivel național pentru a combate fraudă care aduce atingere intereselor statului membru în cauză. Mai precis, instanța de trimitere a ridicat problema compatibilității cu aceste obligații a normelor de procedură penală naționale care nu permit, într-o cauză precum litigiul principal, recunoașterea în favoarea statului a unui drept la reparație în cadrul procedurii penale.

În hotărârea sa, Curtea a declarat că articolul 325 TFUE nu se opune unor dispoziții de drept național, astfel cum sunt interpretate în jurisprudența națională, în temeiul cărora, în cadrul unei proceduri penale, statul nu poate exercita acțiunea în repararea prejudiciului care îi este cauzat printr-un comportament fraudulos al persoanei urmărite care are ca efect deturnarea de fonduri din bugetul Uniunii și nu dispune în cadrul acestei proceduri de nicio altă acțiune care să îi permită să invoce un drept împotriva persoanei urmărite, cu condiția însă ca legislația națională să prevadă proceduri efective care permit recuperarea contribuțiilor din bugetul Uniunii percepute în mod nejustificat, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

În această privință, Curtea a amintit că, deși statele membre sunt obligate să ia măsuri efective care să permită recuperarea sumelor plătite în mod nejustificat beneficiarului unei subvenții finanțate parțial din bugetul Uniunii, articolul 325 TFUE nu le impune însă nicio altă constrângere, în afară de cea referitoare la caracterul efectiv al măsurilor, în ceea ce privește procedura care trebuie să permită să se ajungă la un asemenea rezultat. Prin urmare, coexistența unor căi de atac distincte, care urmăresc obiective diferite și proprii dreptului administrativ, dreptului civil sau dreptului penal, nu aduce atingere, în sine, caracterului efectiv al combaterii fraudei care afectează interesele financiare ale Uniunii, cu condiția ca legislația națională, în ansamblul său, să permită recuperarea contribuțiilor din bugetul Uniunii plătite în mod nejustificat.

Curtea a arătat în această privință că, deși sancțiunile penale pot fi indispensabile pentru a permite statelor membre să combată în mod efectiv și disuasiv anumite cazuri de fraudă gravă, asemenea sancțiuni nu au ca obiect să permită restituirea plății nedatorate. Existența în ordinea juridică națională a unei căi efective de reparare a atingerilor aduse intereselor financiare ale Uniunii, indiferent dacă aceasta ia forma unei proceduri penale, administrative sau civile, este suficientă pentru îndeplinirea obligației de efectivitate pe care o impune articolul 325 TFUE odată ce permite recuperarea contribuțiilor percepute în mod nejustificat, iar sancțiunile penale permit combaterea cazurilor de fraudă gravă. Curtea a arătat că aceasta este situația în speță, din moment ce, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere, statul are, potrivit dreptului național aplicabil, posibilitatea de a iniția, pe de o parte, o procedură administrativă care să îi permită să obțină recuperarea contribuțiilor plătite în mod nejustificat persoanei juridice destinate a acestora și, pe de altă parte, o procedură civilă care urmărește nu numai angajarea răspunderii civile a persoanei juridice destinate a contribuțiilor percepute în mod nejustificat, ci și obținerea, ulterior unei condamnări penale, a reparării prejudiciilor suferite de la persoana fizică condamnată.

În sfârșit, trebuie de asemenea să se semnaleze în această rubrică Hotărârile **Inclusion Alliance for Europe/Comisia** (C-378/16 P, [EU:C:2020:575](#)) și **ADR Center/Comisia** (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#)), din 16 iulie 2020, în legătură cu recuperarea contribuțiilor financiare plătite de Comisie în temeiul diferitor acorduri de grant încheiate de aceasta⁵⁶.

V. Contenciosul Uniunii

Nouă hotărâri merită să fie semnalate în cadrul acestei rubrici. O primă hotărâre privește normele procedurale referitoare la reprezentarea juridică în fața instanțelor Uniunii. O a doua hotărâre se referă la constatarea unei neîndepliniri a obligațiilor în materie de transpunere a unei directive. La acestea se adaugă patru hotărâri pronunțate în recurs în contextul contenciosului în anulare. În sfârșit, trei hotărâri pronunțate cu privire la trimiteri preliminare merită de asemenea să fie semnalate în această rubrică, în măsura în care în cuprinsul lor Curtea a fost chemată să se pronunțe, pe de o parte, cu privire la admisibilitatea acestor trimiteri în raport cu noțiunea de „instanță”, în sensul articolului 267 TFUE, și cu cerința unei legături între litigiu și dispozițiile dreptului Uniunii a căror interpretare se solicită și, pe de altă parte, cu privire la competența sa în raport cu o dispoziție de drept german care face trimitere la dreptul Uniunii⁵⁷.

1. Reprezentarea juridică în fața instanțelor Uniunii

În Hotărârea **Uniwersytet Wrocławski și Polonia/REA** (cauzele conexate C-515/17 P și C-561/17 P, [EU:C:2020:73](#)), pronunțată la 4 februarie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a anulat ordonanța Tribunalului⁵⁸ prin care acesta respinsese ca vădit inadmisibilă acțiunea introdusă de Universitatea din Wrocław împotriva deciziilor Agenției Executive pentru Cercetare (REA) pentru motivul că consilierul juridic care reprezenta această universitate nu îndeplinea condiția de independență impusă de Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumit în continuare „Statutul”)⁵⁹.

În cadrul unui program de cercetare, REA a încheiat cu Universitatea din Wrocław o convenție de subvenționare. S-a dovedit însă că această universitate nu respecta prevederile acestei convenții, astfel încât REA a pus capăt convenției menționate și i-a adresat trei note de debit, pe care universitatea le-a achitat.

Universitatea din Wrocław a introdus ulterior la Tribunal o acțiune având ca obiect în special anularea deciziilor REA de reziliere a convenției de subvenționare și de obligare la rambursarea unei părți din subvențiile plătite. Întrucât consilierul juridic care reprezenta universitatea era legat de aceasta printr-un contract privind activitatea didactică, Tribunalul a respins această acțiune ca vădit inadmisibilă.

56| Aceste hotărâri sunt prezentate în rubrica V.3, „Acțiuni în anulare”.

57| Trebuie de asemenea să se semnaleze în această rubrică Hotărârea din 26 martie 2020, **Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia** (cauzele conexate C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, [EU:C:2020:232](#)), pronunțată în cadrul unei proceduri de reexaminare, care este prezentată în rubrica XXII.1, „Procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice”, precum și Ordonanța **Comisia/Polonia** (C-791/19 R, [EU:C:2020:277](#)), pronunțată la 8 aprilie 2020 în cadrul unei proceduri privind măsurile provizorii, inițiată în contextul reformelor judiciare survenite în Polonia și care este prezentată în rubrica I.2, „Dreptul la o cale de atac efectivă și dreptul de acces la o instanță imparțială”.

58| Ordonanța Tribunalului din 13 iunie 2017, **Uniwersytet Wrocławski/REA** (T-137/16, nepublicată, [EU:T:2017:407](#)).

59| Articolul 19 din statut.

Sesizată cu recursuri formulate de Universitatea din Wrocław (cauza C-515/17 P) și de Republica Polonă (cauza C-561/17 P), Curtea a amintit că articolul 19 din Statut cuprinde două condiții distincte și cumulative în ceea ce privește reprezentarea în cadrul unor acțiuni directe formulate în fața instanțelor Uniunii a unei părți care nu este prevăzută în primele două paragrafe ale acestui articol. Prima⁶⁰ impune obligația unei astfel de părți de a fi reprezentată în fața instanțelor Uniunii de un „avocat”. Cea de a doua⁶¹ prevede că avocatul care reprezintă această parte trebuie să fie abilitat să practice în fața unei instanțe a unui stat membru sau a unui alt stat parte la Acordul privind Spațiul Economic European.

Arătând că a doua condiție era respectată de consilierul juridic al Universității din Wrocław, Curtea a examinat dacă prima condiție era îndeplinită în speță.

Aceasta a început prin a aminti că, în lipsa unei trimiteri la dreptul național al statelor membre, noțiunea de „avocat” cuprinsă la articolul 19 din Statut trebuie interpretată în mod autonom și uniform, ținând seama nu numai de modul de redactare a acestei dispoziții, ci și de contextul și de obiectivul său. În această privință, Curtea a subliniat că, în conformitate cu modul de redactare a acestui articol, o „parte” care nu este prevăzută în primele două paragrafe ale articolului respectiv nu este autorizată să acționeze ea însăși în fața unei instanțe a Uniunii, ci trebuie să recurgă la serviciile unui terț, mai precis ale unui avocat, spre deosebire de părțile menționate în aceste două paragrafe, care pot fi reprezentate, la rândul lor, de un agent. Curtea a precizat că obiectivul misiunii de reprezentare de către un avocat prevăzute la articolul 19 din Statut constă mai ales în protejarea și în apărarea în condiții optime a intereselor mandantului, în deplină independență, precum și cu respectarea legii și a normelor profesionale și deontologice. Aceasta a amintit că noțiunea de independență a avocatului, în contextul specific al acestui articol din Statut, se definește nu numai în mod negativ, și anume prin lipsa unui raport de muncă, ci și în mod pozitiv, și anume prin referire la disciplina profesională. În acest context, obligația de independență care revine avocatului nu înseamnă lipsa oricărei legături cu clientul său, ci a unor legături care aduc în mod vădit atingere capacității sale de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său.

Curtea a amintit în această privință că nu este suficient de independent de persoana juridică pe care o reprezintă avocatul care este investit cu competențe administrative și financiare importante în cadrul acestei persoane juridice, care îi plasează funcția la un nivel executiv ridicat în cadrul său, de natură să compromită calitatea sa de terț independent, avocatul care ocupă funcții înalte de conducere în cadrul persoanei juridice pe care o reprezintă sau avocatul care deține acțiuni ale societății pe care o reprezintă și al cărei consiliu de administrație îl conduce.

Nu poate fi însă asimilată unor asemenea situații cea în care consilierul juridic nu numai că nu asigură apărarea intereselor Universității din Wrocław în cadrul unui raport de subordonare cu aceasta, ci, în plus, este pur și simplu legat de această universitate printr-un contract privind activitatea didactică din cadrul său. Potrivit Curții, o asemenea legătură este insuficientă pentru a permite să se considere că acest consilier juridic se află într-o situație care aduce în mod vădit atingere capacității sale de a apăra în cel mai bun mod și în deplină independență interesele clientului său.

În consecință, Curtea a considerat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că simpla existență între Universitatea din Wrocław și consilierul juridic care o reprezintă a unui contract de drept civil privind sarcini didactice era susceptibilă să influențeze independența acestui consilier dată fiind existența unui risc ca opinia profesională a consilierului respectiv să fie, cel puțin în parte, influențată de mediul său profesional. Prin urmare, Curtea a anulat ordonanța atacată și a trimis cauza spre rejudecare la Tribunal.

⁶⁰| Prevăzută la al treilea paragraf al articolului 19 din statut.

⁶¹| Prevăzută la al patrulea paragraf al articolului 19 din statut.

2. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor

În Hotărârile **Comisia/România (Combaterea spălării banilor)** (C-549/18, [EU:C:2020:563](#)) și **Comisia/Irlanda (Combaterea spălării banilor)** (C-550/18, [EU:C:2020:564](#)), pronunțate la 16 iulie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisia Europeană împotriva acestor două state membre. Curtea a constatat, în primul rând, că, la expirarea termenului care le fusese stabilit în avizul motivat, România și Irlanda nici nu adoptaseră măsurile naționale de transpunere a Directivei 2015/849⁶², nici nu comunicaseră Comisiei asemenea măsuri și că, prin urmare, ele nu își îndepliniseră obligațiile care le revin în temeiul directivei respective. În al doilea rând, Curtea a statuat că articolul 260 alineatul (3) TFUE, referitor la obligația statelor membre de a comunica măsurile de transpunere a unei directive, avea vocația de a se aplica în aceste cauze⁶³.

Directiva 2015/849 urmărește să prevină utilizarea sistemului financiar al Uniunii Europene în scopul spălării banilor și al finanțării terorismului. Statele membre trebuiau să transpună această directivă în dreptul lor național până la 26 iunie 2017 și să informeze Comisia cu privire la măsurile adoptate în acest scop.

La 27 august 2018, Comisia a sesizat Curtea cu două acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, considerând că România, pe de o parte, și Irlanda, pe de altă parte, nu au transpus în mod complet Directiva 2015/849 în termenul stabilit în avizele motivate respective și nici nu au comunicat măsurile naționale de transpunere corespunzătoare. În plus, Comisia a solicitat, în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE⁶⁴, obligarea României și a Irlandei, pe de o parte, la plata unei penalități cu titlu cominatoriu zilnice, începând de la data pronunțării hotărârii, pentru neîndeplinirea obligației de a comunica măsurile de transpunere a aceleiași directive, și, pe de altă parte, la plata unei sume forfetare. Ulterior, Comisia a informat Curtea că se desista în parte de acțiunea sa în măsura în care nu mai solicita aplicarea unei penalități cu titlu cominatoriu zilnice, această cerere rămânând fără obiect după transpunerea completă a Directivei 2015/849 în dreptul român și în dreptul irlandez.

România și Irlanda au contestat aplicarea în privința lor a regimului de sancțiuni prevăzut la articolul 260 alineatul (3) TFUE. Cele două state membre menționate au susținut de asemenea că cererea Comisiei de a impune plata unei sume forfetare ar fi nu numai nejustificată, ci și disproporționată în raport cu situația de fapt din speță și cu obiectivul acestui tip de sancțiune pecuniară. Acestea au reproșat Comisiei că nu și-a motivat în mod specific și de la caz la caz decizia de a solicita impunerea unei asemenea sancțiuni în speță.

Curtea a amintit că obligația de a comunica măsuri de transpunere, în sensul articolului 260 alineatul (3) TFUE, se referă la obligația statelor membre de a transmite informații suficient de clare și de precise în ceea ce privește măsurile de transpunere a unei directive. Îndeplinirea acestei obligații implica în aceste cauze ca statele membre vizate să indice pentru fiecare dispoziție din directiva menționată dispoziția sau dispozițiile naționale care asigură transpunerea sa. Arătând că Comisia a dovedit necomunicarea de către România și

⁶² Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei (JO 2015, L 141, p. 73).

⁶³ Curtea a aplicat pentru prima dată această dispoziție din Tratatul FUE în Hotărârea din 8 iulie 2019, **Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de mare viteză]** (C-543/17, [EU:C:2019:573](#)).

⁶⁴ Articolul 260 alineatul (3) TFUE permite Curții să aplice statului membru în cauză o sancțiune financiară (sumă forfetară sau penalitate cu titlu cominatoriu zilnică) în cazul nerespectării „obligației de a comunica măsurile de transpunere a unei directive a Uniunii” către Comisie.

de către Irlanda a măsurilor de transpunere a Directivei 2015/849 în termenul stabilit în avizul motivat, Curtea a statuat, în primul rând, că neîndeplinirea obligațiilor astfel constatată intra în domeniul de aplicare al acestei dispoziții.

În al doilea rând, Curtea a amintit că nu revine Comisiei sarcina de a motiva de la caz la caz decizia sa de a solicita o sancțiune pecuniară în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE. Astfel, condițiile de aplicare a acestei dispoziții nu pot fi mai restrictive decât cele care prevăd punerea în aplicare a articolului 258 TFUE, în măsura în care articolul 260 alineatul (3) TFUE nu constituie decât o modalitate accesorie procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, a cărei punere în aplicare ține de puterea discreționară a Comisiei, în privința căreia Curtea nu poate exercita un control jurisdicțional. Această lipsă de motivare nu afectează garanțiile procedurale ale statului membru în cauză, în măsura în care Curtea, atunci când aplică o asemenea sancțiune, este supusă unei obligații de motivare.

Curtea a precizat însă că Comisia rămâne obligată să motiveze natura și cuantumul sancțiunii pecuniare solicitate, ținând seama în această privință de liniile directoare pe care le-a adoptat, întrucât, în cadrul unei proceduri inițiate în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, Curtea dispune numai de o putere de apreciere limitată. Astfel, în cazul constatării de către aceasta din urmă a unei neîndepliniri a obligațiilor, propunerile Comisiei sunt obligatorii pentru Curte cu privire la natura sancțiunii pecuniare pe care o poate impune și cu privire la cuantumul maxim al sancțiunii pe care o poate aplica.

În al treilea rând, în ceea ce privește impunerea unei sume forfetare în aceste cauze, Curtea a amintit că obiectivul urmărit prin introducerea mecanismului prevăzut la articolul 260 alineatul (3) TFUE nu este doar de a încuraja statele membre să pună capăt în cel mai scurt timp unei neîndepliniri a obligațiilor care, în lipsa unei asemenea măsuri, ar avea tendința să persiste, ci și de a facilita și de a accelera procedura pentru impunerea de sancțiuni pecuniare pentru neîndeplinirea obligației de comunicare a unei măsuri naționale de transpunere a unei directive adoptate în conformitate cu procedura legislativă. Astfel, Curtea a statuat că o cerere introductivă a Comisiei care, precum în speță, solicită impunerea unei sume forfetare nu poate fi respinsă ca fiind disproporționată pentru simplul motiv că are ca obiect o neîndeplinire a obligațiilor care, deși a continuat în timp, a încetat la momentul examinării faptelor de către Curte, în măsura în care obligarea la plata unei sume forfetare se întemeiază pe aprecierea consecințelor neexecutării obligațiilor de către statul membru în cauză asupra intereselor private și publice, în special atunci când neîndeplinirea obligațiilor a persistat o perioadă lungă.

În al patrulea rând, în ceea ce privește calculul sumei forfetare care este adecvat a fi impusă în aceste cauze, Curtea a amintit că, în exercitarea puterii sale de apreciere în materie, astfel cum a fost încadrată de propunerile Comisiei, îi revine sarcina de a stabili cuantumul sumei forfetare la plata căreia un stat membru poate fi obligat în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, astfel încât această sumă să fie, pe de o parte, adaptată împrejurărilor și, pe de altă parte, proporțională cu încălcarea săvârșită. Printre factorii relevanți în această privință se numără în special elemente cum ar fi gravitatea neîndeplinirii obligațiilor constatate, perioada în care aceasta a persistat, precum și capacitatea de plată a statului membru în cauză.

În ceea ce privește, mai întâi, gravitatea încălcării, Curtea a apreciat că, deși România și Irlanda au pus capăt în cursul procedurii neîndeplinirii obligațiilor imputate, nu este mai puțin adevărat că această neîndeplinire a obligațiilor exista la expirarea termenului stabilit în avizele motivate respective, astfel încât efectivitatea dreptului Uniunii nu a fost asigurată tot timpul.

În ceea ce privește, în continuare, evaluarea duratei încălcării, Curtea a amintit că aceasta trebuie, în principiu, să fie considerată ca intervenind la data la care Curtea apreciază faptele, și anume la data încheierii procedurii. În ceea ce privește începutul perioadei de care trebuie să se țină seama pentru stabilirea cuantumului sumei forfetare care urmează a fi aplicată în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, data care trebuie reținută în vederea evaluării duratei neîndeplinirii obligațiilor nu este data expirării termenului stabilit în avizul motivat

(utilizată pentru determinarea penalității cu titlu cominatoriu zilnice care trebuie aplicată), ci data la care expiră termenul de transpunere prevăzut de directiva în discuție. Astfel, această dispoziție urmărește să stimuleze statele membre să transpună directivele în termenele stabilite de legiuitorul Uniunii și să asigure efectivitatea deplină a legislației Uniunii. Orice altă soluție ar însemna de altfel să se repună în discuție efectul util al dispozițiilor directivelor care stabilesc data la care măsurile de transpunere a acestora trebuie să intre în vigoare și să acorde un termen de transpunere suplimentar, a cărui durată ar varia, în plus, în funcție de celeritatea cu care Comisia inițiază procedura precontencioasă, fără a putea totuși să se țină seama de durata acestui termen în cadrul evaluării duratei neîndeplinirii obligațiilor în cauză. Prin urmare, Curtea a concluzionat că neîndeplinirea obligațiilor de către România și de către Irlanda a durat puțin mai mult de doi ani.

Referitor, în sfârșit, la capacitatea de plată a statului membru în cauză, Curtea a amintit că trebuie să se ia în considerare evoluția recentă a produsului intern brut (PIB) al acestui stat membru, astfel cum se prezintă la data examinării faptelor de către Curte.

În consecință, ținând seama de ansamblul împrejurărilor proprii respectivelor cauze și în raport cu puterea de apreciere recunoscută Curții la articolul 260 alineatul (3) TFUE, Curtea a obligat România și Irlanda la plata către Comisie a unei sume forfetare în cuantum de 3 000 000 de euro și, respectiv, de 2 000 000 de euro.

3. Acțiuni în anulare

În materia acțiunilor în anulare, trei hotărâri merită să fie semnalate. Într-o primă hotărâre, Curtea a precizat întinderea controlului efectuat de instanța Uniunii cu privire la legalitatea deciziilor adoptate de Centrul Satelitar al Uniunii Europene care au ca efect încetarea contractului unuia dintre agenții săi. A doua hotărâre privește competența instanței Uniunii de a controla legalitatea unei decizii a Comisiei de a recupera sumele plătite în mod nejustificat în temeiul mai multor acorduri de grant. A treia hotărâre privește, la rândul său, competența Comisiei de a adopta o decizie care constituie titlu executoriu în cadrul raporturilor contractuale, precum și condițiile în care o astfel de decizie poate face obiectul unui control de legalitate în cadrul unei acțiuni în anulare⁶⁵.

În Hotărârea **SATCEN/KF** (C-14/19 P, [EU:C:2020:492](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Curtea a confirmat, în recurs, hotărârea Tribunalului⁶⁶ care, pe de o parte, a anulat două decizii ale directorului Centrului Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN)⁶⁷ privind suspendarea și, respectiv, revocarea lui KF, agent contractual, și decizia Comisiei de recurs a SATCEN pronunțată în același contencios (denumite în continuare, împreună, „deciziile în litigiu”) și, pe de altă parte, a obligat SATCEN să îi plătească lui KF suma de 10 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit.

⁶⁵ În plus, este necesar să se semnaleze Hotărârea **Republica Cehă/Comisia** (C-575/18 P, [EU:C:2020:530](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, privind interpretarea noțiunii de „act atacabil”, în sensul articolului 263 TFUE. Această hotărâre este prezentată în rubrica IV, „Bugetul și subvențiile Uniunii”.

⁶⁶ Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2018, **KF/SATCEN** (T-286/15, [EU:T:2018:718](#)).

⁶⁷ La 27 iunie 1991, Consiliul de Miniștri al Uniunii Europene Occidentale (UEO) a adoptat o decizie de înființare a unui centru de exploatare a datelor satelitare. La 10 noiembrie 2000, Consiliul Uniunii Europene a decis să înființeze, sub forma unei agenții a Uniunii Europene, un centru satelitar care să încorporeze elementele relevante ale celui creat în cadrul UEO. Acest centru a fost instituit prin Acțiunea comună 2001/555/PESC a Consiliului din 20 iulie 2001 privind înființarea Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2001, L 200, p. 5, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 151). Ulterior, Consiliul a adoptat Decizia 2014/401/PESC din 26 iunie 2014 privind SATCEN și de abrogare a Acțiunii comune 2001/555 privind înființarea Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2014, L 188, p. 73), care constituie în prezent cadrul juridic aplicabil SATCEN.

KF a fost recrutată de SATCEN începând de la 1 august 2009 în calitate de șefă a diviziei administrative. Atunci când au fost evidențiate disfuncționalități privind raporturile umane din cadrul acestei divizii și în urma unei plângeri referitoare la comportamentul și la conduita lui KF, împotriva acesteia a fost inițiată o anchetă administrativă. La finalul acestei anchete, directorul adjunct al SATCEN a concluzionat că faptele reproșate lui KF erau confirmate și constituiau hărțuire morală. În consecință, directorul SATCEN a decis să inițieze o procedură disciplinară împotriva lui KF și să o suspende din funcție. La finalul acestei proceduri, directorul SATCEN a revocat-o pe KF pentru motive disciplinare. Reclamația administrativă formulată de KF împotriva acestei decizii la directorul centrului a fost respinsă, la fel ca recursul declarat la Comisia de recurs a SATCEN, instanță ale cărei decizii, obligatorii pentru ambele părți, nu pot fi atacate cu nicio cale de atac⁶⁸.

KF a introdus la Tribunal o acțiune având ca obiect anularea printre altele a deciziilor în litigiu și obligarea SATCEN să îi plătească salariile neîncasate și suma de 500 000 de euro pentru prejudiciul moral suferit. În susținerea acțiunii formulate, aceasta a invocat în special motive întemeiate pe încălcări ale principiului bunei administrări, ale principiului imparțialității și ale principiului respectării dreptului la apărare. În plus, ea a ridicat, în temeiul articolului 277 TFUE, o excepție de nelegalitate a articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, pentru motivul că această dispoziție ar face din Comisia de recurs singura instanță de control al legalității deciziilor directorului SATCEN, sustrăgând astfel aceste decizii de la orice control jurisdicțional. Întrucât Tribunalul a admis excepția de nelegalitate și a admis în parte acțiunea, SATCEN a declarat recurs împotriva hotărârii atacate. În susținerea recursului, acesta a invocat patru motive, întemeiate pe necompetența Tribunalului de a judeca acțiunea în primă instanță, pe inadmisibilitatea acestei acțiuni, pe o denaturare a faptelor și, respectiv, pe o încălcare a principiului bunei administrări și a principiului respectării dreptului la apărare.

Examinând, în primul rând, motivele întemeiate pe necompetența Tribunalului de a judeca acțiunea în primă instanță și pe inadmisibilitatea acesteia din urmă, Curtea a statuat, *primo*, că articolul 263 al cincilea paragraf TFUE nu autorizează o instituție a Uniunii să introducă condiții și modalități speciale care scot litigii care implică interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii de sub competența atât a instanțelor statelor membre, cât și a instanței Uniunii. Or, aceasta este efectul dispoziției care atribuie Comisiei de recurs competențe exclusive de a aplica și de a interpreta, fără posibilitatea exercitării unei căi de atac, Statutul personalului SATCEN, care este cuprins într-o decizie adoptată de Consiliu și, prin urmare, include dispoziții de drept al Uniunii. Așadar, atribuirea exclusivă a acestor competențe comisiei menționate este contrară jurisprudenței Curții⁶⁹ potrivit căreia articolul 19 TUE încredințează instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii.

Secundo, Curtea a statuat că deciziile în litigiu îndeplineau condițiile necesare pentru a fi considerate acte atacabile, în sensul articolului 263 TFUE. Astfel, ele stabilesc definitiv poziția SATCEN și urmăresc să producă efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele lui KF, care este destinatarul lor și pe care o lezează, modificând în mod distinct situația juridică a acesteia. Pe de altă parte, Curtea a arătat că raportul de muncă ce exista între KF și SATCEN, căruia nu îi era aplicabil articolul 270 TFUE, nu permitea să se considere că litigiul nu avea loc între SATCEN și un terț în sensul articolului 263 primul paragraf TFUE. Prin urmare, acest raport de muncă nu excludea litigiul respectiv din domeniul de aplicare al dispoziției menționate.

⁶⁸ În temeiul articolului 28 alineatul (6) din Decizia 2009/747/PESC a Consiliului din 14 septembrie 2009 privind Statutul personalului Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2009, L 276, p. 1) (denumit în continuare „Statutul personalului SATCEN”). Compoziția, modul de funcționare și procedurile specifice ale acestui organ sunt prezentate în anexa X la Decizia 2009/747.

⁶⁹ Avizul 1/17 din 30 aprilie 2019, *Acordul UE-Canada* (EU:C:2019:34 punctul 111), și Hotărârea Curții din 19 noiembrie 2019, *A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme)* (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 167).

Tertio, Curtea a amintit că garantarea coerenței sistemului jurisdicțional impune, în principiu, ca instanța Uniunii să renunțe la exercitarea competențelor pe care i le conferă articolul 263 TFUE atunci când situația juridică a reclamantului se înscrie în cadrul unor raporturi contractuale care intră sub incidența competențelor prevăzute la articolul 272 sau 274 TFUE. Cu toate acestea, într-un context în care este exclus orice control jurisdicțional, în temeiul articolului 272 sau 274 TFUE, din partea instanțelor naționale sau a instanței Uniunii în privința deciziilor adoptate de SATCEN, această renunțare a instanței Uniunii nu este justificată de obiectivul garantării coerenței sistemului jurisdicțional. În asemenea condiții, în scopul asigurării existenței unui control jurisdicțional efectiv, revine instanței Uniunii sarcina de a exercita competențele care îi sunt conferite la articolul 263 TFUE.

Quarto, Curtea a subliniat că, deși legătura inițială a SATCEN cu Uniunea Europei Occidentale, care este o organizație internațională interguvernamentală, a implicat în trecut că situația personalului SATCEN nu ar fi putut fi asimilată celei a agenților Comunității Europene, acest lucru nu mai este valabil de la intrarea în vigoare, la 1 decembrie 2009, a Tratatului de la Lisabona, întrucât, după această dată, litigiile dintre SATCEN și personalul său se găsesc într-o situație comparabilă cu cea a litigiilor dintre agenții Uniunii și angajatorul lor. De asemenea, derogarea de la competența instanței Uniunii privind dispozițiile tratatelor referitoare la politica externă și de securitate comună (PESC)⁷⁰ nu exclude competența instanței Uniunii de a controla legalitatea unor acte de administrare a personalului precum deciziile în litigiu.

Examinând, în al doilea rând, motivul întemeiat pe încălcarea principiului bunei administrări și a principiului respectării dreptului la apărare, Curtea a afirmat că rezultă atât din principiul bunei administrări, care cuprinde dreptul de a fi ascultat, cât și din Statutul personalului SATCEN⁷¹ că directorul adjunct al SATCEN, înainte de a formula concluzii la încheierea anchetei interne, și, în orice caz, directorul SATCEN, înainte de a iniția procedura disciplinară împotriva lui KF, erau obligați să respecte dreptul acesteia de a fi ascultată. În acest scop, ei trebuiau să comunice persoanei interesate faptele care o priveau și să îi acorde un termen rezonabil pentru a-și pregăti observațiile. Această comunicare trebuie efectuată cel puțin prin intermediul unui rezumat al declarațiilor utilizate, redactat cu respectarea eventualelor interese legitime legate de confidențialitate ale martorilor consultați.

Prin Hotărârea ***Inclusion Alliance for Europe/Comisia*** (C-378/16 P, [EU:C:2020:575](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Curtea a anulat Ordonanța Tribunalului⁷² prin care acesta respinsese acțiunea societății române Inclusion Alliance for Europe GEIE (denumită în continuare „IAE”) având ca obiect anularea unei decizii a Comisiei⁷³ privind recuperarea unei părți din contribuția financiară plătită IAE în executarea a trei acorduri de grant încheiate cu aceasta din urmă.

În cursul anilor 2007 și 2008, Comisia a încheiat cu IAE, o societate care își desfășoară activitatea în sectorul sănătății și al integrării sociale, trei acorduri de grant, în cadrul a trei proiecte, privind printre altele acțiuni de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative, precum și competitivitatea și inovația. În temeiul acestor contracte, IAE a primit din partea Comisiei finanțarea destinată executării proiectelor în cauză. După ce a constatat nerespectarea de către IAE a condițiilor contractuale, pe baza rezultatelor unui audit care evidențiasse dificultăți în gestionarea financiară a proiectelor menționate, Comisia a lansat procedura de recuperare a sumelor plătite în mod nejustificat. În lipsa rambursării de către IAE a acestor sume, Comisia a adoptat la 17 iulie 2013 o decizie care constituie titlu executoriu, în sensul articolului 299 TFUE. În urma

⁷⁰ | Articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE.

⁷¹ | Articolul 1 alineatele (1) și (2) din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.

⁷² | Ordonanța Tribunalului din 21 aprilie 2016, ***Inclusion Alliance for Europe/Comisia*** (T-539/13, nepublicată, [EU:T:2016:235](#)).

⁷³ | Decizia C(2013) 4693 final a Comisiei din 17 iulie 2013.

respingerii de către Tribunal a acțiunii introduse împotriva acestei decizii, IAE a sesizat Curtea cu recurs. IAE imputa în special Tribunalului că a calificat greșit acțiunea sa statuând că aceasta se întemeia în mod eronat pe articolul 263 TFUE și că ar fi trebuit să fie introdusă în temeiul articolului 272 TFUE întrucât motivele pe care le invoca erau întemeiate pe neexecutarea unor obligații contractuale sau pe o încălcare a dreptului aplicabil contractelor în cauză.

Curtea a amintit mai întâi limitele competenței instanței Uniunii de a judeca o acțiune în anulare în temeiul articolului 263 TFUE. În această privință, a subliniat că instanța Uniunii nu este competentă să soluționeze această acțiune atunci când situația juridică a reclamantului se înscrie integral în cadrul unor raporturi contractuale. Astfel, dacă s-ar considera competentă să soluționeze o asemenea acțiune, această instanță ar risca, pe de o parte, să lipsească de sens articolul 272 TFUE, care permite să se consacre competența instanțelor Uniunii în temeiul unei clauze compromisorii, și, pe de altă parte, în cazurile în care contractul nu ar cuprinde o astfel de clauză, să se extindă competența jurisdicțională a Uniunii dincolo de limitele stabilite de articolul 274 TFUE, care încredințează instanțelor naționale competența de drept comun pentru soluționarea litigiilor în care Uniunea este parte. În consecință, Curtea a arătat că, în prezența unui contract între o persoană și o instituție a Uniunii, instanța Uniunii nu poate fi sesizată cu o acțiune întemeiată pe articolul 263 TFUE decât dacă actul atacat urmărește să producă efecte juridice obligatorii care se situează în afara raportului contractual dintre părți și care implică exercitarea prerogativelor de putere publică conferite instituției contractante în calitate de autoritate administrativă. Curtea a precizat de asemenea că Comisia nu poate adopta o decizie care constituie titlu executoriu în cadrul raporturilor contractuale care nu conțin o clauză compromisorie în favoarea instanței Uniunii și care, ca urmare a acestui fapt, este de competența instanțelor naționale.

Curtea a amintit în continuare jurisprudența Tribunalului potrivit căreia un reclamant nu poate invoca neexecutarea obligațiilor contractuale sau încălcarea dispozițiilor naționale aplicabile contractului în cauză decât în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 272 TFUE, cu excluderea posibilității acestuia de a invoca un astfel de motiv în cadrul unei acțiuni întemeiate pe articolul 263 TFUE. Prin urmare, instanța Uniunii sesizată cu o acțiune în anulare formulată împotriva unei decizii care constituie titlu executoriu, adoptată în temeiul unei competențe distincte de raportul contractual dintre părți, declară inadmisibil orice motiv întemeiat pe neexecutarea obligațiilor contractuale menționate sau pe încălcarea dispozițiilor naționale, cu excepția cazului în care este posibilă recalificarea unor astfel de motive. Or, potrivit Curții, această jurisprudență a Tribunalului nu poate garanta o examinare a tuturor aspectelor de fapt și de drept pertinente pentru litigiu care pot asigura protecția jurisdicțională efectivă prevăzută la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Astfel, pentru a asigura această protecție, instanța Uniunii, sesizată cu o acțiune în anulare în cadrul unui litigiu privind o decizie care constituie titlu executoriu, este chemată să examineze atât motivele care pun în cauză această decizie ca urmare a exercitării de către instituția Uniunii a prerogativelor sale de autoritate publică, cât și pe cele care repun în discuție obligațiile contractuale care se află la originea adoptării deciziei menționate.

Curtea a mai subliniat că, dacă părțile decid în contractul lor să atribue instanței Uniunii, prin intermediul unei clauze compromisorii, competența de a soluționa litigiile aferente acestui contract, această instanță va fi competentă, independent de dreptul aplicabil prevăzut în respectivul contract, să aprecieze existența unor încălcări ale cartei și ale principiilor generale ale dreptului Uniunii.

Prin urmare, Curtea a concluzionat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că, în cadrul unei acțiuni formulate în temeiul articolului 263 TFUE, instanța Uniunii trebuie să aprecieze legalitatea actului atacat numai în lumina dreptului Uniunii și că o neexecutare a clauzelor contractului în cauză sau o încălcare a dreptului aplicabil acestui contract pot fi invocate numai în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 272 TFUE. În consecință, Curtea a anulat ordonanța Tribunalului și a trimis cauza spre rejudecare la acesta din urmă.

Prin Hotărârea **ADR Center/Comisia** (C-584/17 P, [EU:C:2020:576](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Curtea a respins recursul introdus de societatea italiană ADR Center SpA (denumită în continuare „ADR”) împotriva hotărârii Tribunalului⁷⁴ prin care acesta din urmă i-a respins acțiunea având ca obiect, pe de o parte, anularea unei decizii a Comisiei⁷⁵ privind recuperarea unei părți din contribuția financiară plătită ADR în executarea a trei acorduri de grant și, pe de altă parte, obligarea acestei instituții la plata sumei restante datorate în temeiul acestor acorduri, precum și a unor daune interese.

În speță, ADR este o societate care furnizează servicii în domeniul soluționării amiabile a litigiilor. În anul 2008, Comisia a încheiat, în cadrul programului „Justiție civilă”, cu consorții a căror coordonare era asumată de ADR, trei acorduri de grant cuprinzând clauze compromisorii în favoarea instanței Uniunii. În urma unor controale de audit efectuate de Comisie, aceasta a lansat procedura de recuperare a sumelor plătite fără să fie datorate. În lipsa rambursării de către ADR a acestor sume, Comisia a adoptat la 27 iunie 2014 o decizie care constituie titlu executoriu, în sensul articolului 299 TFUE. În urma respingerii de către Tribunal a acțiunii introduse împotriva acestei decizii, ADR a sesizat Curtea cu recurs. ADR reproșa în special Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept în interpretarea, pe de o parte, a principiului care guvernează ajutoarele financiare ale Uniunii și, pe de altă parte, a articolului 299 primul paragraf TFUE, a articolului 47 din cartă, precum și a articolului 79 din Regulamentul financiar⁷⁶.

În acest context, Curtea a analizat mai întâi competența Comisiei de a adopta o decizie care constituie titlu executoriu în cadrul unor raporturi contractuale. În această privință, după ce a subliniat că articolul 299 primul paragraf TFUE este aplicabil tuturor actelor prin care se instituie o obligație pecuniară a instituțiilor Uniunii, Curtea a precizat că această dispoziție nu constituie, singură, un temei juridic suficient pentru adoptarea unor acte care constituie titlu executoriu. Pe de altă parte, a constatat că articolul 79 alineatul (2) din Regulamentul financiar conferă Comisiei competența de a constata în mod oficial o creanță în sarcina altor persoane decât statele membre printr-o decizie care constituie titlu executoriu și că această dispoziție are vocația de a se aplica tuturor operațiunilor din cadrul bugetului Uniunii. Curtea a confirmat, în consecință, concluzia Tribunalului potrivit căreia nici articolul 299 TFUE, nici articolul 79 alineatul (2) din Regulamentul financiar nu stabilesc o distincție după cum creanța care este constatată în mod oficial printr-o decizie care constituie titlu executoriu este de origine contractuală sau de origine extracontractuală. Prin urmare, Curtea a statuat că aceste dispoziții confereau Comisiei competența de a adopta o decizie care constituie titlu executoriu, în pofida naturii contractuale a obligației pecuniare în cauză.

În continuare, Curtea a amintit că, în cazul unui contract între un reclamant și una dintre instituțiile Uniunii, instanțele Uniunii nu pot fi sesizate cu o acțiune în temeiul articolului 263 TFUE decât dacă actul atacat urmărește să producă efecte juridice obligatorii, care se situează în afara raportului contractual dintre părți și care implică exercitarea prerogativelor de putere publică conferite instituției contractante. Confirmând raționamentul Tribunalului, Curtea a considerat că o decizie de recuperare a unei sume și care constituie titlu executoriu, în sensul articolului 299 TFUE, implică din partea Comisiei exercitarea unor asemenea prerogative și că efectele obligatorii ale unei astfel de decizii nu rezultă din acordurile de grant încheiate de această instituție, ci din dispozițiile articolului 299 TFUE coroborat cu articolul 79 alineatul (2) din Regulamentul financiar. În plus, Curtea a arătat că, atunci când Comisia utilizează respectivele prerogative de putere publică pentru a adopta acte ale căror efecte juridice se situează în afara cadrului contractual, precum o decizie care constituie titlu executoriu, aceste acte sunt de competența instanței Uniunii și pot fi atacate prin intermediul

⁷⁴| Hotărârea Tribunalului din 20 iulie 2017, **ADR Center/Comisia** (T-644/14, [EU:T:2017:533](#)).

⁷⁵| Decizia C(2014) 4485 final a Comisiei din 27 iunie 2014.

⁷⁶| Regulamentul (UE, Euratom) nr. 966/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 privind normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii și de abrogare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului (JO 2012, L 298, p. 1).

unei acțiuni în anulare întemeiate pe articolul 263 TFUE. Curtea a precizat însă că competența Comisiei de a adopta decizii care constituie titlu executoriu în cadrul raporturilor contractuale trebuie să fie limitată la contractele care conțin o clauză compromisorie în favoarea instanței Uniunii, pentru a evita restrângerea competenței instanțelor naționale și pentru a nu permite Comisiei să eludeze repartizarea competențelor între aceste instanțe și instanța Uniunii.

În sfârșit, Curtea s-a pronunțat, la fel ca în Hotărârea din aceeași zi *Inclusion Alliance for Europe/Comisia*, cu privire la compatibilitatea cu principiul protecției jurisdicționale efective, consacrat la articolul 47 din cartă, a jurisprudenței Tribunalului potrivit căreia instanța Uniunii, sesizată cu o acțiune în anulare formulată împotriva unei decizii care constituie titlu executoriu, adoptată în temeiul unei competențe proprii și distincte de raportul contractual dintre părți, ar trebui să aprecieze numai motivele prin care se contestă legalitatea unui astfel de act și să declare inadmisibil orice motiv întemeiat pe neexecutarea clauzelor contractului în cauză sau pe încălcarea dispozițiilor dreptului național aplicabil acestui contract. În această privință, Curtea a subliniat că, chiar și în ipoteza în care, pentru a putea examina un motiv referitor la contractul menționat, instanța Uniunii ar efectua recalificarea acțiunii în anulare cu care este sesizată în acțiune întemeiată atât pe articolul 263 TFUE, cât și pe articolul 272 TFUE, o astfel de recalificare nu ar putea asigura o protecție jurisdicțională efectivă. Prin urmare, Curtea a concluzionat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că, în cadrul unei acțiuni formulate în temeiul articolului 263 TFUE, instanța Uniunii trebuia să aprecieze legalitatea actului atacat numai în raport cu dreptul Uniunii, în timp ce, în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 272 TFUE, reclamantul nu ar putea invoca în mod valabil decât o neexecutare a clauzelor contractului vizat sau o încălcare a dreptului aplicabil acestui contract. Curtea a precizat totuși că, întrucât Tribunalul a efectuat o analiză completă a tuturor aspectelor de fapt și de drept pertinente pentru a se pronunța asupra litigiului, această eroare nu a avut nicio incidență asupra dispozitivului hotărârii atacate. Pentru acest motiv, Curtea a considerat inoperantă argumentația prezentată de ADR întemeiată pe încălcarea principiului protecției jurisdicționale efective.

4. Trimiteri preliminare

În Hotărârea *Banco de Santander* (C-274/14, [EU:C:2020:17](#)), pronunțată la 21 ianuarie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a considerat inadmisibilă o cerere de decizie preliminară introdusă de Tribunal Económico-Administrativo Central (Tribunalul Administrativ Economic Central, Spania) (denumit în continuare „organismul de trimitere”), pentru motivul că acest organism nu îndeplinea criteriul de independență necesar pentru a putea fi calificat drept „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

Cererea de decizie preliminară adresată Curții de organismul de trimitere privea în esență interpretarea și validitatea unor decizii succesive adoptate de Comisie⁷⁷ în materie de ajutoare de stat cu privire la schema spaniolă de amortizare fiscală a fondului comercial financiar în cazul achiziționării unor titluri de participare străine. Curtea a fost sesizată cu această cerere în cadrul unei proceduri între Banco de Santander și Inspección Financiera (Inspectoratul fiscal, Spania), în legătură cu deducerea fondului comercial rezultat din achiziționarea de către această bancă a tuturor părților sociale ale unei societăți holding de drept german. Potrivit reglementării naționale pertinente, organismul de trimitere are sarcina de a soluționa reclamațiile îndreptate împotriva

⁷⁷ Decizia 2011/5/CE a Comisiei din 28 octombrie 2009 privind amortizarea fiscală a Fondului comercial financiar în cazul achiziționării unor titluri de participare străine C-45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07) pusă în aplicare de Spania (JO 2011, L 7, p. 48), Decizia 2011/282/UE a Comisiei din 12 ianuarie 2011 privind amortizarea fiscală a fondului comercial financiar în cazul achiziționării unor titluri de participare străine C-45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07) pusă în aplicare de Spania (JO 2011, C 135, p. 1), Decizia (UE) 2015/314 a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind ajutorul de stat SA.35550 (13/C) (ex 13/NN) (ex 12/CP) pus în aplicare de Spania – Schema referitoare la amortizarea fiscală a fondului comercial financiar în cazul achiziționării unor titluri de participare străine (JO 2015, L 56, p. 38).

unor decizii adoptate de anumite autorități fiscale centrale, printre care și pe cea în cauză în speță, precum și, ca organ de apel, pe cele îndreptate împotriva unor decizii adoptate de celelalte Tribunale Económico-Administrativos (Tribunale Administrative Economice), a căror competență teritorială este limitată. O cameră specială a organismului de trimitere soluționează căile de atac extraordinare pentru unificarea jurisprudenței, pe care numai Directorul general pentru impozitare din cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor are competența de a le formula, dacă este cazul.

Curtea a considerat că se impunea, cu titlu introductiv, să se examineze, în lumina ultimelor evoluții din jurisprudența sa⁷⁸, dacă organismul de trimitere poate fi calificat drept „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

Curtea a amintit de la bun început că această calificare presupune, *inter alia*, ca organismul de trimitere să îndeplinească criteriul de independență. Astfel, independența instanțelor naționale care au sarcina de a aplica dreptul Uniunii este esențială pentru buna funcționare a sistemului de cooperare judiciară constituit de mecanismul trimiterii preliminare prevăzut la articolul 267 TFUE, iar acest mecanism nu poate fi activat decât de o instanță care are sarcina de a aplica dreptul Uniunii și care îndeplinește, printre altele, acest criteriu de independență.

În ceea ce privește, în primul rând, aspectul extern al noțiunii de „independență”, Curtea a subliniat că acesta impune ca organismul în cauză să își exercite funcțiile în mod complet autonom, fără a fi supus niciunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, ceea ce presupune în special să se stabilească situațiile de revocare a membrilor săi prin dispoziții legislative exprese care să răspundă cerințelor principiului inamovibilității, inerent independenței judecătorilor. Or, Curtea a constatat că membrii organismului de trimitere pot fi revocați prin decret regal adoptat în Consiliul de Miniștri la propunerea ministrului economiei și finanțelor, fără ca acest regim de revocare să fie prevăzut de o reglementare specială, astfel încât acești membri nu beneficiază de alte garanții decât cele prevăzute de normele generale ale dreptului administrativ.

În ceea ce privește, în al doilea rând, aspectul intern al noțiunii de „independență”, Curtea a amintit că acesta este legat de noțiunea de „imparțialitate”, care impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept. Interpretată astfel, noțiunea de „independență” presupune ca organismul în cauză să aibă calitatea de „terț” în raport cu autoritatea care a adoptat decizia contestată. Or, caracteristicile căii de atac extraordinare care poate fi introdusă, în fața unei camere speciale a organismului de trimitere, împotriva deciziilor organismului respectiv nu permit să se considere că acesta din urmă are calitatea de „terț” în raport cu interesele care se înfruntă. Curtea a arătat în special că introducerea unei asemenea căi de atac este de competența exclusivă a Directorului general pentru impozitare din cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor, care urmează să facă parte din completul care va soluționa această cale de atac, la fel ca directorul general sau ca directorul departamentului din Administrația Fiscală în a cărui subordine se află organul emitent al actului la care se referă decizia care face obiectul căii de atac menționate.

Curtea a adăugat că faptul că organismul de trimitere nu constituie o „instanță” în sensul articolului 267 TFUE nu îl scutește de obligația de a garanta aplicarea dreptului Uniunii cu ocazia adoptării deciziilor sale, lăsând neaplicate, dacă este necesar, dispozițiile naționale care se dovedesc contrare unor dispoziții ale dreptului Uniunii care au efect direct. Pe de altă parte, existența unor căi de atac jurisdicționale împotriva deciziilor organismului de trimitere permite să se garanteze efectivitatea mecanismului de trimitere preliminară, din

⁷⁸ În aprecierea sa, Curtea a făcut referire în special la Hotărârea din 16 februarie 2017, *Margarit Panicello* (C-503/15, [EU:C:2017:126](#)), la Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, [EU:C:2018:117](#)), și la Hotărârea din 24 iunie 2019, *Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme)* (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

moment ce instanțele naționale au facultatea sau, după caz, obligația de a sesiza Curtea cu titlu preliminar atunci când o decizie cu privire la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii este necesară pentru a pronunța propria hotărâre.

În Hotărârea **Miasto Łowicz și Prokurator Generalny** (cauzele conexate C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2020:234](#)), pronunțată la 26 martie 2020, Curtea, reunită în complet de Mare Cameră, a declarat inadmisibile cererile de decizie preliminară introduse de Sąd Okręgowy w Łodzi (Tribunalul Regional din Łódź, Polonia) și de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia). Prin intermediul acestor două cereri, instanțele de trimitere solicitaseră în esență Curții să se pronunțe cu privire la aspectul conformității noii reglementări poloneze referitoare la regimul disciplinar al judecătorilor cu dreptul justițiabililor la protecție jurisdicțională efectivă, garantat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

Prima cauză (C-558/18) privea un litigiu între orașul Łowicz din Polonia și Trezoreria Publică, în legătură cu o cerere având ca obiect plata unor fonduri publice. Instanța de trimitere a precizat că este probabil ca hotărârea pe care ar fi chemată să o pronunțe în speță să fie defavorabilă Trezoreriei Publice. În ceea ce privește a doua cauză (C-563/18), aceasta avea ca obiect o procedură penală inițiată împotriva a trei persoane, pentru infracțiuni săvârșite în anii 2002 și 2003, instanța de trimitere trebuind să aibă în vedere acordarea unei reduceri extraordinare a pedepsei întrucât aceștia colaboraseră cu autoritățile penale și recunoscuseră faptele imputate. Cele două cereri de decizie preliminară menționau temeri că pot fi inițiate proceduri disciplinare împotriva judecătorului unic însărcinat cu fiecare cauză, ca urmare a acestor decizii. Instanțele de trimitere evocau recente reforme legislative care avuseră loc în Polonia, ce ar conduce la repunerea în discuție a obiectivității și a imparțialității procedurilor disciplinare în privința judecătorilor și ar afecta independența instanțelor poloneze. Subliniind în special puterea de influență considerabilă cu care ar fi investit ministrul justiției în procedurile disciplinare în privința judecătorilor de la instanțele de drept comun, instanțele de trimitere au insistat pe lipsa unor garanții adecvate care însoțesc această putere. Pentru aceste instanțe, procedurile disciplinare astfel concepute ar conferi puterilor legislative și executive un mijloc de a înlătura judecătoria ale căror hotărâri le sunt inoportune, influențând astfel hotărârile judecătorești pe care aceștia trebuie să le pronunțe.

După ce a confirmat competența sa de a interpreta articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, Curtea s-a pronunțat cu privire la admisibilitatea celor două cereri de decizie preliminară. În această privință, Curtea a amintit mai întâi că, potrivit articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre”. Curtea a precizat de asemenea că, potrivit acestei dispoziții, astfel cum a fost interpretată de jurisprudența Curții, procedura preliminară presupune printre altele ca o cauză să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să ia în considerare în cadrul său hotărârea pronunțată cu titlu preliminar. Subliniind particularitatea misiunii sale în cadrul trimerilor preliminare, și anume de a asista instanța de trimitere în soluționarea litigiului concret în curs de judecată în fața acesteia, Curtea a precizat în continuare că trebuie să existe o legătură între litigiul menționat și dispozițiile de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată. Legătura respectivă trebuie să fie de așa natură încât această interpretare să răspundă unei nevoi obiective pentru hotărârea pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe.

În speță, Curtea a constatat, în primul rând, că litigiile principale nu prezintă nicio legătură cu dreptul Uniunii și în special cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, la care se referă întrebările preliminare. Curtea a statuat, prin urmare, că instanțele de trimitere nu erau chemate să aplice acest drept pentru a soluționa pe fond litigiile respective. Amintind, în al doilea rând, că este adevărat că deja a declarat admisibile întrebări referitoare la interpretarea unor dispoziții procedurale din dreptul Uniunii pe care instanța de trimitere în

cauză era obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre⁷⁹, Curtea a arătat că nu acesta este obiectul întrebărilor adresate în cele două spețe. În al treilea rând, Curtea a precizat că un răspuns la aceste întrebări nu pare a fi de natură să poată furniza instanțelor de trimitere o interpretare a dreptului Uniunii care să le permită să soluționeze chestiuni procedurale de drept național înainte de a se putea pronunța, dacă este cazul, pe fondul litigiilor principale⁸⁰. În consecință, Curtea a statuat că din deciziile de trimitere nu reiese că ar exista între dispoziția de drept al Uniunii vizată de întrebările preliminare și litigiile principale o legătură care să facă interpretarea solicitată necesară pentru ca instanțele de trimitere să poată, în aplicarea concluziilor care decurg dintr-o astfel de interpretare, să pronunțe hotărârile respective. Prin urmare, Curtea a considerat că întrebările adresate aveau un caracter general, astfel încât cererile de decizie preliminară trebuiau să fie declarate inadmisibile.

În sfârșit, Curtea a amintit că nu se poate admite ca dispoziții naționale să expună judecătorii naționali unor proceduri disciplinare ca urmare a faptului că au sesizat Curtea cu o trimitere preliminară⁸¹. Astfel, o asemenea perspectivă, de a face obiectul unor proceduri disciplinare, ar fi de natură să aducă atingere exercitării efective de către judecătorii naționali vizați a posibilității de a adresa întrebări Curții și a funcțiilor de instanță însărcinate cu aplicarea dreptului Uniunii cu care aceștia sunt investiți de tratate. Curtea a precizat în această privință că faptul de a nu fi expuși unor astfel de proceduri sau de sancțiuni disciplinare pentru acest motiv constituie de altfel o garanție inerentă a independenței lor.

Hotărârea **J & S Service** (C-620/19, [EU:C:2020:1011](#)), pronunțată la 10 decembrie 2020, privește o cauză în care D.-H. T., în calitate de lichidator al J & S Service, o societate de drept german, a solicitat administrației fiscale date fiscale cu privire la această societate pentru a putea examina oportunitatea introducerii acțiunilor revocatorii în cadrul unei proceduri de insolvență. Întrucât administrația fiscală a respins această cerere, D.-H. T. a sesizat Verwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ, Germania) competent, care a admis în esență acțiunea sa. Oberverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Superior, Germania) competent a respins apelul formulat de Land Nordrhein-Westfalen (landul Renania de Nord-Westfalia, Germania) împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță, considerând printre altele că dreptul de acces la informații, exercitat în temeiul Legii privind liberul acces la informații pentru landul Renania de Nord-Westfalia, nu era înlăturat prin norme specifice existente în materie fiscală. Prin urmare, deși informațiile solicitate erau acoperite de secretul fiscal, D.-H. T. avea dreptul, în calitatea sa de lichidator, să solicite de la J & S Service toate informațiile care aveau legătură cu procedura de insolvență.

Sesizată cu recurs împotriva deciziei pronunțate de Oberverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Superior) competent, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania) a observat că Regulamentul general privind protecția datelor (denumit în continuare „RGPD”)⁸² nu era direct aplicabil în speță întrucât cauza principală nu privea date cu caracter personal care se raportează la o persoană fizică și nici dreptul de acces conferit persoanei vizate. Potrivit instanței de trimitere, acest drept de acces era un drept asociat persoanei vizate de prelucrarea datelor cu caracter personal care nu intra în masa credală și, prin urmare, era exclus de la transferul competențelor de administrare și de dispoziție către lichidatorul

79] Hotărârea Curții din 17 februarie 2011, **Weryński** (C-283/09, [EU:C:2011:85](#)).

80] Hotărârea Curții din 19 noiembrie 2019, **A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme)** (cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, [EU:C:2019:982](#)).

81] Ordonanța președintelui Curții din 1 octombrie 2018, **Miasto Łowicz și Prokurator Generalny** (cauzele conexate C-558/18 și C-563/18, nepublicată, [EU:C:2018:923](#)).

82] Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

judiciar. Cu toate acestea, pentru a garanta interpretarea uniformă a dreptului Uniunii, instanța de trimitere a amintit că Curtea se declarase deja competentă să se pronunțe cu privire la cereri de decizie preliminară referitoare la dispoziții ale acestui drept în situații pur interne, în care aceste dispoziții au devenit aplicabile direct și necondiționat în temeiul dreptului național. Or, această condiție ar fi îndeplinită în speță întrucât Codul fiscal german face trimitere, în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal ale persoanelor juridice, la dispozițiile RGPD.

În acest context, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală) a solicitat Curții să precizeze dacă administrația fiscală avea posibilitatea de a limita accesul la datele fiscale ale unui debitor fiscal în temeiul unei dispoziții din RGPD, la care Codul fiscal face trimitere în mod expres. În ipoteza în care s-ar considera că administrația fiscală poate invoca această dispoziție din RGPD, instanța menționată a invitat Curtea să precizeze dacă noțiunea de „executarea cererilor de drept civil” care figurează în această dispoziție din RGPD include și apărarea împotriva pretențiilor care intră sub incidența dreptului civil. În sfârșit, această instanță a solicitat Curții să stabilească dacă o dispoziție națională care restrânge dreptul de acces conferit de RGPD pentru a se opune unor acțiuni revocatorii care pot fi introduse în cadrul unei proceduri de insolvență împotriva administrației fiscale își găsește temeiul în acest regulament.

După ce a examinat condițiile în care este sesizată de instanța națională, Curtea a constatat că nu este competentă să răspundă la întrebările adresate de Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală).

Cu titlu introductiv, în ceea ce privește cooperarea dintre Curte și instanțele naționale instituită prin articolul 267 TFUE, Curtea a arătat că numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este în principiu obligată să se pronunțe. Cu toate acestea, este de competența Curții să analizeze condițiile în care este sesizată de instanța națională în scopul de a-și verifica propria competență.

În ceea ce privește verificarea competenței în cauzele principale, Curtea a subliniat că s-a declarat în mai multe rânduri competentă să statueze asupra unor cereri de decizie preliminară referitoare la dispoziții ale dreptului Uniunii în cazuri în care situația de fapt în discuție în litigiul principal se situa în afara domeniului de aplicare al acestuia, fiind, prin urmare, de competența exclusivă a statelor membre, dar în care aplicabilitatea respectivelor dispoziții de drept al Uniunii fusese determinată de dreptul național ca urmare a trimiterii realizate de acesta din urmă la conținutul acelor dispoziții. Curtea a precizat că o astfel de competență este justificată de interesul vădit al ordinii juridice a Uniunii ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă.

Amintind că competența sa este limitată numai la examinarea dispozițiilor din dreptul Uniunii, Curtea a observat că, în răspunsul său adresat instanței naționale, nu poate să țină seama de economia generală a dispozițiilor de drept intern care, în momentul în care se referă la dreptul Uniunii, determină și întinderea acestei referiri. Astfel, luarea în considerare a limitelor pe care legiuitorul național le-a adus aplicării dreptului Uniunii în cazul unor situații pur interne, cărora acest drept nu le este aplicabil decât prin intermediul dreptului național, ține de dreptul intern și, în consecință, de competența exclusivă a instanțelor din statul membru vizat.

În speță, Curtea a arătat că întrebările preliminare priveau interpretarea RGPD, ale cărei dispoziții referitoare la prelucrarea datelor cu caracter personal ale persoanelor fizice au devenit aplicabile, în temeiul unei trimiteri din Codul fiscal, *mutatis mutandis* persoanelor juridice pentru a încadra obligația de informare a administrației fiscale, precum și dreptul de acces al persoanei vizate în raport cu această administrație. Aceasta a precizat

însă că RGPD stabilește normele privind protecția datelor cu caracter personal ale persoanelor fizice și nu acoperă datele care privesc persoanele juridice. Prin urmare, o interpretare a dispozițiilor RGPD nu poate fi efectuată în același mod în ceea ce privește persoanele fizice și în ceea ce privește persoanele juridice, al căror drept la protecția datelor nu a fost definit de RGPD.

Întrucât dispozițiile Codului fiscal în discuție în litigiul principal nu se limitau să facă aplicabile dispozițiile RGPD în afara domeniului de aplicare al acestui regulament, ci le și modificau obiectul și domeniul de aplicare, Curtea a apreciat că nu era posibil să se considere că aplicabilitatea ca atare a dispozițiilor RGPD a fost determinată de dreptul național în discuție în afara acestui domeniu de aplicare. Prin urmare, Curtea a apreciat că nu exista în această cauză un interes vădit ca dispozițiile RGPD să fie interpretate pentru a asigura uniformitatea interpretării lor.

În consecință, Curtea a considerat că nu era competentă să răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.

VI. Agricultură și pescuit

În Hotărârea *Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier* (C-490/19, [EU:C:2020:1043](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea s-a pronunțat într-o cauză în materie de protecție a denumirilor înregistrate.

„Morbier” este o brânză fabricată în masivul Jura (Franța) care beneficiază de o denumire de origine protejată (DOP) de la 22 decembrie 2000. Aceasta se caracterizează prin prezența unei dungii negre care împarte brânza în două pe orizontală. Această dungă neagră, care provenea inițial dintr-un strat de cărbune, iar în prezent este compusă din cărbune vegetal, este menționată în mod explicit în descrierea produsului conținută în caietul de sarcini legat de DOP.

Société Fromagère du Livradois SAS, care produce brânză Morbier din 1979, nu se situează în zona geografică căreia îi este rezervată denumirea „Morbier”. În consecință, după expirarea unei perioade tranzitorii, aceasta utilizează denumirea „Montboissié du Haut Livradois” pentru brânza sa.

În anul 2013, Syndicat interprofessionnel de défense du fromage Morbier (denumit în continuare „sindicatul”) a chemat în judecată Société Fromagère du Livradois în fața tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris, Franța). Potrivit sindicatului, Société Fromagère du Livradois aducea atingere DOP și săvârșea acte de concurență neloială și parazitară prin fabricarea și comercializarea unei brânze care reproducea aspectul vizual al produsului acoperit de DOP „Morbier”, în special dunga neagră. Acțiunea sa a fost respinsă.

Prin hotărârea pronunțată în anul 2017, cour d’appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța) a confirmat această respingere. Potrivit acestei instanțe, DOP nu urmărește să protejeze aspectul unui produs sau caracteristicile acestuia, ci denumirea sa, astfel încât aceasta nu interzice fabricarea unui produs potrivit aceluiași tehnici. Drept urmare, sindicatul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere.

În aceste împrejurări, Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea articolelor 13 alineatul (1) din Regulamentul nr. 510/2006⁸³ și, respectiv, din Regulamentul nr. 1151/2012⁸⁴, care vizează protecția denumirilor înregistrate. Mai precis, se ridică problema dacă reproducerea caracteristicilor fizice ale unui produs acoperit de o DOP, fără utilizarea denumirii înregistrate, putea constitui o practică ce ar putea induce în eroare consumatorul cu privire la adevărata origine a produsului, interzisă prin articolele 13 alineatul (1) litera (d) din aceste două regulamente. Astfel, Curtea a fost chemată pentru prima dată să interpreteze articolele 13 alineatul (1) litera (d) amintite.

Curtea a statuat, în primul rând, că articolele 13 alineatul (1) din Regulamentele nr. 510/2006 și nr. 1151/2012 nu interzic numai utilizarea de către un terț a denumirii înregistrate. În al doilea rând, Curtea a arătat că articolele 13 alineatul (1) litera (d) din fiecare dintre aceste două regulamente interzic reproducerea formei sau a aspectului ce caracterizează un produs acoperit de o denumire înregistrată atunci când această reproducere poate determina consumatorul să creadă că produsul în cauză este acoperit de denumirea înregistrată menționată. În această privință, trebuia să se aprecieze dacă respectiva reproducere putea

⁸³| Regulamentul (CE) nr. 510/2006 al Consiliului din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare (JO 2006, L 93, p. 12, Ediție specială, 03/vol. 71, p. 114).

⁸⁴| Regulamentul (UE) nr. 1151/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 noiembrie 2012 privind sistemele din domeniul calității produselor agricole și alimentare (JO 2012, L 343, p. 1).

induce în eroare consumatorul european, normal informat și suficient de atent și de avizat, ținând seama de toți factorii relevanți în speță, inclusiv de modalitățile de prezentare către public și de comercializare a produselor în discuție, precum și de contextul factual.

Pentru a ajunge la aceste concluzii, Curtea a amintit mai întâi că articolele 13 alineatul (1) din Regulamentele nr. 510/2006 și nr. 1151/2012 conțin o enumerare graduală a acțiunilor interzise și nu se limitează la interzicerea utilizării denumirii înregistrate înseși. Astfel, deși nu precizează în mod specific acțiunile interzise, articolele 13 alineatul (1) litera (d) din aceste regulamente vizează la modul general toate acțiunile, altele decât cele interzise de articolele 13 alineatul (1) literale (a)-(c), care pot avea ca rezultat inducerea în eroare a consumatorului cu privire la adevărata origine a produsului în cauză.

În ceea ce privește, în continuare, aspectul dacă reproducerea formei sau a aspectului unui produs acoperit de o denumire înregistrată putea constitui o astfel de practică ce ar putea induce în eroare consumatorul, Curtea a observat că, desigur, protecția prevăzută de Regulamentele nr. 510/2006 și nr. 1151/2012 are ca obiect denumirea înregistrată, iar nu produsul acoperit de aceasta. Prin urmare, ea nu are ca obiect să interzică utilizarea tehnicilor de fabricație sau reproducerea uneia sau mai multor caracteristici indicate în caietul de sarcini al unui produs acoperit de o astfel de denumire pentru motivul că acestea figurează în caietul de sarcini menționat.

Cu toate acestea, DOP sunt protejate în măsura în care desemnează un produs care prezintă anumite calități sau caracteristici. Astfel, DOP și produsul acoperit de aceasta sunt strâns legate. Prin urmare, nu se poate exclude posibilitatea ca reproducerea formei sau a aspectului unui produs acoperit de o denumire înregistrată să intre în domeniul de aplicare al articolelor 13 alineatul (1) litera (d), fără ca denumirea respectivă să figureze nici pe produsul în cauză, nici pe ambalajul acestuia. Aceasta va fi situația dacă reproducerea menționată ar putea induce în eroare consumatorul cu privire la adevărata origine a produsului în cauză.

Pentru a stabili dacă aceasta este situația, trebuie să se aprecieze în special dacă un element al aspectului produsului acoperit de denumirea înregistrată constituie o caracteristică de referință și deosebit de distinctivă pentru ca reproducerea sa să poată, coroborată cu toți factorii relevanți în speță, să determine consumatorul să creadă că produsul care conține această reproducere este acoperit de denumirea înregistrată menționată.

Se amintește de asemenea că, în Hotărârea **Centraal Israëlitisch Consistorie van België și alții** (C-336/19, [EU:C:2020:1031](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020⁸⁵, Marea Cameră a Curții a fost chemată să evalueze comparativ, în legătură cu sacrificările rituale fără asomare prealabilă, libertatea de religie garantată de articolul 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și bunăstarea animalelor astfel cum este enunțată la articolul 13 TFUE și concretizată în Regulamentul nr. 1099/2009⁸⁶.

⁸⁵ Această hotărâre este prezentată în rubrica I.1, „Libertatea de religie”.

⁸⁶ Regulamentul (CE) nr. 1099/2009 al Consiliului din 24 septembrie 2009 privind protecția animalelor în momentul uciderii (JO 2009, L 303, p. 1).

VII. Libertatea de circulație

1. Libera circulație a mărfurilor

În Hotărârea din 19 noiembrie 2020, **B S și C A [Comercializarea de canabidiol (CBD)]** (C-663/18, [EU:C:2020:938](#)), Curtea s-a pronunțat într-o cauză referitoare la B S și C A, foștii administratori ai unei societăți având ca obiect comercializarea și distribuirea unei țigări electronice cu ulei de canabidiol (denumit în continuare „CBD”), o moleculă prezentă în cânepă (sau *cannabis sativa*) și care face parte din familia canabinoizilor. În speță, CBD era produs în Republica Cehă din plante de cânepă cultivate legal și utilizate în integralitatea lor, cu includerea frunzelor și a florilor. Acesta era ulterior importat în Franța pentru a fi ambalat în cartușe de țigări electronice.

O procedură penală a fost inițiată împotriva lui B S și a lui C A întrucât, în temeiul reglementării franceze⁸⁷, numai fibrele și semințele cânepii pot face obiectul unei utilizări comerciale. Condamnați de tribunal correctionnel de Marseille (Tribunalul Corecțional din Marsilia, Franța) la 18 luni și, respectiv, la 15 luni de închisoare cu suspendare, precum și la 10 000 de euro amendă, aceștia au declarat apel la cour d'appel d'Aix-en-Provence (Curtea de Apel din Aix-en-Provence, Franța). Această instanță a ridicat însă problema conformității cu dreptul Uniunii a reglementării franceze care interzice comercializarea CBD produs în mod legal în alt stat membru atunci când este extras din planta de *cannabis sativa* în integralitatea sa, iar nu numai din fibrele și din semințele sale.

Curtea a declarat că dreptul Uniunii, în special dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor, se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal.

Într-o primă etapă, Curtea s-a pronunțat cu privire la dreptul aplicabil situației în cauză.

În această privință, ea a înlăturat relevanța regulamentelor privind politica agricolă comună⁸⁸. Astfel, aceste texte de drept derivat se aplică numai „produselor agricole” prevăzute în anexa I la tratate. Or, CBD, extras din întreaga plantă de *cannabis sativa*, nu poate fi considerat un produs agricol, spre deosebire, de exemplu, de cânepa brută. Acesta nu intră, așadar, în domeniul de aplicare al regulamentelor menționate.

În schimb, Curtea a observat că dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor în interiorul Uniunii (articolele 34 și 36 TFUE) sunt aplicabile, dat fiind că CBD în discuție în litigiul principal nu poate fi considerat „stupefiant”. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a amintit mai întâi că persoanele care comercializează stupefiante nu se pot prevala de aplicarea libertăților de circulație întrucât o astfel de comercializare este interzisă în

⁸⁷ | (Ordinul din 22 august 1990 de punere în aplicare a articolului R. 5132-86 din Codul sănătății publice pentru cannabis) (JORF din 4 octombrie 1990, p. 12041), astfel cum a fost interpretat prin circulaire du ministère de la Justice n° 2018/F/0069/FD 2, du 23 juillet 2018, ayant pour objet le régime juridique applicable aux établissements proposant à la vente au public des produits issus du cannabis (coffee shops) [Circulara Ministerului Justiției nr. 2018/F/0069/FD 2 din 23 iulie 2018 având ca obiect regimul juridic aplicabil instituțiilor care oferă spre vânzare publicului produse obținute din cannabis (coffee-shopuri)].

⁸⁸ | Regulamentul (UE) nr. 1307/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor norme privind plățile directe acordate fermierilor prin scheme de sprijin în cadrul politicii agricole comune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 637/2008 al Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 73/2009 al Consiliului (JO 2013, L 347, p. 608) și Regulamentul (UE) nr. 1308/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de instituire a unei organizări comune a piețelor produselor agricole și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 922/72, (CEE) nr. 234/79, (CE) nr. 1037/2001 și (CE) nr. 1234/2007 ale Consiliului (JO 2013, L 347, p. 671).

toate statele membre, făcând excepție comerțul strict controlat pentru o utilizare în scopuri medicale și științifice. În continuare, Curtea a observat că, pentru a defini noțiunile de „drog” sau „stupefiant”, dreptul Uniunii⁸⁹ face trimitere în special la două convenții ale Organizației Națiunilor Unite: Convenția privind substanțele psihotrope⁹⁰ și Convenția unică privind stupefiantele⁹¹. Or, CBD nu este menționat în prima și, deși este adevărat că o interpretare literală a celei de a doua ar putea conduce la clasificarea sa drept stupefiant, ca extract al canabisului, această interpretare ar fi contrară spiritului general al convenției respective și obiectivului său de a proteja „sănătatea fizică și psihică a umanității”. Curtea a arătat că, potrivit stadiului actual al cunoștințelor științifice de care este necesar să se țină seama, spre deosebire de tetrahidrocanabinol (denumit în mod obișnuit THC), un alt cannabinoid al cânepii, CBD în cauză nu pare să aibă efect psihotrop și nici efect nociv asupra sănătății umane.

Într-o a doua etapă, Curtea a statuat că dispozițiile referitoare la libera circulație a mărfurilor se opun unei reglementări precum cea în cauză. Astfel, interzicerea comercializării CBD constituie o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative la import, interzisă de articolul 34 TFUE. Curtea a precizat totuși că această reglementare poate fi justificată de unul dintre motivele de interes general enumerate la articolul 36 TFUE, precum obiectivul de protecție a sănătății publice invocat de Republica Franceză, cu condiția ca această reglementare să fie de natură să asigure realizarea obiectivului menționat și să nu depășească ceea ce este necesar pentru ca acesta să fie atins. Deși această din urmă apreciere este de competența instanței naționale, Curtea a oferit două indicații în această privință. Pe de o parte, ea a arătat că s-ar părea că interdicția de comercializare nu afectează CBD de sinteză, care ar avea aceleași proprietăți ca CBD în cauză și care ar putea fi, așadar, utilizat ca substitut al acestuia din urmă. Dacă această împrejurare ar fi dovedită, ea ar fi de natură să indice că reglementarea franceză nu este de natură să atingă, în mod coerent și sistematic, obiectivul de protecție a sănătății publice pe care îl urmărește. Pe de altă parte, Curtea a recunoscut că Republica Franceză nu este, desigur, obligată să demonstreze că proprietatea periculoasă a CBD este identică cu cea a anumitor stupefiant. Cu toate acestea, instanța națională trebuie să aprecieze datele științifice disponibile pentru a se asigura că riscul real invocat pentru sănătatea publică nu se întemeiază pe considerații pur ipotetice. Astfel, o interdicție de comercializare a CBD, care constituie de altfel obstacolul cel mai restrictiv în calea schimburilor privind produsele fabricate și comercializate în mod legal în alte state membre, nu poate fi adoptată decât dacă acest risc este suficient dovedit.

Tot în materia liberei circulații a mărfurilor trebuie să se semnaleze și Hotărârea **TÜV Rheinland LGA Products și Allianz IARD** (C-581/18, [EU:C:2020:453](#)), pronunțată la 11 iunie 2020⁹².

⁸⁹ Trimitere făcută în special de articolul 1 alineatul (1) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757/JAI a Consiliului din 25 octombrie 2004 de stabilire a dispozițiilor minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri (JO 2004, L 335, p. 8, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 66).

⁹⁰ Convenția Națiunilor Unite din 1971 privind substanțele psihotrope, încheiată la Viena la 21 februarie 1971 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1019, nr. 14956).

⁹¹ Convenția unică a Națiunilor Unite din 1961 privind stupefiantele, încheiată la New York la 30 martie 1961, modificată prin Protocolul din 1972 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 520, nr. 7515).

⁹² Această hotărâre este prezentată în rubrica II, „Cetățenia Uniunii”.

2. Libera circulație a lucrătorilor

În Hotărârea *Jobcenter Krefeld* (C-181/19, [EU:C:2020:794](#)), pronunțată la 6 octombrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a precizat drepturile de care beneficiază, în raport cu Regulamentele nr. 492/2011⁹³ și nr. 883/2004⁹⁴, precum și cu Directiva 2004/38⁹⁵, un fost lucrător migrant care are în îngrijire copii școlarizați în statul membru gazdă.

JD este un resortisant polonez care locuiește din anul 2013, împreună cu cele două fiice minore ale sale, în Germania, unde acestea sunt școlarizate. În anii 2015 și 2016, JD a desfășurat mai multe activități salariate în acest stat membru, înainte să rămână fără loc de muncă. Între luna septembrie 2016 și luna iunie 2017, familia a perceput în special prestații de protecție socială de bază prevăzute de reglementarea germană, mai precis „ajutoare subsidiare de șomaj” pentru JD (*Arbeitslosengeld II*) și „alocații sociale” pentru copiii acestuia (*Sozialgeld*). De la 2 ianuarie 2018, JD ocupă din nou un post cu normă întreagă în Germania.

JD a solicitat autorității germane competente, Jobcenter Krefeld, menținerea plății acestor prestații pentru perioada cuprinsă între luna iunie 2017 și luna decembrie 2017. Aceasta i-a respins însă cererea pentru motivul că în perioada în litigiu JD nu își menținuse statutul de lucrător salariat și locuia în Germania în calitate de persoană aflată în căutarea unui loc de muncă. JD a formulat o cale de atac împotriva acestei decizii, care a fost admisă. Jobcenter Krefeld a declarat, așadar, apel la Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia, Germania).

În această privință, după ce a arătat că prestațiile de protecție socială în cauză pot fi calificate drept „avantaj social” în sensul Regulamentului nr. 492/2011, Curtea a statuat, în primul rând, că acest regulament se opune unei reglementări naționale care exclude, în toate împrejurările și în mod automat, ca un fost lucrător migrant și copiii acestuia să primească astfel de prestații, deși beneficiază în temeiul regulamentului menționat⁹⁶ de un drept de ședere autonom pe baza școlarizării copiilor.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a amintit mai întâi că dreptul de ședere recunoscut copiilor unui (fost) lucrător migrant pentru a le garanta dreptul de acces la învățământ și, în mod derivat, părintelui care asigură îngrijirea lor decurge, la origine, din statutul de lucrător al acestui părinte. Acest drept, odată dobândit, devine însă autonom și se va putea prelungi după pierderea statutului respectiv. În continuare, Curtea a considerat că persoanele care beneficiază de un astfel de drept de ședere beneficiază și de dreptul la egalitatea de tratament cu resortisanții naționali în materia acordării avantajelor sociale prevăzut de Regulamentul nr. 492/2011⁹⁷, și aceasta chiar și în cazul în care nu se mai pot prevala de statutul de lucrător pe care și-au întemeiat dreptul de ședere inițial. Printr-o asemenea interpretare se evită astfel expunerea unei persoane care are intenția de a-și părăsi statul membru de origine cu familia sa pentru a merge să lucreze în alt stat

⁹³ | Regulamentul (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii (JO 2011, L 141, p. 1).

⁹⁴ | Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1, rectificare în JO 2004, L 200, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82).

⁹⁵ | Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

⁹⁶ | Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

⁹⁷ | Articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011.

membru la risc, în cazul pierderii locului de muncă, de a trebui să întrerupă parcursul școlar al copiilor săi și să se întoarcă în țara sa de origine întrucât nu poate să beneficieze de prestațiile sociale prevăzute de dreptul național care le-ar permite să dispună de mijloace de existență suficiente.

În sfârșit, Curtea a statuat că statul membru gazdă nu se poate prevala într-un caz precum cel în speță de derogarea de la principiul egalității de tratament în domeniul asistenței sociale prevăzut de Directiva 2004/38⁹⁸. Această derogare permite să se refuze acordarea unor prestații de asistență anumitor categorii de persoane, cum sunt cele care beneficiază în temeiul directivei menționate de un drept de ședere în scopul căutării unui loc de muncă în statul membru gazdă, și aceasta pentru a se evita ca aceste persoane să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al acestui stat membru. Or, această derogare trebuie interpretată în mod strict și nu se poate aplica decât unor persoane al căror drept de ședere este întemeiat doar pe directiva menționată. În prezenta cauză, persoanele interesate beneficiază, desigur, de un drept de ședere întemeiat pe această directivă⁹⁹ în scopul căutării unui loc de muncă de către părintele în cauză. Cu toate acestea, având în vedere că se pot prevala și de un drept de ședere autonom în temeiul Regulamentului nr. 492/2011, nu li se poate opune derogarea amintită. Astfel, o reglementare națională care le exclude de la orice drept la prestațiile de protecție socială instituie o diferență de tratament în materie de avantaje sociale în raport cu resortisanții naționali, care este contrară acestui regulament¹⁰⁰.

În al doilea rând, Curtea a statuat că un (fost) lucrător migrant și copiii acestuia care beneficiază de un drept de ședere întemeiat pe Regulamentul nr. 492/2011 și care sunt afiliați la sistemul de securitate socială în statul membru gazdă beneficiază de asemenea de dreptul la egalitatea de tratament care decurge din Regulamentul nr. 883/2004¹⁰¹. Faptul de a li se refuza orice drept la prestațiile de protecție socială în cauză constituie, așadar, o diferență de tratament în raport cu resortisanții naționali. Această diferență de tratament este contrară acestui din urmă regulament¹⁰² întrucât derogarea prevăzută de Directiva 2004/38¹⁰³ nu poate, pentru aceleași motive expuse de Curte în contextul Regulamentului nr. 492/2011, să se aplice în situația unui asemenea lucrător și a copiilor școlarizați ai acestuia.

În sfârșit, vom semna și cauzele **Federatie Nederlandse Vakbeweging** (C-815/18, [EU:C:2020:976](#)), în care Curtea s-a pronunțat cu privire la lucrători care proveneau din Germania și din Ungaria care își desfășurau activitatea de șofer în cadrul unor contracte charter referitoare la transporturi internaționale¹⁰⁴, și **AFMB și alții** (C-610/18, [EU:C:2020:565](#)), în care Curtea a statuat că angajatorul unui șofer pentru transportul rutier internațional este întreprinderea care exercită autoritatea efectivă asupra acestuia, care suportă sarcina salarială corespunzătoare și dispune de puterea de a-l concedia, iar nu întreprinderea cu care respectivul șofer pentru transportul rutier a încheiat contractul de muncă¹⁰⁵.

⁹⁸| Articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.

⁹⁹| Articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38.

¹⁰⁰| Articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011 coroborat cu articolul 10 din acesta.

¹⁰¹| Articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004.

¹⁰²| Articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004.

¹⁰³| Articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.

¹⁰⁴| Această cauză este prezentată în rubrica VII.4.2, „Liberă prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor”.

¹⁰⁵| Această cauză este prezentată în rubrica XVII.6, „Coordonarea sistemelor de securitate socială”.

3. Libertatea de stabilire

În Hotărârea **I. G. I.** (C-394/18, [EU:C:2020:56](#)), pronunțată la 30 ianuarie 2020, Curtea a interpretat, pentru prima dată, articolele 12 și 19 din A șasea directivă 82/891¹⁰⁶. Ea a statuat că aceste articole nu se opun ca creditorii unei societăți divizate, ale căror drepturi sunt anterioare divizării și care nu au făcut uz de instrumentele de protecție a creditorilor prevăzute de reglementarea națională în temeiul articolului 12 din această directivă, să introducă o acțiune pauliană după realizarea divizării menționate, în scopul de a se declara că divizarea respectivă nu produce efecte în privința lor.

Litigiul principal se purta între creditorii unei societăți divizate, pe de o parte, și societatea nou-constituită, pe de altă parte, căreia îi fusese transferată o parte din patrimoniul acestei prime societăți. Considerând că divizarea a condus la pierderea de către societatea divizată a unei mari părți din patrimoniul său, acești creditorii au introdus o acțiune pauliană pentru a solicita declararea actului de divizare fără efecte în privința lor și pentru a formula acțiunii executorii sau asigurătorii asupra bunurilor transferate. În aceste condiții, ei nu s-au prevalat de posibilitatea de a formula opoziție la divizare, astfel cum este prevăzută de dreptul național în cadrul transpunerii celei de A șasea directive.

Acțiunea pauliană existând în paralel cu instrumentele de protecție a creditorilor prevăzute de dreptul Uniunii, instanța de trimitere a ridicat, în primul rând, problema legăturii dintre o astfel de acțiune și articolul 12 din A șasea directivă. În temeiul acestui articol, statele membre trebuie să prevadă un sistem adecvat de protecție a intereselor creditorilor societății divizate. În acest scop, ele prevăd cel puțin dreptul creditorilor în cauză de a obține garanții adecvate dacă această protecție este impusă de situația financiară a societății divizate. În speță, întrucât acțiunea pauliană nu figura printre instrumentele de protecție prevăzute de reglementarea națională în temeiul acestui articol 12, se punea problema dacă creditorii din litigiul principal aveau dreptul de a introduce o astfel de acțiune. În al doilea rând, instanța de trimitere avea îndoieli cu privire la interpretarea articolului 19 din A șasea directivă, care prevede regimul nulității divizării. Aceasta a ridicat în special problema dacă condițiile stricte care reglementau invocarea nulității divizării se aplicau și unei acțiuni pauliene care nu aduce atingere validității acestei divizări, ci permite numai ca aceasta să fie inopozabilă creditorilor care au intentat această acțiune.

În ceea ce privește instrumentele de protecție prevăzute pentru creditorii societății divizate, Curtea a subliniat că articolul 12 din A șasea directivă prevede un sistem minim de protecție a intereselor acestor creditori pentru creanțele născute anterior publicării proiectului de divizare și nescadente încă la data acestei publicări. Prin urmare, statele membre pot prevedea instrumente de protecție suplimentare. În plus, nu reiese din articolul 12 din A șasea directivă menționat că nerecurgerea la unul dintre instrumentele de protecție prevăzute în temeiul acestui articol îi împiedică pe creditori să utilizeze alte instrumente de protecție decât cele enumerate la articolul menționat. Astfel, Curtea a concluzionat, având în vedere obiectivul celei de A șasea directive de a proteja creditorii de prejudiciul care poate rezulta din realizarea divizării, că articolul 12 din această directivă nu exclude posibilitatea creditorilor unei societăți divizate de a introduce o acțiune pauliană.

Curtea a precizat însă că efectele unei astfel de acțiuni nu trebuie să fie contrare obiectivului acestei dispoziții. În această privință, ea a arătat că articolul 12 nu impune ca protecția creditorilor societăților nou-constituite să fie echivalentă cu cea a creditorilor societății divizate. Prin urmare, armonizarea *a minima*, efectuată prin

¹⁰⁶ | A șasea directivă 82/891/CEE a Consiliului din 17 decembrie 1982 în temeiul articolului 54 alineatul (3) litera (g) din tratat, privind divizarea societăților comerciale pe acțiuni (JO 1982, L 378, p. 47, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 42), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 (JO 2007, L 300, p. 47).

A șasea directivă, a protecției intereselor creditorilor societăților care participă la divizare nu se opune ca, în contextul unei divizări prin constituirea unei noi societăți, să se acorde prioritate protecției intereselor creditorilor societății divizate.

În ceea ce privește regimul nulității divizării prevăzut la articolul 19 din A șasea directivă, Curtea a interpretat noțiunea de „nulitate”, care nu este definită de această directivă, ținând seama de contextul în care această noțiune este utilizată și de obiectivele urmărite de directivă. Potrivit Curții, această noțiune face referire la acțiuni care vizează anularea unui act, determină dispariția sa și produc efecte în privința tuturor. Or, acțiunea pauliană intentată de creditorii din litigiul principal permite numai să le devină inopozabilă divizarea și în special transferul anumitor bunuri vizate în actul de divizare. Ea nu afectează validitatea acestei divizări, nu determină dispariția ei și nu produce efecte în privința tuturor. Prin urmare, nu intră sub incidența noțiunii de „nulitate” prevăzute la articolul 19 din A șasea directivă. Această dispoziție nu se opune, așadar, introducerii unei astfel de acțiuni pauliene după realizarea unei divizări.

În Hotărârile **Vodafone Magyarország** (C-75/18, [EU:C:2020:139](#)) și **Tesco-Global Áruházak** (C-323/18, [EU:C:2020:140](#)), pronunțate la 3 martie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a considerat compatibile cu principiul libertății de stabilire și cu Directiva 2006/112¹⁰⁷ (denumită în continuare „Directiva TVA”) impozitele speciale prelevate în Ungaria pe cifra de afaceri a întreprinderilor de telecomunicații și a întreprinderilor care își desfășoară activitatea în sectorul comerțului cu amănuntul. Astfel, împrejurarea că aceste impozite speciale, care grevează cifra de afaceri în mod progresiv (sau chiar foarte progresiv în ceea ce îl privește pe cel de al doilea), sunt suportate în principal de întreprinderi deținute de persoane originare din alte state membre, ca urmare a faptului că aceste întreprinderi realizează cifrele de afaceri cele mai importante pe piețele maghiare vizate, reflectă realitatea economică a acestor piețe și nu constituie o discriminare împotriva acestor întreprinderi. Curtea a statuat de asemenea că, întrucât impozitul la care sunt supuse întreprinderile de telecomunicații nu prezintă toate caracteristicile esențiale ale TVA-ului, acest impozit nu poate fi asimilat acestuia din urmă, astfel încât nu aduce atingere funcționării sistemului de TVA al Uniunii și, prin urmare, este compatibil cu Directiva TVA.

Fiind solicitată să stabilească și compatibilitatea legislației maghiare de instituire a acestor impozite speciale cu normele Uniunii în materia ajutoarelor de stat, Curtea s-a pronunțat, într-o primă etapă, cu privire la admisibilitatea acestor întrebări¹⁰⁸. În această privință, Curtea a amintit că taxele nu intră în domeniul de aplicare al dispozițiilor Tratatului FUE privind ajutoarele de stat, cu excepția cazului în care acestea constituie modul de finanțare a unei măsuri de ajutor și fac astfel parte integrantă din această măsură. Or, o taxă nu este susceptibilă să facă parte integrantă dintr-o măsură de ajutor decât atunci când există o legătură de alocare obligatorie între această taxă și ajutor în temeiul reglementării naționale relevante. În speță, Curtea a constatat totuși că cererile de scutire de impozite speciale pe care societățile reclamante le introduseseră în fața autorităților fiscale maghiare priveau impozite cu aplicabilitate generală vărsate la bugetul de stat, fără a fi alocate în mod specific finanțării unui avantaj în favoarea unei categorii speciale de persoane impozabile. Curtea a concluzionat că nu exista o legătură de alocare obligatorie între impozitele speciale prelevate în sarcina acestor societăți reclamante și scutirea de care beneficiau anumite persoane impozabile, astfel încât eventualul caracter ilegal al unei asemenea scutiri în raport cu normele dreptului Uniunii aferente

107 | Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

108 | În anul 2019, Tribunalul a anulat două decizii ale Comisiei privind calificarea drept măsuri de ajutor de stat a impozitului polonez în sectorul vânzării cu amănuntul și a taxei maghiare pe publicitate [Hotărârea Tribunalului din 16 mai 2019, **Polonia/Comisia** (cauzele conexate T-836/16 și T-624/17), și Hotărârea Tribunalului din 27 iunie 2019, **Ungaria/Comisia** (T-20/17)]. Aceste hotărâri fac în prezent obiectul unor recursuri în fața Curții (C-562/19 P și C-596/19 P).

ajutoarelor de stat nu era de natură să afecteze legalitatea acestor impozite speciale în sine. Prin urmare, societățile reclamante nu se pot prevala în fața instanțelor naționale de acest eventual caracter ilegal pentru a se sustrage de la plata impozitelor menționate.

Într-o a doua etapă, Curtea a examinat dacă legislația maghiară de instituire a impozitelor speciale în cauză stabilea o discriminare întemeiată pe locul în care se afla sediul societăților, interzisă de dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libertatea de stabilire. În această privință, Curtea a constatat mai întâi că societățile-mamă ale reclamantelor aveau sediul în Regatul Unit și, respectiv, în Țările de Jos și că, în măsura în care își desfășurau activitățile pe piața maghiară prin intermediul unor filiale, libertatea lor de stabilire putea fi afectată de orice restricție aplicată acestor filiale. După ce a amintit jurisprudența sa privind interzicerea discriminărilor directe și indirecte, Curtea a constatat în continuare în speță că impozitele speciale în litigiu nu făceau distincție în funcție de locul în care se află sediul societăților.

În acest context, Curtea a subliniat, în primul rând, că, întrucât toate întreprinderile care își desfășoară activitatea în Ungaria în sectoarele vizate sunt supuse impozitelor incriminate, iar cotele de impozitare respectiv aplicabile diferitor tranșe ale cifrei de afaceri sunt valabile pentru ansamblul acestor întreprinderi, legislația maghiară de instituire a acestor impozite nu stabilea nicio discriminare directă în detrimentul întreprinderilor deținute de persoane (fizice sau juridice) din alte state membre.

În al doilea rând, Curtea a verificat dacă (puternica) progresivitate a impozitelor speciale putea fi considerată o sursă de discriminare indirectă în detrimentul acestor din urmă întreprinderi.

În această privință, Curtea a constatat că, în ceea ce privește exercițiile fiscale în cauză, și anume cele care acoperă perioada cuprinsă între 1 aprilie 2011 și 31 martie 2015 în cauza Vodafone și cea cuprinsă între 1 martie 2010 și 28 februarie 2013 în cauza Tesco, persoanele impozabile care se încadrau numai în tranșa de bază impozitată cu 0 % erau, toate, persoane impozabile deținute de persoane maghiare, în timp ce cele care se încadrau în tranșele superioare erau în majoritate persoane impozabile deținute de persoane din alte state membre. Astfel, cea mai mare parte a impozitului special a fost suportată de persoane impozabile deținute de persoane din alte state membre.

Cu toate acestea, Curtea a amintit că statele membre sunt libere să stabilească sistemul de taxare pe care îl consideră cel mai adecvat și să impună o impozitare progresivă pe cifra de afaceri în măsura în care cuantumul cifrei de afaceri constituie un criteriu de distincție neutru și un indicator relevant al capacității contributive a persoanelor impozabile. În acest context, împrejurarea că cea mai mare parte din impozitele speciale în cauză este suportată de persoane impozabile deținute de persoane fizice sau juridice din alte state membre nu poate fi suficientă pentru a se constata existența unei discriminări în detrimentul lor. Astfel, această împrejurare se explică prin faptul că piețele vizate în prezentele cauze sunt dominate de asemenea persoane impozabile, care realizează pe acestea cifrele de afaceri cele mai importante. Ea constituie astfel un indicator contingent sau chiar aleatoriu, care poate fi atins de fiecare dată când piața vizată este dominată de întreprinderi din alte state membre sau din state terțe sau de întreprinderi naționale deținute de persoane din alte state membre sau din state terțe. În plus, tranșa de bază impozitată cu 0 % nu privește exclusiv persoanele impozabile deținute de persoane maghiare, din moment ce orice întreprindere care își desfășoară activitatea pe piața vizată beneficiază de reducere pentru partea din cifra sa de afaceri care nu depășește plafonul corespunzător acestei tranșe. În consecință, cotele (intens) progresive ale impozitelor speciale în cauză nu instituie, prin însăși natura lor, o discriminare întemeiată pe locul în care se află sediul societăților între persoanele impozabile deținute de persoane maghiare și persoanele impozabile deținute de persoane din alte state membre.

În plus, în cauza *Vodafone Magyarország*, Curții i se solicita stabilirea compatibilității introducerii impozitului special pe cifra de afaceri a întreprinderilor de telecomunicații cu Directiva TVA¹⁰⁹. În această privință, ea a amintit că trebuie să se analizeze în special dacă impozitul în discuție are ca efect compromiterea funcționării sistemului comun al TVA-ului prin grevarea circulației bunurilor și serviciilor și prin afectarea tranzacțiilor comerciale într-un mod comparabil cu TVA-ul, acesta fiind cazul, printre altele, al impozitelor care prezintă caracteristicile esențiale ale TVA-ului. Ea a constatat însă că legislația maghiară de instituire a impozitului special în cauză nu prevedea perceperea acestui impozit în fiecare stadiu al procesului de producție și de distribuție și nici deducerea impozitului achitat în etapa precedentă a acestui proces. Astfel, întrucât impozitul special în discuție nu prezintă două dintre cele patru caracteristici esențiale stabilite de Curte în jurisprudența sa, nici Directiva TVA nu se opunea introducerii impozitului menționat.

În Hotărârea din 22 septembrie 2020, ***Cali Apartments*** (cauzele conexe C-724/18 și C-727/18, [EU:C:2020:743](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat cu privire la compatibilitatea cu Directiva 2006/123¹¹⁰ a unei reglementări a unui stat membru referitoare la activități de închiriere în schimbul unei remunerații a unor spații mobilate cu destinație de locuință unei clientele ocazionale care nu își stabilește domiciliul în spațiul respectiv, efectuată în mod repetat și pentru perioade scurte, cu titlu atât profesional, cât și neprofesional.

Cali Apartments SCI și HX sunt, fiecare, proprietari ai unei garsoniere situate în Paris. Aceste garsoniere, care fuseseră oferite spre închiriere pe un site internet, făcuseră, fără autorizare prealabilă și în mod repetat, obiectul unor închirieri de scurtă durată unei clientele ocazionale.

Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii de la tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris, Franța), iar ulterior cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) i-au obligat pe cei doi proprietari, în temeiul Codului construcțiilor și al locuințelor francez, la plata unei amenzi și au dispus restabilirea utilizării bunurilor în cauză ca locuințe. Astfel, acest cod prevede printre altele că, în comunele cu peste 200 000 de locuitori și în cele din cele trei departamente limitrofe ale Parisului, modificarea regimului de utilizare a spațiilor cu destinație de locuință este supusă autorizării prealabile și că închirierea unui spațiu mobilat cu destinație de locuință în mod repetat și pentru perioade scurte unei clientele ocazionale care nu își stabilește domiciliul în spațiul respectiv constituie o astfel de modificare a regimului de utilizare. Acest cod prevede de asemenea că autorizația menționată, acordată de primarul comunei în care este situat imobilul, poate fi condiționată de o compensare sub forma transformării concomitente în locuință a unor spații care au o altă utilizare. Potrivit aceluiași cod menționat anterior, condițiile de acordare a autorizațiilor și de determinare a compensărilor pe cartiere și, după caz, pe sectoare sunt stabilite prin decizia consiliului municipal, în raport cu obiectivele de diversitate socială, în special în funcție de caracteristicile piețelor spațiilor cu destinație de locuință și de necesitatea de a nu agrava penuria de locuințe.

În cadrul recursurilor formulate de cei doi proprietari împotriva hotărârilor pronunțate de cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) a sesizat Curtea cu titlu preliminar, pentru a se pronunța cu privire la compatibilitatea reglementării naționale în cauză cu Directiva 2006/123 privind serviciile în cadrul pieței interne.

Curtea a statuat, în primul rând, că Directiva 2006/123 se aplică unei reglementări a unui stat membru referitoare la activități de închiriere în schimbul unei remunerații a unor spații mobilate cu destinație de locuință unei clientele ocazionale care nu își stabilește domiciliul în spațiul respectiv, efectuate în mod repetat și pentru perioade scurte, cu titlu atât profesional, cât și neprofesional. În această privință, Curtea a subliniat

¹⁰⁹ | Articolul 401.

¹¹⁰ | Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50).

că astfel de activități intră în sfera noțiunii de „serviciu”, în sensul articolului 4 punctul 1 din Directiva 2006/123, și nu corespund, pe de altă parte, niciunei activități excluse din domeniul de aplicare al directivei menționate prin articolul 2 alineatul (2) din aceasta. În plus, Curtea a apreciat că reglementarea în cauză nu este exclusă din domeniul de aplicare al Directivei 2006/123 pentru motivul că ar constitui o reglementare generală, aplicabilă fără distincție oricărei persoane, în materie de amenajare sau de dezvoltare a teritoriului și în special de amenajare urbană. Astfel, deși reglementarea menționată urmărește să asigure o ofertă suficientă de locuințe destinate închirierii pe termen lung la prețuri accesibile, aceasta nu vizează însă decât persoanele care efectuează un anumit tip de închiriere.

În al doilea rând, Curtea a declarat că o reglementare națională care supune autorizării prealabile exercitarea anumitor activități de închiriere de spații cu destinație de locuință intră în sfera noțiunii de „regim de autorizare”, în sensul punctului 6 al acestui articol, sau a noțiunii de „cerință”, în sensul punctului 7 al articolului menționat. Astfel, un „regim de autorizare” se distinge de o „cerință” prin faptul că implică un demers din partea prestatorului de servicii, precum și o decizie formală prin care autoritățile competente autorizează activitatea acestui prestator, acesta fiind cazul reglementării în cauză.

În al treilea rând, Curtea a arătat că un „regim de autorizare” precum cel stabilit prin reglementarea în cauză trebuie să fie conform cu cerințele care figurează în secțiunea 1 din capitolul III din Directiva 2006/123 și în special cu articolele 9 alineatul (1) și 10 alineatul (2) din această directivă, ceea ce presupune aprecierea mai întâi a caracterului justificat al însuși principiului instituirii unui astfel de regim și apoi a criteriilor de acordare a autorizațiilor prevăzute de acest regim, în lumina articolului 10 din aceeași directivă.

În ceea ce privește condițiile prevăzute la articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2006/123, în special cele potrivit cărora regimul de autorizare trebuie justificat printr-un motiv imperativ de interes general, iar obiectivul urmărit de acest regim nu poate fi atins printr-o măsură mai puțin restrictivă (criteriul proporționalității), Curtea a arătat, pe de o parte, că reglementarea în cauză urmărește să instituie un dispozitiv de combatere a penuriei de locuințe destinate închirierii pe termen lung, având drept obiectiv să răspundă degradării condițiilor de acces la locuințe și exacerbarii tensiunilor de pe piețele imobiliare, ceea ce constituie un motiv imperativ de interes general. Pe de altă parte, Curtea a constatat că reglementarea națională în cauză este proporțională cu obiectivul urmărit. Astfel, aceasta este limitată din punct de vedere material la o activitate specifică de închiriere, exclude din domeniul său de aplicare locuințele care constituie reședința principală a locatorului, iar regimul de autorizare pe care îl instituie are un domeniu de aplicare geografic restrâns. În plus, obiectivul urmărit nu poate fi atins printr-o măsură mai puțin restrictivă, în special din cauză că un control *a posteriori*, de exemplu prin intermediul unui sistem declarativ însoțit de sancțiuni, nu ar permite să se împiedice imediat și eficient continuarea mișcării de transformare rapidă care creează o penurie de locuințe destinate închirierii pe termen lung.

În ceea ce privește cerințele aplicabile, în temeiul articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2006/123, criteriilor de autorizare prevăzute de reglementarea în cauză, Curtea a arătat, în privința, *primo*, a cerinței referitoare la caracterul justificat al acestor criterii printr-un motiv imperativ de interes general, că acestea trebuie, în principiu, să fie considerate justificate de un astfel de motiv în măsura în care ele încadrează modalitățile de stabilire la nivel local a condițiilor de acordare a autorizațiilor prevăzute de un regim adoptat la nivel național care el însuși se dovedește justificat prin același motiv.

În privința, *secundo*, a cerinței proporționalității criteriilor menționate, Curtea a arătat că reglementarea națională în cauză prevede posibilitatea ca acordarea autorizației solicitate să fie însoțită de o obligație de compensare, sub forma unei transformări concomitente în locuință a unor spații care au o altă utilizare, al cărei quantum este definit de consiliul municipal al comunelor în cauză în raport cu obiectivul de diversitate socială și în funcție în special de caracteristicile piețelor spațiilor cu destinație de locuință și de necesitatea de a nu agrava penuria de locuințe. Deși o astfel de posibilitate constituie în principiu un instrument adecvat pentru urmărirea acestor obiective, din moment ce lasă autorităților locale posibilitatea de a prevedea efectiv

o obligație de compensare, precum și de a stabili, dacă este cazul, cuantumul acesteia, revine totuși instanței naționale sarcina de a verifica mai întâi dacă această posibilitate răspunde efectiv unei penurii de locuințe destinate închirierii pe termen lung, constatată pe teritoriile acestor comune. În continuare, instanța națională trebuie să se asigure că aceeași posibilitate se dovedește adaptată situației pieței locative locale, dar și compatibilă cu exercitarea activității de închiriere în cauză. În acest din urmă scop, ea trebuie să ia în considerare suprarentabilitatea acestei activități constatată de regulă în raport cu închirierea de spații cu destinație de locuință, precum și modalitățile practice care permit îndeplinirea obligației de compensare în localitatea vizată, asigurându-se că această obligație poate fi îndeplinită printr-o pluralitate de mecanisme de compensare care îndeplinesc condiții de piață rezonabile, transparente și accesibile.

În privința, *tertio*, a cerințelor privind claritatea, lipsa ambiguității și obiectivitatea, faptul că reglementarea în cauză nu definește, în special prin praguri numerice, noțiunea de „închiriere a unui spațiu mobilat cu destinație de locuință în mod repetat, pentru perioade scurte, unei clientele ocazionale care nu își stabilește domiciliul în spațiul respectiv” nu constituie, în sine, un element de natură să demonstreze o nerespectare a acestor cerințe, în măsura în care autoritățile locale în discuție precizează termenii care corespund acestei noțiuni în mod clar, lipsit de ambiguități și obiectiv. De asemenea, faptul că legiuitorul național se limitează la a încadra modalitățile de stabilire de către o autoritate locală a condițiilor de acordare a autorizațiilor prevăzute de un regim făcând trimitere la obiectivele pe care autoritatea menționată trebuie să le ia în considerare nu poate, în principiu, conduce la concluzia că aceste condiții de acordare nu sunt suficient de clare și de obiective, în special dacă reglementarea națională în cauză stabilește nu numai finalitățile care trebuie urmărite de autoritățile locale în cauză, ci și elementele obiective în funcție de care aceste autorități trebuie să determine condițiile de acordare menționate.

În sfârșit, în privința, *quarto*, a cerințelor de publicitate prealabilă, de transparență și de accesibilitate a condițiilor de acordare a autorizațiilor, Curtea a subliniat că este suficient, pentru ca aceste cerințe să fie îndeplinite, ca orice proprietar care dorește să închirieze un spațiu mobilat cu destinație de locuință unei clientele ocazionale care nu își stabilește domiciliul în spațiul respectiv să fie în măsură să ia cunoștință pe deplin, înaintea angajării sale în activitățile de închiriere respective, de condițiile de acordare a unei autorizații și de eventuala obligație de compensare prevăzute de autoritățile locale în cauză, lucru pe care îl permite afișarea proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului municipal în primărie și online pe site-ul internet al comunei.

În sfârșit, vom semna de asemenea în această rubrică Hotărârea **Comisia/Ungaria (Învățămint superior)** (C-66/18, [EU:C:2020:792](#))¹¹¹, pronunțată la 6 octombrie 2020, în care Curtea a statuat cu privire la obligațiile care decurg pentru Ungaria, în materie de tratament național, din Acordul General privind Comerțul cu Servicii (GATS), încheiat în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC).

¹¹¹ | Această cauză este prezentată în rubrica XX.2, „Încălcarea unui acord încheiat în cadrul OMC”, precum și în rubrica I.3, „Libertatea artelor și științelor, dreptul la educație și libertatea de a desfășura o activitate comercială”.

4. Libera prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor

4.1. Dispoziții fiscale naționale

Prin Hotărârea din 3 martie 2020, **Google Ireland** (C-482/18, [EU:C:2020:141](#)), Marea Cameră a Curții a statuat că libera prestare a serviciilor garantată la articolul 56 TFUE nu se opune reglementării maghiare care supune prestatorii de servicii de publicitate stabiliți în alt stat membru decât Ungaria unei obligații de înregistrare în scopul supunerii lor la plata taxei maghiare de publicitate. Aceasta este situația chiar dacă prestatorii de asemenea servicii stabiliți în Ungaria sunt scutiți de această obligație, având în vedere că le sunt aplicabile obligații de declarare sau de înregistrare comparabile în temeiul supunerii lor la plata oricărei alte taxe aplicabile pe teritoriul maghiar.

În schimb, Curtea a statuat că principiul menționat anterior se opune părții din această reglementare care prevede că prestatorilor de servicii de publicitate stabiliți în alt stat membru decât Ungaria care nu s-au conformat obligației de declarare li se aplică în câteva zile o serie de amenzi care se pot ridica, în total, la mai multe milioane de euro, fără ca autoritatea competentă să acorde prestatorilor în cauză înainte de adoptarea deciziei prin care stabilește în mod definitiv quantumul cumulat al acestor amenzi timpul necesar pentru a-și îndeplini obligațiile, fără să le dea posibilitatea de a-și prezenta observațiile și fără să examineze ea însăși gravitatea încălcării. În această privință, Curtea a subliniat că quantumul amenzii care ar fi aplicată unui prestator de servicii de publicitate stabilit în Ungaria care a omis să își îndeplinească o obligație de declarare sau de înregistrare similară, cu încălcarea dispozițiilor generale ale legislației fiscale naționale, este semnificativ mai puțin ridicat și nu se majorează, în cazul nerespectării continue a unei astfel de obligații, nici în aceleași proporții, nici în mod necesar în termene atât de scurte.

În speță, Google Ireland, o societate de drept irlandez care desfășura o activitate supusă taxei maghiare de publicitate, și-a încălcat obligația de înregistrare în legătură cu această taxă. Pentru acest motiv, prestatorului de servicii menționat i s-au aplicat, într-o primă etapă, o amendă în quantum de 10 milioane de forinți maghiari (HUF) (aproximativ 31 000 de euro) și ulterior, în doar câteva zile, amenzi suplimentare al căror quantum total se ridica la 1 miliard HUF (aproximativ 3,1 milioane de euro). Această sumă corespundea quantumului maxim al amenzilor prevăzute de legislația maghiară în cazul nerespectării obligației de înregistrare. Google Ireland a contestat la Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Budapesta, Ungaria) compatibilitatea cu dreptul Uniunii, pe de o parte, a obligației de declarare pentru prestatorii de servicii de publicitate străini și, pe de altă parte, a regimului de sancțiuni aferente omiterii unei astfel de înregistrări. Această argumentație a determinat instanța menționată să adreseze Curții o cerere de decizie preliminară.

Curtea a amintit că principiul liberei prestări a serviciilor interzice orice reglementare națională care poate face ca o prestare de servicii între statele membre să fie mai dificilă decât prestarea de servicii realizată exclusiv în cadrul unui stat membru. Acest principiu prevede astfel eliminarea oricărei restricții privind libera prestare a serviciilor impusă pentru motivul că prestatorul este stabilit în alt stat membru decât cel în care este furnizată prestația.

Observând că obligația de înregistrare în cauză nu condiționează exercitarea activității de difuzare de publicitate pe teritoriul maghiar și este impusă indiferent de locul de stabilire a tuturor prestatorilor de servicii de publicitate supuși taxei maghiare de publicitate, Curtea a statuat că această formalitate administrativă nu constituie în sine un obstacol în calea liberei prestări a serviciilor.

Astfel, în speță nu a putut fi constatată nicio diferență de tratament care să poată constitui o restricție privind această libertate fundamentală. Dacă anumiți prestatori, în special cei stabiliți în Ungaria, sunt scutiți de obligația de înregistrare, aceasta este urmarea faptului că sunt deja declarați sau înregistrați în calitate de contribuabili pentru orice alt impozit direct sau indirect perceput în Ungaria. Această scutire nu are efect disuasiv, ci evită ca prestatorii deja înregistrați să îndeplinească o formalitate inutilă, din moment ce obligația de înregistrare în legătură cu taxa de publicitate are ca obiect tocmai aducerea persoanelor supuse plății acestei taxe la cunoștința administrației fiscale maghiare.

În ceea ce privește sancțiunile în materie fiscală, Curtea a amintit că, deși regimurile de sancțiuni în materie fiscală sunt, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii, de competența statelor membre, astfel de regimuri nu pot avea ca efect compromiterea libertăților prevăzute de Tratatul FUE.

În acest cadru, Curtea a examinat aspectul dacă sancțiunile aferente înregistrării prevăzute de legislația în discuție în speță sunt contrare liberei prestări a serviciilor. În această privință, Curtea a constatat că, din punct de vedere formal, regimul de sancțiuni în cauză este aplicabil fără distincție tuturor persoanelor impozabile care nu își respectă obligația de înregistrare, indiferent de statul membru pe teritoriul căruia sunt stabilite. Cu toate acestea, numai persoanele care nu au rezidența fiscală în Ungaria riscă efectiv să li se aplice aceste sancțiuni.

Este adevărat că prestatorii de servicii de publicitate stabiliți în Ungaria pot fi sancționați pentru neexecutarea unor obligații similare de declarare și de înregistrare care le sunt impuse în temeiul dispozițiilor generale ale legislației fiscale naționale.

Totuși, regimul de sancțiuni aferent Legii privind taxa pe publicitate permite, în cazul nerespectării obligației sale de înregistrare de către un prestator de servicii de publicitate stabilit în Ungaria, aplicarea unor amenzi într-un quantum semnificativ mai ridicat decât cel al amenzilor prevăzute. De altfel, nici quantumurile, nici termenele acestui din urmă sistem nu sunt la fel de riguroase precum cele aplicabile în cadrul sancțiunilor prevăzute de Legea privind taxa pe publicitate. Rezultă că acest sistem de sancțiuni constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor.

Curtea a admis în continuare că eficacitatea controalelor fiscale și a recuperării impozitului constituie motive imperative de interes general susceptibile să justifice o astfel de restricție și că aplicarea unor amenzi într-un quantum suficient de ridicat este de natură să descurajeze prestatorii de servicii de publicitate supuși obligației de înregistrare să încalce această obligație. Cu toate acestea, Curtea a considerat că regimul de sancțiuni în cauză este disproporționat. Ea a subliniat în această privință în special faptul că acest regim nu prevede nicio corelare între majorarea exponențială, în termene deosebit de scurte, a quantumului cumulat al amenzilor și gravitatea omiterii înregistrării, precum și împrejurarea că persoana impozabilă vizată se află în imposibilitate materială de a evita să i se aplice quantumul maxim al amenzii conformându-se obligației sale de înregistrare înainte de primirea ultimei decizii de sancționare prin care acest quantum este atins.

4.2. Detașarea lucrătorilor

Prin Hotărârea **Federatie Nederlandse Vakbeweging** (C-815/18, [EU:C:2020:976](#)), din 1 decembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat într-o cauză în care lucrători care proveneau din Germania și din Ungaria își desfășurau activitatea de șofer în cadrul unor contracte charter referitoare la transporturi internaționale încheiate între o întreprindere de transport ale cărei localuri erau situate în Erp (Țările de Jos), Van den Bosch Transporten BV, și două societăți-soră aparținând aceluiași grup, una de drept german, iar cealaltă de drept maghiar, cu care șoferii aveau contracte de muncă. În general, în perioada vizată, transportul în regim de charter pleca din Erp, iar cursele se încheiau în același loc, însă majoritatea transporturilor efectuate pe baza contractelor charter în cauză aveau loc în afara teritoriului Țărilor de Jos. Van den Bosch

Transporten, în calitate de membră a Asociației Transportatorilor de Marfă din Țările de Jos, intra sub incidența convenției colective de muncă aplicabile acestui sector (denumită în continuare „CCM «transport de mărfuri»”), încheiată între această asociație și Federație Nederlandse Vakbeweging (Federația Sindicatelor din Țările de Jos, denumită în continuare „FNV”). O a doua convenție colectivă de muncă, aplicabilă în special sectorului transportului rutier de mărfuri contra cost în numele unui terț, ale cărei dispoziții erau în esență identice cu cele ale CCM „transport de mărfuri”, fusese declarată, spre deosebire de prima, de generală aplicare. Totuși, în virtutea dreptului național, întreprinderile care intrau sub incidența CCM „transport de mărfuri” erau scutite de la aplicarea acestei a doua convenții cu condiția respectării primei convenții.

În opinia FNV, atunci când Van den Bosch Transporten apela la șoferi care proveneau din Germania și din Ungaria, ea ar fi trebuit să le aplice condițiile elementare de muncă ale CCM „transport de mărfuri”, în calitatea lor de lucrători detașați, în sensul Directivei privind detașarea lucrătorilor¹¹². Întrucât condițiile elementare de muncă stipulate în această convenție nu fuseseră aplicate acestor șoferi, FNV a formulat o acțiune împotriva celor trei întreprinderi de transport, care a fost admisă în primă instanță printr-o hotărâre interlocutorie. Această hotărâre a fost însă anulată în apel. Instanța de apel a considerat printre altele că transporturile în regim de charter în discuție nu intrau în domeniul de aplicare al Directivei privind detașarea lucrătorilor, această directivă vizând numai transporturile în regim de charter efectuate, cel puțin în principal, „pe teritoriul” unui alt stat membru.

În acest context, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos), sesizată cu recursul declarat de FNV, a adresat Curții o serie de întrebări preliminare referitoare în principal la condițiile în care este permis să se conchidă în sensul existenței unei detașări de lucrători „pe teritoriul unui stat membru” în sectorul transporturilor rutiere internaționale.

Curtea a arătat mai întâi că Directiva privind detașarea lucrătorilor este aplicabilă prestărilor de servicii transnaționale în sectorul transportului rutier. Astfel, această directivă se aplică în principiu oricărei prestări de servicii transnaționale care implică o detașare de lucrători, indiferent de sectorul economic vizat, și, spre deosebire de un instrument clasic de liberalizare, ea urmărește o serie de obiective care țin de necesitatea de a promova prestarea de servicii transnaționale, asigurând totodată condiții de concurență loială și garantând în același timp respectarea drepturilor lucrătorilor. Faptul că temeiul juridic al directivei menționate nu include dispoziții referitoare la transporturi nu poate exclude, așadar, din domeniul său de aplicare prestările de servicii transnaționale în sectorul activităților de transport rutier, în special de mărfuri.

În continuare, în ceea ce privește calitatea de lucrători detașați a șoferilor în cauză, Curtea a amintit că, pentru ca un lucrător să fie considerat detașat „pe teritoriul unui stat membru”, desfășurarea muncii sale trebuie să prezinte o legătură suficientă cu teritoriul respectiv. Existența unei astfel de legături este stabilită în cadrul unei aprecieri globale a unor elemente cum sunt natura activităților desfășurate de lucrătorul în cauză pe teritoriul respectiv, gradul de intensitate a legăturii activităților acestui lucrător cu teritoriul fiecărui stat membru în care își desfășoară activitatea, precum și partea pe care respectivele activități pe aceste teritorii o reprezintă în ansamblul serviciului de transport.

Mai precis, faptul că un șofer de transport internațional care a fost pus de către o întreprindere stabilită într-un stat membru la dispoziția unei întreprinderi stabilite în alt stat membru primește instrucțiunile inerente misiunilor sale, le începe sau le încheie la sediul acestei a doua întreprinderi nu este suficient în sine pentru a considera că șoferul menționat a fost detașat pe teritoriul acestui alt stat membru, în sensul Directivei privind detașarea lucrătorilor, din moment ce desfășurarea muncii șoferului respectiv nu prezintă, pe baza altor factori, o legătură suficientă cu acest teritoriu.

¹¹² | Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 1997, L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

În plus, Curtea a precizat că existența unei legături de grup între întreprinderile care sunt părți la contractul de punere la dispoziție de lucrători nu este, ca atare, de natură să definească gradul de legătură al desfășurării muncii cu teritoriul unui stat membru în care sunt trimiși acești lucrători. Prin urmare, existența unei asemenea legături nu este relevantă pentru a aprecia existența unei detașări de lucrători.

În ceea ce privește cazul specific al operațiunilor de cabotaj terestru, cărora Directiva privind detașarea lucrătorilor li se aplică, astfel cum subliniază Regulamentul privind transportul rutier internațional de mărfuri¹¹³, Curtea a arătat că aceste operațiuni se desfășoară în întregime pe teritoriul statului membru gazdă, ceea ce permite să se considere că desfășurarea muncii de către șofer în cadrul unor astfel de operațiuni are o legătură suficientă cu acest teritoriu. Durata operațiunilor de cabotaj este un element lipsit de relevanță pentru aprecierea existenței unei astfel de detașări, fără a se aduce atingere posibilității de care dispun statele membre în temeiul acestei directive de a nu aplica anumite dispoziții ale sale, în special în ceea ce privește salariul minim, dacă durata detașării nu depășește o lună.

În sfârșit, Curtea a amintit că, în ipoteza unei detașări a lucrătorilor, statele membre trebuie, în temeiul aceleiași directive, să se asigure că întreprinderile vizate garantează lucrătorilor detașați pe teritoriul lor un anumit număr de condiții de muncă și de încadrare în muncă stabilite, printre altele, prin convenții colective declarate de generală aplicare, cu alte cuvinte, cele care trebuie respectate de toate întreprinderile aparținând sectorului sau profesiei respective și care țin de domeniul teritorial de aplicare al acestora. Problema dacă o convenție colectivă a fost declarată de generală aplicare trebuie apreciată prin raportare la dreptul național aplicabil. Curtea a precizat însă că această noțiune vizează și o convenție colectivă de muncă ce nu a fost declarată de generală aplicare, dar a cărei respectare condiționează, pentru întreprinderile care intră sub incidența sa, scutirea de la aplicarea unei alte convenții colective de muncă declarate, în ceea ce o privește, de generală aplicare și ale cărei dispoziții sunt în esență identice cu cele ale acestei alte convenții colective de muncă.

Prin Hotărârile **Ungaria/Parlamentul și Consiliul** (C-620/18, [EU:C:2020:1001](#)) și **Polonia/Parlamentul și Consiliul** (C-626/18, [EU:C:2020:1000](#)), din 8 decembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat în două cauze referitoare la Directiva 96/71 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii¹¹⁴, care a fost modificată parțial prin Directiva 2018/957¹¹⁵. Prin această din urmă directivă, legiuitorul Uniunii a urmărit să asigure libera prestare a serviciilor pe bază echitabilă, garantând o concurență care să nu fie bazată pe aplicarea în același stat membru a unor condiții de muncă și de încadrare în muncă de un nivel substanțial diferit după cum angajatorul este sau nu stabilit în acest stat membru, oferind în același timp un nivel mai ridicat de protecție lucrătorilor detașați. În acest scop, Directiva 2018/957 urmărește să asigure condițiile de muncă și de încadrare în muncă a lucrătorilor detașați cele mai apropiate posibil de acelea ale lucrătorilor angajați de întreprinderi stabilite în statul membru gazdă.

În această logică, Directiva 2018/957 a adus, printre altele, modificări la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 96/71 privind condițiile de muncă și de încadrare în muncă a lucrătorilor detașați. Aceste modificări, ghidate de principiul egalității de tratament, implică în special că acestor lucrători nu li se mai aplică „salariul minim” stabilit de legislația statului membru gazdă, ci „remunerația” prevăzută de această legislație, care este o noțiune mai largă decât cea de salariu minim. În plus, în cazul în care durata efectivă a unei detașări este

¹¹³ | Regulamentul (CE) nr. 1072/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind normele comune pentru accesul la piața transportului rutier internațional de mărfuri (JO 2009, L 300, p. 72).

¹¹⁴ | Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 1997, L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

¹¹⁵ | Directiva (UE) 2018/957 a Parlamentului European și a Consiliului din 28 iunie 2018 de modificare a Directivei 96/71/CE privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 2018, L 173, p. 16, rectificare în JO 2019, L 91, p. 77).

mai mare de 12 luni sau, în mod excepțional, de 18 luni, Directiva 2018/957 a impus, prin introducerea articolului 3 alineatul (1a) în Directiva 96/71, aplicarea cvasitotalității condițiilor de muncă și de încadrare în muncă din statul membru gazdă.

Ungaria (cauza C-620/18) și Republica Polonă (cauza C-626/18) au introdus, fiecare, o acțiune având ca obiect anularea Directivei 2018/957. Aceste state membre invocau în special motive întemeiate pe alegerea unui temei juridic eronat pentru adoptarea acestei directive, pe o încălcare a articolului 56 TFUE, care garantează libera prestare a serviciilor, precum și pe nerespectarea Regulamentului nr. 593/2008¹¹⁶ (denumit în continuare „Regulamentul Roma I”). Prin hotărârile sale, Curtea a respins cele două acțiuni în totalitate.

În primul rând, Curtea a arătat că legiuitorul Uniunii se putea întemeia la adoptarea Directivei 2018/957 pe același temei juridic precum cel utilizat pentru adoptarea Directivei 96/71, și anume articolul 53 alineatul (1) și articolul 62 TFUE¹¹⁷, care permit în special adoptarea unor directive care urmăresc facilitarea exercitării libertății de prestare a serviciilor.

Astfel, în ceea ce privește o reglementare care, precum Directiva 2018/957, modifică o reglementare existentă, trebuie luată în considerare, în scopul identificării temeiului juridic al acesteia, reglementarea existentă pe care o modifică și în special obiectivul și conținutul acesteia. Pe de altă parte, atunci când un act legislativ a coordonat deja legislațiile statelor membre într-un anumit domeniu de acțiune al Uniunii, legiuitorul Uniunii nu poate fi lipsit de posibilitatea de a adapta acest act la orice modificare a circumstanțelor sau la orice evoluție a cunoștințelor. Curtea a făcut referire în această privință la extinderile succesive ale Uniunii care au avut loc de la intrarea în vigoare a Directivei 96/71, precum și la o evaluare a impactului, elaborată în contextul modificării acestei directive. Această evaluare constată că Directiva 96/71 s-a aflat la originea unor condiții de concurență inechitabile între întreprinderile stabilite într-un stat membru gazdă și întreprinderile care detașau lucrători în acest stat membru, precum și a unei segmentări a pieței muncii ca urmare a unei diferențieri structurale a normelor salariale aplicabile lucrătorilor acestora¹¹⁸.

Curtea a arătat că faptul că articolul 53 alineatul (1) și articolul 62 TFUE abilitează legiuitorul Uniunii să coordoneze reglementările naționale care pot, prin chiar disparitățile lor, să împiedice libera prestare a serviciilor între statele membre nu poate implica faptul că acest legiuitor nu trebuie să asigure și respectarea, printre altele, a obiectivelor transversale consacrate la articolul 9 TFUE. Printre aceste obiective figurează cerințele legate de promovarea unui nivel ridicat al ocupării forței de muncă, precum și de asigurarea unei protecții sociale adecvate.

Într-adevăr, pentru a atinge cel mai bine obiectivul urmărit de Directiva 96/71 într-un context care se schimbase, era posibil ca legiuitorul să adapteze echilibrul pe care se întemeia această directivă prin consolidarea drepturilor lucrătorilor detașați în statul membru gazdă, astfel încât concurența dintre întreprinderile care detașează lucrători în acest stat membru și întreprinderile stabilite în acesta să se dezvolte în condiții mai echitabile.

¹¹⁶ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).

¹¹⁷ Directiva 96/71 a fost adoptată în temeiul articolului 57 alineatul (2) și al articolului 66 CE, care au fost înlocuite cu articolele din Tratatul FUE citate mai sus.

¹¹⁸ Documentul de lucru SWD(2016) 52 final din 8 martie 2016, intitulat „Evaluarea impactului care însoțește Propunerea de directivă a Parlamentului și a Consiliului de modificare a Directivei 96/71”.

Curtea a precizat de asemenea în acest context că articolul 153 TFUE, care vizează numai protecția lucrătorilor, iar nu libera prestare a serviciilor în cadrul Uniunii, nu putea constitui temeiul juridic al Directivei 2018/957. Întrucât această directivă nu conține nicio măsură de armonizare, ci se limitează să coordoneze reglementările statelor membre în cazul detașării lucrătorilor, impunând aplicarea anumitor condiții de muncă și de încadrare în muncă prevăzute de normele obligatorii ale statului membru gazdă, aceasta nu poate încălca excepția, prevăzută de articolul 153 alineatul (5) TFUE, de la competențele Uniunii rezultate din primele alineate ale acestui articol.

În al doilea rând, Curtea a examinat motivul întemeiat pe încălcarea articolului 56 TFUE și în special pe faptul că Directiva 2018/957 ar elimina avantajul concurențial în termeni de costuri de care ar fi beneficiat prestatorii de servicii stabiliți în anumite state membre. Curtea a arătat în această privință că, pentru a-și atinge obiectivul, Directiva 2018/957 efectuează o reechilibrare a factorilor în raport cu care întreprinderile stabilite în diferitele state membre pot intra în concurență. Totuși, această directivă nu elimină eventualul avantaj concurențial de care ar beneficia prestatorii de servicii din anumite state membre, din moment ce nu are nicidecum ca efect eliminarea oricărei concurențe bazate pe costuri. Într-adevăr, aceasta prevede să se asigure lucrătorilor detașați aplicarea unui ansamblu de condiții de muncă și de încadrare în muncă în statul membru gazdă, printre care elementele constitutive ale remunerației care sunt obligatorii în acest stat. Această directivă nu are, așadar, efect asupra celorlalte elemente de cost ale întreprinderilor care detașează astfel de lucrători, precum productivitatea sau eficiența acestor lucrători, care sunt menționate în cuprinsul considerentului (16).

În al treilea rând, în ceea ce privește examinarea legalității normelor referitoare la noțiunea de „remunerație” și a celor referitoare la detașarea pe termen lung, prevăzute la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf litera (c) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (1a) din Directiva 96/71 modificată, Curtea a amintit că instanța Uniunii sesizată cu o acțiune în anulare împotriva unui act legislativ precum Directiva 2018/957 trebuie să se asigure, din punctul de vedere al legalității interne a actului respectiv, numai că acesta nu încalcă Tratatul UE și FUE sau principiile generale ale dreptului Uniunii și că nu este afectat de un abuz de putere. În ceea ce privește controlul jurisdicțional al respectării acestor condiții, legiuitorul Uniunii dispune de o putere largă de apreciere în domeniile în care, precum reglementarea privind detașarea lucrătorilor, acțiunea sa implică atât alegeri de natură politică, cât și economică sau socială și în care acesta trebuie să efectueze aprecieri și evaluări complexe. Având în vedere această putere largă de apreciere, Curtea a statuat că, în ceea ce privește norma referitoare la detașarea pe termen lung, legiuitorul Uniunii a putut considera fără a săvârși o eroare vădită că o detașare pe o durată care depășește 12 luni trebuia să aibă drept consecință apropierea în mod semnificativ a situației personale a lucrătorilor detașați în cauză de cea a lucrătorilor angajați de întreprinderi stabilite în statul membru gazdă.

În al patrulea rând, Curtea a arătat că evaluarea impactului de care legiuitorul Uniunii a ținut seama pentru a considera că nu mai era adecvată protecția lucrătorilor detașați prevăzută de Directiva 96/71 a evidențiat în special două circumstanțe care au putut determina în mod rezonabil legiuitorul să considere că aplicarea „salariului minim” din statul membru gazdă nu mai era în măsură să asigure protecția acestor lucrători. Pe de o parte, Curtea a reținut o interpretare largă a acestei noțiuni în Hotărârea *Sähköalojen ammattiliitto*¹¹⁹, incluzând, dincolo de salariul minim prevăzut de legislația statului membru gazdă, un anumit număr de elemente. Prin urmare, s-a putut constata în evaluarea de impact că noțiunea de „salariu minim” astfel cum a fost interpretată de Curte se îndepărta în mare măsură de practica, răspândită, a întreprinderilor care detașează lucrători în alt stat membru constând în a plăti acestora numai salariul minim. Pe de altă parte, din evaluarea de impact reiese că în cursul anului 2014 au ieșit la lumină diferențe importante de remunerare în mai multe state membre gazdă între lucrătorii angajați de întreprinderi stabilite în aceste state membre și lucrătorii detașați pe teritoriul acestora.

119| Hotărârea Curții din 12 februarie 2015, *Sähköalojen ammattiliitto* (C-396/13, [EU:C:2015:86](#), punctele 38-70).

În al cincilea rând, Curtea a examinat pretinsa încălcare a Regulamentului Roma I prin articolul 3 alineatul (1a) din Directiva 96/71 modificată, care prevede că, în cazul detașării care depășește 12 luni, cvasitotalitatea obligațiilor care decurg din legislația statului membru gazdă se aplică în mod imperativ lucrătorilor detașați, indiferent de legea aplicabilă raportului de muncă. În această privință, Curtea a observat că articolul 8 din Regulamentul Roma I prevede la alineatul (2) că, în absența unei alegeri a părților, contractul individual de muncă este reglementat de legea țării în care sau, în lipsă, din care angajatul își desfășoară în mod obișnuit activitatea, în cazul în care angajatul este angajat temporar în altă țară, neconsiderându-se că și-a schimbat locul de desfășurare a muncii în mod obișnuit. Cu toate acestea, Regulamentul Roma I prevede la articolul 23 că se poate deroga de la normele care reglementează conflictul de legi pe care le prevede atunci când dispoziții de drept al Uniunii stabilesc norme referitoare la legea aplicabilă obligațiilor contractuale în anumite materii. Or, prin natura și prin conținutul său, articolul 3 alineatul (1a) din Directiva 96/71 modificată constituie o normă specială de conflict de legi, în sensul articolului 23 din Regulamentul Roma I.

5. Libera circulație a capitalurilor

În Hotărârea **Comisia/Ungaria (Transparență asociativă)** (C-78/18, [EU:C:2020:476](#)), pronunțată la 18 iunie 2020, Marea Cameră a Curții a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de Comisia Europeană împotriva acestui stat membru. Curtea a constatat că, prin impunerea unor obligații de înregistrare, de declarare și de publicitate anumitor categorii de organizații ale societății civile care beneficiau în mod direct sau indirect de un ajutor străin care depășea un anumit prag și prin faptul că a prevăzut posibilitatea de a aplica sancțiuni organizațiilor care nu respectă aceste obligații, Ungaria a introdus restricții discriminatorii și nejustificate atât în privința organizațiilor în cauză, cât și a persoanelor care le acordau un asemenea ajutor. Aceste restricții sunt contrare obligațiilor care revin statelor membre în temeiul libertății de circulație a capitalurilor prevăzute la articolul 63 TFUE, precum și al articolelor 7, 8 și 12 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), referitoare la dreptul la respectarea vieții private și de familie, la dreptul la protecția datelor cu caracter personal și la dreptul la libertatea de asociere.

În anul 2017, Ungaria a adoptat o lege prezentată ca urmărind să asigure transparența organizațiilor civile care primesc donații provenind din străinătate (denumită în continuare „Legea privind transparența”)¹²⁰. Potrivit legii menționate, aceste organizații trebuie să se înregistreze la instanțele maghiare ca „organizații care primesc ajutor din străinătate” atunci când cuantumul donațiilor provenite din alte state membre sau din țări terțe pe care le-au primit într-un an depășește un anumit prag. La momentul înregistrării, acestea trebuie să indice de asemenea, printre altele, numele donatorilor al căror ajutor a atins sau a depășit suma de 500 000 de forinți maghiari (aproximativ 1 400 de euro) și cuantumul exact al ajutorului. Această informație este publicată ulterior pe o platformă electronică publică accesibilă gratuit. În plus, organizațiile civile vizate trebuie să menționeze pe pagina principală a site-ului lor internet și în toate publicațiile lor că sunt o „organizație care primește ajutor din străinătate”.

Comisia a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Ungariei, considerând că legea menționată încălca atât Tratatul FUE, cât și carta.

Pronunțându-se cu privire la excepția de inadmisibilitate ridicată de Ungaria, Curtea a amintit că faptul că Comisia supune o procedură precontencioasă unor termene scurte nu este în sine susceptibil să determine inadmisibilitatea acțiunii ulterioare în constatarea neîndeplinirii obligațiilor. Astfel, o asemenea inadmisibilitate

¹²⁰ | A külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló 2017. évi LXXVI. törvény (Legea nr. LXXVI din 2017 privind transparența organizațiilor care primesc ajutor din străinătate).

nu se impune decât în cazul în care comportamentul Comisiei a făcut mai dificilă combaterea motivelor acestei instituții de către statul membru vizat, încălcând în acest fel dreptul la apărare, ceea ce nu a fost dovedit în speță.

Cu privire la fond, Curtea a statuat, cu titlu introductiv, că Ungaria nu era îndreptățită să reproșeze Comisiei că nu a prezentat probe cu privire la efectele practice ale Legii privind transparența asupra libertății de circulație garantate la articolul 63 TFUE. Astfel, existența unei neîndepliniri a obligațiilor poate fi dovedită, în cazul în care aceasta își are originea în adoptarea unei măsuri legislative sau administrative ale cărei existență și aplicare nu sunt contestate, prin intermediul unei analize juridice a dispozițiilor acestei măsuri.

Examinând în continuare temeinicia motivelor Comisiei, Curtea a constatat, în primul rând, că operațiunile care sunt acoperite de Legea privind transparența intră sub incidența noțiunii de „circulație a capitalurilor” care figurează la articolul 63 alineatul (1) TFUE și că legea în discuție constituie o măsură restrictivă, de natură discriminatorie. Astfel, aceasta instituie o diferență de tratament între circulația națională și transfrontalieră a capitalurilor, care nu se explică prin nicio diferență obiectivă între situațiile în cauză și care este de natură să descurajeze persoanele fizice sau juridice stabilite în alte state membre sau în țări terțe să acorde un ajutor financiar organizațiilor respective. Mai precis, Legea privind transparența este aplicabilă în mod specific și exclusiv asociațiilor și fundațiilor care primesc ajutoare financiare provenind din alte state membre sau din țări terțe, pe care le individualizează impunându-le să se declare, să se înregistreze și să se prezinte în mod sistematic publicului sub denumirea de „organizație care primește ajutor din străinătate”, în caz contrar aplicându-se sancțiuni care pot merge până la dizolvarea lor. În plus, măsurile pe care le prevede sunt de natură să creeze un climat de neîncredere în privința acestor asociații și fundații. Divulgarea publică a unor informații privind persoane stabilite în alte state membre sau în țări terțe care acordă ajutoare financiare aceluiași asociații și fundații este, pe de altă parte, de natură să le descurajeze să furnizeze asemenea ajutoare. În consecință, obligațiile de înregistrare, de declarare și de publicitate, precum și sancțiunile prevăzute de Legea privind transparența constituie, considerate împreună, o restricție privind libertatea de circulație a capitalurilor, interzisă de articolul 63 TFUE.

În ceea ce privește eventuala justificare a acestei restricții, Curtea a subliniat că obiectivul care constă în sporirea transparenței finanțării asociative putea fi considerat un motiv imperativ de interes general. Astfel, anumite organizații ale societății civile sunt susceptibile, având în vedere scopurile pe care le urmăresc și mijloacele de care dispun, să aibă o influență importantă asupra vieții publice și a dezbaterii publice, care justifică supunerea finanțării lor unor măsuri destinate să asigure transparența acesteia, în special atunci când își are originea în țări terțe Uniunii. Cu toate acestea, în speță, Ungaria nu a demonstrat motivul pentru care obiectivul sporirii transparenței finanțării asociative pe care îl invocă ar justifica măsurile instituite prin Legea privind transparența. Mai exact, acestea se aplică în mod nediferențiat în privința oricărui ajutor financiar străin care depășește un anumit prag și tuturor organizațiilor care intră în domeniul de aplicare al acestei legi, în loc să le vizeze pe cele care sunt în mod real susceptibile să aibă o influență importantă asupra vieții publice și a dezbaterii publice.

În ceea ce privește motivele de ordine publică și de siguranță publică menționate la articolul 65 alineatul (1) litera (b) TFUE, Curtea a amintit că asemenea motive pot fi invocate într-un anumit domeniu în măsura în care legiuitorul Uniunii nu a efectuat o armonizare completă a măsurilor care urmăresc să le asigure protecția și că ele înglobează în special combaterea spălării banilor, a finanțării terorismului și a criminalității organizate. Aceste motive nu sunt însă admisibile decât în prezența unei amenințări reale, actuale și suficient de grave care afectează un interes fundamental al societății. Or, în speță, Ungaria nu a prezentat niciun argument de natură să stabilească în mod concret o asemenea amenințare. Legea privind transparența se întemeiază mai curând pe o prezumție de principiu și nediferențiată potrivit căreia orice finanțare străină a organizațiilor civile ar fi intrinsec suspectă.

Curtea a concluzionat că restricțiile care decurg din Legea privind transparența nu erau justificate și, prin urmare, că Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 63 TFUE.

În al doilea rând, Curtea a examinat dacă dispozițiile Legii privind transparența erau conforme cu articolele 7, 8 și 12 din cartă, cu care trebuie să fie conformă o măsură națională atunci când statul membru care este autorul acestei măsuri intenționează să justifice restricția pe care o conține printr-un motiv imperativ de interes general sau printr-un motiv menționat de Tratatul FUE.

În ceea ce privește, mai întâi, dreptul la libertatea de asociere, consacrat la articolul 12 alineatul (1) din cartă, Curtea a subliniat că acesta constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și pluraliste, întrucât permite cetățenilor să acționeze în mod colectiv în domenii de interes comun și să contribuie astfel la buna funcționare a vieții publice. În speță, Curtea a constatat că măsurile prevăzute de Legea privind transparența limitau acest drept deoarece făceau în mod semnificativ mai dificile, în mai multe privințe, acțiunea și funcționarea asociațiilor care intră sub incidența acestei legi.

În ceea ce privește, în continuare, dreptul la respectarea vieții private și de familie, consacrat la articolul 7 din cartă, Curtea a amintit că acesta obligă autoritățile publice să se abțină de la orice ingerință nejustificată în viața persoanelor. În speță, aceasta a arătat că obligațiile de declarare și de publicitate prevăzute de Legea privind transparența limitau acest drept. În ceea ce privește dreptul la protecția datelor cu caracter personal consacrat la articolul 8 alineatul (1) din cartă, care este legat într-o anumită măsură de dreptul la respectarea vieții private și de familie, Curtea a amintit că acesta se opune ca informațiile referitoare la persoane fizice identificate sau identificabile să fie difuzate unor terți, indiferent dacă este vorba despre autorități publice sau despre public în general, cu excepția cazului în care această difuzare intervine în temeiul unei prelucrări corecte care îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 8 alineatul (2) din cartă. În afara acestei ipoteze, o asemenea difuzare, care constituie o prelucrare a datelor cu caracter personal, trebuie, așadar, să se considere că limitează dreptul la protecția datelor cu caracter personal garantat la articolul 8 alineatul (1) din cartă. Or, în speță, Legea privind transparența prevede divulgarea datelor cu caracter personal, iar Ungaria nu a susținut că aceasta se înscria în cadrul unei prelucrări care să răspundă cerințelor menționate mai sus.

În sfârșit, îndreptându-și atenția spre problema eventualei justificări a limitărilor aduse drepturilor fundamentale, Curtea a arătat că dispozițiile Legii privind transparența nu se puteau justifica, astfel cum decurgea din analiza efectuată deja în lumina Tratatului FUE, prin niciunul dintre obiectivele de interes general invocate de Ungaria.

VIII. Controlul la frontiere, azilul și imigrarea

1. Controlul la frontiere

Prin Hotărârea din 5 februarie 2020, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Înrolarea marinarilor în portul din Rotterdam)* (C-341/18, [EU:C:2020:76](#)), Curtea a statuat că, atunci când un marinar care are calitatea de resortisant al unei țări terțe se înrolează pe o navă amarată pe termen lung într-un port maritim al unui stat care face parte din spațiul Schengen, în scopul de a efectua o muncă la bordul acesteia, înainte de a părăsi acest port pe nava respectivă, trebuie să se aplice o ștampilă de ieșire, atunci când aplicarea acesteia este prevăzută de Codul Frontierelor Schengen¹²¹, pe documentele de călătorie ale acestui marinar, nu la momentul înrolării acestuia, ci atunci când comandantul navei respective informează autoritățile naționale competente despre plecarea iminentă a acesteia.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unui litigiu între Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (secretarul de stat pentru justiție și securitate, Țările de Jos), pe de o parte, și mai mulți marinari resortisanți ai unor țări terțe care au intrat în spațiul Schengen prin aeroportul internațional Schiphol din Amsterdam, pe de altă parte, în legătură cu refuzul, confirmat de secretarul de stat, de a aplica o ștampilă de ieșire din spațiul Schengen pe pașapoartele acestor marinari la momentul înrolării lor pe nave amarate pe termen lung în portul Rotterdam. Acest refuz era motivat de faptul că data la care navele respective urmau să părăsească în mod efectiv portul nu era precizată. Or, potrivit marinarilor, acest refuz avea drept consecință că durata de ședere autorizată a acestora în spațiul Schengen ar expira mai rapid, ei nefiind autorizați, în principiu, să rămână în acest spațiu decât pentru o perioadă de maximum 90 de zile într-o perioadă de 180 de zile.

În acest context, Curtea a precizat, într-o primă etapă, la ce moment trebuia să se considere că acești marinari au ieșit din spațiul Schengen. În această privință, a arătat mai întâi că din Codul Frontierelor Schengen reiese că simpla trecere de către o persoană a unui „punct de trecere a frontierei” în sensul codului menționat nu poate fi înțeleasă ca o ieșire din spațiul Schengen a acestei persoane dacă aceasta este prezentă încă pe o parte a teritoriului unui stat care face parte din acest spațiu. În plus, Curtea a subliniat că Codul Frontierelor Schengen se bazează pe premisa potrivit căreia controlul resortisanților unor țări terțe la un punct de trecere a frontierei va fi urmat în scurt timp, chiar dacă persoana respectivă rămâne pentru moment pe teritoriul statului membru în cauză, de trecerea efectivă a frontierei externe a spațiului Schengen. Din această perspectivă, prezentarea unei persoane la un punct de trecere a frontierei dintr-un port maritim al unui stat care face parte din spațiul Schengen nu înseamnă că această persoană părăsește spațiul Schengen, ci reflectă cel mult intenția sa de a părăsi acest spațiu. În sfârșit, Curtea a considerat că, cu riscul de a permite unui resortisant al unei țări terțe să rămână în spațiul Schengen peste durata maximă de ședere autorizată, nu se poate considera că un astfel de resortisant a ieșit din spațiul Schengen atunci când este prezent încă pe teritoriul unui stat care face parte din acest spațiu. Asimilând astfel ieșirea din spațiul Schengen cu trecerea unei frontiere externe a acestui spațiu, Curtea a concluzionat că nu se poate considera că un marinar care se înrolează pe o navă amarată pe termen lung în portul maritim al unui stat care face parte din spațiul Schengen, în scopul șederii în acest port pe toată perioada în care a fost înrolat pentru a efectua munca la bord sau pe o parte din aceasta, a ieșit din acest spațiu în momentul în care s-a înrolat.

¹²¹ | Regulamentul (UE) 2016/399 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 martie 2016 cu privire la Codul Uniunii privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen) (JO 2016, L 77, p. 1). A se vedea în special articolul 11 alineatul (1) din regulamentul menționat.

Într-o a doua etapă, Curtea a precizat momentul la care, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, trebuie să fie aplicată ștampila de ieșire de către autoritățile naționale competente. Cu privire la acest aspect, ea a enunțat că, atunci când rezultă că controlul persoanelor vizate la un punct de trecere a frontierei nu va fi urmat în scurt timp de trecerea unei frontiere externe a spațiului Schengen, este important ca ștampila de ieșire să fie aplicată pe documentele de călătorie ale acestora de către autoritățile naționale competente la un moment apropiat de această trecere, pentru a asigura că aceste autorități rămân în măsură să controleze respectarea efectivă a limitelor șederii de scurtă durată în spațiul Schengen. În continuare, Curtea a considerat că un marinar angajat pentru a lucra la bordul unei nave amarată pe termen lung într-un port maritim al unui stat care face parte din spațiul Schengen, care nu intenționează, în momentul înrolării sale pe această navă, să părăsească în termen scurt acest spațiu, nu are dreptul, așadar, să îi fie aplicată o ștampilă de ieșire pe documentele sale de călătorie la momentul înrolării. Curtea a statuat că numai atunci când plecarea acestei nave dintr-un astfel de port maritim către un loc situat în afara spațiului Schengen devine iminentă, această ștampilă de ieșire trebuie să fie aplicată pe documentele sale de călătorie. Or, potrivit Codului Frontierelor Schengen, comandantul navei trebuie să informeze autoritățile naționale competente despre această plecare „în timp util”, în conformitate cu normele în vigoare în portul respectiv.

2. Politica în domeniul azilului

În contextul crizei migrației cu care se confruntă Europa de mai mulți ani și al sosirii corelative în Uniune a unui număr mare de solicitanți de protecție internațională, Curtea continuă să fie sesizată cu numeroase cauze în raport cu politica Uniunii în domeniul azilului. În această privință merită să fie semnalate cinci hotărâri. Acestea privesc, în primul rând, problematica plasării solicitanților de protecție internațională în zonele de tranzit și transferul acestora și, în al doilea rând, procedurile de depunere și de prelucrare a acestor cereri de protecție internațională.

2.1. Transferul solicitanților de azil

În Hotărârea **Comisia/Polonia, Ungaria și Republica Cehă (Mecanism de transfer temporar al solicitanților de protecție internațională)** (C-715/17, C-718/17 și C-719/17, [EU:C:2020:257](#)), pronunțată la 2 aprilie 2020, Curtea a admis acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisie împotriva acestor trei state membre, prin care se urmărea să se constate că, întrucât nu au indicat la intervale regulate și cel puțin o dată la trei luni un număr adecvat de solicitanți de protecție internațională care puteau fi transferați rapid pe teritoriul lor și întrucât nu au pus în aplicare, în consecință, obligațiile ulterioare de transfer care le reveneau, aceste state membre nu și-au îndeplinit obligațiile care decurg din dreptul Uniunii. Pe de o parte, Curtea a constatat existența unei nerespectări de către cele trei state membre vizate a unei decizii pe care Consiliul a adoptat-o în vederea transferului, pe o bază obligatorie, din Grecia și din Italia a 120 000 de solicitanți de protecție internațională către celelalte state membre ale Uniunii¹²². Pe de altă parte, a constatat că Republica Polonă și Republica Cehă nu și-au îndeplinit nici obligațiile care decurgeau dintr-o decizie

¹²² | Decizia (UE) 2015/1601 a Consiliului din 22 septembrie 2015 de instituire a unor măsuri provizorii în domeniul protecției internaționale în beneficiul Italiei și al Greciei (JO 2015, L 248, p. 80). Validitatea acestei decizii făcea obiectul cauzelor conexe C-643/15 și C-647/15, **Slovacia și Ungaria/Consiliul**.

anterioară pe care Consiliul a adoptat-o în vederea transferului, pe o bază obligatorie, din Grecia și din Italia a 40 000 de solicitanți de protecție internațională către celelalte state membre ale Uniunii¹²³. În ceea ce o privește, Ungaria nu era obligată să aplice măsurile de transfer prevăzute de această din urmă decizie.

În luna septembrie 2015, ținând seama de situația de urgență legată de sosirea resortisanților țărilor terțe în Grecia și în Italia, Consiliul a adoptat deciziile citate anterior (denumite în continuare „deciziile de transfer”). În temeiul acestor decizii¹²⁴, în luna decembrie 2015, Polonia a indicat că 100 de persoane puteau fi transferate rapid pe teritoriul său. Cu toate acestea, ea nu a efectuat aceste transferuri și nu și-a asumat niciun angajament ulterior de transfer. În ceea ce o privește, Ungaria nu a indicat în niciun moment un număr de persoane care puteau fi transferate pe teritoriul său în temeiul deciziei de transfer care era obligatorie pentru aceasta și nu a efectuat niciun transfer. În sfârșit, în luna februarie și în luna mai 2016, Republica Cehă a indicat, în temeiul deciziilor de transfer¹²⁵, un număr de 50 de persoane care puteau fi transferate pe teritoriul său. 12 persoane au fost efectiv transferate din Grecia, însă Republica Cehă nu și-a mai asumat niciun angajament ulterior de transfer.

Prin această hotărâre, Curtea a respins mai întâi argumentul invocat de cele trei state membre vizate potrivit căruia acțiunile Comisiei sunt inadmisibile întrucât, în urma expirării perioadei de aplicare a deciziilor de transfer, survenită la 17 și, respectiv, la 26 septembrie 2017, nu mai este posibilă remedierea pretinselor neîndepliniri ale obligațiilor. În această privință, Curtea a amintit că o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor este admisibilă în cazul în care Comisia se limitează să solicite constatarea existenței neîndeplinirii invocate a obligațiilor, în special în situații precum cele în discuție în cauzele prezente, în care actul de drept al Uniunii a cărui încălcare se invocă a încetat definitiv să se mai aplice după data expirării termenului stabilit în avizul motivat, și anume 23 august 2017. În plus, constatarea unei neîndepliniri a obligațiilor continuă să comporte un interes material, în special în vederea stabilirii temeiului răspunderii care îi revine unui stat membru, ca urmare a neîndeplinirii obligațiilor sale față de alte state membre, față de Uniune sau față de particulari.

Cu privire la fond, Republica Polonă și Ungaria susțineau în special că aveau dreptul să lase neaplicate deciziile de transfer în temeiul articolului 72 TFUE, potrivit căruia dispozițiile Tratatului FUE referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție, din care face parte în special politica de azil, nu aduc atingere exercitării responsabilităților care revin statelor membre pentru menținerea ordinii publice și pentru apărarea securității interne. În această privință, Curtea a considerat că, în măsura în care articolul 72 TFUE constituie o dispoziție derogatorie de la normele generale ale dreptului Uniunii, el trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte. Astfel, acest articol nu conferă statelor membre puterea de a deroga de la dispoziții ale dreptului Uniunii prin simpla invocare a intereselor legate de menținerea ordinii publice și de apărarea securității interne, ci le impune să dovedească necesitatea de a recurge la derogarea prevăzută la acest articol pentru a-și exercita responsabilitățile în aceste materii.

În acest context, Curtea a arătat că, în temeiul deciziilor de transfer, era necesar să se ia în considerare securitatea națională și ordinea publică pe tot parcursul procedurii de transfer până la transferul efectiv al solicitantului de protecție internațională. În această privință, Curtea a apreciat că autorităților competente ale statelor membre de transfer trebuie să li se recunoască o marjă largă de apreciere atunci când acestea stabilesc dacă există motive întemeiate pentru a considera că un resortisant al unei țări terțe al cărui transfer este preconizat constituie un pericol pentru securitatea națională sau pentru ordinea publică pe teritoriul lor.

¹²³| Decizia (UE) 2015/1523 a Consiliului din 14 septembrie 2015 de instituire a unor măsuri provizorii în domeniul protecției internaționale în beneficiul Italiei și al Greciei (JO 2015, L 239, p. 146).

¹²⁴| Articolul 5 alineatul (2) din fiecare dintre aceste decizii.

¹²⁵| Articolul 5 alineatul (2) din fiecare dintre aceste decizii.

Cu privire la acest aspect, Curtea a arătat că noțiunea de „pericol pentru securitatea națională sau ordinea publică”, în sensul deciziilor de transfer¹²⁶, trebuie interpretată ca acoperind amenințările atât actuale, cât și potențiale la adresa securității naționale sau a ordinii publice. Curtea a precizat însă că, pentru a se prevala de motivele citate anterior, autoritățile menționate trebuie să se întemeieze, în urma unei examinări de la caz la caz, pe elemente concordante, obiective și precise care să permită să se suspecteze că solicitantul în cauză reprezintă un pericol actual sau potențial. În consecință, a statuat că dispozitivul prevăzut de aceste decizii se opunea ca, în cadrul procedurii de transfer, un stat membru să invoce în mod peremptoriu, numai în scopul prevenției generale și fără a stabili un raport direct cu un caz individual, articolul 72 TFUE pentru a justifica o suspendare sau chiar o încetare a punerii în aplicare a obligațiilor care îi revin în temeiul respectivelor decizii.

Pronunțându-se în continuare cu privire la motivul întemeiat de Republica Cehă pe disfuncționalitatea mecanismului de transfer în discuție, Curtea a arătat că nu se poate admite, decât cu riscul de a se permite să se aducă atingere obiectivului de solidaritate inherent deciziilor de transfer, precum și caracterului obligatoriu al acestor acte, ca un stat membru să se poată întemeia pe aprecierea sa unilaterală a pretensei lipse de eficacitate sau chiar a pretensei disfuncționalități a mecanismului de transfer stabilit prin actele menționate pentru a se sustrage de la orice obligație de transfer care îi revine în temeiul aceluiași acte. În sfârșit, amintind caracterul obligatoriu, începând de la adoptarea lor și în perioada lor de aplicare, al deciziilor de transfer pentru Republica Cehă, Curtea a arătat că, independent de furnizarea altor tipuri de ajutoare Republicii Elene și Republicii Italiene, acest stat membru era obligat să se conformeze obligațiilor de transfer impuse prin aceste decizii.

2.2. Zone de tranzit

Prin Hotărârea **Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională)** (C-808/18, [EU:C:2020:1029](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de Comisia Europeană împotriva acestui stat membru.

Ca reacție la criza generată de migrație și la sosirea corelativă a unui număr mare de solicitanți de protecție internațională, Ungaria a adaptat reglementarea sa referitoare la dreptul de azil și la returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală. Astfel, o lege din anul 2015¹²⁷ a prevăzut printre altele crearea unor zone de tranzit situate la frontiera sârbo-maghiară¹²⁸, în care sunt aplicate procedurile de azil. Această lege a introdus de asemenea noțiunea de „situație de criză generată de o imigrare masivă”, care conduce, atunci când o asemenea situație este declarată de guvern, la aplicarea unor norme derogatorii ca norme generale. În anul 2017, o nouă lege¹²⁹ a extins cazurile în care guvernul poate să declare existența unei asemenea situații de criză și a modificat dispozițiile care permit derogarea de la dispozițiile generale.

¹²⁶ | Articolul 5 alineatele (4) și (7) din fiecare dintre aceste decizii.

¹²⁷ | Egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény (Legea nr. CXL din 2015 de modificare a unor legi în contextul gestionării imigrării masive) (*Magyar Közlöny* 2015/124).

¹²⁸ | Zonele de tranzit Röske și Tompa.

¹²⁹ | Határőrizeti területen lefolytatott eljárás szigorításával kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi XX. törvény (Legea nr. XX din 2017 de modificare a unor legi privind consolidarea procedurii aplicate în zona de frontieră supravegheată) (*Magyar Közlöny* 2017/39).

În anul 2015, Comisia comunicase deja Ungariei îndoilele sale cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a reglementării maghiare în materie de azil. Legea din anul 2017 a dat naștere unor preocupări suplimentare. Comisia imputa Ungariei în special faptul că, prin nerespectarea garanțiilor materiale și procedurale prevăzute de Directivele 2013/32¹³⁰ (denumită în continuare „Directiva privind procedurile”), 2013/33¹³¹ (denumită în continuare „Directiva privind primirea”) și 2008/115¹³² (denumită în continuare „Directiva privind returnarea”), a limitat accesul la procedura de protecție internațională, a instituit un sistem generalizat de detenție a solicitanților acestei protecții și a recurs la întoarcerea forțată, pe o fâșie de teren de la frontieră, a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, fără a respecta garanțiile prevăzute de Directiva privind returnarea. În acest context, Comisia a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, pentru a se constata că o parte substanțială a reglementării maghiare în materie încalcă anumite dispoziții ale acestor directive.

Curtea a admis partea esențială a acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor care a fost introdusă de Comisie.

Cu titlu introductiv, Curtea a subliniat că a soluționat deja unele dintre problematicile invocate prin intermediul acestei acțiuni în Hotărârea *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*¹³³, pronunțată în cadrul unei trimiteri preliminare adresate de o instanță maghiară. Curtea a reținut de asemenea că, pentru a se conforma acestei hotărâri, Ungaria a închis de la acel moment cele două zone de tranzit ale acesteia. Curtea a precizat însă că această închidere era lipsită de incidență în această acțiune, întrucât situația trebuie să fie apreciată la data care fusese stabilită de Comisie în avizul său motivat pentru remedierea lacunelor constatate, și anume 8 februarie 2018.

În primul rând, Curtea a decis că Ungaria nu și-a îndeplinit obligația de a asigura un acces efectiv la procedura de acordare a protecției internaționale¹³⁴ întrucât resortisanții țărilor terțe care doresc să aibă acces încă de la frontiera sârbo-maghiară la această procedură au fost confrunțați în fapt cu o cvasiimposibilitate de a-și depune cererea. Această neîndeplinire a obligațiilor rezultă dintr-o coroborare a reglementării naționale potrivit căreia cererile de protecție internațională nu pot fi depuse, ca regulă generală, decât în una dintre cele două zone de tranzit cu o practică administrativă constantă și generalizată, instituită de autoritățile maghiare, care constă în limitarea drastică a numărului solicitanților autorizați să intre zilnic în aceste zone. În opinia Curții, existența acestei practici a fost demonstrată suficient de Comisie, care s-a întemeiat pe mai multe rapoarte internaționale. În acest context, Curtea a amintit că depunerea unei cereri de protecție internațională, înainte de înregistrarea, de introducerea și de examinarea acesteia, este o etapă esențială în procedura de acordare a acestei protecții și că statele membre nu o pot întârzia în mod nejustificat. Dimpotrivă, statele membre trebuie să garanteze că persoanele interesate pot fi în măsură să depună o cerere, inclusiv la frontiere, de îndată ce își exprimă voința în acest sens.

130| Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).

131| Directiva 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională (JO 2013, L 180, p. 96).

132| Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98).

133| Hotărârea Curții din 14 mai 2020, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, [EU:C:2020:367](#)).

134| Această obligație reiese din articolul 6 din Directiva privind procedurile coroborat cu articolul 3 din aceeași directivă.

În al doilea rând, Curtea a confirmat, astfel cum statuase recent în Hotărârea *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, că obligația impusă solicitanților de protecție internațională de a rămâne în una dintre zonele de tranzit pe durata întregii proceduri de examinare a cererii lor constituie o detenție în sensul Directivei privind primirea¹³⁵. Odată făcută această precizare, Curtea a decis că acest sistem de detenție a fost instituit în afara cazurilor prevăzute de dreptul Uniunii și fără respectarea garanțiilor care trebuie, în mod normal, să îl încadreze.

Astfel, pe de o parte, Curtea a amintit că situațiile în care este autorizată plasarea în detenție a unui solicitant de protecție internațională sunt enumerate în mod exhaustiv de Directiva privind primirea¹³⁶. Or, după ce a analizat fiecare dintre aceste situații, a conchis că sistemul maghiar nu se încadra în niciuna dintre ele. Curtea a examinat în special ipoteza în care un stat membru poate plasa un solicitant de protecție internațională în detenție pentru a se pronunța cu privire la dreptul de intrare pe teritoriul său, această plasare în detenție putând avea loc în cadrul unor proceduri puse în aplicare la frontieră, pentru a verifica, înainte de a acorda un drept de intrare, dacă cererea nu este inadmisibilă sau dacă nu este lipsită de temei pentru anumite motive determinate¹³⁷. Or, Curtea a considerat că condițiile în care plasarea în detenție era autorizată în cadrul acestor proceduri la frontieră nu erau îndeplinite în speță.

Pe de altă parte, Curtea a subliniat că Directiva privind procedurile și Directiva privind primirea impun printre altele ca o plasare în detenție să fie dispusă în scris și să fie motivată¹³⁸, ca nevoile specifice ale solicitanților care au fost identificați ca fiind vulnerabili și care necesită garanții procedurale speciale să fie luate în considerare pentru ca ei să beneficieze de un „sprijin adecvat”¹³⁹ și ca minorii să nu fie plasați în detenție decât în ultimă instanță¹⁴⁰. Or, din cauza în special a caracterului său generalizat și automat, regimul de detenție prevăzut de reglementarea maghiară în zonele de tranzit, care îi privește pe toți solicitanții în afara minorilor neînsoțiți cu vârsta sub 14 ani, nu permite solicitanților să beneficieze de aceste garanții.

În plus, Curtea a respins argumentul Ungariei potrivit căruia criza generată de migrație ar fi justificat derogarea de la anumite norme ale Directivei privind procedurile și ale Directivei privind primirea în vederea menținerii ordinii publice și a apărării securității interne, în conformitate cu articolul 72 TFUE¹⁴¹. În această privință, a amintit că acest articol trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte și a apreciat că Ungaria nu a demonstrat în mod suficient necesitatea de a fi recurs la această derogare. Mai mult, Curtea a subliniat că Directiva privind procedurile și Directiva privind primirea iau în considerare deja situația în care un stat membru trebuie să se confrunte cu o creștere foarte însemnată a numărului de cereri de protecție internațională, deoarece aceste directive prevăd, prin intermediul unor dispoziții specifice, posibilitatea de abatere de la unele dintre normele impuse într-o perioadă normală.

135| Articolul 2 litera (h) din această directivă.

136| Articolul 8 alineatul (3) primul paragraf din această directivă.

137| Articolul 8 alineatul (3) primul paragraf litera (c) din Directiva privind primirea și articolul 43 din Directiva privind procedurile.

138| Articolul 9 alineatul (2) din Directiva privind primirea.

139| Articolul 24 alineatul (3) din Directiva privind procedurile.

140| Articolul 11 alineatul (2) din Directiva privind primirea.

141| Acest articol prevede că dispozițiile cuprinse în titlul V din Tratatul FUE, referitor la spațiul de securitate, libertate și justiție, din care fac parte normele privind protecția internațională, nu aduc atingere exercitării responsabilităților care revin statelor membre pentru menținerea ordinii publice și pentru apărarea securității interne.

În al treilea rând, Curtea a decis că Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei privind returnarea, în măsura în care reglementarea maghiară permite îndepărtarea resortisanților țărilor terțe care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriu fără a respecta în prealabil procedurile și garanțiile prevăzute de această directivă¹⁴². Cu privire la acest aspect, Curtea a arătat că acești resortisanți erau escortați în mod forțat de autoritățile de poliție de cealaltă parte a unui gard construit la câțiva metri de frontiera cu Serbia, pe o fâșie de teren lipsită de orice infrastructură. În opinia Curții, această întoarcere forțată este asimilată cu o îndepărtare, în sensul Directivei privind returnarea, întrucât, în practică, persoanele interesate nu au altă opțiune decât să părăsească ulterior teritoriul maghiar pentru a se deplasa în Serbia. În acest context, Curtea a amintit că un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală, care intră în domeniul de aplicare al Directivei privind returnarea, trebuie să facă obiectul unei proceduri de returnare, cu respectarea garanțiilor materiale și procedurale pe care le instituie această directivă, înainte de a se recurge, dacă este cazul, la îndepărtarea sa, în sensul că îndepărtarea forțată nu intervine decât în ultimă instanță. Pe de altă parte, pentru motive analoage celor deja arătate, Curtea a respins argumentația Ungariei potrivit căreia îi era permis, în temeiul articolului 72 TFUE, să deroge de la garanțiile materiale și procedurale instituite prin Directiva privind returnarea.

În al patrulea rând, Curtea a considerat că Ungaria nu a respectat dreptul acordat în principiu de Directiva privind procedurile oricărui solicitant de protecție internațională de a rămâne pe teritoriul statului membru în cauză după respingerea cererii sale până la expirarea termenului prevăzut pentru a introduce o cale de atac împotriva acestei respingeri sau, în cazul în care a fost introdusă o cale de atac, până la momentul pronunțării asupra acesteia¹⁴³. Astfel, Curtea a arătat că, în ipoteza în care a fost declarată o „situație de criză generată de o imigrare masivă”, reglementarea maghiară supunea exercitarea acestui drept unor modalități care nu respectau dreptul Uniunii, în special obligația de a rămâne în zonele de tranzit, care se aseamănă cu o detenție contrară Directivei privind procedurile și Directivei privind primirea. Pe de altă parte, în ipoteza în care nu a fost declarată o asemenea situație, exercitarea acestui drept era supusă unor condiții care, fără a fi în mod necesar contrare dreptului Uniunii, nu erau prevăzute într-un mod suficient de clar și de precis pentru a permite persoanelor interesate să cunoască întinderea exactă a dreptului lor și să aprecieze compatibilitatea acestor condiții cu Directiva privind procedurile și cu Directiva privind primirea.

2.3. Introducerea și soluționarea cererilor de azil

În Hotărârea **Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság** (C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, [EU:C:2020:367](#)), pronunțată la 14 mai 2020 potrivit procedurii preliminară de urgență, Marea Cameră a Curții a statuat cu privire la numeroase întrebări referitoare la interpretarea Directivei privind returnarea, a Directivei privind procedurile și a Directivei privind primirea în raport cu reglementarea maghiară referitoare la dreptul de azil, precum și la returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală.

În speță, resortisanți afgani (cauza C-924/19 PPU) și iranieni (cauza C-925/19 PPU), ajunși în Ungaria prin Serbia, au introdus cereri de azil din zona de tranzit Röszke, situată la frontiera sârbo-maghiară. În aplicarea dreptului maghiar, aceste cereri au fost respinse ca inadmisibile și au fost adoptate decizii de returnare spre Serbia. Serbia însă a refuzat readmisia persoanelor în cauză pe teritoriul său pentru motivul că nu erau

¹⁴² | Aceste garanții sunt prevăzute în special la articolul 5, la articolul 6 alineatul (1), la articolul 12 alineatul (1) și la articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind returnarea.

¹⁴³ | Articolul 46 alineatul (5) din Directiva privind procedurile.

îndeplinite condițiile prevăzute de Acordul de readmisie încheiat cu Uniunea¹⁴⁴. Ca urmare a acestei decizii a Serbiei, autoritățile maghiare nu au procedat la examinarea pe fond a cererilor menționate mai sus, ci au modificat țara de destinație prevăzută în deciziile de returnare inițiale, înlocuind-o cu țara de origine a fiecăreia dintre persoanele vizate. În aceste condiții, acestea din urmă au formulat opoziție împotriva deciziilor de modificare, care a fost respinsă. Deși o asemenea cale de atac nu este prevăzută de dreptul maghiar, persoanele în cauză au sesizat o instanță maghiară, solicitând anularea deciziilor prin care le-a fost respinsă opoziția formulată împotriva acestor decizii de modificare și obligarea autorității responsabile în materie de azil să desfășoare o nouă procedură de azil. Ei au introdus de asemenea acțiuni în constatarea abținerii de a acționa, legate de plasarea și de menținerea lor în zona de tranzit Röske. Astfel, mai întâi ei au fost obligați să locuiască în sectorul din această zonă de tranzit rezervat solicitanților de azil, după care li s-a impus, câteva luni mai târziu, să locuiască în sectorul din aceeași zonă rezervat resortisanților țărilor terțe ale căror cereri de azil au fost respinse, sector în care încă se aflau.

În primul rând, Curtea a examinat situația persoanelor în cauză din zona de tranzit Röske din perspectiva normelor care reglementează atât detenția solicitanților de protecție internațională (Directiva privind procedurile și Directiva privind primirea), cât și luarea în custodie publică a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (Directiva privind returnarea). În această privință, Curtea a statuat mai întâi că plasarea persoanelor în cauză în această zonă de tranzit trebuie să fie considerată drept o măsură de detenție sau de luare în custodie publică. Pentru a ajunge la această concluzie, ea a precizat că noțiunea de „detenție” sau de „luare în custodie publică”, care are același înțeles în contextul diferitor directive citate mai sus, vizează o măsură coercitivă care presupune o lipsire de libertatea de circulație a persoanei vizate, iar nu doar o simplă restricție a acestei libertăți, și o izolează de restul populației, impunându-i să rămână în permanență într-un perimetru restrâns și închis. Or, în opinia Curții, condițiile care sunt aplicate în zona de tranzit Röske sunt similare unei lipsiri de libertate, în special întrucât persoanele în cauză nu pot să părăsească legal această zonă în mod voluntar în nicio direcție. Mai precis, ele nu pot să o părăsească în direcția Serbiei deoarece o asemenea tentativă, pe de o parte, ar fi considerată nelegală de autoritățile sârbe și, drept urmare, le-ar expune unor sancțiuni și, pe de altă parte, ar risca să atragă după sine pierderea oricărei șanse de a obține statutul de refugiat în Ungaria.

Curtea a examinat apoi conformitatea acestei detenții sau luări în custodie publică cu cerințele impuse de dreptul Uniunii. În ceea ce privește cerințele legate de plasarea în detenție sau luarea în custodie publică, Curtea a statuat că, în temeiul articolului 8 din Directiva privind primirea și, respectiv, al articolului 15 din Directiva privind returnarea, nici un solicitant de protecție internațională, nici un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unei decizii de returnare nu poate fi plasat în detenție sau luat în custodie publică numai pentru motivul că nu este în măsură să se întrețină. Ea a adăugat că articolele 8 și 9 din Directiva privind primirea și articolul 15 din Directiva privind returnarea se opun ca un solicitant de protecție internațională să fie plasat în detenție sau, respectiv, un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unei decizii de returnare să fie luat în custodie publică fără adoptarea prealabilă a unui ordin motivat prin care să se dispună plasarea în detenție sau, respectiv, luarea în custodie publică și fără să fi fost examinate necesitatea și proporționalitatea unei astfel de măsuri.

Curtea a adus în egală măsură precizări cu privire la cerințele legate de menținerea în detenție sau în custodie publică, mai exact la durata acesteia. În ceea ce privește solicitanții de protecție internațională, a statuat că articolul 9 din Directiva privind primirea nu impune statelor membre să stabilească o durată maximă pentru menținerea în detenție. Cu toate acestea, dreptul lor național trebuie să garanteze că detenția nu durează decât atât timp cât rămâne aplicabil motivul care o justifică și că procedurile administrative legate de acest

¹⁴⁴ | Acordul între Comunitatea Europeană și Republica Serbia privind readmisia persoanelor aflate în situație de ședere ilegală, anexat la Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 (JO 2007, L 334, p. 45).

motiv se efectuează cu diligență. În schimb, în ceea ce privește resortisanții țărilor terțe care fac obiectul unei decizii de returnare, din articolul 15 din Directiva privind returnarea reiese că luarea lor în custodie publică, chiar și atunci când este prelungită, nu poate depăși optsprezece luni și nu poate fi menținută decât pe durata desfășurării și executării în mod adecvat a dispozițiilor de îndepărtare.

Pe de altă parte, în ceea ce privește detenția solicitanților de protecție internațională în cadrul specific al unei zone de tranzit, este de asemenea necesar să se țină seama de articolul 43 din Directiva privind procedurile. Din această dispoziție reiese că statele membre pot impune solicitanților de protecție internațională să rămână la frontierele lor sau în una dintre zonele lor de tranzit în special pentru a examina, înainte de a adopta o decizie cu privire la dreptul de intrare a acestor solicitanți pe teritoriul lor, dacă cererea acestora nu este inadmisibilă. O decizie trebuie însă adoptată în termen de patru săptămâni, în lipsa acesteia, statul membru în cauză trebuind să îi permită solicitantului intrarea pe teritoriul său și să îi soluționeze cererea potrivit procedurii de drept comun. Prin urmare, deși statele membre pot, în cadrul unei proceduri prevăzute la acest articol 43, să plaseze în detenție solicitanții de protecție internațională care se prezintă la frontierele lor, această detenție nu poate, în nicio împrejurare, să depășească patru săptămâni de la data introducerii cererii.

În sfârșit, Curtea a statuat că legalitatea unei măsuri de detenție sau de luare în custodie publică, precum detenția sau luarea în custodie publică a unei persoane într-o zonă de tranzit, trebuie să poată face obiectul unui control jurisdicțional, în aplicarea articolului 9 din Directiva privind primirea și, respectiv, a articolului 15 din Directiva privind returnarea. Așadar, în absența unor dispoziții naționale care să prevadă un asemenea control, principiul supremației dreptului Uniunii și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă impun instanței naționale sesizate să se declare competentă să se pronunțe în această privință. În plus, dacă în urma controlului său instanța națională consideră că măsura de detenție sau de luare în custodie publică în cauză este contrară dreptului Uniunii, ea trebuie să poată substitui cu propria decizie decizia autorității administrative prin care s-a dispus măsura respectivă și să dispună eliberarea imediată a persoanelor în cauză sau eventual o măsură alternativă detenției sau luării în custodie publică.

Pe de altă parte, solicitantul de protecție internațională a cărui detenție, considerată ilegală, s-a încheiat trebuie să poată să se prevaleze de condițiile materiale de primire la care are dreptul pe perioada examinării cererii sale. În particular, din articolul 17 din Directiva privind primirea reiese că, dacă nu dispune de mijloace suficiente, el are dreptul să obțină fie o alocație financiară care să îi permită să se cazeze, fie cazare în natură. În această optică, articolul 26 din Directiva privind primirea impune ca un asemenea solicitant să poată sesiza o instanță cu o cale de atac prin care să urmărească să i se garanteze acest drept la cazare, instanța respectivă dispunând de posibilitatea de a adopta măsuri provizorii până la pronunțarea hotărârii sale definitive. Dacă nicio altă instanță nu este competentă în temeiul dreptului național, principiul supremației dreptului Uniunii și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă impun de asemenea instanței sesizate să se declare competentă să soluționeze calea de atac prin care se urmărește garantarea acestui drept la cazare.

În al doilea rând, Curtea s-a pronunțat asupra competenței instanței naționale de a soluționa acțiunea în anulare formulată de persoanele în cauză împotriva deciziilor prin care le-a fost respinsă opoziția la modificarea țării de returnare. În această privință, Curtea a indicat că o decizie de modificare a țării de destinație menționate în decizia de returnare inițială este într-atât de substanțială încât trebuie să fie considerată a fi o nouă decizie de returnare. În temeiul articolului 13 din Directiva privind returnarea, destinatarul unei asemenea decizii trebuie, în aceste condiții, să dispună de o cale de atac efectivă împotriva ei, care trebuie să fie totodată conformă cu dreptul la protecție jurisdicțională efectivă garantat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Din această perspectivă, Curtea a amintit că, deși statele membre pot prevedea că deciziile de returnare se contestă în fața altor autorități decât cele judiciare, destinatarul unei decizii de returnare adoptate de o autoritate administrativă trebuie totuși, într-un anumit stadiu al procedurii, să îi poată contesta legalitatea cel puțin în fața unei instanțe judecătorești. În speță, Curtea a arătat că persoanele în cauză nu puteau contesta deciziile luate de autoritatea de poliție

pentru străini de modificare a țării lor de returnare decât prin formularea unei opoziții în fața autorității responsabile în materie de azil și că niciun control jurisdicțional ulterior nu era garantat. Or, această din urmă autoritate, care este plasată sub autoritatea ministrului responsabil pentru poliție, face parte din puterea executivă, astfel încât ea nu îndeplinește condiția de independență impusă unei instanțe în sensul articolului 47 din cartă. În asemenea împrejurări, principiul supremației dreptului Uniunii, precum și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă impun instanței naționale sesizate să se declare competentă să soluționeze o acțiune prin care se contestă o decizie de returnare prin care se modifică țara de destinație inițială, lăsând la nevoie neaplicată orice dispoziție națională care i-ar interzice să procedeze astfel.

În al treilea rând, Curtea a examinat motivul de inadmisibilitate prevăzut de reglementarea maghiară care a justificat respingerea cererilor de azil. Această reglementare permite o astfel de respingere atunci când solicitantul a ajuns în Ungaria printr-o țară calificată drept „țară de tranzit sigură”, în care nu este expus unor persecuții sau unui risc de vătămări grave ori în care este garantat un nivel de protecție adecvat. Amintind jurisprudența sa recentă¹⁴⁵, Curtea a afirmat că un asemenea motiv este contrar articolului 33 din Directiva privind procedurile, după care a precizat consecințele acestui caracter contrar asupra procedurii de azil, în măsura în care respingerea cererilor de azil ale persoanelor în cauză, întemeiată pe acest motiv ilegal, a fost deja confirmată printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Potrivit Curții, într-un asemenea caz, din Directiva privind procedurile coroborată în special cu articolul 18 din cartă, care garantează dreptul de azil, reiese că autoritatea care a respins cererile de azil nu este ținută să le reexamineze din oficiu. Cu toate acestea, persoanele în cauză pot încă să depună o nouă cerere, care va fi calificată drept „cerere ulterioară”, în sensul Directivei privind procedurile. În această privință, deși articolul 33 din această directivă prevede că o cerere ulterioară în care nu sunt prezentate elemente sau date noi poate fi considerată inadmisibilă, existența unei hotărâri a Curții prin care se constată că un motiv de inadmisibilitate prevăzut de o reglementare națională este contrar dreptului Uniunii trebuie să fie considerată drept element nou. În plus, de manieră mai generală, Curtea a statuat că motivul de inadmisibilitate prevăzut la articolul 33 din această directivă nu este aplicabil atunci când autoritatea responsabilă în materie de azil constată că respingerea definitivă a primei cereri de azil a intervenit contrar dreptului Uniunii. Această constatare se impune în mod necesar atunci când acest caracter contrar decurge, precum în speță, dintr-o hotărâre a Curții sau atunci când a fost constatat cu titlu incident de o instanță națională.

În Hotărârea **Ministerio Fiscal (Autoritate susceptibilă să primească o cerere de protecție internațională)** (C-36/20 PPU, [EU:C:2020:495](#)), pronunțată la 25 iunie 2020 în cadrul procedurii preliminare de urgență, Curtea a statuat că un judecător de instrucție sesizat să se pronunțe cu privire la plasarea în detenție a unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală intră în sfera noțiunii de „alte autorități”, în sensul articolului 6 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva privind procedurile, care sunt susceptibile să primească cereri de protecție internațională, dar care nu sunt competente, în temeiul dreptului național, să le înregistreze. În această calitate, un astfel de judecător de instrucție este ținut să îl informeze pe solicitant cu privire la modalitățile concrete de depunere a unei asemenea cereri. Curtea a mai declarat că imposibilitatea de a găsi un loc de cazare într-un centru de cazare umanitară nu poate justifica plasarea în detenție a unui solicitant de protecție internațională.

La data de 12 decembrie 2019, o ambarcațiune la bordul căreia se aflau 45 de resortisanți ai unor țări terțe, printre care VL, resortisant malian, a fost interceptată de salvarea maritimă spaniolă aproape de insula Gran Canaria (Spania), pe care au fost duși resortisanții menționați. În ziua următoare, o autoritate administrativă a dispus expulzarea acestor resortisanți și a formulat la Juzgado de Instrucción n° 3 de San Bartolomé de Tirajana (Judecătorul de instrucție nr. 3 din San Bartolomé de Tirajana, Spania) o cerere de plasare într-un centru de detenție. După ce acest judecător l-a informat cu privire la drepturile sale, VL i-a comunicat intenția

145| Hotărârea Curții din 19 martie 2020, *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Tompá)* (C-564/18, [EU:C:2020:218](#)).

sa de a solicita protecție internațională. În lipsa unor locuri disponibile suficiente într-un centru de cazare umanitară, același judecător a dispus plasarea lui VL într-un centru de detenție pentru străini, în cadrul căruia trebuia tratată cererea sa de protecție internațională. Drept urmare, VL a formulat în fața judecătorului menționat o cale de atac împotriva deciziei de plasare în detenție, pentru motivul că această decizie ar fi incompatibilă cu Directiva privind procedurile, precum și cu Directiva privind primirea. În cadrul acestei căi de atac, judecătorul respectiv a sesizat Curtea cu o trimitere preliminară prin care urmărea să se stabilească în principal dacă el intră în sfera noțiunii de „alte autorități”, în sensul articolului 6 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva privind procedurile, și, prin urmare, dacă este susceptibil să primească o cerere de protecție internațională. El a solicitat Curții să se pronunțe și cu privire la legalitatea plasării în detenție a lui VL.

În primul rând, Curtea a precizat că interpretarea literală a noțiunii de „alte autorități susceptibile să primească [cereri de protecție internațională]”, în sensul acestei dispoziții, și în special alegerea adjectivului „alte” demonstrează voința legiuitorului Uniunii de a reține o concepție largă a autorităților care, fără a fi competente să înregistreze astfel de cereri, pot totuși să le primească. Prin urmare, această expresie poate acoperi atât autoritățile administrative, cât și autoritățile jurisdicționale. Această constatare este confirmată de o interpretare contextuală a dispoziției menționate. Astfel, unul dintre obiectivele urmărite de Directiva privind procedurile este de a garanta un acces efectiv, și anume un acces cât mai ușor posibil, la procedura de acordare a protecției internaționale. Or, a interzice unei autorități jurisdicționale să primească cereri de protecție internațională ar împiedica realizarea acestui obiectiv, în special în ceea ce privește procedurile foarte rapide, în care audierea solicitantului de către o instanță poate reprezenta prima ocazie de a se prevala de dreptul de a înainta o asemenea cerere. În consecință, Curtea a concluzionat că un judecător de instrucție sesizat să se pronunțe cu privire la plasarea în detenție a unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală în vederea returnării sale figurează printre „alte autorități” care sunt susceptibile să primească cereri de protecție internațională.

În al doilea rând, Curtea a analizat obligațiile care incumbă unui astfel de judecător de instrucție în calitatea sa de „altă autoritate”. Ea a statuat că din articolul 6 alineatul (1) al doilea și al treilea paragraf din Directiva privind procedurile rezultă, pe de o parte, că acest judecător este ținut să furnizeze solicitanților de protecție internațională informații cu privire la modalitățile concrete de depunere a unei asemenea cereri. În consecință, judecătorul respectiv se conformează dispozițiilor acestei directive atunci când are inițiativa de a informa un resortisant al unei țări terțe cu privire la dreptul de care dispune acesta de a solicita protecție internațională. Pe de altă parte, atunci când un resortisant și-a exprimat intenția de a înainta o astfel de cerere în fața unui judecător de instrucție, acesta din urmă trebuie să transmită dosarul autorității competente în vederea înregistrării cererii menționate pentru ca resortisantul respectiv să poată beneficia de condițiile materiale de primire și de îngrijirile medicale prevăzute la articolul 17 din Directiva privind primirea.

În al treilea rând, Curtea a examinat compatibilitatea plasării în detenție a lui VL cu Directiva privind procedurile și cu Directiva privind primirea. Ea a arătat mai întâi că din aceste directive rezultă că trebuie să se rețină o concepție largă a noțiunii de „solicitant de protecție internațională”, astfel încât un resortisant al unei țări terțe dobândește această calitate din momentul în care înaintează o cerere de protecție internațională. Curtea a subliniat de altfel că acțiunea de „înaintare” a unei astfel de cereri nu necesită nicio formalitate administrativă. Prin urmare, faptul că un asemenea resortisant își exprimă intenția de a solicita protecție internațională în fața unei „alte autorități”, precum un judecător de instrucție, este suficient pentru a-i conferi calitatea de solicitant de protecție internațională.

În consecință, începând de la data la care VL a înaintat cererea sa de protecție internațională, condițiile detenției sale erau reglementate la articolul 26 alineatul (1) din Directiva privind procedurile și la articolul 8 alineatul (1) din Directiva privind primirea. Din coroborarea acestor dispoziții rezultă că statele membre nu pot plasa o persoană în detenție pentru simplul motiv că aceasta este un solicitant de protecție internațională, iar motivele și condițiile detenției, precum și garanțiile acordate solicitanților plasați în detenție trebuie să

fie conforme cu Directiva privind primirea. Or, întrucât articolul 8 alineatul (3) primul paragraf din această directivă enumeră în mod exhaustiv diferitele motive care pot justifica o plasare în detenție, iar imposibilitatea de a găsi un loc de cazare într-un centru de cazare umanitară pentru un solicitant de protecție internațională nu corespunde niciunuia dintre cele șase motive de detenție menționate la această dispoziție, plasarea în detenție a lui VL era în speță contrară prevederilor Directivei privind primirea.

În Hotărârea **Addis** (C-517/17, [EU:C:2020:579](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Curtea a statuat că articolele 14 și 34 din Directiva privind procedurile se opun unei reglementări naționale potrivit căreia încălcarea obligației de a da solicitantului de protecție internațională posibilitatea de a avea un interviu personal înainte de adoptarea unei decizii de respingere pentru motivul că un alt stat membru¹⁴⁶ i-a acordat deja protecția internațională nu duce la anularea acestei decizii și trimiterea cauzei spre soluționare la autoritatea decizională. Potrivit Curții, situația este diferită numai atunci când solicitantul, în cadrul unei căi de atac împotriva unei astfel de decizii, are posibilitatea să prezinte în persoană toate argumentele sale împotriva acestei decizii, cu ocazia unei audieri care respectă condițiile și garanțiile fundamentale aplicabile, prevăzute la articolul 15 din directiva menționată, iar aceste argumente nu sunt susceptibile să modifice respectiva decizie.

Reclamantul din litigiul principal, care declarase că este resortisant eritreean, a intrat în Germania în luna septembrie 2011 și a solicitat să beneficieze de statutul de refugiat. Întrucât o identificare pe baza amprentelor digitale nu a avut inițial succes din cauza mutilărilor pe care le prezenta la degete, abia în luna ianuarie 2013 a reieșit faptul că reclamantul din litigiul principal obținuse deja anterior statutul de refugiat în Italia. Prin decizia din 18 februarie 2013, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați, Germania, denumit în continuare „Oficiul”) a respins, pe de o parte, ca inadmisibilă cererea de azil a reclamantului din litigiul principal și a dispus, pe de altă parte, returnarea sa la frontiera italiană. Calea de atac introdusă împotriva acestei decizii a fost respinsă în prima instanță. Cu toate acestea, măsura de returnare la frontiera italiană a fost anulată în apel în măsura în care nu se stabilise că Republica Italiană era dispusă în continuare să preia reclamantul după expirarea, la 5 februarie 2015, a permisului de ședere și a documentului de călătorie pe care autoritățile italiene i le eliberaseră. Apelul a fost respins în rest. Reclamantul din litigiul principal a formulat recurs împotriva acestei hotărâri în apel la Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), susținând printre altele că Oficiul nu putea să renunțe la un interviu personal cu el înainte să adopte decizia din 18 februarie 2013.

Curtea a precizat mai întâi că Directiva privind procedurile prevede în mod neechivoc obligația de a da solicitantului de protecție internațională posibilitatea de a avea un interviu personal înainte de adoptarea unei decizii cu privire la cererea sa și că această obligație este valabilă atât pentru deciziile privind admisibilitatea, cât și pentru deciziile pe fond.

Curtea a arătat că, atunci când autoritatea decizională intenționează să considere inadmisibilă o cerere de protecție internațională pentru motivul că un alt stat membru a acordat deja protecția internațională, interviul personal privind admisibilitatea cererii are în special ca obiectiv să dea solicitantului posibilitatea să prezinte toate elementele care caracterizează situația sa personală. Aceasta permite autorității să evalueze situația specifică a solicitantului, precum și gradul de vulnerabilitate a acestuia și să excludă ipoteza că, în cazul unui transfer către acest alt stat membru, acest solicitant va fi expus unui risc serios de a fi supus unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă.

Curtea a amintit că, în acest context, atunci când autoritățile unui stat membru dispun de elemente prezentate de solicitant pentru a dovedi existența unui astfel de risc în statul membru care a acordat deja protecția internațională, aceste autorități sunt obligate să aprecieze, pe baza unor elemente obiective, fiabile, precise

146 | Articolul 33 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind procedurile.

și actualizate în mod corespunzător și în raport cu standardul de protecție a drepturilor fundamentale garantate de dreptul Uniunii, realitatea unor deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie afectând anumite grupuri de persoane. Pe de altă parte, nu se poate exclude în totalitate că un solicitant de protecție internațională poate să demonstreze existența unor împrejurări excepționale care îi sunt proprii și care ar implica faptul că o retrimiteră în statul membru care i-a acordat deja protecție internațională l-ar expune, din cauza vulnerabilității sale deosebite, la un risc de a fi supus unor tratamente contrare articolului 4 din cartă.

În continuare, Curtea a arătat că o derogare de la regula potrivit căreia un interviu personal efectuat cu solicitantul privind admisibilitatea cererii sale de protecție internațională nu poate fi prevăzută decât în cazul unei cereri ulterioare și că situația în speță nu se încadrează în această ipoteză.

În sfârșit, în ceea ce privește consecințele juridice ale încălcării obligației organizării interviului personal în discuție, Curtea a constatat că, din moment ce Directiva privind procedurile nu reglementează în mod expres aceste consecințe juridice, ele intră în sfera dreptului național, cu condiția ca principiile echivalenței și efectivității să fie respectate. Întrucât nu dispune de niciun element care să permită să dea naștere unei îndoieli cu privire la conformitatea cu principiul echivalenței a unei reglementări precum cea în discuție în litigiul principal, Curtea a subliniat în ceea ce privește principiul efectivității importanța fundamentală pe care legiuitorul Uniunii o acordă interviului personal pentru procedura privind azilul încă din etapa procedurii în primă instanță în fața autorității decizionale. În plus, a precizat că legiuitorul Uniunii acordă o importanță fundamentală nu numai efectuării înseși a unui astfel de interviu, ci și condițiilor în care acesta trebuie să aibă loc, pentru a asigura că orice solicitant beneficiază, în funcție de gen și de situația sa personală, de garanții procedurale adecvate.

Curtea a stabilit că, în aceste condiții, ar fi incompatibil cu efectul util al Directivei privind procedurile ca instanța sesizată cu calea de atac să poată confirma o decizie care a fost adoptată de autoritatea decizională cu încălcarea obligației de a da solicitantului posibilitatea de a avea un interviu personal cu privire la cererea sa de protecție internațională, fără să efectueze ea însăși audierea solicitantului, cu respectarea condițiilor și a garanțiilor fundamentale aplicabile în speță. Astfel, în lipsa unei astfel de audieri, dreptul solicitantului la un interviu personal, în condiții care să îi asigure confidențialitatea corespunzătoare și care să îi permită să prezinte toate motivele cererii sale, nu este asigurat în niciun stadiu al procedurii privind azilul.

Curtea a precizat că lipsa unei audieri nu poate fi compensată nici de posibilitatea de care dispune solicitantul de a prezenta în scris, cu ocazia căii de atac, elementele care repun în discuție validitatea deciziei de inadmisibilitate adoptate cu privire la cererea sa de protecție internațională, nici de obligația impusă autorității decizionale și instanței sesizate cu calea de atac de a cerceta din oficiu toate faptele relevante. Ea a indicat că revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă, în cadrul procedurii din litigiul principal, a fost dată sau poate fi încă dată solicitantului posibilitatea de a fi audiat, cu respectarea condițiilor și a garanțiilor fundamentale aplicabile litigiului principal, pentru a-i permite acestuia să își prezinte în persoană, într-o limbă pe care o cunoaște, opinia.

3. Politica de imigrare: cereri de viză

Prin Hotărârea **Minister van Buitenlandse Zaken** (cauzele conexate C-225/19 și C-226/19, [EU:C:2020:951](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat la 24 noiembrie 2020 într-o cauză în care un resortisant egiptean cu reședința în țara sa de origine (cauza C-225/19) și o resortisantă siriană cu reședința în Arabia Saudită (cauza C-226/19) au formulat cereri de viză „Schengen”¹⁴⁷ la Minister van Buitenlandse Zaken (ministrul afacerilor externe, Țările de Jos, denumit în continuare „ministrul”) pentru a putea vizita membri ai familiilor lor care aveau reședința în Țările de Jos. Cererile lor au fost însă respinse și, în conformitate cu Codul de vize, această respingere le-a fost comunicată prin intermediul unui formular standard¹⁴⁸, care cuprinde 11 căsuțe ce trebuie bifate în funcție de motivul reținut. În speță, dat fiind că a fost bifată a șasea căsuță, respingerea cererilor de viză se explica prin faptul că persoanele interesate au fost considerate o amenințare pentru ordinea publică, siguranța internă, sănătatea publică sau relațiile internaționale ale unui stat membru¹⁴⁹. Această respingere era urmarea unor obiecții formulate de Ungaria și de Germania, consultate în prealabil de autoritățile neerlandeze în cadrul procedurii prevăzute de Codul de vize¹⁵⁰. În formular nu a fost însă oferită persoanelor interesate nicio precizare cu privire la identitatea respectivelor state membre, cu privire la motivul exact de refuz reținut dintre cele patru posibile (amenințare pentru ordinea publică, siguranța internă, sănătatea publică sau relațiile internaționale), precum și cu privire la motivele pentru care au fost considerate drept o astfel de amenințare.

Persoanele interesate au introdus o contestație la ministru, care a fost respinsă. Drept urmare, au formulat o cale de atac¹⁵¹ la Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem (Tribunalul din Haga, cu sediul în Haarlem, Țările de Jos), susținând printre altele că nu au beneficiat de protecție jurisdicțională efectivă dat fiind că le-a fost imposibil să conteste aceste decizii pe fond. Instanța menționată a decis să adreseze Curții întrebări referitoare, pe de o parte, la motivarea pe care trebuie să o cuprindă o decizie de respingere a unei cereri de viză atunci când această respingere este justificată de o obiecție formulată de un alt stat membru, precum și, pe de altă parte, la posibilitatea de a supune acest motiv de respingere unui control jurisdicțional în cadrul căii de atac împotriva deciziei de respingere a unei cereri de viză și la întinderea unui asemenea control.

În primul rând, Curtea a statuat că statul membru care a adoptat o decizie de respingere a unei cereri de viză ca urmare a unei obiecții formulate de un alt stat membru trebuie să indice în această decizie identitatea acestui din urmă stat membru, precum și motivul de refuz specific întemeiat pe această obiecție, însoțit, dacă este cazul, de esența motivelor obiecției menționate.

În această privință, Curtea a subliniat că determinarea caracteristicilor unei căi de atac împotriva unei decizii de respingere a unei cereri de viză trebuie să fie efectuată în conformitate cu articolul 47 din cartă, care garantează dreptul la o cale de atac efectivă. Or, în temeiul acestuia, persoana interesată trebuie să poată cunoaște motivele deciziei luate în privința sa fie chiar din cuprinsul deciziei, fie dintr-o comunicare a acestor

147| Viză pentru tranzit sau pentru șederi preconizate pe teritoriul statelor membre care nu depășesc trei luni într-o perioadă de șase luni. Această viză este eliberată de un stat membru, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 810/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 610/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 (JO 2009, L 243, p. 1) (denumit în continuare „Codul de vize”).

148| Formular care figurează în anexa VI la Codul de vize și care este prevăzut la articolul 32 alineatul (2) din acest cod.

149| Motiv de refuz prevăzut la articolul 32 alineatul (1) litera (a) punctul (vi) din Codul de vize.

150| Procedură de consultare prealabilă prevăzută la articolul 22 din Codul de vize.

151| Cale de atac prevăzută la articolul 32 alineatul (3) din Codul de vize.

motive făcută la cererea sa. Pe de altă parte, ea a reținut că, chiar dacă motivarea care corespunde celei de a șasea căsuțe din formularul standard este predefinită, autoritatea națională competentă este obligată să indice informațiile necesare în rubrica intitulată „Observații”. În plus, Curtea a arătat că există un nou formular standard, în care diferitele motive de refuz posibile, menționate în trecut în mod nediferențiat, sunt în prezent diferențiate unele de altele¹⁵².

În al doilea rând, Curtea a statuat că instanțele statului membru care a adoptat o decizie de respingere a unei cereri de viză ca urmare a unei obiecții formulate de un alt stat membru nu pot examina pe fond legalitatea acestei obiecții. Prin urmare, statul membru care adoptă o decizie de respingere a cererii de viză trebuie de asemenea să precizeze în această decizie autoritatea căreia solicitantul i se poate adresa pentru soluționarea căilor de atac disponibile în această privință în statul membru care a formulat o obiecție.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a subliniat mai întâi că, desigur, controlul jurisdicțional efectuat de instanțele statului membru care a luat decizia de respingere a cererii de viză are ca obiect examinarea legalității acestei decizii. Dar autoritățile naționale competente beneficiază, cu ocazia examinării cererilor de viză, de o largă marjă de apreciere în ceea ce privește condițiile de aplicare a motivelor de refuz prevăzute de Codul de vize și evaluarea faptelor relevante. Controlul jurisdicțional al acestei marje de apreciere se limitează, prin urmare, la a verifica dacă decizia atacată se întemeiază pe o bază factuală suficient de solidă și la a se asigura că aceasta nu este afectată de o eroare vădită. În această privință, atunci când respingerea cererii de viză este justificată de faptul că un alt stat membru s-a opus eliberării sale, aceste instanțe trebuie să aibă posibilitatea de a se asigura că procedura de consultare prealabilă a celorlalte state membre prevăzută de Codul de vize a fost aplicată în mod corect, în special de a verifica dacă solicitantul a fost identificat în mod corect ca fiind vizat de obiecția în cauză. În plus, instanțele respective trebuie să poată verifica și că garanțiile procedurale, precum obligația de motivare, au fost respectate. În schimb, controlul pe fond al obiecției formulate de un alt stat membru este de competența instanțelor naționale ale acestui alt stat membru.

152 | Anexa III la Regulamentul (UE) 2019/1155 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 de modificare a Regulamentului nr. 810/2009 (JO 2019, L 188, p. 25).

IX. Cooperarea judiciară în materie civilă

1. Regulamentele nr. 44/2001 și nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

În Hotărârea *Rina* (C-641/18, [EU:C:2020:349](#)), pronunțată la 7 mai 2020, Curtea a statuat, în primul rând, că o acțiune în despăgubire formulată împotriva unor persoane juridice de drept privat care exercită o activitate de clasificare și de certificare a navelor în numele și prin delegare din partea unui stat terț intră în sfera noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001¹⁵³ (denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles I”), și, în consecință, în domeniul de aplicare al acestui regulament, din moment ce această activitate nu este exercitată în temeiul unor prerogative de putere publică, în sensul dreptului Uniunii. În al doilea rând, Curtea a arătat că principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție nu se opune exercitării de către instanța națională sesizată a competenței judiciare prevăzute de regulamentul menționat într-un litigiu referitor la o astfel de acțiune atunci când această instanță constată că astfel de organisme nu au recurs la prerogativele de putere publică în sensul dreptului internațional.

În anul 2006, nava *Al Salam Boccaccio'98*, arborând pavilionul Republicii Panama, a naufragiat în Marea Roșie, făcând mai mult de 1 000 de victime. Membri ai familiilor victimelor și pasageri care au supraviețuit naufragiului au sesizat Tribunale di Genova (Tribunalul din Genova, Italia) cu o acțiune împotriva Rina SpA și a Ente Registro Italiano Navale (denumite în continuare, împreună, „societățile Rina”), și anume societățile care au efectuat operațiunile de clasificare și de certificare a navei naufragiate și al căror sediu social se găsește în Genova. Reclamantii solicitau repararea prejudiciilor patrimoniale și nepatrimoniale care decurg din eventuala răspundere civilă a societăților Rina, susținând că operațiunile respective se aflau la originea naufragiului. Societățile Rina au susținut necompetența instanței sesizate, invocând principiul imunității de jurisdicție, întrucât operațiunile de clasificare și de certificare pe care le-au întreprins au fost efectuate prin delegare din partea Republicii Panama și, în consecință, constituie o manifestare a prerogativelor suverane ale statului delegant. Instanța sesizată, ridicând problema competenței instanțelor italiene, a adresat o întrebare preliminară.

În primul rând, Curtea a abordat interpretarea noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I, în raport cu activitățile de clasificare și de certificare a navelor desfășurate de societățile Rina prin delegare și în numele Republicii Panama, pentru a stabili dacă instanțele italiene sunt competente în temeiul articolului 2 alineatul (1) din acest regulament¹⁵⁴. Curtea a amintit mai întâi că, deși anumite litigii dintre o autoritate publică și o persoană de drept privat pot intra în domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles I atunci când acțiunea în justiție privește acte îndeplinite fără angajarea puterii publice (*iure gestionis*), situația este diferită atunci când autoritatea publică acționează în exercitarea puterii publice (*iure imperii*). În această privință, Curtea a arătat că este lipsit de relevanță faptul că anumite

¹⁵³ | Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74). Această dispoziție prevede printre altele că regulamentul menționat se aplică în materie civilă și comercială.

¹⁵⁴ | În temeiul acestei dispoziții, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor respectivului stat membru.

activități au fost exercitate prin delegare din partea unui stat: astfel, simplul fapt că anumite competențe sunt delegate printr-un act de putere publică nu înseamnă că aceste competențe sunt exercitate *iure imperii*. Situația este aceeași în ceea ce privește faptul că operațiunile în cauză au fost realizate în numele și în interesul Republicii Panama, din moment ce faptul de a acționa în numele statului nu implică întotdeauna exercitarea puterii publice. În plus, faptul că anumite activități au o finalitate publică nu constituie în sine un element suficient pentru a califica aceste activități ca fiind îndeplinite *iure imperii*. Curtea a subliniat, așadar, că, pentru a stabili dacă operațiunile în discuție în litigiul principal au fost realizate în exercitarea puterii publice, criteriul relevant este recurgerea la puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari.

În această privință, Curtea a arătat că operațiunile de clasificare și de certificare realizate de societățile Rina constau numai în a stabili că nava examinată îndeplinește cerințele prevăzute de dispozițiile legislative aplicabile și, în caz afirmativ, în eliberarea certificatelor corespunzătoare. În ceea ce privește interpretarea și alegerea cerințelor tehnice aplicabile, acestea erau rezervate autorităților Republicii Panama. Desigur, verificarea navei de către o societate de clasificare și de certificare poate conduce, dacă este cazul, la revocarea certificatului din cauza neconformității sale cu aceste cerințe. O astfel de revocare nu rezultă însă din puterea de decizie a societăților menționate, care acționează într-un cadru normativ definit în prealabil. În cazul în care, în urma revocării unui certificat, o navă nu mai poate naviga, acest lucru este din cauza sancțiunii impuse prin lege. În consecință, Curtea a concluzionat că, sub rezerva verificărilor pe care trebuia să le efectueze instanța de trimitere, operațiunile de clasificare și de certificare realizate de societățile Rina nu puteau fi considerate ca fiind îndeplinite în exercitarea prerogativelor de putere publică în sensul dreptului Uniunii.

În al doilea rând, Curtea a examinat eventuala incidență, în vederea aplicabilității Regulamentului Bruxelles I, a excepției întemeiate pe principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție. Curtea a arătat că a statuat deja că, în stadiul actual al practicii internaționale, imunitatea de jurisdicție a statelor nu are valoare absolută, ci este recunoscută în general atunci când litigiul privește acte de suveranitate îndeplinite *iure imperii*. În schimb, aceasta poate fi exclusă în cazul în care acțiunea în justiție privește acte care nu țin de puterea publică. Imunitatea de jurisdicție a organismelor de drept privat, precum societățile Rina, nu este recunoscută în general în ceea ce privește operațiunile de clasificare și de certificare a navelor atunci când acestea nu au fost îndeplinite *iure imperii* în sensul dreptului internațional. În consecință, Curtea a concluzionat că principiul menționat nu se opune aplicării Regulamentului Bruxelles I într-un litigiu precum cel principal atunci când instanța sesizată constată că organismele de clasificare și de certificare în cauză nu au recurs la prerogativele de putere publică, în sensul dreptului internațional.

Prin Hotărârea **Wikinghof** (C-59/19, [EU:C:2020:950](#)), din 24 noiembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat într-o cauză în care societatea care exploata un hotel din Germania a încheiat, în anul 2009, un contract cu Booking.com BV, o societate de drept neerlandez cu sediul în Țările de Jos și care exploatează o platformă de rezervări hoteliere. Era vorba despre un contract tip furnizat de Booking.com și în care se prevedeau în special următoarele: „Hotelul declară că a primit o copie a versiunii 0208 din condițiile generale [...] ale Booking.com. Acestea sunt disponibile online pe site-ul Booking.com [...]. Hotelul confirmă că a citit și a înțeles condițiile și că este de acord cu acestea. Condițiile sunt o parte integrantă a prezentului contract [...]”. Ulterior, Booking.com a modificat de mai multe ori condițiile sale generale, accesibile pe extranetul acestei societăți.

Wikinghof a contestat în scris includerea în contractul în cauză a unei noi versiuni a condițiilor generale, pe care Booking.com a adus-o la cunoștința partenerilor săi contractuali la 25 iunie 2015. Ea a apreciat că nu a avut altă opțiune decât să încheie contractul menționat și să suporte efectul modificărilor ulterioare ale condițiilor generale ale Booking.com, din cauza poziției dominante a acesteia din urmă pe piața serviciilor de intermediere și a portalurilor de rezervări hoteliere, chiar dacă anumite practici ale Booking.com sunt inechitabile și, așadar, contrare dreptului concurenței.

Ulterior, Wikingerhof a introdus la Landgericht Kiel (Tribunalul Regional din Kiel, Germania) o acțiune în justiție prin care a solicitat să se interzică Booking.com (i) să aplice la prețul indicat de Wikingerhof, fără consimțământul acesteia din urmă, mențiunea „preț mai avantajos” sau „preț redus” pe platforma de rezervări hoteliere, (ii) să o priveze de accesul la datele de contact furnizate de partenerii săi contractuali pe această platformă și (iii) să condiționeze poziționarea hotelului pe care îl exploatează printre rezultatele căutărilor efectuate de acordarea unui comision de peste 15 %. Landgericht Kiel (Tribunalul Regional din Kiel) a concluzionat că nu avea competență teritorială și internațională, ceea ce a fost confirmat în apel de Oberlandesgericht Schleswig (Tribunalul Regional Superior din Schleswig, Germania). Potrivit acestuia din urmă, pe lângă faptul că competența generală a instanțelor germane în temeiul Regulamentului nr. 1215/2012¹⁵⁵ (denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles I a”) nu era aplicabilă ca urmare a faptului că Booking.com are sediul în Țările de Jos, nici competența specială în temeiul locului de executare a obligației contractuale, potrivit articolului 7 punctul 1 litera (a) din Regulamentul Bruxelles I a, nici cea în temeiul locului unde s-a produs fapta prejudiciabilă în materie delictuală sau cvasidelictuală, potrivit articolului 7 punctul 2 din acest regulament, nu erau stabilite în speță.

Sesizată de Wikingerhof cu un recurs prin care susținea că Oberlandesgericht Schleswig (Tribunalul Regional Superior din Schleswig) a considerat în mod eronat că acțiunea în discuție nu intră în competența sa în materie delictuală și cvasidelictuală, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a sesizat, la rândul său, Curtea cu titlu preliminar.

Prin urmare, s-a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă articolul 7 punctul 2 din Regulamentul Bruxelles I a se aplică unei acțiuni prin care se urmărește încetarea anumitor practici utilizate în cadrul relației contractuale dintre reclamant și pârât și întemeiată pe un pretins abuz de poziție dominantă săvârșit de acesta din urmă, cu încălcarea dreptului concurenței.

Ca răspuns la această întrebare, Curtea a arătat că aplicabilitatea fie a articolului 7 punctul 1 litera (a) din Regulamentul Bruxelles I a, fie a articolului 7 punctul 2 din acesta depinde printre altele de examinarea de către instanța sesizată a condițiilor specifice prevăzute de aceste dispoziții. Astfel, atunci când un reclamant invocă una dintre normele menționate, este necesar ca instanța sesizată să verifice dacă pretențiile reclamantului sunt, independent de calificarea lor în dreptul național, de natură contractuală sau, dimpotrivă, de natură delictuală sau cvasidelictuală, în sensul acestui regulament. În special, pentru a face legătura între o cerere formulată între părțile contractante și „materia contractuală” sau „materia delictuală”, în sensul Regulamentului Bruxelles I a, instanța sesizată trebuie să examineze obligația „contractuală” sau „delictuală sau cvasidelictuală” care îi servește drept cauză.

Astfel, o acțiune privește materia contractuală, în sensul articolului 7 punctul 1 litera (a) din Regulamentul Bruxelles I a, în cazul în care interpretarea contractului încheiat între pârât și reclamant este indispensabilă pentru stabilirea caracterului licit sau, dimpotrivă, ilicit al comportamentului pe care primul îl reproșează celui de al doilea. În schimb, atunci când reclamantul invocă în cererea sa introductivă normele de răspundere delictuală sau cvasidelictuală, și anume încălcarea unei obligații impuse prin lege, și nu este indispensabilă examinarea conținutului contractului încheiat cu pârâtul pentru a aprecia caracterul licit sau ilicit al comportamentului reproșat acestuia din urmă, cauza acțiunii privește materia delictuală sau cvasidelictuală, în sensul articolului 7 punctul 2 din Regulamentul Bruxelles I a.

În speță, Wikingerhof invocă în cererea sa introductivă o încălcare a dreptului german al concurenței, care prevede o interdicție generală de săvârșire a unui abuz de poziție dominantă, independentă de orice contract sau de alt angajament voluntar. Astfel, chestiunea de drept care s-a aflat în centrul cauzei principale era

¹⁵⁵ | Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

aceea dacă Booking.com a săvârșit un abuz de poziție dominantă, în sensul dreptului concurenței menționat. Or, pentru a determina caracterul licit sau ilicit în raport cu acest drept al practicilor reproșate Booking.com, nu este indispensabil să se interpreteze contractul încheiat între părțile din litigiul principal, o asemenea interpretare fiind cel mult necesară pentru a stabili materialitatea practicilor menționate.

Curtea a conchis că, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, acțiunea introdusă de Wikingerhof, întrucât se întemeia pe obligația legală de a se abține de la orice abuz de poziție dominantă, privește materia delictuală sau cvasidelictuală, în sensul articolului 7 punctul 2 din Regulamentul Bruxelles I a.

2. Regulamentul nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere

Prin Hotărârea *Landkreis Harburg (Subrogarea unui organism public creditorului obligației de întreținere)* (C-540/19, [EU:C:2020:732](#)), din 17 septembrie 2020, Curtea s-a pronunțat într-o cauză în care WV, cu reședința în Viena (Austria), era obligat, în temeiul dreptului civil german, să plătească o pensie de întreținere în beneficiul mamei sale, care era găzduită într-un centru de îngrijire pentru persoane vârstnice din Köln (Germania). Mama lui WV primea însă în mod regulat de la Landkreis Harburg (districtul Harburg, Germania) (denumit în continuare „instituția solicitantă”) prestații furnizate cu titlu de întreținere, în temeiul reglementării germane în materie de securitate socială. Această instituție a arătat că, în conformitate cu această reglementare, s-a subrogat în dreptul mamei lui WV în raport cu acesta din urmă, pentru prestațiile pe care le suportase în beneficiul acesteia începând din luna aprilie 2017. În temeiul aceleiași reglementări, drepturile care fac obiectul unei asemenea subrogări trebuiau exercitate în fața instanțelor civile.

Astfel, instituția solicitantă a sesizat instanțele civile germane cu o acțiune în regres îndreptată împotriva lui WV în materie de întreținere, întemeindu-se pe Regulamentul nr. 4/2009¹⁵⁶, care reglementează printre altele competența internațională în materie de obligații de întreținere, și în special pe articolul 3 litera (b) din acest regulament, care prevede competența instanței de la locul reședinței obișnuite a creditorului. Instanța de prim grad de jurisdicție a considerat că instanțele germane nu aveau competența internațională pentru a se pronunța cu privire la această acțiune, în măsura în care competența întemeiată pe dispoziția citată anterior nu ar putea fi invocată decât de persoana fizică căreia îi este datorată întreținere. În schimb, instanța de apel a apreciat că instanța solicitantă putea de asemenea să se prevaleze de această competență în calitate de cesionar al drepturilor de întreținere. Sesizată cu recursul formulat de WV împotriva acestei decizii, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a adresat Curții o întrebare preliminară prin care urmărea să se stabilească dacă instituția publică în cauză avea dreptul, în împrejurările speței, să introducă o acțiune la instanța de la locul în care creditorul, și anume mama lui WV, își are reședința obișnuită.

Prin hotărârea sa, Curtea a declarat că o instituție publică ce urmărește, pe calea unei acțiuni în regres, recuperarea unor sume plătite cu titlu de întreținere unui creditor al obligației de întreținere, în drepturile căruia se subrogă în raport cu debitorul obligației de întreținere, este îndreptățită să se prevaleze de competența instanței de la locul reședinței obișnuite a creditorului menționat. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a examinat articolul 3 din Regulamentul nr. 4/2009, care desemnează diferitele instanțe competente să se pronunțe în materie de obligații de întreținere în statele membre, în lumina modului său de redactare, a obiectivelor sale, precum și a sistemului în cadrul căruia se înscrie.

¹⁵⁶ | Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere (JO 2009, L 7, p. 1).

În ceea ce privește modul său de redactare, Curtea a constatat că articolul 3 din Regulamentul nr. 4/2009 nu specifică, la literele (a) și (b) ale acestuia, că instanțele pe care le desemnează trebuie să fie sesizate de însuși creditorul obligației de întreținere. Prin urmare, acest articol nu interzice, sub rezerva respectării obiectivelor și a sistemului acestui regulament, ca o cerere referitoare la o obligație de întreținere să poată fi introdusă de o instituție publică care se subrogă prin lege în drepturile creditorului respectiv în fața uneia sau a alteia dintre aceste instanțe. Or, nici obiectivele, nici sistemul Regulamentului nr. 4/2009 nu se opun ca instanța de la locul reședinței obișnuite a creditorului să fie competentă să se pronunțe cu privire la o asemenea cerere.

Astfel, în primul rând, a admite competența instanței menționate de a se pronunța cu privire la această cerere este conform cu obiectivele urmărite de Regulamentul nr. 4/2009, printre care figurează atât proximitatea dintre instanța competentă și creditorul obligației de întreținere, cât și obiectivul de a facilita cât mai mult posibil recuperarea creanțelor de întreținere internaționale. În special, acest din urmă obiectiv ar fi erodat dacă o instituție publică care se subrogă în drepturile creditorului obligației de întreținere ar fi privată de dreptul de a se prevala de criteriile de competență prevăzute, în favoarea reclamantului în materie de obligații de întreținere, la literele (a) și (b) ale articolului 3 din Regulamentul nr. 4/2009, atât atunci când pârâtul are reședința în cadrul Uniunii Europene, cât și, eventual, în cazul în care pârâtul are reședința pe teritoriul unui stat terț. În plus, a admite că o astfel de instituție poate sesiza în mod valabil instanța desemnată la articolul 3 litera (b) din Regulamentul nr. 4/2009 nu alterează nicidecum obiectivul bunei administrări a justiției urmărit de asemenea de acest regulament. Acest obiectiv trebuie înțeles în special în raport cu interesul părților, indiferent dacă este vorba despre reclamantul sau pârâtul din acțiunea în justiție, care trebuie să aibă posibilitatea de a beneficia printre altele de un acces facilitat la justiție și de o previzibilitate a normelor de competență. Or, transferul drepturilor creditorului obligației de întreținere în favoarea unei asemenea instituții nu afectează nici interesele debitorului obligației de întreținere, nici previzibilitatea normelor de competență aplicabile.

În al doilea rând, faptul că instituția publică care se subrogă prin lege în drepturile creditorului obligației de întreținere este autorizată să sesizeze instanța de la locul reședinței obișnuite a acestuia din urmă este de asemenea coerent cu sistemul Regulamentului nr. 4/2009, precum și cu economia acestuia. În această privință, Curtea a amintit că articolul 64 din acest regulament are în vedere tocmai intervenția unei instituții publice, în calitate de solicitant, care acționează în locul unei persoane căreia îi este datorată întreținere sau căruia i se datorează rambursarea pentru prestații furnizate în locul întreținerii. Mai exact, articolul 64 alineatul (3) litera (a) precizează că această instituție publică are dreptul să solicite recunoașterea și încuviințarea executării sau executarea unei hotărâri pronunțate împotriva debitorului la cererea unei instituții publice care solicită plata de prestații furnizate cu titlu de întreținere. Or, această dispoziție presupune ca unei asemenea instituții publice să i se fi dat în prealabil posibilitatea să sesizeze instanța desemnată în conformitate cu articolul 3 litera (b) din Regulamentul nr. 4/2009 pentru ca aceasta să poată adopta o hotărâre judecătorească în materie de obligații de întreținere.

X. Cooperarea judiciară în materie penală

În ceea ce privește cooperarea judiciară în materie penală, merită să fie semnalate nouă hotărâri. Șase hotărâri privesc mandatul european de arestare în sensul Deciziei-cadru 2002/584/JAI (denumită în continuare „Decizia-cadru 2002/584”)¹⁵⁷. A șaptea hotărâre privește noțiunile de „autoritate judiciară” și de „autoritate emitentă” în cazul ordinului european de anchetă în materie penală. A opta hotărâre se referă la confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea. A noua hotărâre privește, în sfârșit, despăgubirea victimelor infracționalității.

1. Mandatul european de arestare

1.1. Executarea mandatelor europene de arestare și condițiile predării

În Hotărârea **X (Mandat european de arestare – Dublă incriminare)** (C-717/18, [EU:C:2020:142](#)), pronunțată la 3 martie 2020, Marea Cameră a Curții a statuat că articolul 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584 impune ca, pentru a verifica dacă infracțiunea pentru care a fost emis un mandat european de arestare este pedepsită în statul membru emitent cu o pedeapsă sau cu o măsură de siguranță privative de libertate a căror durată maximă este de cel puțin trei ani, astfel cum este definită în dreptul acestui stat membru, autoritatea judiciară de executare să ia în considerare dreptul statului membru menționat în versiunea aplicabilă faptelor aflate la originea cauzei în cadrul căreia a fost emis mandatul european de arestare, iar nu în versiunea în vigoare la momentul emiterii acestui mandat de arestare. Această verificare se dovedește necesară în măsura în care, potrivit acestei dispoziții, executarea mandatelor europene de arestare emise pentru anumite infracțiuni pasibile de o pedeapsă sau de o măsură de siguranță privative de libertate cu o durată maximă de cel puțin trei ani nu poate fi supusă controlului dublei incriminări a faptei, cu alte cuvinte, condiției ca aceste infracțiuni să fie de asemenea pedepsite de dreptul statului membru de executare.

În anul 2017, Audiencia Nacional (Curtea Națională, Spania) l-a condamnat pe X, printre altele, pentru fapte, săvârșite în anul 2012 și în anul 2013, care constituie infracțiunea de apologie a terorismului și de umilire a persoanelor care sunt victimele acestuia, prevăzută la articolul 578 din Codul penal spaniol, în versiunea în vigoare la momentul acestor fapte. Instanța menționată i-a aplicat astfel pedeapsa maximă cu închisoarea de doi ani care rezultă din această versiune a dispoziției penale spaniole. În anul 2015 această dispoziție a fost însă modificată și prevede în prezent o pedeapsă cu închisoarea cu o durată maximă de trei ani.

Întrucât X a plecat din Spania în Belgia, Audiencia Nacional (Curtea Națională) a emis, în anul 2018, un mandat european de arestare împotriva sa pentru infracțiunea de „terorism”, care figurează în lista infracțiunilor vizate de eliminarea controlului dublei incriminări a faptei. Hof van beroep te Gent (Curtea de Apel din Gent, Belgia), sesizată în apel în cadrul procedurii de executare a acestui mandat de arestare, a decis să efectueze o trimitere preliminară la Curte din cauza îndoielilor pe care le avea în privința versiunii articolului 578 din Codul penal spaniol care trebuie luată în considerare (cea aplicabilă faptelor din procedura principală sau

¹⁵⁷ | Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

cea în vigoare la momentul emiterii mandatului european de arestare) pentru a verifica dacă condiția referitoare la pragul unei pedepse privative de libertate cu o durată maximă de cel puțin trei ani este îndeplinită în speță.

Curtea a arătat mai întâi că textul articolului 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584 nu precizează care este versiunea dreptului statului membru care trebuie luată în considerare în cazul în care acest drept a suferit modificări între data faptelor în cauză și data emiterii sau chiar a executării mandatului european de arestare. În special, utilizarea indicativului prezent în dispoziția menționată nu permite să se concluzioneze că versiunea care trebuie luată în considerare este cea în vigoare la momentul emiterii acestui mandat de arestare.

În continuare, în ceea ce privește contextul în care se înscrie această dispoziție, Curtea a arătat că articolul 2 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584 prevede, printre altele, că un mandat european de arestare poate fi emis pentru condamnări pronunțate cu o durată de cel puțin patru luni. Or, acest prag minim nu poate face referire decât la pedeapsa pronunțată în mod concret în decizia de condamnare conform dreptului statului membru emitent aplicabil faptelor care au condus la această decizie, iar nu la pedeapsa care ar fi putut fi pronunțată în temeiul dreptului acestui stat membru aplicabil la data emiterii acestui mandat de arestare. Soluția nu poate fi diferită în ceea ce privește executarea unui mandat european de arestare în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584. Astfel, interpretarea potrivit căreia autoritatea judiciară de executare ar trebui să ia în considerare dreptul statului membru emitent aplicabil la o dată diferită, după cum aceasta verifică dacă mandatul european de arestare poate fi emis în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584 sau dacă acest mandat de arestare trebuie să fie executat fără verificarea dublei incriminări a faptei, în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, ar aduce atingere aplicării coerente a acestor două dispoziții.

În plus, interpretarea potrivit căreia versiunea dreptului statului membru emitent care trebuie luată în considerare este cea aplicabilă faptelor în cauză este confirmată de articolul 8 din Decizia-cadru 2002/584. Această dispoziție prevede, printre altele, că mandatul european de arestare conține informațiile cu privire la pedeapsa pronunțată sau la seria de pedepse prevăzute pentru infracțiune de legea statului membru emitent, astfel de informații trebuind să fie prezentate în conformitate cu formularul din anexa la Decizia-cadru 2002/584. Din acest formular rezultă că aceste informații privesc pedeapsa „aplicată”, astfel că această pedeapsă este cea care, după caz, poate fi aplicată sau a fost aplicată în mod concret în hotărârea de condamnare și, prin urmare, cea care rezultă din versiunea dreptului statului membru emitent care este aplicabilă faptelor în discuție.

Curtea a arătat de asemenea că această interpretare a articolului 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584 este confirmată de finalitatea acesteia, și anume facilitarea și accelerarea cooperării judiciare, prin introducerea unui nou sistem simplificat și mai eficient de predare a persoanelor condamnate sau bănuite că au încălcat legea penală. Prin urmare, autoritatea judiciară de executare trebuie să se poată întemeia pe informațiile referitoare la durata pedepsei conținute în mandatul european de arestare însuși. A impune acestei autorități să verifice dacă dreptul statului membru emitent care este aplicabil faptelor în cauză nu a fost modificat ulterior datei acestor fapte, pe de o parte, ar fi contrar finalității Deciziei-cadru 2002/584 și, pe de altă parte, ar fi contrar principiului securității juridice, ținând seama de dificultățile pe care această autoritate le-ar putea întâmpina în identificarea diverselor versiuni eventual relevante ale acestui drept.

În sfârșit, Curtea a subliniat că faptul că infracțiunea în cauză nu poate determina predarea fără verificarea dublei incriminări a faptei, în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, nu înseamnă totuși că executarea mandatului european de arestare trebuie să fie refuzată. Astfel, revine autorității judiciare de executare sarcina de a examina criteriul dublei incriminări a faptei prevăzut la articolul 2 alineatul (4) din Decizia-cadru 2002/584 în raport cu această infracțiune.

În Hotărârea **SF (Mandat european de arestare – Garanție de returnare în statul de executare)** (C-314/18, [EU:C:2020:191](#)), pronunțată la 11 martie 2020, Curtea a declarat, pe de o parte, că, în cazul în care statul membru de executare al unui mandat european de arestare supune predarea unuia dintre resortisanții sau rezidenții săi care fac obiectul unui astfel de mandat în scopul urmăririi penale condiției ca persoana menționată să îi fie returnată pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate pronunțată în privința sa în statul membru emitent, acest stat membru trebuie în principiu să procedeze la returnarea respectivă de îndată ce decizia de condamnare menționată a rămas definitivă. Situația este diferită numai în cazul în care motive concrete legate de respectarea dreptului la apărare al persoanei în cauză sau de buna administrare a justiției fac indispensabilă prezența acesteia în statul membru emitent până la pronunțarea unei hotărâri definitive în celelalte etape procedurale care se înscriu în cadrul procedurii penale în legătură cu infracțiunea pentru care a fost emis mandatul european de arestare. Pe de altă parte, Curtea a statuat că, pentru executarea acestei pedepse sau măsuri de siguranță privative de libertate, statul membru de executare nu poate adapta durata pedepsei menționate decât în condițiile stricte prevăzute la articolul 8 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909¹⁵⁸.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unei proceduri privind executarea în Țările de Jos a unui mandat european de arestare emis de un judecător britanic în scopul efectuării urmăririi penale împotriva unui resortisant neerlandez. În Țările de Jos, Ministerul Public solicitase autorității judiciare emitente să ofere garanția, prevăzută la articolul 5 punctul 3 din Decizia-cadru 2002/584, care constă în angajamentul asumat înaintea predării acesteia de a returna, în cazul unei condamnări, persoana în cauză în statul membru de executare pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate eventual pronunțată în privința sa¹⁵⁹. Ca răspuns, Ministerul de Interne britanic a arătat că, în situația în care persoana interesată este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate în Regatul Unit, ea va fi returnată în Țările de Jos imediat după finalizarea procedurii penale și a tuturor celorlalte proceduri în legătură cu infracțiunea pentru care a fost emis mandatul european de arestare. Aceeași autoritate a precizat și că predarea în temeiul Deciziei-cadru 2002/584, în opinia ei, nu permitea Țărilor de Jos să modifice durata pedepsei eventual pronunțate în Regatul Unit.

În primul rând, în ceea ce privește momentul la care persoana care face obiectul unui mandat european de arestare, a cărei executare este supusă oferirii unei garanții în sensul articolului 5 punctul 3 din Decizia-cadru 2002/584, trebuie să fie returnată în statul membru de executare pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate pronunțată în privința sa în statul membru emitent, Curtea a arătat mai întâi că respectivul moment nu era precizat de dispoziția menționată. În aceste condiții, ea a subliniat importanța acordată de legiuitorul Uniunii, atât în respectiva dispoziție, cât și în Decizia-cadru 2008/909, șanselor de reinserție socială a resortisantului sau a rezidentului statului membru de executare, care se manifestă prin faptul că el poate să execute pe teritoriul acestuia pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate care a fost pronunțată împotriva sa în statul membru emitent ca urmare a predării sale, în executarea unui mandat european de arestare. Curtea a subliniat importanța pe care o prezintă

158 | Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299. Mai precis, potrivit articolului 8 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909, „[î]n cazul în care pedeapsa este incompatibilă cu legislația statului de executare în ceea ce privește durata acesteia, autoritatea competentă din statul de executare poate decide să adapteze sancțiunea numai în măsura în care aceasta depășește pedeapsa maximă prevăzută în legislația națională pentru infracțiuni similare. Sancțiunea adaptată nu poate fi mai puțin decât pedeapsa maximă prevăzută pentru infracțiuni similare în legislația statului de executare”.

159 | În temeiul acestei dispoziții, „atunci când persoana care face obiectul unui mandat european de arestare în scopul urmăririi penale este resortisant sau rezident al statului membru de executare, predarea poate fi supusă condiției ca persoana, după ce a fost audiată, să fie returnată în statul membru de executare pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate care au fost pronunțate împotriva sa în statul membru emitent”.

Într-o astfel de situație faptul că statul membru emitent procedează la returnarea respectivă de îndată ce decizia de condamnare în discuție a rămas definitivă. Curtea a precizat totuși că la același moment, dacă s-ar dovedi că prezența persoanei în cauză în statul membru emitent este necesară ca urmare a altor etape procedurale care se înscriu în cadrul procedurii penale în legătură cu infracțiunea pentru care a fost emis mandatul european de arestare, obiectivul care constă în facilitarea reabilitării sociale a persoanei condamnate ar trebuie evaluat comparativ atât în raport cu efectivitatea urmăririi penale, cât și cu respectarea dreptului la apărare al persoanei în cauză.

În al doilea rând, în ceea ce privește posibilitatea autorității competente a statului membru de executare, prevăzută la articolul 8 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909, de adaptare a pedepsei pronunțate în statul membru emitent, Curtea a amintit că aceasta era reglementată în mod strict de dispoziția menționată, precizând că respectivul articol 8 prevede singurele excepții de la obligația de principiu privind recunoașterea hotărârii transmise și executarea pedepsei, ale cărei durată și natură corespund celor prevăzute în hotărârea judecătorească pronunțată în statul membru emitent. Curtea a respins astfel interpretarea articolului 25 din Decizia-cadru 2008/909¹⁶⁰ potrivit căreia în cazul unei persoane predate statului membru emitent în temeiul unei garanții de returnare ar fi autorizată o adaptare a pedepsei de către statul membru de executare în afara ipotezelor prevăzute de articolul 8 din respectiva decizie-cadru.

Prin Hotărârea **Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof** (C-195/20 PPU, [EU:C:2020:749](#)), Curtea s-a pronunțat, la 24 septembrie 2020, într-o cauză în care XC fusese urmărit penal în Germania în trei proceduri penale distincte.

În primul rând, la 6 octombrie 2011, acesta a fost condamnat de un tribunal districtual la o pedeapsă totală cu închisoarea de un an și nouă luni pentru trafic de stupefiante. Executarea acestei pedepse a fost suspendată condiționat.

În al doilea rând, în cursul anului 2016, împotriva lui XC a fost inițiată o procedură penală în Germania pentru fapte săvârșite în Portugalia. Întrucât XC se afla în Portugalia, Staatsanwaltschaft Hannover (Parchetul din Hanovra, Germania) a emis un mandat european de arestare în scopul efectuării urmăririi penale pentru aceste fapte. Autoritatea de executare portugheză a autorizat predarea lui XC autorităților judiciare germane. Acesta din urmă a fost condamnat la o pedeapsă cu închisoarea de un an și trei luni. În timpul executării acestei pedepse a fost revocată suspendarea condiționată a executării pedepsei pronunțate în anul 2011.

La 22 august 2018, Staatsanwaltschaft Flensburg (Parchetul din Flensburg, Germania) a solicitat autorității de executare portugheze să renunțe la aplicarea principiului specialității și să își dea consimțământul pentru executarea pedepsei pronunțate în anul 2011. Astfel, potrivit acestui principiu, enunțat la articolul 27 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, o persoană care a fost predată nu poate fi urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării sale, alta decât cea care a motivat predarea sa. Cu toate acestea, alineatul (3) litera (g) al aceluiași articol prevede că principiul specialității nu se aplică atunci când autoritatea judiciară de executare care a predat persoana își dă consimțământul.

La 31 august 2018, în lipsa unui răspuns din partea autorității judiciare de executare portugheze, XC a fost pus în libertate. La 18 septembrie 2018, acesta s-a deplasat în Țările de Jos, iar ulterior în Italia. În ziua următoare, un nou mandat european de arestare a fost emis împotriva sa de Staatsanwaltschaft Flensburg

¹⁶⁰ Potrivit acestei dispoziții, „[f]ără a aduce atingere Deciziei-cadru 2002/584/JAI, dispozițiile prezentei decizii-cadru se aplică *mutatis mutandis*, în măsura în care sunt compatibile cu dispozițiile deciziei-cadru respective, executării pedepselor, în situațiile în care un stat membru se angajează să execute pedeapsa [...] în conformitate cu articolul 4 punctul 6 din decizia-cadru respectivă sau în cazul în care, în temeiul articolului 5 punctul 3 din decizia-cadru respectivă, acesta a impus condiția ca persoana să fie returnată pentru a executa pedeapsa în statul membru în cauză, cu scopul de a se evita impunitatea persoanei respective”.

(Parchetul din Flensburg) în scopul executării hotărârii din 6 octombrie 2011. XC a fost arestat în Italia în temeiul acestui ultim mandat european de arestare. Autoritatea de executare italiană și-a dat acordul pentru ca acesta să fie predat autorităților germane.

În al treilea rând, la 5 noiembrie 2018, un mandat de arestare a fost emis de Amtsgericht Braunschweig (Tribunalul Districtual din Braunschweig, Germania) în scopul efectuării cercetării într-o a treia cauză în care era implicat XC și care privea fapte săvârșite în Portugalia în cursul anului 2005 (denumit în continuare „mandatul de arestare din 5 noiembrie 2018”). În luna decembrie 2018, Staatsanwaltschaft Braunschweig (Parchetul din Braunschweig, Germania) a solicitat autorității judiciare de executare italiene să își dea acordul și pentru ca XC să fie urmărit penal pentru aceste fapte. Autoritatea menționată a admis această cerere.

XC a fost plasat în arest preventiv în Germania între 23 iulie 2019 și 11 februarie 2020, în temeiul mandatului de arestare național. În această perioadă, prin hotărârea din 16 decembrie 2019, XC a fost condamnat pentru faptele săvârșite în Portugalia în cursul anului 2005 la o pedeapsă totală cu închisoarea de șapte ani, care ține seama de hotărârea din 6 octombrie 2011.

XC a formulat recurs împotriva hotărârii din 16 decembrie 2019 la instanța de trimitere, și anume Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), invocând printre altele principiul specialității prevăzut de Decizia-cadru 2002/584. El a susținut în esență că, în măsura în care autoritatea de executare portugheză nu și-a dat acordul pentru urmărirea penală pentru faptele săvârșite în Portugalia în cursul anului 2005, autoritățile germane nu ar fi avut dreptul să îl urmărească penal. Având în vedere acest argument, instanța de trimitere și-a pus problema dacă mandatul de arestare din 5 noiembrie 2018 putea fi menținut sau trebuia anulat.

Prin hotărârea sa, pronunțată în cadrul procedurii preliminare de urgență, Curtea a declarat că articolul 27 alineatele (2) și (3) din Decizia-cadru 2002/584 trebuie interpretat în sensul că principiul specialității enunțat la alineatul (2) al acestui articol nu se opune unei măsuri privative de libertate luate împotriva unei persoane vizate de un prim mandat european de arestare pe baza altor fapte decât cele care au constituit motivul predării sale în executarea acestui mandat și anterioare acestor fapte în cazul în care această persoană a părăsit voluntar teritoriul statului membru emitent al primului mandat european de arestare și a fost predată acestui stat în executarea unui al doilea mandat european de arestare, emis ulterior acestei plecări, în scopul executării unei pedepse privative de libertate, cu condiția ca, în cadrul celui de al doilea mandat european de arestare, autoritatea judiciară de executare a acestuia să își fi dat acordul pentru extinderea urmăririi penale la faptele aflate la originea acestei măsuri privative de libertate.

În această privință, Curtea a arătat că din interpretarea literală a articolului 27 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584 reiese că principiul specialității pe care acesta îl prevede este strâns legat de predarea rezultată din executarea unui mandat european de arestare specific, în măsura în care textul acestei dispoziții face referire la „predare” la singular. O asemenea interpretare este confirmată de interpretarea contextuală a dispoziției menționate, din moment ce alte dispoziții ale Deciziei-cadru 2002/584¹⁶¹ indică de asemenea că principiul specialității este legat de executarea unui mandat european de arestare specific. În aceste condiții, a impune ca un consimțământ în sensul articolului 27 alineatul (3) litera (g) din Decizia-cadru 2002/584 să fie dat atât de autoritatea judiciară de executare a unui prim mandat european de arestare, cât și de autoritatea judiciară de executare a unui al doilea mandat european de arestare ar împiedica efectivitatea procedurii de predare, punând astfel în pericol obiectivul urmărit de Decizia-cadru 2002/584 care constă în facilitarea și în accelerarea predărilor între autoritățile judiciare ale statelor membre.

161 | În special articolul 1 alineatul (1), care definește mandatul european de arestare în raport cu obiectivul specific urmărit de acesta, și articolul 8 alineatul (1), care impune ca orice mandat european de arestare să fie precis cu privire la natura și la încadrarea juridică a infracțiunilor pe care le vizează și să descrie circumstanțele comiterii acestora.

Prin urmare, din moment ce XC a părăsit voluntar teritoriul german după ce a executat în acest stat membru pedeapsa la care fusese condamnat pentru faptele vizate de primul mandat european de arestare, el nu mai are dreptul să invoce principiul specialității aferent acestui prim mandat european de arestare. În măsura în care, în speță, unica predare pertinentă pentru a aprecia respectarea principiului specialității este cea efectuată în temeiul celui de al doilea mandat european de arestare, consimțământul cerut de articolul 27 alineatul (3) litera (g) din Decizia-cadru 2002/584 trebuie să fie dat numai de autoritatea judiciară de executare a statului membru care a predat persoana urmărită în temeiul mandatului european de arestare menționat.

În Hotărârea **Generalstaatsanwaltschaft Hamburg** (C-416/20 PPU, [EU:C:2020:1042](#)), Curtea s-a pronunțat, la 17 decembrie 2020, într-o cauză în care fusese începută urmărirea penală în România împotriva lui TR, un resortisant român, în cadrul a două proceduri distincte. Întrucât persoana în cauză a fugit în Germania, procedurile care o vizau, atât în primă instanță, cât și în apel, s-au desfășurat în absența sa. Totuși, ea avea cunoștință de cel puțin una dintre aceste proceduri și a fost reprezentată în cadrul ei de avocați aleși de aceasta în primă instanță și de avocați numiți din oficiu în apel. Procesele au condus la două condamnări la pedepse privative de libertate. În scopul executării acestora, autoritățile române au emis mandate europene de arestare. TR, care se afla la Hamburg (Germania), era lipsit de libertate de la 31 martie 2020.

La 28 mai 2020, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania) a hotărât să dea curs mandatelor europene de arestare. TR s-a opus, invocând faptul că autoritățile române refuzau să garanteze redeschiderea procedurilor penale în discuție, ceea ce ar fi, potrivit acestuia, incompatibil cu dreptul persoanelor acuzate de a fi prezente la proces¹⁶² și, în caz de absență, cu dreptul acestora la un nou proces¹⁶³. Astfel, instanța germană era chemată să se pronunțe asupra legitimității predării lui TR, pe baza dispozițiilor naționale care pun în aplicare articolul 4a din Decizia-cadru 2002/584 privind mandatul european de arestare. În temeiul acestui articol, autoritatea judiciară de executare dispune de posibilitatea de a înlătura un mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse privative de libertate pronunțate în absența persoanei în cauză, cu excepția unor cazuri enumerate în mod limitativ. În acest context, instanța menționată a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la eventuala incidență a nerespectării în statul membru emitent a cerințelor privind dreptul la un nou proces, având în vedere că această împrejurare nu privește unul dintre cazurile prevăzute la articolul 4a.

În cadrul procedurii preliminare de urgență, Curtea a considerat că, în temeiul articolului 4a din Decizia-cadru 2002/584, autoritatea judiciară de executare nu poate refuza executarea unui mandat european de arestare pentru simplul motiv că nu dispune de asigurarea că dreptul la un nou proces¹⁶⁴ al persoanei în cauză va fi respectat în caz de predare în statul membru emitent, în condițiile în care aceasta fugise în statul membru de executare, împiedicând astfel citarea sa în persoană, și nu fusese prezentă la proces.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a amintit că sunt prevăzute în mod limitativ cazurile în care statele membre pot refuza executarea unui mandat european de arestare¹⁶⁵ și că autoritatea judiciară de executare nu poate supune executarea unui mandat european de arestare altor condiții.

162| Acest drept este prevăzut de articolul 8 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1). Statele membre pot totuși să prevadă, în anumite condiții, că un proces poate avea loc în absența persoanei în cauză.

163| Acest drept este prevăzut de articolul 9 din Directiva 2016/343.

164| Astfel cum este definit de articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343.

165| Decizia-cadru 2002/584 distinge cazurile de neexecutare obligatorie, enumerate la articolul 3, și cazurile de neexecutare facultativă, enumerate la articolele 4 și 4a.

Această precizare fiind făcută, Curtea a arătat, în primul rând, că absența persoanei în cauză de la procesul în urma căruia a fost pronunțată condamnarea sa, pe baza căreia a fost emis apoi un mandat european de arestare împotriva sa, constituie un motiv de neexecutare facultativă a acestui mandat european de arestare. Cu toate acestea, după o modificare a Deciziei-cadru 2002/584¹⁶⁶, conținutul acestui motiv este mai limitat, articolul 4a enumerând în mod exhaustiv cazurile în care executarea unui astfel de mandat european de arestare trebuie considerată că nu aduce atingere dreptului la apărare. În astfel de cazuri, autoritatea judiciară de executare este obligată să procedeze la executarea mandatului european de arestare. Aceasta este situația în special atunci când persoana în cauză a avut cunoștință de procesul prevăzut, a mandatat un avocat, numit fie de ea însăși, fie de stat, și a fost într-adevăr apărută de acesta¹⁶⁷.

În al doilea rând, Curtea a considerat că faptul că statul membru emitent nu respectă dispozițiile dreptului Uniunii care garantează dreptul la un nou proces nu poate împiedica executarea unui mandat european de arestare fără a eluda sistemul instituit prin Decizia-cadru 2002/584. Curtea a subliniat însă că acest lucru nu afectează în niciun fel obligația statului membru emitent de a respecta aceste dispoziții. Prin urmare, dacă acest stat membru s-a abținut să le transpună în termen sau le-a transpus incorect, persoana în cauză va putea, în caz de predare, să invoce în fața instanțelor acestui stat membru dispozițiile care au un efect direct.

În al treilea rând, Curtea a insistat asupra faptului că motivul examinat era un motiv de neexecutare facultativă. Astfel, în ipoteza în care autoritatea judiciară de executare ar considera că nu se află în prezența unuia dintre cazurile care exclud posibilitatea de a refuza executarea unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei condamnări pronunțate în lipsă, ea poate să ia în considerare alte împrejurări care îi permit să se asigure că predarea persoanei în cauză nu implică o încălcare a dreptului său la apărare. Dacă este cazul, ea va putea ulterior efectua predarea acesteia. În această privință, Curtea a arătat că autoritatea judiciară de executare poate ține seama de comportamentul persoanei în cauză, în special faptul că ea a încercat să se sustragă de la notificarea informațiilor privind procedurile penale sau faptul că a evitat orice contact cu avocații numiți din oficiu.

În Hotărârea **Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente)** (cauzele conexate C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, [EU:C:2020:1033](#)), pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea a statuat că existența unor elemente care demonstrează deficiențe sistemice sau generalizate privind independența justiției în Polonia sau agravarea acestora nu justifică în sine ca autoritățile judiciare ale celorlalte state membre să refuze executarea oricărui mandat european de arestare emis de o autoritate judiciară poloneză.

În luna august 2015 și în luna februarie 2019 au fost emise mandate europene de arestare de către instanțe poloneze împotriva a doi resortisanți polonezi pentru efectuarea urmăririi penale și, respectiv, pentru executarea unei pedepse privative de libertate. Întrucât persoanele în cauză se aflau în Țările de Jos, officier van justitie (reprezentantul Ministerului Public, Țările de Jos) a sesizat, în conformitate cu dreptul neerlandez, rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos) cu cereri de executare a acestor mandate europene de arestare.

Instanța respectivă avea însă îndoieli cu privire la necesitatea de a admite aceste cereri. Mai exact, ea a ridicat problema domeniului de aplicare al Hotărârii *Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)*¹⁶⁸, pronunțată în contextul reformelor sistemului judiciar polonez. În hotărârea menționată, Curtea a statuat că, în mod excepțional, executarea unui mandat european de arestare poate fi refuzată dacă se stabilește

¹⁶⁶ | În versiunea sa inițială, acest motiv era prevăzut la articolul 5 punctul 1. Această dispoziție a fost abrogată prin Decizia-cadru 2009/299 și a fost înlocuită, în Decizia-cadru 2002/584, de articolul 4a.

¹⁶⁷ | Articolul 4a alineatul (1) litera (b) din Decizia-cadru 2002/584.

¹⁶⁸ | Hotărârea Curții din 25 iulie 2018, *Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)* (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)).

că, în cazul predării către statul membru care a emis mandatul european de arestare, persoana în cauză riscă să sufere o încălcare a dreptului său la o instanță independentă, componentă esențială a dreptului la un proces echitabil¹⁶⁹. Cu toate acestea, un asemenea refuz nu este posibil decât după o examinare în două etape: după ce a evaluat, în general, dacă există elemente obiective care urmăresc să demonstreze existența unui risc de încălcare a acestui drept, ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești din statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare trebuie să verifice în continuare în ce măsură asemenea deficiențe pot avea o incidență concretă asupra situației persoanei în cauză în ipoteza predării acestuia autorităților judiciare ale respectivului stat membru.

Ca urmare a unor evoluții recente¹⁷⁰, dintre care unele au apărut după emiterea mandatelor europene de arestare în discuție, *rechtbank Amsterdam* (Tribunalul din Amsterdam) a apreciat că deficiențele sistemului judiciar polonez erau de așa natură încât independența tuturor instanțelor poloneze și, în consecință, dreptul la o instanță independentă al tuturor justițiabililor polonezi nu mai erau asigurate. În acest context, instanța menționată a ridicat problema dacă această constatare era suficientă în sine pentru a justifica un refuz de executare a unui mandat european de arestare emis de o instanță poloneză, fără a mai fi necesar să se examineze impactul acestor deficiențe în împrejurările speței.

În cadrul procedurii preliminare de urgență, Curtea, reunită în Marea Cameră, a răspuns negativ, confirmând jurisprudența sa stabilită în Hotărârea *Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)*.

În primul rând, Curtea a statuat că deficiențe sistemice sau generalizate care afectează independența puterii judecătorești din statul membru emitent, oricât de grave ar fi, nu sunt suficiente, prin ele însele, pentru a permite unei autorități judiciare de executare să considere că nicio instanță a acestui stat membru nu intră în domeniul de aplicare al noțiunii de „autoritate judiciară emitentă” a unui mandat european de arestare¹⁷¹, noțiune care implică în principiu ca autoritatea în cauză să acționeze în mod independent.

În această privință, mai întâi, Curtea a arătat că asemenea deficiențe nu au în mod necesar impact asupra fiecărei decizii pe care respectivele instanțe pot fi determinate să o adopte. În continuare, ea a arătat că, deși pot fi aduse limitări, în situații excepționale, principiilor încrederii și recunoașterii reciproce care stau la baza funcționării mecanismului mandatului european de arestare, faptul de a nega calitatea de „autoritate judiciară emitentă” tuturor instanțelor statului membru vizat de aceste deficiențe ar conduce la o excludere generalizată a aplicării acestor principii în cadrul mandatelor europene de arestare emise de aceste instanțe. În plus, o astfel de soluție ar avea alte consecințe foarte importante, întrucât ar însemna în special că instanțele acestui stat membru nu ar mai putea sesiza Curtea cu o trimitere preliminară¹⁷². În sfârșit, Curtea a considerat că jurisprudența sa recentă potrivit căreia parchetele din anumite state membre nu prezintă, din perspectiva raportului lor de subordonare față de puterea executivă, garanții de independență suficiente pentru a fi

¹⁶⁹| Acest drept este garantat la articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

¹⁷⁰| Printre alte elemente, instanța de trimitere menționează în special jurisprudența recentă a Curții în materie [Hotărârea din 19 noiembrie 2019, *A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme)* (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), precum și Hotărârea din 26 martie 2020, *Miasto Łowicz și Prokurator Generalny* (C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2020:234](#))], precum și acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de Comisia Europeană împotriva Poloniei (cauza C-791/19).

¹⁷¹| Potrivit articolului 6 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584.

¹⁷²| Astfel, această soluție ar însemna că nicio instanță din statul membru emitent nu ar fi considerată ca îndeplinind cerința de independență inerentă noțiunii de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

considerate „autorități judiciare emitente”¹⁷³ nu poate fi transpusă în cazul instanțelor statelor membre. Astfel, într-o Uniune de drept, cerința de independență a instanțelor exclude, prin natura sa, orice raport de acest tip față de respectiva putere.

În al doilea rând, Curtea a considerat că existența sau agravarea unor deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești a statului membru emitent, care demonstrează un risc de încălcare a dreptului la un proces echitabil, nu permite totuși să se prezume¹⁷⁴ că persoana care face obiectul unui mandat european de arestare va suporta cu adevărat un asemenea risc în caz de predare. Astfel, Curtea a menținut cerința examinării în două etape, enunțată în Hotărârea *Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)*, și a arătat că constatarea acestor deficiențe trebuie, desigur, să îndemne autoritatea judiciară de executare la vigilență, dar nu o poate scuti de obligația de a efectua, în conformitate cu a doua etapă a acestei examinări, o apreciere concretă și precisă a riscului în cauză. Această apreciere trebuie să țină seama de situația persoanei căutate, de natura infracțiunii în cauză și de contextul factual aflate la baza mandatului european de arestare, precum declarațiile unor autorități publice susceptibile să interfereze în tratamentul care trebuie rezervat cazului individual. Curtea a amintit în această privință că o suspendare generală a mecanismului mandatului european de arestare în privința unui stat membru, care ar permite să se abțină de la o astfel de apreciere și să refuze în mod automat executarea mandatelor europene de arestare emise de acesta, nu este posibilă decât în ipoteza în care Consiliul European constată în mod formal că acest stat membru nu respectă principiile pe care se întemeiază Uniunea¹⁷⁵.

Pe de altă parte, Curtea a precizat că, atunci când mandatul european de arestare a fost emis în scopul urmăririi penale, autoritatea judiciară de executare trebuie, dacă este cazul, să țină seama de deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești din statul membru emitent care ar fi apărut după emiterea mandatului european de arestare în cauză și să evalueze în ce măsură aceste deficiențe pot avea impact la nivelul instanțelor acestui stat membru care vor fi competente să se pronunțe cu privire la procedurile la care va fi supusă persoana în cauză. În ipoteza unui mandat european de arestare emis în vederea predării unei persoane căutate pentru executarea unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, autoritatea judiciară de executare trebuie să examineze în ce măsură deficiențele sistemice sau generalizate care existau în statul membru emitent la momentul emiterii mandatului european de arestare au afectat, în împrejurările speței, independența instanței din acest stat membru care a dispus pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate a cărei executare face obiectul acestui mandat european de arestare.

173| A se vedea în special Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)* (C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).

174| În temeiul articolului 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584.

175| Această procedură este prevăzută la articolul 7 alineatul (2) TUE.

În sfârșit, trebuie semnalat că, în Hotărârea **Ruska Federacija** (C-897/19 PPU, [EU:C:2020:262](#))¹⁷⁶, pronunțată la 2 aprilie 2020, și în Hotărârea **Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Extrădare către Ucraina)** (C-398/19, [EU:C:2020:1032](#))¹⁷⁷, pronunțată la 17 decembrie 2020, Curtea a statuat în două cauze referitoare la aspecte ale extrădării în contextul interzicerii obstacolelor în calea liberei circulații a cetățenilor Uniunii și la evoluțiile pe care le cuprinde, în special în această privință, în materia mandatului european de arestare jurisprudența Petruhhin¹⁷⁸.

1.2. Noțiunea de „autoritate judiciară emitentă”

Prin Hotărârea **Openbaar Ministerie (Fals în înscrisuri)** (C-510/19, [EU:C:2020:953](#)), pronunțată la 24 noiembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat într-o cauză în care un mandat european de arestare fusese emis, în luna septembrie 2017, de către un judecător de instrucție belgian împotriva lui AZ, un resortisant belgian, căruia i se reproșau fapte de fals în înscrisuri, uz de fals și înșelăciune. În luna decembrie 2017, AZ a fost arestat în Țările de Jos și a fost predat autorităților belgiene în temeiul unei decizii a rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos). În luna ianuarie 2018, judecătorul de instrucție aflat la originea mandatului european de arestare a emis un mandat european de arestare suplimentar pentru alte fapte decât cele care au motivat predarea lui AZ, solicitând astfel autorităților neerlandeze competente să renunțe la aplicarea principiului specialității prevăzut de Decizia-cadru 2002/584. Astfel, potrivit acestui principiu, o persoană care a fost predată statului membru emitent în executarea unui mandat european de arestare nu poate fi urmărită penal, condamnată sau privată de libertate de către autoritățile judiciare ale acestui stat membru pentru o altă infracțiune săvârșită înaintea predării sale decât cea care a motivat această predare, cu excepția situației în care autoritatea judiciară de executare și-a dat consimțământul¹⁷⁹. În luna februarie 2018, officier van justitie (reprezentantul Ministerului Public) al Parchetului din Amsterdam și-a dat consimțământul pentru extinderea domeniului urmăririi penale în conformitate cu mandatul european de arestare suplimentar. AZ a fost, așadar, urmărit penal în Belgia pentru faptele prevăzute în mandatele europene de arestare inițial și suplimentar și condamnat la o pedeapsă cu închisoarea de trei ani.

În acest context, hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), sesizată cu un apel formulat de AZ împotriva condamnării sale penale, a ridicat problema dacă procurorul Parchetului din Amsterdam putea fi considerat drept „autoritate judiciară de executare” în sensul Deciziei-cadru 2002/584¹⁸⁰, având, în consecință, competența de a da consimțământul prevăzut de această decizie-cadru.

Trebuie să se observe că, recent, Curtea s-a pronunțat deja în mai multe rânduri cu privire la noțiunea de „autoritate judiciară” în contextul Deciziei-cadru 2002/584, mai precis cu privire la aspectul dacă procurorii statelor membre puteau fi considerați ca intrând sub incidența noțiunii menționate. Astfel, ea a putut constata

¹⁷⁶ | Această hotărâre este prezentată în rubrica XX.3, „Cerere de extrădare a unui resortisant al unui stat membru al Spațiului Economic European”.

¹⁷⁷ | Această hotărâre este prezentată în rubrica II, „Cetățenia Uniunii”.

¹⁷⁸ | Hotărârea Curții din 6 septembrie 2016, **Petruhhin** (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)).

¹⁷⁹ | Articolul 27 alineatul (2), alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) din Decizia-cadru 2002/584.

¹⁸⁰ | Noțiunea de „autoritate judiciară de executare” este definită la articolul 6 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584.

că aceasta era situația Parchetelor lituanian, francez, suedez și belgian¹⁸¹, însă nu și a Parchetului german¹⁸². Deși toate aceste cauze priveau noțiunea de „autoritate judiciară emitentă” a unui mandat european de arestare¹⁸³, iar nu cea de „autoritate judiciară de executare”, în această hotărâre, Curtea a apreciat că jurisprudența sa în materie poate fi transpusă.

În primul rând, Curtea a considerat că, asemenea noțiunii de „autoritate judiciară emitentă”, noțiunea de „autoritate judiciară de executare” este o noțiune autonomă a dreptului Uniunii și că aceasta nu se limitează să desemneze numai judecătorii sau instanțele. Astfel, noțiunea menționată include și autoritățile judiciare care participă la administrarea justiției penale a acestui stat membru și acționează în mod independent în exercitarea funcțiilor inerente executării unui mandat european de arestare, în special în raport cu puterea executivă, și își exercită funcțiile în cadrul unei proceduri care respectă cerințele care decurg dintr-o protecție jurisdicțională efectivă.

Astfel, pentru a stabili conținutul noțiunii de „autoritate judiciară de executare”, Curtea a reținut aceleași criterii precum cele dezvoltate în jurisprudența sa referitoare la „autoritățile judiciare emitente”, ceea ce a justificat prin faptul că statutul și natura acestor două autorități judiciare sunt aceleași, deși exercită funcții distincte. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a prezentat mai multe elemente. Ea a subliniat că decizia referitoare la executarea unui mandat european de arestare, precum și cea referitoare la emiterea sa trebuie să fie luate de o autoritate judiciară care îndeplinește cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective, printre care garanția independenței. În plus, Curtea a considerat că, la fel ca emiterea unui mandat european de arestare, executarea unui mandat european de arestare este de natură să aducă atingere libertății persoanei căutate, în măsura în care această executare va conduce la arestarea sa în vederea predării sale. Pe de altă parte, Curtea a adăugat că, spre deosebire de procedura de emitere a unui mandat european de arestare, pentru care există o protecție pe două niveluri a drepturilor fundamentale, în stadiul executării mandatului european de arestare, intervenția autorității judiciare de executare constituie singurul nivel de protecție prevăzut de Decizia-cadru 2002/584 care permite ca persoana căutată să beneficieze de toate garanțiile proprii adoptării deciziilor judiciare.

În al doilea rând, Curtea a statuat că, independent de aspectul dacă autoritatea judiciară care își dă consimțământul în vederea înlăturării principiului specialității trebuie să fie aceeași cu cea care a executat mandatul european de arestare, acest consimțământ nu poate să fie dat de un procuror al unui stat membru, care, deși participă la administrarea justiției, poate primi, în cadrul exercitării puterii sale decizionale, o instrucțiune individuală din partea puterii executive. Astfel, un asemenea procuror nu îndeplinește condițiile necesare pentru a fi calificat drept „autoritate judiciară de executare”. Or, în opinia Curții, pentru a da consimțământul și a renunța astfel la aplicarea principiului specialității, este necesară intervenția unei autorități care îndeplinește aceste condiții. Într-adevăr, decizia menționată este distinctă de cea privind executarea unui mandat european de arestare și produce pentru persoana în cauză efecte distincte de cele ale acestei din urmă decizii. Curtea a subliniat în special că, deși persoana a fost deja predată autorității judiciare emitente, în măsura în care consimțământul solicitat privește o altă infracțiune decât cea care a justificat predarea, se poate aduce atingere libertății acestei persoane, întrucât el poate conduce la o condamnare mai grea.

¹⁸¹ A se vedea Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *PF (Procurorul General al Lituaniei)* (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)), Hotărârea Curții din 12 decembrie 2019, *Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg și Openbaar Ministerie (Procurorii din Lyon și din Tours)* (cauzele conexe C-566/19 PPU și C-626/19 PPU, [EU:C:2019:1077](#)), Hotărârea Curții din 12 decembrie 2019, *Openbaar Ministerie (Parchetul din Suedia)* (C-625/19 PPU, [EU:C:2019:1078](#)), și, respectiv, Hotărârea Curții din 12 decembrie 2019, *Openbaar Ministerie (Procurorul Regelui din Bruxelles)* (C-627/19 PPU, [EU:C:2019:1079](#)).

¹⁸² A se vedea Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)* (C-508/18 și C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)).

¹⁸³ Noțiunea de „autoritate judiciară emitentă” este definită la articolul 6 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584.

În speță, Curtea a arătat că, în temeiul dreptului neerlandez, deși decizia de executare a mandatului european de arestare revine, în definitiv, unei instanțe, în schimb, decizia de acordare a consimțământului este luată exclusiv de procuror. Or, întrucât acesta din urmă poate fi supus unor instrucțiuni individuale din partea ministrului justiției neerlandez, el nu reprezintă o „autoritate judiciară de executare”.

2. Ordinul european de anchetă în materie penală

Prin Hotărârea *Staatsanwaltschaft Wien (Falsificare de ordine de virament)* (C-584/19, [EU:C:2020:1002](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat, la 8 decembrie 2020, într-o cauză în care Staatsanwaltschaft Hamburg (Parchetul din Hamburg, Germania) inițiasse o anchetă penală pentru fraudă împotriva lui A. și a mai multe persoane necunoscute. Toate aceste persoane erau suspectate că în luna iulie 2018 au falsificat 13 de ordine de virament bancar, utilizând date obținute nelegal, permițând astfel transferul probabil a aproximativ 9 800 de euro într-un cont bancar deschis pe numele lui A. la o bancă austriacă. În luna mai 2019, în cadrul instrumentării acestei cauze, Parchetul din Hamburg a emis un ordin european de anchetă¹⁸⁴ pe care l-a transmis Staatsanwaltschaft Wien (Parchetul din Viena, Austria) și prin care i-a solicitat acestuia din urmă comunicarea unor copii ale extraselor de cont ale contului bancar în cauză pentru perioada vizată. Or, în conformitate cu Codul de procedură penală austriac, parchetul austriac nu putea dispune o astfel de măsură de investigare fără o autorizație judiciară prealabilă. Astfel, la sfârșitul lunii mai a anului 2019, Parchetul din Viena a solicitat Landesgericht für Strafsachen Wien (Tribunalul Penal Regional din Viena, Austria) să autorizeze măsura de investigare menționată.

Întrucât a constatat printre altele că, în temeiul dreptului judiciar german, Parchetul din Hamburg poate primi instrucțiuni, inclusiv în cazuri individuale, de la Justizsenator von Hamburg (ministrul justiției din Hamburg, Germania), această instanță a ridicat problema dacă acest ordin european de anchetă trebuia să fie executat de autoritățile austriece. Întrebările sale priveau mai precis aplicabilitatea în contextul Directivei privind ordinul european de anchetă a jurisprudenței recente a Curții referitoare la noțiunea de „autoritate judiciară emitentă” a unui mandat european de arestare¹⁸⁵, în sensul Deciziei-cadru 2002/584. În consecință, instanța menționată a decis să solicite Curții să stabilească dacă parchetul unui stat membru poate fi considerat o „autoritate judiciară” competentă să emită un ordin european de anchetă, în sensul acestei directive, în pofida faptului că este expus unui risc de a fi supus unor instrucțiuni sau unor ordine individuale din partea puterii executive în cadrul adoptării unui astfel de ordin.

Curtea a statuat că noțiunile de „autoritate judiciară” și de „autoritate emitentă”, în sensul Directivei privind ordinul european de anchetă, includ procurorul unui stat membru sau, mai general, parchetul unui stat membru, chiar dacă aceștia ar fi într-un raport de subordonare legală față de puterea executivă a acestui stat membru, raport care i-ar expune riscului de a fi supuși, direct sau indirect, unor ordine sau unor instrucțiuni individuale care emană de la puterea menționată cu ocazia adoptării unui ordin european de anchetă.

¹⁸⁴ Acest ordin european de anchetă a fost emis în conformitate cu Directiva 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind ordinul european de anchetă în materie penală (JO 2014, L 130, p. 1, denumită în continuare „Directiva privind ordinul european de anchetă”).

¹⁸⁵ Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)* (C-508/18 și C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#), punctul 90), și Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *PF (Procurorul General al Lituaniei)* (C-509/18, [EU:C:2019:457](#), punctul 57). La punctul 90 din Hotărârea din 27 mai 2019, *OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)* (C-508/18 și C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), referitoare la procurorii germani, Curtea a statuat astfel că noțiunea de „autoritate judiciară emitentă”, în sensul Deciziei-cadru 2002/584, nu include parchetele dintr-un stat membru care sunt expuse riscului de a fi supuse, direct sau indirect, unor ordine sau unor instrucțiuni individuale din partea puterii executive în cadrul adoptării unei decizii privind emiterea unui mandat european de arestare.

În această privință, Curtea a arătat, cu titlu introductiv, că, potrivit acestei directive, un ordin european de anchetă nu poate fi executat decât dacă autoritatea care l-a emis este o „autoritate emitentă”¹⁸⁶ și că, atunci când un astfel de ordin este dispus de o altă autoritate emitentă decât un judecător, o instanță judecătorească, un judecător de instrucție sau un procuror competent pentru cauza vizată, el trebuie validat de o „autoritate judiciară” înainte de a fi transmis, în scopul executării sale, într-un alt stat membru.

Această precizare fiind făcută, Curtea a observat mai întâi că, spre deosebire de ceea ce este prevăzut în Decizia-cadru 2002/584, care se referă la „autoritatea judiciară emitentă” fără a preciza identitatea autorităților care intră sub incidența acestei noțiuni, procurorul figurează în mod expres în Directiva privind ordinul european de anchetă, printre autoritățile care, precum judecătorul, instanța judecătorească sau judecătorul de instrucție, se încadrează în noțiunea de „autoritate emitentă”¹⁸⁷. În plus, Curtea a arătat că, în această directivă, procurorul figurează de asemenea printre „autoritățile judiciare” abilitate să valideze un ordin european de anchetă înaintea transmiterii sale la autoritatea executantă, în cazurile în care acest ordin a fost emis de o altă autoritate emitentă decât un judecător, o instanță judecătorească, un judecător de instrucție sau un procuror competent pentru cauza vizată¹⁸⁸. Ea a constatat că, în directiva menționată, calificarea procurorului drept „autoritate emitentă” sau „autoritate judiciară” nu este condiționată de lipsa unui raport de subordonare legală a acestuia față de puterea executivă a statului membru din care face parte.

În continuare, Curtea a subliniat că emiterea sau validarea unui ordin european de anchetă este supusă unei proceduri și unor garanții distincte de cele care încadrează emiterea unui mandat european de arestare. Mai precis, aceasta a arătat că, în temeiul Directivei privind ordinul european de anchetă, procurorul care emite sau validează un astfel de ordin trebuie să ia în considerare principiul proporționalității și drepturile fundamentale ale persoanei în cauză și că decizia sa trebuie să poată face obiectul unei căi de atac efective cel puțin echivalente celei disponibile într-o cauză internă similară. Curtea a remarcat totodată posibilitatea oferită de această directivă autorității executante și, în sens mai larg, statului executant de a veghea, prin diferite mecanisme, la respectarea acestui principiu și a drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză. Curtea a concluzionat că, atât în etapa emiterii sau a validării, cât și în stadiul executării ordinului european de anchetă, Directiva privind ordinul european de anchetă conține un ansamblu de garanții care permit asigurarea protecției drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză.

În sfârșit, Curtea a arătat că obiectivul urmărit de un ordin european de anchetă se deosebește de cel urmărit de un mandat european de arestare. Astfel, în timp ce un mandat european de arestare vizează arestarea și predarea unei persoane căutate pentru efectuarea urmăririi penale sau pentru executarea unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, un ordin european de anchetă vizează, în ceea ce îl privește, să pună în executare una sau mai multe măsuri de investigare specifice în vederea obținerii de probe. Astfel, chiar dacă unele dintre aceste măsuri de investigare pot fi intruzive, un ordin european de anchetă nu este totuși, spre deosebire de un mandat european de arestare, de natură să aducă atingere dreptului la libertate al persoanei în cauză.

186| În sensul articolului 2 litera (c) din Directiva privind ordinul european de anchetă.

187| Astfel cum prevede articolul 2 litera (c) punctul (i) din Directiva privind ordinul european de anchetă.

188| Astfel cum prevede articolul 2 litera (c) punctul (ii) din Directiva privind ordinul european de anchetă.

Având în vedere ansamblul acestor diferențe dintre Decizia-cadru 2002/584 și Directiva privind ordinul european de anchetă, Curtea a decis că interpretarea reținută în hotărârile sale recente¹⁸⁹ potrivit căreia noțiunea de „autoritate judiciară emitentă”, în sensul acestei decizii-cadru, nu acoperă parchetele dintr-un stat membru care sunt expuse riscului de a fi supuse unor instrucțiuni individuale care provin de la puterea executivă nu este aplicabilă în contextul Directivei privind ordinul european de anchetă.

3. Confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea

În Hotărârea „*Agro In 2001*” (C-234/18, [EU:C:2020:221](#)), pronunțată la 19 martie 2020, Curtea a statuat că Decizia-cadru privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea¹⁹⁰ nu se opune unei reglementări a unui stat membru care prevede că confiscarea bunurilor dobândite în mod ilegal este dispusă de o instanță națională la finalul unei proceduri care nu este condiționată nici de constatarea unei infracțiuni, nici, *a fortiori*, de condamnarea presupușilor autori ai unei astfel de infracțiuni.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unui litigiu între comisia bulgară însărcinată cu combaterea corupției și confiscarea bunurilor dobândite ilegal (denumită în continuare „comisia însărcinată cu confiscarea bunurilor”), pe de o parte, și BP, o persoană privată, precum și mai multe persoane fizice și morale asociate cu BP sau controlate de acesta, pe de altă parte, referitor la o cerere de confiscare a unor bunuri dobândite ilegal de BP și de aceste persoane. O procedură penală fusese inițiată împotriva lui BP, în calitate sa de președinte al consiliului de supraveghere al unei bănci bulgare, pentru instigare a altor persoane la deturnarea unor fonduri ale acestei bănci între 2011 și 2014. La momentul efectuării trimiterii preliminare, această procedură penală nu condusesese însă la nicio condamnare definitivă. În urma unei anchete care îl viza, printre alții, pe BP, din care rezulta că acesta din urmă dobândise bunuri pe care le finanțase cu resurse ilegale, comisia însărcinată cu confiscarea bunurilor a inițiat o procedură civilă la instanța de trimitere, solicitând printre altele să se dispună confiscarea bunurilor lui BP și ale membrilor familiei sale. Or, potrivit lui BP și celorlalte persoane vizate, o confiscare de bunuri nu ar putea interveni decât în temeiul unei condamnări definitive de natură penală.

Curtea a respins acest raționament. Ea a arătat că, ținând seama în special de obiectivele și de modul de redactare a dispozițiilor Deciziei-cadru 2005/212, este necesar să se considere că decizia menționată este un act care urmărește să impună statelor membre să aplice norme minime comune de confiscare a instrumentelor și a produselor infracțiunilor pentru a facilita recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare de confiscare adoptate în cadrul procedurilor penale. În consecință, Curtea a statuat că Decizia-cadru 2005/212 nu reglementează confiscarea unor instrumente și a unor produse provenite din activități ilegale care este dispusă de o instanță a unui stat membru în cadrul unei proceduri care nu are legătură cu constatarea uneia sau mai multor infracțiuni. Apreciind că decizia pe care instanța de trimitere este chemată să o adopte în cauza principală nu se înscrie în cadrul unei proceduri care are legătură cu una sau cu mai multe infracțiuni, ci în cadrul unei proceduri de natură civilă care are legătură cu bunuri despre care se pretinde că au fost dobândite ilegal și se desfășoară independent de o astfel de procedură penală, Curtea a arătat că această decizie nu intră în domeniul de aplicare al Deciziei-cadru 2005/212.

¹⁸⁹ Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)* (C-508/18 și C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), și Hotărârea Curții din 27 mai 2019, *PF (Procurorul General al Lituaniei)* (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)).

¹⁹⁰ Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea (JO 2005, L 68, p. 49, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 147).

4. Despăgubirea victimelor infracționalității

În Hotărârea *Presidenza del Consiglio dei Ministri* (C-129/19, [EU:C:2020:566](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat, în primul rând, că regimul răspunderii extracontractuale a unui stat membru pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului Uniunii are vocația de a se aplica, pentru motivul că acest stat membru nu a transpus în timp util articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2004/80¹⁹¹, în privința victimelor care au reședința în statul membru respectiv, pe teritoriul căruia a fost săvârșită prin violență infracțiunea intenționată. În al doilea rând, Curtea a declarat că o despăgubire forfetară acordată victimelor unei violențe sexuale în temeiul unui sistem național de despăgubire a victimelor infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență nu poate fi calificată drept „echitabilă și corespunzătoare” în sensul aceleiași dispoziții dacă este stabilită fără a se ține seama de gravitatea consecințelor pentru victime ale infracțiunii săvârșite și nu reprezintă, așadar, o contribuție adecvată la repararea prejudiciului material și moral suferit.

În speță, în luna octombrie 2005, BV, o cetățeană italiană cu reședința în Italia, a fost victima unor violențe sexuale săvârșite pe teritoriul statului membru menționat. Cei 50 000 de euro pe care autorii acestor violențe fuseseră obligați să îi plătească reclamantei cu titlu de daune interese nu i-au putut fi însă plătiți ca urmare a faptului că aceștia s-au sustras executării. În luna februarie 2009, BV a chemat în judecată Presidenza del Consiglio dei Ministri (Cabinetul prim-ministrului, Italia) pentru repararea prejudiciului pe care pretindea că l-a suferit ca urmare a netranspunerii în timp util de către Republica Italiană a Directivei 2004/80¹⁹². În cursul acestei proceduri, Cabinetul prim-ministrului a fost obligat în primă instanță la plata către BV a sumei de 90 000 de euro, cuantumul fiind redus la 50 000 de euro în apel.

Sesizată cu recursul declarat de Cabinetul prim-ministrului, instanța de trimitere ridică, pe de o parte, problema posibilei aplicări a regimului răspunderii extracontractuale a unui stat membru, ca urmare a transpunerii tardive a Directivei 2004/80, în privința unor victime ale infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență care nu se aflau într-o situație transfrontalieră. Pe de altă parte, ea avea o îndoială cu privire la caracterul „echitabil și corespunzător”, în sensul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2004/80, al sumei forfetare de 4 800 de euro prevăzute de reglementarea italiană¹⁹³ pentru despăgubirea victimelor unei violențe sexuale.

În ceea ce privește prima dintre aceste întrebări, Curtea a amintit mai întâi condițiile care permit stabilirea răspunderii statelor membre pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii, și anume existența unei norme de drept al Uniunii încălcate care acordă drepturi particularilor, o încălcare suficient de gravă a acestei norme și o legătură de cauzalitate între respectiva încălcare și prejudiciul suferit de particulari. În speță, ținând seama de formularea articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2004/80, de contextul său și de obiectivele sale, Curtea a arătat în special că prin această dispoziție legiuitorul Uniunii a optat nu pentru instituirea de către fiecare stat membru a unui sistem de despăgubire specific, limitat numai la victimele infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență care se află într-o situație transfrontalieră, ci

191 | Directiva 2004/80/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracționalității (JO 2004, L 261, p. 15, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 31, rectificare în JO 2016, L 126, p. 85).

192 | Potrivit articolului 12 alineatul (2) din directivă, „[t]oate statele membre asigură că dispozițiile de drept intern prevăd existența unui sistem de despăgubire a victimelor infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență pe teritoriile lor respective care să garanteze o despăgubire echitabilă și corespunzătoare a victimelor”.

193 | Trebuie să se observe că, ulterior introducerii acestei acțiuni în răspundere extracontractuală îndreptate împotriva Republicii Italiene, acest stat membru a instituit un sistem de despăgubire a victimelor infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență pe teritoriul italian, indiferent dacă au sau nu reședința în Italia. Sistemul menționat acoperă de asemenea, în mod retroactiv, faptele care intră în sfera acestei infracționalități săvârșite începând cu 1 iulie 2005.

pentru aplicarea în favoarea acestor victime a sistemelor naționale de despăgubire a victimelor infracțiunilor menționate săvârșite pe teritoriile respective ale statelor membre. La finalul analizei sale, Curtea a considerat că Directiva 2004/80 impune fiecărui stat membru obligația de a se dota cu un sistem de despăgubire care să privească toate victimele infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență pe teritoriul său, iar nu numai victimele care se află într-o situație transfrontalieră. Din ceea ce precedă, Curtea a dedus că Directiva 2004/80 conferă dreptul de a obține o despăgubire echitabilă și corespunzătoare nu numai victimelor acestor infracțiuni care se află într-o astfel de situație, ci și victimelor care au reședința obișnuită pe teritoriul statului membru în care a fost săvârșită infracțiunea. În consecință, sub rezerva îndeplinirii celorlalte două condiții citate anterior, un particular are dreptul la repararea prejudiciilor cauzate de încălcarea de către un stat membru a obligației sale care decurge din articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2004/80, iar aceasta independent de aspectul dacă acest particular se afla sau nu într-o situație transfrontalieră în momentul în care a fost victima infracțiunii în cauză.

În ceea ce privește a doua întrebare, Curtea a constatat că, în lipsa vreunei indicații în cuprinsul articolului 12 alineatul (2) din Directiva 2004/80 referitoare la cuantumul despăgubirii care ar trebui să corespundă unei despăgubiri „echitabile și corespunzătoare”, dispoziția menționată recunoaște statelor membre o marjă de apreciere în acest scop. Însă, deși această despăgubire nu trebuie să asigure neapărat o reparare integrală a prejudiciului material și moral suferit de victimele infracțiunilor intenționate săvârșite prin violență, ea nu poate să aibă nici un caracter pur simbolic sau vădit insuficient în raport cu gravitatea consecințelor pentru aceste victime ale infracțiunii săvârșite. Potrivit Curții, despăgubirea acordată unor asemenea victime în temeiul dispoziției respective trebuie, astfel, să compenseze într-o măsură adecvată suferințele la care au fost expuse. În această privință, Curtea a precizat de asemenea că o despăgubire forfetară a acestor victime poate fi calificată drept „echitabilă și corespunzătoare” în măsura în care baremul despăgubirilor este suficient de detaliat, astfel încât să se evite ca despăgubirea forfetară prevăzută pentru un anumit tip de violență să se poată dovedi, având în vedere împrejurările unui caz particular, vădit insuficientă.

XI. Transporturi

În Hotărârea *Transportes Aéreos Portugueses* (C-74/19, [EU:C:2020:460](#)), pronunțată la 11 iunie 2020, Curtea a precizat noțiunile „împrejurări excepționale” și „măsură rezonabilă” în sensul Regulamentului nr. 261/2004¹⁹⁴ (denumit în continuare „Regulamentul privind drepturile pasagerilor aerieni”). Astfel, Curtea a statuat că, în anumite condiții, comportamentul perturbator al unui pasager care a determinat o deviere a aeronavei, aflată la originea întârzierii zborului, constituie o „împrejurare excepțională” și că un operator efectiv de transport aerian se poate prevala de această „împrejurare excepțională”, care nu a afectat zborul anulat sau întârziat, ci un zbor anterior operat de el însuși cu aceeași aeronavă. Curtea a considerat de asemenea că redirectionarea unui pasager de către operatorul de transport aerian prin intermediul unui zbor ulterior operat de el însuși și care îl determină pe acest pasager să ajungă în ziua următoare zilei prevăzute inițial nu constituie o „măsură rezonabilă” care îl exonerează pe acest operator de obligația sa de compensare decât dacă sunt îndeplinite anumite condiții.

¹⁹⁴ | Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 (JO 2004, L 46, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 12, p. 218).

Litigiul principal se desfășura între un pasager și operatorul de transport aerian Transportes Aéreos Portugueses (TAP), în legătură cu refuzul acestuia din urmă de a acorda o compensație acestui pasager pentru prejudiciul pe care l-a suferit din cauza faptului că zborul cu legătură directă a suferit o întârziere prelungită la sosirea la destinația sa finală. Operatorul de transport aerian refuzase să admită cererea de compensare pentru motivul că întârzierea zborului în cauză își avea originea în comportamentul perturbator al unui pasager intervenit pe un zbor anterior operat cu aceeași aeronavă și care a condus la devierea aeronavei și că această împrejurare trebuia calificată drept „excepțională” în sensul Regulamentului privind drepturile pasagerilor aerieni¹⁹⁵, ceea ce o exonera de obligația sa de compensare prevăzută de același regulament¹⁹⁶.

Instanța națională sesizată cu cauza avea îndoieli cu privire la calificarea juridică a împrejurării aflate la originea acestei întârzieri, cu privire la aspectul dacă un operator de transport aerian se poate prevala de o asemenea împrejurare atunci când aceasta a afectat aeronava care a efectuat zborul în cauză, dar cu ocazia unui zbor prealabil acestuia din urmă, precum și cu privire la caracterul rezonabil al măsurilor puse în aplicare de acest operator de transport.

În această privință, Curtea a amintit că operatorul de transport aerian nu este obligat să acorde compensații pasagerilor în cazul în care poate face dovada că anularea sau întârzierea la sosire a zborului egală cu sau mai mare de trei ore este cauzată de „împrejurări excepționale” care nu ar fi putut fi evitate în pofida adoptării tuturor măsurilor rezonabile și că, în cazul apariției unei astfel de împrejurări, a luat măsurile adaptate situației, utilizând toate mijloacele umane sau materiale și mijloacele financiare de care dispunea pentru a evita ca aceasta să conducă la anularea sau la întârzierea prelungită a zborului în cauză, fără a i se putea impune să accepte sacrificii care nu puteau fi asumate în raport cu capacitățile întreprinderii sale.

În primul rând, Curtea a amintit că pot fi calificate drept „împrejurări excepționale”, în sensul Regulamentului privind drepturile pasagerilor, evenimentele care, prin natura sau prin originea lor, nu sunt inerente exercitării normale a activității operatorului de transport aerian în cauză și scapă de sub controlul efectiv al acestuia, aceste două condiții fiind cumulative. Astfel de împrejurări pot apărea în special în cazul unor riscuri legate de siguranță.

După ce a arătat că comportamentul perturbator al unui pasager care a determinat o deviere a aeronavei pune efectiv în cauză siguranța zborului în cauză, Curtea a apreciat, pe de o parte, că comportamentul respectiv nu era inerent exercitării normale a activității operatorului de transport aerian. Pe de altă parte, un astfel de comportament nu putea fi, în principiu, controlat de acesta din urmă, din moment ce, *primo*, comportamentul unui pasager și reacțiile sale la solicitările echipajului nu sunt previzibile și, *secundo*, la bordul unei aeronave, comandantul și echipajul nu dispun decât de mijloace limitate pentru a controla un asemenea comportament.

Cu toate acestea, Curtea a precizat că comportamentul în cauză nu poate fi considerat ca scăpând de sub controlul efectiv al operatorului efectiv de transport aerian în cauză și, prin urmare, calificat drept „împrejurare excepțională” dacă rezultă că operatorul de transport a contribuit la apariția comportamentului sau dacă a fost în măsură să îl anticipateze și să ia măsurile adecvate la un moment în care putea să facă acest lucru fără consecințe importante asupra desfășurării zborului în cauză, întemeindu-se pe semne de avertizare ale unui astfel de comportament. Aceasta poate fi situația în special în cazul în care operatorul de transport aerian a efectuat îmbarcarea unui pasager care prezenta deja tulburări ale comportamentului anterior sau chiar în timpul îmbarcării.

¹⁹⁵ | Articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004.

¹⁹⁶ | Articolul 5 alineatul (1) litera (c) și articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 261/2004.

În al doilea rând, Curtea a precizat că un operator de transport aerian trebuie să poată, pentru a se exonera de obligația de compensare a pasagerilor în cazul întârzierii prelungite sau al anulării unui zbor, să se prevaleze de o „împrejurare excepțională” care a afectat un zbor anterior operat de el însuși cu aceeași aeronavă, cu condiția să existe o legătură directă de cauzalitate între apariția acestei împrejurări care a afectat un zbor anterior și întârzierea sau anularea unui zbor ulterior, aspect a cărui apreciere revine instanței naționale, ținând seama de elementele de fapt aflate la dispoziția sa și având în vedere în special modalitățile de exploatare a aeronavei în discuție.

În al treilea rând, Curtea a considerat că, în cazul apariției unei „împrejurări excepționale”, operatorul de transport aerian care intenționează să se exonereze de obligația de compensare a pasagerilor trebuie să pună în aplicare toate mijloacele aflate la dispoziția sa pentru a asigura o redirectionare rezonabilă, satisfăcătoare și cât mai repede posibil, printre care figurează căutarea altor zboruri directe sau indirecte operate eventual de alți operatori de transport aerian care aparțin sau nu aceleiași alianțe aeriene și care sosesc la o oră mai puțin tardivă decât zborul următor al operatorului de transport aerian în cauză.

În consecință, nu se poate considera că operatorul de transport aerian a pus în aplicare toate mijloacele de care dispunea limitându-se să ofere pasagerului în cauză o redirectionare spre destinația sa finală cu zborul următor operat de el însuși și care sosește la destinație în ziua următoare zilei prevăzute inițial pentru sosirea sa, cu excepția cazului în care nu exista niciun loc disponibil la un alt zbor direct sau indirect care să permită pasagerului în cauză să își atingă destinația finală mai puțin tardiv decât zborul următor al operatorului de transport aerian în cauză sau a cazului în care realizarea unei astfel de redirectionări constituie pentru acest operator de transport aerian un sacrificiu care nu poate fi asumat în raport cu capacitățile întreprinderii sale la momentul relevant.

XII. Concurență

1. Norme aplicabile întreprinderilor

1.1. Înțelegeri

În materia înțelegerilor trebuie semnalate trei hotărâri. Prima hotărâre privește aplicabilitatea normelor de concurență în cazul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete. A doua hotărâre privește criteriile aplicabile pentru a stabili dacă acordurile interbancare care uniformizează nivelul comisioanelor interbancare aduc atingere concurenței. În sfârșit, a treia hotărâre privește efectele angajamentelor propuse de o întreprindere unei autorități de concurență cu privire la drepturile contractuale ale cocontractanților săi.

În Hotărârea **Generics (UK) și alții** (C-307/18, [EU:C:2020:52](#)), pronunțată la 30 ianuarie 2020, Curtea a precizat criteriile aplicabile calificării drept acorduri de soluționare amiabilă a unor litigii între titularul de brevete farmaceutice, pe de o parte, și producătorii de medicamente generice, pe de altă parte, în raport cu interzicerea practicilor sau a acordurilor având ca obiect sau ca efect restrângerea concurenței (articolul 101 TFUE) și cu interzicerea abuzurilor de poziție dominantă (articolul 102 TFUE).

Competition Appeal Tribunal (Tribunalul de Apel pentru Concurență, Regatul Unit) a sesizat Curtea cu o cerere de decizie preliminară într-o cauză referitoare la examinarea legalității unei decizii adoptate de Competition and Markets Authority (Autoritatea pentru Concurență și Piețe, Regatul Unit) împotriva a diferiți producători de medicamente generice și a grupului farmaceutic GlaxoSmithKline (denumit în continuare „GSK”) în legătură cu acordurile de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete (denumită în continuare „decizia atacată”). GSK era titularul unui brevet pentru ingredientul farmaceutic activ al medicamentului antidepressiv paroxetină și al unor brevete secundare care protejau anumite procedee de fabricație a acestui ingredient. Atunci când brevetul principal al GSK a ajuns la expirare, în anul 1999, mai mulți producători de medicamente generice au preconizat introducerea paroxetinei generice pe piața britanică. GSK a inițiat însă acțiuni în contrafacere împotriva acestor producători de medicamente generice, care au contestat la rândul lor validitatea unuia dintre brevetele secundare ale GSK. Ulterior, GSK și producătorii de medicamente generice au încheiat acorduri de soluționare amiabilă a acestor litigii, în cadrul cărora aceștia din urmă acceptau să renunțe, într-o perioadă convenită, la intrarea pe piață cu propriile medicamente generice în schimbul unor plăți din partea GSK (denumite în continuare „acordurile în cauză”). Prin decizia atacată, Competition and Markets Authority a estimat că acordurile în cauză încălcau interdicția de a încheia acorduri de restrângere a concurenței și constituiau din partea GSK un abuz de poziție sa dominantă pe piața relevantă. În consecință, această autoritate a aplicat sancțiuni pecuniare părților la aceste acorduri.

Curtea a subliniat mai întâi că un acord între întreprinderi nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE decât cu condiția să afecteze defavorabil și în mod semnificativ concurența în cadrul pieței interne, ceea ce presupune ca aceste întreprinderi să se afle cel puțin într-un raport de concurență potențială. În ceea ce privește producătorii de medicamente generice care nu intraseră încă pe piață la data încheierii unor asemenea acorduri, ea a arătat că raportul de concurență potențială necesar presupune demonstrarea existenței unor posibilități reale și concrete de acces pe piață. În acest scop, Curtea a statuat că trebuie să se aprecieze, pentru fiecare producător de medicamente generice vizat, existența unei intenții ferme și a unei capacități proprii de acces pe piață, având în vedere demersurile pregătitoare

inițiate de acesta, precum și lipsa unor bariere la intrare care să prezinte un caracter insurmontabil. Eventualele drepturi de brevet nu stabilesc, prin ele însele, asemenea bariere, potrivit Curții, din moment ce validitatea lor poate fi contestată.

În ceea ce privește noțiunea de „restrângere a concurenței prin obiect”, Curtea a amintit că o asemenea calificare este condiționată de constatarea unui grad suficient de nocivitate a acordurilor în cauză pentru concurență, având în vedere conținutul, obiectivele și contextul lor economic și juridic. Potrivit Curții, ținând seama de diminuarea semnificativă a prețului de vânzare a medicamentelor ca urmare a intrării pe piață a versiunii lor generice, o asemenea nocivitate poate fi admisă atunci când transferurile de valoare prevăzute de un acord precum acordurile în cauză nu pot, din cauza importanței lor, să aibă altă explicație decât cea legată de interesul comercial al părților la acord de a nu intra într-o concurență prin merite și, pentru acest motiv, determină producătorii de medicamente generice să renunțe la intrarea pe piața vizată. Pentru calificarea drept „restrângere a concurenței prin obiect”, Curtea a impus de asemenea luarea în considerare a eventualelor efecte proconcurențiale aferente acordurilor în cauză, în măsura în care acestea sunt dovedite. Ea a precizat însă că o asemenea luare în considerare are loc numai în cadrul analizei nocivității suficiente a acordului preconizat. Curtea a dedus din aceasta că revine instanței naționale sarcina de a aprecia, pentru fiecare acord preconizat, dacă efectele proconcurențiale dovedite sunt suficiente pentru a permite existența unor îndoeli rezonabile cu privire la caracterul său suficient de nociv pentru concurență.

În ceea ce privește aspectul dacă un acord de soluționare amiabilă precum cele în discuție poate fi calificat drept „restrângere a concurenței prin efect”, Curtea a precizat că, pentru a aprecia existența unor efecte potențiale sau reale ale unui asemenea acord asupra concurenței, trebuie să se determine jocul probabil al pieței și structura sa în lipsa practicii coluzorii, fără să fie necesar să se stabilească probabilitatea ca producătorul de medicamente generice vizat să obțină câștig de cauză sau cea a încheierii unui acord de soluționare amiabilă mai puțin restrictiv pentru concurență.

În răspunsul la întrebările referitoare la noțiunea de „abuz de poziție dominantă”, Curtea a statuat, în primul rând, că piața produselor trebuie determinată ținând seama și de versiunile generice ale medicamentului al cărui procedeu de fabricație rămâne protejat de un brevet, cu condiția să se poată stabili că producătorii lor sunt în măsură să intre pe piață cu o forță suficientă pentru a putea exercita o contrapondere serioasă față de producătorul de medicamente princeps prezent deja pe această piață. În al doilea rând, Curtea a arătat că constatarea unui abuz de poziție dominantă presupune o atingere adusă structurii concurențiale a pieței care să depășească simplele efecte proprii ale fiecăruia dintre acordurile vizate, care sunt sancționate în temeiul articolului 101 TFUE. Mai precis, aceasta a indicat că, ținând seama în special de posibilele efecte restrictive asupra concurenței cumulative ale diferitor acorduri, încheierea acestora, în măsura în care se înscrie într-o strategie contractuală de ansamblu, este susceptibilă să producă pe piață un efect de excludere semnificativ, privând consumatorul de beneficiile intrării pe această piață a unor concurenți potențiali care produc propriul medicament și, prin urmare, rezervând direct sau indirect respectiva piață pentru producătorul medicamentului princeps vizat. Curtea a amintit, în ultimul rând, că un astfel de comportament poate fi justificat dacă autorul său dovedește că efectele sale anticoncurențiale pot fi contrabalansate sau chiar depășite de avantaje în termeni de eficacitate care profită deopotrivă consumatorilor. În scopul acestei evaluări comparative, efectele favorabile pentru concurență ale comportamentului în cauză trebuie luate în considerare fără a ține seama de obiectivele urmărite de autorul său.

În Hotărârea **Budapest Bank și alții** (C-228/18, [EU:C:2020:265](#)), pronunțată la 2 aprilie 2020, Curtea a precizat criteriile aplicabile pentru a stabili dacă acordurile încheiate între instituțiile financiare cu privire la comisioanele aplicate pentru operațiunile de plată cu cardul constituie practici sau acorduri având ca obiect restrângerea concurenței, interzise de articolul 101 TFUE.

Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) a sesizat Curtea cu o cerere de decizie preliminară în cadrul unui litigiu între Gazdasági Versenyhivatal (Autoritatea de Concurență, Ungaria), pe de o parte, și doi furnizori de servicii de plată cu cardul, Visa și MasterCard, precum și șase instituții de credit, pe de altă parte, în legătură cu o decizie adoptată în anul 2009 de respectiva autoritate de concurență. Prin această decizie, autoritatea de concurență a constatat în special existența unui acord anticoncurențial privind așa-numitele comisioane „interbancare” și, în consecință, a aplicat unui număr de șapte instituții financiare părți la acord, precum și Visa și MasterCard amenzi în diferite cquantumuri.

Potrivit elementelor prezentate de instanța națională, comisioanele interbancare sunt sume care trebuie plătite de instituțiile financiare care furnizează operatorilor economici terminale de plată (denumite în continuare „băncile de acceptare”) instituțiilor financiare emitente ale cardurilor de plată (denumite în continuare „băncile emitente”), în calitate de membri ai sistemului de plată propus de Visa sau de MasterCard, atunci când este efectuată o operațiune de plată cu cardul. Șapte instituții financiare, care reprezentau o parte preponderentă a piețelor naționale relevante, s-au pus de acord, în luna aprilie 1996, pentru a determina, pe categorii de operatori, nivelul minim al comisionului pentru servicii care trebuia achitat de aceștia din urmă. În luna octombrie 1996 a intervenit un al doilea acord (denumit în continuare „acordul privind CIM”), negociat în numele Visa și al MasterCard, prin care se urmărea uniformizarea cuantumului comisioanelor interbancare datorate în cadrul acestor două sisteme de plată. În urma examinării acordului privind CIM, autoritatea de concurență a reținut, pentru perioada care începe la data aderării Ungariei la Uniunea Europeană, existența unei încălcări a articolului 101 TFUE în privința tuturor instituțiilor financiare care au aderat succesiv la acordul privind CIM, precum și în privința Visa și a MasterCard. În opinia sa, definirea unui nivel și a unei structuri uniforme ale comisionului interbancar aplicabil și, în ceea ce privește Visa și MasterCard, stabilirea unui cadru în acest scop în regulamentul intern al fiecăreia ar constitui un acord care intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 TFUE, întrucât nu numai că ar avea ca obiect restrângerea concurenței, ci ar produce și un efect de restrângere a concurenței.

Curtea a statuat mai întâi că articolul 101 alineatul (1) TFUE nu se opune ca un comportament anticoncurențial să fie considerat ca având atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței, în sensul acestei dispoziții. Chemată să precizeze raportul dintre aceste două categorii de restrângeri ale concurenței, Curtea a amintit că o coordonare între întreprinderi presupune o restrângere a concurenței „prin obiect” atunci când prezintă, în sine, un grad suficient de nocivitate, fără a fi necesar să se examineze efectele acesteia asupra concurenței. Cu toate acestea, atunci când se consideră că unul și același comportament are atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței, revine autorității sau instanței competente sarcina de a-și susține constatările în aceste scopuri prin probele necesare și de a preciza în ce măsură probele respective se referă la oricare dintre tipurile de restrângere astfel constatată.

În continuare, Curtea a abordat problema calificării care poate fi dată acordului în cauză în raport cu articolul 101 alineatul (1) TFUE, nu fără să fi amintit în prealabil că aprecierea finală cu privire la acest aspect revenea instanței naționale.

Curtea a arătat de la bun început că, având în vedere conținutul acordului privind CIM, acesta uniformizase cuantumul comisioanelor interbancare plătibile de către băncile de acceptare băncilor emitente pentru operațiunile de plată realizate cu cardul de unul dintre sistemele de plată, afectând astfel un element de concurență atât între cele două sisteme de plată avute în vedere, cât și între băncile de acceptare. Or, Curtea a observat că, deși acordul în cauză nu a determinat în mod direct comisioanele pentru servicii, o restrângere „prin obiect” ar putea fi totuși admisă dacă un astfel de acord ar trebui să fie analizat ca o stabilire indirectă a prețurilor în sensul articolului 101 alineatul (1) litera (a) TFUE sau un comportament cu o nocivitate echivalentă pentru concurența în cadrul pieței interne.

Constatând totuși că nocivitatea impusă pentru calificarea drept restrângere „prin obiect” nu reieșea în mod necesar din elementele prezentate Curții cu privire la conținutul acordului, Curtea a examinat elementele aflate la dispoziția sa cu privire la obiectivele urmărite de acordul privind CIM. Având în vedere aceste elemente, Curtea a considerat că nu se putea exclude că obiectivul urmărit de acordul privind CIM nu consta în asigurarea unui prag minim al comisioanelor, ci în instituirea unui anumit echilibru între activitățile de „emitere” și cele de „acceptare” în cadrul fiecăruia dintre sistemele de plată cu cardul vizate în speță. În această privință, Curtea a considerat pertinentă împrejurarea potrivit căreia părțile la acord cuprindeau atât băncile emitente, cât și băncile de acceptare. Or, dacă ar reieși din verificările care trebuie realizate cu privire la acest aspect de instanța națională că acordul privind CIM ar fi avut drept consecință, prin neutralizarea concurenței dintre cele două sisteme de plată cu cardul în cauză în privința comisioanelor interbancare, intensificarea concurenței în ceea ce privește alte caracteristici ale acestor sisteme, aceasta ar implica, potrivit Curții, efectuarea unei aprecieri a concurenței care ar fi existat pe piața avută în vedere în lipsa acordului privind CIM și, prin urmare, analiza efectelor acestui acord.

În consecință, Curtea a considerat că nu i-au fost prezentate elemente suficiente pentru a-i permite să stabilească dacă neutralizarea concurenței în privința comisioanelor interbancare demonstrează în sine un grad suficient de nocivitate a acordului privind CIM pentru a nu impune examinarea efectelor sale, atât în privința concurenței dintre cele două sisteme de plată cu cardul, cât și în privința concurenței pe piața de acceptare. Curtea a subliniat că o limitare prin acordul privind CIM a presiunii la creșterea comisioanelor interbancare care s-ar fi produs în lipsa unui acord era totuși relevantă pentru examinarea existenței unei restricții rezultate din acest acord.

Curtea a interpretat, așadar, articolul 101 alineatul (1) TFUE în sensul că un acord interbancar care stabilește la aceeași valoare comisionul interbancar ce revine, atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul, băncilor emitente ale cardului respectiv nu poate fi calificat drept acord care are „ca obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în sensul acestei dispoziții, cu excepția cazului în care se poate considera că acest acord, având în vedere termenii săi, obiectivele sale și contextul său, prezintă gradul de nocivitate suficient pentru concurență pentru a fi calificat astfel, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

În Hotărârea **Groupe Canal +/Comisia** (C-132/19 P, [EU:C:2020:1007](#)), pronunțată la 9 decembrie 2020, Curtea a anulat o decizie a Comisiei Europene prin care deveneau obligatorii, în temeiul articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003¹⁹⁷, angajamente propuse de o întreprindere, respectiv Paramount Pictures International Ltd și societatea-mamă a acesteia, Viacom Inc. (denumite în continuare, împreună, „Paramount”). Paramount încheiase cu principalele canale de televiziune cu plată din Uniunea Europeană, printre care figurează Sky UK Ltd și Sky plc (denumite în continuare, împreună, „Sky”), precum și Groupe Canal + SA (denumită în continuare „Groupe Canal +”), acorduri de licență pentru conținut audiovizual.

La 13 ianuarie 2014, Comisia a inițiat o investigație cu privire la posibile restricții care ar aduce atingere furnizării serviciilor de televiziune cu plată în cadrul acordurilor de licență în cauză, pentru a aprecia compatibilitatea acestora cu articolul 101 TFUE și cu articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (denumit în continuare „Acordul privind SEE”). La 23 iulie 2015, această investigație a determinat-o să adreseze Paramount o comunicare privind obiecțiunile referitoare la anumite clauze care figurau în acordurile de licență pe care le încheiase cu Sky. În speță, era vorba despre două clauze conexe, dintre care prima urmărea să excludă sau să limiteze posibilitatea Sky de a răspunde pozitiv la cereri nesolicitate care proveneau de la consumatori care aveau reședința în SEE, dar în afara Regatului Unit și a Irlandei, în vederea furnizării de

¹⁹⁷ | Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

servicii de distribuție de televiziune, în timp ce a doua impunea Paramount să introducă o clauză în acordurile pe care le încheia cu canalele de televiziune stabilite în SEE, dar în afara Regatului Unit, care cuprindea o interdicție similară pentru aceste canale de televiziune în legătură cu astfel de cereri care proveneau de la consumatori cu reședința în Regatul Unit sau în Irlanda. În această privință, Comisia a considerat că acordurile care conduceau prin asemenea clauze la o exclusivitate teritorială absolută puteau constitui o restrângere a concurenței „prin obiect”, în sensul articolului 101 TFUE și al articolului 53 din Acordul privind SEE, în măsura în care reconstituiau împărțirea piețelor naționale și erau contrare obiectivului tratatului care urmărea stabilirea unei piețe unice. Prin scrisoarea din 4 decembrie 2015, Comisia a comunicat această apreciere, precum și o concluzie preliminară societății Groupe Canal +, în calitate sa de terț interesat.

La rândul său, Paramount a propus angajamente pentru a răspunde preocupărilor exprimate de Comisie. În această privință, ea s-a declarat dispusă, printre altele, să nu mai respecte și nici să nu acționeze în vederea asigurării respectării clauzelor care conduceau la o protecție teritorială absolută a canalelor de televiziune și care figurau în acordurile de licență încheiate între Paramount și acestea.

După ce a primit observații din partea altor terți interesați, printre care Groupe Canal +, Comisia, prin decizia din 26 iulie 2016¹⁹⁸ (denumită în continuare „decizia în litigiu”), a acceptat și a conferit caracter obligatoriu angajamentelor astfel propuse, după cum prevede articolul 9 din Regulamentul nr. 1/2003. Paramount a notificat atunci Groupe Canal + conținutul angajamentelor cărora în acest mod li s-a conferit caracter obligatoriu și implicațiile acestora, în speță intenția sa de a nu mai asigura respectarea exclusivității teritoriale absolute acordate acestora pe piața franceză. Considerând că asemenea angajamente, asumate în cadrul unei proceduri care implică numai Comisia și Paramount, nu i se pot opune, Groupe Canal + a sesizat Tribunalul cu o acțiune având ca obiect anularea deciziei în litigiu, care a fost respinsă prin Hotărârea din 12 decembrie 2018¹⁹⁹ (denumită în continuare „hotărârea atacată”).

În Hotărârea din 9 decembrie 2020, Curtea, sesizată cu recursul introdus de Groupe Canal +, a constatat că aprecierea efectuată de Tribunal cu privire la caracterul proporțional al atingerii aduse intereselor terților care rezultă din decizia în litigiu era afectată de erori de drept. În consecință, aceasta a anulat hotărârea atacată și, pronunțându-se în mod definitiv asupra litigiului, a anulat de asemenea decizia în litigiu. În acest context, Curtea a adus noi precizări cu privire la corelarea prerogativelor Comisiei și, respectiv, ale instanțelor naționale în punerea în aplicare a normelor de concurență ale Uniunii.

În primul rând, Curtea a statuat că Tribunalul a respins în mod întemeiat motivul fundamentat pe un abuz de putere, care urmărea în esență să demonstreze că prin adoptarea deciziei în litigiu Comisia a eludat procesul legislativ privind chestiunea geoblocării. În această privință, Curtea a aprobat în special analiza Tribunalului prin care acesta a arătat că, atât timp cât procesul legislativ privind chestiunea geoblocării nu a condus la adoptarea unui text legislativ, acest proces nu aduce atingere competențelor cu care este învestită Comisia în temeiul articolului 101 TFUE și al Regulamentului nr. 1/2003. Or, în speță era cert că decizia în litigiu fusese adoptată în temeiul unor astfel de competențe, anterior finalizării procesului legislativ în discuție.

În al doilea rând, Curtea a statuat că Tribunalul a respins tot cu o motivare suficientă și lipsită de orice eroare de drept argumentele Groupe Canal + care urmăreau să demonstreze caracterul licit al clauzelor pertinente în raport cu articolul 101 alineatul (1) TFUE și, prin urmare, lipsa de temei a preocupărilor aflate la originea deciziei în litigiu. Astfel, în măsura în care acordurile de licență în discuție cuprindeau clauze care urmăreau eliminarea prestării transfrontaliere a serviciilor de radiodifuziune a conținutului audiovizual în cauză și

198 | Decizia Comisiei Europene din 26 iulie 2016 cu privire la o procedură inițiată în temeiul articolului 101 TFUE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (Cazul AT.40023 – Acces transfrontalier la servicii de televiziune cu plată).

199 | Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2018, **Groupe Canal +/Comisia** (T-873/16, [EU:T:2018:904](#)).

confereau în acest scop canalelor de televiziune o protecție teritorială absolută garantată prin obligații reciproce, Tribunalul a putut constata în mod valabil că astfel de clauze erau, fără a aduce atingere unei eventuale decizii prin care se constată definitiv existența sau absența unei încălcări a articolului 101 alineatul (1) TFUE ca urmare a unei examinări complete, de natură să dea naștere pentru Comisie unor preocupări în materie de concurență. Din aceeași perspectivă, Curtea a subliniat caracterul preliminar propriu evaluării naturii anticoncurențiale a comportamentului în cauză în cadrul unei decizii adoptate în temeiul articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003. În consecință, Tribunalul reținuse de asemenea în mod întemeiat că articolul 101 alineatul (3) TFUE nu este aplicabil decât dacă a fost constatată în prealabil o încălcare a articolului 101 alineatul (1) TFUE, astfel încât nu îi revenea acestuia, în cadrul controlului de legalitate al unei decizii adoptate în temeiul articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003, sarcina de a se pronunța cu privire la criticile întemeiate pe condițiile de aplicare a articolului 101 alineatul (3) TFUE.

În al treilea rând, Curtea a aprobat faptul că Tribunalul considerase că clauzele pertinente puteau să dea naștere în mod valabil pentru Comisie unor preocupări în materie de concurență în ceea ce privește ansamblul SEE, fără să fie supusă obligației de a analiza una câte una piețele naționale în cauză. Astfel, în măsura în care clauzele pertinente urmăreau împărțirea piețelor naționale, Tribunalul a amintit în mod întemeiat că asemenea acorduri ar putea fi de natură să pună în pericol buna funcționare a pieței unice, contrăcărând în acest fel unul dintre principalele obiective ale Uniunii, independent de situația existentă pe piețele naționale.

În al patrulea și ultimul rând, Curtea a examinat critica întemeiată pe o eroare de drept pe care Tribunalul ar fi săvârșit-o, în special în raport cu principiul proporționalității, în aprecierea efectelor deciziei în litigiu asupra drepturilor contractuale ale terților, precum Groupe Canal +. În această privință, Curtea a amintit de la bun început că, în cadrul articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia este chemată să verifice angajamentele propuse nu numai sub aspectul capacității lor de a răspunde preocupărilor sale în materie de concurență, ci și în ceea ce privește efectele lor asupra intereselor unor terți, astfel încât drepturile acestora din urmă să nu fie lipsite de conținut. Or, așa cum Tribunalul însuși a observat, faptul că Comisia conferă caracter obligatoriu angajamentului unui operator care constă în neaplicarea anumitor clauze contractuale față de cocontractantul său, precum Groupe Canal +, care nu avea decât calitatea de terț interesat, în condițiile în care cocontractantul respectiv nu și-a dat consimțământul în acest sens, constituia o ingerință în libertatea contractuală a cocontractantului menționat care depășește prevederile articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003.

În acest context, Curtea a considerat că Tribunalul nu putea să trimită asemenea cocontractanți instanțelor naționale în vederea asigurării respectării drepturilor lor contractuale fără să încalce dispozițiile articolului 16 din Regulamentul nr. 1/2003, care interzic acestor instanțe să adopte decizii contrare unei decizii anterioare a Comisiei în materie. Astfel, o decizie a unei instanțe naționale care ar obliga un operator să contravină angajamentelor cărora li s-a conferit caracter obligatoriu prin decizia Comisiei ar fi vădit contrară acesteia din urmă. În plus, dat fiind că articolul 16 alineatul (1) a doua teză din Regulamentul nr. 1/2003 impune instanțelor naționale să evite adoptarea unor decizii care sunt contrare unei decizii avute în vedere de Comisie pentru aplicarea, printre altele, a articolului 101 TFUE, Tribunalul a săvârșit de asemenea o eroare de drept prin faptul că a statuat că o instanță națională ar putea declara clauzele pertinente conforme cu articolul 101 TFUE, în condițiile în care Comisia ar putea încă, în temeiul articolului 9 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, să redeschidă procedura și, după cum preconizase inițial, să adopte o decizie care cuprinde o constatare oficială a încălcării.

În consecință, Curtea a conchis că hotărârea atacată era afectată de o eroare de drept cu privire la aprecierea caracterului proporțional al deciziei în litigiu din perspectiva atingerii aduse intereselor terților, astfel încât se impunea anularea acesteia.

Considerând că litigiul era în stare de judecată, Curtea a examinat, în sfârșit, motivul de anulare întemeiat pe o încălcare a principiului proporționalității. Deducând consecințele din motivele care justificau anularea hotărârii atacate, Curtea a subliniat caracterul esențial în economia acordurilor de licență în discuție al

obligațiilor care urmăreau asigurarea exclusivității teritoriale acordate canalelor de televiziune, care erau afectate de angajamentele cărora li s-a conferit caracter obligatoriu prin decizia în litigiu. Or, Curtea a ajuns la concluzia că, prin adoptarea deciziei în litigiu, Comisia goliște de substanță drepturile contractuale ale terților, printre care cele ale Groupe Canal +, față de Paramount și încălcă astfel principiul proporționalității, așa încât se impunea anularea deciziei în litigiu.

1.2. Abuz de poziție dominantă (articolul 102 TFUE)

Prin Hotărârea **SABAM** (C-372/19, [EU:C:2020:959](#)), pronunțată la 25 noiembrie 2020, Curtea a adus precizări cu privire la noțiunea „abuz de poziție dominantă” în cadrul redevențelor solicitate de o societate de gestiune colectivă a drepturilor de autor utilizatorilor operelor protejate. Cauza principală privește SABAM, o societate comercială cu scop lucrativ care constituie unicul organism de gestiune colectivă a drepturilor de autor în Belgia. Ca atare, ea asigură printre altele perceperea și repartizarea drepturilor de autor în temeiul reproducerii și al comunicării către public a operelor muzicale care provin din repertoriul său. Weareone.World și Wecandance sunt, la rândul lor, organizatorii festivalurilor anuale Tomorrowland și, respectiv, Wecandance (denumiți în continuare „organizatorii de festivaluri”). În cursul diverselor ediții ale acestor evenimente au fost utilizate opere muzicale provenite din repertoriul SABAM. Pentru a obține plata redevențelor pe care intenționa să le solicite în acest sens organizatorilor de festivaluri, SABAM a stabilit cuantumul acestora în aplicarea unuia dintre cele două bareme tarifare lăsate la libera sa alegere, în speță cel al „tarifului de bază”.

Acest tarif de bază este calculat pe baza veniturilor brute obținute din vânzarea biletelor, după deducerea cheltuielilor de rezervare și a taxelor datorate, sau, alternativ, pe baza venitului artistic, atunci când cuantumul său este superior celui al veniturilor brute. În plus, tariful de bază prevede un sistem forfetar, în tranșe, care permite unui organizator de festival să obțină reduceri, în funcție de numărul de opere muzicale care provin din repertoriul SABAM executate efectiv cu ocazia evenimentului²⁰⁰, cu condiția să fi comunicat lista acestora într-un termen determinat.

Considerând că redevențele astfel calculate nu corespundeau valorii economice a serviciilor furnizate de SABAM, încălcând, așadar, interdicția abuzului de poziție dominantă prevăzută la articolul 102 TFUE, organizatorii de festivaluri au contestat sumele solicitate. În aceste condiții, SABAM a sesizat ondernemingsrechtbank Antwerpen (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Antwerpen, Belgia) cu cereri având ca obiect obligarea respectivilor organizatori la plata sumelor solicitate. Acești organizatori s-au opus invocând nelegalitatea în raport cu articolul 102 TFUE a baremului tarifar reținut de SABAM.

În acest context, instanța belgiană sesizată a decis să solicite Curții precizări cu privire la noțiunea de „abuz de poziție dominantă”, pe care le considera necesare pentru a se putea pronunța cu privire la cele două componente în litigiu ale baremului tarifar în discuție.

O societate de gestiune colectivă precum SABAM, care dispune de un monopol pentru gestionarea pe teritoriul unui stat membru a drepturilor de autor referitoare la o categorie de opere protejate, intră sub incidența interdicției abuzului de poziție dominantă prevăzute la articolul 102 TFUE. În aceste condiții, Curtea a subliniat de la bun început că revine instanței naționale sarcina de a constata existența unui astfel de abuz având în vedere toate împrejurările speței. În ceea ce privește redevențele impuse de o societate de gestiune colectivă, Curtea a amintit că un abuz, prin impunerea unor condiții de tranzacționare inechitabile²⁰¹, poate rezulta

²⁰⁰ În speță, acest sistem forfetar prevede să se ia în considerare o treime, respectiv două treimi din tariful de bază atunci când mai puțin de o treime sau de două treimi din operele muzicale executate provin din repertoriul SABAM.

²⁰¹ În sensul articolului 102 primul paragraf litera (a) TFUE.

din caracterul excesiv al prețului practicat, din moment ce acesta din urmă pare fără raport rezonabil cu valoarea economică a prestației furnizate de o astfel de societate, și anume punerea la dispoziția utilizatorilor a integralității repertoriului de opere muzicale protejate prin dreptul de autor pe care îl administrează. În această privință, trebuie în special să se urmărească găsirea unui echilibru adecvat între dreptul autorilor la o remunerație adecvată și interesele legitime ale utilizatorilor, prin luarea în considerare nu numai a valorii economice a serviciului de gestiune colectivă ca atare, ci și a caracteristicilor și a sferei de utilizare a operelor, precum și a valorii economice generate în acest mod²⁰². Astfel, atunci când diferența dintre costul efectiv suportat și prețul efectiv solicitat pare excesivă, caracterul inechitabil al nivelului taxelor în cauză trebuie să provină dintr-o comparație cu elemente pertinente, precum prețurile practicate în trecut de întreprinderea dominantă pentru aceleași servicii pe aceeași piață relevantă, prețurile practicate de o asemenea întreprindere pentru alte servicii sau în privința unor categorii diferite de clienți ori prețurile practicate de alte întreprinderi pentru același serviciu sau pentru servicii comparabile pe alte piețe naționale, cu condiția însă ca această comparație să fie făcută pe o bază omogenă.

În lumina acestor considerații Curtea a examinat astfel cele două componente în litigiu ale baremului tarifar în cauză.

În ceea ce privește, în primul rând, admisibilitatea redevențelor calculate pe baza unui tarif aplicat veniturilor brute obținute din vânzarea de bilete de intrare, Curtea a amintit mai întâi că trebuie să se considere că un barem de redevențe al unei societăți de gestiune colectivă întemeiat pe un procent din veniturile realizate printr-un eveniment muzical constituie o exploatare normală a dreptului de autor și prezintă în principiu un raport rezonabil cu valoarea economică a prestației furnizate de această societate. Acest lucru este valabil și pentru un barem de redevențe precum cel în discuție în litigiul principal, care nu permite deducerea din veniturile luate în considerare a totalității cheltuielilor aferente organizării festivalului care nu prezintă legătură cu operele muzicale care sunt executate în cadrul acestuia. În consecință, Curtea a considerat că impunerea de către o societate de gestiune colectivă a unui astfel de barem nu constituie, în principiu, un comportament abuziv. În această privință, ea a subliniat că poate fi nu numai deosebit de dificil să se determine și să se cuantifice în mod obiectiv sarcinile lipsite de legătură cu operele muzicale executate, ci și oneros, în măsura în care verificările necesare ar putea conduce la o creștere disproporționată a cheltuielilor de gestiune. Potrivit Curții, situația nu poate fi diferită decât dacă verificările pe care trebuie să le efectueze instanța națională ar arăta că redevențele efectiv impozitate în temeiul baremului în discuție prezintă un caracter excesiv în raport cu ansamblul circumstanțelor speței, inclusiv cota redevenței stabilite și baza pe care se calculează această cotă.

În ceea ce privește, în al doilea rând, luarea în considerare în calculul redevențelor impuse a părții operelor care provin din repertoriul societății de gestionare în discuție printre operele executate, Curtea a amintit necesitatea ca orice barem de redevențe să ia în considerare cantitatea de opere muzicale protejate prin dreptul de autor care a fost efectiv utilizată. În speță, un sistem forfetar în tranșe precum cel în cauză ține, cu siguranță, seama într-o anumită măsură, chiar dacă în mod imprecis, de acest ordin de mărime. Caracterul abuziv al unui astfel de sistem nu poate fi totuși exclus dacă există o metodă alternativă care permite să se identifice și să se cuantifice într-un mod mai precis utilizarea acestor opere fără a determina o creștere disproporționată a cheltuielilor de gestiune. În aceste condiții, Curtea a considerat admisibilă recurgerea la un astfel de sistem forfetar în tranșe, cu condiția ca instanța națională să se fi asigurat că o determinare mai precisă a părții operelor executate care provin din repertoriul SABAM întâmpină obstacole tehnice sau economice dovedite.

202| A se vedea de asemenea articolul 16 alineatul (2) din Directiva 2014/26/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea de licențe multiteritoriale pentru drepturile asupra operelor muzicale pentru utilizare online pe piața internă (JO 2014, L 84, p. 72).

În materie de poziție dominantă trebuie semnalată de asemenea Hotărârea Curții din 30 ianuarie 2020, **Generics (UK) și alții** (C-307/18, [EU:C:2020:52](#)), privind aplicabilitatea normelor de concurență în sensul articolelor 101 și 102 TFUE în cazul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete²⁰³.

1.3. Proceduri de punere în aplicare a normelor de concurență

Prin Hotărârea **Nexans France și Nexans/Comisia** (C-606/18 P, [EU:C:2020:571](#)), din 16 iulie 2020, Curtea a respins recursul introdus de Nexans France SAS și de societatea-mamă a acesteia, Nexans SA (denumite în continuare „recurente”), împotriva Hotărârii Tribunalului din 12 iulie 2018 în cauza T-449/14²⁰⁴. Recursul ridică printre altele problema interpretării de către Tribunal a întinderii competențelor conferite Comisiei, în cadrul unei inspecții în materie de înțelegeri, de articolul 20 din Regulamentul nr. 1/2003²⁰⁵.

Recurente, care își desfășoară activitatea în sectorul producției și al furnizării de cabluri electrice subterane și submarine, au făcut obiectul unei decizii a Comisiei privind constatarea unei încălcări a articolului 101 TFUE în acest sector (denumită în continuare „decizia în litigiu”) ²⁰⁶. Potrivit deciziei în litigiu, recurente au fost implicate într-o înțelegere care viza, pe de o parte, alocarea de teritorii și de clienți între producătorii europeni, japonezi și sud-coreeni (denumită în continuare „configurația A/R”) și, pe de altă parte, alocarea de teritorii și de clienți de către producătorii europeni pentru proiecte care urmau să fie realizate în interiorul teritoriului european sau alocate unor producători europeni (denumită în continuare „configurația europeană”). În consecință, Comisia a aplicat recurențelor amenzi în cuantum de peste 70 000 000 de euro.

Investigația desfășurată de Comisie care a condus la aplicarea acestei amenzi cuprindea o inspecție în incintele recurențelor. În incintele respective, inspectorii Comisiei au examinat printre altele computerele anumitor angajați. Ei au făcut o copie-imagine a hard diskurilor acestor computere și, pe această bază, au efectuat o căutare prin cuvinte-cheie în datele conținute în aceste computere, utilizând un program de investigație informatică. Inspectorii au decis ulterior să realizeze o copie a datelor selectate și să le transfere pe suporturi informatice de înregistrare de date (SIED). Aceștia au făcut de asemenea trei copii-imagine ale unui hard disk înregistrate pe trei SIED-uri distincte. SIED-urile au fost introduse în plicuri sigilate și aduse în birourile Comisiei din Bruxelles, unde plicurile au fost deschise, iar SIED-urile examinate în prezența reprezentanților recurențelor.

Acțiunea în anularea deciziei în litigiu introdusă de recurente la Tribunal a fost respinsă în totalitate prin Hotărârea din 12 iulie 2018, **Nexans France și Nexans/Comisia**. În susținerea recursului formulat împotriva acestei hotărâri, recurente au invocat cinci motive, vizând, pe de o parte, respingerea de către Tribunal a argumentelor lor privind desfășurarea inspecției în cauză și, pe de altă parte, respingerea de către Tribunal a unei reduceri a amenzilor care le-au fost aplicate.

Mai întâi, în cadrul primului motiv, Curtea a examinat dacă Comisia avea dreptul să efectueze, cu ocazia inspecției efectuate la recurente, copia-imagine a unui hard disk și copii ale tuturor e-mailurilor fără să fi efectuat în prealabil o examinare serioasă a acestor elemente. Amintind că legiuitorul Uniunii a acordat o

203 | Această hotărâre este prezentată în rubrica XII.1.1, „Înțelegeri”.

204 | Hotărârea Tribunalului din 12 iulie 2018, **Nexans France și Nexans/Comisia** (T-449/14, [EU:T:2018:456](#)).

205 | Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

206 | Decizia C(2014) 2139 final a Comisiei din 2 aprilie 2014 referitoare la o procedură inițiată în temeiul articolului 101 [TFUE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cauza AT.39610 – Cabluri electrice).

anumită marjă de apreciere Comisiei în ceea ce privește modalitățile concrete ale controlului pe care îl poate efectua, Curtea a confirmat dreptul acesteia de a decide, în funcție de împrejurări, să efectueze controlul datelor conținute pe suportul de date numerice ale întreprinderii care face obiectul inspecției pe baza unei copii a acestor date. Curtea a precizat că acest drept al Comisiei, care intră sub incidența articolului 20 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 1/2003, nu afectează nici garanțiile procedurale, nici celelalte drepturi ale întreprinderii care face obiectul inspecției, cu condiția ca Comisia, după efectuarea examinării sale, să nu depună la dosar decât documentele care sunt relevante pentru obiectul inspecției. La fel ca Tribunalul, Curtea a apreciat că aceasta era situația în speță. Ea a adăugat că, având în vedere că timpul necesar pentru prelucrarea datelor electronice se poate dovedi considerabil, este de asemenea în interesul întreprinderii vizate ca, pentru a-și efectua controlul, Comisia să se bazeze pe o copie a acestor date, permițând astfel întreprinderii respective să continue să utilizeze datele originale, precum și suporturile pe care se găsesc odată ce această copie a fost realizată și, prin urmare, să reducă astfel ingerința în funcționarea acestei întreprinderi cauzată de inspecția efectuată de Comisie.

Apoi, în cadrul celui de al doilea și al celui de al treilea motiv, Curtea a examinat problema dacă Comisia avea dreptul să continue inspecția în cauză în birourile sale din Bruxelles. Curtea a amintit că a constrânge Comisia să efectueze prelucrarea unor asemenea date exclusiv în incintele întreprinderii care face obiectul inspecției, atunci când este vorba despre date deosebit de voluminoase, ar putea avea drept consecință prelungirea în mod considerabil a duratei prezenței inspectorilor în incintele acestei întreprinderi, ceea ce ar putea dăuna eficacității inspecției și ar crește inutil ingerința în funcționarea întreprinderii menționate, din cauza inspecției. În aceste condiții, Curtea a precizat că Comisia nu poate utiliza posibilitatea menționată de a continua în birourile sale din Bruxelles controlul documentelor privind activitatea ale întreprinderii vizate decât atunci când poate să considere în mod legitim că este justificat să facă aceasta în interesul eficacității inspecției sau pentru a evita o ingerință excesivă în funcționarea întreprinderii vizate. În plus, Curtea a subliniat că această posibilitate este subordonată constatării că o asemenea continuare nu implică nicio încălcare a dreptului la apărare și nu constituie o ingerință suplimentară în drepturile întreprinderilor vizate. O astfel de atingere ar trebui constatată dacă continuarea acestui control în birourile Comisiei din Bruxelles ar implica pentru întreprinderea vizată costuri suplimentare rezultate din simplul fapt al continuării respective. În consecință, dacă aceasta din urmă poate implica asemenea costuri suplimentare, Comisia nu poate să o efectueze decât cu condiția de a accepta să ramburseze costurile menționate atunci când îi este prezentată o cerere motivată corespunzător în acest sens de către întreprinderea vizată.

În continuare, Curtea a examinat al patrulea motiv și aspectul dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea sa cu privire la stabilirea cuantumului amenzilor. După ce a constatat că Tribunalul nu a încălcat principiul competenței de fond care l-a autorizat, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, să substituie aprecierea Comisiei cu propria apreciere și, în consecință, să anuleze, să reducă sau să majoreze amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată, Curtea a statuat că Tribunalul a putut ajunge la concluzia că pretinsa lipsă a efectelor încălcării în discuție, invocată de recurente, nu era susceptibilă, din cauza celorlalte elemente luate în considerare de Tribunal, să îl determine să reducă amenzile care fuseseră aplicate acestora din urmă.

În sfârșit, Curtea s-a pronunțat cu privire la al cincilea motiv, care vizează constatarea Tribunalului potrivit căreia, din cauza participării recurentelor la configurația europeană a înțelegerii, care a agravat atingerea adusă concurenței cauzată de configurația A/R a înțelegerii menționate, Comisia avea dreptul să majoreze cu 2 % coeficientul pentru gravitate utilizat pentru a calcula cuantumul amenzilor care le-au fost aplicate. În această privință, Curtea a arătat că legătura strânsă care exista între cele două configurații nu schimba cu nimic faptul că configurația europeană a înțelegerii constituia prin însăși natura sa un angajament distinct de împărțire a proiectelor care nu era inherent configurației A/R a înțelegerii. Pentru acest motiv, nu era afectată de o eroare de apreciere constatarea potrivit căreia această atingere suplimentară adusă concurenței putea fi sancționată în mod legitim printr-o amendă majorată.

Întrucât niciunul dintre motivele invocate de recurente în susținerea recursului formulat nu a putut fi admis, Curtea a respins recursul în totalitate.

2. Ajutoare de stat

Patru hotărâri merită să fie semnalate în acest domeniu. Primele două hotărâri privesc aplicabilitatea normelor privind ajutoarele de stat. Următoarele două hotărâri privesc procedurile de control și în special, prima, respectarea drepturilor procedurale ale părților interesate în procedurile de control al ajutoarelor de stat și, cea de a doua, obligația de notificare prealabilă a Comisiei cu privire la măsurile de ajutor.

2.1. Aplicabilitatea normelor privind ajutoarele de stat

Prin Hotărârea din 11 iunie 2020, **Comisia și Republica Slovacă/Dôvera zdravotná poisťovňa** (C-262/18 P și C-271/18 P, [EU:C:2020:450](#)), Marea Cameră a Curții a anulat Hotărârea Tribunalului din 5 februarie 2018, **Dôvera zdravotná poisťovňa/Comisia**²⁰⁷, și, soluționând definitiv litigiul, a respins acțiunea în anulare introdusă de organismul de asigurări de sănătate slovac Dôvera zdravotná poisťovňa a.s. (denumit în continuare „Dôvera”) împotriva Deciziei Comisiei din 15 octombrie 2014 privind ajutoarele de stat pretins acordate de Republica Slovacă altor două organisme slovace de asigurări de sănătate (denumită în continuare „decizia în litigiu”)²⁰⁸. Procedând astfel, Curtea a confirmat jurisprudența sa referitoare la inaplicabilitatea normelor în materie de ajutoare de stat la organismele de asigurări de sănătate care își desfășoară activitatea sub controlul statului în cadrul unui sistem de securitate socială ce urmărește un obiectiv social și pune în aplicare principiul solidarității.

În cursul anului 1994, sistemul slovac de asigurări de sănătate a trecut de la un sistem unitar, cu o singură companie de asigurări de sănătate, deținută de stat, la un model pluralist, în care pot coexista organisme publice și private. În conformitate cu o legislație slovacă intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005, aceste organisme, indiferent dacă sunt publice sau private, trebuie să îmbrace forma juridică de societate pe acțiuni de drept privat cu scop lucrativ. În perioada cuprinsă între anii 2005 și 2014, rezidenții slovaci puteau alege între mai multe organisme de asigurări de sănătate, printre care figurau Všeobecná zdravotná poisťovňa a.s. (denumit în continuare „VŠZP”) și Spoločná zdravotná poisťovňa a.s. (denumit în continuare „SZP”), care au fuzionat la 1 ianuarie 2010 și al căror acționar unic este statul slovac, precum și Dôvera și Union zdravotná poisťovňa a.s., ai căror acționari sunt entități din sectorul privat.

În urma unei plângeri formulate la 2 aprilie 2007 de Dôvera cu privire la ajutoarele de stat pretins acordate de Republica Slovacă organismelor SZP și VŠZP, Comisia a inițiat o procedură oficială de investigare. În decizia în litigiu, Comisia a considerat totuși că activitatea pe care o exercitau SZP și VŠZP nu era de natură economică și că, în consecință, aceste organisme nu erau întreprinderi în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, astfel încât măsurile vizate de plângere nu puteau constitui ajutoare de stat. Acțiunea în anulare introdusă de Dôvera împotriva deciziei menționate a fost admisă de Tribunal, în special pentru motivul că Comisia nu ar fi aplicat în mod corect în cazul VŠZP și SZP noțiunile de „întreprindere”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, și de „activitate economică”.

²⁰⁷ Hotărârea Tribunalului din 5 februarie 2018, **Dôvera zdravotná poisťovňa/Comisia** (T-216/15, nepublicată, [EU:T:2018:64](#)).

²⁰⁸ Decizia (UE) 2015/248 a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind măsurile SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN) puse în aplicare de Republica Slovacă în favoarea Spoločná zdravotná poisťovňa, a.s. (SZP) și [a] Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s. (VŠZP) (JO 2015, L 41, p. 25).

Sesizată cu două recursuri, introduse de Comisie și de Republica Slovacă, împotriva acestei hotărâri a Tribunalului, Curtea a amintit că interzicerea ajutoarelor de stat prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE vizează numai activitățile întreprinderilor, noțiunea de „întreprindere” cuprinzând orice entitate care exercită o activitate economică, indiferent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare. Or, afirmând că activitatea exercitată de VŠZP și de SZP în cadrul sistemului slovac de asigurări obligatorii de sănătate, ale cărui caracteristici corespund celor ale unui sistem de securitate socială ce urmărește un obiectiv social și pune în aplicare principiul solidarității sub controlul statului, prezintă un caracter economic, Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept.

În această privință, Curtea a precizat că, pentru a evalua dacă o activitate exercitată în cadrul unui sistem de securitate socială este lipsită de caracter economic, trebuie să se verifice în special dacă și în ce măsură se poate considera că sistemul în discuție pune în aplicare principiul solidarității și dacă activitatea organismelor de asigurare care administrează un asemenea sistem este supusă unui control exercitat de stat.

În temeiul acestor considerații, Curtea a arătat că, contrar considerațiilor Tribunalului, existența unei anumite concurențe cu privire la calitatea și la întinderea ofertei în sistemul slovac de asigurări obligatorii de sănătate, precum posibilitatea organismelor de asigurări de a oferi asiguraților prestații suplimentare cu titlu gratuit și libertatea asiguraților de a-și alege organismul de asigurări de sănătate și de a-l schimba o dată pe an, nu este de natură să repună în discuție natura socială și de solidaritate a activității exercitate de organisme de asigurări în cadrul unui sistem care pune în aplicare principiul solidarității sub controlul statului. În ceea ce privește existența unei anumite concurențe între aceste organisme sub aspectul aprovizionării lor, Curtea a adăugat că, pentru a aprecia natura activității unei entități, nu este necesar să se disocieze activitatea de cumpărare de bunuri sau servicii de utilizarea ulterioară a acestora, întrucât natura activității entității în cauză este determinată de caracterul economic sau neeconomic al utilizării ulterioare respective.

Întrucât Tribunalul a considerat în mod greșit că elementele de concurență menționate anterior erau de natură să infirme caracterul social și de solidaritate al activității exercitate de VŠZP și de SZP, Curtea a admis recursurile formulate de Comisie și de Republica Slovacă și a anulat hotărârea atacată. În plus, întrucât a apreciat că litigiul era în stare de judecată și că era necesar să îl soluționeze definitiv, Curtea a examinat în continuare ea însăși acțiunea în anulare introdusă de Dôvera împotriva deciziei în litigiu.

În această privință, Curtea a arătat că afilierea la sistemul slovac de asigurări de sănătate este obligatorie pentru toți rezidenții slovaci, că quantumul contribuțiilor este stabilit prin lege proporțional cu veniturile asiguraților, iar nu cu riscul pe care îl reprezintă din cauza vârstei sau a stării lor de sănătate, și că toți acești asigurați au dreptul la același nivel al prestațiilor stabilit prin lege, astfel încât nu există nicio legătură directă între quantumul contribuțiilor plătite de asigurat și cel al prestațiilor care îi sunt furnizate. În plus, organisme de asigurare sunt obligate să asigure acoperirea riscului de boală al oricărui rezident slovac care solicită aceasta, indiferent de riscul care rezultă din vârsta sau din starea sa de sănătate, iar sistemul menționat prevede și un mecanism de repartizare echitabilă a costurilor și a riscurilor. Astfel, acest sistem de asigurări prezintă, potrivit Curții, toate caracteristicile principiului solidarității.

După ce a constatat că sistemul slovac de asigurări obligatorii de sănătate este de asemenea supus controlului statului, Curtea a arătat în plus că prezența unor elemente concurențiale în cadrul sistemului respectiv are, în raport cu elementele sociale, de solidaritate și de reglementare ale acestuia, un aspect secundar și că posibilitatea organismelor de asigurare de a urmări, de a utiliza și de a distribui profit este strict reglementată de obligațiile legale care au ca obiectiv menținerea viabilității și a continuității asigurării obligatorii de sănătate.

Având în vedere ansamblul acestor considerații, Curtea a statuat că Comisia a concluzionat în mod întemeiat în decizia în litigiu că sistemul slovac de asigurări obligatorii de sănătate urmărește un obiectiv social și pune în aplicare principiul solidarității sub controlul statului. Prin urmare, Comisia a considerat de asemenea în

mod întemeiat că activitatea SZP și a VȘP în cadrul sistemului respectiv nu avea o natură economică și, în consecință, că aceste organisme nu puteau fi calificate drept întreprinderi, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

În Hotărârea **Austria/Comisia** (C-594/18 P, [EU:C:2020:742](#)), pronunțată la 22 septembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a confirmat decizia Comisiei din 8 octombrie 2014²⁰⁹ prin care aceasta din urmă a aprobat ajutorul pe care Regatul Unit intenționa să îl acorde în favoarea centralei nucleare Hinkley Point C, situată în Somerset, pe litoralul Regatului Unit (denumită în continuare „Hinkley Point C”), cu scopul de a promova crearea de noi capacități de producție a energiei nucleare. Punerea în funcțiune a acestei unități este prevăzută pentru anul 2023, pentru o durată de exploatare de șaiszeci de ani. Ajutorul, care se divizează în trei părți, este prevăzut în favoarea viitorului operator al unității C, societatea NNB Generation Company Limited (denumită în continuare „NNB Generation”), filială a EDF Energy plc.

Prima dintre măsurile în cauză este un „contract pe diferență”²¹⁰, care vizează să garanteze o stabilitate a prețurilor pentru vânzările de energie electrică pe parcursul fazei operaționale a Hinkley Point C. A doua constă într-un acord între investitorii NNB Generation și secretarul de stat al Regatului Unit pentru energie și schimbările climatice, care garantează o despăgubire în cazul închiderii anticipate a centralei nucleare din motive politice. A treia constă într-o garanție pentru credite acordată de Regatul Unit cu privire la obligațiunile care urmează să fie emise de NNB Generation și care vizează să garanteze plata la timp a principalului și a dobânzii aferente datoriei eligibile.

În decizia sa, Comisia a calificat aceste trei măsuri de ajutor de stat compatibile cu piața internă, în aplicarea articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. În temeiul acestei dispoziții, ajutoarele destinate să faciliteze dezvoltarea anumitor activități sau a anumitor regiuni economice pot fi considerate compatibile cu piața internă, în cazul în care acestea nu modifică în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale într-o măsură care contravine interesului comun.

Austria a solicitat Tribunalului anularea acestei decizii, care a respins însă acțiunea printr-o hotărâre din 12 iulie 2018²¹¹.

Sesizată de Austria cu recurs²¹², Curtea a fost chemată în esență să răspundă la întrebarea, inedită, dacă construcția unei centrale nucleare poate beneficia de un ajutor de stat aprobat de Comisie în aplicarea articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. Prin respingerea recursului, Curtea a oferit un răspuns afirmativ la această întrebare.

Curtea a amintit mai întâi că, pentru a putea fi considerat compatibil cu piața internă în conformitate cu articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, un ajutor de stat trebuie să îndeplinească două condiții, prima fiind aceea că trebuie să fie destinat să faciliteze dezvoltarea anumitor activități sau a anumitor regiuni economice, a doua fiind că nu trebuie să modifice în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale într-o măsură care contravine interesului comun. Această dispoziție nu impune, în schimb, ca ajutorul avut în vedere să

209 | Decizia (UE) 2015/658 a Comisiei din 8 octombrie 2014 privind ajutorul de stat SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N) pe care Regatul Unit intenționează să îl pună în aplicare pentru sprijin în favoarea centralei nucleare Hinkley Point C (JO 2015, L 109, p. 44).

210 | Părțile la acest contract sunt NNB Generation și societatea Low Carbon Contracts Ltd, o entitate care va fi finanțată printr-o obligație statutară comună pentru toți furnizorii de energie electrică autorizați.

211 | Hotărârea Tribunalului din 12 iulie 2018, **Austria/Comisia** (T-356/15, [EU:T:2018:439](#)).

212 | Ca și la Tribunal, Luxemburg a intervenit în susținerea Austriei în procedura în fața Curții, în timp ce Republica Cehă, Franța, Ungaria, Polonia, Slovacia și Regatul Unit au intervenit în susținerea Comisiei.

urmărească un obiectiv de interes comun. Prin urmare, Curtea a respins ca neîntemeiate diferitele argumente ale Austriei privind faptul că construcția unei noi centrale nucleare nu ar constitui un obiectiv de interes comun.

În plus, Curtea a confirmat că, în lipsa unor norme specifice în Tratatul Euratom, normele Tratatului FUE în materie de ajutoare de stat sunt aplicabile în sectorul energiei nucleare. Contrar a ceea ce a statuat Tribunalul, nici Tratatul Euratom nu se opune aplicării în acest sector a normelor de drept al Uniunii în materie de mediu, astfel încât un ajutor de stat în favoarea unei activități economice aparținând sectorului energiei nucleare, a cărui examinare ar arăta că acesta încalcă norme privind mediul, nu poate fi declarat compatibil cu piața internă. Eroarea de drept săvârșită astfel de Tribunal a rămas însă lipsită de incidență asupra temeiniciei hotărârii atacate, întrucât nu se poate considera că principiile protecției mediului, precauției, „poluatorul plătește” și durabilității, invocate de Austria în susținerea acțiunii sale în anulare, se opun în orice ipoteză acordării unor ajutoare de stat în favoarea construcției sau a exploatării unei centrale nucleare. Astfel, o asemenea abordare nu ar fi compatibilă cu articolul 194 alineatul (2) al doilea paragraf TFUE, din care rezultă că un stat membru este liber să stabilească condițiile de exploatare a propriilor resurse energetice, alegerea sa între diferite surse de energie și structura generală a aprovizionării sale cu energie, fără a exclude posibilitatea ca această alegere să se refere la energia nucleară.

În continuare, Curtea a respins argumentul Austriei potrivit căruia Tribunalul ar fi definit în mod greșit activitatea economică relevantă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. În această privință, Curtea a statuat că producția de energie nucleară, pe care măsurile în cauză urmăreau să o dezvolte, constituie o activitate economică relevantă în sensul acestei dispoziții. În plus, Curtea a amintit că identificarea pieței produselor în care se încadrează activitatea vizată de ajutor nu este relevantă decât pentru a examina dacă ajutorul respectiv nu modifică în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale într-o măsură contrară interesului comun, care constituie cea de a doua condiție impusă de dispoziția menționată pentru compatibilitatea unui ajutor. Or, în speță, Comisia identificase piața liberalizată de producție și furnizare a energiei electrice ca fiind piața afectată de măsurile avute în vedere.

Pe de altă parte, Tribunalul nu a săvârșit o eroare nici prin faptul că a considerat că, deși existența unei disfuncționalități a pieței vizate de ajutorul avut în vedere poate constitui un element pertinent pentru a-l declara compatibil cu piața internă, absența unei astfel de disfuncționalități nu conduce în mod necesar la incompatibilitatea acestuia cu piața internă.

În ceea ce privește controlul proporționalității ajutorului avut în vedere în favoarea Hinkley Point C, Curtea a amintit că Tribunalul examinase proporționalitatea măsurilor în cauză în raport cu necesitățile de aprovizionare cu energie electrică a Regatului Unit, confirmând totodată, în mod întemeiat, că acesta din urmă era liber să determine compoziția mixului său energetic. Cu ocazia examinării condiției ca ajutorul avut în vedere să nu modifice în mod nefavorabil condițiile schimburilor comerciale într-o măsură contrară interesului comun, Comisia nu trebuia, pe de altă parte, să țină seama de efectul negativ pe care măsurile în cauză le pot avea asupra realizării principiilor protecției mediului, precauției, „poluatorul plătește” și durabilității, invocate de Austria. Într-adevăr, fără a aduce atingere verificării aspectului ca activitatea astfel susținută să nu încalce normele Uniunii în materie de mediu, examinarea acestei condiții nu impune luarea în considerare de către Comisie a altor eventuale efecte negative decât cele ale ajutorului asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.

În sfârșit, Curtea a confirmat că, pentru a verifica compatibilitatea măsurilor în cauză cu piața internă, nici Comisia, nici Tribunalul nu aveau obligația să le califice în mod formal drept „ajutoare pentru investiții”, care pot îndeplini condițiile de aplicare prevăzute la articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, sau drept „ajutoare de exploatare”, a căror autorizare în temeiul acestei dispoziții este în principiu exclusă.

2.2. Proceduri de control

În Hotărârea **Comisia/Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo** (C-56/18 P, [EU:C:2020:192](#)), din 11 martie 2020, Curtea a anulat Hotărârea Tribunalului din 17 noiembrie 2017, *Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo/Comisia*²¹³, care anulase în parte o decizie a Comisiei în materie de ajutoare de stat²¹⁴ (denumită în continuare „decizia în litigiu”) pentru încălcarea drepturilor procedurale ale părților interesate.

Această cauză își are originea în injecțiile de capital realizate în anul 2007 de Gmina Masto Gdynia (municipalitatea Gdynia, Polonia) și de Gmina Kosakowo (municipalitatea Kosakowo, Polonia) în favoarea societății Port Lotniczy Gdynia Kosakowo sp. z o.o., care fusese creată în vederea conversiei în scopuri civile a aeroportului militar Gdynia-Oksywie (Polonia). Aceste injecții de capital erau destinate să acopere atât costurile de investiții, cât și costurile de exploatare ulterioare. Republica Polonă a notificat Comisiei această măsură de finanțare în anul 2012. În urma unei proceduri oficiale de investigare deschise în anul 2013, Comisia a adoptat la 11 februarie 2014 o primă decizie²¹⁵, în care a constatat că măsura respectivă constituia ajutor de stat și a dispus, în consecință, recuperarea sa. Prin decizia în litigiu, Comisia a procedat la retragerea acestei prime decizii și la înlocuirea ei.

După ce a observat că partea „ajutor pentru funcționare” a măsurii de finanțare în cauză fusese examinată în raport cu orientări și cu derogări diferite în cele două decizii succesive, Tribunalul a reținut în Hotărârea din 17 noiembrie 2017 că părților interesate în speță nu li s-a dat posibilitatea să își prezinte în mod util observațiile în această privință, astfel încât drepturile lor procedurale ar fi fost încălcate. Apreciind că respectarea drepturilor procedurale ale părților interesate constituia o normă fundamentală de procedură în sensul articolului 263 TFUE, Tribunalul a anulat decizia în litigiu în măsura în care aceasta califica măsura de finanțare în cauză drept ajutor de stat și dispunea recuperarea sa.

Sesizată cu recursul formulat de Comisie, Curtea a statuat, în primul rând, că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a calificat respectarea drepturilor procedurale ale părților interesate în speță drept normă fundamentală de procedură a cărei simplă încălcare ar determina anularea deciziei atacate fără a fi necesar să se stabilească eventualul impact al acestei încălcări asupra conținutului deciziei în litigiu. Curtea a amintit în această privință că drepturile procedurale recunoscute părților interesate în procedurile de control al ajutoarelor de stat sunt distincte de dreptul la apărare al cărui titular sunt statele membre în calitate de părți la astfel de proceduri. Rezultă că, potrivit Curții, părțile interesate trebuie să aibă posibilitatea de a-și prezenta observațiile din moment ce Comisia intenționează să își întemeieze decizia pe principii noi, introduse printr-un nou regim juridic. Curtea a subliniat totuși că o neregularitate de procedură precum încălcarea drepturilor procedurale ale părților interesate nu determină anularea deciziei decât dacă se stabilește că, în absența acestei neregularități, decizia atacată ar fi putut avea un conținut diferit. Curtea a dedus de aici că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a întemeiat anularea deciziei atacate doar pe încălcarea drepturilor procedurale ale părților interesate, fără a examina, după cum solicita Comisia, dacă decizia în litigiu avea la bază un temei juridic autonom, care nu a fost afectat de schimbarea regimului juridic.

²¹³ Hotărârea Tribunalului din 17 noiembrie 2017, *Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo/Comisia* (T-263/15, [EU:T:2017:820](#)).

²¹⁴ Decizia (UE) 2015/1586 a Comisiei din 26 februarie 2015 privind măsura SA.35388 (13/C) (ex 13/NN și ex 12/N) – Polonia – Înființarea aeroportului Gdynia-Kosakowo (JO 2015, L 250, p. 165).

²¹⁵ Decizia 2014/883/UE privind măsura SA.35388 (13/C) (ex 13/NN și ex 12/N) – Polonia – Înființarea aeroportului Gdynia-Kosakowo (JO 2014, L 357, p. 51).

Curtea a exclus, în al doilea rând, faptul că principiile noi aplicate în decizia în litigiu au putut avea impact asupra sensului acestei decizii. Astfel, Curtea a amintit că Tribunalul nu se putea limita la a constata modificările regimului juridic aplicat, ci ar fi trebuit să cerceteze impactul eventual al acestor modificări asupra sensului deciziei. Or, Curtea a arătat că constatarea incompatibilității ajutorului pentru funcționare cu piața internă fusese întemeiată în decizia în litigiu pe incompatibilitatea ajutorului pentru investiții cu piața internă. După ce a examinat motivarea deciziei în litigiu, Curtea a constatat că o astfel de concluzie era întemeiată pe dispozițiile înseși ale tratatului, iar nu pe o aplicare a unor linii directe, astfel încât modificarea acestora din urmă nu putea să aibă impact asupra sensului deciziei în litigiu.

Curtea a concluzionat, așadar, că încălcarea drepturilor procedurale ale părților interesate în speță nu ar fi putut avea impact asupra conținutului deciziei în litigiu, astfel încât se impunea anularea hotărârii Tribunalului. Curtea a trimis cauza Tribunalului spre rejudecare pentru ca acesta să se pronunțe cu privire la elementele acțiunii care nu au fost încă examinate.

Prin Hotărârea **Viasat Broadcasting UK** (C-445/19, [EU:C:2020:952](#)), pronunțată la 24 noiembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat cu privire la sarcina care revine instanțelor naționale de a obliga la plata dobânzilor beneficiarul unui ajutor de stat pus în aplicare fără notificarea prealabilă a Comisiei în temeiul articolului 108 alineatul (3) TFUE. Această cauză privea TV2, o societate de radiodifuziune daneză însărcinată cu o misiune de serviciu public care constă în producerea și difuzarea de programe de televiziune naționale și regionale. Pentru a asigura această misiune, TV2 beneficiase de finanțări provenite din taxe de radiodifuziune, precum și din venituri din publicitate plătite prin intermediul Fondului TV2, controlat de autoritățile publice. Aceste măsuri nu fuseseră notificate Comisiei de către Regatul Danemarcei și fuseseră puse în aplicare înainte de a se fi constatat în mod definitiv că reprezentau ajutoare compatibile cu piața internă în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE, din moment ce erau necesare pentru îndeplinirea misiunii de serviciu public încredințate TV2.

Întemeindu-se pe lipsa notificării acestor ajutoare și pe punerea lor în aplicare anticipată cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, Viasat, o societate concurentă a TV2, a sesizat instanța de trimitere, Østre Landsret (Curtea de Apel a Regiunii de Est, Danemarca), cu o cerere având ca obiect plata de către TV2 a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate a ajutoarelor în cauză, și anume perioada cuprinsă între punerea lor în aplicare în anul 1995 și 20 aprilie 2011, data adoptării deciziei finale a Comisiei prin care se constată acordarea unor ajutoare nelegale, dar compatibile²¹⁶. Potrivit Viasat, în lipsa ajutoarelor nelegale, TV2 ar fi trebuit să plătească aceste dobânzi dacă ar fi împrumutat cuantumul ajutoarelor respective de pe piață, în așteptarea adoptării deciziei finale a Comisiei.

În aceste condiții, s-a adresat Curții întrebarea dacă obligația instanțelor naționale de a dispune ca beneficiarul unui ajutor pus în aplicare cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE să plătească dobânzi pentru perioada de nelegalitate se aplică și în cazul în care Comisia a constatat compatibilitatea ajutoarelor nelegale în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE. Instanța de trimitere a solicitat de asemenea să se stabilească dacă această obligație se aplică ajutoarelor pe care TV2 le transferase unor întreprinderi care îi sunt afiliate și celor pe care le primise de la o întreprindere controlată de stat.

În primul rând, în ceea ce privește legătura dintre articolul 108 alineatul (3) TFUE și articolul 106 alineatul (2) TFUE, Curtea a amintit mai întâi că, atunci când Comisia adoptă o decizie prin care constată compatibilitatea unui ajutor nelegal, deși instanța națională nu are obligația de a dispune recuperarea acestuia, ei îi revine totuși, în temeiul dreptului Uniunii, sarcina de a dispune ca beneficiarul său să plătească dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate a acestui ajutor. Astfel, punerea în aplicare a unui ajutor cu încălcarea articolului 108

216 | Decizia 2011/839/UE a Comisiei privind măsurile puse în aplicare de Danemarca (C-2/03) în favoarea TV2/Danmark (JO 2011, L 340, p. 1). Curtea a respins acțiunea având ca obiect anularea acestei decizii prin Hotărârea din 9 noiembrie 2017, **Viasat Broadcasting UK/TV2/Danmark** (C-657/15 P, [EU:C:2017:837](#)).

alineatul (3) TFUE conferă beneficiarului acestuia un avantaj nejustificat, care constă, pe de o parte, în neplata dobânzilor aferente cuantumului în cauză al ajutorului compatibil pe care le-ar fi achitat dacă ar fi trebuit să împrumute această sumă de pe piață în așteptarea adoptării deciziei finale a Comisiei și, pe de altă parte, în îmbunătățirea poziției sale concurențiale în raport cu ceilalți operatori de pe piață în perioada de nelegalitate a ajutorului în cauză.

În continuare, Curtea a subliniat că aspectul dacă o măsură trebuie să fie calificată drept ajutor de stat intervine în amonte față de cel care constă în verificarea, după caz, a faptului dacă un ajutor incompatibil în sensul articolului 107 TFUE este totuși necesar pentru îndeplinirea misiunii încredințate beneficiarului măsurii în discuție, în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE. Prin urmare, înainte de a examina eventual o măsură în raport cu această dispoziție, Comisia trebuie să poată controla dacă măsura respectivă constituie un ajutor de stat, ceea ce impune notificarea prealabilă a măsurii proiectate acestei instituții a Uniunii, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) prima teză TFUE.

Pe de altă parte, Curtea a precizat că orice excepție de la această obligație de notificare trebuie să fie prevăzută în mod expres și că îndeplinirea misiunilor unei întreprinderi care are sarcina de a gestiona un serviciu de interes economic general nu poate, ca atare, să justifice o derogare de la obligația menționată.

În consecință, în lipsa unei derogări exprese, măsurile de ajutor în favoarea unei astfel de întreprinderi rămân supuse obligației de notificare prealabilă prevăzute la articolul 108 alineatul (3) prima teză TFUE, astfel încât statele membre au obligația de a nu le pune în aplicare atât timp cât Comisia nu a adoptat o decizie finală cu privire la acestea. Nerespectarea acestor obligații implică nelegalitatea ajutoarelor în cauză, astfel încât beneficiarul lor nu poate avea încredere legitimă nici în legalitatea acordării ajutoarelor respective, nici în cea a avantajului pe care îl obține din neplata dobânzilor datorate pentru perioada de nelegalitate a acestora.

Astfel, potrivit Curții, pentru a asigura efectul util al acestei obligații de notificare, precum și examinarea corespunzătoare și completă a ajutoarelor de stat de către Comisie, instanțele naționale trebuie să deducă toate consecințele unei încălcări a obligației menționate și să adopte măsurile adecvate de remediere în acest sens, ceea ce include obligația beneficiarului unui ajutor nelegal de a plăti dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate a ajutorului respectiv chiar dacă acest beneficiar este o întreprindere care are sarcina de a gestiona un serviciu de interes economic general, în sensul articolului 106 alineatul (2) TFUE.

În al doilea rând, în ceea ce privește cuantumul care trebuie luat în considerare pentru calcularea dobânzilor, Curtea a amintit că instanțele Uniunii au confirmat validitatea deciziei Comisiei și au statuat definitiv că resursele obținute din taxa de radiodifuziune plătite TV2 și ulterior transferate posturilor sale regionale²¹⁷, precum și veniturile din publicitate transferate către TV2 prin intermediul Fondului TV2²¹⁸ constituiau ajutoare de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. În consecință, cuantumul acestor resurse și ale acestor venituri de care a beneficiat TV2 și care fac parte din ajutoarele puse în aplicare cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE trebuie de asemenea să determine plata unor dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate a acestor ajutoare.

217 | Prin Hotărârea din 9 noiembrie 2017, *TV2/Danmark/Comisia* (C-649/15 P, [EU:C:2017:835](#)), Curtea a respins recursul formulat de TV2 împotriva Hotărârii Tribunalului din 24 septembrie 2015, *TV2/Danmark/Comisia* (C-674/11, [EU:T:2015:684](#)), și a confirmat astfel legalitatea controlului exercitat de Tribunal în măsura în care acesta a statuat că resursele menționate constituiau ajutoare de stat acordate TV2.

218 | Prin Hotărârile din 9 noiembrie 2017, *Comisia/TV2/Danmark* (C-656/15 P, [EU:C:2017:836](#)) și *Viasat Broadcasting UK/TV2/Danmark* (C-657/15 P, [EU:C:2017:837](#)), Curtea a anulat Hotărârea din 24 septembrie 2015, *TV2/Danmark/Comisia* (T-674/11, [EU:T:2015:684](#)), în măsura în care prin aceasta a fost anulată Decizia 2011/839 întrucât Comisia considerase în decizia menționată că veniturile din publicitate aferente anilor 1995 și 1996 acordate TV2 prin intermediul Fondului TV2 constituiau ajutoare de stat.

XIII. Dispoziții fiscale

În materie fiscală, patru hotărâri care au ca obiect impozitarea indirectă și privesc în special interpretarea Directivei 2006/112 (denumită în continuare „Directiva TVA”)²¹⁹ merită să fie semnalate²²⁰. Prima hotărâre privește locul operațiunilor taxabile în contextul unei livrări de bunuri care implică un transport. A doua hotărâre se referă la baza de impozitare. A treia hotărâre privește cazurile de scutire la export. A patra hotărâre se referă la modalitățile de exercitare a dreptului de deducere a taxei pe valoarea adăugată (TVA).

1. Locul operațiunilor taxabile – Livrare de bunuri cu transport

În Hotărârea **KrakVet Marek Batko** (C-276/18, [EU:C:2020:485](#)), pronunțată la 18 iunie 2020, Curtea a interpretat pentru prima dată articolul 33 din Directiva TVA și noțiunea de bunuri „expediate sau transportate de furnizor sau în numele acestuia”, în sensul acestei dispoziții, în contextul unei duble impozitări cauzate de un tratament diferit aplicat de două state membre al aceleiași operațiuni de livrare de bunuri care implica o expediție sau un transport transfrontaliere. Această calificare are incidență asupra stabilirii locului efectuării operațiunii taxabile și a statului membru competent în vederea percepției TVA-ului.

Curtea a fost solicitată de asemenea să precizeze întinderea obligației de cooperare dintre autoritățile fiscale din statele membre în ceea ce privește stabilirea locului livrării bunurilor în discuție, în temeiul Regulamentului nr. 904/2010²²¹, și trebuia să se pronunțe asupra posibilității administrației fiscale din statul în care se află bunurile la momentul sosirii transportului de a ajunge pentru aceeași operațiune la o concluzie diferită de cea a autorității fiscale din statul în care este stabilit furnizorul, cu consecința unei duble impuneri a persoanei impozabile.

În speță, KrakVet, societate de drept polonez care comercializează produse pentru animale, oferea clienților săi cu reședința în Ungaria, prin intermediul site-ului său internet, posibilitatea de a încredința transportul produselor unui transportator polonez care lucra în colaborare cu ea, clienții rămânând însă liberi să aleagă un alt transportator. În cazul în care clientul alegea să apeleze la transportatorul recomandat, el încheia un contract cu acest transportator, care asigura livrarea produselor până la depozitele a două societăți de curierat cu sediul în Ungaria, de unde produsele erau livrate de un transportator maghiar consumatorilor finali. Plata prețului produselor era efectuată la livrare către serviciul de curierat sau prin plată anticipată într-un cont bancar.

Întrucât administrația fiscală poloneză a considerat că locul impozitării activităților comerciale desfășurate de KrakVet era situat în Polonia, KrakVet a achitat TVA-ul în această țară. Însă administrația fiscală maghiară a efectuat un control *a posteriori* al declarațiilor de TVA și a deschis o procedură fiscală administrativă împotriva

219 | Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

220 | În această privință trebuie să se semnaleze și Hotărârea din 3 martie 2020, **Vodafone Magyarország** (C-75/18, [EU:C:2020:139](#)), și Hotărârea **Tesco-Global Áruházak** (C-323/18, [EU:C:2020:140](#)), prezentate în rubrica VII.3, „Libertatea de stabilire”, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2020, **État luxembourgeois (Dreptul la o cale de atac împotriva unei cereri de informații în materie fiscală)** (cauzele conexe C-245/19 și C-246/19, [EU:C:2020:795](#)), care privește o procedură de schimb de informații la cerere în materie de fiscalitate directă și care este prezentată în rubrica I.2, „Dreptul la o cale de atac efectivă și dreptul de acces la o instanță imparțială”.

221 | Regulamentul (UE) nr. 904/2010 al Consiliului din 7 octombrie 2010 privind cooperarea administrativă și combaterea fraudei în domeniul taxei pe valoarea adăugată (JO 2010, L 268, p. 1).

societății KrakVet, în cadrul căreia a consultat administrația fiscală poloneză. În urma acestei proceduri, administrația fiscală maghiară a apreciat că TVA-ul pentru bunurile transportate în Ungaria trebuia achitat în Ungaria și a stabilit în sarcina KrakVet plata unei diferențe de impozitare cu titlu de TVA, a unei amenzi și a unor dobânzi de întârziere, precum și a unei amenzi pentru nerespectarea obligațiilor sale de înregistrare la administrația fiscală maghiară.

KrakVet a contestat la instanța de trimitere decizia pronunțată de autoritatea fiscală maghiară, care o determina să plătească de două ori TVA-ul, ceea ce ar fi contrar dreptului Uniunii.

Curtea a statuat mai întâi că Directiva TVA, precum și dispozițiile pertinente ale Regulamentului nr. 904/2010 nu se opun ca autoritățile fiscale ale unui stat membru să poată aplica în mod unilateral unor operațiuni un tratament fiscal în materie de TVA diferit de cel în temeiul căruia acestea au fost deja impozitate în alt stat membru. Ea a subliniat astfel că regulamentul respectiv se limitează la a permite o cooperare administrativă pentru a schimba informații care pot fi necesare autorităților fiscale ale statelor membre și nu reglementează, așadar, competența acestor autorități de a proceda la calificarea operațiunilor vizate în raport cu Directiva TVA. Acest regulament nu impune autorităților fiscale a două state membre să coopereze pentru a ajunge la o soluție comună în ceea ce privește tratamentul unei operațiuni în scopuri de TVA și nu prevede că autoritățile fiscale ale unui stat membru ar fi ținute de calificarea dată acestei operațiuni de autoritățile fiscale ale unui alt stat membru. Aplicarea corectă a Directivei TVA trebuie să permită să se evite însă dubla impunere și să se asigure neutralitatea fiscală. În caz de divergență între statele membre în tratamentul fiscal al unei operațiuni, revine, așadar, instanțelor naționale sarcina să sesizeze Curtea în vederea interpretării dispozițiilor de drept al Uniunii. În cazul în care rezultă că TVA-ul a fost deja plătit într-un stat membru fără să fie datorat, dreptul de a obține restituirea taxelor percepute în acest stat membru cu încălcarea normelor de drept al Uniunii este urmarea și completarea drepturilor conferite justițiabililor de dispozițiile dreptului Uniunii astfel cum au fost interpretate de Curte. Prin urmare, statul membru este obligat, în principiu, să restituie impozitele percepute cu încălcarea dreptului Uniunii.

În continuare, Curtea a examinat regulile impuse de Directiva TVA în ceea ce privește stabilirea locului efectuării operațiunilor taxabile în cazul livrării de bunuri cu transport. Ea a amintit că, în conformitate cu articolul 32 din directiva menționată, atunci când bunurile sunt expediate sau transportate de furnizor sau de client sau de o terță persoană, locul livrării este considerat a fi locul unde se găsesc bunurile la momentul la care începe expedierea sau transportul bunurilor către client. Cu toate acestea, prin derogare, articolul 33 din aceeași directivă prevede că locul livrării de bunuri expediate sau transportate de furnizor sau în numele acestuia dintr-un alt stat membru decât cel în care se încheie expedierea sau transportul bunurilor este considerat a fi locul unde se află bunurile la momentul la care se încheie expedierea sau transportul bunurilor la client, sub rezerva îndeplinirii anumitor condiții.

Întrucât luarea în considerare a realității economice și comerciale constituie un criteriu fundamental pentru aplicarea sistemului comun al TVA-ului, Curtea a considerat că, atunci când, precum în speță, bunurile vândute de un furnizor stabilit într-un stat membru unor clienți care au reședința în alt stat membru sunt transportate către aceștia din urmă de un transportator recomandat de furnizorul menționat, însă cu care clienții au libertatea de a contracta în scopul efectuării transportului respectiv, aceste bunuri trebuie considerate expediate sau transportate „de furnizor sau în numele acestuia”, iar livrarea trebuie să se considere că intră sub incidența articolului 33 din Directiva TVA întrucât rolul furnizorului este preponderent în ceea ce privește inițiativa, precum și organizarea etapelor esențiale ale expedierii sau ale transportului bunurilor respective.

În sfârșit, instanța de trimitere aprecia că situația în discuție în litigiul principal ridică problema dacă era posibil să se considere practica KrakVet ca fiind abuzivă, având în vedere că aceasta a beneficiat de cota mai mică de TVA a statului membru în care era stabilită, deoarece nu i s-au aplicat dispozițiile prevăzute la articolul 33 din Directiva TVA. În această privință, Curtea a statuat că nu era necesar să se considere că constituie un abuz de drept operațiuni prin care bunurile vândute de un furnizor sunt transportate către

clienți de o societate recomandată de acest furnizor, în condițiile în care, pe de o parte, între furnizorul menționat și această societate există o legătură și, pe de altă parte, clienții menționați rămân totuși liberi să apeleze la o altă societate sau să ridice personal bunurile, iar aceste împrejurări nu sunt susceptibile să afecteze constatarea potrivit căreia furnizorul și societatea de transport recomandată de acesta sunt societăți independente, care desfășoară în nume propriu activități economice reale.

2. Baza de impozitare a TVA-ului

Prin Hotărârea **E. (TVA – reducerea bazei de impozitare)** (C-335/19, [EU:C:2020:829](#)), Curtea s-a pronunțat, la 15 octombrie 2020, într-o cauză în care E., o societate cu sediul în Polonia și persoană impozabilă în scopuri de TVA, desfășura o activitate de consultanță fiscală și supunea prestările de servicii furnizate în Polonia cotei standard de TVA. E. a adresat unuia dintre clienții săi, înregistrat ca persoană impozabilă în scopuri de TVA, o factură care includea TVA-ul aferent serviciilor impozabile pe teritoriul polonez. Acest client intrase în lichidare după expirarea termenului de plată, rămânând însă înregistrat ca persoană plătitoare de TVA. Întrucât factura nu a fost achitată, E. a adresat ministrului finanțelor o cerere de emitere a unei soluții fiscale individuale pentru a afla dacă, în pofida intrării în lichidare a clientului său după executarea prestării de servicii în cauză, putea beneficia, ca urmare a faptului că celelalte condiții impuse de legislația națională privind TVA-ul erau îndeplinite, de reducerea bazei de impozitare a TVA-ului pentru neachitarea creanței rezultate din factură.

Printr-o soluție fiscală individuală, ministrul finanțelor a dat un răspuns negativ la cererea menționată. Acesta a arătat că articolul 90 din Directiva TVA conferă persoanelor impozabile dreptul de a reduce baza de impozitare în scopuri de TVA numai în condițiile stabilite de fiecare stat membru. Acestea sunt prevăzute de legislația națională privind TVA-ul. Potrivit ministrului, dacă una dintre aceste condiții, precum cerința potrivit căreia debitorul nu trebuie să fie supus unei proceduri de lichidare, nu este îndeplinită, persoana impozabilă nu se poate prevala de dreptul la reducere conferit direct de dreptul Uniunii.

După ce a contestat fără succes soluția fiscală la instanța poloneză competentă în primă instanță, E. a formulat recurs la Naczelny Sąd Administracyjny (Curtea Administrativă Supremă, Polonia), considerând că instanța de prim grad a statuat în mod eronat că dispozițiile contestate ale legislației naționale privind TVA-ul nu aduc atingere cerințelor care rezultă din dreptul Uniunii.

Dispozițiile relevante ale legislației naționale subordonează dreptul persoanei impozabile de a reduce baza de impozitare a TVA-ului în caz de creanță probabil nerecuperabilă condiției ca la data livrării bunului sau a prestării serviciilor, precum și în ziua precedentă datei depunerii regularizării declarației fiscale prin care se urmărește să se beneficieze de această reducere debitorul să fie înregistrat ca persoană impozabilă în scopuri de TVA și să nu fie supus unei proceduri de insolvență sau de lichidare și ca în ziua precedentă datei depunerii regularizării declarației fiscale creditorul să fie încă înregistrat el însuși ca persoană impozabilă în scopuri de TVA. Articolul 90 alineatul (1) din Directiva TVA, care vizează cazurile de anulare, de refuz și de neplată totală sau parțială sau cazul în care prețul este redus după livrarea care a determinat plata taxei, obligă statele membre să reducă baza de impozitare și, prin urmare, cuantumul TVA-ului datorat de persoana impozabilă de fiecare dată când, după încheierea unei tranzacții, contrapartida sau o parte din aceasta nu este încasată de persoana impozabilă. Articolul 90 alineatul (2) din Directiva TVA permite statelor membre să deroge, în cazul neplății totale sau parțiale a prețului operațiunii, de la norma prevăzută la articolul 90 alineatul (1) din această directivă.

Având îndoieli cu privire la marja de apreciere acordată statelor membre pentru a stabili în dreptul lor național condițiile de aplicare a dispozițiilor articolului 90 din Directiva TVA, instanța de trimitere a adresat Curții întrebări preliminare privind interpretarea acestei dispoziții.

Curtea a declarat că articolul 90 din directiva TVA se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal.

Pentru a ajunge la această concluzie, ea a examinat dacă restricția pe care o implică condițiile prevăzute de această legislație națională pentru persoane impozabile precum E. era justificată de necesitatea de a lua în considerare incertitudinea cu privire la caracterul definitiv al neplății.

Curtea a statuat că nu pot fi justificate de această necesitate condițiile care subordonează reducerea bazei de impozitare a TVA-ului înregistrării debitorului în calitate de persoană impozabilă în scopuri de TVA la data livrării bunului sau a prestării serviciilor și menținerii calității de persoană impozabilă a creditorului și a debitorului în ziua precedentă datei depunerii regularizării declarației fiscale. Aceasta a precizat în plus că, deși este adevărat că dreptul unei persoane impozabile de a reduce baza de impozitare după încheierea unei tranzacții implică obligația celeilalte părți la această tranzacție de a regulariza, la rândul său, cuantumul TVA-ului deductibil, garanția unei reduceri simetrice a bazei de impozitare a TVA-ului datorat și a cuantumului TVA-ului deductibil nu depinde de supunerea celor două părți TVA-ului. Pe de altă parte, ea a statuat că cerința referitoare la supunerea creditorului și a debitorului la plata TVA-ului nu poate fi justificată nici prin prevenirea neregulilor sau a abuzurilor, nici în lumina dispozițiilor articolului 273 din Directiva TVA²²².

În ceea ce privește condiția care subordonează reducerea bazei de impozitare a TVA-ului împrejurării ca debitorul să nu fie supus unei proceduri de insolvență sau de lichidare la data livrării bunului sau a prestării serviciilor și în ziua precedentă datei depunerii regularizării declarației fiscale, Curtea a apreciat că, prin faptul că privează creditorul de dreptul său la reducere întrucât caracterul definitiv nerecuperabil al creanței nu poate fi stabilit înainte de finalizarea procedurii de insolvență sau de lichidare, o asemenea condiție ține seama în mod efectiv de incertitudinea inherentă caracterului definitiv al neplății. Cu toate acestea, o astfel de incertitudine ar putea fi de asemenea luată în considerare prin acordarea reducerii bazei de impozitare în scopuri de TVA atunci când creditorul semnalează, înainte de finalizarea procedurii de insolvență sau de lichidare, o probabilitate rezonabilă că datoria nu va fi onorată, chiar cu riscul ca această bază de impozitare să fie reevaluată în sensul majorării în ipoteza în care ar interveni totuși plata. O asemenea modalitate ar fi la fel de eficace pentru atingerea obiectivului vizat, fiind în același timp mai puțin constrângătoare pentru creditor.

În sfârșit, Curtea a arătat că, întrucât articolul 90 alineatul (1) din Directiva TVA are efect direct, o persoană impozabilă precum E., care nu îndeplinește numai condițiile naționale neconforme cu această dispoziție, poate invoca dispoziția menționată în fața instanțelor naționale împotriva statului pentru a obține reducerea bazei sale de impozitare, instanța națională sesizată fiind obligată să înlăture aceste condiții neconforme în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii.

3. Scutiri la export

Prin Hotărârea **BAKATI PLUS** (C-656/19, [EU:C:2020:1045](#)), Curtea s-a pronunțat, la 17 decembrie 2020, într-o cauză referitoare la scutirile la export prevăzute de Legea maghiară privind TVA-ul. Reclamanta din litigiul principal, BAKATI PLUS (denumită în continuare „Bakati”), este o întreprindere de drept maghiar a cărei cifră de afaceri anuală, începând cu anul 2015, a crescut de la 50 de milioane de forinți maghiari (HUF) (aproximativ

²²² | Articolul 273 prevede că „[s]tatele membre pot impune alte obligații pe care le consideră necesare pentru a asigura colectarea în mod corect a TVA și a preveni evaziunea, sub rezerva cerinței de tratament egal al operațiunilor interne și operațiunilor efectuate între statele membre de către persoane impozabile și cu condiția ca respectivele obligații să nu genereze, în comerțul între statele membre, unele formalități în legătură cu trecerea frontierelor. Opțiunea prevăzută la primul paragraf nu poate fi considerată ca bază de plecare pentru a impune obligații de facturare suplimentare față de cele stabilite la capitolul 3”.

140 000 de euro) la 1 miliard HUF (aproximativ 2 784 000 de euro). În cursul anului 2016, activitatea sa a constat în esență în livrări către douăzeci de particulari de mari cantități de produse alimentare, de cosmetice și de produse de întreținere.

Cumpărătorii bunurilor le transportau în Serbia, cu mașina individuală, ca bagaje personale, dintr-un depozit pe care îl închiriaseră în Ungaria în apropierea frontierei cu Serbia, în care facturile și formularele de cerere de rambursare a TVA-ului pentru călătorii străini emise de Bakati le erau predate, împreună cu bunurile în cauză, în schimbul prețului de cumpărare.

În temeiul legii maghiare privind TVA-ul, livrările de bunuri expediate sau transportate din Ungaria către o țară terță în afara Uniunii Europene sunt scutite de această taxă în anumite condiții. Livrările de bunuri transportate în bagaje personale ale călătorilor străini sunt scutite în mod specific prin această lege.

Cumpărătorii beneficiau de această din urmă scutire trimițând către Bakati formularul de cerere de rambursare a TVA-ului vizat de autoritatea vamală de ieșire, arătând că produsele părăsiseră teritoriul Uniunii Europene. La primirea acestui formular, Bakati le rambursa TVA-ul pe care îl plățiseră la cumpărare. În declarațiile de TVA pentru anul 2016, Bakati menționase ca sumă care trebuie dedusă din taxa pe care trebuia să o plătească TVA-ul rambursat aceluiași cumpărător, în cuantum total de 339 788 000 HUF (aproximativ 946 000 de euro).

Cu ocazia unui control, autoritatea fiscală a constatat că achizițiile în cauză depășeau necesitățile individuale și familiale ale cumpărătorilor și că acestea fuseseră efectuate în vederea revânzării bunurilor achiziționate, ceea ce excludea ca bunurile respective să poată constitui bagaje personale în sensul legii maghiare privind TVA-ul. Autoritatea fiscală a considerat totodată că Bakati nu putea beneficia de scutire cu un alt titlu în temeiul acestei legi întrucât nu efectuase formalitățile vamale și nu dispunea de documentele necesare în acest scop. În consecință, printr-o decizie din 27 iunie 2018, aceasta a impus societății Bakati plata diferenței de TVA, însoțită de o amendă fiscală și de dobânzi de întârziere.

Întrucât această decizie a fost confirmată printr-o decizie a Direcției de soluționare a contestațiilor din cadrul administrației fiscale, Bakati a sesizat Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Szeged, Ungaria) cu o acțiune în anularea acestei din urmă decizii.

În vederea aplicării legii maghiare privind TVA-ul, ale cărei dispoziții referitoare la scutirea la export corespund în esență articolelor 146 și 147 din Directiva TVA, instanța de trimitere a adresat Curții mai multe întrebări preliminare referitoare la interpretarea acestor din urmă dispoziții.

În primul rând, Curtea a examinat aspectul dacă bunurile pe care un particular care nu este stabilit în Uniune le transportă cu el în afara Uniunii în scopuri comerciale, în vederea revânzării lor într-un stat terț, intră sub incidența scutirii prevăzute la articolul 147 din Directiva TVA în favoarea „bunuri[lor] transportate în bagaje personale ale călătorilor”.

În această privință, amintind că scutirile prevăzute de Directiva TVA constituie noțiuni autonome ale dreptului Uniunii, Curtea a constatat că termenii menționați anterior vizează, în sensul lor obișnuit, bunurile, în general de dimensiuni mici sau în cantitate mică, pe care o persoană le ia cu ea cu ocazia unei deplasări, de care are nevoie în cursul acesteia și care servesc uzului său privat sau al familiei sale.

Examinând contextul în care acești termeni sunt utilizați, Curtea a dedus din condițiile de aplicare a scutirii prevăzute la articolul 147 din Directiva TVA că această scutire are drept beneficiar potențial o persoană fizică, ce nu acționează în calitate de operator economic, ceea ce tinde să excludă aplicabilitatea sa în privința exporturilor de natură comercială. Întrucât scutirile de TVA trebuie interpretate strict și ținând seama, în plus, de obiectivul specific de promovare a turismului urmărit de acest articol și de evoluția legislativă a dispoziției care figurează în prezent la articolul menționat, Curtea a concluzionat că scutirea prevăzută pentru

bunurile transportate în bagaje personale ale călătorilor nu este aplicabilă unor bunuri pe care un particular care nu este stabilit în Uniune le transportă cu el în afara Uniunii în scopuri comerciale, în vederea revânzării lor într-un stat terț.

În al doilea rând, Curtea a declarat că articolul 146 alineatul (1) litera (b) și articolul 147 din Directiva TVA nu se opun unei jurisprudențe naționale care, atunci când nu sunt îndeplinite condițiile scutirii de TVA prevăzute pentru bunurile transportate în bagaje personale ale călătorilor, dar bunurile în cauză au fost efectiv transportate în afara Uniunii de către cumpărător, obligă administrația fiscală să examineze dacă scutirea de TVA prevăzută la acest articol 146 alineatul (1) litera (b) se aplică livrării în cauză, în condițiile în care formalitățile vamale aplicabile nu au fost efectuate, iar la momentul achiziției cumpărătorul nu avea intenția de a i se aplica această din urmă scutire.

Astfel, o operațiune precum cea în discuție în litigiul principal constituie o livrare de bunuri, în sensul articolului 146 alineatul (1) litera (b) din Directiva TVA, dacă îndeplinește criteriile obiective care definesc o asemenea livrare, și anume când dreptul de a dispune de acest bun în calitate de proprietar a fost transmis cumpărătorului, furnizorul stabilește că acest bun a fost expediat sau transportat în afara Uniunii, iar în urma acestei expedieri sau a acestui transport bunul a părăsit în mod fizic teritoriul Uniunii. Respectarea formalităților vamale aplicabile exportului sau faptul că intenția cumpărătorului, la momentul cumpărării, era de a i se aplica nu scutirea prevăzută la această dispoziție, ci cea prevăzută la articolul 147 din Directiva TVA, nu au incidență asupra calificării drept livrare la export.

În ultimul rând, Curtea a examinat dacă dispozițiile citate anterior ale Directivei TVA, precum și principiile neutralității fiscale și proporționalității se opuneau ca administrația fiscală să refuze în mod automat unei persoane impozabile beneficiul scutirii de TVA prevăzute de aceste dispoziții atunci când constată că această persoană impozabilă a emis cu rea-credință formularul în temeiul căruia cumpărătorul s-a prevalat de scutirea prevăzută la articolul 147, în condițiile în care este stabilit că bunurile în cauză au părăsit teritoriul Uniunii.

Curtea a arătat că nerespectarea unei cerințe de formă nu poate determina pierderea dreptului la scutirea de TVA decât în două situații: 1) atunci când încălcarea unei cerințe de formă împiedică dovedirea cu certitudine a îndeplinirii cerințelor de fond care condiționează aplicarea acestei scutiri sau 2) atunci când se stabilește că persoana impozabilă știa sau ar fi trebuit să știe că operațiunea în cauză făcea parte dintr-o fraudă care pune în pericol funcționarea sistemului comun al TVA-ului.

În speță, nerespectarea formalităților vamale nu putea determina pierderea dreptului la scutirea de TVA prevăzută la articolul 146 alineatul (1) litera (b) din Directiva TVA. Astfel, pe de o parte, era cert că bunurile fuseseră exportate efectiv, fapt atestat de o viză aplicată de autoritatea vamală de ieșire în formularele prezentate, chiar dacă aceste formulare erau destinate aplicării scutirii prevăzute la articolul 147, și că livrarea îndeplinea, așadar, prin caracteristicile sale obiective, condițiile scutirii prevăzute la articolul 146 alineatul (1) litera (b) din Directiva TVA.

Pe de altă parte, faptul că Bakati a participat la încălcarea articolului 147 alineatul (1) din Directiva TVA nu determina o pierdere de venituri fiscale pentru Uniune și nu se putea considera că pune în pericol funcționarea sistemului comun al TVA-ului. O astfel de încălcare nu putea fi sancționată, așadar, prin refuzul de a acorda beneficiul scutirii de TVA pentru exporturile realizate efectiv, fără ca aceasta să excludă posibilitatea ca o astfel de încălcare să poată fi supusă unor sancțiuni administrative proporționale în temeiul dreptului național.

4. Modalități de exercitare a dreptului de deducere a TVA-ului

În Hotărârea **Agrobet CZ** (C-446/18, [EU:C:2020:369](#)), pronunțată la 14 mai 2020, Curtea a statuat că articolele 179, 183 și 273 din Directiva TVA²²³, interpretate în lumina principiului neutralității fiscale, nu se opun unei reglementări naționale care nu prevede posibilitatea ca administrația fiscală să ramburseze înainte de finalizarea unei proceduri de control fiscal în legătură cu o declarație privind TVA-ul care indică un excedent pentru o perioadă fiscală determinată acea parte din excedent aferentă operațiunilor care nu sunt vizate de această procedură la momentul deschiderii sale, cu condiția să nu fie posibil să se stabilească în mod clar, precis și neechivoc faptul că un excedent de TVA, al cărui quantum poate fi mai mic decât cel aferent operațiunilor care nu au fost vizate de respectiva procedură, va subzista oricare ar fi rezultatul acesteia.

În speță, o societate cehă a depus două declarații de TVA pentru perioadele fiscale corespunzătoare lunilor decembrie 2015 și ianuarie 2016, indicând de fiecare dată excedente de TVA. Drept urmare, administrația fiscală cehă a inițiat proceduri de control fiscal limitate la anumite operațiuni vizate de aceste două declarații, și anume cele privind uleiul de rapiță originar din Polonia. Astfel, întrucât acest ulei de rapiță a fost comercializat în Republica Cehă sub o formă nemodificată înainte de a fi din nou livrat în Polonia de societatea în cauză, administrația fiscală cehă a ridicat problema respectării condițiilor necesare pentru ca societatea să poată beneficia de scutirea de TVA pentru livrările de ulei de rapiță și să poată deduce TVA-ul achitat în amonte pentru achizițiile aferente acestora. Prin reclamațiile formulate împotriva deschiderii acestor proceduri, societatea cehă a arătat că, întrucât îndoilele administrației fiscale nu priveau decât o mică parte din excedentul de TVA declarat, reținerea integrală a acestui excedent era incompatibilă cu dreptul Uniunii. La rândul său, administrația fiscală a susținut, astfel cum instanța de trimitere a confirmat, că, întrucât Codul de procedură fiscală ceh nu prevede expres posibilitatea de a emite o decizie de impunere parțială, aceasta nu își poate asuma o astfel de competență în lipsa unui temei juridic și că, dat fiind că excedentul de TVA se raportează la întreaga perioadă de impozitare, acesta nu putea lua naștere decât ca un tot indivizibil.

În hotărârea sa, Curtea a amintit mai întâi că, în temeiul Directivei TVA, persoana impozabilă efectuează deducerea scăzând din valoarea totală a TVA-ului datorat pentru o anumită perioadă fiscală valoarea totală a TVA-ului pentru care dreptul de deducere a apărut și este exercitat în aceeași perioadă. Atunci când, pentru o perioadă fiscală, valoarea deducerilor depășește valoarea TVA-ului datorat, există un excedent care poate fi reportat în perioada următoare sau poate fi rambursat, dreptul ceh optând pentru rambursare. Curtea a statuat că, deși este adevărat că un astfel de excedent de TVA nu poate apărea în declarația de TVA decât sub forma unui rezultat unic, aceasta nu implică totuși că excedentul trebuie considerat un tot indisociabil care ar fi imposibil de împărțit într-o parte contestată și o parte necontestată aferente unor operațiuni precise, vizate sau nu de o procedură de control fiscal. Astfel, Directiva TVA nu se opune unei reportări sau unei rambursări parțiale sau fracționate a excedentului de TVA și operează o distincție netă între cerințele de fond ale dreptului de deducere a TVA-ului și cerințele de formă ale acestui drept. Prin urmare, obligația de a se conforma modalităților de exercitare a dreptului de deducere a TVA-ului cu ocazia depunerii declarației privind TVA-ul nu împiedică persoana impozabilă, în lipsa unor dispoziții contrare în această directivă, să își valorifice ulterior în mod parțial drepturile și pretențiile materiale de care beneficiază, pentru fiecare operațiune, în temeiul cerințelor de fond ale dreptului de deducere.

²²³ | Articolele 179, 183 și 273 din directiva menționată privesc dreptul de deducere a TVA-ului și rambursarea valorii deducerilor care depășesc valoarea TVA-ului datorat pentru o perioadă fiscală.

Curtea a amintit totodată că aceste modalități nu pot aduce atingere principiului neutralității fiscale. Or, modalități care nu ar permite unei persoane impozabile să poată urmări o anumită parte din excedentul de TVA pe care o consideră necontestată ar echivala cu împiedicarea acestei persoane impozabile să invoce existența unei asemenea părți necontestate și să poată solicita rambursarea acelei părți, obligând-o astfel să suporte parțial sarcina taxei, cu încălcarea principiului neutralității fiscale.

Curtea a dedus de aici că, în lumina principiului neutralității fiscale, Directiva TVA nu poate fi interpretată în sensul că ar exclude în principiu posibilitatea ca într-o perioadă impozabilă să se poată identifica o parte necontestată din excedentul de TVA indicat într-o declarație privind TVA-ul, susceptibilă să dea naștere unei reportări sau unei rambursări parțiale a acestui excedent.

În continuare, în ceea ce privește problema în ce condiții se poate considera că partea dintr-un excedent de TVA nu este efectiv contestată în cadrul unei proceduri de control fiscal, Curtea a arătat că nu este posibil să se vorbească de o parte necontestată a acestui excedent de taxă decât dacă cuantumul taxei datorate și cuantumul taxei deductibile aferente acestor operațiuni sunt ele însele necontestate.

Curtea a precizat în această privință că administrația fiscală trebuie să se asigure nu numai că, la finalizarea acestei proceduri, cuantumul taxei datorate și cel al taxei deductibile care corespund operațiunilor neavute în vedere în procedura menționată nu vor putea varia față de sumele declarate de persoana impozabilă, ci și că elementele care au contribuit la calculul părții pretins necontestate nu vor mai putea fi repuse în discuție înainte de finalizarea procedurii și că nu va fi astfel obligată să extindă sfera acesteia pentru a include, integral sau parțial, operațiuni care nu au făcut inițial obiectul controlului.

În sfârșit, Curtea a considerat că posibilitatea ca persoana impozabilă să invoce existența unei părți necontestate din excedentul de TVA pentru o perioadă fiscală astfel încât să obțină rambursarea acesteia înainte de finalizarea procedurii de control fiscal nu implică în mod automat obligația administrației fiscale de a rambursa sau de a reporta această parte în mod anticipat, nici chiar atunci când recunoaște caracterul necontestat al părții respective. Astfel, o asemenea obligație este condiționată de existența unui excedent de TVA referitor la întreaga perioadă impozabilă în cauză. Prin urmare, această obligație, din cauză că se raportează la o perioadă fiscală determinată, trebuie să existe nu doar în raport cu cuantumul taxei datorate și cu cel al taxei deductibile care corespund operațiunilor nevizate de această procedură, identificate ca fiind necontestate de administrația fiscală, ci și în raport cu partea din excedentul de TVA care va subzista independent de rezultatul procedurii de control fiscal și care, singură, poate fi considerată în final drept necontestată. În această privință, Curtea a arătat că această parte necontestată a excedentului de TVA poate, dacă este cazul, să fie inferioară părții din excedentul solicitat de persoana impozabilă și care se raportează la sumele menționate.

Pe de altă parte, Curtea a statuat că o reglementare națională precum reglementarea cehă, care, în cadrul măsurilor adoptate de un stat membru în temeiul articolului 273 din Directiva TVA, nu ar autoriza o persoană impozabilă să prezinte elemente de probă care să ateste existența unei părți necontestate a excedentului de TVA și nici administrația fiscală să ia o decizie în această privință, ar contraveni principiului bunei administrări și, în consecință, nu ar fi compatibilă cu Directiva TVA.

XIV. Apropierea legislațiilor

1. Dreptul de autor

În materia dreptului de autor, trei hotărâri merită să fie semnalate. Prima hotărâre privește interpretarea noțiunii de „adresă” a persoanelor care au încălcat un drept de proprietate intelectuală. În a doua hotărâre, Curtea s-a pronunțat, în cadrul utilizării fonogramelor în Uniune, cu privire la limitarea dreptului la o remunerație echitabilă unică aplicabilă artiștilor resortisanți ai statelor terțe la Spațiul Economic European (SEE). A treia hotărâre privește interpretarea noțiunilor „fonogramă” și „reproducerea unei fonograme”, precum și dreptul la o remunerație echitabilă și unică în prezența unei comunicări publice a unei opere audiovizuale care încorporează o fonogramă sau o reproducere a unei fonograme.

În Hotărârea **Constantin Film Verleih** (C-264/19, [EU:C:2020:542](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, Curtea a statuat că, în cadrul încălcării unui film pe o platformă video online fără acordul titularului dreptului de autor, Directiva 2004/48²²⁴ nu obligă autoritățile judiciare să ordone operatorului platformei video să furnizeze adresa de e-mail, adresa IP sau numărul de telefon al utilizatorului care a încălcat filmul în litigiu. Directiva, care prevede furnizarea „adreselor” persoanelor care au încălcat un drept de proprietate intelectuală, vizează numai adresa poștală.

În anii 2013 și 2014, filmele „Parker” și „Scary movie 5” au fost încărcate pe platforma video YouTube fără acordul Constantin Film Verleih, titular al drepturilor exclusive de exploatare asupra acestor opere în Germania. Acestea au fost vizionate de mai multe zeci de mii de ori. În aceste condiții, Constantin Film Verleih a solicitat YouTube și Google, aceasta din urmă fiind societatea-mamă a celei dintâi, la care utilizatorii trebuie să se înregistreze mai întâi prin intermediul unui cont de utilizator, să îi furnizeze un ansamblu de informații referitoare la fiecare dintre utilizatorii care au efectuat încălcarea. Cele două societăți au refuzat să furnizeze Constantin Film Verleih informațiile referitoare la acești utilizatori, în special adresele lor de e-mail și numerele de telefon, precum și adresele IP utilizate atât la momentul încălcării fișierelor vizate, cât și la momentul ultimei accesări a contului lor Google/YouTube.

Litigiul principal depindea de aspectul dacă asemenea informații intră în sfera noțiunii de „adrese”, în sensul Directivei 2004/48. Aceeași directivă prevede că autoritățile judiciare pot ordona furnizarea informațiilor cu privire la originea și rețelele de distribuție a mărfurilor sau a serviciilor care încalcă un drept de proprietate intelectuală. Printre aceste informații figurează în special „adresele” producătorilor, distribuitorilor și furnizorilor mărfurilor sau serviciilor contrafăcute.

Curtea a constatat că, în primul rând, în ceea ce privește sensul obișnuit al termenului „adresă”, acesta nu vizează decât adresa poștală, cu alte cuvinte, locul de domiciliu sau de reședință al unei anumite persoane. Rezultă că acest termen, atunci când este utilizat fără alte precizări, precum în Directiva 2004/48, nu vizează adresa de e-mail, numărul de telefon sau adresa IP. În al doilea rând, lucrările pregătitoare²²⁵ care au condus la adoptarea Directivei 2004/48 nu conțin niciun indiciu de natură să sugereze că termenul „adresă” ar trebui

224 | Articolul 8 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

225 | Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind măsurile și procedurile destinate să asigure respectarea drepturilor de proprietate intelectuală din 30 ianuarie 2003 [COM(2003) 46 final], Avizul Comitetului Economic și Social European din 29 octombrie 2003 (JO 2004, C 32, p. 15) și Raportul Parlamentului European din 5 decembrie 2003 (A 5-0468/2003) privind această propunere.

înțeles în sensul că vizează nu numai adresa poștală, ci și adresa de e-mail, numărul de telefon sau adresa IP a persoanelor vizate. În al treilea rând, examinarea altor acte de drept al Uniunii care menționează adresa de e-mail sau adresa IP arată că niciunul dintre acestea nu utilizează termenul „adresă”, fără alte precizări, pentru a desemna numărul de telefon, adresa IP sau adresa de e-mail.

Potrivit Curții, această interpretare este conformă cu finalitatea urmărită de dispoziția Directivei 2004/48 privind dreptul la informare. Astfel, având în vedere armonizarea minimală privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în general, această armonizare este limitată, conform dispoziției menționate, la informații bine determinate. Pe de altă parte, această dispoziție urmărește să concilieze respectarea diferitor drepturi, în special a dreptului la informare al titularilor și a dreptului la protecția datelor cu caracter personal ale utilizatorilor.

În aceste condiții, Curtea a concluzionat că noțiunea de „adrese” care figurează în Directiva 2004/48 nu vizează, în ceea ce privește un utilizator care a încărcat fișiere care încalcă un drept de proprietate intelectuală, adresa sa de e-mail, numărul său de telefon, precum și adresa IP utilizată pentru încărcarea acestor fișiere sau adresa IP utilizată cu ocazia ultimei sale accesări a contului de utilizator.

Curtea a precizat însă că statele membre au posibilitatea de a acorda titularilor de drepturi de proprietate intelectuală dreptul de a primi informații mai extinse, sub rezerva însă a asigurării unui just echilibru între diferitele drepturi fundamentale în cauză și a respectării celorlalte principii generale ale dreptului Uniunii, precum principiul proporționalității.

În Hotărârea **Recorded Artists Actors Performers** (C-265/19, [EU:C:2020:677](#)), pronunțată la 8 septembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat într-o cauză privind Recorded Artists Actors Performers Ltd (RAAP), o întreprindere de gestionare colectivă a drepturilor artiștilor interpreți sau executanți, pe de o parte, și Phonographic Performance (Ireland) Ltd (PPI), o întreprindere de gestiune colectivă a drepturilor producătorilor de fonograme, pe de altă parte. Aceste întreprinderi încheiaseră un contract care stipula modalitățile potrivit cărora drepturile exigibile în Irlanda pentru difuzarea în public, în baruri și în alte locuri accesibile publicului sau pentru radiodifuziunea de muzică înregistrată trebuie, după ce au fost plătite de utilizatori către PPI, să fie împărțite cu artiștii interpreți sau executanți și, în acest scop, să fie plătite în parte mai departe de PPI către RAAP. Părțile nu erau de acord cu privire la conținutul acestui contract în ceea ce privește drepturile plătite PPI în legătură cu muzica interpretată sau executată de un artist care nu este nici resortisant, nici rezident al unui stat membru al SEE. În această privință, RAAP considera că toate drepturile exigibile trebuiau să fie împărțite fără a lua în considerare cetățenia și locul de reședință ale artistului. Dacă ar fi urmată poziția RAAP, artiștii interpreți sau executanți din statele terțe ar fi remunerați în Irlanda în orice situație, în timp ce, potrivit PPI, care se întemeia în această privință pe dreptul irlandez, nu aceasta ar fi situația din moment ce artiștii interpreți sau executanți irlandezi nu primesc o remunerație echitabilă în state terțe.

Curtea a statuat că, în cadrul utilizării fonogramelor în Uniune, Directiva 2006/115²²⁶ se opune ca un stat membru să excludă dintre artiștii care au dreptul la o remunerație echitabilă și unică artiștii resortisanți ai statelor terțe față de SEE. În plus, ea a precizat că rezervele notificate de statele terțe în temeiul Tratatului Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale (OMPI) privind interpretările și execuțiile și fonogramele

226 | Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 2006, L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14).

(denumit în continuare „TIEF”)²²⁷ nu limitează ca atare dreptul acestor artiști ai statelor terțe la o remunerație echitabilă și unică în Uniune²²⁸. Deși asemenea limitări pot fi introduse de legiuitorul Uniunii, cu condiția să fie conforme cu dreptul proprietății intelectuale protejat de articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), Directiva 2006/115 nu conține o astfel de limită și se opune, așadar, ca un stat membru să limiteze dreptul menționat în privința artiștilor interpreți sau executanți și a producătorilor resortisanți ai statelor terțe. Pe de altă parte, Curtea a subliniat că directiva menționată se opune de asemenea ca numai producătorul fonogramei respective să perceapă o remunerație, fără a o împărți cu artistul interpret sau executant care a contribuit la fonogramă.

Curtea a arătat, în primul rând, că dreptul la o remunerație echitabilă și unică asigură în dreptul Uniunii aplicarea articolului 15 alineatul (1) din TIEF²²⁹ și nu poate fi rezervat de legiuitorul național numai resortisanților statelor membre ale Spațiului Economic European (SEE).

În această privință, Curtea a constatat că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2006/115, care conferă, în cadrul drepturilor conexe dreptului de autor, un drept cu caracter compensatoriu, prevede o obligație de a asigura o remunerație echitabilă repartizată între producătorul fonogramei și artistul interpret sau executant. Această obligație se aplică atunci când utilizarea fonogramei sau a unei reproduceri a acesteia are loc în Uniune. Or, directiva nu stabilește nicio condiție potrivit căreia artistul interpret sau executant sau producătorul fonogramei ar trebui să aibă cetățenia unui stat membru al SEE ori o altă condiție de legătură cu acest teritoriu, precum domiciliul, locul de reședință sau locul de realizare a muncii creatoare sau artistice.

Dimpotrivă, potrivit Curții, din contextul și din obiectivele Directivei 2006/115, precum și din supremația acordurilor internaționale încheiate de Uniune rezultă că articolul 8 alineatul (2) din directiva menționată trebuie interpretat, în măsura posibilului, într-un mod conform cu TIEF. Curtea a subliniat în această privință că acest acord internațional, care face parte integrantă din ordinea juridică a Uniunii, obligă în principiu Uniunea și statele sale membre să acorde dreptul la o remunerație echitabilă și unică și resortisanților altor părți contractante la TIEF. Această obligație decurge din articolul 15 alineatul (1) din TIEF, precum și din tratamentul național garantat de articolul 4 din TIEF și de articolul 4 din Convenția de la Roma²³⁰.

În al doilea rând, Curtea a precizat că rezervele notificate de statele terțe în temeiul articolului 15 alineatul (3) din TIEF nu conduc ca atare la limitări în Uniune ale dreptului la o remunerație echitabilă și unică în privința resortisanților din aceste state terțe. Desigur, Curtea a constatat că, având în vedere principiul reciprocității consacrat prin Convenția de la Viena²³¹, Uniunea și statele sale membre nu sunt obligate să acorde fără restricții dreptul la o remunerație echitabilă și unică. Potrivit Curții, necesitatea de a menține condiții echitabile de participare la comerțul cu muzică înregistrată este susceptibilă să justifice o limitare a dreptului la o astfel de remunerație.

227] Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) privind interpretările și execuțiile și fonogramele (TIEF) (JO 2000, L 89, p. 89, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 221), adoptat la Geneva la 20 decembrie 1996 și aprobat în numele Comunității Europene prin Decizia 2000/278/CE a Consiliului din 16 martie 2000 (JO 2000, L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212).

228] Conform articolului 15 alineatul (3) din TIEF.

229] Articolul 15 alineatul (1) din TIEF prevede că artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme au dreptul la o remunerație echitabilă și unică în cazul în care fonogramele publicate în scopuri comerciale sunt utilizate pentru radiodifuzare sau pentru orice comunicare către public.

230] Convenția internațională privind protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune, încheiată la Roma la 26 octombrie 1961.

231] Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 23 mai 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1155, p. 331).

Acest drept conex dreptului de autor constituie însă un drept al proprietății intelectuale protejat prin articolul 17 alineatul (2) din cartă. În consecință, orice restrângere a exercitării acestui drept trebuie să fie prevăzută de lege într-un mod clar și precis, conform articolului 52 din cartă. Potrivit Curții, simpla existență a unei rezerve potrivit TIEF nu îndeplinește această cerință. Prin urmare, revine numai legiuitorului Uniunii, care dispune de competența externă exclusivă în această materie, să decidă cu privire la o astfel de restrângere.

În al treilea rând, Curtea a statuat că rezultă din însuși modul de redactare a articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2006/115 că atât artiștii interpreți sau executanți, cât și producătorii de fonograme au dreptul la o remunerație echitabilă și unică, această remunerație fiind „repartizată” între aceștia. Prin urmare, această dispoziție se opune ca dreptul unui stat membru să excludă artistul interpret sau executant de la o remunerație echitabilă și unică.

În Hotărârea **Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación** (C-147/19, [EU:C:2020:935](#)), pronunțată la 18 noiembrie 2020, Curtea a statuat că remunerația echitabilă unică nu trebuie plătită la comunicarea publică a unei opere audiovizuale în care a fost încorporată o fonogramă sau o reproducere a acestei fonograme.

Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación SA (denumită în continuare „Atresmedia”) este o întreprindere care deține mai multe canale de televiziune și care difuzează pe aceste canale opere audiovizuale care încorporează fonograme. Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales și Artistas Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España sunt organisme de gestiune a drepturilor de proprietate intelectuală ale producătorilor de fonograme și, respectiv, ale artiștilor interpreți sau executanți. La 29 iulie 2010, aceste organisme au introdus o acțiune împotriva Atresmedia pentru ca aceasta din urmă să fie obligată la plata unei despăgubiri pentru actele de comunicare publică a unor fonograme publicate în scopuri comerciale sau a unor reproduceri ale acestora. Ele considerau că comunicarea publică a unor opere audiovizuale realizată de Atresmedia dădea naștere dreptului la o remunerație echitabilă unică prevăzută de directivele referitoare la anumite drepturi conexe dreptului de autor²³².

Potrivit articolului 8 alineatul (2) din aceste directive, o remunerație echitabilă unică este plătită de utilizator, atunci când o fonogramă publicată în scopuri comerciale sau o reproducere a acestei fonograme este comunicată public. Această remunerație este repartizată între artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme în cauză.

Curtea a fost chemată să stabilească dacă o înregistrare audiovizuală care conține fixarea unei opere audiovizuale trebuia calificată drept „fonogramă” sau „reproducere a acestei fonograme” în sensul directivei referitoare la anumite drepturi conexe dreptului de autor.

În ceea ce privește noțiunea de „fonogramă”, Curtea a arătat că, în lipsa unei definiții în directivele menționate mai sus sau în celelalte directive ale Uniunii din domeniul dreptului de autor, aceasta trebuie interpretată în lumina Convenției de la Roma și a TIEF. Or, Convenția de la Roma²³³ și TIEF²³⁴ exclud ca o fixare a unor sunete încorporată într-o operă audiovizuală să intre sub incidența noțiunii de „fonogramă”.

²³² Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 1992, L 346, p. 61, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 120) și Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 2006, L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14).

²³³ Articolul 3 litera b) din Convenția de la Roma definește noțiunea de „fonogramă” ca orice fixare „exclusiv sonoră” a sunetelor provenind dintr-o execuție sau din alte sunete.

²³⁴ Potrivit articolului 2 litera (b) din TIEF, prin „fonogramă” se înțelege „fixarea sunetelor provenite dintr-o interpretare sau execuție sau a altor sunete sau a unei reprezentări de sunete, alta decât sub forma unei fixări încorporate într-o operă cinematografică sau o altă operă audiovizuală”.

În consecință, Curtea a arătat că o fonogramă încorporată într-o operă audiovizuală își pierde calitatea de „fonogramă” în măsura în care face parte din această operă. Ea a precizat totuși că această împrejurare nu are incidență asupra drepturilor asupra acestei fonograme în cazul utilizării ei independent de opera audiovizuală. În speță, Curtea a constatat că încorporarea fonogramelor în operele audiovizuale a fost efectuată cu autorizarea titularilor drepturilor în cauză și în schimbul unei remunerații plătite în conformitate cu aranjamente contractuale. În plus, nu s-a susținut că aceste fonograme fuseseră utilizate din nou în mod independent de opera audiovizuală în care fuseseră încorporate. În aceste condiții, Curtea a statuat că o înregistrare audiovizuală care conține fixarea unei opere audiovizuale nu poate fi calificată drept „fonogramă”.

În ceea ce privește noțiunea de „reproducere a unei fonograme”, Curtea a arătat că definiția „reproducerii” din Convenția de la Roma vizează actul care constă în realizarea unei reproduceri a unei fixări²³⁵. Or, elementul declanșator al dreptului la remunerație echitabilă unică nu este actul care constă în realizarea unei reproduceri. Acest element este, așadar, comunicarea publică a unei opere fixate pe o fonogramă sau pe o reproducere a acesteia, o asemenea reproducere trebuind să fie înțeleasă, în contextul dispozițiilor în cauză, ca un exemplar al fonogramei provenit dintr-un astfel de act de reproducere. Dat fiind că o înregistrare audiovizuală care conține fixarea unei opere audiovizuale nu poate fi calificată drept „fonogramă”, Curtea a subliniat că o astfel de înregistrare nu poate să constituie nici o reproducere a unei fonograme.

Prin urmare, Curtea a statuat că comunicarea publică a unei înregistrări audiovizuale care conține fixarea unei opere audiovizuale nu dă naștere dreptului la o remunerație echitabilă unică.

Această concluzie nu îi privează însă pe artiștii interpreți sau executanți și pe producătorii de fonograme de posibilitatea de a obține o remunerație pentru difuzarea unei fonograme. Astfel, remunerația drepturilor conexe asupra fonogramelor va fi realizată cu ocazia încorporării fonogramelor sau a reproducerilor acestora în operele audiovizuale respective, prin intermediul unor aranjamente contractuale încheiate între titularii drepturilor asupra fonogramelor și producătorii unor asemenea opere.

2. Proprietate intelectuală și industrială

În materia proprietății industriale trebuie semnalate patru hotărâri. Primele trei privesc dreptul mărcilor Uniunii Europene, iar a patra privește dreptul brevetelor. Prima hotărâre privește interpretarea noțiunii de „rea-credință”, precum și problema dacă se poate declara nulitatea mărcii pentru motivul lipsei de claritate și de precizie în identificarea produselor sau serviciilor la care se referă. În a doua hotărâre, Curtea a precizat criteriile de apreciere a riscului de confuzie în prezența unei mărci colective a Uniunii Europene. A treia hotărâre privește lipsa consimțământului titularului unei mărci la înregistrarea solicitată de un agent sau de un reprezentant în nume propriu. A patra și ultima hotărâre privește interpretarea noțiunilor de „produs” și de „primă autorizație de introducere pe piață, în calitate de medicament”, în prezența unei cereri de certificat suplimentar de protecție.

235 | Articolul 3 litera e) din Convenția de la Roma definește „reproducerea” ca fiind „realizarea unui exemplar sau a mai multor exemplare ale unei fixări”.

În Hotărârea **Sky și alții** (C-371/18, [EU:C:2020:45](#)), pronunțată la 29 ianuarie 2020, Curtea a statuat mai întâi că o marcă comunitară sau națională care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 40/94²³⁶ sau al Primei directive 89/104²³⁷ nu poate fi declarată nulă pentru motivul că termenii folosiți pentru a desemna produsele și serviciile pentru care această marcă a fost înregistrată sunt lipsiți de claritate și de precizie. În continuare, ea a precizat în ce condiții o cerere de înregistrare a unei mărci fără nicio intenție de a o utiliza pentru produsele și serviciile vizate de înregistrare constituie un act de rea-credință. În sfârșit, Curtea a statuat că Prima directivă 89/104 nu se opune unei dispoziții de drept național care obligă solicitantul mărcii să declare că are intenția de a o utiliza pentru produsele și serviciile vizate de cerere.

În speță, societățile Sky, titulare ale mai multor mărci comunitare și ale unei mărci a Regatului Unit care cuprind cuvântul „Sky”, au formulat o acțiune în contrafacere împotriva societăților SkyKick. În cadrul acestei proceduri, societățile SkyKick au introdus o cerere reconvențională în nulitatea mărcilor în discuție în litigiul principal. În susținerea acestei cereri, ele au arătat că mărcile respective au fost înregistrate pentru produse și servicii care nu fuseseră specificate cu suficientă claritate și precizie. Învățată cu soluționarea litigiului, High Court of Justice (England and Wales) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor)] a solicitat Curții să se pronunțe asupra aspectului dacă o asemenea lipsă de claritate și de precizie constituia un motiv de nulitate a unei mărci înregistrate. Pe de altă parte, societățile SkyKick au susținut că mărcile în discuție fuseseră înregistrate cu rea-credință întrucât societățile Sky nu aveau intenția de a le utiliza pentru toate produsele și serviciile vizate de înregistrare. Astfel, instanța de trimitere a solicitat Curții să stabilească conținutul noțiunii de „rea-credință”. Ea a ridicat de asemenea problema dacă obligația impusă titularului de a declara că are intenția de a utiliza marca solicitată, prevăzută de dreptul Regatului Unit²³⁸, este compatibilă cu dreptul Uniunii.

În primul rând, după ce a constatat că mărcile în discuție intră *ratione temporis* în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 40/94 și al celui al Primei directive 89/104, Curtea a remarcat că articolul 7 alineatul (1) și articolul 51 alineatul (1) din regulament și articolul 3 din directivă enumeră exhaustiv cauzele de nulitate absolută a unei mărci comunitare și a unei mărci naționale. Or, lipsa de claritate și de precizie a termenilor utilizați pentru a desemna produsele sau serviciile protejate prin înregistrarea mărcii nu figurează printre aceste cauze. În consecință, Curtea a statuat că o asemenea lipsă nu poate fi considerată motiv sau cauză de nulitate parțială sau totală, în sensul dispozițiilor citate anterior. În orice caz, Curtea a adăugat că Hotărârea *Chartered Institute of Patent Attorneys*²³⁹ nu poate fi interpretată ca recunoscând un motiv sau o cauză de nulitate adiționale nemenționate de Regulamentul nr. 40/94 și de Prima directivă 89/104. Astfel, cu ocazia

236 | Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1891/2006 al Consiliului din 18 decembrie 2006 (JO 2006, L 386, p. 14, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 27), abrogat și înlocuit prin Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene (JO 2009, L 78, p. 1), iar ulterior prin Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

237 | Prima directivă 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 1989, L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92), abrogată și înlocuită prin Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2008, L 299, p. 25, rectificare în JO 2009, L 11, p. 86), iar ulterior prin Directiva (UE) 2015/2436 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2015 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2015, L 336, p. 1).

238 | Articolul 32 alineatul (3) din Legea din 1994 privind mărcile.

239 | Hotărârea Curții din 19 iunie 2012, *Chartered Institute of Patent Attorneys* (C-307/10, [EU:C:2012:361](#)).

unor hotărâri pronunțate ulterior²⁴⁰, Curtea a indicat că Hotărârea *Chartered Institute of Patent Attorneys* menționată anterior nu se aplica mărcilor deja înregistrate la data pronunțării hotărârii și că nu aducea precizări decât în legătură cu cerințele privind noile cereri de înregistrare a mărcilor Uniunii Europene.

Pe de altă parte, Curtea a statuat că lipsa de claritate sau de precizie a termenilor care desemnează produsele sau serviciile vizate de înregistrarea unei mărci nu poate fi considerată contrară ordinii publice²⁴¹. Astfel, noțiunea de „ordine publică” nu poate fi înțeleasă ca raportându-se la caracteristici referitoare la cererea de înregistrare însăși, independent de caracteristicile semnului a cărui înregistrare ca marcă este solicitată.

În ceea ce privește, în al doilea rând, aspectul dacă o cerere de înregistrare a unei mărci fără intenția de a o utiliza pentru produsele și serviciile vizate de înregistrare constituie un act de rea-credință²⁴², Curtea a statuat că o asemenea cerere constituie un astfel de act dacă solicitantul acestei mărci avea intenția fie de a aduce atingere intereselor unor terți într-un mod neconform cu uzanțele loiale, fie de a obține, chiar fără a viza un terț în special, un drept exclusiv în alte scopuri decât cele care țin de funcțiile unei mărci. De asemenea, Curtea a precizat că, atunci când lipsa intenției de a utiliza marca în conformitate cu funcțiile esențiale ale unei mărci nu privește decât anumite produse sau servicii vizate de cererea de înregistrare a mărcii, cererea nu constituie un act de rea-credință decât în măsura în care vizează aceste produse sau servicii. Pe de altă parte, o asemenea rea-credință nu poate fi prezumată și este stabilită numai dacă există indicii obiective, pertinente și concordante care militează în acest sens.

În al treilea rând, Curtea a concluzionat că Prima directivă 89/104 trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei dispoziții de drept național potrivit căreia solicitantul unei mărci trebuie să declare că aceasta este utilizată pentru produsele și serviciile vizate de cererea de înregistrare sau că are, cu bună-credință, intenția de a o utiliza în acest scop, în măsura în care încălcarea unei astfel de obligații nu constituie, ca atare, un motiv de nulitate a unei mărci deja înregistrate.

Prin Hotărârea ***Foundation for the Protection of the Traditional Cheese of Cyprus named Halloumi/EUIPO*** (C-766/18 P, [EU:C:2020:170](#)), pronunțată la 5 martie 2020, Curtea, sesizată cu recurs împotriva hotărârii Tribunalului, a statuat într-o cauză privind *Foundation for the Protection of the Traditional Cheese of Cyprus named Halloumi*, titulara mărcii colective a Uniunii Europene HALLOUMI, înregistrată pentru brânzeturi.

Marca colectivă a Uniunii Europene este un tip de marcă a Uniunii Europene specifică, desemnată drept colectivă la data depunerii și destinată să distingă produsele sau serviciile membrilor asociației titulare a acesteia de cele ale altor întreprinderi.

Întemeindu-se pe această marcă colectivă, titularul său a formulat opoziție la înregistrarea ca marcă a Uniunii Europene a semnului figurativ care cuprinde elementul verbal „BBQLOUMI”, solicitată de o societate bulgară în special pentru brânzeturi. Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO), însărcinat cu examinarea cererilor de înregistrare a mărcilor Uniunii Europene, a respins această opoziție pentru motivul că nu exista un risc de confuzie cu privire la originea produselor între marca solicitată „BBQLOUMI” și marca

²⁴⁰ | Hotărârea Curții din 16 februarie 2017, ***Brandconcern/EUIPO și Scooters India*** (C-577/14 P, [EU:C:2017:122](#), punctele 29 și 30), și Hotărârea Curții din 11 octombrie 2017, ***EUIPO/Cactus*** (C-501/15 P, [EU:C:2017:750](#), punctul 38).

²⁴¹ | În sensul articolului 7 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul nr. 40/94 și al articolului 3 alineatul (1) litera (f) din Prima directivă 89/104.

²⁴² | În sensul articolului 51 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 40/94 și al articolului 3 alineatul (2) litera (d) din Prima directivă 89/104.

colectivă anterioară HALLOUMI. În aceste condiții, titularul mărcii colective în cauză a atacat această decizie a EUIPO la Tribunal, care, după ce a constatat că această marcă avea un caracter distinctiv redus, deoarece termenul „halloumi” desemnează un tip de brânză, a reținut de asemenea lipsa riscului de confuzie²⁴³.

Curtea s-a pronunțat mai întâi cu privire la aplicabilitatea în cauzele referitoare la o marcă anterioară colectivă a jurisprudenței care stabilește, pentru mărcile individuale ale Uniunii Europene, criteriile în raport cu care trebuie apreciat riscul de confuzie, în sensul articolului 8 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul privind marca Uniunii Europene²⁴⁴.

În această privință, Curtea a statuat că, în cazul în care marca anterioară este o marcă colectivă, a cărei funcție esențială este de a distinge produsele sau serviciile membrilor asociației titulare a acesteia de cele ale altor întreprinderi²⁴⁵, riscul de confuzie trebuie înțeles ca fiind riscul ca publicul să creadă că produsele sau serviciile vizate de marca anterioară și cele vizate de marca solicitată provin toate de la membrii asociației care este titulara mărcii anterioare sau, eventual, de la întreprinderi legate din punct de vedere economic de acești membri sau de această asociație. Deși este necesar să se țină seama de funcția esențială a mărcilor colective în cazul unei opoziții întemeiate pe o astfel de marcă, pentru a înțelege ceea ce trebuie să se înțeleagă prin „risc de confuzie”, nu este mai puțin adevărat că jurisprudența care stabilește pentru mărcile individuale ale Uniunii Europene criteriile în raport cu care trebuie să se aprecieze în mod concret dacă există un astfel de risc poate fi transpusă în cauzele referitoare la o marcă anterioară colectivă. Astfel, niciuna dintre caracteristicile pe care le prezintă mărcile colective ale Uniunii Europene nu justifică o derogare, în cazul unei opoziții întemeiate pe o astfel de marcă, de la criteriile de apreciere a riscului de confuzie care reies din această jurisprudență.

În continuare, titularul mărcii colective în cauză susținea că respectivul caracter distinctiv al mărcii anterioare ar trebui apreciat în mod diferit atunci când această marcă este o marcă colectivă a Uniunii Europene.

Curtea a respins acest argument arătând că cerința caracterului distinctiv²⁴⁶ se aplică și mărcilor colective ale Uniunii Europene. Astfel, articolele 67-74 din Regulamentul privind marca Uniunii Europene, referitoare la mărcile colective ale Uniunii Europene, nu prevăd nicio dispoziție contrară. În consecință, acestea din urmă trebuie să aibă în orice caz un caracter distinctiv, indiferent dacă este intrinsec sau dobândit prin utilizare.

În plus, Curtea a precizat că articolul 66 alineatul (2) din acest regulament nu constituie o excepție de la această cerință a caracterului distinctiv. Deși această dispoziție autorizează, prin derogare de la articolul 7 alineatul (1) litera (c) din regulamentul menționat²⁴⁷, înregistrarea ca mărci colective ale Uniunii Europene a unor semne care pot să servească pentru a desemna proveniența geografică a unor produse sau servicii, ea nu permite în schimb ca semnele astfel înregistrate să fie lipsite de caracter distinctiv. Atunci când solicită

243| Hotărârea Tribunalului din 25 septembrie 2018, *Foundation for the Protection of the Traditional Cheese of Cyprus named Halloumi/ EUIPO – M. J. Dairies (BBQLOUMI)* (T-328/17, nepublicată, [EU:T:2018:594](#)).

244| Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene (JO 2009, L 78, p. 1), cu modificările ulterioare [înlocuit prin Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1)].

245| Conform articolului 66 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009.

246| Cerința caracterului distinctiv este prevăzută la articolul 7 alineatul (1) litera (b) și alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009, în temeiul căruia se respinge înregistrarea mărcilor lipsite de caracter distinctiv, cu excepția cazului în care marca a dobândit, pentru produsele sau serviciile pentru care se solicită înregistrarea, un caracter distinctiv prin utilizare.

247| Articolul 7 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 207/2009 prevede că se respinge înregistrarea mărcilor care sunt compuse exclusiv din semne sau indicații ce pot să servească, în comerț, pentru a desemna specia, calitatea, cantitatea, destinația, valoarea, proveniența geografică sau data fabricației produsului sau a prestării serviciului sau alte caracteristici ale acestora.

înregistrarea ca marcă colectivă a Uniunii Europene a unui semn care poate desemna o proveniență geografică, o asociație trebuie să se asigure că acest semn prezintă elemente care permit consumatorului să distingă produsele sau serviciile membrilor săi de cele ale altor întreprinderi.

În sfârșit, în ceea ce privește aprecierea riscului de confuzie, Curtea a amintit că existența unui astfel de risc trebuie apreciată în mod global, ținând seama de toți factorii relevanți din cauză.

Or, din hotărârea atacată rezultă că Tribunalul s-a întemeiat pe premisa potrivit căreia, în cazul unui caracter distinctiv redus al mărcii anterioare, existența unui risc de confuzie trebuie exclusă din momentul în care se dovedește că similitudinea mărcilor în conflict nu permite în sine constatarea unui astfel de risc. Curtea a statuat că o astfel de premisă este eronată, întrucât împrejurarea că respectivul caracter distinctiv al unei mărci anterioare este redus nu exclude existența unui risc de confuzie. Astfel, era necesar să se examineze dacă gradul redus de similitudine a mărcilor în conflict este compensat de gradul mai ridicat de similitudine sau chiar de identitatea produselor desemnate de aceste mărci. Curtea a considerat că, întrucât aprecierea efectuată de Tribunal nu îndeplinește cerința unei aprecieri globale care să țină seama de interdependența factorilor relevanți, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept.

În consecință, Curtea a anulat hotărârea Tribunalului și a trimis cauza spre rejudecare la acesta pentru a efectua o nouă examinare a existenței unui risc de confuzie.

Prin Hotărârea **EUIPO/John Mills** (C-809/18 P, [EU:C:2020:902](#)), pronunțată la 11 noiembrie 2020, Curtea, sesizată cu recursul formulat de EUIPO, a anulat hotărârea Tribunalului și a statuat că aplicarea articolului 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 nu se limitează doar la împrejurarea unei identități între marca anterioară și cea a cărei înregistrare este solicitată de agentul sau de reprezentantul titularului mărcii anterioare.

Jerome Alexander Consulting Corp. este titulara mărcii verbale americane „MAGIC MINERALS BY JEROME ALEXANDER”, care desemnează produsele „Pudră pentru față care conține minerale”. John Mills Ltd are obligația, în temeiul unui contract de distribuție, de a distribui produsele Jerome Alexander Consulting în cadrul Uniunii și în lume. La 18 septembrie 2013, John Mills a solicitat, în nume propriu, înregistrarea semnului verbal „MINERAL MAGIC” ca marcă a Uniunii Europene pentru produse cosmetice. Prin urmare, Jerome Alexander Consulting a formulat opoziție, invocând articolul 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009, potrivit căruia „înregistrarea unei mărci se respinge atunci când este solicitată de agentul sau reprezentantul titularului mărcii, în numele său și fără acordul titularului”.

Opoziția a fost respinsă. Totuși, camera de recurs a Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO) a anulat decizia diviziei de opoziție și a refuzat înregistrarea mărcii MINERAL MAGIC. În această privință, camera de recurs a concluzionat că înregistrarea respectivei mărci fusese solicitată de John Mills în calitate de „agent” și fără consimțământul titularului. Ea a arătat de asemenea că produsele vizate de mărcile în conflict erau identice sau similare și că semnele erau similare.

Sesizat cu o acțiune formulată de John Mills, Tribunalul a anulat decizia camerei de recurs pentru motivul că articolul 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 nu se aplică decât în prezența unor mărci identice.

În primul rând, Curtea a constatat că dispoziția din articolul 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 nu precizează în mod explicit dacă se aplică numai atunci când marca solicitată de agent sau de reprezentant este identică cu marca anterioară.

În al doilea rând, examinarea de către Curte a lucrărilor pregătitoare a arătat că nu se poate deduce din acestea că domeniul de aplicare al dispoziției menționate este limitat numai la cazurile de identitate între mărcile în conflict. În schimb, din lucrările pregătitoare reiese că articolul 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 reflectă alegerea legiuitorului Uniunii de a reproduce în esență articolul 6 septies alineatul (1)

din Convenția de la Paris²⁴⁸. Or, Tribunalul ar fi trebuit să țină seama de lucrările pregătitoare ale acestei convenții²⁴⁹, din care reiese că poate intra de asemenea sub incidența Convenției de la Paris o marcă solicitată de agentul sau de reprezentantul titularului mărcii anterioare atunci când aceasta este similară cu marca anterioară menționată.

În al treilea rând, Curtea a arătat că o altă interpretare ar avea ca efect repunerea în discuție a economiei generale a Regulamentului nr. 207/2009 întrucât ar împiedica titularul unei mărci să se opună înregistrării unei mărci similare de către agentul sau reprezentantul său, chiar dacă acesta din urmă s-ar putea opune cererii de înregistrare ulterioare a mărcii inițiale de către acest titular, ca urmare a similitudinii sale cu marca înregistrată de agentul sau de reprezentantul titularului menționat.

În al patrulea rând, Curtea a arătat că articolul 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 are ca obiectiv să îl împiedice pe agentul sau pe reprezentantul titularului mărcii anterioare să abuzeze de respectiva marcă, aceștia din urmă putând obține foloase necuvenite din eforturile și din investiția pe care titularul le-ar fi realizat. Un astfel de abuz se poate produce și în cazul în care mărcile în conflict sunt similare.

În sfârșit, Curtea a apreciat că acțiunea formulată de John Mills era în stare de judecată și s-a pronunțat definitiv asupra acesteia.

John Mills reproșa camerei de recurs că a considerat că era un „agent” al Jerome Alexander Consulting. Potrivit Curții, noțiunile de „agent” și de „reprezentant” trebuie interpretate în sens larg, astfel încât să acopere toate formele de relații întemeiate pe un acord contractual care stabilește între părți un acord de cooperare comercială de natură să creeze o relație de încredere, impunând solicitantului, în mod expres sau implicit, o obligație generală de încredere și de loialitate în ceea ce privește interesele titularului mărcii anterioare. În această privință, Curtea a constatat că John Mills era un distribuitor privilegiat al produselor Jerome Alexander Consulting, că existau o clauză de neconcurență și dispoziții referitoare la drepturile de proprietate intelectuală asupra acestor produse. În consecință, camera de recurs a considerat în mod întemeiat că John Mills era un „agent” al Jerome Alexander Consulting.

Referitor la aprecierea similitudinii dintre mărcile în conflict, Curtea a subliniat că, în vederea aplicării articolului 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009, similitudinea nu se apreciază în funcție de existența unui risc de confuzie. În ceea ce privește produsele, Curtea a amintit că funcția esențială a unei mărci este de a indica originea comercială a produselor sau serviciilor vizate. Prin urmare, aplicarea articolului 8 alineatul (3) din Regulamentul nr. 207/2009 nu poate fi exclusă atunci când produsele sau serviciile vizate de marca solicitată și cele acoperite de marca anterioară sunt similare.

În speță, Curtea a constatat că semnele în cauză erau similare și că produsele erau în parte identice și în parte similare. Prin urmare, acțiunea formulată de John Mills a fost respinsă în întregime.

248 | Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale, semnată la Paris la 20 martie 1883, revizuită ultima dată la Stockholm la 14 iulie 1967 și modificată la 28 septembrie 1979 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 828, nr. 11851, p. 305).

249 | Actele Conferinței de la Lisabona, care a avut loc între 6 și 31 octombrie 1958 în vederea revizuirii Convenției de la Paris și în cursul căreia a fost introdus articolul 6 septies.

În Hotărârea **Santen** (C-673/18, [EU:C:2020:531](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat cu privire la aspectul dacă, în sensul articolului 3 litera (d) din Regulamentul nr. 469/2009²⁵⁰ (denumit în continuare „Regulamentul privind CSP pentru medicamente”), o autorizație de introducere pe piață (AIP) poate fi considerată prima AIP a produsului, în calitate de medicament, atunci când aceasta se referă la o nouă punere în aplicare terapeutică a unui principiu activ sau a unei combinații de principii active care a făcut deja obiectul unei AIP pentru o altă punere în aplicare terapeutică.

Santen, un laborator farmaceutic specializat în oftalmologie, este titularul unui brevet european depus la 10 octombrie 2005 (denumit în continuare „brevetul de bază în cauză”), care protejează o emulsie oftalmologică în care principiul activ este ciclosporina, un agent imunosupresiv. Acest laborator a obținut de asemenea, la 19 martie 2015, o AIP eliberată de Agenția Europeană pentru Medicamente (EMA) pentru medicamentul comercializat sub denumirea „Ikervis”, al cărui principiu activ este tot ciclosporina.

În temeiul brevetului de bază în cauză și al acestei AIP, Santen a depus la 3 iunie 2015 o cerere de eliberare a unui certificat suplimentar de protecție (CSP) privind un produs denumit „Ciclosporină” în vederea utilizării sale în tratarea cheratitei. Prin decizia din 6 octombrie 2017, directeur général de l’Institut National de la Propriété Industrielle (INPI, Franța) a respins această cerere de eliberare a CSP, considerând că AIP menționată nu era prima AIP pentru ciclosporină.

Sesizată cu o acțiune în anulare introdusă de Santen împotriva acestei decizii, cour d’appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța) a solicitat Curții să interpreteze noțiunea de „primă AIP, în calitate de medicament” în sensul articolului 3 litera (d) din Regulamentul privind CSP pentru medicamente. Această instanță a solicitat printre altele Curții să precizeze întinderea noțiunilor de „punere în aplicare terapeutică diferită” și de „punere în aplicare terapeutică ce intră în domeniul de aplicare al protecției conferite de brevetul de bază”, care figurează în Hotărârea *Neurim Pharmaceuticals* (1991)²⁵¹. Într-adevăr, în acea hotărâre, Curtea a statuat că simpla existență a unei AIP anterioare obținute pentru un medicament de uz veterinar nu se opune eliberării unui CSP pentru o punere în aplicare terapeutică diferită a aceluiași produs pentru care a fost eliberată o AIP, cu condiția ca această punere în aplicare să intre în domeniul de aplicare al protecției conferite de brevetul de bază invocat în susținerea cererii de eliberare a unui CSP²⁵².

În primul rând, Curtea a analizat în Hotărârea din 9 iulie 2020 aspectul dacă noțiunea de „produs”²⁵³ depinde de punerea în aplicare terapeutică a principiului activ. Curtea a arătat în această privință că, în scopul aplicării Regulamentului privind CSP pentru medicamente, această noțiune vizează principiul activ sau compoziția de principii active dintr-un medicament. În plus, Curtea a precizat că domeniul de aplicare al respectivei noțiuni nu trebuie limitat, în lipsa oricărei definiții a noțiunii de „principiu activ” în acest regulament, la una dintre punerile în aplicare terapeutice pe care o poate avea un astfel de principiu activ sau o asemenea combinație de principii active. Astfel, Curtea a subliniat că, deși protecția conferită unui produs printr-un CSP se extinde numai la produsul acoperit printr-o AIP, ea este valabilă pentru orice utilizare a acestui produs, ca medicament, care a fost autorizată înainte de expirarea CSP²⁵⁴. În aceste condiții, Curtea a concluzionat

250| Regulamentul (CE) nr. 469/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 mai 2009 privind certificatul suplimentar de protecție pentru medicamente (JO 2009, L 152, p. 1). Articolul 3 litera (d) din acest regulament prevede că un CSP se eliberează în cazul în care, în statul membru în care se prezintă cererea de eliberare a unui CSP și la data cererii respective, AIP obținută de un produs în calitate de medicament este prima AIP a acestui produs în calitate de medicament.

251| Hotărârea Curții din 19 iulie 2012, *Neurim Pharmaceuticals* (1991) (C-130/11, [EU:C:2012:489](#)).

252| Hotărârea *Neurim Pharmaceuticals* (1991), punctul 1 din dispozitiv.

253| Astfel cum este prevăzută la articolul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 469/2009.

254| Articolul 4 din Regulamentul nr. 469/2009.

că faptul că un principiu activ sau o combinație de principii active este utilizată în scopul unei noi puneri în aplicare terapeutice nu îi conferă calitatea de produs distinct din moment ce același principiu activ sau aceeași combinație de principii active a fost utilizată în scopul unei alte aplicații terapeutice deja cunoscute.

În al doilea rând, Curtea a precizat noțiunea de „primă AIP a produsului, în calitate de medicament”, vizată la articolul 3 litera (d) din Regulamentul privind CSP pentru medicamente. Astfel, Curtea a reținut că, pentru a defini această noțiune, domeniul de protecție a brevetului de bază nu trebuie luat în considerare. În fapt, legiuitorul Uniunii a intenționat, prin instituirea regimului CSP, să favorizeze protecția cercetării farmaceutice care conduce la prima introducere pe piață a unui principiu activ sau a unei combinații de principii active în calitate de medicament, iar nu a oricărei cercetări care determină eliberarea unui brevet și comercializarea unui nou medicament. Astfel, Curtea a concluzionat că o AIP nu poate fi considerată ca fiind prima AIP, în sensul articolului 3 litera (d), atunci când ea se referă la o nouă punere în aplicare terapeutică a unui principiu activ sau a unei combinații de principii active care a făcut deja obiectul unei AIP pentru o altă punere în aplicare terapeutică.

3. Achizițiile publice

În Hotărârea **Hungeod și alții** (cauzele conexate C-496/18 și C-497/18, [EU:C:2020:240](#)), pronunțată la 26 martie 2020, Curtea a statuat că directivele privind achizițiile publice²⁵⁵ autorizează statele membre să adopte o reglementare națională care permite unei autorități de monitorizare să inițieze, pentru motive de protecție a intereselor financiare ale Uniunii, o procedură privind calea de atac din oficiu pentru a monitoriza încălcările reglementării în materie de achiziții publice. În această privință, Curtea a precizat că, atunci când este prevăzută o astfel de procedură privind o cale de atac din oficiu, ea intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în măsura în care contractele de achiziții publice care fac obiectul unei asemenea căi de atac intră în domeniul de aplicare material al directivelor privind achizițiile publice. Prin urmare, Curtea a considerat că aceste proceduri privind o cale de atac din oficiu trebuie să respecte principiile generale ale dreptului Uniunii și în special principiul general al securității juridice.

În plus, Curtea a statuat că acest principiu se opune ca, în cadrul unei astfel de proceduri privind o cale de atac din oficiu, o nouă reglementare națională să prevadă, pentru monitorizarea legalității modificărilor unor contracte de achiziții publice, inițierea unei asemenea proceduri în termenul de decădere pe care îl stabilește, chiar dacă a expirat termenul pentru inițierea procedurii, așa cum a fost prevăzut de reglementarea anterioară, aplicabil la data acestor modificări.

În speță, Budapesti Közlekedési, o societate de transport în comun, a publicat la 30 septembrie 2005 și, respectiv, la 3 ianuarie 2009 două cereri de ofertă în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* în vederea atribuirii a două contracte de achiziții publice distincte în legătură cu construirea magistralei 4 a metroului din

²⁵⁵ | Directiva 89/665/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări (JO 1989, L 395, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 237), Directiva 92/13/CEE a Consiliului din 25 februarie 1992 privind coordonarea actelor cu putere de lege și actelor administrative referitoare la aplicarea normelor comunitare cu privire la procedurile de achiziții publice ale entităților care desfășoară activități în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor (JO 1992, L 76, p. 14, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 43), Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007 de modificare a Directivelor 89/665/CEE și 92/13/CEE ale Consiliului în ceea ce privește ameliorarea eficacității căilor de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziții publice (JO 2007, L 335, p. 31), Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE (JO 2014, L 94, p. 65), Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE (JO 2014, L 94, p. 243).

Budapesta, în Ungaria. Valoarea estimată a acestor două contracte de achiziții publice depășea pragurile comunitare și beneficia de o finanțare din partea Uniunii. Contractul privind prima cerere de ofertă a fost atribuit întreprinderilor Hungeod și Sixense. Contractul a fost semnat la 1 martie 2006. La 5 octombrie 2009, părțile contractante au decis să modifice contractul prin invocarea existenței unor circumstanțe neprevăzute. Această modificare a făcut obiectul unui comunicat publicat în *Közbeszerzési Értesítő (Jurnalul achizițiilor publice)* la 18 noiembrie 2009.

În ceea ce privește a doua cerere de ofertă, contractul a fost atribuit întreprinderii Matrics Consults Ltd, iar contractul aferent a fost semnat la 14 mai 2009. Acesta a fost reziliat la 16 noiembrie 2011 de Budapesti Közlekedési, cu efect de la 31 decembrie 2011.

În luna august 2017, Comisia arbitrală maghiară a Oficiului pentru achiziții publice (denumită în continuare „Comisia arbitrală”), la sesizarea președintelui Oficiului pentru achiziții publice, a obligat Budapesti Közlekedési și titularii celor două contracte de achiziții publice la plata unei amenzi pentru încălcarea dispozițiilor legislative în vigoare în materia modificărilor contractuale ale contractelor de achiziții publice. Aceste sancțiuni au fost pronunțate în temeiul legii naționale privind contractele de achiziții publice, intrată în vigoare la 1 noiembrie 2015. Noua reglementare menționată autorizează, pentru un contract de achiziții publice încheiat înainte de intrarea sa în vigoare, autoritatea de monitorizare să inițieze din oficiu, în pofida expirării termenelor de decădere prevăzute de reglementarea națională anterioară, o anchetă privind încălcările în materie de achiziții publice săvârșite înainte de intrarea sa în vigoare, pentru a se constata săvârșirea unor eventuale încălcări și pentru a se pronunța o sancțiune de către Comisia arbitrală.

Sesizată cu acțiunile formulate de Budapesti Közlekedési și de titularii celor două contracte de achiziții publice împotriva deciziei Comisiei arbitrale, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria) a solicitat Curții, prin două cereri de decizie preliminară, să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii și în special cu principiul securității juridice a posibilității, prevăzută de Legea din 2015 privind achizițiile publice, de a monitoriza modificările aduse înainte de intrarea sa în vigoare unor contracte de achiziții publice, deși termenul de decădere stabilit de reglementarea națională anterioară pentru monitorizarea acestor modificări a expirat deja.

În primul rând, Curtea a subliniat că, deși Directivele 89/665 și 92/13 impun existența unor căi de atac aflate la dispoziția întreprinderilor interesate, în scopul de a garanta aplicarea efectivă a normelor Uniunii în materia atribuirii contractelor de achiziții publice, nu se poate însă considera că aceste căi de atac au în vedere toate căile de atac posibile în materie de achiziții publice. În plus, în ceea ce privește aceste două directive, Curtea a constatat că dispozițiile²⁵⁶ care prevăd că statele membre garantează declararea absenței efectelor unui contract de către un organism independent de autoritatea contractantă nu fac decât să consolideze efectele căilor de atac a căror punere în aplicare este impusă statelor membre de aceste directive și trebuie, prin urmare, interpretate în sensul că nici nu impun, nici nu interzic statelor membre să prevadă existența unor căi de atac în favoarea autorităților naționale de monitorizare.

În plus, Curtea a considerat că dispozițiile Directivelor 2014/24 și 2014/25²⁵⁷, care impun statelor membre să se asigure că aplicarea normelor privind atribuirea contractelor de achiziții publice este monitorizată de una sau de mai multe autorități, organisme sau structuri, conțin cerințe minime. În consecință, Curtea a concluzionat că aceste dispoziții nu interzic statelor membre să prevadă existența unor proceduri privind o cale de atac din oficiu în favoarea autorităților naționale de monitorizare, care să le permită acestora să obțină constatarea unor încălcări ale reglementării în domeniul achizițiilor publice. În schimb, Curtea a

²⁵⁶ | Articolele 2d din Directivele 89/665 și 92/13, inserate prin Directiva 2007/66.

²⁵⁷ | Articolul 83 alineatele (1) și (2) din Directiva 2014/24 și articolul 99 alineatele (1) și (2) din Directiva 2014/25.

subliniat că, atunci când este prevăzută o astfel de procedură privind o cale de atac din oficiu, ea intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în măsura în care contractele de achiziții publice care fac obiectul unei asemenea căi de atac intră în domeniul de aplicare material al directivelor privind achizițiile publice. În consecință, procedura menționată trebuie să respecte dreptul Uniunii, inclusiv principiile generale ale acestui drept, din care face parte principiul general al securității juridice

În această din urmă privință, Curtea a reamintit, în al doilea rând, că principiul securității juridice impune ca normele de drept să fie clare, precise, iar efectele lor să fie previzibile, mai ales atunci când pot produce consecințe defavorabile pentru persoanele fizice și pentru întreprinderi. În plus, acest principiu se opune aplicării retroactive a unei reglementări, indiferent de efectele favorabile sau nefavorabile pe care le-ar putea avea o asemenea aplicare asupra persoanei interesate. Astfel, el impune ca orice situație de fapt să fie apreciată în lumina normelor de drept în vigoare la data producerii sale, reglementarea nouă producându-și efectele numai pentru viitor și aplicându-se, în lipsa unei derogări, și efectelor viitoare ale unor situații apărute sub imperiul legii vechi. În plus, Curtea a amintit că, în ceea ce privește în mod specific termenele de decădere, reiese din jurisprudența sa că, pentru a îndeplini funcția lor de garantare a securității juridice, acestea trebuie să fie stabilite anterior și să fie suficient de previzibile.

În speță, Curtea a reținut că, permițând inițierea, în privința modificărilor aduse contractelor de achiziții publice, a unor proceduri din oficiu și pentru care se împlinise termenul de decădere în raport cu dispozițiile relevante ale Legii privind achizițiile publice din 2003 aplicabile acestor modificări, dispoziția în cauză din Legea din 2015 nu urmărește să identifice situații juridice în curs, ci constituie o dispoziție cu caracter retroactiv. Desigur, dreptul Uniunii permite, prin excepție, ca unui act să îi fie recunoscut un efect retroactiv, atunci când scopul care trebuie atins o impune și atunci când încrederea legitimă a persoanelor interesate este respectată în mod corespunzător. Cu toate acestea, Curtea a considerat că principiul protecției încrederii legitime se opune ca modificări aduse unei reglementări naționale să permită unei autorități naționale de monitorizare să inițieze o procedură privind o cale de atac chiar dacă a expirat termenul de decădere prevăzut de reglementarea anterioară aplicabil la data modificărilor menționate.

4. Produse alimentare

În Hotărârea **Dr. Willmar Schwabe** (C-524/18, [EU:C:2020:60](#)), pronunțată la 30 ianuarie 2020, Curtea a precizat, pe o parte, domeniul de aplicare al noțiunii de „însoțire” a unei trimiteri la beneficiile generale, nespecifice, ale unui nutrient sau ale unui produs alimentar asupra sănătății, în sensul articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1924/2006 privind mențiunile nutriționale și de sănătate²⁵⁸, pe care Curtea a calificat-o drept mențiune de sănătate „generală”, și, pe de altă parte, conținutul obligației de a prezenta dovezi științifice specifice în susținerea unei asemenea mențiuni de sănătate „generale”.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unui litigiu dintre o societate care comercializează un supliment alimentar și o altă societate care produce și comercializează produse concurente, cu privire la pretinsul caracter înșelător al ambalajului respectivului supliment alimentar. Astfel, pe ambalajul acestui produs figura, pe rectoul său, o mențiune „generală” de sănătate, în timp ce mențiunea specifică de sănătate nu figura decât pe versoul acestui ambalaj și nu exista nicio trimitere explicită, precum un asterisc, între cele două.

²⁵⁸ | Regulamentul (CE) nr. 1924/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 decembrie 2006 privind mențiunile nutriționale și de sănătate înscrise pe produsele alimentare (JO 2006, L 404, p. 9, Ediție specială, 15/vol. 18, p. 244).

Într-o primă etapă, Curtea a analizat interpretarea cerinței „însoțirii”, în sensul articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1924/2006, dispoziție din care reiese în esență că orice mențiune „generală” de sănătate trebuie să fie însoțită de o mențiune specifică de sănătate²⁵⁹. Curtea a arătat mai întâi că această cerință trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte, dat fiind că această dispoziție instituie o derogare de la interdicția de principiu a mențiunilor de sănătate, care figurează la articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1924/2006. În continuare, Curtea a subliniat că, în temeiul Deciziei de punere în aplicare 2013/63 a Comisiei Europene²⁶⁰, mențiunea specifică de sănătate care însoțește mențiunea „generală” de sănătate trebuie să figureze „imediat după” aceasta din urmă. În lumina acestor elemente, Curtea a concluzionat că noțiunea de „însoțire” impune nu numai ca mențiunea specifică de sănătate să vină să precizeze conținutul mențiunii „generale” de sănătate, ci și ca amplasarea acestor două mențiuni pe ambalajul produsului să permită unui consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avisat să înțeleagă legătura dintre respectivele mențiuni.

Astfel, potrivit Curții, această noțiune are atât o dimensiune materială, cât și una vizuală. În ceea ce privește, pe de o parte, dimensiunea sa materială, Curtea a precizat că această noțiune impune o corespondență de conținut între mențiunea „generală” și mențiunea de sănătate specifică, ceea ce implică în esență ca prima să fie pe deplin susținută de cea de a doua. În această privință, ea a statuat că operatorii din sectorul alimentar trebuie să prezinte în mod clar și precis mențiunile specifice de sănătate care susțin mențiunile „generale” de sănătate pe care le folosesc. Referitor, pe de o parte, la dimensiunea vizuală a noțiunii de „însoțire”, Curtea a declarat că această dimensiune trimite la perceperea imediată de către consumatorul mediu, normal informat și suficient de atent a unei legături vizuale directe între mențiunea „generală” de sănătate și mențiunea specifică de sănătate, ceea ce impune, în principiu, o proximitate spațială sau o vecinătate imediată între acestea. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că, atunci când mențiunile specifice de sănătate nu pot figura integral pe aceeași parte a ambalajului pe care este aplicată mențiunea „generală” de sănătate pe care sunt destinate să o susțină, din cauza numărului lor mare sau a lungimii lor, cerința unei legături vizuale ar putea fi îndeplinită în mod excepțional prin intermediul unei trimiteri explicite, precum un asterisc, atunci când acesta asigură, în mod clar și perfect comprehensibil pentru consumator, corespondența de conținut, din punct de vedere spațial, între mențiunea „generală” de sănătate și mențiunile specifice de sănătate care o susțin.

Într-o a doua etapă, Curtea a declarat că o mențiune „generală” de sănătate, în sensul articolului 10 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1924/2006, trebuie să îndeplinească cerințele de probă specifice impuse de acest regulament²⁶¹. În această privință, potrivit Curții, este suficient ca mențiunile „generale” de sănătate să fie însoțite de mențiuni specifice de sănătate, care sunt susținute de dovezi științifice general acceptate care au fost verificate și autorizate, cu condiția ca aceste din urmă mențiuni să figureze în listele prevăzute la articolul 13 sau la articolul 14 din regulamentul menționat.

259 | Care figurează în listele prevăzute la articolul 13 sau la articolul 14 din Regulamentul nr. 1924/2006.

260 | Decizia de punere în aplicare 2013/63/UE a Comisiei din 24 ianuarie 2013 de adoptare a unor orientări privind punerea în aplicare a condițiilor specifice pentru mențiunile de sănătate prevăzute la articolul 10 din Regulamentul (CE) nr. 1924/2006 al Parlamentului European și al Consiliului (JO 2013, L 22, p. 25), punctul 3 din anexă.

261 | Considerentele (14), (17) și (23) și articolele 5 și 6 din Regulamentul (CE) nr. 1924/2006.

5. Combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale

În Hotărârea **Comisia/Italia (Directiva privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților)** (C-122/18, [EU:C:2020:41](#)), pronunțată la 28 ianuarie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a constatat o încălcare de către Republica Italiană a Directivei 2011/7 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale²⁶² întrucât acest stat membru nu s-a asigurat că autoritățile sale publice, atunci când sunt debitori în cadrul unor asemenea tranzacții, respectă efectiv termene de plată care nu depășesc 30 sau 60 de zile calendaristice, astfel cum sunt stabilite la articolul 4 alineatele (3) și (4) din directiva menționată.

Comisia, sesizată cu mai multe plângeri depuse de operatori economici și de asociații de operatori economici italieni care denunțau termenele excesiv de lungi în care autoritățile publice italiene își plătesc sistematic facturile aferente unor tranzacții comerciale cu operatori privați, a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Italiei.

Republica Italiană a susținut în apărare că Directiva 2011/7 impune statelor membre numai să garanteze în legislația lor care transpune directiva menționată și în contractele privind tranzacții comerciale în care debitorul este una dintre autoritățile publice termene maxime de plată conforme cu articolul 4 alineatele (3) și (4) din directiva menționată, precum și să prevadă dreptul creditorilor, în cazul nerespectării acestor termene, la dobânzi pentru întârzierea în efectuarea plăților și la o despăgubire pentru costurile de recuperare. Potrivit acestui stat membru, dispozițiile menționate nu impun, în schimb, statelor membre să garanteze respectarea efectivă, în orice împrejurări, a respectivelor termene de către autoritățile lor publice.

Curtea a respins de la bun început această argumentație, considerând că articolul 4 alineatele (3) și (4) din Directiva 2011/7 impune de asemenea statelor membre să asigure respectarea efectivă de către autoritățile lor publice a termenelor de plată pe care le prevede. Ea a arătat printre altele că, având în vedere numărul mare de tranzacții comerciale în care autoritățile publice sunt debitorii unor întreprinderi, precum și costurile și dificultățile generate în privința acestora din urmă prin întârzierile în efectuarea plăților din partea acestor autorități, legiuitorul Uniunii a intenționat să impună statelor membre obligații sporite în ceea ce privește tranzacțiile între întreprinderi și autorități publice.

În continuare, Curtea a respins argumentul Republicii Italiene potrivit căruia autoritățile publice nu pot angaja răspunderea statului membru din care fac parte atunci când acționează în cadrul unei tranzacții comerciale (*iure privatorum*), în afara prerogativelor lor de putere publică. Astfel, o asemenea interpretare ar însemna privarea de efect util a Directivei 2011/7, în special articolul 4 alineatele (3) și (4) din aceasta, care impune statelor membre tocmai obligația de a asigura respectarea efectivă a termenelor de plată pe care le prevede în tranzacțiile comerciale în care debitorul este o autoritate publică.

În sfârșit, Curtea a subliniat că, presupunând că este stabilită, împrejurarea că situația referitoare la întârzierile în efectuarea plăților de către autoritățile publice în tranzacțiile comerciale acoperite de Directiva 2011/7 ar fi în curs de îmbunătățire în acești ultimi ani nu poate împiedica Curtea să constate că Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii. În acest sens, potrivit unei jurisprudențe constante, existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația din statul membru astfel cum se prezenta aceasta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat, în speță la 16 aprilie 2017.

²⁶² | Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale (JO 2011, L 48, p. 35, Ediție specială, 17 vol. 1, p. 226).

XV. Internet și comerțul electronic

Trei hotărâri deosebit de importante au fost pronunțate de Curte în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Aceste hotărâri, care ridică probleme referitoare la respectarea drepturilor fundamentale, sunt prezentate în rubrica I.4, „Protecția datelor cu caracter personal”²⁶³. O hotărâre privind accesul la un internet deschis trebuie de asemenea să fie semnalată în prezenta rubrică²⁶⁴.

În Hotărârea din 15 septembrie 2020, **Telenor Magyarország** (cauzele conexate C-807/18 și C-39/19, [EU:C:2020:708](#)), Curtea, pronunțându-se în Marea Cameră, a interpretat pentru prima dată Regulamentul 2015/2120²⁶⁵, care consacră principiul esențial al internetului deschis (denumit mai familiar „neutralitatea internetului”).

Societatea Telenor, stabilită în Ungaria, furnizează în special servicii de acces la internet. Printre serviciile propuse clienților săi figurează două pachete de acces preferențial (denumite la „un tarif de cost zero”) care au ca particularitate că traficul de date generat de anumite servicii și aplicații specifice nu este dedus cu titlu de consum din volumul de date achiziționat de clienți. În plus, odată consumat volumul de date menționat, clienții pot continua să utilizeze fără restricții aceste aplicații și aceste servicii specifice, în timp ce celorlalte aplicații și servicii disponibile li se aplică măsuri de blocare sau de încetinire a traficului.

După ce a deschis două proceduri menite să verifice conformitatea acestor pachete cu Regulamentul 2015/2120 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis, Autoritatea Națională pentru Media și Comunicații maghiară a adoptat două decizii în care a considerat că acestea nu respectau obligația generală de tratament egal și nediscriminatoriu al traficului prevăzută la articolul 3 alineatul (3) din acest regulament și că Telenor trebuia să le înceteze.

263 Prima hotărâre, pronunțată la 16 iulie 2020 în cauza **Facebook Ireland și Schrems** (C-311/18, [EU:C:2020:559](#)), privește transferul datelor cu caracter personal din Uniunea Europeană către Statele Unite. Alte două hotărâri, pronunțate la 6 octombrie 2020 în cauzele **Privacy International** (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) și **La Quadrature du Net și alții** (cauzele conexate C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), privesc, pe de altă parte, limitele impuse păstrării și accesului la datele cu caracter personal în domeniul comunicațiilor electronice, în contextul protecției securității naționale și al combaterii criminalității grave și a terorismului. Aceste hotărâri sunt prezentate în rubrica I.4, „Protecția datelor cu caracter personal”. În această privință trebuie de asemenea să se semnaleze Hotărârea **J&S Service** (C-620/19, [EU:C:2020:1011](#)), pronunțată la 10 decembrie 2020, în care Curtea s-a declarat incompetentă să răspundă la întrebări preliminare privind interpretarea Regulamentului general privind protecția datelor pentru motivul că acea cauză privea date referitoare la persoane juridice. Această din urmă hotărâre este prezentată și în rubrica V.4, „Trimiterea preliminară”.

264 Trebuie să se semnaleze de asemenea în această rubrică Hotărârea **Google Ireland** (C-482/18, [EU:C:2020:141](#)), pronunțată la 3 martie 2020, în care Curtea a statuat că libera prestare a serviciilor garantată la articolul 56 TFUE nu se opune unei reglementări naționale care supune prestatorii de servicii de publicitate stabiliți în alt stat membru unei obligații de înregistrare în scopul supunerii lor la plata unei taxe de publicitate și care este prezentată în rubrica VII.4, „Libera prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor”, Hotărârea **Constantin Film Verleih** (C-264/19, [EU:C:2020:542](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, în care Curtea a fost chemată să interpreteze Directiva 2004/48 în contextul încălcării unui film pe o platformă video online fără acordul titularului dreptului de autor și care este prezentată în rubrica XIV.1, „Dreptul de autor”, precum și Hotărârea **Wikinghof** (C-59/19, [EU:C:2020:950](#)), pronunțată la 24 noiembrie 2020, în care Curtea s-a pronunțat într-o cauză în care o societate de drept german, exploatarea unui hotel din Germania, încheiase un contract cu o societate de drept neerlandez care exploata o platformă de rezervări hoteliere pe internet, prezentată în rubrica IX.1, „Regulamentele nr. 44/2001 și nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială”.

265 Regulamentul (UE) 2015/2120 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2015 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis și de modificare a Directivei 2002/22/CE privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații și a Regulamentului (UE) nr. 531/2012 privind roamingul în rețelele publice de comunicații mobile în interiorul Uniunii (JO 2015, L 310, p. 1).

Sesizată de aceasta din urmă cu două acțiuni, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria) a decis să solicite Curții să se pronunțe cu titlu preliminar pentru a afla cum trebuie interpretate și aplicate alineatele (1) și (2) ale articolului 3 din Regulamentul 2015/2120, care garantează un anumit număr de drepturi²⁶⁶ utilizatorilor finali de servicii de acces la internet și care interzic furnizorilor de astfel de servicii să implementeze acorduri sau practici comerciale care limitează exercitarea acestor drepturi, precum și alineatul (3) al acestui articol 3, care prevede o obligație generală de tratament egal și nediscriminatoriu al traficului.

În ceea ce privește, în primul rând, interpretarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul 2015/2120 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) din acest regulament, Curtea a observat că a doua dintre aceste dispoziții prevede că drepturile pe care le garantează utilizatorilor finali de servicii de acces la internet au vocația de a fi exercitate „prin intermediul serviciului lor de acces la internet” și că cea dintâi dispoziție impune ca un astfel de serviciu să nu implice o limitare a exercitării acestor drepturi. Pe de altă parte, din articolul 3 alineatul (2) din regulamentul menționat rezultă că serviciile unui anumit furnizor de acces la internet trebuie evaluate din perspectiva cerinței respective de către autoritățile naționale de reglementare²⁶⁷ și sub controlul instanțelor naționale competente, luând în considerare atât acordurile încheiate de acest furnizor cu utilizatorii finali, cât și practicile comerciale utilizate de furnizorul respectiv.

În acest context, Curtea, după ce a adus un ansamblu de precizări generale cu privire la sensul noțiunilor de „acorduri”, „practici comerciale” și „utilizatori finali”²⁶⁸ care figurează în Regulamentul 2015/2120, a apreciat că încheierea unor acorduri prin care anumiți clienți subscriu la pachete care combină un „tarif de cost zero” și măsuri de blocare sau de încetinire a traficului legat de utilizarea unor servicii și aplicații diferite de serviciile și aplicațiile specifice care intră sub incidența „tarifului de cost zero” poate limita exercitarea drepturilor utilizatorilor finali, în sensul articolului 3 alineatul (2) din acest regulament, pe o parte semnificativă a pieței. Astfel, asemenea pachete sunt de natură să amplifice utilizarea aplicațiilor și a serviciilor privilegiate și, în mod corelativ, să reducă utilizarea celorlalte aplicații și a celorlalte servicii disponibile, ținând seama de măsurile prin care furnizorul de servicii de acces la internet face această din urmă utilizare mai dificilă din punct de vedere tehnic sau chiar imposibilă. În plus, cu cât numărul de clienți care încheie asemenea acorduri este mai mare, cu atât impactul cumulat al acestor acorduri este mai susceptibil ca, având în vedere amploarea sa, să determine o limitare importantă a exercitării drepturilor utilizatorilor finali sau chiar să aducă atingere esenței înseși a acestor drepturi.

În al doilea rând, în ceea ce privește articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul 2015/2120, Curtea a arătat că, pentru a constata o incompatibilitate cu această dispoziție, nu se impune nicio evaluare a impactului unor măsuri de blocare sau de încetinire a traficului asupra exercitării drepturilor utilizatorilor finali. Astfel, această dispoziție nu prevede o asemenea cerință pentru a aprecia respectarea obligației generale pe care o prevede de tratament egal și nediscriminatoriu. În plus, Curtea a statuat că, în condițiile în care măsurile de încetinire sau de blocare a traficului nu se întemeiază pe diferențe obiective între cerințele tehnice în materie de calitate a serviciului anumitor categorii specifice de trafic, ci pe considerații comerciale, aceste măsuri trebuie considerate în sine incompatibile cu dispoziția menționată.

266 | Dreptul utilizatorilor finali de a accesa aplicații, conținuturi și servicii și de a le utiliza, dar și dreptul de a furniza aplicații, conținuturi și servicii, precum și de a folosi echipamente terminale la alegere.

267 | În temeiul articolului 5 din Regulamentul 2015/2120.

268 | Această din urmă noțiune include toate persoanele fizice sau juridice care utilizează sau care solicită un serviciu de comunicații electronice accesibil publicului. Pe de altă parte, ea include de asemenea atât persoanele fizice sau juridice care utilizează sau care solicită servicii de acces la internet în vederea accesului la conținuturi, la aplicații și la servicii, cât și pe cele care se bazează pe accesul la internet pentru furnizarea de conținuturi, aplicații și servicii.

În consecință, pachete precum cele supuse controlului instanței de trimitere sunt în mod general susceptibile să încalce atât alineatul (2) al articolului 3 din Regulamentul 2015/2120, cât și alineatul (3) al acestui articol, cu precizarea că autoritățile și instanțele naționale competente le pot examina de la bun început în lumina celei de a doua dintre aceste dispoziții.

XVI. Politica economică și monetară

Hotărârea **Consiliul și alții/K. Chrysostomides & Co. și alții** (cauzele conexate C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P și C-604/18 P, [EU:C:2020:1028](#)), pronunțată de Curte în Marea Cameră la 16 decembrie 2020, privește asistența financiară acordată Republicii Cipru și condiționată de restructurarea sectorului său bancar.

În cursul primelor luni ale anului 2012, mai multe bănci cu sediul în Cipru, printre care Cyprus Popular Bank (denumită în continuare „Laiki”) și Trapeza Kyprou Dimosia Etaireia (Bank of Cyprus, denumită în continuare „BoC”), întâmpinaseră dificultăți financiare. Prin urmare, la 25 iunie 2012, Republica Cipru a prezentat o cerere de asistență financiară președintelui Eurogrupului, care a arătat că această asistență urma să fie furnizată fie de Fondul european de stabilitate financiară, fie de Mecanismul european de stabilitate (MES) în cadrul unui program de ajustare macroeconomică ce urma să se concretizeze într-un protocol de acord. Negocierea acestui protocol a fost purtată, pe de o parte, de Comisia Europeană împreună cu Banca Centrală Europeană (BCE) și cu Fondul Monetar Internațional (FMI) și, pe de altă parte, de autoritățile cipriote. Astfel, la 26 aprilie 2013, Comisia, în numele MES, ministrul de finanțe al Republicii Cipru și guvernatorul Băncii Centrale a Ciprului au semnat un protocol de acord, ceea ce a permis acordarea de către MES a unei asistențe financiare acestui stat membru.

Mai mulți particulari și societăți, titulari de depozite la Laiki și la BoC, acționari sau creditori obligatori ai acestora au apreciat că Consiliul Uniunii Europene, Comisia, BCE, precum și Eurogrupul impuseseră autorităților cipriote în cadrul acestui protocol de acord adoptarea, menținerea sau punerea în aplicare în continuare a unor măsuri care au provocat o reducere substanțială a valorii depozitelor, acțiunilor sau creditelor lor obligate. Prin urmare, aceștia au introdus acțiuni în răspundere extracontractuală la Tribunalul Uniunii Europene pentru a fi despăgubiți pentru pierderile pe care pretindeau că le-au suferit din cauza acestor măsuri.

Prin două hotărâri din 13 iulie 2018, *K. Chrysostomides & Co. și alții/Consiliul și alții*, precum și *Bourdouvali și alții/Consiliul și alții*²⁶⁹ (denumite în continuare „hotărârile atacate”), Tribunalul mai întâi a respins excepțiile de inadmisibilitate invocate de Consiliu cu privire la acțiunile în despăgubire introduse de particularii și de societățile în cauză împotriva Eurogrupului. În continuare, în ceea ce privește prima condiție de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii, în temeiul articolului 340 al doilea paragraf TFUE, care este legată de nelegalitatea comportamentului reproșat instituției Uniunii și care impune stabilirea existenței unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept care are ca obiect conferirea de drepturi particularilor, Tribunalul a considerat că particularii și societățile care au introdus aceste recursuri nu demonstraseră existența unei încălcări a dreptului lor de proprietate, a principiului protecției încrederii legitime sau a principiului egalității de tratament. Întrucât prima condiție a punerii în discuție a răspunderii extracontractuale a Uniunii nu este îndeplinită în speță, Tribunalul a respins acțiunile menționate.

²⁶⁹ Hotărârile Tribunalului din 13 iulie 2018, *K. Chrysostomides & Co. și alții/Consiliul și alții* (T-680/13, [EU:T:2018:486](#)), și *Bourdouvali și alții/Consiliul și alții* (T-786/14, nepublicată, [EU:T:2018:487](#)).

Sesizată cu recursuri formulate de Consiliu (cauzele C-597/18 P și C-598/18 P) și de particularii și societățile în cauză (cauzele C-603/18 P și C-604/18 P), precum și cu recursuri incidente formulate de Consiliu (în cauzele C-603/18 P și C-604/18 P), Curtea a anulat hotărârile atacate de Tribunal în partea în care se respinseseră excepțiile de inadmisibilitate invocate de Consiliu în măsura în care vizează acțiunile acestor particulari și societăți îndreptate împotriva Eurogrupului și a articolului 2 alineatul (6) litera (b) din Decizia 2013/236²⁷⁰. În schimb, Curtea a respins recursurile particularilor și societăților menționate.

În ceea ce privește, în primul rând, recursurile formulate de Consiliu în cauzele C-597/18 P și C-598/18 P, Curtea a amintit că angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii, în temeiul articolului 340 al doilea paragraf TFUE, presupune să poată fi reproșat un comportament ilegal „instituției Uniunii”, noțiune care include nu numai instituțiile Uniunii enumerate la articolul 13 alineatul (1) TUE, ci și toate organele, oficiile și agențiile Uniunii instituite de tratate sau în temeiul acestora și destinate să contribuie la realizarea obiectivelor Uniunii.

În această privință, Curtea a arătat, *primo*, că Eurogrupul constituie un organ interguvernamental de coordonare a politicilor economice ale statelor membre a căror monedă este euro (denumite în continuare „SMME”). *Secundo*, Eurogrupul nu poate fi asimilat unei formațiuni a Consiliului și se caracterizează prin caracterul său informal. *Tertio*, acesta nu dispune de nicio competență proprie și nici de prerogativa de a sancționa nerespectarea acordurilor politice încheiate în cadrul acestuia. Curtea a concluzionat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Eurogrupul este o entitate „a Uniunii” instituită prin tratate, ale cărei acțiuni sunt susceptibile să angajeze responsabilitatea extracontractuală a Uniunii.

Curtea a adăugat că, în măsura în care acordurile politice încheiate în cadrul Eurogrupului se concretizează și sunt puse în aplicare, în special prin intermediul unor acte și acțiuni ale instituțiilor Uniunii, printre altele ale Consiliului și ale BCE, justițiabilii nu sunt privați de dreptul lor la o protecție jurisdicțională efectivă, consacrat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), dat fiind că, așa cum au procedat de altfel în speță, aceștia pot introduce o acțiune în răspundere extracontractuală a Uniunii împotriva acestor instituții pentru actele sau comportamentelor pe care acestea din urmă le adoptă în urma unor astfel de acorduri politice. Ea a subliniat în special că revine Comisiei, în calitate sa de gardian al tratatelor, să asigure conformitatea acordurilor menționate cu dreptul Uniunii și că o eventuală pasivitate a Comisiei în această privință este susceptibilă să conducă la o punere în discuție a răspunderii extracontractuale a Uniunii.

În ceea ce privește, în al doilea rând, recursurile incidente ale Consiliului în cauzele C-603/18 P și C-604/18 P, acestea urmăreau să conteste aprecierea Tribunalului potrivit căreia, pe de o parte, Consiliul, prin intermediul articolului 2 alineatul (6) litera (b) din Decizia 2013/236, ar fi impus autorităților cipriote menținerea sau punerea în aplicare în continuare a măsurii constând în conversia în acțiuni a depozitelor neasigurate ale BoC și, pe de altă parte, autoritățile menționate nu dispuneau de nicio marjă de apreciere în acest sens.

În această privință, Curtea a observat că articolul 2 alineatul (6) litera (b) din Decizia 2013/236 nu stabilește modalități speciale pentru punerea în aplicare a conversiei menționate, astfel încât autoritățile cipriote dispuneau de o marjă largă de apreciere în acest sens, în special pentru a determina numărul și valoarea acțiunilor care trebuie atribuite deponenților BoC în schimbul depozitelor lor neasigurate la această bancă.

270 | Decizia 2013/236/UE a Consiliului din 25 aprilie 2013 adresată Ciprului cu privire la anumite măsuri specifice de reinstaurare a stabilității financiare și a creșterii sustenabile (JO 2013, L 141, p. 32). Această decizie prevede o serie de măsuri și de rezultate pentru a corecta deficitul bugetar al Republicii Cipru și pentru a reconstrui un sistem financiar solid al acestui stat membru. Recursurile incidente formulate de Consiliu vizau în mod specific articolul 2 alineatul (6) litera (b) din această decizie, potrivit căruia programul de ajustare macroeconomică pentru Republica Cipru prevede „să se realizeze o evaluare independentă a activelor BoC și a activelor Laiki și să se integreze rapid operațiunile Laiki în cadrul BoC. Evaluarea trebuie finalizată rapid, pentru a permite realizarea conversiei depozitelor în acțiuni în cadrul BoC”.

În consecință, ea a considerat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Republica Cipru nu dispunea de nicio marjă de apreciere în temeiul acestei dispoziții pentru a defini modalitățile speciale ale acestei conversii.

În ceea ce privește, în al treilea rând, recursurile formulate de particulari și de societățile în cauză în cauzele C-603/18 și C-604/18 P, aceștia apreciau că o încălcare suficient de gravă a dreptului lor de proprietate, a principiului încrederii legitime și a principiului egalității de tratament era imputabilă actelor și comportamentelor instituțiilor Uniunii, astfel încât prima condiție de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii era îndeplinită.

În această privință, Curtea a amintit mai întâi că dreptul de proprietate²⁷¹ nu este o prerogativă absolută și că poate face obiectul unor limitări²⁷². Aceasta a apreciat printre altele că, astfel cum a statuat deja în cauza *Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE*²⁷³, măsurile menționate în Protocolul de acord din 26 aprilie 2013 nu pot fi considerate o intervenție disproporționată și intolerabilă care aduce atingere dreptului de proprietate al particularilor și al societăților în cauză.

În continuare, Curtea a considerat că împrejurarea că în fazele anterioare ale crizei financiare internaționale acordarea unei asistențe financiare către alte SMME nu a fost condiționată de adoptarea unor măsuri specifice nu poate fi considerată ca o asigurare susceptibilă să dea naștere unei încrederi legitime a acționarilor, a deținătorilor de obligațiuni și a deponenților Laïki și BoC că aceasta va fi situația și în cadrul acordării unei asistențe financiare Republicii Cipru.

În sfârșit, după ce a apreciat că principiul general al egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv, Curtea a respins existența unei încălcări a acestui principiu. Astfel, ea a constatat că societățile și particularii în cauză nu se găseau într-o situație comparabilă celei a Băncii Centrale a Ciprului, ale cărei acțiuni sunt ghidate exclusiv de obiective de interes public, celei a titularilor de depozite constituite la sucursalele grecești ale Laïki și BoC, celei a deponenților acestor două bănci ale căror depozite nu depășeau 100 000 de euro, celei a deponenților și acționarilor băncilor altor SMME care au beneficiat de o asistență financiară înaintea Republicii Cipru sau celei a membrilor sectorului bancar cooperatist cipriot.

În concluzie, Curtea a respins în întregime recursurile formulate de societățile și de particularii în cauză (cauzele C-603/18 P și C-604/18 P), a anulat hotărârile atacate ale Tribunalului în partea în care se respingeau excepțiile de inadmisibilitate invocate de Consiliu în măsura în care vizau acțiunile îndreptate împotriva Eurogrupului și a articolului 2 alineatul (6) litera (b) din Decizia 2013/236 și, soluționând definitiv aceste excepții²⁷⁴, le-a admis.

²⁷¹| Articolul 17 din cartă.

²⁷²| Articolul 52 din cartă.

²⁷³| Hotărârea Curții din 20 septembrie 2016, *Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE* (C-8/15 P-C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)).

²⁷⁴| În temeiul articolului 61 primul paragraf a doua teză din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

XVII. Politica socială

În domeniul politicii sociale merită să fie semnalate mai multe hotărâri. Acestea se referă atât la principiul egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și securitatea socială, cât și la protecția lucrătorilor pe durată determinată, la organizarea timpului de lucru, la protecția lucrătorilor în cazul insolvenței angajatorului, la detașarea lucrătorilor sau la coordonarea sistemelor de securitate socială²⁷⁵.

1. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și securitatea socială

În Hotărârea *Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI* (C-507/18, [EU:C:2020:289](#)), pronunțată la 23 aprilie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat că declarațiile făcute de o persoană în cadrul unei emisiuni audiovizuale, potrivit cărora ea nu ar recruta niciodată și nici nu ar recurge în întreprinderea sa la o colaborare cu persoane de o anumită orientare sexuală, intră în domeniul de aplicare material al Directivei 2000/78²⁷⁶ (denumită în continuare „Directiva antidiscriminare”), mai precis al noțiunii „condițiile de acces la încadrare în muncă [...] sau la muncă” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din această directivă, chiar dacă nicio procedură de recrutare nu era în curs sau programată atunci când aceste declarații au fost făcute, cu condiția totuși ca legătura dintre declarațiile menționate și condițiile de acces la încadrarea în muncă sau la muncă în cadrul întreprinderii să nu fie ipotetică.

În speță, un avocat declarase, cu ocazia unui interviu realizat în cadrul unei emisiuni radiofonice, că nu intenționa să recruteze și nici să recurgă la o colaborare în cabinetul său cu persoane homosexuale. Considerând că acest avocat a făcut afirmații care constituiau o discriminare pe motive de orientare sexuală a lucrătorilor, o asociație de avocați care apără în justiție drepturile persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transsexuale sau intersexuale (LGBTI) l-a acționat în justiție în vederea obținerii unei reparații. Întrucât acțiunea a fost admisă în primă instanță, iar hotărârea a fost confirmată în apel, avocatul a declarat recurs împotriva hotărârii pronunțate în apel la Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia). Aceasta din urmă a adresat Curții o cerere de decizie preliminară privind în special interpretarea noțiunii „condițiile de acces la încadrare în muncă [...] sau la muncă”, în sensul Directivei antidiscriminare.

După ce a amintit că această noțiune necesită o interpretare autonomă și uniformă și nu poate face obiectul unei interpretări restrictive, Curtea a interpretat noțiunea menționată făcând trimitere la Hotărârea sa *Asociația Accept*²⁷⁷.

²⁷⁵ Este necesar de asemenea să se semnaleze Hotărârea din 6 octombrie 2020, *Jobcenter Krefeld* (C-181/19, [EU:C:2020:794](#)), prezentată în rubrica VII.2, „Libera circulație a lucrătorilor”, Hotărârile din 8 decembrie 2020, *Ungaria/Parlamentul și Consiliul* (C-620/18, [EU:C:2020:1001](#)) și *Polonia/Parlamentul și Consiliul* (C-626/18, [EU:C:2020:1000](#)), prezentate în rubrica VII.4, „Libera prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor”, precum și Hotărârea din 29 octombrie 2020, *Veselibas ministrija* (C-626/18, [EU:C:2020:1000](#)), prezentată în rubrica I.1, „Libertatea de religie”.

²⁷⁶ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7). Astfel, această directivă concretizează în domeniul pe care îl acoperă principiul general al nediscriminării consacrat în prezent la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

²⁷⁷ Hotărârea Curții din 25 aprilie 2013, *Asociația Accept* (C-81/12, [EU:C:2013:275](#)).

Astfel, Curtea a subliniat printre altele că declarațiile care sugerează existența unei politici de recrutare homofobe intră în sfera noțiunii „condițiile de acces la încadrare în muncă [...] sau la muncă”, chiar dacă acestea provin de la o persoană care nu este capabilă din punct de vedere juridic să încadreze în muncă, cu condiția să existe o legătură neipotetică între aceste declarații și politica de recrutare a angajatorului.

Existența unei astfel de legături trebuie apreciată de instanțele naționale pe baza tuturor circumstanțelor ce caracterizează declarațiile menționate. Sunt în special relevante în această privință statutul autorului declarațiilor și calitatea în care s-a exprimat, care trebuie să dovedească faptul că acesta are sau poate fi perceput ca având o influență determinantă asupra politicii de recrutare a angajatorului. Instanțele naționale trebuie de asemenea să țină seama de natura și de conținutul declarațiilor respective, precum și de contextul în care au fost efectuate aceste declarații, în special caracterul lor public sau privat.

Potrivit Curții, faptul că această interpretare a noțiunii „condițiile de acces la încadrare în muncă [...] sau la muncă” poate determina o eventuală restrângere a exercitării libertății de exprimare nu repune în discuție această interpretare. Curtea a amintit în această privință că libertatea de exprimare nu este un drept absolut și că exercitarea sa poate presupune restrângeri, cu condiția ca acestea să fie prevăzute de lege și să respecte substanța acestui drept, precum și principiul proporționalității. Acest principiu implică să se verifice dacă aceste restrângeri sunt necesare și dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți. Aceste condiții erau îndeplinite în speță, dat fiind că restrângerile rezultau în mod direct din Directiva antidiscriminare și se aplicau numai pentru atingerea obiectivelor acesteia, și anume garantarea principiului egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă și realizarea unui nivel ridicat de încadrare în muncă și de protecție socială. Totodată, ingerința în exercitarea libertății de exprimare nu depășea ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor directivei menționate, fiind interzise numai declarațiile care constituie o discriminare în ceea ce privește încadrarea în muncă sau ocuparea forței de muncă. În plus, restrângerile care decurg din Directiva antidiscriminare sunt necesare pentru garantarea drepturilor în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă de care dispun persoanele vizate de această directivă. Astfel, esența însăși a protecției acordate de directiva menționată în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă ar putea deveni iluzorie dacă declarații care intră în sfera noțiunii „condițiile de acces la încadrare în muncă [...] sau la muncă”, în sensul aceleiași directive, nu ar intra în domeniul de aplicare al acesteia pentru motivul că au fost făcute în cadrul unei emisiuni audiovizuale de divertisment sau că acestea constituie expresia unei opinii personale a autorului lor.

În sfârșit, Curtea a statuat că Directiva antidiscriminare nu se opune reglementării italiene care recunoaște în mod automat calitatea procesuală activă pentru obținerea respectării obligațiilor care decurg din directivă și, dacă este cazul, pentru obținerea unei reparații unei asociații de avocați al cărei obiect statutar constă în apărarea în justiție a persoanelor care au o anumită orientare sexuală și în promovarea culturii și a respectării drepturilor acestei categorii de persoane, ca urmare a acestui obiect și independent de eventualul său scop lucrativ, atunci când au loc fapte care pot constitui o discriminare, în sensul directivei menționate, împotriva acelei categorii de persoane și nu poate fi identificată o persoană lezată.

Curtea a precizat în această privință că, chiar dacă directiva nu impune recunoașterea unei asemenea calități unei asociații precum cea în discuție în litigiul principal atunci când nu poate fi identificată nicio persoană lezată, aceasta prevede posibilitatea ca statele membre să adopte sau să mențină dispoziții mai favorabile protecției principiului egalității de tratament decât cele pe care le conține. Prin urmare, revine statelor membre care au efectuat această alegere sarcina de a decide în ce condiții o asociație poate iniția o procedură jurisdicțională având ca obiect constatarea existenței unei discriminări și sancționarea acesteia. Statelor membre le revine în special sarcina de a stabili dacă scopul lucrativ sau nelucrativ al asociației trebuie să exercite o influență asupra aprecierii calității sale procesuale active în acest sens și să precizeze întinderea

unei astfel de acțiuni, în special sancțiunile care pot fi pronunțate la finalul acesteia din urmă, astfel de sancțiuni trebuind, conform articolului 17 din Directiva antidiscriminare, să fie efective, proporționale și disuasive, inclusiv atunci când nu există o persoană lezată identificabilă.

2. Protecția lucrătorilor pe durată determinată

În Hotărârea **Sánchez Ruiz și alții** (cauzele conexate C-103/18 și C-429/18, [EU:C:2020:219](#)), pronunțată la 19 martie 2020, Curtea a statuat că statele membre și/sau partenerii sociali nu pot exclude din noțiunea de „contracte sau raporturi de muncă pe durată determinată succesive”, prevăzută la clauza 5 din Acordul-cadru cu privire la munca pe durată determinată²⁷⁸ (denumit în continuare „acordul-cadru”), o situație în care un lucrător angajat în temeiul unui raport de muncă pe durată determinată, și anume până la ocuparea definitivă a postului pe care este angajat, a ocupat, în cadrul mai multor numiri, același loc de muncă în mod neîntrerupt timp de mai mulți ani și a exercitat, în mod constant și continuu, aceleași funcții. Menținerea permanentă a acestui lucrător pe respectivul post vacant reprezintă astfel consecința nerespectării de către angajator a obligației sale legale de a organiza în termenul acordat o procedură de selecție în vederea ocupării definitive a acelui post vacant, astfel încât raportul său de muncă a fost prelungit în mod implicit din an în an. Or, în cazul în care un angajator public recurge în mod abuziv la raporturi de muncă pe durată determinată succesive, faptul că lucrătorul în cauză a consimțit la încheierea și/sau la reînnoirea acestor raporturi de muncă nu este de natură să înlăture, din acest punct de vedere, orice caracter abuziv al comportamentului acestui angajator, astfel încât acordul-cadru nu ar fi aplicabil situației acelui lucrător.

În speță, mai multe persoane erau angajate de mult timp în cadrul unor raporturi de muncă pe durată determinată în cadrul serviciului de sănătate al Comunității Madrid (Spania). Acești lucrători au solicitat recunoașterea calității lor de membri ai personalului statutar fix sau, în subsidiar, de funcționari publici care beneficiază de un statut similar, ceea ce Comunitatea Madrid a refuzat. Sesizate cu acțiuni formulate de respectivii lucrători împotriva deciziilor de refuz ale acestei comunități, Juzgado Contencioso-Administrativo no 8 de Madrid (Tribunalul de Contencios Administrativ nr. 8 din Madrid) și Juzgado Contencioso-Administrativo no 14 de Madrid (Tribunalul de Contencios Administrativ nr. 14 din Madrid) au adresat Curții mai multe întrebări preliminare privind interpretarea, printre altele, a clauzei 5 din acordul-cadru.

Pentru a ajunge la concluzia citată anterior, Curtea a amintit mai întâi că unul dintre obiectivele urmărite de acordul-cadru este de a limita recurgerea succesivă la contracte sau la raporturi de muncă pe durată determinată, considerată o sursă potențială de abuz în detrimentul lucrătorilor, și că revine statelor membre și/sau partenerilor sociali sarcina de a stabili, cu respectarea obiectului, a finalității, precum și a efectului util al acestui acord, care sunt condițiile în care aceste contracte sau raporturi de muncă sunt considerate „successive”. În continuare, aceasta a considerat că interpretarea inversă ar permite angajarea lucrătorilor în mod precar pe parcursul anilor și ar risca să aibă ca efect nu numai excluderea, în fapt, a unui mare număr de raporturi de muncă pe durată determinată de la beneficiul protecției lucrătorilor urmărite de Directiva 1999/70 și de acordul-cadru menționat, golind obiectivul urmărit de acestea de o mare parte a conținutului lor, ci și de a permite utilizarea abuzivă a unor astfel de raporturi de către angajatori pentru a satisface nevoi permanente și durabile în materie de personal.

²⁷⁸ | Acordul-cadru cu privire la munca pe durată determinată, încheiat la 18 martie 1999, care figurează în anexa la Directiva 1999/70/CE a Consiliului din 28 iunie 1999 privind acordul-cadru cu privire la munca pe durată determinată, încheiat între CES, UNICE și CEEP (JO 1999, L 175, p. 43, Ediție specială, 05/vol. 5, p. 129).

Pe de altă parte, Curtea a statuat că clauza 5 din acordul-cadru se opune unei legislații și unei jurisprudențe naționale potrivit căreia reînnoirea succesivă a unor raporturi de muncă pe durată determinată este considerată justificată de „motive obiective”, pentru simplul motiv că această reînnoire răspunde motivelor de recrutare vizate de această legislație, și anume motive de necesitate, de urgență sau pentru desfășurarea programelor cu caracter temporar, conjunctural sau extraordinar, în măsura în care o asemenea legislație și jurisprudență națională nu îl împiedică pe angajatorul în cauză să răspundă în practică prin astfel de reînnoiri unor nevoi permanente și durabile în materie de personal. În această privință, Curtea a arătat că legislația și jurisprudența națională în cauză nu cuprind o autorizație generală și abstractă de a recurge la contracte de muncă pe durată determinată succesive, ci limitează încheierea unor astfel de contracte sau raporturi pentru a satisface în esență nevoi provizorii. În practică însă, numirile succesive ale lucrătorilor vizați nu răspundeau unor simple nevoi provizorii ale Comunității Madrid, ci urmăreau satisfacerea unor nevoi permanente și durabile în materie de personal în cadrul serviciului de sănătate al acestei comunități. În această privință, Curtea a indicat că există, potrivit instanțelor de trimitere, o problemă structurală în sectorul public spaniol al sănătății, care se traduce printr-un procent ridicat de lucrători temporari și prin nerespectarea obligației legale de a ocupa permanent posturile acoperite temporar de acest personal.

Curtea a declarat în continuare că revine instanțelor naționale sarcina de a aprecia dacă anumite măsuri, precum organizarea unor proceduri de selecție prin care se urmărește ocuparea definitivă a posturilor ocupate provizoriu de lucrători angajați în cadrul unor raporturi de muncă pe durată determinată, transformarea statutului acestor lucrători în „personal pe durată nedeterminată nepermanent” și acordarea în favoarea acelor lucrători a unei indemnizații echivalente cu cea plătită în caz de concediere abuzivă constituie măsuri adecvate pentru a preveni și, dacă este cazul, a sancționa abuzurile rezultate din utilizarea unor contracte sau raporturi de muncă pe durată determinată succesive sau a unor măsuri legale echivalente. Curtea a făcut însă precizări menite să ghideze respectivele instanțe în aprecierea lor.

În plus, Curtea a statuat că, în cazul în care un angajator public recurge în mod abuziv la raporturi de muncă pe durată determinată succesive, faptul că lucrătorul în cauză a consimțit la încheierea și/sau la reînnoirea acestor raporturi de muncă nu este de natură să înlăture, din acest punct de vedere, orice caracter abuziv al comportamentului acestui angajator, astfel încât acordul-cadru nu ar fi aplicabil situației aceluia lucrător. În această privință, Curtea a considerat că obiectivul acordului-cadru menit să limiteze recurgerea succesivă la contracte sau la raporturi de muncă pe durată determinată se întemeiază în mod implicit, dar necesar pe premisa potrivit căreia lucrătorul, având în vedere poziția sa de vulnerabilitate în raport cu angajatorul, poate fi victima unei recurgeri abuzive de către angajator la raporturi de muncă pe durată determinată succesive, chiar dacă stabilirea și reînnoirea acestor raporturi de muncă ar fi liber consimțite, și, din același motiv, poate fi descurajat să invoce în mod explicit drepturile pe care le are față de angajatorul său. Curtea a apreciat astfel că clauza 5 din acest acord-cadru ar fi lipsită complet de orice efect util dacă lucrătorii pe durată determinată ar fi privați de protecția pe care aceasta le-o garantează pentru simplul motiv că au consimțit în mod liber la încheierea unor raporturi de muncă pe durată determinată succesive.

În sfârșit, Curtea a considerat că dreptul Uniunii Europene nu impune unei instanțe naționale sesizate cu un litigiu între un lucrător și angajatorul său public să lase neaplicată o reglementare națională care nu este conformă cu clauza 5 punctul 1 din acordul-cadru din moment ce, această clauză fiind lipsită de efect direct, ea nu poate fi invocată ca atare în cadrul unui litigiu care intră sub incidența dreptului Uniunii, pentru a înlătura aplicarea unei dispoziții naționale care i-ar fi contrară.

3. Organizarea timpului de lucru

În Hotărârea **Fetico și alții** (C-588/18, [EU:C:2020:420](#)), pronunțată la 4 iunie 2020, Marea Cameră a Curții a statuat că articolele 5 și 7 din Directiva 2003/88 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru²⁷⁹ nu se aplică unei reglementări naționale care nu permite lucrătorilor să beneficieze de anumite concedii speciale plătite care permit absența de la locul de muncă pentru a răspunde unor nevoi și obligații determinate, în măsura în care aceste nevoi și aceste obligații survin în perioade de repaus săptămânal sau de concediu anual plătit, garantate prin aceste articole.

Această cauză își avea originea în unele conflicte colective de muncă referitoare la condițiile de aplicare a concediilor speciale plătite prevăzute de o convenție colectivă a unui grup de întreprinderi spaniole care pune în aplicare cerințele minime prevăzute de legea spaniolă privind statutul lucrătorilor. Aceste zile de concedii speciale le permit lucrătorilor să răspundă unor nevoi sau obligații determinate cum ar fi căsătoria, nașterea unui copil, spitalizarea, operația chirurgicală sau decesul unei rude apropiate, precum și îndeplinirea unor funcții de reprezentare sindicală. Pentru a permite afiliaților lor să beneficieze în mod util de aceste concedii speciale, mai multe organizații sindicale urmăreau să se recunoască în justiție dreptul lucrătorilor de a beneficia de aceste concedii și în măsura în care nevoile și obligațiile la care ele urmăresc să răspundă survin în perioade în care lucrătorii respectivi nu trebuie să lucreze, ca urmare a repausului săptămânal sau a concediului anual plătit. În opinia organizațiilor sindicale, o abordare diferită era de natură să aducă atingere perioadelor minime de repaus săptămânal și de concediu anual plătit garantate prin articolele 5 și 7 din Directiva 2003/88.

Instanța de trimitere avea îndoieli că un refuz de a i se acorda lucrătorului dreptul de a lua concediu special atunci când faptul generator al concediului survine în cursul perioadelor de repaus săptămânal sau de concediu anual plătit este conform cu Directiva 2003/88. În consecință, aceasta a adresat Curții întrebări cu privire la legătura dintre perioadele de repaus săptămânal și de concediu anual plătit, prevăzute la articolele 5 și 7 din directiva menționată, și concediile speciale, reglementate de dreptul spaniol. În acest context, instanța de trimitere s-a referit în special la jurisprudența Curții privind suprapunerea drepturilor la concediu anual și a drepturilor la concediu acordate în caz de boală.

Mai întâi, Curtea a constatat că aceste concedii speciale în discuție nu se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 2003/88, ci în cel al exercitării de către un stat membru a propriilor competențe. Totuși, exercitarea unor asemenea competențe proprii nu poate avea ca efect să aducă atingere beneficiului efectiv al perioadelor minime de repaus săptămânal și de concediu anual plătit garantate prin această directivă.

În acest context, Curtea a amintit jurisprudența sa privind suprapunerea concediilor anuale plătite cu un concediu medical. Potrivit acestei jurisprudențe, întrucât aceste două tipuri de concediu au finalități divergente, un lucrător care se află în concediu medical într-o perioadă de concediu anual stabilită în prealabil are dreptul, la cerere și pentru a putea beneficia efectiv de concediul său anual, de a lua concediul anual într-o altă perioadă decât cea care coincide cu perioada de concediu medical.

Concediile speciale plătite în discuție nu pot fi însă asimilate concediului medical, care urmărește să îi permită lucrătorului să se refacă după o boală. Astfel, beneficiul acestor concedii speciale depinde de două condiții cumulative, și anume apariția unuia dintre evenimentele vizate de reglementarea care le instituie, pe de o parte, și faptul că nevoile sau obligațiile care justifică acordarea concediului survin într-o perioadă de muncă, pe de altă parte. Aceste concedii sunt legate, așadar, în mod indisociabil de timpul de lucru ca atare, astfel

²⁷⁹ | Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO 2003, L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3).

încât lucrătorii nu pot să se prevaleze de acestea în perioade de repaus săptămânal sau de concediu anual plătit. Curtea a adăugat că articolele 5 și 7 din Directiva 2003/88 nu impun unui stat membru să acorde asemenea concedii speciale doar pentru faptul că unul dintre evenimentele vizate survine într-o perioadă de repaus săptămânal sau de concediu anual plătit, cu înlăturarea, în consecință, a celorlalte condiții de obținere și de acordare prevăzute de reglementarea națională. Astfel, o asemenea obligație ar însemna să se ignore că aceste concedii speciale se situează în afara regimului stabilit de Directiva 2003/88.

Pe de altă parte, Curtea a arătat că unele dintre concediile speciale în discuție, în special cele pentru motive de accident, de boală gravă, de spitalizare sau de intervenție chirurgicală a unui membru de familie, se încadrează în parte în domeniul de aplicare al Acordului-cadru revizuit privind concediul pentru creșterea copilului, cuprins în anexa la Directiva 2010/18²⁸⁰, în special al clauzei 7 din acesta²⁸¹. În această privință, Curtea a amintit că rezultă, desigur, dintr-o jurisprudență constantă că un concediu garantat de dreptul Uniunii nu poate afecta dreptul de a lua un alt concediu garantat de acest drept și care urmărește o finalitate distinctă de primul. Totuși, drepturile minime prevăzute la această clauză 7 constau doar în a prevedea că lucrătorii sunt autorizați să absenteze de la locul de muncă pentru motive de forță majoră în situații de urgență familială, în cazuri de boală sau de accident, care fac indispensabilă prezența imediată a lucrătorului, astfel încât drepturile respective nu pot fi asimilate unui concediu garantat de dreptul Uniunii.

4. Protecția lucrătorilor în cazul insolvenței angajatorului

În Hotărârea din 9 septembrie 2020, *TMD Friction EsCo* (cauzele conexate C-674/18 și C-675/18, [EU:C:2020:682](#)), Curtea s-a pronunțat cu privire la drepturile acumulate în vederea pensiilor pentru limită de vârstă în temeiul sistemului suplimentar de pensii ocupaționale, în cadrul transferului întreprinderilor supuse unei proceduri de insolvență, în lumina articolelor 3 și 5 din Directiva 2001/23 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități²⁸², precum și a articolului 8 din Directiva 2008/94 privind protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului²⁸³.

În cauzele aflate pe rolul instanței de trimitere, doi resortisanți germani erau angajați la o societate de drept german începând cu anii 1996 și, respectiv, 1968. Această societate acorda lucrătorilor săi o pensie în cadrul unui sistem suplimentar de pensii ocupaționale. Cu ocazia cesiunii activităților societății menționate, contractele de muncă ale reclamanților din litigiile principale au fost transferate unei alte societăți, TMD Friction. A fost deschisă o procedură de insolvență privind activele acestei societăți, dar activitatea sa a fost menținută. Ulterior, administratorul judiciar a cedat anumite activități ale TMD Friction unei entități care ulterior a fost redenumită la rândul său TMD Friction, alte activități fiind cedate unei alte societăți, TMD Friction EsCo.

280| Directiva 2010/18/UE a Consiliului din 8 martie 2010 de punere în aplicare a Acordului-cadru revizuit privind concediul pentru creșterea copilului încheiat de BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP și CES și de abrogare a Directivei 96/34/CE (JO 2010, L 68, p. 13).

281| Punctul 1 din această clauză prevede în esență că lucrătorii sunt autorizați să absenteze de la locul de muncă pentru motive de forță majoră în situații de urgență familială, în cazuri de boală sau de accident care fac indispensabilă prezența imediată a lucrătorului.

282| Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO 2001, L 82, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 20).

283| Directiva 2008/94/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 privind protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului (JO 2008, L 283, p. 36).

Pensions Sicherungs-Verein (organism de garantare a pensiilor ocupaționale), instituție de drept privat care asigură plata pensiilor ocupaționale în cazul insolvenței unui angajator în Germania, l-a informat pe unul dintre reclamantii din litigiile principale că, din cauza vârstei sale, și anume 29 de ani la momentul deschiderii procedurii de insolvență, nu dobândise încă niciun drept definitiv la prestații pentru limită de vârstă. În consecință, acesta a introdus o acțiune împotriva TMD Friction, pentru a obține obligarea acesteia din urmă ca, pe viitor, atunci când va fi împlinit vârsta de pensionare care dă dreptul la prestații, aceasta să îi plătească o pensie pentru limită de vârstă al cărei quantum să țină seama de perioadele de încadrare în muncă realizate înainte de deschiderea procedurii de insolvență. În ceea ce privește al doilea reclamant din litigiile principale, acesta primea de la 1 august 2015 o pensie pentru limită de vârstă de 145,03 euro pe lună în sarcina TMD Friction EsCo în temeiul sistemului suplimentar de pensii ocupaționale. El a introdus o acțiune împotriva acesteia, având ca obiect obligarea TMD Friction EsCo la plata unei pensii ocupaționale pentru limită de vârstă mai mari. Cele două societăți cesionare au opus argumentul potrivit căruia, în ipoteza unui transfer de întreprindere după deschiderea unei proceduri de insolvență cu privire la activele cedentului, cesionarul nu datorează decât partea din pensia pentru limită de vârstă întemeiată pe vechimea acumulată după deschiderea procedurii de insolvență. Întrucât acțiunile au fost respinse atât în primă instanță, cât și în apel, reclamantii din litigiile principale au sesizat instanța de trimitere, Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania), cu recurs.

Curtea a amintit, în primul rând, că Directiva 2001/23 urmărește să protejeze lucrătorii, asigurând menținerea drepturilor lor în cazul schimbării angajatorului și garantând, în măsura în care este posibil, continuarea contractelor sau a raporturilor de muncă, fără modificări, cu cesionarul, fără a prevedea însă o armonizare completă a legislațiilor naționale în materie. Curtea a precizat, în plus, că această directivă urmărește de asemenea să asigure un just echilibru între interesele lucrătorilor, pe de o parte, și cele ale cesionarului, pe de altă parte. În ceea ce privește dispozițiile directivei menționate referitoare în mod specific la cazurile de transfer al unei întreprinderi după deschiderea unei proceduri de insolvență, Curtea a constatat că articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2001/23 nu este aplicabil procedurilor în discuție în cauzele principale care au ca obiectiv menținerea activităților sale urmată de transferul acestora și nu constituie, așadar, o procedură deschisă în vederea lichidării bunurilor cedentului. În ceea ce privește articolul 5 alineatul (2) litera (a) din această directivă, Curtea a statuat că reglementarea națională în discuție în litigiile principale nu intră sub incidența acestei dispoziții, dat fiind că nu se poate considera că această reglementare națională privește obligații datorate de cedent înainte de data transferului sau înainte de deschiderea procedurii de insolvență. Astfel, în cazul în care drepturile la o pensie pentru limită de vârstă în cadrul unui sistem suplimentar de pensii ocupaționale erau deja pe cale de a fi dobândite înainte de deschiderea procedurii de insolvență, se va putea beneficia de pensia pentru limită de vârstă abia la momentul la care survine evenimentul asigurat, ulterior deschiderii acestei proceduri.

Cu toate acestea, Curtea a evidențiat că, în cazul transferului unei întreprinderi după deschiderea unei proceduri de insolvență, statele membre se pot prevala întotdeauna de derogările prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din directivă. Curtea a precizat că această dispoziție nu interzice efectuarea unui transfer parțial către cesionar al obligației de a asigura drepturile lucrătorilor la o pensie pentru limită de vârstă în cadrul unui sistem suplimentar de pensii ocupaționale. Protejarea lucrătorilor cu privire la drepturile dobândite sau pe cale de a fi dobândite trebuie să fie în orice caz de un nivel cel puțin echivalent cu nivelul de protecție prevăzut la articolul 8 din Directiva 2008/94.

În consecință, Curtea a declarat că Directiva 2001/23, în special în raport cu articolul 3 alineatul (4) literele (a) și (b), nu se opune, în cazul transferului unei întreprinderi supuse unei proceduri de insolvență, unei reglementări naționale potrivit căreia, atunci când survine, după deschiderea procedurii de insolvență, evenimentul generator al dreptului la o pensie pentru limită de vârstă în cadrul unui sistem suplimentar de pensii ocupaționale, cesionarul nu este răspunzător pentru drepturile pe cale de a fi dobândite ale unui lucrător la această pensie pentru limită de vârstă pe baza vechimii în muncă acumulate anterior deschiderii

procedurii menționate. Această concluzie este însă supusă condiției ca, în ceea ce privește partea din quantum de care nu este răspunzător cesionarul, măsurile adoptate pentru a proteja interesele lucrătorilor să fie de un nivel cel puțin echivalent cu nivelul de protecție prevăzut la articolul 8 din Directiva 2008/94.

În al doilea rând, Curtea a examinat întinderea obligației instituției de garantare în caz de insolvență în raport cu caracterul definitiv sau nedefinitiv al drepturilor pe cale de a fi dobândite la pensie pentru limită de vârstă la momentul deschiderii procedurii de insolvență, precum și baza de calcul al quantumului referitor la partea din prestațiile pentru care răspunderea revine instituției menționate. În această privință, Curtea a amintit mai întâi, cu privire la protecția minimă impusă de articolul 8 din Directiva 2008/94, că aceasta necesită ca un fost lucrător salariat să perceapă, în cazul insolvenței angajatorului său, cel puțin jumătate din pensia pentru limită de vârstă care decurge din drepturile de pensie acumulate în cadrul unui sistem suplimentar de asigurări sociale la nivel de întreprindere și că această dispoziție urmărește să impună statelor membre să garanteze în acest caz fiecărui fost lucrător salariat o indemnizație de cel puțin jumătate din valoarea drepturilor sale dobândite în cadrul unui asemenea sistem. De asemenea, această protecție minimă se opune unei reduceri vădit disproporționate a prestațiilor pentru limită de vârstă ocupaționale ale unui lucrător salariat care afectează grav posibilitatea persoanei interesate de a se întreține. Aceasta ar fi situația unei reduceri a pensiei pentru limită de vârstă suferite de un fost lucrător salariat care trăiește deja sau ar trebui să trăiască din cauza acestei reduceri sub pragul riscului de sărăcie stabilit pentru statul membru în cauză de Oficiul pentru Statistică al Uniunii Europene (Eurostat). Astfel, protecția minimă menționată impune ca un stat membru să îi garanteze unui fost lucrător expus unei asemenea reduceri a pensiei sale pentru limită de vârstă o indemnizație într-un quantum care, fără a acoperi în mod necesar totalitatea pierderilor suferite, să fie în măsură să remedieze caracterul vădit disproporționat al acestora. Curtea a amintit de asemenea că articolul 8 din Directiva 2008/94 urmărește să garanteze o protecție pe termen lung a intereselor lucrătorilor salariați.

În continuare, Curtea a dedus de aici că din acest articol rezultă că quantumul prestației, din care cel puțin 50 % trebuie să i se recunoască fostului lucrător, trebuie să fie calculat ținând seama în mod corespunzător de vechimea în muncă realizată în serviciul cedentului, în cursul căreia au fost acumulate drepturile la prestațiile pentru limită de vârstă, și de remunerația brută a lucrătorului la data nașterii unor asemenea drepturi. Pe de altă parte, Curtea a constatat că orice altă interpretare nu ar permite să se stabilească dacă este necesar să se remedieze consecințele unei reduceri a acestor prestații, suferită de un fost lucrător care trăiește deja sau ar trebui, din cauza acestei reduceri, să trăiască sub pragul riscului de sărăcie stabilit pentru statul membru în cauză.

Curtea a concluzionat că articolul 3 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2001/23 coroborat cu articolul 8 din Directiva 2008/94 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care prevede, atunci când survine un eveniment generator al dreptului la prestații pentru limită de vârstă în cadrul unui sistem suplimentar de asigurare la nivel de întreprindere ulterior deschiderii procedurii de insolvență în cursul căreia s-a efectuat transferul întreprinderii și în privința părții din aceste prestații care nu revine cesionarului, că instituția de garantare în caz de insolvență stabilită în conformitate cu dreptul național nu este ținută să intervină atunci când drepturile pe cale de a fi dobândite la prestații pentru limită de vârstă nu erau deja definitive la momentul deschiderii acestei proceduri de insolvență, dacă rezultă că lucrătorii sunt lipsiți de protecția minimă garantată de această dispoziție. În același context, respectivul articol se opune unei reglementări care prevede că, în vederea stabilirii quantumului referitor la partea din aceste prestații pentru care răspunderea revine instituției menționate, acest quantum este calculat pe baza remunerației lunare brute a lucrătorului în cauză la momentul deschiderii procedurii amintite.

În al treilea rând, în ceea ce privește efectul direct al articolului 8 din Directiva 2008/94, Curtea a amintit jurisprudența sa recentă²⁸⁴ și a concluzionat că acest articol este susceptibil să aibă un astfel de efect și poate fi invocat împotriva unui organism de drept privat, desemnat de statul membru respectiv ca instituție de garantare a pensiilor ocupaționale în cazul riscului de insolvență al angajatorilor. Acest efect este totuși subordonat condiției ca, pe de o parte, având în vedere misiunea de garantare cu care acest organism este învestit și condițiile în care o îndeplinește, acest organism poate fi asimilat statului și, pe de altă parte, ca această misiune să acopere efectiv tipurile de pensii pentru limită de vârstă în privința cărora este impusă protecția minimă prevăzută la acest articol 8. Curtea a adăugat că revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă aceasta este situația în cauza principală.

5. Detașarea lucrătorilor

În Hotărârea **CRPNPAC și Vueling Airlines** (cauzele conexe C-370/17 și C-37/18, [EU:C:2020:260](#)), pronunțată la 2 aprilie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a fost chemată să interpreteze Regulamentul nr. 574/72²⁸⁵ în cadrul unei preținse fraude referitoare la eliberarea, în temeiul Regulamentului nr. 1408/71²⁸⁶, a unor certificate de securitate socială E 101 (certificate care atestă detașarea lucrătorilor). Curtea a statuat că, atunci când dispun de indicii privind o astfel de fraudă, instanțele naționale dintr-un stat membru în care sunt detașați lucrătorii pot să constate în mod definitiv existența acestei fraude și să înlăture aceste certificate numai dacă sunt îndeplinite anumite condiții bine stabilite. Pe de altă parte, o instanță civilă din acest stat membru nu poate, exclusiv în temeiul condamnării penale, să oblige la plata de daune interese un angajator care a fost condamnat penal, cu încălcarea dreptului Uniunii, pentru utilizarea unor astfel de certificate.

Litigiile principale priveau certificatele E 101 utilizate de compania aeriană Vueling Airlines SA (denumită în continuare „Vueling”), cu sediul social în Barcelona (Spania), pentru personalul său navigant care își exercita activitatea pe aeroportul Roissy – Charles de Gaulle (Franța). În anul 2014, Vueling fusese condamnată penal pentru că a angajat acest personal fără să îl fi afiliat la sistemul francez de securitate socială. Acest personal fusese afiliat la sistemul spaniol de securitate socială și fusese plasat sub regimul detașării lucrătorilor. Instanțele penale franceze înlăturaseră certificatele E 101 obținute de la instituția competentă spaniolă pentru motivul că aceste certificate, eliberate în temeiul articolului 14 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 1408/71 privind detașarea lucrătorilor²⁸⁷, ar fi trebuit să fie emise, în opinia acestora, în temeiul articolului 14

284 | Hotărârea Curții din 19 decembrie 2019, **Pensions-Sicherungs-Verein** (C-168/18, [EU:C:2019:1128](#)).

285 | Regulamentul (CEE) nr. 574/72 al Consiliului din 21 martie 1972 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005 (JO 2005, L 117, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 211).

286 | Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 631/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 31 martie 2004 (JO 2004, L 100, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 32).

287 | În temeiul acestei dispoziții, persoana care desfășoară o activitate salariată pe teritoriul unui stat membru în serviciul unei întreprinderi de care aparține în mod obișnuit și care este detașată de întreprinderea respectivă pe teritoriul altui stat membru pentru a presta o muncă acolo pentru întreprinderea respectivă continuă să se supună în principiu legislației primului stat membru.

punctul 2 litera (a) subpunctul (i) din regulamentul amintit²⁸⁸, astfel încât personalul în cauză ar fi trebuit să se supună legislației franceze în materie de securitate socială. Potrivit acestor instanțe, Vueling se făcuse vinovată de fraudă privind asigurările sociale.

În speță, instanțele de trimitere au fost sesizate în cadrul unor proceduri civile introduse împotriva Vueling cu privire la aceleași fapte. Pe de o parte, Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC) și, pe de altă parte, un fost pilot al Vueling au susținut că au suferit un prejudiciu ca urmare a lipsei unei afilieri în Franța. În aceste împrejurări, instanțele de trimitere și-au pus problema competenței instanțelor penale de a constata existența unei fraude și de a înlătura certificatele E 101, precum și a efectelor acestei condamnări penale asupra cererilor de despăgubire.

În primul rând, în ceea ce privește competența unei instanțe din statul membru gazdă de a constata existența unei fraude și de a înlătura certificatele E 101, Curtea a subliniat mai întâi că, în speță, instituțiile de securitate socială și instanțele franceze au putut fi în mod rezonabil determinate să considere că dispuneau de indicii concrete care să ofere motive pentru a crede că certificatele E 101 în discuție fuseseră obținute sau invocate în mod fraudulos, din moment ce personalul navigant în cauză intra în realitate sub incidența articolului 14 punctul 2 litera (a) subpunctul (i) din Regulamentul nr. 1408/71 și ar fi trebuit, prin urmare, să se supună sistemului francez de securitate socială. Curtea a precizat însă că aceste indicii nu sunt suficiente pentru a justifica faptul că instituțiile sau instanțele din statul membru gazdă constată în mod definitiv existența unei fraude și înlătură certificatele. Astfel, certificatul E 101 are efect obligatoriu, în principiu, atât timp cât nu este retras sau declarat nevalid de către instituția emitentă. Atunci când are îndoieli în ceea ce privește legalitatea sau eliberarea unui certificat, instituția competentă a statului membru gazdă trebuie să se adreseze instituției statului membru emitent în cadrul procedurii de dialog prevăzute la articolul 84a alineatul (3) din Regulamentul nr. 1408/71. În această situație, instituția emitentă trebuie să reconsidere temeinicia acestei eliberări și, dacă este cazul, să retragă certificatul.

Curtea a subliniat că exact în contextul unei suspiciuni de fraudă punerea în aplicare a acestei proceduri de dialog deține o importanță specială. Prin urmare, prezența unor indicii concrete de fraudă trebuie să conducă instituția competentă a statului membru gazdă nu să constate în mod unilateral existența unei fraude, ci să inițieze prompt procedura de dialog. Instanțele din statul membru gazdă nu pot nici ele să ignore existența acestei proceduri. Ele pot să constate existența unei fraude și să înlătore certificatele E 101 numai după ce s-au asigurat, pe de o parte, că procedura de dialog a fost inițiată prompt și, pe de altă parte, că instituția emitentă a omis să efectueze o reexaminare și să ia poziție într-un termen rezonabil cu privire la elementele prezentate de instituția competentă a statului membru gazdă, dacă este cazul, prin anularea sau prin retragerea certificatelor. În cazul în care constată că procedura de dialog nu a fost inițiată, instanța vizată trebuie să pună în aplicare toate mijloacele de drept aflate la dispoziția sa pentru a asigura că instituția competentă a statului membru gazdă inițiază această procedură.

În al doilea rând, Curtea a analizat aspectul dacă constatarea fraudei de către o instanță penală care nu a verificat, încălcând astfel dreptul Uniunii, inițierea procedurii de dialog poate produce efecte obligatorii pentru instanța civilă, care este ținută, în principiu, de autoritatea de lucru judecat a penalului asupra civilului. Recunoscând importanța principiului autorității de lucru judecat, Curtea a considerat că principiul efectivității dreptului Uniunii se opune ca instanța civilă să fie ținută de constatările de fapt și de încadrările și interpretările juridice reținute de instanța penală efectuate cu încălcarea acestui drept. În consecință, dacă condamnarea pronunțată de instanțele penale împotriva angajatorului nu poate fi repusă în discuție în pofida incompatibilității

288 | Această dispoziție privește lucrătorii care, în calitate de membri ai personalului navigant al unei întreprinderi care efectuează transporturi internaționale de pasageri, își exercită activitatea pe teritoriul a două sau mai multe state și sunt angajați de o sucursală pe care această întreprindere a stabilit-o pe teritoriul unui alt stat membru decât cel în care se află sediul său principal.

sale cu dreptul Uniunii, atunci nici această condamnare, nici constatarea definitivă a fraudei și nici interpretările juridice, efectuate cu încălcarea acestui drept, nu pot să permită instanțelor civile să admită cereri de daune interese introduse de victimele acțiunilor acestui angajator.

În sfârșit, este necesar de asemenea să se semnaleze la această rubrică Hotărârile din 8 decembrie 2020, **Ungaria/Parlamentul și Consiliul** (C-620/18, [EU:C:2020:1001](#)) și **Polonia/Parlamentul și Consiliul** (C-626/18, [EU:C:2020:1000](#))²⁸⁹, în care Curtea s-a pronunțat cu privire la detașarea lucrătorilor în raport cu Directiva 96/71, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2018/957²⁹⁰.

6. Coordonarea sistemelor de securitate socială

În Hotărârea **AFMB** (C-610/565, [EU:C:2020:565](#)), pronunțată la 16 iulie 2020, Marea Cameră a Curții a statuat că angajatorul unui șofer pentru transportul internațional rutier, în sensul Regulamentelor nr. 1408/71 și nr. 883/2004²⁹¹, este întreprinderea care exercită autoritatea efectivă asupra acestui șofer pentru transportul rutier, suportă în fapt sarcina salarială corespunzătoare și dispune de puterea efectivă de a-l concedia, iar nu întreprinderea cu care acest șofer pentru transportul rutier a încheiat un contract de muncă și care este prezentată în mod formal în acest contract drept angajatorul său.

În litigiul principal, AFMB Ltd, o societate cu sediul în Cipru, încheiase cu întreprinderi de transport cu sediul în Țările de Jos convenții în temeiul cărora se angaja, în schimbul plății unui comision, să asigure administrarea camioanelor acestor întreprinderi pe seama și pe riscul acestor întreprinderi. Această încheiere de asemenea contracte de muncă cu șoferi pentru transportul internațional rutier cu reședința în Țările de Jos, potrivit cărora ea era desemnată drept angajatorul lor. Șoferii pentru transportul internațional rutier vizați își exercitau activitatea, pe seama întreprinderilor de transport, în două sau mai multe state membre sau chiar și în unu sau mai multe state ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS).

AFMB și șoferii contestau decizii ale Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (Consiliul de administrație al Băncii Asigurărilor Sociale, Țările de Jos) (denumit în continuare „Svb”) în temeiul cărora legislația neerlandeză în materie de securitate socială era declarată aplicabilă acestor șoferi. Astfel, pentru SvB, numai întreprinderile de transport cu sediul în Țările de Jos trebuiau să fie calificate drept angajatori ai acestor șoferi, așa încât legislația neerlandeză era aplicabilă, în timp ce AFMB și șoferii considerau că AFMB trebuia calificată drept angajator și că, în măsura în care sediul său social se află în Cipru, legislația cipriotă era aplicabilă.

În acest context, instanța de trimitere, subliniind importanța decisivă a acestei chestiuni pentru stabilirea legislației naționale privind securitatea socială aplicabile, a solicitat Curții să aducă clarificări cu privire la stabilirea celui care, dintre întreprinderile de transport și AFMB, trebuia considerat „angajatorul” șoferilor vizați. Astfel, în temeiul Regulamentelor nr. 1408/71 și nr. 883/2004, persoanele precum șoferii în cauză, care își desfășoară activitatea în două sau mai multe state membre, fără a fi încadrate în principal pe teritoriul statului membru în care au reședința, se supun, în materie de securitate socială, legislației statului membru în care este situat sediul sau locul de desfășurare a activității angajatorului.

²⁸⁹ | Aceste hotărâri sunt prezentate în rubrica VII.4, „Libera prestare a serviciilor și detașarea lucrătorilor”.

²⁹⁰ | Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 1997, L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

²⁹¹ | Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 465/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2012 (JO 2012, L 149, p. 4), în special articolul 13 alineatul (1) litera (b) din acesta.

Curtea a observat mai întâi că Regulamentele nr. 1408/71 și nr. 883/2004 nu efectuează, pentru a stabili semnificația noțiunilor de „angajator” și de „personal”, nicio trimitere la legislațiile sau la practicile naționale. Prin urmare, se impune o interpretare autonomă și uniformă a acestor noțiuni, care să țină seama nu numai de termenii lor, ci și de contextul dispozițiilor relevante și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză.

În ceea ce privește termenii utilizați și contextul, Curtea a arătat, pe de o parte, că relația dintre un „angajator” și „personalul” său implică existența unei legături de subordonare între aceștia. Pe de altă parte, aceasta a subliniat că este necesar să se țină seama de situația obiectivă în care se află lucrătorul salariat vizat și de ansamblul împrejurărilor încadrării sale în muncă. În această privință, deși încheierea unui contract de muncă poate fi un indicator al existenței unei legături de subordonare, această împrejurare nu poate, prin ea însăși, să permită să se concluzioneze în mod decisiv în sensul existenței unei asemenea legături. Astfel, trebuie avute în vedere nu numai informațiile conținute în mod formal în contractul de muncă, ci și modul în care sunt executate în practică obligațiile care revin atât lucrătorului, cât și întreprinderii în discuție. Prin urmare, oricare ar fi modul de redactare a documentelor contractuale, este necesar să se identifice entitatea sub a cărei autoritate efectivă este plasat lucrătorul, căreia îi revine în fapt sarcina salarială corespunzătoare și care dispune de puterea efectivă de a concedia acest lucrător.

Potrivit Curții, o interpretare care ar fi întemeiată numai pe considerații de formă, precum încheierea unui contract de muncă, ar echivala cu a permite întreprinderilor să deplaseze locul care trebuie reținut ca relevant în vederea stabilirii legislației naționale aplicabile privind securitatea socială fără ca o asemenea deplasare să se înscrie în realitate în obiectivul, urmărit de Regulamentele nr. 1408/71 și nr. 883/2004, care constă în garantarea exercitării efective a liberei circulații a lucrătorilor. Arătând că sistemul instituit de aceste regulamente urmărește, desigur, numai să favorizeze coordonarea legislațiilor naționale în materie de securitate socială, Curtea a apreciat totuși că obiectivul pe care îl urmăresc ar risca să fie compromis dacă interpretarea reținută ar echivala cu a facilita posibilitatea întreprinderilor de a folosi aranjamente pur artificiale pentru a utiliza reglementarea Uniunii cu unicul scop de a profita de diferențele care există între regimurile naționale.

În speță, Curtea a constatat că în perioadele în cauză șoferii păreau să fi fost membri ai personalului întreprinderilor de transport și să fi avut aceste întreprinderi drept angajatori, astfel încât se pare că le era aplicabilă legislația neerlandeză privind securitatea socială, aspect a cărui verificare revenea însă instanței de trimitere. Astfel, acești șoferi, înainte de încheierea contractelor de muncă cu AFMB, fuseseră aleși de înseși întreprinderile de transport și și-au desfășurat activitatea după încheierea contractelor menționate pe seama și pe riscul acestor întreprinderi. În plus, sarcina efectivă a salariilor acestora era suportată, prin intermediul comisionului plătit AFMB, de întreprinderile de transport. În sfârșit, întreprinderile de transport păreau să dispună de puterea efectivă de concediere, iar o parte dintre șoferi erau deja, anterior încheierii contractelor de muncă cu AFMB, salariați ai acestor întreprinderi.

XVIII. Protecția consumatorilor

Trei hotărâri merită să fie semnalate în domeniul protecției consumatorilor. Aceste hotărâri vizează interpretarea Directivei 93/13²⁹² (denumită în continuare „Directiva privind clauzele abuzive”). Prima hotărâre privește interpretarea excluderii prevăzute pentru clauzele contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii, precum și competențele instanței naționale cu ocazia controlului de transparență și a constatării eventualului caracter abuziv al unei clauze contractuale. A doua hotărâre privește întinderea examinării din oficiu de către instanța națională a caracterului eventual abuziv al unei clauze contractuale, precum și obligația acestei instanțe de a adopta măsuri de cercetare judecătorească cu ocazia punerii în aplicare a acestei examinări. A treia hotărâre privește interpretarea noțiunii de „consumator”²⁹³.

În Hotărârea **Gómez del Moral Guasch** (C-125/18, [EU:C:2020:138](#)), pronunțată la 3 martie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat că clauza unui contract de împrumut ipotecar încheiat între un consumator și un profesionist în temeiul căreia rata dobânzii care trebuie plătită de consumator variază în funcție de indicele de referință bazat pe împrumuturile ipotecare ale caselor de economii spaniole (denumit în continuare „indicele de referință”), acest indice fiind prevăzut de dreptul spaniol, intră în domeniul de aplicare al directivei privind clauzele abuzive. Astfel, această clauză nu reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii în sensul articolului 1 alineatul (2) din această directivă. Curtea a precizat de asemenea că instanțele spaniole trebuie să verifice caracterul clar și inteligibil al unei asemenea clauze, iar aceasta independent de aspectul dacă dreptul spaniol a pus în aplicare posibilitatea oferită statelor membre, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din directivă, de a prevedea că aprecierea caracterului abuziv al unei clauze nu privește, printre altele, definiția obiectului principal al contractului. În sfârșit, dacă aceste instanțe ar fi stabilit caracterul abuziv al clauzei menționate, ele ar fi putut, pentru a proteja consumatorul de consecințele deosebit de prejudiciabile care puteau rezulta din nulitatea contractului de împrumut, să înlocuiască acest indice cu un indice supletiv prevăzut de legislația spaniolă.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unei cereri de decizie preliminară formulate de Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (Tribunalul de Primă Instanță nr. 38 din Barcelona, Spania). Domnul Marc Gómez del Moral Guasch a formulat în fața acestei instanțe o acțiune în legătură cu caracterul pretins abuziv al unei clauze referitoare la rata dobânzii variabile și remuneratorii care figura în contractul de împrumut ipotecar pe care îl încheiase cu instituția bancară Bankia SA. În temeiul acestei clauze, rata dobânzii ce trebuia plătită de consumator variază în funcție de indicele de referință. Acest indice de referință era prevăzut de reglementarea națională și putea fi aplicat de instituțiile de credit împrumuturilor ipotecare. Cu toate acestea, instanța spaniolă a arătat că indexarea dobânzilor variabile calculată pe baza indicelui de referință era mai puțin favorabilă decât cea calculată pe baza ratei medii de pe piața interbancară europeană (Euribor), care ar fi utilizată în 90 % din împrumuturile încheiate în Spania, antrenând un cost suplimentar de ordinul a 18 000-21 000 de euro pe împrumut.

²⁹² | Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

²⁹³ | Trebuie să se semnaleze de asemenea în această rubrică Hotărârea din 11 iunie 2020, **Transportes Aéreos Portugueses** (C-74/19, [EU:C:2020:460](#)), care privește exonerarea operatorului de transport aerian de obligația de a despăgubi pasagerii în cazul survenirii unei împrejurări excepționale și în special noțiunea de „măsuri rezonabile”, adoptate de acesta, care îi permite să se libereze de această obligație. Această hotărâre este prezentată în rubrica XI, „Transporturi”.

În primul rând, Curtea a amintit că clauzele care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii sunt excluse din domeniul de aplicare al directivei²⁹⁴. Cu toate acestea, Curtea a remarcat că, sub rezerva verificării de către instanța spaniolă, reglementarea națională aplicabilă în speță nu impunea, pentru împrumuturile cu rata dobânzii variabilă, utilizarea unui indice de referință oficial, ci se mulțumea să stabilească condițiile care trebuiau îndeplinite de „indici sau rate de referință” pentru a putea fi utilizate de instituțiile de credit. Curtea a concluzionat că intră în domeniul de aplicare al directivei clauza unui contract de împrumut ipotecar care prevede că rata dobânzii aplicabile împrumutului se bazează pe unul dintre indicii de referință oficiali prevăzuți de reglementarea națională care pot fi aplicați de instituțiile de credit împrumuturilor ipotecare atunci când această reglementare nu prevede nici aplicarea imperativă a acestui indice independent de alegerea părților contractuale, nici aplicarea sa supletivă în lipsa unei înțelegeri diferite între aceleași părți.

În al doilea rând, Curtea a examinat competențele instanței naționale în cadrul controlului transparenței unei clauze privind obiectul principal al contractului. În această privință, articolul 4 alineatul (2) din directivă prevede că aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește, printre altele, definiția obiectului principal al contractului, în măsura în care aceste clauze sunt redactate în mod clar și inteligibil²⁹⁵. Instanța spaniolă a examinat posibilitatea ca o instanță națională să controleze, chiar și în absența transpunerii acestei dispoziții a directivei în dreptul intern, dacă o clauză precum clauza în litigiu îndeplinea cerința de transparență impusă de directivă. În această privință, Curtea a subliniat că clauzele contractuale trebuie să îndeplinească cerința unei redactări clare și inteligibile²⁹⁶. Această cerință se aplică, potrivit Curții, inclusiv atunci când o clauză intră în domeniul de aplicare al dispoziției menționate și chiar dacă statul membru în cauză, în speță Spania, nu a transpus dispoziția respectivă în ordinea sa juridică. Rezultă că o instanță a unui stat membru este obligată mereu să controleze caracterul clar și inteligibil al unei clauze contractuale privind obiectul principal al contractului.

În al treilea rând, Curtea a statuat că, pentru a respecta cerința de transparență în sensul directivei²⁹⁷, o clauză care stabilește o rată a dobânzii variabile ce figurează într-un contract de împrumut ipotecar trebuie nu doar să fie inteligibilă pe plan formal și gramatical, ci și să îi dea posibilitatea consumatorului mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat să înțeleagă funcționarea concretă a modului de calcul al acestei rate și să evalueze astfel, pe baza unor criterii precise și inteligibile, consecințele economice, potențial semnificative, ale unei asemenea clauze asupra obligațiilor sale financiare. Constituie elemente deosebit de relevante în această privință, pe de o parte, împrejurarea că elementele principale referitoare la calculul ratei dobânzii sunt ușor accesibile oricărei persoane care intenționează să contracteze un împrumut ipotecar, ca urmare a publicării modului de calcul al acestei rate în jurnalul oficial al statului membru în cauză, precum și, pe de altă parte, furnizarea de către profesionist consumatorului de informații cu privire la evoluția trecută a indicelui pe baza căruia este calculată rata respectivă.

În al patrulea rând, în ceea ce privește competențele instanței naționale în cadrul constatării eventualului caracter abuziv al unei clauze contractuale, în sensul Directivei privind clauzele abuzive, Curtea a amintit că aceasta²⁹⁸ nu se opune ca instanța națională, în aplicarea principiilor de drept al contractelor, să înlăture o

294| Articolul 1 alineatul (2) din Directiva privind clauzele abuzive.

295| Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, care privește clauzele referitoare la obiectul principal al contractului sau la caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, pe de o parte, și serviciile sau bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte.

296| Articolul 5 din Directiva privind clauzele abuzive.

297| Articolul 4 alineatul (2) și articolul 5 din Directiva privind clauzele abuzive.

298| Articolul 6 alineatul (1) din Directiva privind clauzele abuzive.

clauză abuzivă dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, înlocuind-o cu o dispoziție de drept național cu caracter supletiv în situații în care anularea unei asemenea clauze ar obliga instanța să anuleze contractul în întregime, expunându-l astfel pe consumator unor consecințe deosebit de prejudiciabile. Astfel, o asemenea anulare a contractului ar putea avea în principiu drept consecință exigibilitatea imediată a cuantumului împrumutului datorat în proporții care riscă să depășească semnificativ capacitățile financiare ale consumatorului și, ca urmare a acestui fapt, ar tinde să îl penalizeze mai degrabă pe acesta decât pe creditor, care, pe cale de consecință, nu ar fi descurajat să introducă asemenea clauze în contractele pe care le propune. În speță, legiuitorul spaniol a introdus, de la momentul încheierii contractului de împrumut litigios, un indice „substitutiv”, care, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, prezintă un caracter supletiv. În aceste condiții, Curtea a considerat că directiva²⁹⁹ nu se opune ca, în cazul nulității unei clauze contractuale abuzive care stabilește un indice de referință pentru calculul dobânzilor variabile ale unui împrumut, instanța națională să înlocuiască acest indice cu indicele substitutiv respectiv, aplicabil în lipsa unui acord contrar al părților contractuale, în măsura în care contractul de împrumut ipotecar în cauză nu poate continua să existe în cazul eliminării acelei clauze abuzive, iar anularea contractului în întregime este de natură să îl expună pe consumator unor consecințe deosebit de prejudiciabile.

În Hotărârea **Lintner** (C-511/17, [EU:C:2020:188](#)), pronunțată la 11 martie 2020, Curtea a examinat întinderea obligațiilor instanței naționale privind, pe de o parte, examinarea din oficiu a caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale cuprinse într-un contract de împrumut încheiat în monedă străină între un consumator și un profesionist și, pe de altă parte, adoptarea din oficiu a măsurilor de cercetare judecătorească în cadrul acestei examinări, în sensul Directivei privind clauzele abuzive.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unei cereri de decizie preliminară formulate de Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria)³⁰⁰. Doamna Lintner a introdus la această instanță o acțiune în legătură cu caracterul pretins abuziv al anumitor clauze cuprinse într-un contract de împrumut ipotecar în monedă străină pe care l-a încheiat cu o instituție bancară. În temeiul acestor clauze, această instituție bancară avea dreptul de a modifica unilateral contractul de împrumut. Ca urmare a respingerii acțiunii respective, curtea de apel competentă, în urma apelului formulat de reclamantă, a trimis cauza spre rejudecare instanței de trimitere pentru a examina din oficiu clauzele contractuale pe care reclamanta nu le-a criticat în acțiunea sa inițială, referitoare în special la certificatul notarial, la motivele de reziliere și la anumite cheltuieli în sarcina acesteia.

În primul rând, Curtea a declarat că această instanță nu este obligată să examineze din oficiu și individual toate celelalte clauze contractuale care nu au fost atacate de acest consumator, pentru a verifica dacă ele pot fi considerate abuzive, ci trebuie să le examineze doar pe cele care sunt legate de obiectul litigiului, astfel cum acesta a fost delimitat de părți. Curtea a precizat în acest sens că o asemenea examinare trebuie să respecte limitele obiectului litigiului, înțeles ca fiind rezultatul pe care o parte îl urmărește prin pretențiile sale, interpretate în lumina concluziilor și a motivelor prezentate în acest scop de părți. Prin urmare, în aceste limite este chemată instanța națională să examineze din oficiu o clauză contractuală, iar aceasta pentru a evita ca pretențiile consumatorului să fie respinse printr-o decizie care a dobândit, dacă este cazul, autoritate de lucru judecat, deși acestea ar fi putut să fie admise dacă respectivul consumator nu ar fi omis, din neștiință, să invoce caracterul abuziv al clauzei. Curtea a mai subliniat că, pentru a nu se aduce atingere efectului util

299 | Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva privind clauzele abuzive.

300 | Aceasta face parte dintr-o serie de cauze cu care Curtea a fost sesizată pentru a se pronunța în legătură cu legislația maghiară aplicabilă contractelor de credit de consum încheiate în monedă străină. A se vedea printre altele Hotărârea Curții din 31 mai 2018, **Sziber** (C-483/16, [EU:C:2018:367](#)), Hotărârea Curții din 20 septembrie 2018, **OTP Bank și OTP Faktoring** (C-51/17, [EU:C:2018:750](#)), și Hotărârea Curții din 14 martie 2019, **Dunai** (C-118/17, [EU:C:2019:207](#)).

al protecției acordate consumatorilor în temeiul directivei menționate, instanța națională nu trebuie să interpreteze în mod formal pretențiile cu care este sesizată, ci trebuie, dimpotrivă, să înțeleagă conținutul lor în lumina motivelor invocate în susținerea acestora.

În ceea ce privește, în al doilea rând, punerea în aplicare a examinării din oficiu a caracterului abuziv al unei clauze, Curtea a statuat că, dacă elementele de drept și de fapt cuprinse în dosarul prezentat instanței naționale dau naștere unor îndoieli serioase cu privire la caracterul abuziv al anumitor clauze care nu au fost luate în considerare de consumator, dar care prezintă o legătură cu obiectul litigiului, această instanță trebuie să adopte din oficiu măsuri de cercetare judecătorească pentru a completa acest dosar, solicitând părților, cu respectarea principiului contradictorialității, să îi furnizeze clarificările și documentele necesare în acest scop.

În al treilea și ultimul rând, Curtea a statuat că, deși este adevărat că, pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei contractuale pe care se întemeiază pretențiile unui consumator, trebuie să se ia în considerare toate celelalte clauze ale contractului încheiat între un profesionist și respectivul consumator, această luare în considerare nu implică în sine o obligație a instanței naționale sesizate de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al tuturor acestor clauze.

În Hotărârea **Condominio di Milano, via Meda** (C-329/19, [EU:C:2020:263](#)), pronunțată la 2 aprilie 2020, Curtea a statuat că Directiva privind clauzele abuzive nu se opune unei jurisprudențe naționale care interpretează legislația privind transpunerea acestei directive și potrivit căreia normele de protecție a consumatorilor pe care le conține se aplică unui contract încheiat de o coproprietate imobiliară, precum un *condominio*, cu un profesionist, chiar dacă un astfel de subiect de drept nu intră în domeniul său de aplicare.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unei cereri de decizie preliminară adresate de Tribunale di Milano (Tribunalul din Milano, Italia). O coproprietate imobiliară, *condominio di Milano, via Meda* (denumit în continuare „*condominio Meda*”), reprezentată de administratorul său, încheiase cu întreprinderea Eurothermo un contract de furnizare de energie termică. În virtutea unei clauze din acest contract, în cazul întârzierii plăților, debitorul trebuia să plătească dobânzi de întârziere la rata de 9,25 % începând de la scadența termenului de plată a soldului. *Condominio Meda* a formulat la instanța de trimitere opoziție la o somație de plată a unor dobânzi de întârziere în temeiul acestei clauze, invocând caracterul său abuziv și faptul că avea calitatea de consumator, în sensul Directivei privind clauzele abuzive. În speță, instanța de trimitere a considerat că această clauză era abuzivă, însă avea îndoieli cu privire la posibilitatea de a considera că o coproprietate imobiliară, precum *condominio* în dreptul italian, intră în categoria consumatorilor, în sensul directivei.

În ceea ce privește, în primul rând, noțiunea de „consumator”³⁰¹, Curtea a amintit că, pentru ca o persoană să intre sub incidența noțiunii menționate, trebuie îndeplinite două condiții cumulative, și anume să fie vorba despre o persoană fizică, iar aceasta să își desfășoare activitatea în scopuri care nu sunt profesionale. În ceea ce privește prima dintre aceste condiții, Curtea a constatat că, în stadiul actual de dezvoltare a dreptului Uniunii Europene, noțiunea de „proprietate” nu este armonizată la nivelul Uniunii și că pot continua să existe diferențe între statele membre. În consecință, Curtea a precizat că statele membre rămân libere să califice sau nu coproprietatea drept „persoană juridică” în ordinele lor naționale. Prin urmare, Curtea a statuat că o coproprietate, precum *condominio* în dreptul italian, nu îndeplinește această primă condiție și, așadar, nu intră în sfera noțiunii de „consumator”, astfel încât contractul încheiat între această coproprietate și un profesionist este exclus din domeniul de aplicare al Directivei privind clauzele abuzive.

301| Articolul 2 litera (b) din Directiva privind clauzele abuzive.

În al doilea rând, Curtea a examinat dacă o jurisprudență națională care aplică normele de protecție a consumatorilor în privința unui contract încheiat de un *condominio* cu un profesionist este conformă cu spiritul sistemului de protecție a consumatorilor în cadrul Uniunii. În acest sens, Curtea a amintit că Directiva privind clauzele abuzive efectuează o armonizare parțială și minimă a legislațiilor naționale referitoare la clauzele abuzive, lăsând statelor membre posibilitatea de a asigura consumatorului un nivel de protecție mai ridicat prin dispoziții naționale mai stricte, cu condiția să fie compatibile cu Tratatul FUE³⁰². Astfel, Curtea a subliniat că se înscrie în obiectivul de protecție a consumatorilor urmărit de această directivă o jurisprudență ghidată de obiectivul de a proteja și mai mult consumatorul, ce extinde domeniul de aplicare al acestei protecții la un subiect de drept care, precum *condominio* în dreptul italian, nu este o persoană fizică în conformitate cu dreptul național și care nu reprezintă, așadar, un „consumator” în sensul Directivei privind clauzele abuzive. O astfel de interpretare trebuie să asigure însă consumatorilor un nivel de protecție mai ridicat și să nu aducă atingere dispozițiilor tratatelor.

302 | Articolul 169 alineatul (4) TFUE, considerentul (12) și articolul 8 din Directiva privind clauzele abuzive.

XIX. Mediu

1. Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului

Prin Hotărârea **A și alții (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele)** (C-24/19, [EU:C:2020:503](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat cu privire la interpretarea Directivei 2001/42³⁰³, aducând precizări importante cu privire la măsurile supuse evaluării prevăzute de această directivă, precum și cu privire la consecințele care rezultă din lipsa evaluării.

Curtea a fost sesizată cu această cerere de interpretare în cadrul unui litigiu între riverani ai unui sit situat pe teritoriul municipalităților Aalter și Nevele (Belgia), prevăzut pentru amplasarea unui parc eolian, și Gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van het Departement Ruimte Vlaanderen, afdeling Oost-Vlaanderen (funcționarul regional pentru dezvoltare urbanistică din cadrul Departamentului de Amenajare a Teritoriului din Regiunea Flandra, secțiunea Flandra de Est, Belgia), în legătură cu eliberarea de către această autoritate a unui certificat de urbanism în scopul amplasării și al exploatarei a cinci turbine eoliene (denumit în continuare „certificatul în litigiu”). Eliberarea, la 30 noiembrie 2016, a certificatului în litigiu fusese condiționată printre altele de respectarea anumitor cerințe stabilite de dispoziții ale unui ordin al guvernului flamand, precum și ale unei circulare având ca obiect amplasarea și exploatarea unor turbine eoliene.

În susținerea acțiunii având ca obiect anularea certificatului în litigiu, introdusă la Raad voor Vergunningsbetwistingen (Consiliul pentru Litigii în materie de Autorizări, Belgia), reclamantii invocau printre altele o încălcare a Directivei 2001/42, pentru motivul că ordinul și circulara în temeiul cărora a fost eliberat certificatul nu făcuseră obiectul unei evaluări ecologice. Autorul certificatului în litigiu considera, dimpotrivă, că decretul și circulara în cauză nu trebuiau să facă obiectul unei astfel de evaluări.

În hotărârea pronunțată, Curtea a amintit că Directiva 2001/42 cuprinde planurile și programele, precum și modificările acestora, care sunt elaborate sau adoptate de o autoritate a unui stat membru, în măsura în care au fost „impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative”³⁰⁴. În plus, această directivă subordonează obligația de a supune un plan sau un program specific unei evaluări ecologice condiției ca planul sau programul să poată avea efecte semnificative asupra mediului³⁰⁵.

În primul rând, în ceea ce privește noțiunea de „planuri și programe impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative”, Curtea a statuat că intră în sfera acestei noțiuni un ordin și o circulară adoptate de guvernul unei entități federate a unui stat membru care conțin ambele diferite dispoziții privind amplasarea și exploatarea unor turbine eoliene.

Rezultă astfel din jurisprudența constantă a Curții că trebuie considerate drept „impuse”, în sensul și în scopul aplicării Directivei 2001/42, planurile și programele a căror adoptare este reglementată de acte cu putere de lege sau de norme administrative naționale care stabilesc autoritățile competente pentru a le adopta,

303 | Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (JO 2001, L 197, p. 30, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 135).

304 | Articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/42.

305 | Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/42.

precum și procedura de elaborare a acestora³⁰⁶. Astfel, o măsură trebuie considerată ca fiind „impusă” în cazul în care competența de a o adopta își are temeiul juridic într-o dispoziție de această natură, chiar dacă nu există propriu-zis nicio obligație de a elabora măsura respectivă³⁰⁷.

Invitată de instanța de trimitere și de guvernul Regatului Unit să reconsidere această jurisprudență, Curtea a subliniat mai întâi că o limitare a condiției prevăzute la articolul 2 litera (a) a doua liniuță din Directiva 2001/42 doar la „planuri[le] și programe[le]” a căror adoptare este obligatorie ar risca să confere acestei noțiuni un domeniu de aplicare marginal și nu ar permite menținerea efectului util al dispoziției menționate. Astfel, potrivit Curții, ținând seama de diversitatea situațiilor și de eterogenitatea practicilor autorităților naționale, adoptarea de planuri sau de programe și modificările acestora adesea nu sunt nici impuse cu caracter general, nici lăsate pe deplin la latitudinea autorităților competente. În plus, nivelul ridicat de protecție a mediului pe care Directiva 2001/42 urmărește să îl asigure prin supunerea planurilor și programelor care pot avea efecte semnificative asupra mediului unei evaluări ecologice îndeplinește cerințele tratatelor, precum și ale Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) în materie de protecție și de îmbunătățire a calității mediului³⁰⁸. Or, astfel de obiective ar risca să fie compromise de o interpretare restrictivă, susceptibilă să permită unui stat membru să se sustragă obligației de evaluare ecologică evitând să facă obligatorie adoptarea de planuri sau de programe. În sfârșit, Curtea a subliniat că interpretarea extinsă a noțiunii de „planuri și programe” este conformă cu angajamentele internaționale ale Uniunii³⁰⁹.

În continuare, Curtea a examinat aspectul dacă ordinul și circulara în cauză îndeplineau condiția prevăzută la articolul 2 litera (a) a doua liniuță din Directiva 2001/42. În această privință, ea a arătat că ordinul fusese adoptat de guvernul flamand, în calitate de putere executivă a unei entități federate belgiene, în temeiul unei abilitări legislative. În plus, circulara, care urmărește să reglementeze puterea de apreciere a autorităților competente, emana de asemenea de la guvernul flamand și modifica dispozițiile acestui ordin dezvoltându-le sau derogând de la ele, sub rezerva verificărilor care revin instanței naționale în ceea ce privește natura sa juridică exactă și conținutul său precis. Curtea a concluzionat, așadar, că ordinul și, sub rezerva acestor verificări, circulara intrau în sfera noțiunii de „planuri și programe”, în măsura în care trebuiau să fie considerate „impuse” în sensul Directivei 2001/42.

În al doilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă ordinul și circulara trebuiau să fie supuse unei evaluări ecologice în temeiul Directivei 2001/42, pentru motivul că ar putea avea efecte notabile asupra mediului, Curtea a statuat că aceste acte, ambele cuprinzând diferite dispoziții privind amplasarea și exploatarea unor turbine eoliene, printre care măsuri referitoare la proiecția de umbră, la siguranță, precum și la standardele de zgomot, se numărau printre cele care trebuiau să facă obiectul unei astfel de evaluări.

306| Hotărârea Curții din 22 martie 2012, *Inter-Environnement Bruxelles și alții* (C-567/10, [EU:C:2012:159](#), punctul 31), Hotărârea Curții din 7 iunie 2018, *Thybaut și alții* (C-160/17, [EU:C:2018:401](#), punctul 43), precum și Hotărârea Curții din 12 iunie 2019, *Terre wallonne* (C-321/18, [EU:C:2019:484](#), punctul 34).

307| Hotărârea Curții din 7 iunie 2018, *Inter-Environnement Bruxelles și alții* (C-671/16, [EU:C:2018:403](#), punctele 38-40).

308| Articolul 3 alineatul (3) TUE, articolul 191 alineatul (2) TFUE și articolul 37 din cartă.

309| Astfel cum rezultă printre altele din articolul 2 alineatul (7) din Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, semnată la Espoo (Finlanda) la 26 februarie 1991.

În această privință, Curtea a considerat că prevederile adoptate prin ordinul și prin circulara în cauză cu privire la instalarea și la exploatarea unor turbine eoliene prezentau o importanță și o întindere suficient de semnificative pentru a stabili condițiile cărora le era supusă eliberarea unui certificat pentru amplasarea și exploatarea de parcuri eoliene, ale căror efecte asupra mediului sunt incontestabile. Ea a precizat că o astfel de interpretare nu poate fi repusă în discuție de natura juridică specifică a circularei.

În al treilea și ultimul rând, în ceea ce privește posibilitatea de a menține efectele acestor acte și ale certificatului, adoptate cu încălcarea Directivei 2001/42, Curtea a amintit că statele membre sunt ținute să elimine consecințele ilicite ale unei astfel de încălcări a dreptului Uniunii. Ea a subliniat că, ținând seama de imperativul unei aplicări uniforme a acestui drept, doar ea putea, cu titlu excepțional și pentru considerații imperative de interes general, să acorde o suspendare provizorie a efectului de înlăturare avut de norma din dreptul respectiv care a fost încălcată, în măsura în care o reglementare națională abilitează instanța națională să mențină anumite efecte ale unor astfel de acte în cadrul litigiului cu care este sesizată. În consecință, Curtea a statuat că, într-o situație precum cea din speță, instanța națională nu putea menține efectele ordinului și ale circularei și nici ale certificatului eliberat în temeiul acestora decât dacă dreptul intern îi permitea acest lucru în cadrul litigiului cu care era sesizată și în ipoteza în care anularea acestui certificat ar fi susceptibilă să aibă efecte semnificative asupra aprovizionării cu energie electrică, în Belgia în speță. Această menținere eventuală poate însă continua să existe, în orice caz, numai pe perioada strict necesară pentru remedierea acestei nelegalități, aspect a cărui apreciere revine, dacă este cazul, instanței naționale.

2. Valori-limită aplicabile concentrațiilor de particule PM₁₀

În Hotărârea **Comisia/Italia (Valorile-limită – PM₁₀)** (C-644/18, [EU:C:2020:895](#)), pronunțată la 10 noiembrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor prin care se reproșa Republicii Italiene că, prin depășirea valorilor-limită aplicabile concentrațiilor de pulberi în suspensie PM₁₀, nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii.

În anul 2014, Comisia Europeană a inițiat o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Republicii Italiene ca urmare a depășirii sistematice și persistente, într-un anumit număr de zone ale teritoriului italian, a valorilor-limită pentru particulele PM₁₀, stabilite prin Directiva 2008/50³¹⁰ (denumită în continuare „Directiva privind calitatea aerului”).

Comisia estima astfel, pe de o parte, că, începând din anul 2008, Republica Italiană a depășit în mod sistematic și persistent în zonele vizate valorile-limită zilnică și anuală aplicabile, în temeiul articolului 13 alineatul (1) din Directiva privind calitatea aerului coroborat cu anexa XI la aceasta, concentrațiilor de particule PM₁₀. Pe de altă parte, Comisia reproșa Republicii Italiene faptul că nu și-a îndeplinit obligația care îi revenea, în temeiul articolului 23 alineatul (1) din aceeași directivă coroborat cu anexa XV la aceasta, de a adopta măsurile potrivite pentru a garanta respectarea valorilor-limită pentru particulele PM₁₀ în ansamblul zonelor vizate.

Considerând insuficiente explicațiile furnizate în această privință de Republica Italiană în cursul procedurii precontencioase, Comisia a sesizat Curtea, la 13 octombrie 2018, cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

310 | Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa (JO 2008, L 152, p. 1).

În primul rând, în ceea ce privește motivul întemeiat pe o încălcare sistematică și persistentă a dispozițiilor articolului 13 alineatul (1) din Directiva privind calitatea aerului coroborate cu cele ale anexei XI la aceasta, Curtea a considerat întemeiat motivul menționat, având în vedere elementele prezentate de Comisie pentru perioadele și pentru zonele care fac obiectul procedurii. În această privință, Curtea a amintit de la bun început că depășirea valorilor-limită pentru particulele PM₁₀ era suficientă în sine pentru a putea stabili o încălcare a dispozițiilor sus-menționate din această directivă. Or, în speță, Curtea a constatat că, din anul 2008 până în anul 2017 inclusiv, valorile-limită zilnică și anuală pentru particulele PM₁₀ au fost depășite în mod constant în zonele în cauză. Potrivit Curții, faptul că valorile-limită în discuție nu au fost depășite în cursul anumitor ani din perioada examinată nu se opune constatării, într-o asemenea situație, a unei neîndepliniri sistematice și persistente a dispozițiilor în cauză. Astfel, conform înseși definiției „valorii-limită” reținute de Directiva privind calitatea aerului, aceasta trebuie, în scopul de a evita, de a preveni sau de a reduce efectele dăunătoare asupra sănătății umane și/sau a mediului în ansamblu, să fie atinsă într-o perioadă dată și, odată atinsă, nu trebuie depășită. În plus, Curtea a subliniat că, atunci când o astfel de constatare a fost stabilită, precum în speță, este lipsit de importanță faptul că neîndeplinirea obligațiilor rezultă din voința statului membru căruia îi este imputabilă, din neglijența sa ori din dificultățile tehnice sau structurale cu care acesta ar fi fost confruntat, cu excepția stabilirii existenței unor împrejurări excepționale ale căror consecințe nu ar fi putut fi evitate în pofida întregii diligențe manifestate. În speță, întrucât nu a reușit să aducă o astfel de dovadă, Republica Italiană s-a întemeiat fără succes pe diversitatea surselor de poluare a aerului pentru a susține că unele dintre acestea nu îi pot fi imputate, ca de exemplu cele care ar fi influențate de politicile europene sectoriale, sau pe particularitățile topografice și climatice ale anumitor zone în cauză. În sfârșit, Curtea nu a acordat nicio relevanță împrejurării, invocată de Republica Italiană, a întinderii limitate, în raport cu întregul teritoriu național, a zonelor la care se referă motivele invocate de Comisie. Ea a precizat în această privință că depășirea valorilor-limită pentru particulele PM₁₀, chiar și în cadrul unei singure zone, este suficientă în sine pentru a se putea constata o încălcare a dispozițiilor sus-menționate ale Directivei privind calitatea aerului.

În al doilea rând, Curtea a considerat că este fondat și motivul întemeiat pe neadoptarea unor măsuri de natură să limiteze perioada de depășire a valorilor-limită pentru particulele PM₁₀, în conformitate cu cerințele articolului 23 alineatul (1) din Directiva privind calitatea aerului interpretat singur și coroborat cu secțiunea A din anexa XV la aceasta. În această privință, a amintit că, în temeiul dispozițiilor respective, în cazul depășirii valorilor-limită menționate după expirarea termenului prevăzut pentru aplicarea lor, statul membru în cauză este obligat să întocmească un plan privind calitatea aerului care să îndeplinească cerințele acestei directive, în special pe aceea de a prevedea măsurile potrivite pentru ca perioada de depășire a acestor valori-limită să fie cât mai scurtă cu putință. Curtea a subliniat în acest context că, deși o astfel de depășire nu este suficientă în sine pentru a stabili neîndeplinirea obligațiilor care revin statelor membre în temeiul dispozițiilor menționate și că acestea din urmă dispun de o anumită marjă de manevră pentru stabilirea măsurilor care trebuie adoptate, nu este mai puțin adevărat că aceste măsuri trebuie, în orice caz, să permită ca perioada unei astfel de depășiri să fie cât mai scurtă cu putință.

Or, în speță, Curtea a constatat că Republica Italiană nu a adoptat în mod vădit în timp util măsurile astfel impuse. În susținerea constatării sale, ea s-a referit la elementele care figurau în dosar, din care reieșea în special că depășirea valorilor-limită zilnică și anuală pentru particulele PM₁₀ a rămas sistematică și persistentă cel puțin opt ani în zonele vizate, că, în pofida procesului în curs care urmărea atingerea acestor valori-limită în Italia, o mare majoritate a măsurilor prevăzute în planurile privind calitatea aerului prezentate Curții, în special cele care urmăreau să determine schimbări structurale în mod specific în raport cu factorii principali de poluare, au fost prevăzute doar foarte recent și că mai multe dintre aceste planuri anunțau o durată de realizare a obiectivelor privind calitatea aerului care se poate întinde pe mai mulți ani, chiar și pe două decenii după intrarea în vigoare a respectivelor valori-limită. Potrivit Curții, o astfel de situație demonstrează prin ea însăși că Republica Italiană nu a pus în aplicare măsuri adecvate și eficiente pentru ca perioada de depășire a valorilor-limită pentru particulele PM₁₀ să fie cât mai scurtă cu putință. Pe de altă parte, în timp ce Republica

Italiană considera indispensabil, în special având în vedere principiile proporționalității, subsidiarității și echilibrului între interesele publice și interesele private, să dispună de termene lungi pentru ca măsurile prevăzute în diferitele planuri privind calitatea aerului să își poată produce efectele, Curtea a observat, dimpotrivă, că o astfel de abordare contravine atât referințelor temporale prevăzute de Directiva privind calitatea aerului pentru a îndeplini obligațiile stabilite de aceasta, cât și importanței obiectivelor de protecție a sănătății umane și a mediului urmărite de această directivă. Astfel, recunoscând totodată că articolul 23 alineatul (1) din Directiva privind calitatea aerului nu poate impune ca măsurile adoptate de un stat membru să garanteze respectarea imediată a valorilor-limită menționate pentru ca acestea să poată fi considerate potrivite, Curtea a subliniat că abordarea Republicii Italiene echivala cu o prelungire generală, eventual *sine die*, a termenului pentru respectarea respectivelor valori, în condițiile în care ele fuseseră stabilite tocmai în scopul atingerii acestor obiective.

3. Directiva habitate

În Hotărârea **Alianța pentru combaterea abuzurilor** (C-88/19, [EU:C:2020:458](#)) din 11 iunie 2020, Curtea s-a pronunțat asupra domeniului de aplicare teritorial al sistemului de protecție riguroasă a anumitor specii de animale prevăzut de articolul 12 alineatul (1) din Directiva 92/43³¹¹ (denumită în continuare „Directiva habitate”). În această privință, Curtea a confirmat că acest sistem de protecție riguroasă prevăzut pentru speciile care sunt enumerate la litera (a) din anexa IV la directiva menționată, precum lupul, este aplicabil și specimenelor care părăsesc habitatul lor natural și se regăsesc în zone de așezări omenești.

În anul 2016, personalul unei asociații de protecție a animalelor, însoțit de un medic veterinar, a efectuat capturarea și transportul, fără autorizație prealabilă, ale unui lup care frecventa gospodăria unui localnic dintr-un sat românesc situat între două mari situri protejate în temeiul Directivei habitate. Transportul lupului capturat către o rezervație naturală nu s-a petrecut însă conform așteptărilor și acesta a reușit să fugă în pădurea învecinată. A fost formulată o plângere penală pentru infracțiuni legate de capturarea și de transportul unui lup în condiții necorespunzătoare. În cadrul acestei proceduri penale, instanța de trimitere a ridicat problema dacă dispozițiile de protecție ale Directivei habitate sunt aplicabile capturării lupilor sălbatici la periferia unei aglomerații sau pe teritoriul unei unități administrativ-teritoriale.

Curtea a amintit mai întâi că articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva habitate impune statelor membre să ia măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale protejate, „în aria lor de extindere naturală”, interzicând orice formă de capturare sau de ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii „în natură”.

Referitor la domeniul de aplicare teritorial al acestei interdicții, Curtea a arătat că, în ceea ce privește speciile de animale protejate care, precum lupul, ocupă arii mari de extindere, noțiunea de „arie de extindere naturală” este mai vastă decât spațiul geografic care prezintă elementele fizice sau biologice esențiale pentru viața și reproducerea lor și corespunde astfel spațiului geografic pe care specia de faună în cauză îl frecventează sau în care se extinde potrivit comportamentului său natural. Rezultă că protecția prevăzută la articolul 12 alineatul (1) din Directiva habitate nu implică limite sau frontiere și nu permite, așadar, să se considere că un specimen sălbatic dintr-o specie de faună protejată care se află în apropierea sau în interiorul zonelor de așezări omenești, care tranzitează astfel de zone sau care se hrănește cu resurse produse de om ar fi un animal care și-a părăsit „aria de extindere naturală”. Această interpretare este coroborată de definiția care

311 | Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109).

figurează la articolul 1 alineatul (1) litera (f) din Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice³¹², potrivit căreia noțiunea de „arie de răspândire” a unei specii ia în considerare zonele de orice natură pe care le traversează această specie.

Prin urmare, în opinia Curții, modul de redactare a articolului 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva habitate, care interzice capturarea sau uciderea deliberată de specimene din speciile protejate „în natură”, nu permite excluderea zonelor de așezări omenești din sfera de protecție a acestei dispoziții. Utilizarea termenilor „în natură” nu urmărește decât să precizeze că interdicțiile prevăzute de această dispoziție nu se aplică în mod necesar specimenelor care fac obiectul unei forme legale de captivitate.

Interpretarea potrivit căreia protecția prevăzută la articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva habitate nu implică limite și nici frontiere stricte este de asemenea de natură să permită atingerea obiectivului urmărit de respectiva dispoziție. Așadar, este vorba despre protejarea speciilor vizate nu numai în anumite locuri, definite în mod restrictiv, ci și a specimenelor din acestea care trăiesc în natură sau în stare sălbatică și care asigură astfel o funcție în ecosistemele naturale. În această privință, Curtea a arătat în plus că, în numeroase regiuni ale Uniunii, precum cea în cauză, lupii trăiesc în zone ocupate de om, antropizarea acestor spații conducând și la o adaptare parțială a lupilor la aceste noi condiții. De asemenea, dezvoltarea infrastructurilor, exploatarea forestieră ilegală, exploatarea agricole și anumite activități industriale contribuie la exercitarea unei presiuni asupra populației de lupi și asupra habitatului său.

Prin urmare, Curtea a concluzionat că obligația de a proteja riguros speciile de animale protejate se aplică întregii „arii de extindere naturală” a acestor specii, indiferent dacă acestea se află în habitatul lor obișnuit, în zone protejate sau în apropierea unor așezări omenești.

Referitor la gestionarea situațiilor care pot surveni dacă un specimen dintr-o specie de animale protejată intră în contact cu oamenii sau cu bunurile acestora, în special conflictele care rezultă din ocuparea spațiilor naturale de către om, Curtea a amintit în continuare că revine statelor membre sarcina de a adopta un cadru legislativ complet, care poate cuprinde, conform articolului 16 alineatul (1) literele (b) și (c) din Directiva habitate, măsuri destinate să evite daune grave aduse recoltelor ori efectivelor de animale sau măsuri luate în folosul sănătății și al siguranței publice sau pentru alte motive cruciale de interes public major, inclusiv din rațiuni de ordin social sau economic.

Curtea a considerat că, prin urmare, capturarea și transportul unui specimen dintr-o specie de animale protejată, cum ar fi un lup, nu pot fi efectuate decât în cadrul unei derogări adoptate de autoritatea națională competentă în temeiul articolului 16 alineatul (1) literele (b) și (c) din Directiva habitate, întemeiată în special pe un motiv de siguranță publică.

312 | Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice, semnată la Bonn la 23 iunie 1979 și încheiată în numele Comunității prin Decizia 82/461/CEE a Consiliului din 24 iunie 1982 (JO 1982, L 210, p. 10, Ediție specială, 11/vol. 3, p. 217).

4. Răspunderea privind mediul

În Hotărârea *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein* (C-297/19, [EU:C:2020:533](#)), pronunțată la 9 iulie 2020, Curtea a statuat că persoanele juridice de drept public pot fi răspunzătoare pentru daunele aduse mediului cauzate prin activități desfășurate în interesul colectivității în temeiul unui transfer legal de atribuții, precum exploatarea unei stații de pompare în scop de desecare a suprafețelor agricole.

În cursul anilor 2006-2009, o parte din peninsula Eiderstedt, situată în partea de vest a landului Schleswig-Holstein (Germania), a fost desemnată drept „arie de conservare a păsărilor”, printre altele datorită prezenței chirighiței negre, o pasăre acvatică protejată. Potrivit planului de gestiune, aria de conservare a acestei specii rămânea preponderent exploatată în mod tradițional ca zonă de pășune pe suprafețe mari. Pentru locuire și utilizare agricolă, peninsula Eiderstedt necesita desecare. În acest scop, Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt, o asociație de gestionare a apei și a solului constituită sub forma juridică a unui organism de drept public, opera o stație de pompare care se ocupa de desecarea teritoriului astfel acoperit. Aceste operațiuni de pompare, care aveau drept efect reducerea nivelului apei, făceau parte din atribuțiile sale de întreținere a apelor de suprafață, care i-au fost încredințate prin lege ca obligație de drept public.

Considerând că prin exploatarea acestei stații de pompare Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt a cauzat, în detrimentul chirighiței negre, daune aduse mediului, o asociație de protecție a mediului, Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein, a formulat împotriva districtului Nordfriesland o cerere de măsuri de limitare și de reparare a acestor daune, care a fost respinsă. În susținerea cererii sale, asociația invoca legislația germană adoptată în vederea transpunerii Directivei 2004/35 privind răspunderea pentru mediul înconjurător³¹³. Această directivă stabilește un cadru al răspunderii pentru mediul înconjurător în vederea prevenirii și a reparării între altele a daunelor produse mediului cauzate de activitățile profesionale, aduse speciilor și habitatelor naturale vizate în special în Directiva habitate³¹⁴ și în Directiva 2009/147³¹⁵ (denumită în continuare, „Directiva păsări”).

Al treilea paragraf a doua liniuță din anexa I la Directiva 2004/35 permite totuși statelor membre să prevadă o exonerare de răspundere în avantajul proprietarilor și al operatorilor atunci când daunele cauzate speciilor și habitatelor naturale rezultă dintr-o „gestionare normală” a sitului vizat. Republica Federală Germania a utilizat această posibilitate.

În acest context, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), sesizată cu respingerea cererii asociației de protecție a mediului, a decis să adreseze Curții întrebarea dacă și în ce condiții o activitate precum exploatarea unei stații de pompare în scopul desecării de suprafețe agricole putea fi considerată „gestionare normală” a unui sit în sensul Directivei 2004/35. Instanța de trimitere a solicitat în plus Curții să precizeze dacă o astfel de activitate putea, întrucât este exercitată în interesul colectivității în temeiul unui transfer legal de atribuții, să fie considerată o „activitate profesională” în sensul Directivei 2004/35.

313 | Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului (JO 2004, L 143, p. 56, Ediție specială, 15/vol. 11, p. 168).

314 | Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109).

315 | Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice (JO 2010, L 20, p. 7).

În hotărârea sa, Curtea a arătat că noțiunea de „gestionare normală a siturilor” trebuie interpretată în sensul că înglobează orice măsură care permite o bună administrare sau organizare a siturilor care găzduiesc specii sau habitate naturale protejate, conformă printre altele cu practicile agricole admise în mod curent.

În această privință, Curtea a precizat că gestionarea unui sit care găzduiește specii și habitate naturale protejate, în sensul Directivei habitate și al Directivei păsări, nu poate fi considerată ca fiind „normală” decât dacă aceasta respectă obiectivele și obligațiile prevăzute în aceste directive și în special ansamblul măsurilor de gestionare adoptate de statele membre în temeiul directivelor menționate, precum cele cuprinse în registrele habitatului sau în documentele de stabilire a obiectivelor de conservare vizate la al treilea paragraf a doua liniuță din anexa I la Directiva 2004/35. În aceste condiții, Curtea a considerat că gestionarea normală a unui sit poate include între altele activitățile agricole desfășurate pe sit, adică inclusiv acelea care le pot completa în mod necesar, precum irigarea sau desecarea și, prin urmare, exploatarea unei stații de pompare.

În plus, Curtea a precizat că o instanță sesizată cu aprecierea existenței sau a lipsei caracterului normal al unei măsuri de gestionare, atunci când documentele de gestionare a sitului nu conțin indicații suficiente, poate să aprecieze aceste documente din perspectiva obiectivelor și a obligațiilor prevăzute în Directiva habitate și în Directiva păsări, precum și cu ajutorul normelor interne adoptate în vederea transpunerii acestor directive sau, în lipsă, compatibile cu spiritul și cu obiectivul directivelor menționate.

Pe de altă parte, Curtea a amintit că, potrivit celui de al treilea paragraf a doua liniuță din anexa I la Directiva 2004/35, gestionarea normală a unui sit poate rezulta și dintr-o practică anterioară a proprietarilor sau a operatorilor. Curtea a declarat că această regulă acoperă măsurile de gestionare care, la data survenirii daunei, erau practicate de un timp suficient de îndelungat și sunt general recunoscute și încetățenite pentru a putea fi considerate uzuale pentru situl vizat, sub rezerva totuși ca acestea să nu repună în discuție îndeplinirea obiectivelor și a obligațiilor prevăzute în Directiva habitate și în Directiva păsări.

În ceea ce privește aspectul dacă o activitate exercitată de o persoană juridică de drept public în interesul colectivității în temeiul unui transfer legal de atribuții, precum exploatarea unei stații de pompare în scopul desecării unor suprafețe agricole, poate constitui o „activitate profesională” în sensul Directivei 2004/35, Curtea a confirmat că această expresie acoperă ansamblul activităților exercitate într-un cadru profesional, prin opoziție cu un cadru pur personal sau casnic, indiferent dacă aceste activități au sau nu raport cu piața ori caracter concurențial.

XX. Acorduri internaționale

În ceea ce privește acordurile internaționale trebuie semnalate trei hotărâri. Prima a determinat Curtea să se pronunțe asupra competenței sale privind interpretarea unei convenții de arbitraj încheiate între două state membre. În cea de a doua hotărâre, aceasta s-a pronunțat cu privire la obligațiile unui stat membru în materie de tratament național, în temeiul Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS), încheiat în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)³¹⁶. În a treia hotărâre, Curtea s-a pronunțat cu privire la obligațiile unui stat membru în temeiul dreptului Uniunii față de un resortisant al unui stat terț care aparține Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS) și este parte la Acordul privind Spațiul Economic European (SEE).

1. Competența Curții de Justiție în materia interpretării unei convenții internaționale

În Hotărârea **Slovenia/Croația** (C-457/18, [EU:C:2020:65](#)), pronunțată la 31 ianuarie 2020, Marea Cameră a Curții s-a declarat incompetentă să statueze cu privire la acțiunea introdusă de Slovenia, în temeiul articolului 259 TFUE, având ca obiect recunoașterea faptului că Croația nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii Europene prin nerespectarea obligațiilor care decurg pentru acest din urmă stat membru dintr-un acord de arbitraj încheiat cu Slovenia, destinat să soluționeze diferendul frontalier dintre aceste două state, precum și dintr-o decizie de arbitraj care delimitează frontierele maritime și terestre dintre statele menționate. Astfel, Curtea a precizat că această incompetență nu aduce atingere niciunei obligații care decurge, pentru fiecare dintre aceste două state membre, atât în relațiile lor reciproce, cât și față de Uniune și față de celelalte state membre, din articolul 4 alineatul (3) TUE, de a contribui în mod loial la punerea în aplicare a unei soluții juridice definitive în privința diferendului lor, conformă cu dreptul internațional, pentru a asigura aplicarea efectivă și fără obstacole a dreptului Uniunii în zonele teritoriale în cauză. În acest scop, statele membre respective pot folosi una dintre căile de soluționare a diferendului dintre ele, inclusiv, dacă este cazul, prin sesizarea Curții în temeiul unui compromis conform articolului 273 TFUE.

Pentru a soluționa problema stabilirii frontierelor comune ca urmare a proclamării independenței lor față de Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, Croația și Slovenia au încheiat un acord de arbitraj în luna noiembrie 2009. În temeiul acestui acord, intrat în vigoare un an mai târziu, cele două state se angajau să supună diferendul respectiv tribunalului arbitral instituit prin acord, a cărui decizie ar fi obligatorie pentru ele. În urma unui incident de procedură intervenit în fața tribunalului arbitral, ca urmare a unor comunicări informale între arbitrul numit de Slovenia și agentul acestui stat la tribunalul menționat în cursul deliberărilor, Croația a considerat că era compromisă capacitatea acestui tribunal de a pronunța o decizie în mod independent

³¹⁶ Trebuie de asemenea semnalate în această rubrică următoarele hotărâri: Hotărârea din 25 iunie 2020, **A și alții (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele)** (C-24/19, [EU:C:2020:503](#)), în care Curtea s-a pronunțat asupra interpretării Directivei 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (JO 2001, L 197, p. 30, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 135) în raport cu Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului într-un context transfrontalier, semnată la Espoo (Finlanda) la 26 februarie 1991, și care este prezentată în rubrica XIX.1, „Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului”, precum și Hotărârea din 8 septembrie 2020, **Recorded Artists Actors Performers** (C-265/19, [EU:C:2020:677](#)), și Hotărârea din 18 noiembrie 2020, **Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación** (C-147/19, [EU:C:2020:935](#)), în care Curtea, reunită în Marea Cameră în prima dintre cele două cauze, a fost chemată să interpreteze directivele privind drepturile conexe dreptului de autor în lumina Tratatului privind interpretările și execuțiile și fonogramele (TIEF) al OMPI și a Convenției de la Roma privind protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune. Ultimele două hotărâri sunt prezentate în rubrica XIV.1, „Dreptul de autor”.

și imparțial. Ea a informat, prin urmare, Slovenia, în luna iulie 2015, că considera că aceasta din urmă era răspunzătoare de încălcări substanțiale ale acordului de arbitraj. În consecință, invocând Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor³¹⁷, Croația a decis să pună imediat capăt acordului de arbitraj. Tribunalul arbitral a considerat însă că trebuia să continue procedura de arbitraj și a adoptat o decizie de arbitraj în luna iunie 2017, prin care a delimitat frontierele maritimă și terestră dintre cele două state în cauză. Croația nu a executat această decizie de arbitraj. În luna iulie 2018, Slovenia a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor. Ea a susținut mai întâi că Croația a încălcat mai multe obligații care îi reveneau în temeiul dreptului primar³¹⁸ prin nerespectarea obligațiilor sale care decurg din acordul de arbitraj și din decizia de arbitraj, în special prin nerespectarea frontierei stabilite în această decizie. În plus, aceasta susținea că, pentru același motiv, Croația a încălcat mai multe norme de drept derivat³¹⁹.

Pronunțându-se asupra excepției de inadmisibilitate invocate de Croația, Curtea a amintit că nu are competența să se pronunțe cu privire la interpretarea unui acord internațional încheiat de statele membre și al cărui obiect nu intră în domeniul de competență al Uniunii și nici cu privire la obligațiile statelor membre care decurg din acesta. Curtea a dedus în continuare că nu are competența să se pronunțe cu privire la o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, indiferent dacă este formulată în temeiul articolului 258 TFUE sau al articolului 259 TFUE, atunci când încălcarea dispozițiilor dreptului Uniunii invocată în susținerea sa prezintă un caracter accesoriu în raport cu pretinsa neîndeplinire a obligațiilor rezultate dintr-un astfel de acord.

Or, Curtea a constatat că încălcările dreptului Uniunii invocate de Republica Slovenia rezultau fie din pretinsa neîndeplinire de către Republica Croația a obligațiilor care decurg din acordul de arbitraj și din decizia de arbitraj pronunțată în temeiul acestuia, fie se întemeiau pe premisa potrivit căreia frontiera terestră și maritimă dintre aceste două state membre fusese determinată prin această decizie.

Subliniind că decizia de arbitraj fusese pronunțată în speță de un tribunal internațional constituit în temeiul unui acord de arbitraj bilateral reglementat de dreptul internațional, al cărui obiect nu intra în domeniile de competență ale Uniunii și la care Uniunea nu era parte, Curtea a arătat că nici acordul de arbitraj, nici decizia de arbitraj nu fac parte integrantă din dreptul Uniunii. Curtea a precizat în acest cadru că trimiterea, efectuată în termeni neutri de o dispoziție din Actul de aderare a Croației la Uniune, la decizia de arbitraj menționată nu poate fi interpretată în sensul că include în dreptul Uniunii angajamentele internaționale asumate de cele două state membre în cadrul acordului de arbitraj menționat anterior.

În aceste împrejurări, Curtea a considerat că preținsele încălcări ale dreptului Uniunii prezentau în speță un caracter accesoriu în raport cu pretinsa neîndeplinire de către Croația a obligațiilor rezultate din acordul bilateral în cauză. Arătând că o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă în temeiul

317| Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 23 mai 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1155, p. 331).

318| Este vorba despre articolul 2 și articolul 4 alineatul (3) TUE.

319| Au fost invocate astfel încălcări ale articolului 5 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 1380/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 privind politica comună în domeniul pescuitului, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 1954/2003 și (CE) nr. 1224/2009 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentelor (CE) nr. 2371/2002 și (CE) nr. 639/2004 ale Consiliului și a Deciziei 2004/585/CE a Consiliului (JO 2013, L 354, p. 22), ale sistemului de control, de inspecție și de punere în aplicare a normelor prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului din 20 noiembrie 2009 de stabilire a unui sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului (JO 2009, L 343, p. 1) și de Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 404/2011 al Comisiei din 8 aprilie 2011 de stabilire a normelor detaliate de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului de stabilire a unui sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului (JO 2011, L 112, p. 1), ale articolelor 4 și 17 coroborate cu articolul 13 din Regulamentul (UE) 2016/399 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 martie 2016 cu privire la Codul Uniunii privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen) (JO 2016, L 77, p. 1), precum și ale articolului 2 alineatul (4) și ale articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2014/89/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 iulie 2014 de stabilire a unui cadru pentru amenajarea spațiului maritim (JO 2014, L 257, p. 135).

articolului 259 TFUE nu putea avea ca obiect decât nerespectarea obligațiilor care decurg din dreptul Uniunii, Curtea a statuat că nu avea, în consecință, competența să se pronunțe, în cadrul acțiunii formulate de Slovenia, cu privire la o pretinsă neîndeplinire a obligațiilor rezultate din acordul de arbitraj și din decizia de arbitraj, din care rezultau motivele invocate de acest stat membru întemeiate pe pretinse încălcări ale dreptului Uniunii.

În sfârșit, amintind competența rezervată statelor membre, în conformitate cu dreptul internațional, privind delimitarea geografică a frontierelor lor, precum și împrejurarea că, potrivit acordului de arbitraj, părților la acest acord le revine sarcina de a lua măsurile necesare pentru a pune în aplicare decizia de arbitraj, Curtea a apreciat că nu era de competența sa să examineze, în cadrul acțiunii introduse de Slovenia, problema întinderii și a limitelor teritoriilor acestui stat membru și, respectiv, ale Croației, aplicând în mod direct frontiera determinată de decizia de arbitraj pentru a verifica realitatea încălcărilor dreptului Uniunii în cauză.

2. Încălcarea unui acord încheiat în cadrul OMC

În Hotărârea **Comisia/Ungaria (Învățământ superior)** (C-66/18, [EU:C:2020:792](#)), pronunțată la 6 octombrie 2020, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de Comisia Europeană împotriva acestui stat membru. Curtea a constatat, pe de o parte, că, prin condiționarea exercitării în Ungaria a unei activități de învățământ în vederea eliberării unei diplome de către instituțiile de învățământ superior străine situate în afara SEE de existența unei convenții internaționale încheiate între Ungaria și statul terț în care are sediul instituția în cauză, Ungaria nu și-a îndeplinit angajamentele asumate în privința tratamentului național prin GATS, încheiat în cadrul OMC³²⁰. Mai mult, această cerință încalcă dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) referitoare la libertatea universitară, la libertatea de a înființa instituții de învățământ și la libertatea de a desfășura o activitate comercială³²¹.

Pe de altă parte, Curtea a constatat că, prin supunerea exercitării în Ungaria a activității instituțiilor de învățământ superior străine, inclusiv a instituțiilor cu sediul în alt stat membru al SEE, condiției ca acestea să organizeze o formă de învățământ superior în statul în care au sediul, Ungaria nu și-a îndeplinit angajamentele în materia tratamentului național care îi revin în temeiul GATS, precum și obligațiile sale în temeiul libertății de stabilire³²², al liberei circulații a serviciilor³²³, precum și al dispozițiilor menționate mai sus ale cartei.

La 4 aprilie 2017, Ungaria a adoptat, în regim de urgență, o lege de modificare a Legii privind învățământul superior³²⁴ (denumită în continuare „Legea din 2017 privind învățământul superior”), prezentată ca urmărind garantarea calității activităților de învățământ superior, al cărei principal obiect era de a efectua o reformare

320| Articolul XVII din GATS.

321| Articolul 13, articolul 14 alineatul (3) și articolul 16 din cartă. Aspectele hotărârii referitoare la aceste dispoziții sunt prezentate în rubrica I.3, „Libertatea artelor și științelor, dreptul la educație și libertatea de a desfășura o activitate comercială”.

322| Articolul 49 TFUE.

323| Articolul 16 din Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50, denumită în continuare, „Directiva privind serviciile”).

324| Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény módosításáról szóló 2017. évi XXV. törvény (Legea nr. XXV din 2017 de modificare a Legii nr. CCIV din 2011 privind învățământul superior național).

a regimului de autorizare aplicabil instituțiilor de învățământ superior străine. Indiferent dacă beneficiaseră sau nu de o autorizație anterioară, aceste instituții erau supuse din acel moment unor cerințe noi, printre care cele examinate de Curte.

Comisia a introdus la Curte o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Ungariei, susținând că Legea din 2017 privind învățământul superior era incompatibilă atât cu angajamentele asumate de Ungaria în cadrul GATS, cât și cu libertatea de stabilire, cu libera prestare a serviciilor și cu dispozițiile cartei privind libertatea universitară, libertatea de a înființa instituții de învățământ superior și libertatea de a desfășura o activitate comercială.

Mai întâi, Curtea a respins motivele de inadmisibilitate invocate de Ungaria. Astfel, pe de o parte, în ceea ce privește durata redusă a termenelor aplicate de Comisie în cursul procedurii precontencioase, Curtea, confirmând jurisprudența sa în materie³²⁵, a procedat la examinarea desfășurării concrete a acestei proceduri și a concluzionat că Ungaria nu a dovedit pretinsa încălcare a dreptului la apărare. În plus, a observat că termenele contestate fuseseră stabilite în considerarea intrării în vigoare în termen scurt a dispozițiilor în cauză, fixată inițial la 1 ianuarie 2018. Pe de altă parte, Curtea a apreciat că guvernul maghiar nu se putea prevala în mod util de nelegitimitatea intențiilor politice pe care consideră că le are Comisia, și anume protecția intereselor specifice ale Central European University, din moment ce oportunitatea de a iniția o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor ține doar de puterea discreționară de care Comisia dispune în această privință și care nu intră, ca atare, în sfera controlului jurisdicțional exercitat de Curte.

Curtea s-a declarat în continuare competentă să se pronunțe cu privire la motivele întemeiate pe încălcări ale dreptului OMC. În această privință, după ce a amintit că orice acord internațional încheiat de Uniune face parte integrantă din dreptul Uniunii, ea a constatat că acesta era cazul Acordului de instituire a OMC, din care face parte GATS. Totodată, în ceea ce privește legătura dintre competența exclusivă a Uniunii în domeniul politicii comerciale comune și competența extinsă a statelor membre în domeniul educației, Curtea a precizat că angajamentele asumate în cadrul GATS, inclusiv angajamentele privind liberalizarea comerțului cu servicii de învățământ private, țin de politica comercială comună. Pe de altă parte, răspunzând argumentației guvernului maghiar întemeiate pe exclusivitatea competenței de interpretare recunoscute printre altele organelor care constituie sistemul de soluționare a litigiilor al OMC, Curtea a subliniat că nu numai că existența sistemului de soluționare a litigiilor propriu OMC nu se opunea ca, în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, Curtea să își recunoască competența de a soluționa motive întemeiate pe încălcări ale dreptului OMC, în speță ale GATS, ci și că exercitarea acestei competențe era pe deplin coerentă cu obligația fiecărui membru al OMC, printre care se numără și Uniunea, de a asigura respectarea obligațiilor care decurg din dreptul acestei organizații. În această privință, Curtea a subliniat că este posibil ca răspunderea internațională a Uniunii să fie angajată ca urmare a eventualei nerespectări de către un stat membru a obligațiilor pe care și le-a asumat în temeiul GATS.

Din aceeași perspectivă, Curtea a precizat implicațiile concrete asupra exercitării propriei competențe ale dispozițiilor convențiilor internaționale de care este ținută, precum și ale normelor și principiilor dreptului internațional general de natură cutumiară, al căror caracter obligatoriu pentru Uniune l-a amintit de la bun început. Astfel, având în vedere principiile de drept internațional general codificate în materia răspunderii statului pentru fapte considerate ilicite la nivel internațional, Curtea a observat că aprecierea comportamentului unui stat membru care îi revine în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, chiar și în raport cu dreptul OMC, nu creează obligații pentru ceilalți membri ai OMC și nici nu poate afecta aprecierea ulterioară pe care ar putea fi chemat să o efectueze Organul de soluționare a litigiilor (OSL) al OMC. Prin

³²⁵ | A se vedea în special Hotărârea Curții din 18 iunie 2020, *Comisia/Ungaria (Transparență asociativă)* (C-78/18, [EU:C:2020:476](#), punctul 30 și jurisprudența citată).

urmare, potrivit Curții, nici Uniunea, nici statul membru în cauză nu s-ar putea prevala de o hotărâre pronunțată de Curte la finalul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pentru a se sustrage obligației care le revine de a se conforma consecințelor juridice conferite de dreptul OMC deciziilor OSL.

Admițând astfel competența sa, Curtea a inițiat examinarea motivelor Comisiei. În primul rând, în ceea ce privește aprecierea în raport cu articolul XVII din GATS, privind tratamentul național, a cerinței referitoare la existența unei convenții internaționale prealabile, Curtea a constatat de la bun început că, în domeniul serviciilor de învățământ superior, Ungaria s-a angajat pe deplin să acorde tratamentul național prevăzut la acest articol, și aceasta în pofida unei rezerve formulate cu privire la angajamentul asumat în materie de acces pe piață (articolul XVI), în sensul că înființarea unor instituții de învățământ în Ungaria rămâne supusă unei autorizații. Astfel, potrivit dreptului OMC, o asemenea rezervă de autorizare prealabilă prin care se urmărește limitarea angajamentului asumat în materie de acces pe piață nu poate fi valabilă în materia tratamentului național decât în măsura în care vizează o măsură contrară atât obligației în materie de acces pe piață, cât și celei referitoare la tratamentul național. Or, în speță, caracterul general al rezervei de autorizare prealabilă prin care Ungaria intenționa să își limiteze angajamentul privind accesul pe piață nu prezintă niciun caracter discriminatoriu, astfel încât Ungaria nu se poate prevala de acesta în ceea ce privește obligația referitoare la tratamentul național.

Curtea a precizat în continuare că încheierea unei convenții internaționale, astfel cum este prevăzută prin Legea din 2017 privind învățământul superior, impune prestatorilor străini vizați o condiție suplimentară pentru a putea furniza servicii de învățământ superior în Ungaria, condiție a cărei îndeplinire ține de puterea discreționară a autorităților maghiare, ceea ce este suficient pentru a caracteriza o modificare a condițiilor de concurență în detrimentul instituțiilor vizate și în favoarea instituțiilor maghiare. În sfârșit, Curtea a considerat că explicațiile furnizate de guvernul maghiar cu privire la obiectivele urmărite de cerința în cauză nu erau suficiente pentru a o justifica în raport cu articolul XIV din GATS. Astfel, în ceea ce privește invocarea de către Ungaria a protecției ordinii publice, acest stat membru nu a stabilit în mod concret și detaliat existența unei amenințări reale și suficient de grave care afectează un interes fundamental al societății maghiare. În plus, în măsura în care cerința în cauză ar urmări prevenirea practicilor înșelătoare, Curtea a statuat că aceasta constituie un mijloc de discriminare arbitrară ca urmare a caracterului determinant al voinței politice a autorităților maghiare în vederea îndeplinirii ei. Prin urmare, nici această justificare a Ungariei nu a fost reținută.

În plus și în orice caz, Curtea a considerat disproporționată cerința în cauză, observând că aceasta se aplica în mod nediferențiat, inclusiv unor instituții deja prezente pe piața maghiară.

În al doilea rând, Curtea a examinat cerința privind existența unei activități de învățământ în statul de origine. În ceea ce privește mai întâi angajamentul asumat de Ungaria în temeiul articolului XVII din GATS, după ce a evidențiat dezavantajul concurențial rezultat din cerința în cauză pentru instituțiile vizate, Curtea a subliniat, la fel ca mai sus, insuficiența explicațiilor furnizate de guvernul maghiar cu privire la obiectivele care pot justifica necesitatea acestuia. Prin urmare, pentru motive similare celor reținute în cadrul analizei primului motiv, Comisia a conchis că această cerință, în măsura în care se aplică unor instituții de învățământ superior stabilite într-un stat terț membru al OMC, încalcă această dispoziție. Pe de altă parte, în măsura în care cerința menționată se aplică unor instituții de învățământ care au sediul în alt stat membru al Uniunii, Curtea a reținut existența unei restricții nejustificate aduse atât libertății de stabilire garantate de articolul 49 TFUE, cât și liberei circulații a serviciilor, prevăzută la articolul 16 din Directiva privind serviciile. În sfârșit, în măsura în care cerința în cauză este prezentată ca urmărind să asigure un nivel ridicat de calitate a învățământului superior, Curtea a observat că activitatea impusă, a cărei calitate rămâne de stabilit, nu aduce atingere în niciun fel activității de învățământ oferite în Ungaria, astfel încât un asemenea obiectiv nu este suficient pentru a justifica cerința în cauză.

3. Cerere de extrădare a unui resortisant al unui stat membru al Spațiului Economic European

În Hotărârea **Ruska Federacija** (C-897/19 PPU, [EU:C:2020:262](#)), pronunțată la 2 aprilie 2020 în cadrul procedurii preliminară de urgență, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat cu privire la obligațiile unui stat membru solicitat să se pronunțe asupra unei cereri de extrădare adresate de un stat terț și referitoare la un resortisant al unui stat care nu este membru al Uniunii Europene, ci al AELS și parte la Acordul privind Spațiul Economic European³²⁶ (denumit în continuare „Acordul privind SEE”). Curtea a statuat că statul membru solicitat trebuie mai întâi să verifice, în conformitate cu articolul 19 alineatul (2) din cartă, că, în cazul unei extrădări, persoana interesată nu este expusă riscului de a fi supusă pedepsei cu moartea, torturii sau unor pedepse sau tratamente inumane sau degradante. Or, în cadrul acestei verificări, constituie un element deosebit de serios faptul că persoanei interesate, înainte de dobândirea cetățeniei statului AELS în cauză, i s-a acordat azil de către acesta tocmai pentru motivul urmăririi penale aflate la originea cererii de extrădare. Pe de altă parte, Curtea a statuat că, înainte de a avea în vedere executarea cererii respective, statul membru menționat trebuie să informeze cu privire la această situație statul AELS vizat pentru a-i permite să solicite predarea resortisantului său, cu condiția ca statul AELS respectiv să fie competent, în temeiul dreptului său național, să îl urmărească penal pe acel resortisant pentru fapte săvârșite în afara teritoriului său național.

În speță, la 20 mai 2015, un resortisant rus a făcut obiectul unui mandat de urmărire internațională emis de Biroul Interpol din Moscova. La 30 iunie 2019, acest resortisant, care între timp dobândise cetățenia islandeză, a fost arestat în Croația pe baza mandatului de urmărire internațională respectiv. La 6 august 2019, autoritățile croate au fost sesizate cu o cerere de extrădare emisă de Rusia. Instanța croată însărcinată să se pronunțe asupra extrădării a apreciat că erau îndeplinite condițiile legale și, prin urmare, a decis să o autorizeze.

Drept urmare, persoana interesată a solicitat anularea acestei decizii la Vrhovni sud (Curtea Supremă, Croația), invocând în acest cadru existența unui risc de tortură și de tratamente inumane și degradante în cazul extrădării către Rusia și faptul că, înainte de obținerea cetățeniei islandeze, Islanda i-a recunoscut statutul de refugiat tocmai din cauza urmăririi penale la care era supus în Rusia. Persoana interesată a invocat de asemenea nerespectarea Hotărârii *Petruhhin*³²⁷, în care Curtea a statuat că un stat membru căruia i se adresează o cerere de extrădare referitoare la un cetățean al Uniunii resortisant al altui stat membru și care se află pe teritoriul său trebuie să informeze acest din urmă stat membru și, la cererea acestuia, să i-l predea pe cetățeanul respectiv, în conformitate cu Decizia-cadru 2002/584³²⁸, cu condiția ca statul membru al cărui cetățean este să fie competent să îl urmărească penal pentru fapte săvârșite în afara teritoriului său național.

În cauza prezentată aici, Vrhovni sud (Curtea Supremă) a solicitat Curții să se pronunțe dacă trebuia să urmeze interpretarea reținută în Hotărârea *Petruhhin* într-o situație care nu privește un cetățean al Uniunii, ci un resortisant islandez, Islanda fiind un stat al AELS, parte la Acordul privind SEE.

În primul rând, Curtea a examinat aplicabilitatea dreptului Uniunii în situația menționată. În această privință, ea a arătat că, în măsura în care nu era vorba despre un cetățean al Uniunii care s-a deplasat în alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o are, ci despre un resortisant al unui stat terț, articolele 18 (nediscriminarea întemeiată pe cetățenie) și 21 (libertatea de circulație și de ședere a cetățenilor Uniunii) TFUE, interpretate

³²⁶ | Acordul din 2 mai 1992 privind Spațiul Economic European (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4).

³²⁷ | Hotărârea Curții din 6 septembrie 2016, *Petruhhin* (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)).

³²⁸ | Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

în Hotărârea *Petruhhin*, nu erau aplicabile în speță. Însă situația în discuție se încadra efectiv în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, mai precis în cel al Acordului privind SEE, care, în calitate de acord internațional încheiat de Uniune, face parte integrantă din dreptul Uniunii. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a subliniat mai întâi relațiile privilegiate pe care Islanda le întreține cu Uniunea, deoarece, în plus față de calitatea de membru al spațiului Schengen și parte la Acordul privind SEE, acest stat membru participă la sistemul european comun de azil și a încheiat cu Uniunea un acord privind procedura de predare³²⁹. Curtea a arătat în continuare că articolul 36 din Acordul privind SEE garantează libera prestare a serviciilor într-un mod în esență identic cu articolul 56 TFUE. În sfârșit, Curtea a statuat că libera prestare a serviciilor, atât în sensul articolului 56 TFUE, cât și al Acordului privind SEE, include libertatea deplasării în alt stat pentru a beneficia în acel stat de un serviciu, astfel cum a fost cazul în speță, resortisantul islandez în discuție dorind să își petreacă vacanța în Croația și, prin urmare, să beneficieze în acest stat de servicii legate de turism.

În al doilea rând, după ce a arătat că dispozițiile cartei au de asemenea vocație să fie aplicate, din moment ce situația în discuție este reglementată de dreptul Uniunii, Curtea a precizat domeniul protecției oferite prin articolul 19 alineatul (2) din cartă, în temeiul căruia nimeni nu poate fi extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante. Astfel, Curtea a statuat că statul membru care a primit cererea de extrădare trebuie să verifice înainte de a recurge la executarea sa eventuală că aceasta nu va aduce atingere drepturilor prevăzute la articolul menționat. În acest sens, Curtea a subliniat că, în speță, faptul că persoanei interesate i s-a acordat azil în Islanda constituia un element deosebit de serios în scopul respectivei verificări. Aceasta se impune cu atât mai mult atunci când acordarea azilului a fost întemeiată tocmai pe urmărirea penală aflată la originea cererii de extrădare. Prin urmare, în lipsa unor împrejurări specifice, precum o evoluție importantă a situației din Rusia sau elemente care să demonstreze că persoana interesată a disimulat urmărirea penală respectivă în momentul cererii sale de azil, decizia autorităților islandeze prin care a fost admisă această cerere trebuia să determine Croația să refuze extrădarea.

În al treilea rând, în special în ipoteza în care statul membru care a primit cererea de extrădare ar aprecia că executării acesteia nu i se opune carta, Curtea a amintit că normele naționale care interzic extrădarea resortisanților naționali, cum este cazul în Croația, instituie o diferență de tratament prin faptul că determină neacordarea aceleiași protecții împotriva extrădării resortisanților altor state ale AELS, părți la Acordul privind SEE. Astfel, aceste norme sunt susceptibile să afecteze libera prestare a serviciilor, în sensul articolului 36 din Acordul privind SEE. Curtea a arătat în continuare că o asemenea restricție nu poate fi justificată decât dacă este întemeiată pe considerații obiective și proporționale în raport cu obiectivul urmărit în mod legitim de dreptul național. În speță, obiectivul evitării riscului de impunitate a persoanelor care se află pe alt teritoriu decât cel pe care se pretinde că au săvârșit infracțiunea imputată prezintă un caracter legitim. Mai mult, normele care permit extrădarea acestor persoane către un stat terț apar ca fiind adecvate pentru atingerea obiectivului menționat. În ceea ce privește caracterul proporțional al unei asemenea restricții, Curtea a considerat însă că era necesar să se favorizeze schimbul de informații cu statul AELS a cărui cetățenie o deține persoana în cauză pentru a i se oferi oportunitatea de a emite o cerere de predare a resortisantului său în scopul urmăririi penale. Fiind vorba despre Islanda, întrucât Decizia-cadru 2002/584 nu este aplicabilă, o asemenea predare ar putea fi, astfel, avută în vedere în temeiul acordului privind procedura de predare, ale cărui dispoziții sunt foarte asemănătoare cu cele ale deciziei-cadru.

329| Acordul dintre Uniunea Europeană și Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind procedura de predare între statele membre ale Uniunii Europene și Islanda și Norvegia (JO 2006, L 292, p. 2, Ediție specială, 19/vol. 8, p. 74), aprobat în numele Uniunii prin articolul 1 din Decizia 2014/835/UE Consiliului din 27 noiembrie 2014 privind încheierea Acordului dintre Uniunea Europeană și Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind procedura de predare între statele membre ale Uniunii Europene și Islanda și Norvegia (JO 2014, L 343, p. 1) și intrat în vigoare la 1 noiembrie 2019.

Astfel, în concluzie, Curtea a statuat că soluția reținută în Hotărârea *Petruhhin* trebuia să fie aplicată prin analogie unui resortisant islandez care se află, în raport cu statul terț care solicită extrădarea sa, într-o situație comparabilă în mod obiectiv cu cea a unui cetățean al Uniunii căruia, potrivit articolului 3 alineatul (2) TUE, Uniunea îi oferă un spațiu de libertate, securitate și justiție fără frontiere interne, în interiorul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor.

XXI. Politica externă și de securitate comună

Prin Hotărârea din 6 octombrie 2020, *Bank Refah Kargaran/Consiliul* (C-134/19 P, [EU:C:2020:793](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, s-a pronunțat într-o cauză în care fondurile și resursele economice ale băncii iraniene Bank Refah Kargaran (denumită în continuare „recurenta”) au fost înghețate, în anii 2010 și 2011, în cadrul măsurilor restrictive instituite de Uniunea Europeană pentru a constrânge Republica Islamică Iran să pună capăt activităților nucleare care prezintă un risc de proliferare și perfecționării unor vectori de transport ai armelor nucleare. Această înghețare a fondurilor a fost efectuată prin înscrierea băncii în lista entităților implicate în proliferarea nucleară, anexată la diferite decizii adoptate succesiv de Consiliu în cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC), în temeiul articolului 29 TUE. În continuare, aceste decizii PESC au fost puse în aplicare prin diferite regulamente adoptate de Consiliu în temeiul articolului 215 TFUE.

Recurenta a obținut, pentru insuficiența motivării, anularea tuturor acestor acte în măsura în care o priveau³³⁰. Ulterior, în luna noiembrie 2013, numele său a fost reînscris, pe baza unei motivări adaptate, în lista anexată la diferite decizii și regulamente ale Consiliului adoptate în temeiul articolului 29 TUE și, respectiv, în temeiul articolului 215 TFUE. Tribunalul însă nu a admis acțiunea băncii având ca obiect, printre altele, anularea acestor acte în măsura în care o priveau.

La 25 septembrie 2015, recurenta a introdus o nouă acțiune prin care urmărea de această dată să obțină obligarea Uniunii la repararea prejudiciilor rezultate, în opinia sa, din adoptarea și din menținerea măsurilor restrictive care o priveau, care au fost anulate prin hotărârea de anulare. Prin Hotărârea din 10 decembrie 2018³³¹, pe de o parte, Tribunalul și-a declinat competența de a soluționa o acțiune în despăgubire având ca obiect repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a adoptării unor decizii în materie de PESC în temeiul articolului 29 TUE, iar, pe de altă parte, în măsura în care acțiunea în despăgubire urmărea repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a adoptării unor regulamente în temeiul articolului 215 TFUE, Tribunalul a respins-o ca neîntemeiată, pentru motivul că nu fusese dovedită o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept.

În aceste condiții, recurenta a sesizat Curtea cu recurs, solicitându-i în esență să infirme aprecierea de către Tribunal a temeiniciei acțiunii în despăgubire și, făcând uz de competența sa de judecare a fondului, să se pronunțe pe fond admitând concluziile recurente.

Curtea a respins acest recurs, constatând totodată că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când și-a declinat competența de a soluționa cererea având ca obiect repararea prejudiciului pe care recurenta l-ar fi suferit ca urmare a deciziilor PESC adoptate în temeiul articolului 29 TUE.

³³⁰ | Hotărârea Tribunalului din 6 septembrie 2013, *Bank Refah Kargaran/Consiliul* (T-24/11, [EU:T:2013:403](#)) (denumită în continuare „hotărârea de anulare”).

³³¹ | Hotărârea Tribunalului din 10 decembrie 2018, *Bank Refah Kargaran/Consiliul* (T-552/15, nepublicată, [EU:T:2018:897](#)).

În primul rând, Curtea a examinat din oficiu problema competenței instanței Uniunii de a soluționa o acțiune în despăgubire având ca obiect obținerea reparării prejudiciului pretins suferit ca urmare a unor măsuri restrictive, în măsura în care o astfel de problemă este de ordine publică. În speță, Curtea a statuat, pe de o parte, că Tribunalul a admis în mod întemeiat competența sa de a soluționa cererea de reparare a prejudiciului pretins suferit de recurentă ca urmare a măsurilor restrictive prevăzute împotriva sa de regulamente întemeiate pe articolul 215 TFUE. Pe de altă parte și în schimb, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că s-a declarat incompetent să soluționeze aceeași cerere în măsura în care prejudiciul pretins suferit de recurentă rezulta din decizii PESC adoptate în temeiul articolului 29 TUE.

Astfel, în materie de PESC, regimul competenței instanței Uniunii se caracterizează, de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, printr-o excludere de principiu³³², însoțită de două excepții³³³, printre care cea referitoare la aprecierea validității deciziilor Consiliului privind adoptarea de măsuri restrictive³³⁴. Deși această din urmă excepție nu menționează în mod expres acțiunea în despăgubire, Curtea s-a întemeiat totuși pe coerența necesară a sistemului de protecție jurisdicțională pentru a interpreta domeniul de aplicare al analizei sale.

Din această perspectivă, Curtea a subliniat mai întâi că respectivul regim de competență al instanței Uniunii în materie de PESC constituie o derogare de la misiunea principală a instanței Uniunii, și anume de a asigura respectarea normei de drept³³⁵. Ca atare, acest regim special este supus unei interpretări stricte. În plus, în măsura în care acțiunea în despăgubire se înscrie într-un sistem de ansamblu de protecție jurisdicțională care răspunde unor cerințe constituționale³³⁶, ea contribuie la caracterul efectiv al acestei protecții și necesită, în consecință, o apreciere de natură să prevină orice lacună în protecția jurisdicțională și, prin urmare, să asigure coerența de ansamblu a sistemului referitor la această protecție. Or, în speță, Curtea a arătat că, în pofida legăturii stabilite prin articolul 215 TFUE între regulamentele adoptate în acest temei și deciziile PESC adoptate în temeiul articolului 29 TUE, măsurile restrictive adoptate în asemenea acte nu coincid în mod necesar, astfel încât o lacună în protecția jurisdicțională ar putea rezulta din incompetența instanței Uniunii de a soluționa o acțiune în despăgubire având ca obiect măsuri restrictive prevăzute de decizii PESC. În aceste condiții, ea a reținut că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că o acțiune în despăgubire prin care se urmărește repararea prejudiciului pretins suferit de o persoană fizică sau juridică în urma unor măsuri restrictive prevăzute de decizii PESC nu intra în sfera competenței sale.

În al doilea rând, Curtea a examinat motivele invocate de recurentă având ca obiect infirmarea aprecierii de către Tribunal a temeiniciei acțiunii în despăgubire, în măsura în care acesta nu a reținut existența unei nelegalități de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii.

Potrivit Curții, *primo*, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că insuficiența motivării actelor de instituire a unor măsuri restrictive care o vizează pe recurentă nu era în sine de natură să angajeze această răspundere.

332| Articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE.

333| Prima excepție privește respectarea articolului 40 TUE [articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 al doilea paragraf TFUE].

334| Articolul 275 al doilea paragraf TFUE coroborat cu articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE, care vizează acțiunile formulate în condițiile prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE privind controlul legalității deciziilor Consiliului, adoptate în temeiul dispozițiilor referitoare la PESC, care prevăd măsuri restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice.

335| Articolul 19 TUE.

336| Curtea se referă la principiul protecției jurisdicționale efective, astfel cum a fost reafirmat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și la valoarea statului de drept, prevăzută la articolul 2 și la articolul 21 TUE, privind acțiunea externă a Uniunii, la care face trimitere articolul 23 TUE.

Precizând domeniul de aplicare al principiului jurisprudențial astfel reafirmat, Curtea a amintit însă că obligația de motivare, care este o normă fundamentală de procedură, trebuie diferențiată de problema temeiniciei motivării. În consecință, răspunderea Uniunii poate fi angajată atunci când Consiliul nu reușește să argumenteze motivele care stau la baza măsurilor adoptate, ceea ce afectează legalitatea pe fond a actului, cu condiția să fi fost invocat un motiv în acest sens în susținerea acțiunii în despăgubire.

Secundo, în acest context, Curtea a respins motivele prin care recurenta reproșa Tribunalului că nu a admis că încălcarea de către Consiliu a obligației care îi revenea de a-i transmite elementele reținute împotriva sa, așa cum reiese din hotărârea de anulare, era de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii. Astfel, din hotărârea de anulare reiese că această argumentație era legată numai de motivul întemeiat pe obligația de motivare.

În concluzie, constatând că eroarea de drept care afecta analiza Tribunalului cu privire la întinderea competenței sale nu era de natură să justifice anularea hotărârii atacate, în măsura în care rezulta că dispozitivul acesteia era întemeiat, Curtea a respins recursul în totalitate.

XXII. Funcția publică europeană

Trei hotărâri merită să fie semnalate în cadrul acestei rubrici. Prima hotărâre privește procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice. A doua hotărâre are în vedere dreptul la concediu anual plătit al funcționarilor și al agenților contractuali ai Comisiei Europene repartizați în țări terțe. A treia hotărâre se referă la ridicarea imunității de jurisdicție a unui funcționar³³⁷.

1. Procedura de numire a judecătorilor Tribunalului Funcției Publice

În Hotărârea din 26 martie 2020, *Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia* (cauzele conexate C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, [EU:C:2020:232](#)), Curtea, reunită în Marea Cameră, a reexaminat³³⁸ Hotărârile Tribunalului *Simpson/Consiliul și HG/Comisia*³³⁹ (denumite în continuare „hotărârile supuse reexaminării”). În urma acestei reexaminări, Curtea a statuat că, întrucât a apreciat că neregularitatea care a afectat procedura de numire a unui judecător al Tribunalului Funcției Publice atrăgea după sine o încălcare a principiului judecătorului legal³⁴⁰, Tribunalul a adus atingere unității și coerenței dreptului Uniunii. Deși a recunoscut existența unei

³³⁷ Trebuie de asemenea amintită în această rubrică, Hotărârea din 25 iunie 2020, *SATCEN/KF* (C-14/19 P, [EU:C:2020:492](#)), care privește printre altele Statutul personalului Centrului Satelitar al Uniunii Europene, precum și respectarea dreptului la apărare cu ocazia adoptării de către acest organism a unei decizii având ca efect încetarea contractului unuia dintre agenții săi. Această hotărâre este prezentată în rubrica V.3, „Acțiuni în anulare”.

³³⁸ Deciziile pronunțate de Tribunalul Uniunii Europene în recursul împotriva deciziilor date de Tribunalul Funcției Publice pot, în urma propunerii primului avocat general, să facă în mod excepțional obiectul unei reexaminări de către Curte în cazul în care există un risc serios de a se aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii. Procedura de reexaminare este prevăzută la articolul 256 alineatul (2) TFUE și la articolul 62 și următoarele din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

³³⁹ Hotărârile Tribunalului din 19 iulie 2018, *Simpson/Consiliul* (T-646/16 P, nepublicată, [EU:T:2018:493](#)) și *HG/Comisia* (T-693/16 P, nepublicată, [EU:T:2018:492](#)).

³⁴⁰ Principiul judecătorului legal este consacrat la articolul 47 al doilea paragraf prima teză din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Acest articol prevede că orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege.

neregularități în procedura de numire în cauză, Curtea a apreciat că numai această neregularitate nu putea însă justifica anularea deciziilor adoptate de completul de judecată al Tribunalului Funcției Publice căreia i-a fost repartizat judecătorul în cauză. Hotărârile supuse reexaminării au fost anulate și cauzele au fost trimise la Tribunal spre rejudecare.

În speță, în perspectiva expirării mandatelor a doi judecători ai Tribunalului Funcției Publice, domnii Van Raepenbusch și Kreppel, un apel public la candidaturi a fost lansat la 3 decembrie 2013. În urma acestui apel, comitetul de selecție³⁴¹ a întocmit o listă cu șase candidați. În perspectiva expirării mandatului unui al treilea judecător al Tribunalului Funcției Publice, doamna Rofes i Pujol, nu a fost publicat niciun apel public la candidaturi.

La 22 martie 2016, Consiliul Uniunii Europene a numit trei judecători la Tribunalul Funcției Publice: domnii Van Raepenbusch, Sant’Anna și Kornezov. În vederea efectuării numirilor pe aceste trei posturi de judecători, Consiliul a utilizat lista de candidați întocmită în urma apelului public la candidaturi din 3 decembrie 2013, inclusiv pentru postul vacant ocupat anterior de doamna Rofes i Pujol (denumit în continuare „al treilea post”), în condițiile în care respectivul apel public la candidaturi nu viza acest post. Domnii Sant’Anna și Kornezov au fost repartizați la Camera a doua a Tribunalului Funcției Publice, pentru perioada 14 aprilie-31 august 2016.

În urma recursurilor formulate la Tribunal, prin hotărârile supuse reexaminării au fost anulate două decizii pronunțate de Camera a doua a Tribunalului Funcției Publice³⁴² (denumite în continuare „deciziile atacate”) pentru nelegala compunere a completului de judecată. Prin deciziile din 17 septembrie 2018³⁴³, Camera de reexaminare a Curții a apreciat că era necesară reexaminarea hotărârilor menționate pentru a stabili dacă aduc atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii.

În primul rând, Curtea a precizat că motivul întemeiat pe neregularitatea compunerii completului de judecată care a pronunțat deciziile atacate trebuia analizat din oficiu de Tribunal. Astfel, garanțiile privind accesul la o instanță judecătorească independentă, imparțială și constituită în prealabil prin lege, dar mai ales cele care stabilesc noțiunea, precum și compunerea acesteia reprezintă piatra de temelie a dreptului la un proces echitabil. Acest drept implică faptul că orice instanță are obligația de a verifica dacă, prin modul în care este compusă, reprezintă o astfel de instanță judecătorească atunci când se ivește o îndoială serioasă cu privire la acest aspect. Or, un astfel de dubiu a existat în speță din moment ce neregularitatea completului de judecată fusese constatată printr-o hotărâre anterioară a Tribunalului³⁴⁴. Rezultă că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare atunci când a analizat din oficiu în hotărârile supuse reexaminării dacă această compunere a completului a fost legală.

În al doilea rând, Curtea a constatat că neregularitatea în procedura de numire rezulta exclusiv din nerespectarea de către Consiliu a apelului public la candidaturi din 3 decembrie 2013. În această privință, Curtea a confirmat că Consiliul a încălcat cadrul legal pe care l-a stabilit el însuși atunci când a publicat respectivul apel public la candidaturi și pe care era obligat să îl respecte. Totuși, utilizarea listei de candidați pentru numirea pe al

341| Comitetul de selecție este comitetul menționat la articolul 3 alineatul (3) din anexa I la Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene. Acesta era chemat să dea avizul asupra caracterului corespunzător al candidaților de a exercita funcția de judecător al Tribunalului Funcției Publice și să atașeze acestui aviz o listă de candidați care dețin cea mai potrivită experiență.

342| Ordonanța Tribunalului Funcției Publice din 24 iunie 2016, *Simpson/Consiliul* (F-142/11 RENV, [EU:F:2016:136](#)), și Hotărârea Tribunalului Funcției Publice din 19 iulie 2016, *HG/Comisia* (F-149/15, [EU:F:2016:155](#)).

343| Deciziile Curții din 17 septembrie 2018, *Reexaminare Simpson/Consiliul* (C-542/18-RX, [EU:C:2018:763](#)) și *Reexaminare HG/Comisia* (C-543/18-RX, [EU:C:2018:764](#)).

344| Hotărârea Tribunalului din 23 ianuarie 2018, *FV/Consiliul* (T-639/16 P, [EU:T:2018:22](#)).

treilea post rezulta că a fost în rest conformă cu normele care reglementează procedura de numire a judecătorilor la Tribunalul Funcției Publice. Mai precis, lista în discuție conținea chiar un număr de candidați care corespundea dublului numărului de judecători care au fost numiți pe baza respectivei liste. În plus, niciun element nu permitea să se pună la îndoială respectarea cerinței potrivit căreia judecătorii Tribunalului Funcției Publice trebuiau să fie aleși dintre persoane care oferă garanții de independență depline și care au capacitatea cerută pentru exercitarea unor funcții jurisdicționale sau a cerinței potrivit căreia lista trebuie să indice candidații care dețin cea mai potrivită experiență de înalt nivel. Neregularitatea în discuție nu permitea în niciun fel să se considere că numirea judecătorului pe al treilea post ar fi condus la o componentă dezechilibrată a Tribunalului Funcției Publice în ceea ce privește repartizarea geografică sau reprezentarea sistemelor juridice naționale.

În al treilea rând, Curtea a statuat că neregularitatea în discuție nu constituia o încălcare a principiului judecătorului legal prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf prima teză din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Astfel, o neregularitate comisă cu ocazia numirii judecătorilor în cadrul sistemului judiciar în cauză determină încălcarea acestui principiu cu precădere atunci când această neregularitate este de o asemenea natură și gravitate încât creează un risc real ca alte ramuri ale puterii, în special executivul, să poată exercita o putere discreționară nejustificată care să pună în pericol integritatea rezultatului la care conduce procesul de numire și să semene astfel în percepția justițiabililor o îndoială legitimă în ceea ce privește independența și imparțialitatea judecătorului sau a judecătorilor avuți în vedere.

Or, numirea unui judecător pe al treilea post a fost efectuată cu respectarea normelor fundamentale pentru numirea judecătorilor la Tribunalul Funcției Publice. În acest context, simpla împrejurare că Consiliul a recurs la lista întocmită în urma apelului public la candidaturi din 3 decembrie 2013 în vederea ocupării celui de al treilea post nu este suficientă pentru a stabili că a existat o încălcare a unei norme fundamentale a procedurii de numire a judecătorilor la Tribunalul Funcției Publice de o asemenea natură și gravitate încât ar fi creat un risc real ca Consiliul să își exercite în mod nejustificat competențele punând în pericol integritatea rezultatului la care a condus procesul de numire și semănând astfel în percepția justițiabililor o îndoială legitimă în ceea ce privește independența și imparțialitatea judecătorului numit pe al treilea post sau chiar ale camerei la care acesta a fost repartizat. În consecință, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin anularea deciziilor atacate numai în temeiul neregularității survenite în procedura de numire în cauză.

În al patrulea și ultimul rând, Curtea a constatat că eroarea de drept care viciază hotărârile supuse reexaminării aducea atingere unității și coerenței dreptului Uniunii. Astfel, hotărârile puteau constitui precedente care se pot repercuta în alte cauze care pun în discuție numirea unui membru al unui complet de judecată și, mai general, dreptul la o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege. Or, acest drept are un caracter fundamental și transversal în ordinea juridică a Uniunii, a cărei interpretare, dar și coerență trebuie asigurate de Curte.

2. Dreptul la concediu anual plătit

În Hotărârea **Comisia și Consiliul/Carreras Sequeros și alții** (cauzele conexate C-119/19 P și C-126/19 P, [EU:C:2020:676](#)), pronunțată la 8 septembrie 2020, Marea Cameră a Curții a admis recursurile formulate de Comisie (cauza C-119/19 P) și de Consiliu (cauza C-126/19 P) împotriva Hotărârii Tribunalului din 4 decembrie 2018, **Carreras Sequeros și alții/Comisia** (T-518/16, [EU:T:2018:873](#)), prin care acesta anulasă deciziile Comisiei privind stabilirea pentru anul 2014 a numărului de zile de concediu anual al funcționarilor și al agenților repartizați în țările contractuale.

Domnul Carreras Sequeros și celelalte persoane părți din procedura în fața Curții (denumiți în continuare „Carreras Sequeros și alții”) sunt funcționari sau agenți contractuali ai Comisiei care au fost repartizați în țări terțe înainte de 1 ianuarie 2014. Cu ocazia actualizării dosarelor personale ale acestora pentru a ține seama de noul articol 6 al doilea paragraf prima liniuță din anexa X la Statutul funcționarilor Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”)³⁴⁵, acestora li s-au acordat 36 de zile lucrătoare de concediu anual pentru anul 2014, față de 42 în anul anterior. Carreras Sequeros și alții au formulat reclamații care au fost respinse, după caz, de autoritatea împuternicită să facă numiri sau de autoritatea abilitată să încheie contracte de muncă.

În acțiunea lor introdusă la Tribunal, Carreras Sequeros și alții au solicitat declararea nelegalității noului articol 6 din anexa X la statut și anularea deciziilor Comisiei de reducere a concediilor lor anuale începând cu anul 2014 (denumite în continuare „deciziile în litigiu”). Tribunalul a admis acțiunea și a anulat aceste decizii pentru motivul că Comisia nu se putea întemeia în mod valabil pe noul articol 6 din anexa X la statut pentru a adopta deciziile în litigiu, în măsura în care acest articol, reducând în mod semnificativ durata concediului funcționarilor și a agenților repartizați în țări terțe, nu putea fi considerat compatibil cu natura și cu finalitatea dreptului la concediu anual, astfel cum rezultă acestea din articolul 31 alineatul (2) din cartă, interpretat în lumina Directivei 2003/88³⁴⁶.

Fiind sesizată cu recursuri, Curtea a arătat mai întâi că Tribunalul a considerat în mod întemeiat drept admisibilă excepția de nelegalitate invocată de Carreras Sequeros și alții care viza întregul regim de concediu anual prevăzut la noul articol 6 din anexa X la statut, inclusiv faza sa definitivă, aplicabilă începând cu anul 2016. Curtea a statuat în această privință că, întrucât însăși natura unei perioade tranzitorii este de a organiza trecerea progresivă de la un regim la altul, perioada tranzitorie prevăzută la noul articol 6 al doilea paragraf din anexa X la statut nu se justifică decât prin adoptarea regimului definitiv instituit de primul paragraf al articolului menționat. În aceste condiții, deciziile în litigiu constituiau măsuri de aplicare a regimului instituit începând cu 1 ianuarie 2014 prin acest nou articol 6 din anexa X la statut și aveau o legătură juridică directă cu acest regim în ansamblul său.

În continuare, Curtea s-a pronunțat cu privire la natura și la finalitatea dreptului la concediu anual, astfel cum este consacrat la articolul 31 alineatul (2) din cartă. În această privință, ea a arătat că rezultă din explicațiile aferente respectivei dispoziții că referirea pe care ele o fac la Directiva 2003/88 face trimitere la dispozițiile acestei directive care reflectă și precizează dreptul fundamental la o perioadă anuală de concediu plătit.

345] Începând cu intrarea în vigoare, la 1 ianuarie 2014, a articolului 1 punctul 70 litera (a) din Regulamentul (UE, Euratom) nr. 1023/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 octombrie 2013 de modificare a Statutului funcționarilor Uniunii Europene și a Regimului aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene (JO 2013, L 287, p. 15), articolul 6 din anexa X la statut prevede, în ceea ce privește funcționarii repartizați într-o țară terță:

„Funcționarii au dreptul, într-un an calendaristic, la un concediu anual de două zile lucrătoare [față de trei zile lucrătoare și jumătate anterior] pentru fiecare lună de activitate.

În pofida primului paragraf de la prezentul articol, funcționarii deja repartizați într-o țară terță la 1 ianuarie 2014 au dreptul la:

- trei zile lucrătoare în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2014 și 31 decembrie 2014;

- două zile lucrătoare și jumătate în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2015 și 31 decembrie 2015.”

Noul articol 6 al doilea paragraf prima liniuță din anexa X la statut constituie astfel o dispoziție tranzitorie care organizează trecerea progresivă către regimul definitiv al concediului anual instituit prin primul paragraf al acestui articol, în special pentru a evita sau pentru a atenua efectele unei modificări abrupte a regimului anterior pentru membrii personalului în cauză deja repartizați într-o țară terță la 1 ianuarie 2014, precum Carreras Sequeros și alții.

346] Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO 2003, L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3).

Aceasta este situația articolului 7 alineatul (1) din Directiva 2003/88, care prevede un drept la concediu anual plătit de cel puțin patru săptămâni și care trebuie, sub rezerva dispozițiilor mai favorabile cuprinse în statut, să fie aplicat funcționarilor și agenților instituțiilor Uniunii. În consecință, și în mod contrar celor statuate de Tribunal, nu se poate considera că reprezintă o atingere adusă dreptului fundamental la concediu anual plătit o dispoziție din dreptul Uniunii care, asemenea noului articol 6 din anexa X la statut, chiar dacă privează treptat persoanele în cauză de un anumit număr de zile de concediu anual plătit, le asigură totuși un drept la acest concediu cu o durată mai mare decât cele patru săptămâni minime. Curtea a adăugat că, în aceste condiții, o dispoziție precum noul articol 6 din anexa X la statut este de natură să garanteze îndeplinirea dublei finalități a dreptului la concediu anual, și anume de a permite lucrătorului să se odihnească în urma îndeplinirii sarcinilor care îi revin și de a dispune de o perioadă de destindere și de recreere. Prin urmare, Curtea a admis recursurile și a anulat hotărârea Tribunalului.

În sfârșit, statuând definitiv cu privire la litigiul din primă instanță, Curtea a respins ca nefondate toate motivele prezentate în fața Tribunalului de Carreras Sequeros și alții, printre care cel întemeiat pe încălcarea principiilor egalității de tratament și protecției încrederii legitime, precum și cel întemeiat pe încălcarea dreptului la respectarea vieții private.

În ceea ce privește principiul egalității de tratament, care este aplicabil dreptului funcției publice a Uniunii, Curtea a arătat că legiuitorul Uniunii a ținut totuși cont de situația specială care distinge funcționarii și agenții repartizați într-o țară terță de personalul repartizat în Uniune. Astfel, acesta a menținut în favoarea respectivilor funcționari și agenți posibilitatea de a solicita un concediu special de odihnă, care se adaugă la dreptul la concediu anual plătit recunoscut de statut oricărui funcționar sau agent al Uniunii.

În ceea ce privește principiul protecției încrederii legitime, Curtea a amintit că, pe de o parte, raportul juridic dintre funcționarii și administrația Uniunii este de natură statutară, iar nu contractuală. Prin urmare, drepturile și obligațiile acestor funcționari pot fi modificate în orice moment de către legiuitorul Uniunii. Pe de altă parte, dreptul de a se prevala de principiul menționat presupune că autoritățile competente ale Uniunii au furnizat persoanelor interesate asigurări precise, necondiționate și concordante emise de surse autorizate și de încredere. Or, în speță nu s-a dovedit existența vreunei asigurări care ar fi fost dată de autoritățile competente ale Uniunii cu privire la faptul că articolul 6 din anexa X la statut nu ar fi modificat niciodată.

În ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private și de familie, Curtea a subliniat în esență existența în statut a unei serii de dispoziții care iau în considerare în mod specific situația de familie deosebită a funcționarilor și agenților repartizați într-o țară terță. Curtea a adăugat că aprecierea legalității unui act al Uniunii din perspectiva drepturilor fundamentale nu se poate întemeia pe afirmații deduse din consecințele acestui act într-un caz particular al unui recurent.

3. Ridicarea imunității de jurisdicție

Prin Hotărârea **Comisia/RQ** (C-831/18 P, [EU:C:2020:481](#)), pronunțată la 18 iunie 2020, Curtea a anulat Hotărârea Tribunalului **RQ/Comisia**³⁴⁷, prin care acesta a admis acțiunea în anulare introdusă de RQ, fost director general al Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF), împotriva Deciziei C(2016) 1449 final a Comisiei din 2 martie 2016 de ridicare a imunității sale de jurisdicție. Curtea a trimis cauza spre rejudecare Tribunalului întrucât litigiul nu era în stare de judecată.

³⁴⁷ | Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 2018, **RQ/Comisia** (T-29/17, [EU:T:2018:717](#)).

În anul 2012 a fost depusă la Comisie de către un fabricant de produse din tutun o plângere care conținea acuzații grave cu privire la implicarea unui membru al Comisiei în tentative de corupție. OLAF, al cărui director general era atunci RQ, a deschis o investigație administrativă și, pentru a obține elemente de probă suplimentare, a solicitat unui martor să poarte o conversație telefonică cu o persoană suspectată de a fi implicată în presupusa tentativă de corupție. Această conversație telefonică a avut loc prin utilizarea, cu acordul și în prezența lui RQ, a unui telefon mobil la sediul OLAF. După încheierea investigației administrative menționate, a fost depusă o plângere penală în fața unei instanțe belgiene, în cadrul căreia se invoca printre altele interceptarea ilegală a convorbirilor telefonice. Pentru a putea instrumenta plângerea, judecătorul de instrucție belgian competent a solicitat Comisiei ridicarea imunității lui RQ, în vederea audierii sale în calitate de suspect. Întrucât Comisia a admis această cerere, RQ a formulat o acțiune în anularea deciziei de ridicare a imunității sale de jurisdicție. Acțiunea a fost admisă de Tribunal pentru motivul că Comisia ar fi încălcat dreptul de a fi ascultat al lui RQ, fără a fi complet exclus ca decizia în litigiu să fi putut avea un conținut diferit în lipsa acestei încălcări.

Sesizată cu recursul formulat de Comisie, Curtea a confirmat mai întâi că decizia de suspendare a imunității unui funcționar constituie un act care lezează, în sensul articolului 90 alineatul (2) din statut, care poate face obiectul unei acțiuni în fața instanțelor Uniunii. În această privință, Curtea a subliniat că, prin înlăturarea protecției conferite funcționarului prin imunitatea de jurisdicție prevăzută la articolul 11 litera (a) din Protocolul nr. 7³⁴⁸, o decizie de ridicare a acestei imunități îl expune unor măsuri, în special de detenție și de urmărire în justiție, instituite de dreptul comun al statelor membre. Faptul că privilegiile și imunitățile de jurisdicție acordate funcționarilor sunt acordate exclusiv în interesul Uniunii nu afectează cu nimic constatarea că ridicarea imunității unui funcționar modifică în mod distinct situația sa, privându-l de beneficiul acestei imunități, și, pe cale de consecință, constituie un act care îl lezează.

După ce a amintit că dreptul de a fi ascultat este consacrat nu numai de articolele 47 și 48 din cartă, ci și de articolul 41 din aceasta, Curtea a confirmat apoi obligația Comisiei de a-l asculta pe RQ înainte de a adopta decizia de ridicare a imunității sale de jurisdicție, chiar dacă această imunitate a funcționarilor servește exclusiv la apărarea intereselor Uniunii. Astfel, deși această din urmă împrejurare poate implica o circumscriere a argumentelor pe care funcționarul în cauză le poate invoca în mod valabil împotriva ridicării imunității sale, ea nu poate justifica lipsa totală a audierii acestui funcționar înainte de a se proceda la ridicarea imunității sale.

În ceea ce privește restrângerile care pot fi aduse drepturilor consacrate de cartă, precum dreptul de a fi ascultat, Curtea a amintit că articolul 52 alineatul (1) din cartă impune ca orice restrângere să fie prevăzută de lege și să respecte substanța dreptului fundamental în cauză. În plus, această dispoziție impune ca, prin respectarea principiului proporționalității, restrângerea să fie necesară și să răspundă efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune.

În această privință, Curtea a subliniat că, chiar dacă, într-un caz precum cel al lui RQ, lipsa audierii prealabile adoptării deciziei de ridicare a imunității sale ar putea fi justificată de secretul instrucției, prevăzut de Codul de instrucție penală belgian, o asemenea justificare trebuie totuși să fie rezervată unor cazuri excepționale. Astfel, nu se poate prezuma că orice instrucție penală implică în mod sistematic un risc de tentative de disimulare a dovezilor și a indiciilor de către persoanele vizate sau înțelegeri frauduloase între acestea, care să justifice neinformarea lor prealabilă despre existența instrucției în privința lor. Rezultă, potrivit Curții, că Tribunalul a apreciat în mod întemeiat că, înainte de a constata existența unui caz excepțional, care să justifice ridicarea imunității lui RQ fără audierea sa prealabilă, Comisia ar fi trebuit, cu respectarea principiului

348| Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene (JO 2010, C 83, p. 266).

cooperării loiale cu autoritățile naționale în cauză, să pună în aplicare măsuri care să permită, în măsura posibilului, respectarea dreptului său de a fi ascultat fără a pune în pericol interesele pe care secretul instrucției urmărește să le păstreze.

Curtea a mai considerat că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept nici când a statuat că lipsa audierii lui RQ înainte de adoptarea deciziei în litigiu depășea ce era necesar pentru atingerea obiectivului constând în garantarea secretului instrucției și, în consecință, nu respecta substanța dreptului de a fi ascultat. În această privință, Curtea a confirmat printre altele că, într-un caz precum cel al lui RQ, Comisia este obligată să obțină furnizarea de către autoritățile naționale a unor elemente probatorii suficiente pentru a justifica o atingere gravă adusă dreptului de a fi ascultat. Un asemenea demers nu presupune, dată fiind natura sa, o ingerință în procedura statului membru în cauză, care este ținut de obligația cooperării loiale prevăzute la articolul 4 alineatul (3) TUE.

Pe planul consecințelor juridice ale încălcării dreptului de a fi ascultat al lui RQ, Curtea a amintit însă că o încălcare a dreptului la apărare nu determină anularea deciziei luate în urma procedurii administrative în cauză decât dacă, în lipsa acestei neregularități, această procedură ar fi putut avea un rezultat diferit. Pentru a aprecia incidența încălcării dreptului de a fi ascultat al lui RQ asupra legalității deciziei de ridicare a imunității sale de jurisdicție contează doar considerațiile legate de interesul serviciului. Prin urmare, RQ ar fi trebuit să dovedească faptul că nu era complet exclus ca decizia Comisiei să fi avut un conținut diferit dacă el ar fi putut invoca argumente și elemente referitoare la interesul serviciului. Or, întrucât RQ nu a prezentat în fața Tribunalului niciun argument care să țină de dovedirea celor menționate, acesta a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că încălcarea dreptului de a fi ascultat al lui RQ justifica anularea ridicării imunității sale de jurisdicție.

Activitatea grefei Curții de Justiție în anul 2020

Rezumatul principalelor tendințe statistice ale anului precedent și măsurile luate pentru a face față crizei sanitare

de domnul **Marc-André Gaudissart**, grefier adjunct

După cum a arătat președintele în prefața la prezentul raport, anul 2020 va rămâne gravat în memorii ca un an negru în istoria secolului XXI. Astfel, după retragerea din Uniunea Europeană a unui stat membru, o criză sanitară de o amploare fără precedent a venit să bulverseze viața lumii și a locuitorilor săi.

La fel ca mai multe alte continente, Europa a fost afectată dur de pandemia de coronavirus, iar instituțiile Uniunii au trebuit să dea dovadă în numai câteva săptămâni de o capacitate de adaptare și de inovare remarcabilă. Instituția judiciară a Uniunii nu face excepție de la regulă. Ca urmare a vitezei de propagare a virusului și a măsurilor luate de statele membre pentru a-l contracara, au trebuit aduse mai multe modificări importante normelor și funcționării Curții de Justiție și a Tribunalului pentru a permite acestor instanțe să continue să asigure misiunea lor esențială într-un context plin de incertitudini. Înainte de a prezenta, ca în fiecare an, principalele tendințe statistice ale anului precedent (II), este, așadar, util să relatăm pe scurt principalele măsuri care au fost luate de instituție pentru a face față acestei crize inedite și care explică într-o foarte mare măsură rezultatele obținute (I).

I. Măsurile luate în contextul crizei sanitare

Una dintre primele măsuri care au trebuit să fie luate în luna martie, atunci când a devenit evident că numărul cazurilor de contaminare în Uniunea Europeană creștea în mod exponențial, a fost de a limita la maximum numărul contactelor interpersonale și al deplasărilor și de a privilegia, în măsura posibilului, munca la distanță și comunicarea pe cale electronică. Această decizie s-a tradus în mod foarte concret, la 13 martie 2020, printr-o invitație adresată întregului personal al instituției de a nu veni în clădirile Curții, cu excepția cazurilor punctuale și necesare, legate, de exemplu, de organizarea unei ședințe sau a unei deliberări, și de a-și continua activitățile profesionale la domiciliu, în strânsă colaborare cu Membrii și cu personalul de conducere al instituției. Pusă în aplicare în doar câteva zile, această decizie a necesitat din partea a numeroși colegi care nu erau obișnuiți cu acest mod de lucru facultăți de adaptare uneori considerabile, dar, datorită angajamentului întregului personal și unor instrumente tehnice performante, Curtea a putut să își păstreze capacitatea de acțiune în condiții foarte apropiate de cele existente înainte de apariția crizei.

Criza având o dimensiune globală, aceleași considerații au inspirat, în mod deloc surprinzător, atitudinea instanței față de părți. Sesizată într-o primă etapă cu cereri de prelungire a termenelor pentru depunerea de memorii sau de observații scrise, Curtea a admis inițial astfel de cereri pe o bază punctuală, iar ulterior, la 19 martie 2020, a fost adoptată decizia de prelungire cu o lună a tuturor termenelor stabilite în procedurile în curs, cu excepția termenelor aferente cauzelor care prezentau o urgență deosebită, precum cele supuse procedurii preliminare de urgență sau procedurii accelerate. Întemeiată pe articolul 45 al doilea paragraf din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”), această măsură, constând în asimilarea pandemiei de coronavirus cu un caz de forță majoră, a fost salutăată unanim

de reprezentanții părților. Deși a avut drept efect inevitabil cauzarea unei ușoare creșteri a duratei globale a procesului în fața Curții, aceasta a permis totuși părților să participe la faza scrisă a procedurii în cele mai bune condiții, având în vedere că măsurile de izolare și de distanțare adoptate de autoritățile sanitare naționale au făcut ca pregătirea memoriilor părților și concertarea dintre reprezentanții lor să fie mult mai complexe decât în trecut.

În același context, menționăm că criza sanitară a avut un impact incontestabil și asupra desfășurării fazei orale a procedurii. Astfel, atunci când nu erau ei înșiși contaminați cu virusul, reprezentanții părților (sau interpreții) au întâmpinat dificultăți tot mai mari pentru a se deplasa la Luxemburg în scopul de a participa la ședințele de audiere a pledoariilor. Aceste dificultăți au rezultat fie din decizia luată de autoritățile mai multor state membre de a-și închide frontierele sau de a restrânge libertatea de circulație a resortisanților proprii, fie din decizii de anulare a zborurilor, adoptate în ultimul moment de companiile aeriene care deserveau Luxemburgul sau aeroporturile situate în apropierea Marelui Ducat. În consecință, după ce a amânat mai multe ședințe stabilite în lunile februarie și martie 2020, Curtea a fost constrânsă să anuleze sau să amâne toate ședințele care fuseseră planificate între jumătatea lunii martie și sfârșitul lunii mai.

Pentru a nu întârzia în mod nejustificat soluționarea acestor cauze, în special a cauzelor preliminare, în care soluționarea litigiului pe plan național depinde de răspunsul dat de Curte la întrebările adresate de instanța de trimitere, Curtea a decis rapid să înlocuiască mai multe dintre aceste ședințe prin întrebări cu răspuns scris, care să permită părților sau tuturor persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din statut să își exprime poziția cu privire la memoriile sau la observațiile depuse în cursul fazei scrise a procedurii, precum și cu privire la întrebările suplimentare ale Curții. Sugerată uneori de părțile înseși, această soluție inovatoare a permis instanței să remedieze imposibilitatea temporară de a ține ședințe și să soluționeze un număr substanțial de cauze pendinte, dar, în mod evident, nu toate cauzele se pretează unui asemenea mod de examinare. Acesta este motivul pentru care ședințele de audiere a pledoariilor au fost reluate *in situ* de îndată ce condițiile sanitare au permis acest lucru, la 25 mai 2020. Două evoluții importante merită în această privință să fie semnalate în raport cu situația existentă în luna martie.

Pe de o parte, reluarea ședințelor a fost însoțită de punerea în aplicare a măsurilor de protecție sanitară celor mai stricte, urmărind deopotrivă protejarea sănătății participanților la ședință și garantarea unei desfășurări optime a acesteia din urmă. Aceste măsuri privesc, în mod evident, portul obligatoriu al măștii și respectarea gesturilor-barieră și a regulilor de distanțare celor mai severe, însă prevăd și posibilitatea ca reprezentanții părților să pledeze fără a se deplasa – și, după caz, fără robă – de la locul care le este alocat în sala de ședință, precum și curățarea și dezinfectarea sistematică a microfoanelor, a meselor și a scaunelor utilizate în cursul ședinței, pentru a preveni orice risc, chiar și indirect, de contaminare.

Pe de altă parte, trebuie arătat că, în numai câteva săptămâni, instituția a utilizat resurse umane, tehnice și financiare considerabile pentru a permite părților care s-ar afla în imposibilitatea absolută de a se deplasa la Luxemburg din motive legate de pandemie să pledeze de la distanță, prin videoconferință. Între 25 mai și 31 decembrie 2020, mai mult de 50 de cauze au beneficiat astfel de această soluție inovatoare! La fel ca recurgerea la întrebările cu răspuns scris, utilizarea videoconferinței a fost, așadar, de un ajutor prețios în această perioadă de criză sanitară, chiar dacă, prin forța lucrurilor, o pledoarie de la distanță nu permite același grad de interacțiune și de spontaneitate ca în cadrul unui schimb vizual cu membrii completului de judecată și cu celelalte părți prezente în sala de ședință și cunoaște de altfel anumite limitări sau constrângeri legate în special de contextul multilingv în care operează Curtea.

În sfârșit, din considerente de exhaustivitate, vom menționa că, pentru prima dată în istoria sa, Curtea a recurs la videoconferință de asemenea pentru desfășurarea reuniunii sale generale săptămânale, în cursul căreia Membrii instanței se pronunță cu privire la soluția care trebuie dată propunerilor de ordin procedural conținute în rapoartele prealabile pregătite în fiecare cauză de un judecător raportor, precum și pentru organizarea a numeroase deliberări. În funcție de gradul lor de complexitate, cauzele ajunse la maturitate

în timpul crizei sanitare au condus astfel la deliberări care au luat uneori formă scrisă, alteori formă orală, care s-a tradus fie printr-o reuniune fizică a membrilor completului de judecată, fie printr-o participare de la distanță la aceste deliberări, prin videoconferință, fie printr-o combinație a acestor două formule (anumiți membri reunindu-se fizic în incinta instituției, iar ceilalți membri ai completului participând la deliberări prin videoconferință).

Ansamblul măsurilor care precedă – coroborate cu o pregătire importantă a instituției pentru situațiile de criză, în special prin adoptarea unor planuri de continuitate și prin instituirea unor structuri organizatorice adecvate – explică bilanțul statistic pozitiv al anului precedent, în pofida unei crize de o amploare și de o complexitate total inedite.

II. Principalele tendințe statistice ale anului precedent

Cauzele introduse

În ceea ce privește mai întâi cauzele cu care a fost sesizată Curtea în anul 2020, acestea prezintă, în mod deloc surprinzător, o scădere cifrică importantă în raport cu anul trecut. Astfel, cu **735 de noi cauze**, numărul cauzelor introduse în anul 2020 este inferior numărului foarte ridicat de cauze deduse judecătii Curții în anul 2019 (966 de cauze), însă foarte apropiat de numărul de cauze introduse în anul 2017 (739 de cauze). Această scădere a intrărilor este evident legată în mod direct de criza sanitară, întrucât în primele luni ale anului precedent numărul trimiterilor preliminare a scăzut drastic, instanțele statelor membre fiind, la rândul lor, afectate din plin de pandemie și de măsurile luate de aceste state pentru a o contracara, care au mers în unele cazuri până la închiderea completă a clădirilor oficiale și încetarea totală a activității jurisdicționale. Diminuarea numărului cauzelor introduse se explică însă și prin reducerea substanțială a numărului de recursuri declarate împotriva deciziilor Tribunalului, Curtea nefiind sesizată în anul 2020 decât cu 131 de recursuri, recursuri în materie de măsuri provizorii și recursuri în materie de intervenție, în condițiile în care numărul acestora a fost de peste două ori mai mare (266) în cursul anului precedent.

În comparație cu aceste evoluții importante, numărul acțiunilor directe formulate în fața Curții a rămas relativ stabil (37 de cauze în anul 2020, față de 41 în anul 2019), însă repartizarea acestor acțiuni este semnificativ diferită. Astfel, de la 35 în anul 2019, numărul de acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor a scăzut la 18 în anul 2020, în timp ce numărul de acțiuni în anulare a crescut aproape de patru ori, trecând de la 5 acțiuni în anul 2019 la 19 în anul 2020. Această creștere pare să aibă însă mai mult un caracter conjunctural, nu mai puțin de 15 acțiuni fiind introduse în cursul lunii octombrie împotriva unor regulamente și directive adoptate de Parlamentul European și de Consiliu la 15 iulie 2020 în domeniul transportului rutier.

În sfârșit, menționăm o cerere de aviz (1/20) formulată de Regatul Belgiei în luna decembrie, referitoare la compatibilitatea cu tratatele a proiectului de tratat privind Carta energiei modernizat și în special la aplicabilitatea în cadrul Uniunii Europene a mecanismului de soluționare a diferendelor prevăzut de acest tratat.

În ceea ce privește cererile de decizie preliminară, care, deși au fost mai puțin numeroase în anul 2020 (556 de cereri, față de 641 în anul precedent), reprezintă totuși 75 % din ansamblul cauzelor deduse judecătii Curții în cursul anului anterior, se poate observa că ele au privit din nou subiecte extrem de variate, care

reflectă diversitatea materiilor reglementate de dreptul Uniunii, și că provin din cvasitotalitatea statelor membre. La fel ca în anii anteriori, Germania ocupă primul loc al clasamentului „geografic” al trimiterilor preliminare efectuate în anul 2020, însă ea nu mai este urmată de această dată de Italia sau de Spania, afectate foarte dur de pandemie, ci de Austria, ale cărei instanțe s-au adresat Curții de 50 de ori. Ele sunt urmate, în ordine numerică, de instanțele italiene și poloneze, numeroase trimiteri efectuate de instanțele acestui din urmă stat în anul 2020 privind în continuare consecințele reformelor sistemului jurisdicțional efectuate în Polonia și compatibilitatea lor cu normele și cu principiile dreptului Uniunii.

Menționăm de asemenea că instanțele britanice au sesizat Curtea de 17 ori în cursul anului precedent, în pofida retragerii acestui stat din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice la 31 ianuarie 2020, la miezul nopții. Aceste cereri, dintre care mai mult de jumătate au fost depuse în ultimele săptămâni ale anului precedent, se întemeiază pe articolul 86 alineatul (2) din acordul de retragere încheiat între părțile sus-menționate, potrivit căruia „Curtea de Justiție a Uniunii Europene este în continuare competentă să se pronunțe cu privire la cererile de decizie preliminară introduse de instanțe judecătorești din Regatul Unit înainte de încheierea perioadei de tranziție”. Ele demonstrează vitalitatea dialogului stabilit de Curte cu instanțele acestui stat și privesc domenii diverse precum concurența, fiscalitatea, cetățenia sau cooperarea judiciară în materie civilă sau penală.

În sfârșit, deși a cunoscut o ușoară scădere în raport cu anul anterior, contenciosul urgent a mobilizat în continuare o parte importantă din resursele Curții, dat fiind că a fost sesizată în anul 2020 cu nu mai puțin de 59 de cereri de aplicare a procedurii preliminare de urgență sau a procedurii accelerate. Aceasta din urmă a fost acordată în trei cauze (o cauză preliminară și două recursuri), în timp ce procedura de urgență a fost pusă în aplicare în nouă cauze, referitoare în esență la interpretarea Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre¹.

Cauzele soluționate

Deși cauzele introduse au fost mai puțin numeroase, numărul cauzelor finalizate de Curte în anul 2020 a rămas totuși la un nivel foarte ridicat, dat fiind că nu mai puțin de **792 de cauze au fost soluționate** în cursul anului precedent. Este vorba, desigur, despre o scădere de 9 % în raport cu anul anterior, care, cu 865 de cauze soluționate, a constituit un record absolut în anele Curții, însă această diminuare trebuie analizată în contextul situației inedite în care s-au aflat instanțele Uniunii, care au trebuit să concilieze necesitatea de a asigura continuitatea misiunii lor, mai importantă ca oricând în timp de criză și de incertitudini, și nevoia, la fel de presantă, de a proteja sănătatea actorilor chemați să îndeplinească această misiune, ceea ce, după cum am arătat, a condus la anularea sau la amânarea a numeroase ședințe, precum și la adoptarea unor măsuri de izolare riguroase.

Fără a intra aici în detalii privind cauzele soluționate în anul 2020 și importanța lor – facem trimitere în această privință la partea prezentului raport consacrată dezvoltărilor jurisprudențiale din anul precedent –, mai multe elemente vor reține cu precădere atenția cititorului care va parcurge cifrele și statisticile prezentate în rândurile care urmează.

Primul element este reprezentat de natura cauzelor soluționate în anul 2020. Deși Curtea a finalizat anul trecut un număr mai scăzut de cauze preliminare (534) decât numărul cauzelor preliminare asupra cărora s-a pronunțat în anul 2019 (601), numărul de recursuri judecate de Curte în anul 2020 (204) este, în schimb, aproape identic cu numărul de recursuri soluționate în anul 2019 (210). Aceste cifre se explică, în mod evident,

¹ JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3.

prin numărul foarte ridicat de recursuri declarate în fața Curții în anul 2019, dar și prin activitatea susținută a Camerei de admitere în principiu a recursurilor în ceea ce privește recursurile care intră sub incidența articolului 58a din statut, formulate în domeniul proprietății intelectuale. Astfel, în cursul anului precedent, nu mai puțin de 37 de ordonanțe de neadmitere în principiu a unui recurs au fost adoptate de camera prevăzută la articolul 170b din Regulamentul de procedură al Curții, în timp ce vicepreședinta a adoptat, la rândul său, trei ordonanțe de inadmisibilitate întrucât reclamantul fie a omis să anexeze la recursul său cererea de admitere în principiu impusă, fie a omis să îndrepte neregularitatea acestuia în termenul stabilit de grefă.

La fel ca în anul 2019, Curtea a soluționat în anul 2020 un număr important de cauze preliminare prin ordonanță, fie în temeiul articolului 53 alineatul (2) din Regulamentul de procedură (23 de cauze), fie în temeiul articolului 99 sau 100 din același regulament (44 și, respectiv, 4 cauze), însă, dacă se face abstracție de mecanismul admiterii în principiu menționat anterior, numărul de recursuri soluționate prin ordonanță în anul 2020 (32 de cauze) a fost net inferior numărului corespunzător anului 2019 (80 de cauze)². Această diferență se explică prin complexitatea crescută a cauzelor supuse examinării Curții în cadrul acestor recursuri, precum și prin voința acestuia de a beneficia pentru unele dintre ele de clarificarea furnizată de concluziile avocatului general.

Anul trecut a confirmat în schimb tendința observată în ultimii doi ani în ceea ce privește repartizarea cauzelor între diferitele categorii de complete de judecată. Astfel, 71 de cauze au fost soluționate de Marea Cameră a Curții în anul 2020 – respectiv un număr ușor inferior numărului de cauze soluționate de acest complet în anul 2019 (82 de cauze) –, în timp ce camerele de trei judecători și Camera de admitere în principiu a recursurilor au judecat nu mai puțin de 345 de cauze în cursul anului precedent, respectiv un număr aproape identic cu numărul cauzelor soluționate de aceste complete în anul 2019 (351 de cauze). Numărul cauzelor examinate de camerele de cinci judecători în anul 2020 (251 de cauze) a cunoscut un anumit recul față de anul 2019 (343 de cauze), însă acesta este determinat în parte de modificarea normelor de repartizare a judecătorilor pe camere, decisă în anul 2019, vicepreședinta și președinții de cameră fiind în prezent repartizați și în camerele de trei judecători și putând, așadar, atunci când cauza se pretează, să propună atribuirea cauzelor cu care sunt însărcinați respectivelor complete de judecată. În plus, ca urmare a crizei sanitare, mai multe cauze trimise în fața camerelor de cinci judecători au fost încetinite din cauza amânării ședințelor care fuseseră stabilite în aceste cauze și, în cazul unora dintre ele, ca urmare a înlocuirii acestor ședințe prin întrebări cu răspuns scris. Prin urmare, un număr important de cauze trimise în fața respectivelor complete de judecată în anul 2020 erau încă în curs de judecată la momentul redactării acestor rânduri.

În sfârșit, în ceea ce privește durata procedurilor, se poate observa că aceasta se situează la niveluri foarte apropiate de cele care fuseseră atinse în anul 2019, ceea ce, ținând seama de contextul sanitar al anului anterior, reprezintă un veritabil tur de forță. Concret, aceste durate s-au stabilit astfel la 15,8 luni pentru soluționarea cauzelor preliminare (15,5 luni în anul 2019), 19,2 luni pentru soluționarea acțiunilor directe (19,1 luni în anul precedent) și, respectiv, 13,8 luni pentru soluționarea recursurilor (11,1 luni în anul 2019). După cum am arătat anterior, creșterea duratei de examinare a recursurilor în anul 2020 se explică mai ales printr-o mai rară recurgere la calea ordonanței pentru a pune capăt judecății, mai multe recursuri fiind soluționate prin hotărâre. În sfârșit, menționăm că durata medie de examinare a recursurilor care au intrat sub incidența mecanismului de admitere în principiu a fost de 3,2 luni în anul 2020, iar, la rândul său, durata de soluționare a cauzelor supuse procedurii preliminare de urgență s-a ridicat la 3,9 luni.

2] Aceste cifre nu țin seama nici de cauzele radiate, nici de recursurile în materie de măsuri provizorii sau în materie de intervenție soluționate în anii respectivi (6 în anul 2019 și 10 în anul 2020).

Cauzele pendinte

Efectul combinat al reducerii numărului cauzelor introduse în anul 2020 și al productivității semnificative a instanței în cursul aceluiași an explică reducerea stocului. Astfel, în condițiile în care numărul cauzelor pendinte în fața Curții la 31 decembrie 2019 se ridica la 1 102, acest număr a scăzut la **1 045 de cauze** un an mai târziu (964 de cauze ținând seama de reunirile din motive de conexitate, ceea ce corespunde, la distanță de două unități, numărului de cauze deduse judecății Curții în anul 2019). În special în lumina acestor cifre trebuie înțeleasă lipsa, în acest stadiu, a unei noi cereri de modificare a statutului.

Desigur, bilanțul statistic al unui an nu permite în sine cuprinderea realității volumului de muncă al unei instanțe, iar evoluțiile constatate în cursul unui anumit an se pot dovedi reversibile, în special având în vedere impactul pe care criza sanitară și Brexitul îl vor produce cu siguranță încă mulți ani de acum înainte asupra activității legislative a Uniunii și asupra contenciosului pe care ea îl generează. Cu toate acestea, nu este mai puțin adevărat că anul 2020 va rămâne din toate punctele de vedere un an excepțional și că, în mod cert, el nu era propice inițierii unor importante reforme structurale sau unei redefiniri a repartizării competențelor jurisdicționale între Curtea de Justiție și Tribunal. O perioadă de decantare mai lungă se dovedește necesară pentru măsurarea tuturor efectelor reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii și înainte de a formula, dacă este cazul, o nouă cerere de act legislativ întemeiată pe articolul 281 al doilea paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

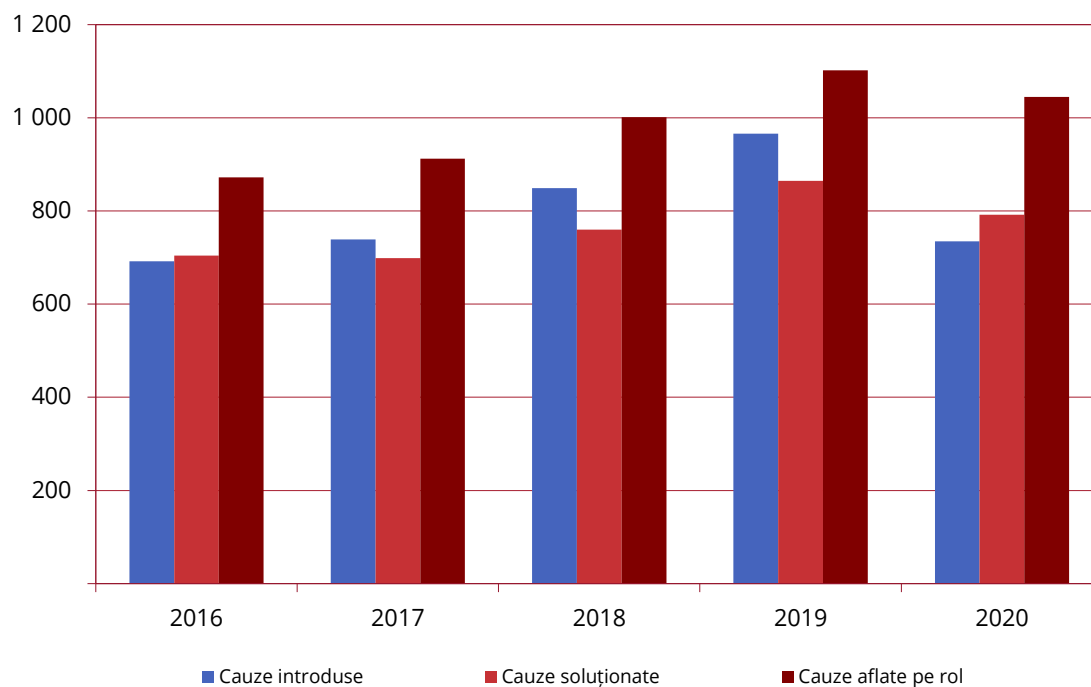

Statistici judiciare ale Curții de Justiție

I. Activitatea generală a Curții de Justiție – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2016-2020)	215
II. Cauze introduse – Natura procedurilor (2016-2020)	216
III. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2016-2020)	217
IV. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2020)	218
V. Cauze introduse – Trimiteri preliminare din fiecare stat membru (2016-2020)	219
VI. Cauze introduse – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2016-2020)	220
VII. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2016-2020)	221
VIII. Cauze soluționate – Hotărâri, avize, ordonanțe (2020)	222
IX. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Completul de judecată (2016-2020)	223
X. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2016-2020)	224
XI. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2020)	225
XII. Cauze soluționate – Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2016-2020)	226
XIII. Cauze soluționate – Recursuri: soluția (2016-2020)	227
XIV. Cauze soluționate – Durata procedurilor, în luni (2016-2020)	228
XV. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2016-2020)	229
XVI. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2016-2020)	230
XVII. Proceduri accelerate (2016-2020)	231
XVIII. Proceduri preliminare de urgență (2016-2020)	232
XIX. Proceduri de măsuri provizorii (2016-2020)	233
XX. Recursuri prevăzute la articolul 58a din statut (2019-2020)	234
XXI. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) – Cauze introduse și hotărâri sau avize	235
XXII. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) – Trimiteri preliminare introduse din fiecare stat membru și în fiecare an	237
XXIII. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) – Trimiteri preliminare introduse din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță	239
XXIV. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse împotriva statelor membre	242
XXV. Activitatea greiei Curții de Justiție (2016-2020)	243

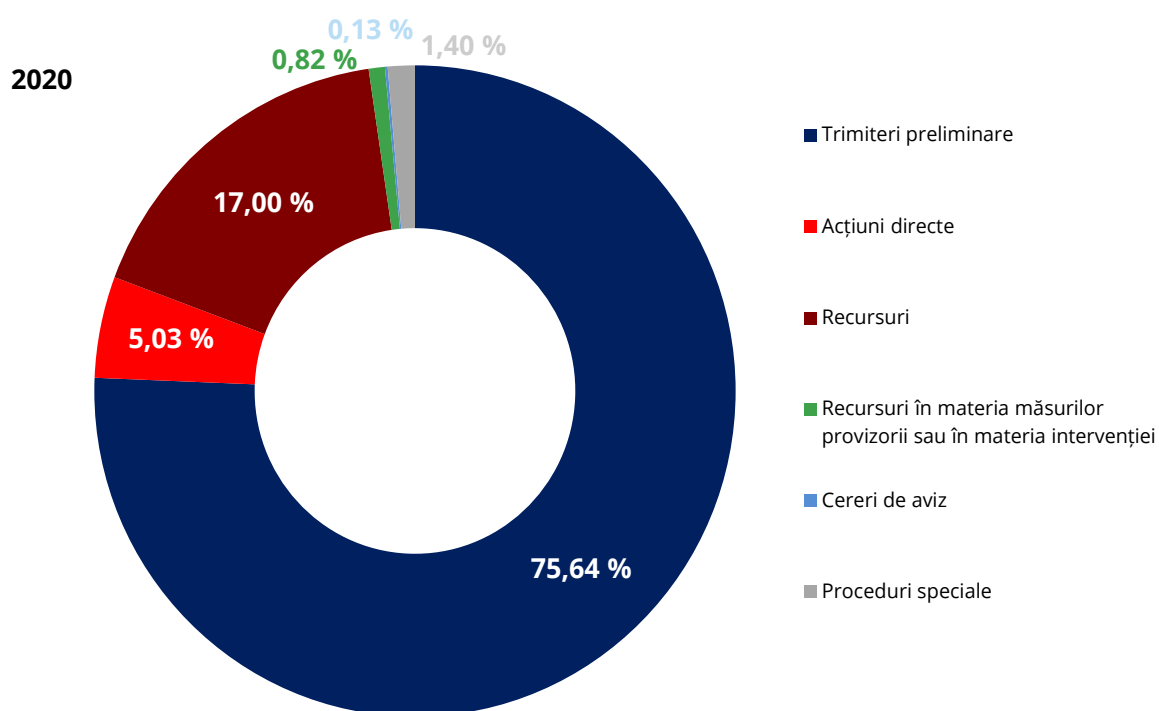
I. Activitatea generală a Curții de Justiție –

Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Cauze introduse	692	739	849	966	735
Cauze soluționate	704	699	760	865	792
Cauze aflate pe rol	872	912	1 001	1 102	1 045

II. Cauze introduse – Natura procedurilor (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Trimiteri preliminare	470	533	568	641	556
Acțiuni directe	35	46	63	41	37
Recursuri	168	141	193	256	125
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	7	6	6	10	6
Cereri de aviz		1		1	1
Proceduri speciale ¹	12	12	19	17	10
Total	692	739	849	966	735
Cereri de măsuri provizorii	3	3	6	6	3

1| Sunt considerate „proceduri speciale” asistența judiciară, stabilirea cheltuielilor de judecată, îndreptarea hotărârii, omisiunea de pronunțare, opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă, terța opoziție, interpretarea hotărârii, revizuirea hotărârii, examinarea propunerii Primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului, procedura de poprire, cauzele în materie de imunitate.

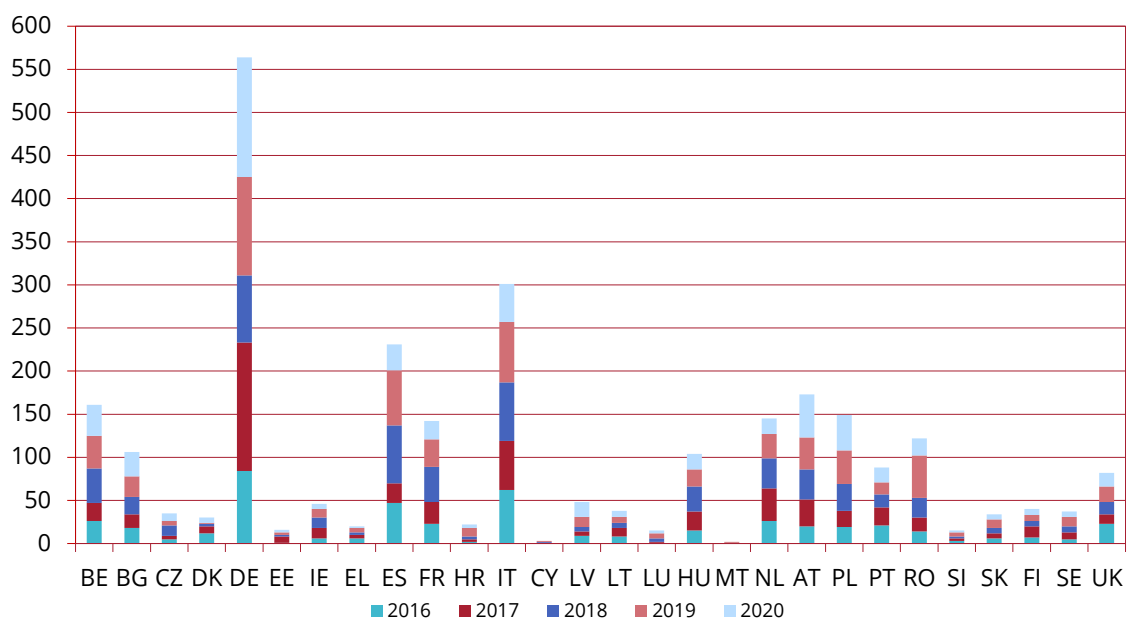
III. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Accesul la documente	6	1	10	5	1
Achiziții publice	19	23	28	27	13
Acțiunea externă a Uniunii Europene	4	3	4	4	4
Aderarea unor noi state		1			
Agricultură	27	14	26	24	15
Ajutoare de stat	39	21	26	59	17
Apropierea legislațiilor	34	41	53	30	35
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	3	3	1		
Cetățenia Uniunii	7	8	6	8	11
Clauză compromisorie		5	2	3	1
Coeziunea economică, socială și teritorială		2	1	1	2
Concurență	35	8	25	42	16
Cooperarea judiciară în materie civilă					1
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.)	3	6	6	8	7
Drept instituțional	22	26	34	38	27
Dreptul întreprinderilor	7	1	2	3	1
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul		2			
Energie	3	2	12	6	7
Fiscalitate	70	55	71	73	65
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	2	2	1	3	
Libera circulație a capitalurilor	4	12	9	6	9
Libera circulație a mărfurilor	3	6	4	8	5
Libera circulație a persoanelor	28	16	19	40	14
Libera prestare a serviciilor	15	18	37	12	11
Libertatea de stabilire	16	8	7	8	22
Mediu	30	40	50	47	23
Ocuparea forței de muncă					1
Politica comercială	20	8	5	10	8
Politica comună în domeniul pescuitului	3	1	1	1	2
Politica economică și monetară	1	7	3	11	12
Politica externă și de securitate comună	7	6	7	19	1
Politica industrială	3	6	4	7	1
Politica socială	33	43	46	41	32
Principiile dreptului Uniunii	11	12	29	33	29
Proprietate intelectuală și industrială	66	73	92	74	51
Protecția consumatorilor	23	36	41	72	37
Sănătatea publică	1	1	4	6	4
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	10	7	14	2	6
Spațiul de libertate, securitate și justiție	76	98	82	107	95
Transporturi	32	83	39	54	99
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	13	14	13	18	19
Tratatul FUE	676	719	814	910	704
Controlul de securitate			1		
Protecția populației			1	1	
Tratatul EA			2	1	
Principiile dreptului Uniunii			1	1	
Tratatul UE			1	1	
Drept instituțional			2		
Privilegii și imunități	2		2	3	2
Procedură	13	12	12	16	10
Statutul funcționarilor	1	8	16	35	19
Diverse	16	20	32	54	31
TOTAL GENERAL	692	739	849	966	735

IV. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2020)

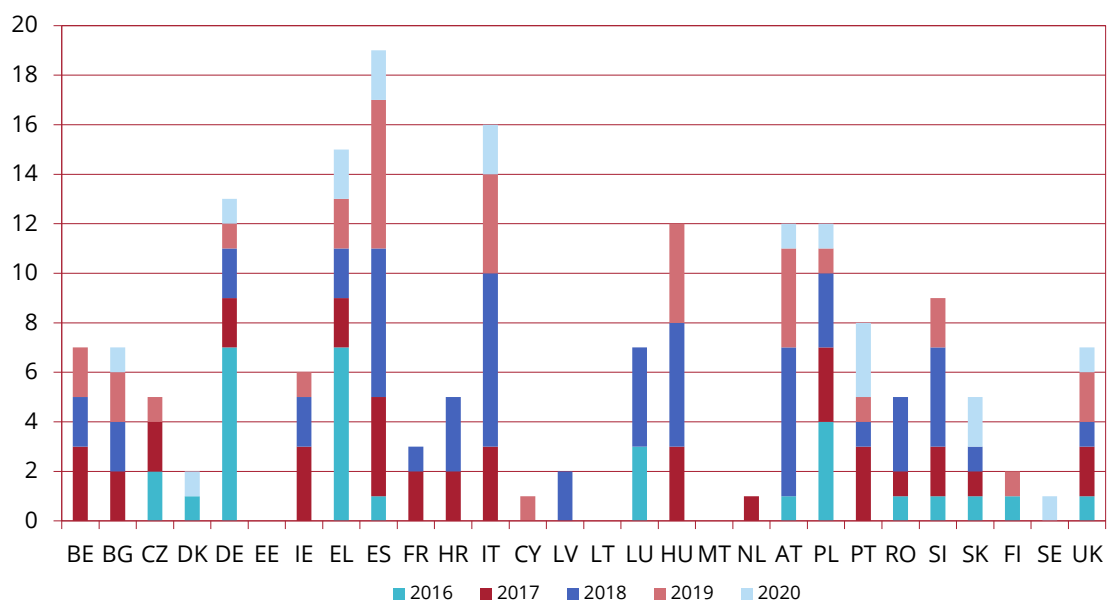
	Trimiteri preliminare	Acțiuni directe	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de aviz	Proceduri speciale	Total
Accesul la documente			1				1
Achiziții publice	13						13
Acțiunea externă a Uniunii Europene	3		1				4
Agricultură	8	1	6				15
Ajutoare de stat	4	2	11				17
Apropierea legislațiilor	35						35
Cetățenia Uniunii	10		1				11
Clauză compromisorie			1				1
Coeziunea economică, socială și teritorială	1		1				2
Concurență	12		4				16
Cooperarea judiciară în materie civilă	1						1
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.)	3		4				7
Drept instituțional	2	5	15	4	1		27
Dreptul întreprinderilor	1						1
Energie	3	1	3				7
Fiscalitate	61	4					65
Libera circulație a capitalurilor	9						9
Libera circulație a mărfurilor	5						5
Libera circulație a persoanelor	13		1				14
Libera prestare a serviciilor	11						11
Libertatea de stabilire	22						22
Mediu	16	7					23
Ocuparea forței de muncă	1						1
Politica comercială	2		6				8
Politica comună în domeniul pescuitului	2						2
Politica economică și monetară	2		8	2			12
Politica externă și de securitate comună	1						1
Politica industrială	1						1
Politica socială	32						32
Principiile dreptului Uniunii	29						29
Proprietate intelectuală și industrială	11		40				51
Protecția consumatorilor	37						37
Sănătatea publică	2		2				4
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	5	1					6
Spațiul de libertate, securitate și justiție	95						95
Transporturi	83	16					99
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	19						19
Tratatul FUE	555	37	105	6	1		704
Privilegii și imunități	1					1	2
Procedură			1			9	10
Statutul funcționarilor			19				19
Diverse	1		20			10	31
TOTAL GENERAL	556	37	125	6	1	10	735

V. Cauze introduse – Trimiteri preliminare din fiecare stat membru (2016-2020)

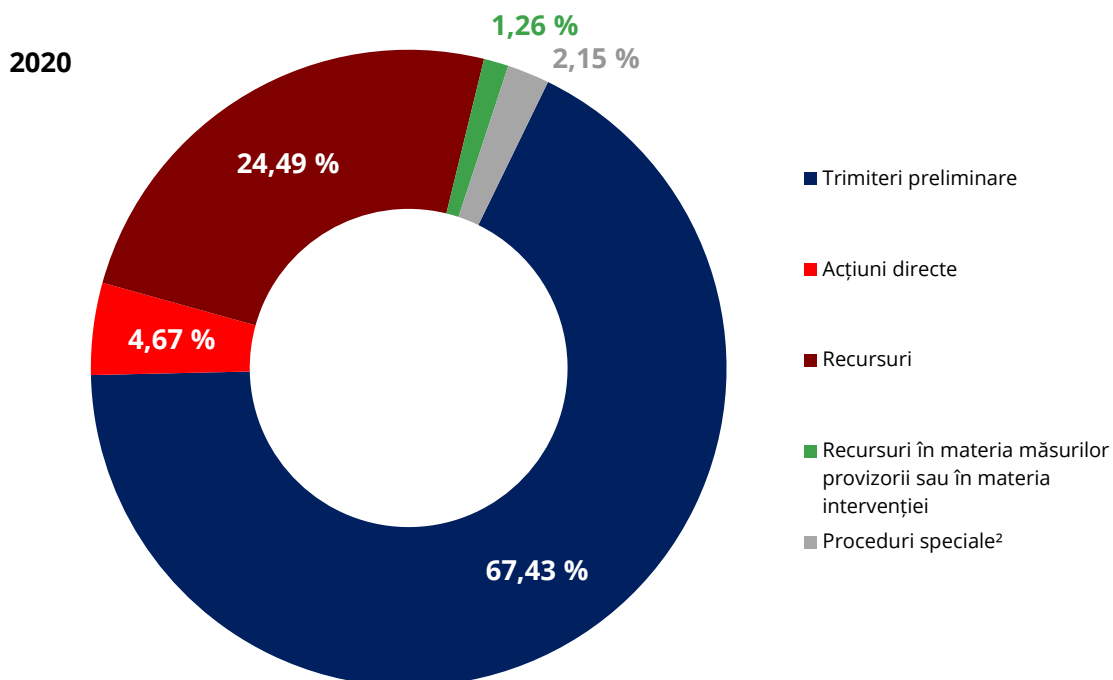
	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Belgia	26	21	40	38	36	161
Bulgaria	18	16	20	24	28	106
Republica Cehă	5	4	12	5	9	35
Danemarca	12	8	3	1	6	30
Germania	84	149	78	114	139	564
Estonia	1	7	2	3	3	16
Irlanda	6	12	12	10	5	45
Grecia	6	4	3	5	2	20
Spania	47	23	67	64	30	231
Franța	23	25	41	32	21	142
Croația	2	3	3	10	4	22
Italia	62	57	68	70	44	301
Cipru			1	1		2
Letonia	9	5	5	12	17	48
Lituania	8	10	6	7	7	38
Luxemburg	1	1	4	6	3	15
Ungaria	15	22	29	20	18	104
Malta	1			1		2
Țările de Jos	26	38	35	28	18	145
Austria	20	31	35	37	50	173
Polonia	19	19	31	39	41	149
Portugalia	21	21	15	14	17	88
România	14	16	23	49	20	122
Slovenia	3	3	2	5	2	15
Slovacia	6	6	6	10	6	34
Finlanda	7	13	6	7	7	40
Suedia	5	8	7	11	6	37
Regatul Unit	23	11	14	18	17	83
Total	470	533	568	641	556	2 768

VI. Cauze introduse – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Belgia		3	2	2		7
Bulgaria		2	2	2	1	7
Republica Cehă	2	2		1		5
Danemarca	1				1	2
Germania	7	2	2	1	1	13
Estonia						
Irlanda		3	2	1		6
Grecia	7	2	2	2	2	15
Spania	1	4	6	6	2	19
Franța		2	1			3
Croația		2	3			5
Italia		3	7	4	2	16
Cipru				1		1
Letonia			2			2
Lituania						
Luxemburg	3		4			7
Ungaria		3	5	4		12
Malta						
Țările de Jos		1				1
Austria	1		6	4	1	12
Polonia	4	3	3	1	1	12
Portugalia		3	1	1	3	8
România	1	1	3			5
Slovenia	1	2	4	2		9
Slovacia	1	1	1		2	5
Finlanda	1			1		2
Suedia					1	1
Regatul Unit	1	2	1	2	1	7
Total	31	41	57	35	18	182

VII. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2016-2020)¹

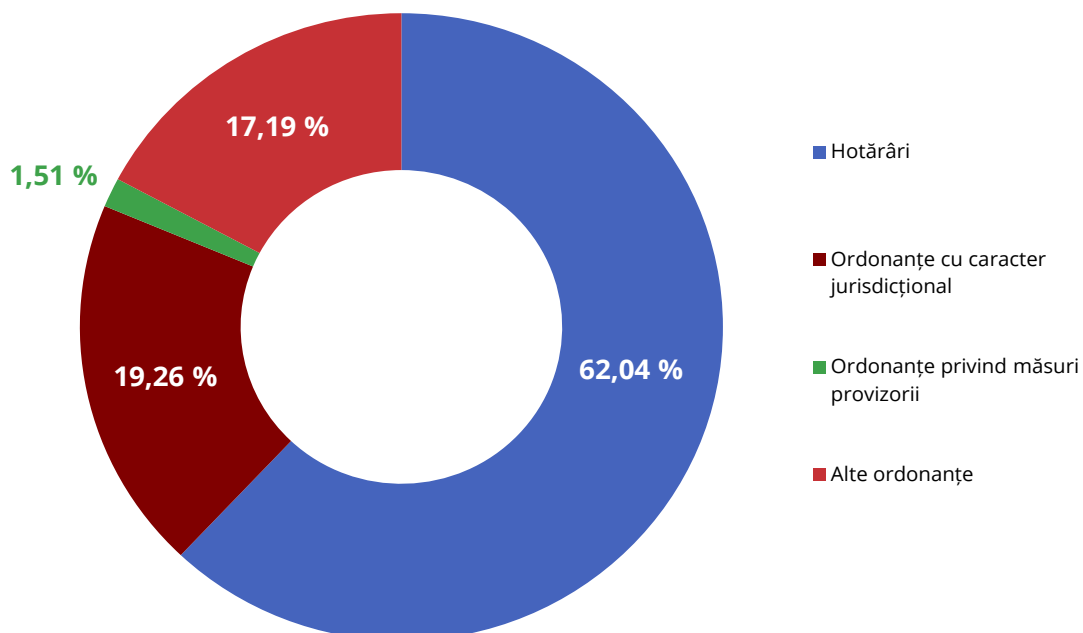

	2016	2017	2018	2019	2020
Trimiteri preliminare	453	447	520	601	534
Acțiuni directe	49	37	60	42	37
Recursuri	182	194	155	204	194
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	7	4	10	6	10
Cereri de aviz		3		1	
Proceduri speciale ²	13	14	15	11	17
Total	704	699	760	865	792

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reuniturile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2| Sunt considerate „proceduri speciale” asistența judiciară, stabilirea cheltuielilor de judecată, îndreptarea hotărârii, omisiunea de pronunțare, opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă, terța opoziție, interpretarea hotărârii, revizuirea hotărârii, examinarea propunerii Primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului, procedura de poprire, cauzele în materie de imunitate.

VIII. Cauze soluționate – Hotărâri, avize, ordonanțe (2020)¹

	Hotărâri	Ordonanțe cu caracter jurisdicțional ²	Ordonanțe privind măsuri provizorii ³	Alte ordonanțe ⁴	Avize	Total
Trimiteri preliminare	317	59		112		488
Acțiuni directe	32		1	3		36
Recursuri	101	66		10		177
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției			10			10
Cereri de aviz						
Proceduri speciale		15				16
Total	451	140	11	125		727

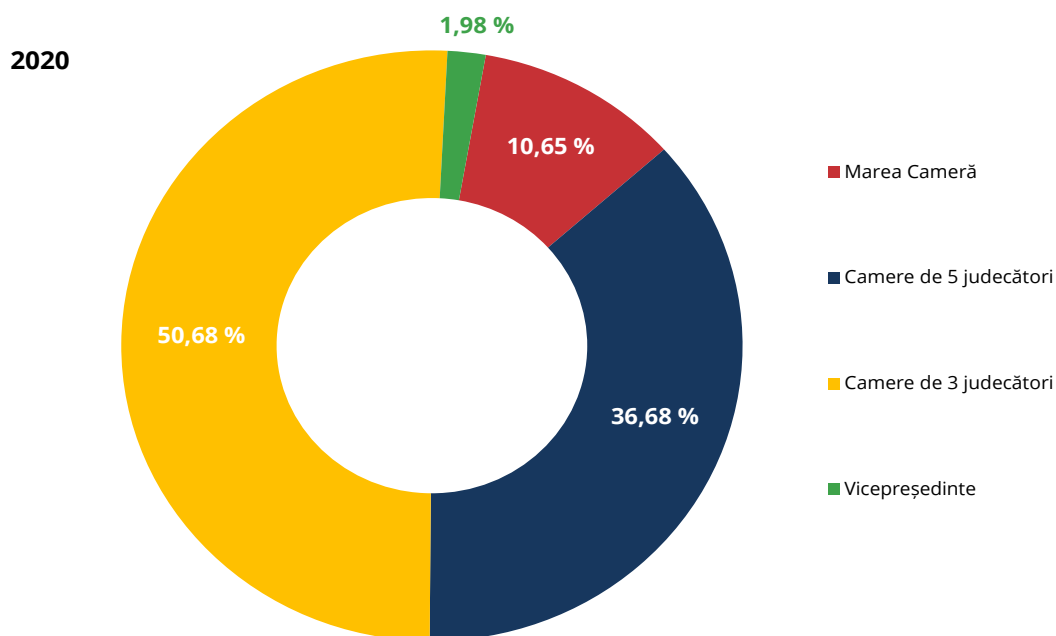
1| Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

2| Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

3| Ordonanțe date ca urmare a unei cereri întemeiate pe articolele 278 TFUE, 279 TFUE sau 280 TFUE sau pe dispozițiile corespunzătoare din TCEEA ori ca urmare a unui recurs formulat împotriva unei ordonanțe privind măsurile provizorii sau intervenția.

4| Ordonanțe prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal.

IX. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Completul de judecată (2016-2020)¹

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Plen				1		1	1		1	1		1			
Marea Cameră	54		54	46		46	76		76	77		77	70		70
Camere de 5 judecători	280	20	300	312	10	322	300	15	315	317	21	338	237	4	241
Camere de 3 judecători	120	162	282	151	105	256	153	93	246	163	176	339	191	142	333
Vicepreședinte		5	5		3	3		7	7		8	8		13	13
Total	454	187	641	510	118	628	530	115	645	558	205	763	498	159	657

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2| Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

**X. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional –
Domeniul acțiunii (2016-2020)¹**

	2016	2017	2018	2019	2020
Accesul la documente	4	9	2	5	8
Achiziții publice	31	15	22	20	19
Acțiunea externă a Uniunii Europene	5	1	3	4	3
Aderarea unor noi state	1		1		
Agricultură	13	22	15	23	15
Ajutoare de stat	26	33	29	20	28
Apropierea legislațiilor	16	29	28	44	28
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	3	2	3	1	1
Cetățenia Uniunii	8	5	10	7	8
Clauză compromisorie			3	2	4
Coeziunea economică, socială și teritorială	2		1		1
Concurență	30	53	12	20	17
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.)	2	7	2	6	5
Drept instituțional	20	27	28	28	26
Dreptul întreprinderilor	1	4	1	1	3
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul		2			
Energie		2	1	9	8
Fiscalitate	41	62	58	68	58
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	1	7	1	1	
Libera circulație a capitalurilor	7	1	13	8	5
Libera circulație a mărfurilor	5	2	6	2	8
Libera circulație a persoanelor	12	17	24	25	21
Libera prestare a serviciilor	14	13	21	23	13
Libertatea de stabilire	27	10	13	5	6
Mediu	53	27	33	50	32
Politica comercială	14	14	6	11	4
Politica comună în domeniul pescuitului	1	2	2	2	
Politica economică și monetară	10	2	3	7	3
Politica externă și de securitate comună	11	10	5	8	16
Politica industrială	10	8	2	7	6
Politica socială	23	26	42	36	25
Principiile dreptului Uniunii	13	14	10	17	18
Proprietate intelectuală și industrială	80	60	74	92	76
Protecția consumatorilor	33	20	19	38	36
Rețele transeuropene	1				
Sănătatea publică	4	5		6	3
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	5	6	10	12	6
Spațiul de libertate, securitate și justiție	52	61	74	85	69
Transporturi	20	17	38	25	22
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	27	19	12	12	16
Tratatul FUE	626	614	627	730	617
Protecția populației				1	
Tratatul EA				1	
Principiile dreptului Uniunii				1	1
Tratatul UE				1	1
Drept instituțional				2	
Privilegii și imunități	1		1		4
Procedură	14	13	10	11	13
Statutul funcționarilor		1	7	18	22
Diverse	15	14	18	31	39
TOTAL GENERAL	641	628	645	763	657

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

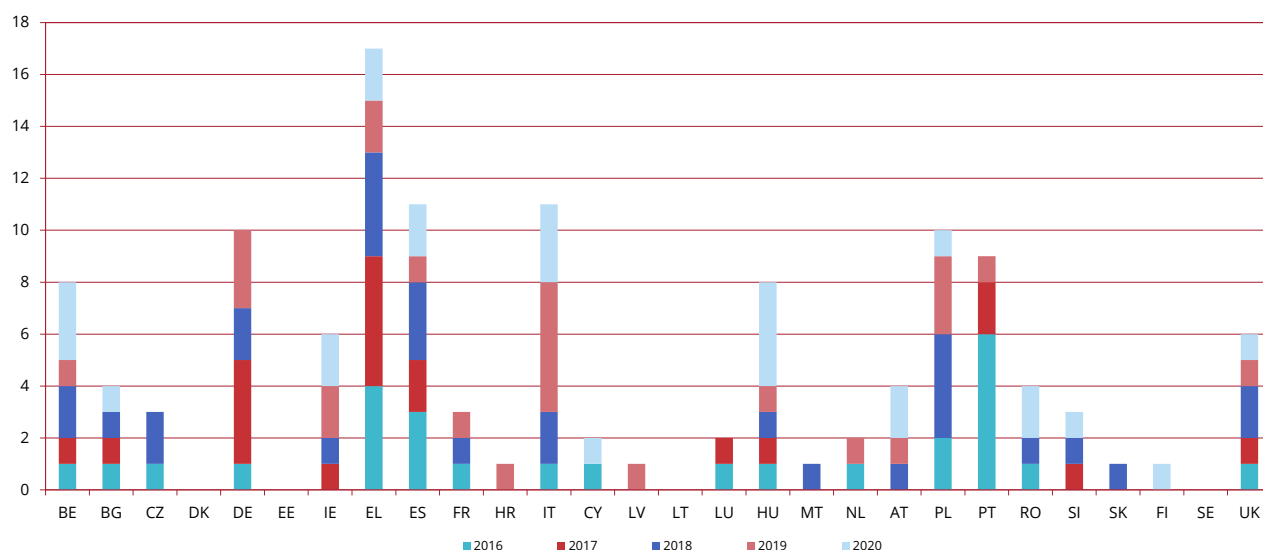
XI. Cauze soluționate prin hotărâre, avis sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2020)¹

	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Accesul la documente	7	1	8
Achiziții publice	12	7	19
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1	2	3
Agricultură	14	1	15
Ajutoare de stat	21	7	28
Apropierea legislațiilor	24	4	28
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1		1
Cetățenia Uniunii	3	5	8
Clauză compromisorie	4		4
Coeziunea economică și socială	1		1
Concurență	14	3	17
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.)	5		5
Drept instituțional	14	12	26
Dreptul întreprinderilor	3		3
Energie	8		8
Fiscalitate	50	8	58
Libera circulație a capitalurilor	4	1	5
Libera circulație a mărfurilor	7	1	8
Libera circulație a persoanelor	18	3	21
Libera prestare a serviciilor	11	2	13
Libertatea de stabilire	6		6
Mediu	28	4	32
Politica comercială	2	2	4
Politica economică și monetară	1	2	3
Politica externă și de securitate comună	16		16
Politica industrială	6		6
Politica socială	22	3	25
Principiile dreptului Uniunii	11	7	18
Proprietate intelectuală și industrială	35	41	76
Protecția consumatorilor	34	2	36
Sănătatea publică	1	2	3
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	6		6
Spațiul de libertate, securitate și justiție	63	6	69
Transporturi	14	8	22
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	14	2	16
Tratatul FUE	481	136	617
Principiile dreptului Uniunii		1	1
Tratatul UE		1	1
Privilegii și imunități	1	3	4
Procedură		13	13
Statutul funcționarilor	16	6	22
Diverse	17	22	39
TOTAL GENERAL	498	159	657

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2| Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

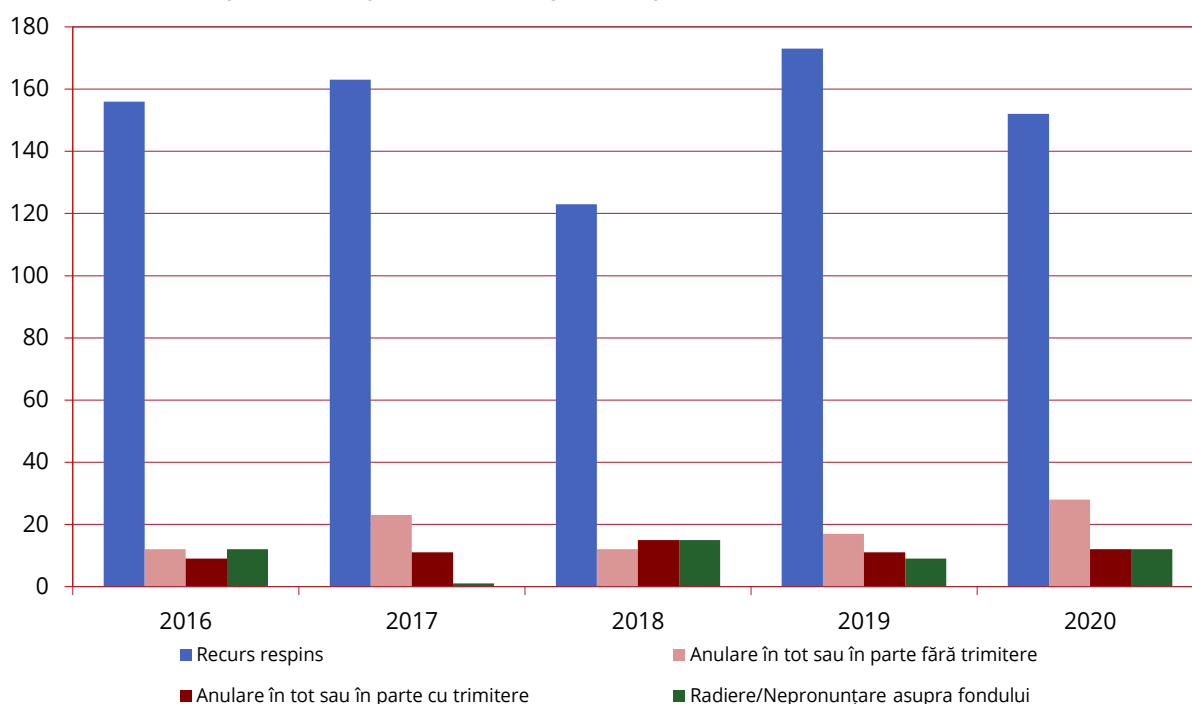
XII. Cauze soluționate – Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2016-2020)¹

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Constatarea neîndeplinirii obligațiilor	Respingere	Constatarea neîndeplinirii obligațiilor	Respingere	Constatarea neîndeplinirii obligațiilor	Respingere	Constatarea neîndeplinirii obligațiilor	Respingere	Constatarea neîndeplinirii obligațiilor	Respingere
Belgia	1		1		2		1		3	
Bulgaria	1		1		1				1	
Republica Cehă	1				2			1		
Danemarca						1				
Germania	1		4		2	1	3			1
Estonia										
Irlanda			1		1		2		2	
Grecia	4		5		4		2		2	
Spania	3		2		3		1	1	2	
Fransa	1				1		1			
Croația							1			1
Italia	1				2		5	1	3	
Cipru	1								1	
Letonia							1			
Lituania										
Luxemburg	1		1							
Ungaria	1		1		1		1		4	
Malta		1			1					
Țările de Jos	1	1					1			
Austria		1			1	1	1		2	
Polonia	2				4		3		1	
Portugalia	6		2				1			1
România	1				1				2	
Slovenia			1		1				1	
Slovacia					1					
Finlanda									1	
Suedia										
Regatul Unit	1	1	1		2		1		1	
Total	27	4	20		30	3	25	3	26	3

1| Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

XIII. Cauze soluționate – Recursuri: soluția (2016-2020)^{1 2}
(hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional)

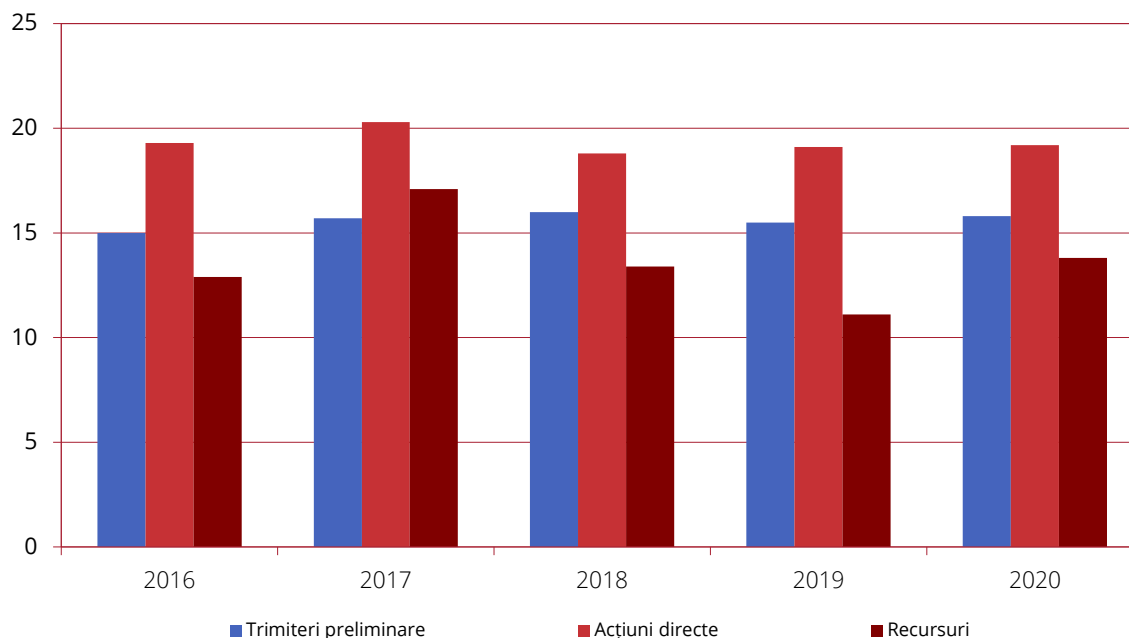

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Recurs respins	63	93	156	103	60	163	59	64	123	63	110	173	75	77	152
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	12		12	23		23	11		12	17		17	28		28
Anulare în tot sau în parte cu trimitere	9		9	11		11	14		15	9	2	11	12		12
Radiere/Nepronunțare asupra fondului		12	12		1	1		15	15		9	9		12	12
Total	84	105	189	137	61	198	84	81	165	89	121	210	115	89	204

1| Informații mai detaliate cu privire la recursurile formulate împotriva deciziilor Tribunalului sunt incluse în statisticile judiciare ale acestei instanțe.

2| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză). Acestea includ de asemenea recursurile menționate la articolul 58a din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și declarate inadmisibile sau neadmise în temeiul articolelor 170a sau 170b din Regulamentul de procedură. Pentru informații mai detaliate referitoare la mecanismul prevăzut la articolul 58a din statut, a se vedea tabelul XX din prezentul raport.

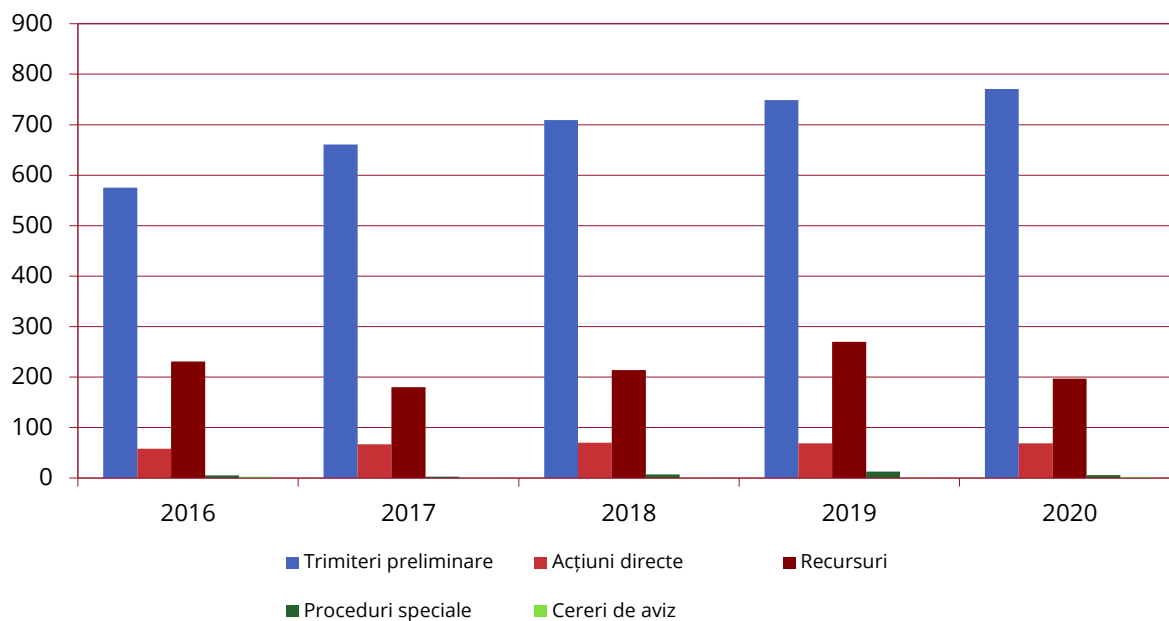
XIV. Cauze soluționate – Durata procedurilor, în luni (2016-2020)¹ (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional)

	2016	2017	2018	2019	2020
Trimiteri preliminare	15	15,7	16	15,5	15,8
Proceduri preliminare de urgență	2,7	2,9	3,1	3,7	3,9
Proceduri accelerate	4	8,1	2,2	9,9	
Acțiuni directe	19,3	20,3	18,8	19,1	19,2
Proceduri accelerate			9	10,3	
Recursuri	12,9	17,1	13,4	11,1	13,8
Proceduri accelerate	10,2				

1| Sunt excluse din calculul privind durata procedurilor cauzele ce presupun o hotărâre interlocutorie sau o activitate de cercetare judecătorească; avizele; procedurile speciale (respectiv: asistența judiciară, stabilirea cheltuielilor de judecată, îndreptarea, omisiunea de pronunțare, opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă, terța opoziție, interpretarea, revizuirea, examinarea propunerii Primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului, procedura de poprire și cauzele în materie de imunitate); cauzele care se finalizează prin ordonanță de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal; procedurile privind măsuri provizorii, precum și recursurile în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției.

XV. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2016-2020)¹

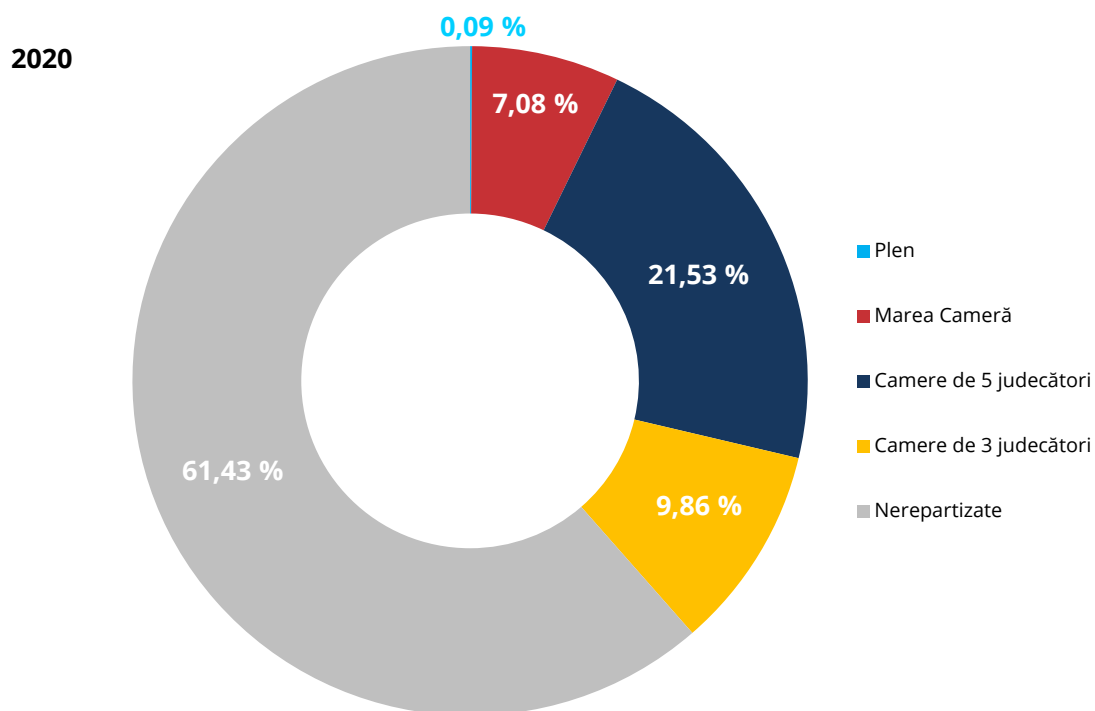

	2016	2017	2018	2019	2020
Trimiteri preliminare	575	661	709	749	771
Acțiuni directe	58	67	70	69	69
Recursuri	231	180	214	270	197
Proceduri speciale ²	5	3	7	13	6
Cereri de aviz	3	1	1	1	2
Total	872	912	1 001	1 102	1 045

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2| Sunt considerate „proceduri speciale” asistența judiciară, stabilirea cheltuielilor de judecată, îndreptarea hotărârii, omisiunea de pronunțare, opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă, terța opoziție, interpretarea hotărârii, revizuirea hotărârii, examinarea propunerii Primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului, procedura de poprire, cauzele în materie de imunitate.

XVI. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2016-2020)¹

	2016	2017	2018	2019	2020
Plen	1		1		1
Marea Cameră	40	76	68	65	74
Camere de 5 judecători	215	194	236	192	225
Camere de 3 judecători	75	76	77	130	103
Vicepreședinte	2	4	1	4	
Nerepartizate	539	562	618	711	642
Total	872	912	1 001	1 102	1 045

1| Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

XVII. Proceduri accelerate (2016-2020)

Cereri de procedură accelerată¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Trimiteri preliminare	20	30	33	50	40	173
Acțiuni directe		1	3	3		7
Recursuri	1		1	4	2	8
Proceduri speciale				1		1
Total	21	31	37	58	42	189

Cereri de procedură accelerată – soluția²

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Admitere	4	4	9	3	3	23
Respingere	12	30	17	56	34	149
Fără urmări ³	4	1	3	1	3	12
În așteptarea unei decizii	4		8	6	8	26
Total	24	35	37	66	48	210

- 1| Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de cereri introduse în cursul anului respectiv, independent de anul depunerii cauzei la care se raportează cererea.
- 2| Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de decizii cu privire la o cerere de aplicare a procedurii accelerate luate în cursul anului respectiv, independent de anul introducerii unei astfel de cereri.
- 3| Nu a fost necesar să se statueze formal asupra cererii ca urmare a radierii cauzei sau a închiderii acesteia prin hotărâre sau prin ordonanță.

XVIII. Proceduri preliminare de urgență (2016-2020)

Cereri de procedură preliminară de urgență¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Cooperarea judiciară în materie civilă		5	5		2	12
Cooperarea judiciară în materie penală	7	6	8	10	8	39
Cooperarea polițienească				4		4
Frontierele, azilul și imigrarea	5	4	5	5	6	25
Altele			1	1	1	3
Total	12	15	19	20	17	83

Cereri de procedură preliminară de urgență – soluția²

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Admitere	9	4	12	11	11	47
Respingere	4	11	7	7	8	37
În așteptarea unei decizii				2		2
Total	13	15	19	20	19	86

- 1| Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de cereri introduse în cursul anului respectiv, independent de anul depunerii cauzei la care se raportează cererea.
- 2| Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de decizii cu privire la o cerere de aplicare a procedurii de urgență luate în cursul anului respectiv, independent de anul introducerii unei astfel de cereri.

XIX. Proceduri de măsuri provizorii (2016-2020)

Cereri de măsuri provizorii¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Achiziții publice		1				1
Agricultură	1			1		2
Ajutoare de stat			2	1	1	4
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1					1
Concurență			1	3		4
Drept instituțional			2			2
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)				1		1
Mediu	1	1				2
Politica industrială		1				1
Principiile dreptului Uniunii			1		1	2
Transporturi					1	1
Total	3	3	6	6	3	21

Măsuri provizorii – soluția²

	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Admitere	2	1	5	1	1	10
Respingere	3		3	4	2	12
În așteptarea unei decizii		2		1	1	4
Total	5	3	8	6	4	26

- 1) Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de cereri introduse în cursul anului respectiv, independent de anul depunerii cauzei la care se raportează cererea.
- 2) Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de decizii cu privire la o cerere de măsuri provizorii luate în cursul anului respectiv, independent de anul introducerii unei astfel de cereri.

XX. Recursuri prevăzute la articolul 58a din statut (2019-2020)

Recursuri formulate împotriva unei decizii a Tribunalului având ca obiect decizia unei camere de recurs independente

	2019	2020	Total
Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală	36	40	76
Oficiul Comunitar pentru Soiuri de Plante	2		2
Total	38	40	78

Decizii privind admiterea recursului¹

	2019	2020	Total
Admitere			
Neadmitere	27	37	64
Inadmisibil	2	3	5
Fără urmări		1	1
Total	29	41	70

1| Cifrele menționate în acest tabel fac trimitere la numărul de decizii luate în cursul anului respectiv, independent de anul introducerii cererii de admitere a recursului.

**XXI. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) –
Cauze introduse și hotărâri sau avize**

Ani	Cauze introduse ¹							Hotărâri/Avize ²
	Trimiteri preliminare	Acțiuni directe	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de aviz	Total	Cereri de măsuri provizorii	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

- 1| Cifrele menționate în acest tabel se raportează la ansamblul cauzelor introduse la Curte, cu excluderea procedurilor speciale.
- 2| Cifrele menționate în această coloană fac trimitere la numărul total de hotărâri sau de avize emise de Curte, luând în considerare reunitățile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

Ani	Cauze introduse ¹							Hotărâri/Avize ²
	Trimiteri preliminare	Acțiuni directe	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de aviz	Total	Cereri de măsuri provizorii	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
2019	641	41	256	10	1	949	6	491
2020	556	37	125	6	1	725	3	451
Total	11 914	9 171	2 778	150	29	24 042	382	12 894

1| Cifrele menționate în acest tabel se raportează la ansamblul cauzelor introduse la Curte, cu excluderea procedurilor speciale.

2| Cifrele menționate în această coloană fac trimitere la numărul total de hotărâri sau de avize emise de Curte, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

XXII. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) -

Trimiteri preliminare introduse din fiecare stat membru și în fiecare an

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ¹	Total
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																	1		5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28					8		12							14									1		75
1977	16			1	30					14		7							9									5		84
1978	7			3	46					12		11							38									5		123
1979	13			1	33					18		19				1			11									8		106
1980	14			2	24					14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36					15		7							19									6		98
1984	13			2	38					34		10							22									9		129
1985	13				40					45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18			2	1	19		5				1			16									8		91
1987	15			5	32			2	17	36		5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47			1	2	28		10				1			18		1							14		139
1990	17			5	34			4	2	21		25				4			9		2							12		141
1991	19			2	54			2	3	29		36				2			17		3							14		186
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18		1							18		162

>>>

1| Cauza C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de Justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

Cauza C-196/09, *Miles și alții* (Camera de recurs a școlilor europene).

Cauza C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ¹	Total
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1	2			19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35	31	15	23	2	6	6	7	14		568
2019	38	24	5	1	114	3	10	5	64	32	10	70	1	12	7	6	20	1	28	37	39	14	49	5	10	7	11	18		641
2020	36	28	9	6	139	3	5	2	30	21	4	44		17	7	3	18		18	50	41	17	20	2	6	7	6	17		556
Total	955	189	83	202	2 780	33	130	192	621	1 073	28	1 627	9	94	75	105	225	4	1 094	643	238	220	231	29	66	135	158	672	3	11 914

1) Cauza C-265/00, **Campina Melkunie** (Cour de Justice Benelux/Benelux Gerichtshof).

Cauza C-196/09, **Miles și alții** (Camera de recurs a școlilor europene).

Cauza C-169/15, **Montis Design** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof).

XXIII. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) –

Trimiteri preliminare introduse din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță

			Total
Belgia	Cour constitutionnelle	44	
	Cour de cassation	100	
	Conseil d'État	101	
	Alte instanțe	710	955
Bulgaria	Върховен касационен съд	7	
	Върховен административен съд	28	
	Alte instanțe	154	189
Republica Cehă	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	11	
	Nejvyšší správní soud	36	
	Alte instanțe	36	83
Danemarca	Højesteret	37	
	Alte instanțe	165	202
Germania	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	267	
	Bundesverwaltungsgericht	155	
	Bundesfinanzhof	347	
	Bundesarbeitsgericht	50	
	Bundessozialgericht	77	
	Alte instanțe	1 882	2 780
Estonia	Riigikohus	15	
	Alte instanțe	18	33
Irlanda	Supreme Court	41	
	High Court	47	
	Alte instanțe	42	130
Grecia	Άρειος Πάγος	13	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	62	
	Alte instanțe	117	192
Spania	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	108	
	Alte instanțe	512	621
Franța	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	148	
	Conseil d'État	153	
	Alte instanțe	771	1 073
Croația	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	2	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Alte instanțe	25	28

>>>

Italia	Corte Costituzionale	5	
	Corte suprema di Cassazione	173	
	Consiglio di Stato	225	
	Alte instanțe	1 224	1 627
Cipru	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Alte instanțe	5	9
Letonia	Augstākā tiesa (Senāts)	24	
	Satversmes tiesa	6	
	Alte instanțe	67	94
Lituania	Konstitucinis Teismas	2	
	Aukščiausiasis Teismas	25	
	Vyriausiasis administracinis teismas	29	
	Alte instanțe	19	75
Luxemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	29	
	Cour administrative	33	
	Alte instanțe	42	105
Ungaria	Kúria	35	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	4	
	Alte instanțe	178	225
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l-Appel		
	Alte instanțe	4	4
Țările de Jos	Hoge Raad	304	
	Raad van State	132	
	Centrale Raad van Beroep	71	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	166	
	Tariefcommissie	35	
	Alte instanțe	386	1 094
Austria	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	151	
	Verwaltungsgerichtshof	116	
	Alte instanțe	371	643
Polonia	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	41	
	Naczelny Sąd Administracyjny	56	
	Alte instanțe	140	238
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	17	
	Supremo Tribunal Administrativo	72	
	Alte instanțe	131	220
România	Înalta Curte de Casație și Justiție	23	
	Curtea de Apel	112	
	Alte instanțe	96	231

>>>

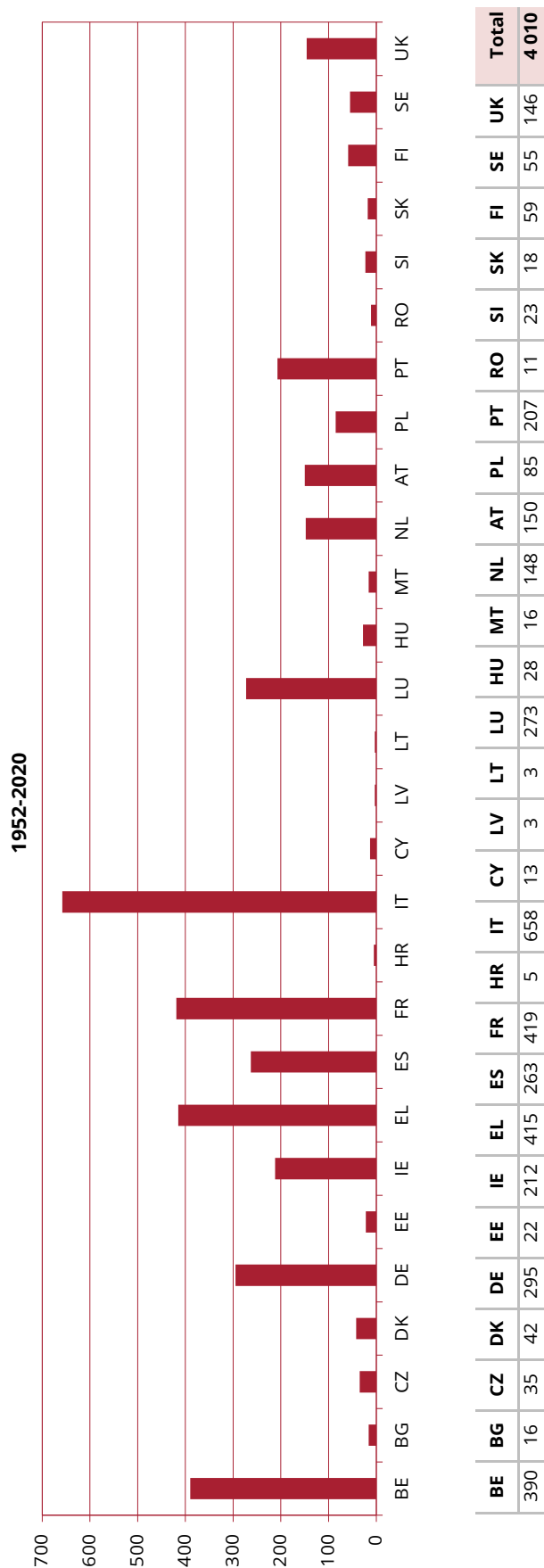
Slovenia	Ustavno sodišče	2	
	Vrhovno sodišče	19	
	Alte instanțe	8	29
Slovakia	Ústavný súd	1	
	Najvyšší súd	25	
	Alte instanțe	40	66
Finlanda	Korkein oikeus	27	
	Korkein hallinto-oikeus	67	
	Työtuomioistuin	5	
	Alte instanțe	36	135
Suedia	Högsta Domstolen	26	
	Högsta förvaltningsdomstolen	40	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Alte instanțe	83	158
Regatul Unit	House of Lords	40	
	Supreme Court	19	
	Court of Appeal	94	
	Alte instanțe	519	672
Altele	Cour de Justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Camera de recurs a școlilor europene ²	1	3
Total			11 914

1| Cauza C-265/00, *Campina Melkunie*.
Cauza C-169/15, *Montis Design*.

2| Cauza C-196/09, *Miles și alții*

XXIV. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2020) –

Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse împotriva statelor membre

XXV. Activitatea grefei Curții de Justiție (2016-2020)

Tip de intervenție	2016	2017	2018	2019	2020
Înscrișuri înregistrate în registrul grefei	93 215	99 266	108 247	113 563	107 697
Pagini depuse prin e-Curia ¹	–	–	153 977	217 687	166 614
Acte de procedură depuse prin e-Curia (procentaj)	75 %	73 %	75 %	80 %	79 %
Ședințe de audiere a pledoariilor convocate și organizate	270	263	295	270	157
Ședințe de audiere a concluziilor convocate și organizate	319	301	305	296	269
Hotărâri, avize și ordonanțe prin care se finalizează judecata notificate părților	645	654	684	785	726
Procese-verbale de ședință (pledoarii, concluzii și hotărâri)	1 001	1 033	1 062	1 058	877
Comunicări în JO privind cauzele introduse	660	679	695	818	601
Comunicări în JO privind cauzele soluționate	522	637	661	682	759

1| Date fiabile nedisponibile pentru anii 2016 și 2017

Compunerea Curții de Justiție

K. Lenaerts
Președinte

R. Silva de Lapuerta
Vicepreședintă

J.-C. Bonichot
Președintele
Camerei întâi

A. Arabadjev
Președintele
Camerei a doua

A. Prechal
Președinta Camerei
a treia

M. Vilaras
Președintele
Camerei a patra

E. Regan
Președintele
Camerei a cincea

M. Szpunar
Primul avocat
general

M. Ilešič
Președintele
Camerei a zecea

L. Bay Larsen
Președintele
Camerei a șasea

N. J. Cardoso da
Silva Piçarra
Președintele
Camerei a noua

A. Kumin
Președintele
Camerei a șaptea

N. Wahl
Președintele
Camerei a opta

J. Kokott
Avocată generală

E. Juhász
Judecător

T. von Danwitz
Judecător

C. Toader
Judecătore

M. Safjan
Judecător

D. Šváby
Judecător

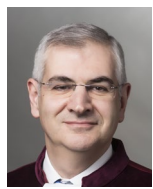
S. Rodin
Judecător

F. Biltgen
Judecător

K. Jürimäe
Judecătore

C. Lycourgos
Judecător

M. Campos
Sánchez- Bordona
Avocat general

H. Saugmandsgaard
Øe
Avocat general

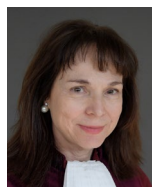
M. Bobek
Avocat general

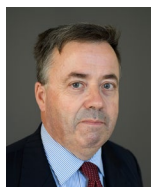
E. Tanchev
Avocat general

P. G. Xuereb
Judecător

L. S. Rossi
Judecătore

G. Hogan
Avocat general

G. Pitruzzella
Avocat general

I. Jarukaitis
Judecător

P. Pikamäe
Avocat general

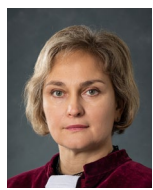
N. Jääskinen
Judecător

J. Richard
de la Tour
Avocat general

M. A. Rantos
Avocat general

I. Ziemele
Judecătore

J. Passer
Judecător

A. Calot Escobar
Grefier

I. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2020

12 februarie 2020

O ceremonie de plecare a avut loc la Curtea de Justiție la 12 februarie 2020, cu ocazia încetării funcției și a plecării domnului Christopher Vajda.

Ședința solemnă din 23 martie 2020

Prin decizia din 11 martie 2020, reprezentanții guvernelor statelor membre l-au numit în calitate de avocat general la Curtea de Justiție, pentru perioada cuprinsă între 23 martie 2020 și 6 octombrie 2024, pe domnul Jean Richard de la Tour, în locul domnului Yves Bot, decedat la 9 iunie 2019.

O ceremonie de depunere a jurământului cu ocazia intrării în funcție a domnului Jean Richard de la Tour a avut loc prin videoconferință la 23 martie 2020, ținând seama de împrejurările excepționale legate de criza sanitară.

Ședința din 10 septembrie 2020

Prin decizia din 2 septembrie 2020, reprezentanții guvernelor statelor membre l-au numit în calitate de avocat general la Curtea de Justiție, pentru perioada cuprinsă între 7 septembrie 2020 și 6 octombrie 2021, pe domnul Athanasios Rantos, în locul doamnei Eleanor Sharpston.

Domnul Athanasios Rantos a depus jurământul la 10 septembrie 2020 în ședința publică de pronunțare a unor hotărâri și de prezentare a unor concluzii ale Curții de Justiție.

Ședința solemnă din 6 octombrie 2020

Prin decizia din 2 septembrie 2020, reprezentanții guvernelor statelor membre i-au numit în calitate de judecători la Curtea de Justiție, pentru perioada cuprinsă între 7 septembrie 2020 și 6 octombrie 2024, pe doamna Ineta Ziemele, în locul domnului Egils Levits, și, pentru perioada cuprinsă între 6 octombrie 2020 și 6 octombrie 2024, pe domnul Jan Passer, în locul domnului Jiří Malenovský.

La 6 octombrie 2020, la sediul Curții de Justiție a avut loc o ședință solemnă cu ocazia, pe de o parte, a încetării funcției și a plecării domnului Malenovský și, pe de altă parte, a depunerii jurământului și a intrării în funcție a noilor membri ai instituției.

II. Ordinea protocolară la data de 31 decembrie 2020

Domnul K. LENAERTS, președinte
Doamna R. SILVA de LAPUERTA, vicepreședintă
Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei întâi
Domnul A. ARABADJIEV, președintele Camerei a doua
Doamna A. PRECHAL, președinta Camerei a treia
Domnul M. VILARAS, președintele Camerei a patra
Domnul E. REGAN, președintele Camerei a cincea
Domnul M. SZPUNAR, prim avocat general
Domnul M. ILEŠIČ, președintele Camerei a zecea
Domnul L. BAY LARSEN, președintele Camerei a șasea
Domnul N. PIÇARRA, președintele Camerei a noua
Domnul A. KUMIN, președintele Camerei a șaptea
Domnul N. WAHL, președintele Camerei a opta
Doamna J. KOKOTT, avocată generală
Domnul E. JUHÁSZ, judecător
Domnul T. von DANWITZ, judecător
Doamna C. TOADER, judecătoare
Domnul M. SAFJAN, judecător
Domnul D. ŠVÁBY, judecător
Domnul S. RODIN, judecător
Domnul F. BILTGEN, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecătoare
Domnul C. LYCOURGOS, judecător
Domnul M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, avocat general
Domnul H. Saugmandsgaard ØE, avocat general
Domnul M. BOBEK, avocat general
Domnul E. TANCHEV, avocat general
Domnul P. G. XUEREB, judecător
Doamna L. S. ROSSI, judecătoare
Domnul G. HOGAN, avocat general
Domnul G. PITRUZZELLA, avocat general
Domnul I. JARUKAITIS, judecător
Domnul P. PIKAMÄE, avocat general
Domnul N. JÄÄSKINEN, judecător
Domnul J. RICHARD DE LA TOUR, avocat general
Domnul M. RANTOS, avocat general
Doamna I. Ziemele, judecător
Domnul J. PASSER, judecător

Domnul A. CALOT ESCOBAR, grefier

Capitolul 2

Tribunalul

Activitatea Tribunalului în anul 2020

de domnul **Marc van der Woude**, președintele Tribunalului

Anul 2020 va rămâne gravat în memoriile noastre ca anul pandemiei de COVID-19. Această criză sanitară, care a lovit întreaga lume și nu a ocolit nici statul nostru gazdă, a afectat dur Tribunalul și persoanele care contribuie la îndeplinirea misiunii sale. Membrii Tribunalului, precum și funcționarii și agenții aflați zi de zi în serviciul acestuia au trebuit să facă față, la fel ca toți concetățenii noștri, unor provocări inedite în viețile lor personale și profesionale.

Începând cu 13 martie 2020, Tribunalul și-a revizuit profund și continuu modul de funcționare internă pentru a se adapta la evenimentele imprevizibile ale crizei. Grație în special devotamentului și competenței serviciilor instituției și ale grefei acesteia, Tribunalul s-a transformat în câteva săptămâni într-o platformă de lucru virtuală care a permis îndeplinirea eficientă a tuturor funcțiilor necesare pentru asigurarea continuității serviciului public al justiției. Încă din primele zile ale pandemiei, Tribunalul a plasat noile constrângeri ale justițiabilului în centrul politicii sale judiciare, pe de o parte, punând în aplicare o politică privind termenele adaptată contextului sanitar și, pe de altă parte, adoptând măsuri care să permită participarea la ședințele de audiere a pledoariilor de la distanță, prin intermediul unui sistem de videoconferință. Nouă luni mai târziu, pentru prima dată, mai multe zeci de ședințe au implicat participanți de la distanță.

Desigur, pentru o instanță internațională care reunește, în compunere completă, 54 de judecători proveniți din 27 de state membre și culturi juridice diferite, în care locul procesului și, prin urmare, al oralității dezbaterilor rămâne central, criza a avut efecte profunde. Astfel, fluiditatea dezbaterilor nu poate fi întotdeauna aceeași în lumea virtuală. În plus, un anumit număr de ședințe nu a putut avea loc așa cum s-a prevăzut, în pofida noilor capacități de organizare a videoconferințelor, și, prin urmare, au fost amânate, uneori în mai multe rânduri. Numărul de 748 de cauze soluționate reflectă această stare de fapt. Trebuie subliniat de asemenea că pandemia, intervenind la șase luni după reînnoirea trienală a Tribunalului din luna septembrie 2019 și după finalizarea ultimei etape a reformei prevăzute de Regulamentul (UE, Euratom) 2015/2422 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene¹, nu a permis încă Tribunalului să fructifice toate beneficiile acestei reforme și ale măsurilor structurale adoptate în toamna anului 2019, în special în ceea ce privește specializarea camerelor în domeniul contenciosului funcției publice și al proprietății intelectuale.

Cu toate acestea, anul 2020 constituie o sursă de satisfacții în numeroase domenii, printre care figurează în primul rând durata medie a procedurii, care continuă să scadă, atingând o durată-record de 15,4 luni pentru toate categoriile de cauze și de 18,1 luni pentru cauzele soluționate prin hotărâre. Obiectivul de reducere a duratei procedurii stabilit în considerentul (5) al Regulamentului 2015/2422 pare, așadar, în mare măsură atins. În plus, Tribunalul a decis să trimită un număr-record de 135 de cauze în fața completelor de judecată extinse, dovadă a unei intensificări continue a controlului jurisdicțional. Din punct de vedere uman, cei 14 noi judecători sosiți în luna septembrie 2019, precum și cabinetele acestora s-au integrat remarcabil de bine în pofida condițiilor sanitare pe care le cunoaștem. Trebuie să se menționeze de asemenea că instanța a finalizat reorganizarea cabinetelor Membrilor săi, efectivă la 1 ianuarie 2021, hotărând că fiecare judecător va dispune de doi referenți juridici și că fiecare dintre cele zece camere va dispune de trei referenți suplimentari în scopul de a optimiza alocarea resurselor sale.

1] JO 2015, L 341, p. 14.

În anul 2020, de la Tribunal au plecat trei dintre Membrii săi, și anume domnul judecător I. Forrester la 31 ianuarie, ca urmare a retragerii Regatului Unit din Uniunea Europeană, doamna judecătoare I. Labucka la 25 februarie și domnul judecător J. Passer, care s-a alăturat Curții de Justiție, la 6 octombrie 2020. În urma acestor plecări, numărul efectiv al judecătorilor de la Tribunal era la 31 decembrie 2020 de 49, în condițiile în care Tribunalul prevăzuse organizarea celor zece camere ale sale pe baza unei compuneri de 54 de judecători, din care 52 ar fi făcut parte din opt camere de cinci judecători și din două camere de șase judecători. În schimb, compunerea actuală înseamnă că, din cele zece camere, șapte sunt compuse din cinci judecători și trei din numai patru judecători. În această ultimă privință, trebuie observat că Tribunalul este puternic afectat de reînnoirea unei părți a Membrilor săi la fiecare trei ani, precum și de eventualele întârzieri în procedurile de numire la nivel național. Pe de altă parte, ca urmare a reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii prevăzute de Regulamentul 2015/2422, stabilitatea compunerii Tribunalului are o importanță sporită. În consecință, ar fi de dorit, în interesul Uniunii, dar și al statelor sale membre, ca Tribunalul să poată primi noi Membri în cel mai scurt timp.

Chiar dacă pandemia va continua, fără nicio îndoială, să afecteze activitatea judiciară, anul 2021 trebuie să fie cel în care Tribunalul va exploata pe deplin potențialul reformei prevăzute de Regulamentul 2015/2422. În această privință, raportul din 21 decembrie 2020 privind funcționarea Tribunalului, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din regulamentul menționat, constituie o foaie de parcurs ale cărei concluzii Tribunalul le împărtășește în esență și ale cărei perspective de evoluție și le însușește, astfel cum reiese din observațiile sale prezentate în anexă. De altfel, trebuie subliniat că anumite recomandări corespund numeroaselor măsuri adoptate recent sau fac deja obiectul unei reflecții pentru a consolida în termen scurt calitatea și celeritatea deciziilor. Aceste reflecții, esențiale pentru viitorul Tribunalului, vor fi duse la bun sfârșit fără a-l deturna de la misiunea sa specifică conferită de dreptul primar al Uniunii, și anume de a oferi justițiabililor, într-un termen rezonabil, o protecție jurisdicțională efectivă împotriva actelor instituțiilor. Astfel, Tribunalul participă pe deplin la respectarea principiilor statului de drept în Uniune.

Jurisprudența Tribunalului în anul 2020

Inovații jurisprudențiale

de domnul **Savvas Papasavvas**, vicepreședintele Tribunalului

Anul 2020 va rămâne un an special în numeroase privințe. Din punct de vedere general, acest an a fost marcat de apariția unei crize sanitare inedite, dar și de retragerea, devenită efectivă, a Regatului Unit din Uniunea Europeană. Anul trecut a fost, fără îndoială, special și din punctul de vedere al Tribunalului, care a trebuit să găsească diverse soluții pentru a menține, în pofida constrângerilor, bogăția dezbaterilor, desfășurarea ședințelor și calitatea hotărârilor sale, precum și termene rezonabile de soluționare. Deși numărul total de cauze soluționate a cunoscut o anumită scădere, s-a confirmat tendința camerelor Tribunalului de a utiliza posibilitatea oferită de articolul 50 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene de a statua în camere din cinci judecători asupra cauzelor care se pretează. În ceea ce privește problemele de fond abordate de Tribunal în anul care s-a scurs, se impune să subliniem că în anul 2020 au apărut mai multe inovații jurisprudențiale notabile.

Astfel, Tribunalul a trebuit să statueze pentru prima dată asupra consecințelor referendumului din 23 iunie 2016, în urma căruia cetățenii Regatului Unit s-au pronunțat în favoarea retragerii țării lor din Uniunea Europeană. În această privință, în Ordonanța **Schindler/Comisia** (T-627/19, [EU:T:2020:335](#)), dată la 14 iulie 2020, Tribunalul a statuat că Comisia Europeană nu dispunea de nicio competență pentru a adopta un act care să permită resortisanților britanici care au reședința în alte state membre decât Regatul Unit să păstreze cetățenia europeană după data retragerii țării lor din Uniune. Retragera menționată se află de asemenea la originea Hotărârii **Brown/Comisia** (T-18/19, [EU:T:2020:465](#)), pronunțată la 5 octombrie 2020, deși principiile pe care le prevede rămân aplicabile independent de cetățenia funcționarului în cauză. Cu această ocazie, Tribunalul, statuând în complet extins de cinci judecători, a precizat condițiile în care unui funcționar care dobândește în cursul carierei cetățenia țării de repartizare i se poate retrage, pentru acest motiv, beneficiul indemnizației de expatriere, în raport cu condițiile de acordare prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din anexa VII la Statutul funcționarilor Uniunii Europene.

În materia accesului la documente, Tribunalul a statuat pentru prima dată, în Hotărârea **Campbell/Comisia** (T-701/18, [EU:T:2020:224](#)), pronunțată la 28 mai 2020, că obligația Comisiei de a identifica documentele solicitate era o condiție prealabilă necesară pentru aplicarea unei prezumții generale de confidențialitate de către instituția în cauză. Prin această hotărâre, Tribunalul, statuând în cameră extinsă, a anulat decizia Comisiei prin care i s-a refuzat reclamantului accesul la documentele privind respectarea de către Irlanda a obligațiilor sale în temeiul a trei decizii-cadru ale Consiliului Uniunii Europene referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție. Astfel, Tribunalul a considerat că, prin faptul că nu a identificat documentele vizate de cererea de acces a reclamantului în decizia atacată menționată, Comisia a aplicat în mod eronat prezumția generală de confidențialitate aplicabilă documentelor aferente unei proceduri EU Pilot. El a concluzionat că, procedând în acest fel, Comisia a săvârșit o eroare de drept în aplicarea excepției referitoare la protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit, în sensul articolului 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul (CE) nr. 1049/2001¹.

¹ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

În materie de politică economică și monetară și în special de supraveghere prudentială a instituțiilor de credit, în Hotărârea **VQ/BCE** (T-203/18, [EU:T:2020:313](#)), pronunțată la 8 iulie 2020, Tribunalul a soluționat prima acțiune îndreptată împotriva unei decizii a Băncii Centrale Europene (BCE) prin care s-a impus o sancțiune unei instituții de credit în temeiul articolului 18 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1024/2013². Cu această ocazie, pe de o parte, Tribunalul a apreciat că în speță erau îndeplinite condițiile pentru ca BCE să adopte o decizie prin care a aplicat reclamantei o amendă în cuantum de 1 600 000 de euro pentru motivul că între 1 ianuarie 2014 și 7 noiembrie 2016 nu a respectat obligația de a obține aprobarea prealabilă a autorității competente înainte de răscumpărarea instrumentelor de fonduri proprii de nivel 1 de bază, prevăzută de Regulamentul (UE) nr. 575/2013³. Pe de altă parte, a statuat că BCE a considerat în mod întemeiat că reclamanta nu îndeplinea condițiile prevăzute de Regulamentul (UE) nr. 468/2014⁴ pentru ca publicarea să se facă sub formă anonimată și, în consecință, a publicat pe site-ul său internet, fără anonimizarea numelui reclamantei, amenda aplicată, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 1024/2013. În schimb, în Hotărârea **Crédit agricole/BCE** (T-576/18, ECLI:[EU:T:2020:304](#)), pronunțată în aceeași zi, Tribunalul a admis acțiunea introdusă de Crédit agricole SA, o instituție de credit sub supraveghere prudentială, însă doar în măsura în care BCE i-a aplicat o amendă în cuantum de 4 300 000 de euro. În acest sens, Tribunalul a considerat că elementele reținute pentru stabilirea cuantumului amenzii lipseau din decizia inițială de aplicare a acestei amenzi și că, prin urmare, decizia menționată era afectată de o insuficiență a motivării care, în temeiul unei jurisprudențe constante, nu putea fi remediată prin comunicarea ulterioară a elementelor lipsă.

Pe de altă parte, în domeniul funcției publice, în Hotărârea **Aquino și alții/Parlamentul** (T-402/18, [EU:T:2020:13](#)), pronunțată la 29 ianuarie 2020, Tribunalul a statuat cu privire la legalitatea deciziei din 2 iulie 2018 prin care directorul general pentru personal al Parlamentului European a obligat, la 3 iulie 2018, interpreți și interpreți de conferință, printre care figurau unii dintre reclamanți, să presteze servicii în timp ce erau în grevă. Întemeindu-se pe Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și în special pe articolul 52 din aceasta, Tribunalul a considerat că măsurile de obligare la prestarea de servicii în cauză reprezentau o restrângere a dreptului la grevă care nu era prevăzută de lege. În consecință, a anulat decizia atacată.

În Hotărârea **International Skating Union/Comisia** (T-93/18, [EU:T:2020:610](#)), pronunțată la 16 decembrie 2020, Tribunalul a examinat pentru prima dată o decizie a Comisiei prin care s-a constatat că o reglementare adoptată de o federație sportivă restrânge concurența. În plus, în hotărâre se abordează în mod inedit problema dacă faptul de a acorda Curții de arbitraj sportiv o competență exclusivă de a controla legalitatea deciziilor adoptate de o federație sportivă (fără posibilitatea unei căi de atac ulterioare complete în fața unei instanțe a unui stat membru) și faptul că recurgerea la un astfel de arbitraj este obligatorie constituie împrejurări susceptibile să consolideze o restrângere a concurenței.

2] Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudentială a instituțiilor de credit (JO 2013, L 287, p. 63).

3] Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudenciale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 (JO 2013, L 176, p. 1).

4] Regulamentul (UE) nr. 468/2014 al Băncii Centrale Europene din 16 aprilie 2014 de instituire a cadrului de cooperare la nivelul Mecanismului unic de supraveghere între Banca Centrală Europeană și autoritățile naționale competente și cu autoritățile naționale desemnate (Regulamentul-cadru privind MUS) (BCE/2014/17) (JO 2014, L 141, p. 1).

În sfârșit, în Hotărârea **Portugalia/Comisia** (T-292/18, [EU:T:2020:18](#)), pronunțată la 30 ianuarie 2020, Tribunalul a analizat pentru prima dată noțiunea de instanță națională în sensul articolelor 32 și 33 din Regulamentul (CE) nr. 1290/2005⁵ și al articolului 54 din Regulamentul (UE) nr. 1306/2013⁶. Pentru a respinge acțiunea cu care a fost sesizat, Tribunalul a considerat că serviciul competent al administrației fiscale portugheze în cauză nu putea fi calificat drept „instanță națională”, dat fiind că nu exercita o funcție jurisdicțională, ci numai funcții de natură administrativă, nu avea misiunea de a soluționa un litigiu și nici de a controla legalitatea certificatului de creanță emis de agenția de plăți portugheză și, în plus, nu îndeplinea nici cerința de independență.

În definitiv, jurisprudența Tribunalului din anul 2020, deopotrivă bogată și variată, reflectă acest an excepțional, marcat în special de o criză sanitară care a ridicat deja și va ridica încă, fără îndoială, numeroase probleme juridice cu privire la care Tribunalul va trebui să se pronunțe în cursul anilor următori.

⁵ Regulamentul (CE) nr. 1290/2005 al Consiliului din 21 iunie 2005 privind finanțarea politicii agricole comune (JO 2005, L 209, p. 1, Ediție specială, 14/vol. 1, p. 193).

⁶ Regulamentul (UE) nr. 1306/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole comune (JO 2013, L 347, p. 549, rectificare în JO 2016, L 130, p. 13).

I. Procedură jurisdicțională

1. Calitatea procesuală

Prin Ordonanțele **Nord Stream 2/Parlamentul și Consiliul** (T-526/19, în prezent în recurs¹, [EU:T:2020:210](#)) și **Nord Stream/Parlamentul și Consiliul** (T-530/19, [EU:T:2020:213](#)), date la 20 mai 2020, Tribunalul a respins ca inadmisibile acțiunile introduse de Nord Stream 2 AG și, respectiv, Nord Stream AG, prin care se solicita anularea Directivei 2019/692^{2 3}.

Nord Stream AG este o societate de drept elvețian deținută în proporție de 51 % de societatea rusă PJSC Gazprom, care deține și exploatează conducta de gaze „Nord Stream” (denumită în mod obișnuit „Nord Stream 1”), ce asigură transportul gazelor între Vyborg (Rusia) și Lubmin (Germania), în apropiere de Greifswald (Germania). Construirea acestei conducte de gaze a fost finalizată în anul 2012, iar exploatarea sa este prevăzută pentru o durată de 50 de ani.

Nord Stream 2 AG este o societate de drept elvețian deținută în totalitate de societatea publică pe acțiuni rusă Gazprom. Aceasta este responsabilă de planificarea, de construirea și de exploatarea conductei de gaze „Nord Stream 2”, care este paralelă cu conducta de gaze „Nord Stream 1”.

La 17 aprilie 2019, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au adoptat Directiva 2019/692 de modificare a Directivei 2009/73, privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale⁴. Această directivă a intrat în vigoare la 23 mai 2019 și impunea statelor membre care îndeplineau criteriile prevăzute la articolul 2 din aceasta, printre care în special Republica Federală Germania, să adopte măsurile naționale necesare transpunerii sale cel târziu la 24 februarie 2020.

Începând de la intrarea în vigoare a directivei de modificare, pentru cei ce exploatează conducte de gaze, precum Nord Stream AG și Nord Stream 2 AG, o parte dintre liniile lor de transport al gazelor, în speță partea situată între un stat membru și un stat terț până la teritoriul statelor membre sau cea situată în marea teritorială a statului membru, este potențial supusă Directivei 2009/73 și dispozițiilor naționale de transpunere. Aceasta implică pentru cei care exploatează conductele de gaze printre altele obligația de a separa sistemele de transport și operatorii de transport și de sistem, precum și de a institui un sistem de acces nediscriminatoriu al terților la sistemele de transport și de distribuție a gazelor, pe baza unor tarife publicate.

Prin intermediul ordonanțelor, Tribunalul a admis excepțiile de inadmisibilitate ridicate de Parlament și de Consiliu, în temeiul articolului 130 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al acestuia și, prin urmare, a respins acțiunile ca inadmisibile, lăsând astfel fără obiect cererile de intervenție prezentate de Estonia, de Letonia, de Lituania, de Polonia și de Comisia Europeană.

1] Cauza C-348/20 P, **Nord Stream 2/Parlamentul și Consiliul**.

2] Directiva (UE) 2019/692 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 de modificare a Directivei 2009/73/CE privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale (JO 2019, L 117, p. 1) (denumită în continuare „directiva de modificare”).

3] În cauza T-526/19, acțiunea formulată de Nord Stream 2 AG viza anularea directivei de modificare în totalitate, în timp ce în cauza T-530/19, acțiunea formulată de Nord Stream AG viza anularea unei dispoziții din această directivă care impunea autorităților de reglementare naționale să statueze cu privire la anumite cereri de derogare până cel târziu la 24 mai 2020.

4] Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE (JO 2009, L 211, p. 94).

Tribunalul a statuat, în primul rând, că directiva de modificare nu le privește în mod direct pe Nord Stream 2 AG și pe Nord Stream AG.

Tribunalul a precizat în această privință că numai prin intermediul măsurilor naționale de transpunere a directivei respective, pe care statele membre trebuiau să le adopte cel târziu la 24 februarie 2020, operatorii, precum cei aflați la originea acțiunilor în discuție, vor fi sau sunt supuși obligațiilor prevăzute de Directiva 2009/73, în condițiile reținute de statele membre. Or, în speță, pe de o parte, în ceea ce privește Republica Federală Germania, pe teritoriul căreia se situează tronsoanele în discuție ale conductelor de gaze Nord Stream și Nord Stream 2, asemenea măsuri naționale de transpunere lipseau la data introducerii acțiunilor. Pe de altă parte, statele membre dispuneau de o putere de apreciere cu privire la punerea în aplicare a dispozițiilor directivei de modificare.

Astfel, directiva de modificare permite autorităților de reglementare naționale să acorde derogări de la anumite dispoziții ale Directivei 2009/73 cu modificările ulterioare, pe de o parte, noilor infrastructuri de gaze naturale de mari dimensiuni și, pe de altă parte, liniilor de transport al gazelor între statele membre și țările terțe finalizate înainte de 23 mai 2019. Or, Tribunalul a observat că revine statelor membre sarcina de a adopta măsurile naționale care permit operatorilor în cauză să solicite să beneficieze de aceste derogări, stabilind exact condițiile de obținere a derogărilor respective în raport cu criteriile generale prevăzute la articolul 49a din Directiva 2009/73 cu modificările ulterioare și reglementând procedura care permite autorităților lor de reglementare naționale să se pronunțe cu privire la asemenea cereri în termenele prevăzute de directiva atacată, respectiv până la 24 mai 2020. În plus, în scopul punerii în aplicare a acestor condiții, autoritățile naționale de reglementare dispun de o largă putere de apreciere în ceea ce privește acordarea unor astfel de derogări și eventualele cerințe speciale care le pot condiționa.

Tribunalul a mai precizat că, deși de acum încolo activitățile reclamantelor sunt reglementate parțial de dreptul Uniunii, în speță de Directiva 2009/73 cu modificările ulterioare, această împrejurare nu este, în orice caz, decât consecința alegerii lor de a-și dezvolta și de a-și menține activitatea pe teritoriul Uniunii, în speță în marea teritorială a unuia dintre statele membre ale Uniunii. Totuși, directiva de modificare, ca atare și de la intrarea sa în vigoare, nu a produs efecte imediate și concrete asupra situației juridice a operatorilor precum reclamantele și, cu atât mai puțin, nu înainte de expirarea termenului său de transpunere.

În cauza T-530/19, Tribunalul a statuat, în al doilea rând, că directiva de modificare nu o privește pe Nord Stream AG nici individual.

În această privință, Tribunalul a subliniat printre altele că Nord Stream AG nu dispunea de dreptul de a exploata și/sau de a continua să exploateze rețeaua de două conducte „Nord Stream” fiind în același timp liberă de orice constrângere normativă a Uniunii, cel puțin în ceea ce privește partea din această linie de transport al gazului aflată pe teritoriul Uniunii, în speță în marea interioară a unui stat membru.

Tribunalul a dedus de aici că împrejurarea, evidențiată de Nord Stream AG, potrivit căreia, la adoptarea directivei de modificare, această societate făcea parte dintr-un cerc restrâns, identificat sau identificabil, de operatori vizați de extinderea domeniului de aplicare teritorial și/sau material al Directivei 2009/73 nu permite să se considere că directiva de modificare o privește individual, din moment ce este cert că aplicarea sa se realizează în temeiul unor criterii obiective, definite de legiuitorul Uniunii, în special al celui care a finalizat liniile de transport al gazelor candidate la anumite derogări au fost finalizate și se aflau în serviciu la 23 mai 2019, data intrării sale în vigoare.

În cauza T-526/19, Tribunalul a mai precizat, ca răspuns la argumentația întemeiată pe încălcarea dreptului la o cale de atac jurisdicțională efectivă, că operatorul în discuție are posibilitatea de a solicita autorității de reglementare competente, în speță autorității germane, o derogare și, dacă este cazul, de a contesta decizia acestei autorități în fața unei instanțe germane, invocând nevaliditatea directivei atacate și determinând această instanță să solicite Curții, pe calea întrebărilor preliminare, să se pronunțe cu privire la acest aspect.

În aceeași cauză, Tribunalul a admis de asemenea excepția ridicată de Consiliu în temeiul articolului 130 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, precum și o cerere adițională a acestei instituții, care urmăreau retragerea din dosar a unor documente care fuseseră prezentate de Nord Stream 2 AG în cadrul acțiunii sale fără autorizarea instituției respective, în calitate de autor sau de destinatar. Era vorba despre un aviz dat de serviciul juridic al Consiliului, de recomandări adresate de Comisie Consiliului în vederea adoptării unei decizii privind negocierile internaționale cu o țară terță, precum și, în ceea ce privește al doilea incident de procedură, despre comentarii ale Republicii Federale Germania transmise reprezentanților permanenți ai Consiliului în cadrul procedurii legislative de adoptare a directivei de modificare.

Statuând asupra acestor incidente de procedură, Tribunalul a admis în speță cererile Consiliului, inspirându-se din dispozițiile Regulamentului nr. 1049/2001⁵, din moment ce inaplicabilitatea lor nu exclude posibilitatea de a li se recunoaște o anumită valoare indicativă, în conformitate cu jurisprudența recentă a Curții⁶.

Tribunalul a constatat astfel, printre altele, în ceea ce privește documentele la care Consiliul a refuzat accesul solicitat de un angajat al Nord Stream 2, că în mod întemeiat Consiliul, pe de o parte, s-a prevalat de protecția consultanței juridice și, pe de altă parte, a apreciat că divulgarea recomandărilor sus-menționate ar aduce atingere în mod concret și efectiv interesului public în ceea ce privește relațiile internaționale ale Uniunii.

În ceea ce privește comentariile Republicii Federale Germania emise în cadrul procedurii legislative, Tribunalul a subliniat că, deși reclamanta a sugerat că a primit aceste documente de la un reprezentant permanent al unui stat membru în cadrul Consiliului, aceasta nu a precizat însă despre ce reprezentant permanent era vorba și nici nu s-a prevalat de acordul reprezentantului permanent al Republicii Federale Germania, în calitate de autor al documentelor respective. În sfârșit, nu a rezultat nici că, în sensul Regulamentului nr. 1049/2001, statul membru menționat și-a dat în mod tacit sau explicit acordul ca acele comentarii să fie transmise reclamantei, Nord Stream 2, fie înainte, fie după respingerea parțială de către Consiliu a cererilor formulate de angajatul reclamantei.

Prin Ordonanța din 10 septembrie 2020, **Cambodgia și CRF/Comisia** (T-246/19, [EU:T:2020:415](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat într-o cauză privind regulamentul de aplicare a unui sistem de preferințe tarifare⁷, în cadrul căruia Uniunea Europeană acordă țărilor în curs de dezvoltare un acces preferențial la piața sa sub forma reducerii taxelor prevăzute de Tariful vamal comun aplicabile în mod normal, care este alcătuit dintr-un regim general și două regimuri speciale. Regimul așa-numit „Totul în afară de arme” (denumit în continuare „regimul TAA”) este un regim special în favoarea țărilor celor mai puțin dezvoltate.

În temeiul regimului TAA, importurile de orez Indica originar din Cambodgia și Myanmar/Birmania (denumit în continuare „produsul în cauză”) în Uniune beneficiau de o suspendare totală a taxelor prevăzute de Tariful vamal comun. În urma unei cereri din partea anumitor state membre, care au solicitat adoptarea de măsuri de salvagardare cu privire la produsul în cauză, Comisia a deschis o anchetă de salvagardare și a concluzionat că produsul menționat era importat în cantități și la prețuri care generau dificultăți grave pentru industria

5] Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

6] Hotărârea Curții din 31 ianuarie 2020, **Slovenia/Croatia** (C-457/18, [EU:C:2020:65](#)).

7] Regulamentul (UE) nr. 978/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 de aplicare a unui sistem generalizat de preferințe tarifare și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 732/2008 al Consiliului (JO 2012, L 303, p. 1).

din Uniune. Aceasta a decis, prin adoptarea Regulamentului de punere în aplicare 2019/67⁸ (denumit în continuare „regulamentul atacat”), să reintroducă temporar taxele prevăzute de Tariful vamal comun la importurile produsului în cauză și a instituit o reducere progresivă a nivelului taxelor aplicabile pe o perioadă de trei ani.

Întrucât Regatul Cambodgia și Cambodia Rice Federation (CRF), o asociație care apără interesele industriei orezului din Cambodgia, au sesizat Tribunalul cu o acțiune în anularea regulamentului atacat, Comisia a ridicat o excepție de inadmisibilitate. În susținerea acestei excepții, Comisia a arătat cu titlu principal că Regatul Cambodgia și CRF nu îndeplinesc condițiile pentru a beneficia de calitate procesuală activă în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Cu titlu subsidiar, Comisia a susținut că Regatul Cambodgia și CRF nu au niciun interes personal de a exercita acțiunea împotriva regulamentului atacat.

Tribunalul a respins însă această excepție de inadmisibilitate.

În ceea ce privește calitatea procesuală activă, Tribunalul a amintit că, în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, orice persoană fizică sau juridică are calitate pentru a formula o acțiune în anulare împotriva unui act al cărui destinatar nu este această persoană atunci când actul respectiv o privește direct și individual sau, în ipoteza specifică a unui act normativ care nu presupune măsuri de executare, dacă acesta o privește direct. În speță, fără a se pronunța cu privire la problema dacă regulamentul atacat constituie un act normativ care nu presupune măsuri de executare, Tribunalul a examinat dacă Regatul Cambodgia și CRF pot fi calificate drept persoane fizice sau juridice vizate în mod direct și individual de regulamentul atacat, ai cărui destinatari nu sunt.

În această privință, Tribunalul a confirmat, în primul rând, că expresia „orice persoană fizică sau juridică” ce figurează la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE trebuie înțeleasă în sensul că acoperă și statele care nu sunt membre ale Uniunii, precum Regatul Cambodgia. O asemenea interpretare teleologică este conformă cu principiul protecției jurisdicționale efective și cu obiectivul dispoziției menționate, care constă în acordarea unei protecții jurisdicționale adecvate tuturor persoanelor fizice sau juridice care sunt vizate în mod direct și individual de actele instituțiilor Uniunii. În plus, deși statele terțe nu pot revendica statutul procesual conferit statelor membre de sistemul Uniunii, ele beneficiază totuși cel puțin de aceleași posibilități de a sta în judecată pe care acesta din urmă le recunoaște persoanelor juridice. Pe de altă parte, nici articolul 263 al patrulea paragraf TFUE și nicio altă dispoziție a dreptului primar nu exclud statele terțe de la dreptul de a introduce o acțiune în anulare.

În al doilea rând, Tribunalul a afirmat că Regatul Cambodgia și CRF, în măsura în care aceasta acționează în numele unuia dintre membrii săi exportatori identificați de Comisie în regulamentul atacat și al membrilor săi exportatori identificați și vizați de procedura care a condus la adoptarea regulamentului menționat, sunt vizate în mod direct și individual de acest regulament, în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE.

Conform unei jurisprudențe constante, afectarea directă impune ca măsura contestată, pe de o parte, să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a persoanei fizice sau juridice și, pe de altă parte, să nu lase nicio putere de apreciere destinatarilor însărcinați cu punerea sa în aplicare. Or, punând capăt temporar accesului preferențial la piața Uniunii de care beneficiau, pe de o parte, Regatul Cambodgia în calitate de țară care beneficiază de o suspendare totală a taxelor prevăzute de Tariful vamal comun, și, pe de altă parte, membrii exportatori ai CRF care beneficiau de un asemenea acces preferențial printr-un regim special de preferințe tarifare, regulamentul atacat schimbă condițiile atât legale, cât și economice în care are loc comercializarea orezului Indica originar din Cambodgia pe piața Uniunii. Regulamentul atacat afectează,

⁸ Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2019/67 din 16 ianuarie 2019 de impunere a unor măsuri de salvagardare cu privire la importurile de orez Indica originar din Cambodgia și Myanmar/Birmania (JO 2019, L 15, p. 5).

așadar, în mod direct și substanțial poziția juridică a Regatului Cambodgia, precum și pe cea a membrilor CRF identificați sau vizați. Pe de altă parte, deși este adevărat că regulamentul atacat prevede măsuri care se aplică în primul rând importatorilor stabiliți în Uniune, aceste măsuri au efectul de a limita accesul statului cambodgian și al membrilor exportatori ai CRF la piața Uniunii, fără ca statele membre să dispună de vreo putere de apreciere autonomă în această privință.

Afectarea individuală, la rândul său, decurge, potrivit jurisprudenței, din faptul că o persoană fizică sau juridică este afectată în situația sa juridică printr-un act în cauză, în considerarea anumitor calități care îi sunt specifice sau a unei situații de fapt care o caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, o individualizează într-un mod analog cu cel în care ar fi individualizat destinatarul unei asemenea decizii. În această privință, Tribunalul a subliniat că caracterul normativ al unui act atacat nu exclude posibilitatea ca acesta să privească în mod direct și individual anumite persoane juridice sau fizice interesate. Prin urmare, faptul că regulamentul atacat urmărește să reintroducă taxele prevăzute de Tariful vamal comun în privința tuturor importurilor produsului în cauză în Uniune nu determină *de facto* imposibilitatea ca Regatul Cambodgia, precum și membrii CRF identificați sau vizați să fie vizați în mod individual de acest regulament.

În speță, afectarea individuală a Regatului Cambodgia rezultă din faptul că, în calitate de țară beneficiară a regimului TAA, identificată în regulamentul atacat, care a participat activ la procedura care a condus la adoptarea regulamentului menționat și în privința căreia au fost luate în considerare consecințele măsurilor de salvagardare pentru a stabili taxele prevăzute de Tariful vamal comun, acesta face parte dintr-o categorie închisă de operatori și se află într-o situație specifică în raport cu cea a oricărei alte persoane. Situația este aceeași în cazul membrilor CRF, exportatori de orez Indica originar din Cambodgia către Uniune, care au fost identificați nominal în regulamentul atacat și care au participat la procedura care a condus la adoptarea regulamentului menționat, ale căror date referitoare la activitatea lor comercială au fost utilizate pentru a le aplica măsurile de salvagardare și în privința cărora au fost luate în considerare consecințele măsurilor respective pentru a stabili taxele prevăzute de Tariful vamal comun, independent de faptul că măsurile de salvagardare sunt instituite prin referire la Regatul Cambodgia, iar nu prin referire la exportatorii menționați.

În ceea ce privește interesul lor de a exercita acțiunea, Tribunalul a concluzionat că Regatul Cambodgia, precum și CRF au un interes să solicite anularea regulamentului atacat. Astfel, anularea taxelor prevăzute de Tariful vamal comun reintroduse prin regulamentul menționat, care se aplică importurilor în Uniune de orez Indica originar din Cambodgia, este susceptibilă să aducă un beneficiu personal atât Regatului Cambodgia, cât și membrilor CRF identificați sau vizați de procedura care a condus la adoptarea regulamentului menționat.

2. Încălcarea normelor fundamentale de procedură

Prin Hotărârea din 23 septembrie 2020, **Landesbank Baden-Württemberg/SRB** (T-411/17, în prezent în recurs⁹, [EU:T:2020:435](#)), pronunțată în cameră extinsă, Tribunalul a anulat decizia Comitetului unic de rezoluție (SRB)¹⁰ de stabilire a cuantumului contribuțiilor *ex ante* pentru anul 2017 la Fondul unic de rezoluție (FUR) în măsura în care această decizie o privește pe reclamantă, Landesbank Baden-Württemberg, o instituție de credit germană.

Această cauză se înscrie în cadrul celui de al doilea pilon al uniunii bancare, referitor la mecanismul unic de rezoluție instituit prin Regulamentul nr. 806/2014¹¹. Mai specific, ea privește FUR instituit prin regulamentul menționat¹². FUR este finanțat din contribuțiile instituțiilor percepute la nivel național în special sub forma unor contribuții *ex ante*¹³. Prin decizia din 11 aprilie 2017, SRB, în temeiul Regulamentului nr. 806/2014, a adoptat decizia atacată, prin care a stabilit, pentru anul 2017, cuantumul contribuțiilor *ex ante* ale instituțiilor, inclusiv ale reclamantei, care trebuiau transferate către FUR. Prin avizul de percepere din 21 aprilie 2017, autoritatea germană de rezoluție a informat-o pe reclamantă cu privire la această decizie și i-a indicat suma de plată. Contestând decizia menționată în mai multe privințe, reclamanta a introdus această acțiune la Tribunal.

Mai întâi, în ceea ce privește calitatea procesuală activă, Tribunalul a constatat că, deși destinatarii deciziilor SRB privind calculul contribuțiilor *ex ante* la FUR sunt, conform reglementării aplicabile, autoritățile naționale de rezoluție, instituțiile debitoare ale acestor contribuții sunt, fără nicio îndoială, vizate în mod direct și individual de aceste decizii. Rezultă că reclamanta are calitate procesuală activă pentru introducerea unei acțiuni în anularea deciziei SRB.

În continuare, după ce a amintit că instanța Uniunii este obligată să invoce din oficiu motivul de ordine publică întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură și că o astfel de încălcare include, printre altele, lipsa autentificării actului atacat și lipsa ori insuficiența motivării, Tribunalul a examinat încălcarea cerinței autentificării deciziei atacate.

În această privință, Tribunalul a constatat că această cerință nu este îndeplinită în speță întrucât SRB nu a prezentat nicio dovadă a autentificării anexei la decizia atacată care cuprinde cuantumul contribuțiilor *ex ante* și constituie, așadar, un element esențial al acestei decizii. Mai precis, Tribunalul a subliniat în special că, întrucât anexa menționată era un document electronic, nu putea să poarte decât o semnătură electronică. Cu toate acestea, SRB nu a prezentat nicio versiune a anexei care să conțină o astfel de semnătură, în condițiile în care anexa nu este nicidecum legată în mod indisociabil de textul deciziei atacate, pe care președinta SRB a semnat-o olograf. Tribunalul a respins de asemenea celelalte argumente ale SRB prin care se urmărea să se demonstreze autentificarea anexei prin alte mijloace.

9| Cauzele C-584/20 P, **Comisia/Landesbank Baden-Württemberg și SRB**, și C-621/20 P, **SRB/Landesbank Baden-Württemberg**.

10| Decizia sesiunii executive a Comitetului unic de rezoluție (SRB) din 11 aprilie 2017 privind calculul contribuțiilor *ex ante* pentru anul 2017 la Fondul unic de rezoluție (SRB/ES/SRB/2017/05).

11| Regulamentul (UE) nr. 806/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 iulie 2014 de stabilire a unor norme uniforme și a unei proceduri uniforme de rezoluție a instituțiilor de credit și a anumitor firme de investiții în cadrul unui mecanism unic de rezoluție și al unui fond unic de rezoluție și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 (JO 2014, L 225, p. 1).

12| Articolul 67 alineatul (1) din Regulamentul nr. 806/2014.

13| Articolul 67 alineatul (4) din Regulamentul nr. 806/2014.

După ce a admis motivul întemeiat pe încălcarea cerinței autentificării, Tribunalul a considerat oportun să se pronunțe cu privire la motivele invocate de reclamantă întemeiate pe încălcarea obligației de motivare, pe încălcarea dreptului la protecție jurisdicțională efectivă și pe o excepție de nelegalitate a anumitor dispoziții din Regulamentul delegat 2015/63¹⁴, motive pe care le-a examinat împreună.

Tribunalul a arătat că decizia atacată nu conținea, în afara explicațiilor generale care figurează în textul său, aproape niciun element al calculului contribuției reclamantei. În ceea ce privește celălalt document la care s-a făcut referire, cu privire la detaliile calculului contribuțiilor *ex ante*, presupunând că acesta emana efectiv de la SRB, el nu conținea niciun element suficient pentru a verifica exactitatea contribuției reclamantei. Tribunalul nu a contestat natura confidențială, invocată de SRB, a datelor referitoare la celelalte instituții luate în considerare pentru calcularea contribuției menționate. El a arătat însă că, în măsura în care calculul acesteia se bazează în mod interdependent pe aceste date, calculul respectiv se dovedea a fi în mod intrinsec opac. Tribunalul a concluzionat că metoda de calcul aplicată aduce atingere posibilității reclamantei de a contesta în mod util decizia atacată.

În speță, după ce a amintit jurisprudența potrivit căreia obligația de motivare se aplică oricărui act care poate face obiectul unei acțiuni în anulare, potrivit căreia nemotivarea nu poate fi justificată prin obligația de a respecta secretul profesional și potrivit căreia obligația de a respecta secretele de afaceri nu poate fi interpretată atât de extins încât să golească cerința de motivare de conținutul său esențial, Tribunalul a constatat că motivarea furnizată reclamantei nu îi permite să verifice cuantumul contribuției sale, care constituie totuși elementul esențial al deciziei atacate în ceea ce o privește. Această decizie o plasează pe reclamantă într-o poziție în care nu este în măsură să știe dacă cuantumul menționat a fost calculat corect sau dacă trebuie să îl conteste în fața Tribunalului, fără a putea însă, după cum îi revine totuși în cadrul unei acțiuni în justiție, să identifice, în ceea ce privește cuantumul respectiv, elementele contestate din decizia atacată, să formuleze critici în această privință și să aducă probe, care pot consta în indicii serioase, prin care să se urmărească demonstrarea temeiniciei criticilor sale.

În sfârșit, referitor la excepția de nelegalitate invocată de reclamantă în ceea ce privește Regulamentul delegat 2015/63, Tribunalul a examinat metoda de calcul, având în vedere argumentul Comisiei potrivit căruia legalitatea deciziei atacate nu poate fi astfel contestată din moment ce metoda de calcul decurge din Regulamentul nr. 806/2014 și din Directiva 2014/59¹⁵, împotriva cărora nu a fost invocată o excepție de nelegalitate. Tribunalul a concluzionat că faptul că calculul contribuției *ex ante* a reclamantei este opac și, prin urmare, că aceasta din urmă nu este în măsură să îi verifice exactitatea rezultă, cel puțin în parte, din metoda de calcul definită în Regulamentul delegat 2015/63 de Comisie însăși, fără ca acest lucru să îi fi fost impus de legiuitor. Tribunalul a statuat că încălcarea obligației de motivare își avea cauza, în ceea ce privește partea din calculul contribuției *ex ante* referitoare la adaptarea în funcție de profilul de risc, în nelegalitatea anumitor dispoziții¹⁶ din regulamentul menționat.

¹⁴ | Regulamentul delegat (UE) 2015/63 al Comisiei din 21 octombrie 2014 de completare a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește contribuțiile *ex ante* la mecanismele de finanțare a rezoluției (JO 2015, L 11, p. 44).

¹⁵ | Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului (JO 2014, L 173, p. 190).

¹⁶ | Articolele 4-7 și 9, precum și anexa I la Regulamentul delegat 2015/63.

Tribunalul a adăugat că, în orice caz, întrucât cerința unei motivări suficient de precise a actelor, consacrată la articolul 296 TFUE, constituie unul dintre principiile fundamentale ale dreptului Uniunii, a căror respectare trebuie asigurată de instanță, dacă este nevoie, prin invocarea din oficiu a unui motiv întemeiat pe încălcarea acestei obligații, iar reclamanta, cu încălcarea acestei obligații, nu dispune de elemente suficiente pentru a verifica exactitatea contribuției sale, SRB nu poate compensa o astfel de încălcare prin invocarea unei reglementări de drept derivat.

Având în vedere considerațiile care precedă, Tribunalul a concluzionat că decizia atacată trebuie de asemenea anulată în temeiul încălcării obligației de motivare și a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă.

3. Judecare în lipsă

În Hotărârea **Malacalza Investimenti/BCE** (T-552/19, [EU:T:2020:294](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Tribunalul a anulat decizia Băncii Centrale Europene (BCE)¹⁷ prin care, în temeiul Deciziei 2004/258¹⁸, i s-a refuzat reclamantei, societatea Malacalza Investimenti Srl, acordarea accesului la documente privind Decizia Consiliului guvernatorilor BCE din 1 ianuarie 2019 prin care Banca Carige SpA a fost plasată sub administrare temporară.

Reclamanta, o societate de drept italian, este acționarul principal al Banca Carige, din al cărei capital deține în mod direct 27,555 % și pentru care a numit majoritatea membrilor consiliului de administrație. După ce, la 22 decembrie 2018, mai mulți membri ai consiliului de administrație al Banca Carige au demisionat, BCE a plasat această societate sub administrare temporară prin decizia din 1 ianuarie 2019. La 15 ianuarie 2019, reclamanta a depus la BCE o cerere de acces¹⁹ la mai multe documente privind această decizie a BCE. Astfel, decizia din 1 ianuarie 2019 nu a fost publicată, iar motivele pe care se bazează aceasta nu sunt cunoscute de reclamantă. Prin decizia din 13 martie 2019, BCE a respins cererea de acces în integralitate. La 8 aprilie 2019, reclamanta a prezentat o cerere de confirmare²⁰ în care a solicitat o revizuire a deciziei BCE din 13 martie 2019. În această cerere de confirmare reclamanta a arătat că pe site-ul internet al unui cotidian italian fuseseră publicate, sub formă de fotografii, extrase dintr-un document prezentat ca fiind decizia din 1 ianuarie 2019. Ea a arătat că extrasele pe care le cuprindeau nu mai puteau fi considerate confidențiale întrucât, fiind publicate, aparțineau în prezent sferei publice.

La 12 iunie 2019, BCE a respins în integralitate cererea de confirmare a reclamantei. Pe de o parte, BCE a estimat că unele documente făceau parte din excepția vizată la articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Decizia 2004/258, considerând că această excepție conținea o prezumție generală de confidențialitate care acoperă toate dosarele ce țin de misiunea de supraveghere prudențială care îi este încredințată. Pe de altă parte, în ceea ce privește restul documentelor solicitate, BCE și-a întemeiat refuzul accesului pe excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Decizia 2004/258 coroborată cu cea prevăzută la articolul 4 alineatul (2) prima liniuță din aceeași decizie, arătând că comunicarea documentelor obținute sau pregătite în cadrul supravegherii continue a Banca Carige putea aduce atingere intereselor comerciale ale acestei societăți, din moment ce informațiile pe care le conțineau nu erau cunoscute publicului și reflectau un element esențial

¹⁷| Decizia LS/LdG/19/185 a BCE din 12 iunie 2019.

¹⁸| Decizia 2004/258/CE a BCE din 4 martie 2004 privind accesul public la documentele Băncii Centrale Europene (JO 2004, L 80, p. 42, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 229).

¹⁹| În temeiul articolului 6 din Decizia 2004/258.

²⁰| În temeiul articolului 7 alineatul (2) din Decizia 2004/258.

al poziției comerciale actuale a respectivei societăți. Întrucât nu a identificat niciun interes public superior care să justifice divulgarea documentelor vizate, BCE a respins cererea de acces la aceste documente fără a efectua o examinare concretă și individuală a fiecăruia dintre ele.

Sesizat cu o acțiune în anulare împotriva acestei decizii și cu o cerere de judecare a cauzei potrivit procedurii accelerate, Tribunalul a statuat mai întâi că se aplică un singur termen pentru considerente de distanță în cadrul calculului termenului pentru a depune memoriul în apărare în cazul respingerii unei cereri de judecare a cauzei potrivit procedurii accelerate. Tribunalul a constatat că termenul pentru depunerea memoriului în apărare, care, dacă Tribunalul ar fi admis cererea reclamantei de judecare a cauzei potrivit procedurii accelerate, ar fi expirat la 30 septembrie 2019, a expirat la 30 octombrie 2019 și că în speță BCE a depus memoriul în apărare la 6 noiembrie 2019, cu alte cuvinte, la șapte zile după expirarea termenului prevăzut. Or, potrivit Regulamentului de procedură al Tribunalului²¹, atunci când pârâtul, căruia cererea introductivă i-a fost legal notificată, nu a răspuns în termenul acordat, reclamantul poate solicita Tribunalului să judece cauza în lipsă. Prin urmare, Tribunalul admite concluziile reclamantului, cu excepția cazului în care este în mod vădit incompetent să judece acțiunea sau a cazului în care această acțiune este în mod vădit inadmisibilă sau în mod vădit nefondată²².

În această privință, după ce a considerat că nu este în mod vădit incompetent să judece prezenta acțiune și că aceasta nu poate fi considerată ca fiind în mod vădit inadmisibilă, Tribunalul a recunoscut că mai multe motive prezentate de reclamantă nu sunt în mod vădit nefondate.

Astfel, în susținerea acțiunii, reclamanta arată, în mod întemeiat, pe de o parte, că existența unei asemenea prezumții generale de confidențialitate, întemeiată pe articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Decizia 2004/258, care ar permite BCE să păstreze confidențiale deciziile prin care plasează o instituție de credit sub administrare temporară, nu este în prezent recunoscută sau stabilită de jurisprudență. În plus, reclamanta susține că dispozițiile menționate de BCE în decizia atacată²³ nu pot fi interpretate ca impunând BCE o obligație absolută de confidențialitate. Dimpotrivă, potrivit acestor dispoziții, în anumite situații, comunicarea unor informații putea fi justificată, potrivit reclamantei. Pe de altă parte, aceasta susține că examinarea extraselor din decizia din 1 ianuarie 2019 care au fost publicate permitea să se constate că conținutul deciziei menționate nu era confidențial din moment ce privea informații pe care Banca Carige, în calitate de societate cotate pe piețele reglementate, era ținută să le publice. Potrivit reclamantei, această împrejurare avea efecte asupra evaluării riscurilor pe care le-ar prezenta o divulgare.

În lumina considerațiilor care precedă, Tribunalul a decis să admită concluziile reclamantei și, în consecință, să anuleze decizia atacată.

21| Articolul 123 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

22| Articolul 123 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

23| Și anume articolul 27 din Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit (JO 2013, L 287, p. 63), articolul 53 și următoarele din Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE (JO 2013, L 176, p. 338), precum și articolul 84 din Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului (JO 2014, L 173, p. 190).

II. Dreptul instituțional

În anul 2020, în domeniul vast al dreptului instituțional, Tribunalul a avut ocazia să se pronunțe, pe de o parte, cu privire la o acțiune având ca obiect refuzul Comisiei de a adopta o decizie de menținere a cetățeniei europene a anumitor resortisanți ai Regatului Unit și, pe de altă parte, cu privire la o acțiune în constatarea abținerii de a acționa formulată de un membru al Senatului Republicii Cehe prin care se urmărea să se constate că Consiliul European s-a abținut în mod nelegal să îl excludă pe prim-ministrul acestui stat membru, ca urmare a unui pretins conflict de interese, de la reuniunile Consiliului European. Totodată, Tribunalul a examinat deciziile Parlamentului European de a reduce cuantumul pensiei unui anumit număr de foști deputați europeni aleși în Italia și s-a pronunțat de asemenea cu privire la acțiunea unui membru al Parlamentului European împotriva constatării de către acesta din urmă a faptului că locul său era vacant.

Prin Ordonanța din 14 iulie 2020, **Shindler și alții/Comisia** (T-627/19, [EU:T:2020:335](#)), Tribunalul a declarat inadmisibilă acțiunea prin care se contesta refuzul Comisiei de a adopta o decizie de menținere a cetățeniei europene a anumitor resortisanți ai Regatului Unit.

La 23 iunie 2016, cetățenii Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord s-au pronunțat prin referendum în favoarea retragerii țării lor din Uniunea Europeană. La 29 martie 2017, Regatul Unit a notificat Consiliului European intenția sa de a se retrage din Uniune în aplicarea articolului 50 alineatul (2) TUE. Ulterior, Consiliul European, de comun acord cu Regatul Unit, a adoptat mai multe decizii²⁴ de prelungire a termenului, prevăzut la articolul 50 alineatul (3) TUE, la expirarea căruia tratatele trebuiau să înceteze să se aplice Regatului Unit în lipsa unui acord de stabilire a condițiilor de retragere a acestuia. În temeiul articolului 1 din Decizia 2019/584, acest termen trebuia să expire, în principiu, la 31 octombrie 2019.

La 31 iulie 2019, mai mulți resortisanți ai Regatului Unit cu reședința în Italia sau în Franța (denumiți în continuare „reclamanții”) au adresat o scrisoare Consiliului European și Consiliului Uniunii Europene. La 1 august 2019, aceștia au adresat o scrisoare în esență identică Comisiei Europene. În aceste scrisori, reclamanții au atras atenția celor trei instituții menționate în special cu privire la situația resortisanților Regatului Unit care au reședința în alte state membre decât Regatul Unit și care și-au construit acolo o viață privată și de familie, solicitându-le să „constate abținerea de a acționa” care rezulta din „omisiunea lor nelegală de a nu păstra cetățenia europeană a [resortisanților menționați]”. În plus, ei au invitat aceste trei instituții să adopte înainte de retragerea Regatului Unit din Uniune, prevăzută pentru 31 octombrie 2019, o decizie de menținere a cetățeniei europene a acelorași resortisanți după data retragerii respective, iar aceasta independent de încheierea sau nu a unui acord de stabilire a condițiilor retragerii. Prin scrisoarea semnată la 11 septembrie 2019, Comisia a răspuns la scrisoarea din 1 august 2019 (denumită în continuare „scrisoarea din 11 septembrie 2019”). În această scrisoare, ea a declinat invitația de a acționa cuprinsă în scrisoarea din 1 august 2019, arătând că tratatele nu îi permiteau să ia o decizie precum cea solicitată de reclamanți.

În aceste condiții, reclamanții au introdus o acțiune la Tribunal. Aceasta conține, pe de o parte, concluzii în abținerea de a acționa întemeiate pe articolul 265 TFUE și, pe de altă parte, concluzii prin care se solicită anularea „refuzului explicit din [11] septembrie 2019 al Comisiei [...] de a recunoaște o abținere de a acționa”, pe care reclamanții, la invitația Tribunalului, le-au calificat drept concluzii în anulare întemeiate pe articolul 263 TFUE.

Tribunalul a respins acțiunea reclamanților, după ce a constatat inadmisibilitatea atât a concluziilor în constatarea abținerii de a acționa, cât și a concluziilor în anulare.

24| În special Decizia (UE) 2019/476 din 22 martie 2019 (JO 2019, L 80 I, p. 1) și Decizia (UE) 2019/584 din 11 aprilie 2019 (JO 2019, L 101, p. 1).

În privința acestora din urmă, reclamanții solicitaseră Tribunalului anularea deciziei cuprinse în scrisoarea din 11 septembrie 2019 prin care, în esență, Comisia refuzase să adopte o decizie de menținere, începând de la retragerea Regatului Unit din Uniune și independent de încheierea sau nu a unui acord de stabilire a condițiilor acestei retrageri, a cetățeniei europene a anumitor resortisanți ai Regatului Unit care nu aveau la acel moment cetățenia unui stat membru al Uniunii. În susținerea acestor concluzii, reclamanții au prezentat trei motive prin care se urmărea să se conteste pierderea cetățeniei europene de către resortisanții respectivi.

Cu titlu introductiv, Tribunalul a verificat din oficiu dacă reclamanții aveau un interes să invoce aceste trei motive. În această privință, Tribunalul a amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, pe de o parte, un reclamant nu poate avea un interes legitim în anularea unei decizii despre care este deja cert că nu ar putea decât să fie confirmată din nou în privința sa și, pe de altă parte, un motiv de anulare este inadmisibil pentru că interesul de a exercita acțiunea lipsește atunci când, chiar admitând că el ar fi întemeiat, anularea actului atacat pe baza acestui motiv nu ar fi de natură să îi dea reclamantului câștig de cauză. Astfel, un reclamant nu justifică un interes de a solicita anularea unei decizii privind refuzul de a acționa într-o anumită materie în temeiul unui anumit motiv în cazul în care instituția respectivă nu dispune, în orice caz, de nicio competență de a acționa în acea materie.

În continuare, Tribunalul a arătat că, în speță, în cazul unei anulări a deciziei cuprinse în scrisoarea din 11 septembrie 2019 în temeiul motivelor invocate de reclamanți, aceștia din urmă nu ar putea obține câștig de cauză decât dacă Comisia ar adopta ulterior ea însăși un act obligatoriu prin care să se mențină, începând de la retragerea Regatului Unit din Uniune, cetățenia europeană a anumitor resortisanți ai Regatului Unit.

În această privință, după ce a amintit că, în temeiul articolului 13 alineatul (2) TUE, fiecare instituție acționează în limitele atribuțiilor care îi sunt conferite prin tratate, Tribunalul a constatat că nicio dispoziție din tratate sau din dreptul derivat nu autorizează Comisia să adopte acte obligatorii care să aibă ca obiect atribuirea cetățeniei europene anumitor categorii de persoane. Această constatare este confirmată de împrejurarea că instituția respectivă nu dispune, în principiu, decât de o prerogativă de propunere, în conformitate cu articolul 17 alineatul (2) TUE.

Prin urmare, Tribunalul a arătat că, independent de aspectul dacă retragerea Regatului Unit din Uniune putea sau nu să determine pierderea cetățeniei europene de către toți resortisanții Regatului Unit care nu aveau la momentul retragerii menționate cetățenia unui stat membru, Comisia nu dispunea în speță de nicio competență de a adopta un act obligatoriu prin care să se mențină, începând de la această retragere, cetățenia Uniunii a anumitor categorii de persoane și era obligată să refuze adoptarea actului solicitat de reclamanți. Rezultă că, în cazul unei anulări a deciziei cuprinse în scrisoarea din 11 septembrie 2019 în temeiul motivelor invocate de reclamanți, Comisia s-ar afla în situație de necompetență vădită și nu ar putea decât să ia o nouă decizie de refuz de a adopta actul solicitat de reclamanți. În aceste condiții, Tribunalul a precizat că o asemenea anulare nu ar putea da reclamanților câștig de cauză, astfel încât aceștia din urmă nu justifică un interes legitim de a invoca motivele menționate mai sus.

Tribunalul a conchis că aceste motive trebuiau înlăturate ca inadmisibile și că, pe cale de consecință, întrucât nu erau însoțite de niciun motiv admisibil, concluziile în anulare erau ele însele vădit inadmisibile.

În Ordonanța din 17 iulie 2020, **Wagenknecht/Consiliul European** (T-715/19, în prezent în recurs²⁵, [EU:T:2020:340](#)), Tribunalul a considerat inadmisibilă și, în orice caz, vădit nefondată acțiunea în constatarea abținerii de a acționa formulată de un membru al Senatului Republicii Cehe având ca obiect constatarea faptului că Consiliul European s-a abținut în mod nelegal să îl excludă pe prim-ministrul acestui stat membru, din cauza unui pretins conflict de interese, de la reuniuni ale Consiliului European.

25| Cauza C-504/20 P, **Wagenknecht/Consiliul European**.

În speță, la 5 iunie 2019, domnul Lukáš Wagenknecht (denumit în continuare „reclamantul”), un membru al Senatului Republicii Cehe, solicitase Consiliului European să îl excludă pe prim-ministrul acestui stat membru, domnul Andrej Babiš, de la reuniunile Consiliului European privind negocierile referitoare la perspectivele financiare²⁶. Această cerere se întemeia pe pretinsul conflict de interese al domnului Andrej Babiš, despre care se pretindea că ar rezulta din interesele sale personale și familiale în întreprinderi din grupul Agrofert, care își desfășoară activitatea în special în domeniul agroalimentar, în măsura în care aceste întreprinderi ar fi beneficiare ale unor subvenții provenite din bugetul Uniunii Europene.

La 24 iunie 2019, Consiliul European a răspuns solicitării de a acționa explicând reclamantului că, dat fiind că Tratatul UE²⁷ prevedea în mod intangibil componența Consiliului European, nu era la discreția acestuia să decidă cine trebuia să fie reprezentantul fiecărui stat membru în cadrul acestei instituții și nici să decidă pe cine, dintre șeful de stat sau șeful de guvern, trebuia să invite la o reuniune a Consiliului European. În aceste condiții, nu era în măsură să îl excludă pe prim-ministrul Republicii Cehe de la reuniunile solicitate. La 2 iulie 2019, reclamantul a solicitat prin e-mail clarificări cu privire la acest răspuns. E-mailul respectiv a rămas fără răspuns. Prin urmare, acesta a introdus, în temeiul articolului 265 TFUE, o acțiune având ca obiect constatarea unei abțineri de a acționa a Consiliului European în măsura în care această instituție ar fi omis în mod nelegal să acționeze în răspuns la solicitarea de a acționa.

În primul rând, Tribunalul a amintit că, pentru ca acțiunea sa în constatarea abținerii de a acționa²⁸ să fie admisibilă, reclamantul trebuie să dovedească fie că ar fi destinatarul actului despre care se pretinde că instituția în cauză nu l-ar fi adoptat în privința sa, fie că actul menționat l-ar fi vizat direct și individual într-un mod analog celui în care ar fi vizat destinatarul unui astfel de act. Acesta trebuie de asemenea să justifice un interes de a exercita acțiunea, a cărui existență presupune ca acțiunea să fie susceptibilă, prin rezultatul său, să îi aducă un beneficiu personal. În speță, Tribunalul a constatat că actul a cărui adoptare de către Consiliul European a solicitat-o reclamantul nu ar fi fost un act adresat de această instituție în atenția sa, ci o decizie care l-ar fi avut ca destinatar pe prim-ministrul ceh. În plus, Tribunalul a subliniat că, deși reclamantul se prevaleară de calitatea sa de membru al Senatului Republicii Cehe pentru a acționa în interes general, acesta trebuie totuși să justifice un interes personal, născut și actual pentru constatarea pretensei abțineri de a acționa a Consiliului European. Or, în lipsa demonstrării de către reclamant a unui astfel de interes, condiția legată de afectarea sa directă și individuală în raport cu măsurile solicitate Consiliului European nu era, în orice caz, îndeplinită.

În al doilea rând, Tribunalul a amintit că articolul 265 TFUE are în vedere abținerea de a acționa manifestată prin omisiunea de a hotărî sau de a lua poziție, iar nu adoptarea unui act diferit de cel pe care persoanele interesate l-ar fi dorit sau l-ar fi considerat necesar. Astfel, Tribunalul a statuat că acțiunea în constatarea abținerii de a acționa introdusă de reclamant era inadmisibilă pentru motivul că Consiliul European explicase în termeni clari motivele pentru care nu putea acționa în sensul care îi era solicitat. Această precizare a poziției pune capăt abținerii de a acționa, iar un astfel de refuz constituia, așadar, un act atacabil printr-o acțiune în anulare²⁹. Or, reclamantul nu a intenționat să formuleze o asemenea acțiune. În plus, Tribunalul a precizat că e-mailul reclamantului din 2 iulie 2019 nu poate fi considerat o nouă solicitare de a acționa cu privire la care Consiliul European nu ar fi acționat ulterior.

26] Negocierile privind perspectivele financiare în cauză priveau cadrul financiar multianual 2021/2027.

27] În temeiul articolului 15 alineatul (2) TUE.

28] Acțiunea în constatarea abținerii de a acționa este prevăzută la articolul 265 TFUE, care prevede la al treilea paragraf: „Orice persoană fizică sau juridică poate sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene în aceleași condiții cu cele stabilite la paragraful anterior în legătură cu omisiunea unei instituții, organ, oficiu sau agenție a Uniunii de a-i adresa un act, altul decât o recomandare sau un aviz”.

29] În temeiul articolului 263 TFUE.

În al treilea rând, Tribunalul a adăugat că acțiunea era, în orice caz, vădit nefondată. Acesta a arătat că Consiliul European nu dispune de nicio marjă de manevră atunci când invită șefii de stat sau de guvern ai statelor membre la reuniunile sale³⁰. Astfel, este responsabilitatea statelor membre să adopte măsurile naționale, inclusiv constituționale, care să permită să se stabilească dacă trebuie să fie reprezentate, cu ocazia reuniunilor Consiliului European, de șefii lor de stat sau de șefii lor de guvern respectivi și, dacă este cazul, dacă sunt motive care pot conduce la împiedicarea unuia dintre ei să își reprezinte statele membre respective. Această concluzie se impune cu atât mai mult cu cât Uniunea este obligată să respecte identitatea națională a statelor membre, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale³¹. În consecință, Tribunalul a concluzionat că era evident că, prin refuzul de a da curs solicitării de a acționa și independent de aspectul dacă reprezentantul Republicii Cehe se află într-o situație de conflict de interese, Consiliul European nu a încălcat articolul 265 al treilea paragraf TFUE.

În al patrulea și ultimul rând, în ceea ce privește afirmațiile referitoare la pretinsa situație de conflict de interese a prim-ministrului ceh, Tribunalul a amintit că legalitatea plăților efectuate de Uniune în cadrul fondurilor distribuite, în numele și pe seama sa, în statele membre intră sub incidența reglementării Uniunii aplicabile fondurilor menționate.

Prin Hotărârea din 15 octombrie 2020, **Coppo Gavazzi și alții/Parlamentul** (T-389/19-T-394/19, T-397/19, T-398/19, T-403/19, T-404/19, T-406/19, T-407/19, T-409/19-T-414/19, T-416/19-T-418/19, T-420/19-T-422/19, T-425/19-T-427/19, T-429/19-T-432/19, T-435/19, T-436/19, T-438/19-T-442/19, T-444/19-T-446/19, T-448/19, T-450/19-T-454/19, T-463/19 și T-465/19, [EU:T:2020:494](#)), pronunțată în cameră extinsă, Tribunalul s-a pronunțat cu privire la deciziile Parlamentului European de a reduce cuantumul pensiei unui anumit număr de foști deputați europeni aleși în Italia (sau al celei a soților supraviețuitori ai acestora), începând de la 1 ianuarie 2019, în aplicarea deciziei naționale nr. 14/2018³².

Doamna Maria Teresa Coppo Gavazzi, precum și mai multe alte persoane fizice, foști membri ai Parlamentului European aleși în Italia sau soții supraviețuitori ai acestora (denumite în continuare „reclamanții”), beneficiază de o pensie pentru vechime în muncă, respectiv de o pensie de soț supraviețuitor. În luna ianuarie 2019, Parlamentul i-a informat pe reclamanți că este ținut să aplice Decizia nr. 14/2018 și, prin urmare, să recalculeze cuantumul pensiei lor, în special în aplicarea dispozițiilor Normelor privind cheltuielile și indemnizațiile deputaților în Parlamentul European (denumite în continuare „Normele CID”) care instituie regula „pensiei identice”³³. Potrivit acestei reguli, nivelul și condițiile pensiei provizorii trebuie să fie identice cu cele ale pensiei pe care o primesc membrii camerei inferioare din statul membru pentru care a fost ales membrul în cauză al Parlamentului. Astfel, prin mai multe note din 11 aprilie 2019 și prin decizia finală din 11 iunie 2019³⁴ (denumite în continuare, împreună, „deciziile atacate”) ale Direcției Generale Finanțe a Parlamentului (denumită în continuare „autorul deciziilor atacate”), reclamanții au fost informați cu privire la modificarea cuantumului pensiei lor, în aplicarea regulii „pensiei identice” prevăzute de Normele CID și a Deciziei nr. 14/2018, în limita reducerii pensiilor similare plătite în Italia foștilor deputați naționali de către Camera Deputaților. Deciziile atacate precizau de asemenea că cuantumul pensiilor reclamanților ar fi ajustat începând din luna aprilie 2019 și ar avea un efect retroactiv de la 1 ianuarie 2019.

30| În temeiul articolului 15 alineatul (2) TUE.

31| În conformitate cu articolul 4 alineatul (2) TUE.

32| Decizia din 12 iulie 2018, adoptată de Ufficio di Presidenza della Camera dei deputati (Oficiul președinției Camerei Deputaților, Italia) (denumită în continuare „Decizia nr. 14/2018”). Legalitatea acestei decizii este examinată în prezent de Consiglio di giurisdizione della Camera dei deputati (Consiliul de jurisdicție al Camerei Deputaților, Italia).

33| Articolul 2 alineatul (1) din anexa III la aceste norme.

34| Decizia finală îl privește numai pe domnul Florio, reclamantul din cauza T-465/19.

Reclamanții au formulat acțiuni în anularea acestor decizii invocând motive întemeiate în special pe necompetența autorului, pe lipsa unui temei juridic, pe o eroare de drept privind calificarea Deciziei nr. 14/2018, precum și pe încălcarea mai multor principii generale de drept al Uniunii.

Tribunalul a respins aceste acțiuni.

Pronunțându-se, în primul rând, asupra limitelor competenței sale în cadrul unei acțiuni în anulare³⁵, Tribunalul a precizat că nu este competent să se pronunțe cu privire la legalitatea Deciziei nr. 14/2018, în măsura în care este vorba despre un act adoptat de o autoritate națională. În schimb, acesta a arătat că este competent să analizeze dacă articolul 75 din normele de aplicare a Statutului deputaților (denumite în continuare „normele de aplicare”), referitor în special la pensiile pentru vechime în muncă³⁶, precum și dispozițiile Normelor CID care instituie regula „pensiei identice”³⁷ nu încalcă normele de rang superior din dreptul Uniunii. De asemenea, Tribunalul a adăugat că putea examina conformitatea cu dreptul Uniunii atât a deciziilor atacate, cât și a aplicării de către Parlament, în temeiul regulii pensiei identice, a dispozițiilor Deciziei nr. 14/2018.

Aplecându-se, în al doilea rând, asupra motivului întemeiat pe necompetența autorului deciziilor atacate, Tribunalul amintește că Biroul Parlamentului dispune de o competență generală în domeniul chestiunilor financiare privind deputații³⁸. Astfel, administrația Parlamentului poate să primească competența de a adopta decizii individuale în domeniul chestiunilor financiare privind deputații, întrucât Biroul acestei instituții este cel care a stabilit limitele și modalitățile de exercitare a acesteia. Având în vedere această repartizare a competențelor, Tribunalul a subliniat că Parlamentul poate atribui administrației sale competența de a adopta decizii individuale în domeniul drepturilor de pensie și în cel al stabilirii cuantumului pensiilor. Prin urmare, Tribunalul a concluzionat că autorul deciziilor atacate era competent, în calitatea sa de ordonator de credite subdelegat pentru chestiunile bugetare referitoare la pensiile pentru vechime în muncă, să adopte deciziile atacate.

În al treilea rând, Tribunalul a respins motivul întemeiat pe aplicarea eronată a articolului 75 din normele de aplicare, apreciind că Parlamentul s-a bazat în mod valabil pe această dispoziție, precum și pe regula „pensiei identice” pentru a adopta deciziile atacate. Astfel, acesta a observat, mai întâi, că regula „pensiei identice” rămânea aplicabilă reclamanților, prin derogare de la regulile prevăzute de normele de aplicare, potrivit cărora Normele CID au devenit caduce în ziua intrării în vigoare a Statutului deputaților, și anume la 14 iulie 2009³⁹. În continuare, Tribunalul a subliniat că, deși cele două alineate care compun articolul 75 din normele de aplicare vizează dreptul de pensie pentru vechime în muncă al foștilor deputați europeni, domeniile lor de aplicare respective sunt diferite.

Astfel, pe de o parte, articolul 75 alineatul (1) primul paragraf din normele de aplicare se aplică foștilor deputați care au început să beneficieze de pensia pentru vechime în muncă înainte de intrarea în vigoare a Statutului deputaților, cu alte cuvinte, înainte de 14 iulie 2009, și care continuă după această dată să se încadreze în sistemul de pensii instituit de anexa III la Normele CID (denumită în continuare „anexa III”). Pronunțându-se asupra situației acestor deputați, Tribunalul a observat că, în temeiul regulii „pensiei identice”, Parlamentul are obligația să stabilească nivelul și condițiile pensiei pentru vechime în muncă a unui fost

35] Articolul 263 TFUE.

36] Prin Deciziile din 19 mai și din 9 iulie 2008, Biroul Parlamentului a adoptat normele de aplicare a Statutului deputaților (JO 2009, C 159, p. 1).

37] Articolul 2 alineatul (1) din anexa III la Normele CID.

38] În temeiul articolului 25 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Parlamentului.

39] Articolul 74 coroborat cu articolul 75 din normele de aplicare.

deputat european pe baza celor definite în dreptul național aplicabil, în speță în temeiul normelor definite în Decizia nr. 14/2018. Această obligație se impune Parlamentului, care nu dispune de nicio marjă pentru un mod de calcul autonom, în toată perioada de plată a pensiilor pentru vechime în muncă, sub rezerva respectării normelor de drept al Uniunii de rang superior, inclusiv a principiilor generale ale dreptului și a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Pe de altă parte, Tribunalul a concluzionat că reducerea cuantumului pensiilor în aplicarea acestor norme nu aduce atingere drepturilor la pensia pentru vechime în muncă dobândite de beneficiarii acestora întrucât nici articolul 75 alineatul (1) primul paragraf, nici anexa III nu garantează imuabilitatea cuantumului acestor pensii. Astfel, potrivit Tribunalului, drepturile de pensie dobândite la care face referire articolul 75 menționat nu trebuie confundate cu un pretins drept de a primi un quantum fix al pensiei.

Pe de altă parte, articolul 75 alineatul (2) din normele de aplicare se aplică foștilor deputați care au început să își primească pensia pentru vechime în muncă după data intrării în vigoare a Statutului deputaților și garantează că drepturile la pensie pentru vechime în muncă dobândite până la această dată rămân dobândite⁴⁰. Tribunalul a reținut însă că această dispoziție⁴¹, care distinge în mod clar „drepturile la pensia pentru vechime în muncă dobândite” de „pensii”, nu garantează imuabilitatea cuantumului acestei pensii în sensul că acest quantum nu ar putea fi revizuit. Pe de altă parte, Tribunalul subliniază că cele două cerințe pe care trebuie să le îndeplinească foștii deputați pentru a putea beneficia de pensia lor pentru vechime în muncă⁴² au ca unic obiectiv să condiționeze beneficiul efectiv al acestor pensii, fără a garanta imuabilitatea cuantumului lor. În plus, aceste două cerințe au ca unici debitori reclamantii, iar nu Parlamentul.

În al patrulea și ultimul rând, Tribunalul a respins motivul întemeiat pe încălcarea mai multor principii generale de drept al Uniunii și a cartei. Astfel, Tribunalul a subliniat mai întâi că Parlamentul este ținut să calculeze și, dacă este cazul, să actualizeze pensiile foștilor deputați europeni italieni, deducând consecințele din Decizia nr. 14/2018, cu excepția cazului în care aplicarea acestei decizii conduce la o încălcare a cartei⁴³ sau a acestor principii generale. În continuare, pronunțându-se asupra încălcării principiului securității juridice, Tribunalul a admis că deciziile atacate au produs efecte retroactive, în special anterioare datei adoptării lor, și anume la 1 ianuarie 2019. El a subliniat însă că aceasta se explică prin obligația Parlamentului de a aplica regula „pensiei identice”⁴⁴. Astfel, în aplicarea regulii menționate și, prin urmare, a dispozițiilor Deciziei nr. 14/2018, începând cu această dată, reclamantii nu mai aveau dreptul să pretindă beneficiul pensiei lor astfel cum aceasta era calculată anterior datei respective. În ceea ce privește motivul întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, Tribunalul a reținut că Parlamentul nu s-a îndepărtat de asigurarea precisă și necondiționată acordată reclamantilor atunci când au aderat la sistemul de pensii organizat de anexa III, constând în faptul de a le garanta beneficiul unei „pensii identice” cu cea a deputaților naționali.

În plus, în ceea ce privește motivul întemeiat pe încălcarea dreptului de proprietate⁴⁵, Tribunalul a observat că, reducând quantumul pensiilor reclamantilor, Parlamentul nu i-a privat de o parte a drepturilor lor la pensie și nici nu a modificat conținutul drepturilor acestora. În continuare, Tribunalul a concluzionat că

40| Articolul 75 alineatul (2) prima teză din normele de aplicare.

41| Articolul 75 alineatul (2) a doua teză din normele de aplicare.

42| Și anume respectarea dispozițiilor relevante din legislația națională aplicabilă în materia acordării pensiei pentru vechime în muncă și depunerea cererii de acordare a acestei pensii.

43| Articolul 51 alineatul (1).

44| Prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din anexa III din Normele CID.

45| Articolul 17 alineatul (1) din cartă.

această restricție a dreptului de proprietate a reclamanților este justificată, în special din perspectiva cerințelor prevăzute de cartă. În acest sens, Tribunalul a reținut, pe de o parte, că dreptul de proprietate nu poate fi interpretat ca dând dreptul la o pensie de un anumit quantum. Pe de altă parte, a subliniat că această restricție, prevăzută de lege, poate fi justificată, *primo*, de obiectivul de interes general urmărit de Decizia nr. 14/2018, care este cel al raționalizării cheltuielilor publice într-un context de rigoare bugetară, obiectiv deja recunoscut de jurisprudență ca justificând o atingere adusă drepturilor fundamentale, și, *secundo*, de obiectivul legitim, afirmat în mod explicit în anexa III, de a acorda reclamanților pensii ale căror nivel și condiții sunt identice cu cele ale pensiei primite de membrii Camerei Deputaților.

În sfârșit, pronunțându-se asupra încălcării principiului egalității, Tribunalul a respins susținerea potrivit căreia Parlamentul, încălcând acest principiu, i-ar fi asimilat pe reclamanți foștilor membri ai Camerei Deputaților. În acest sens, Tribunalul a reținut că reclamanții nu au dovedit că situația lor este fundamental diferită de cea a foștilor membri ai Camerei Deputaților. În plus, acesta a respins susținerea potrivit căreia Parlamentul i-ar fi tratat pe reclamanți în mod diferit în raport cu alți foști deputați europeni, aleși în Franța sau în Luxemburg, care ar intra tot sub incidența sistemului de pensii organizat de anexa III⁴⁶. Astfel, Tribunalul a considerat că reclamanții nu se află în aceeași situație cu cea a celorlalți foști deputați europeni aleși în Franța sau în Luxemburg întrucât în special pensiile acestora din urmă nu au vocația de a fi guvernate de normele prevăzute de legislația italiană, ci de alte norme naționale care le sunt aplicabile în mod specific.

Prin Ordonanța din 15 decembrie 2020, *Junqueras i Vies/Parlamentul* (T-24/20, [EU:T:2020:601](#)), Tribunalul a declarat inadmisibilă acțiunea domnului Oriol Junqueras i Vies (denumit în continuare „reclamantul”) împotriva constatării de către Parlamentul European a faptului că locul său este vacant. Acest om politic catalan fusese arestat preventiv în Spania în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui din cauza participării sale la organizarea referendumului de autodeterminare din anul 2017 în comunitatea autonomă Catalonia. În cursul fazei de judecată a acestei proceduri, el a fost ales în Parlamentul European la alegerile din 26 mai 2019.

Ca urmare a hotărârii din 14 octombrie 2019, prin care Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) a condamnat persoana interesată la o pedeapsă cu închisoarea de treisprezece ani, precum și, pentru aceeași perioadă, la o pedeapsă de incapacitate absolută de a exercita sarcini și funcții publice, Comisia Electorală Centrală a declarat, prin decizia sa din 3 ianuarie 2020, neeligibilitatea reclamantului. În plus, prin ordonanța din 9 ianuarie 2020, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a constatat că, ținând seama de Hotărârea Curții din 19 decembrie 2019, *Junqueras i Vies*⁴⁷, nu era necesar să se adreseze Parlamentului o cerere de ridicare a imunității de care ar fi beneficiat reclamantul în calitatea sa de deputat european pentru motivul, printre altele, că, atunci când reclamantul fusese proclamat ales, procedura penală care îl privea se încheiase, iar deliberările începuseră. Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a precizat că, întrucât reclamantul obținuse calitatea de deputat european în momentul în care procedura penală se afla deja în faza de judecată, el nu putea invoca o imunitate pentru a împiedica continuarea acestui proces. În plus, între timp, o deputată europeană a solicitat președintelui Parlamentului, în numele reclamantului, să ia de urgență o inițiativă, în temeiul articolului 8 din Regulamentul de procedură al Parlamentului, având ca obiect susținerea imunității reclamantului și să refuze să declare vacant locul acestuia.

46| Prevăzut în anexa III la Normele CID.

47| Hotărârea Curții din 19 decembrie 2019, *Junqueras Vies* (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), a fost pronunțată ca răspuns la cererea de decizie preliminară formulată de Tribunal Supremo (Curtea Supremă), introdusă în cadrul unei acțiuni formulate de domnul Junqueras i Vies la această din urmă instanță, prin care se prelua de imunitățile prevăzute la articolul 9 din Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene (JO 2012, C 326, p. 266).

În sesiunea plenară din 13 ianuarie 2020, președintele Parlamentului a anunțat, în urma deciziei Comisiei Electorale Centrale și a ordonanței Tribunal Supremo (Curtea Supremă) menționate mai sus, constatarea faptului că locul reclamantului era vacant.

Prin acțiunea introdusă la Tribunal, reclamantul a solicitat anularea atât a anunțului menționat anterior, făcut de președintele Parlamentului, cu privire la constatarea faptului că locul reclamantului este vacant, cât și a pretensei respingeri de către acesta a cererii unei deputate europene de a lua o inițiativă vizând confirmarea imunității sale.

Tribunalul a constatat că niciunul dintre aceste două acte nu poate fi considerat un act atacabil și, în consecință, a respins acțiunea reclamantului ca inadmisibilă.

În primul rând, în ceea ce privește constatarea, anunțată de președintele Parlamentului, referitoare la faptul că locul reclamantului este vacant, Tribunalul a observat că Parlamentul nu dispune de nicio competență de a controla decizia autorităților unui stat membru prin care se declară retragerea mandatului unui deputat european în temeiul dreptului național și decizia privind existența locului vacant care rezultă din aceasta, instituția fiind numai informată de autoritățile naționale cu privire la existența locului vacant menționată. Tribunalul a adăugat că Parlamentul European nu dispune nici de competența de a refuza să țină seama de decizia autorităților naționale prin care se constată existența locului vacant.

Astfel, în sesiunea plenară din 13 ianuarie 2020, președintele Parlamentului nu a făcut decât să informeze instituția cu privire la o situație juridică preexistentă și care rezultă exclusiv din deciziile autorităților spaniole. Ținând seama de caracterul său pur informativ, această constatare nu poate face, așadar, obiectul unei acțiuni în anulare.

Pe de altă parte, Tribunalul a amintit că verificarea respectării de către autoritățile naționale a procedurilor prevăzute de dreptul național și de dreptul Uniunii nu ține de competența Parlamentului, ci de cea a instanțelor spaniole și, dacă este cazul, de cea a Curții atunci când aceasta este sesizată cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva statului membru căruia îi aparțin aceste autorități.

În al doilea rând, în ceea ce privește pretinsa respingere de către președintele Parlamentului a cererii de a lua o inițiativă vizând susținerea imunității reclamantului, Tribunalul a arătat că este vorba în realitate despre un act inexistent, așa încât concluziile în anulare îndreptate împotriva acestuia trebuie respinse ca inadmisibile. Astfel, cererea menționată nu a fost respinsă nici expres, nici implicit de președintele Parlamentului. Potrivit Tribunalului, lipsa unui răspuns expres la această cerere nu constituie o decizie implicită de respingere a cererii respective, întrucât în speță nu există nici un termen la expirarea căruia să se considere că o decizie implicită a fost adoptată, nici împrejurări excepționale care să permită să se considere că o asemenea decizie există.

Tribunalul a adăugat că, în orice caz, inițiativele pe care președintele Parlamentului le poate lua în temeiul articolului 8 din Regulamentul de procedură al acestei instituții constituie avize lipsite de caracter obligatoriu față de autoritățile naționale cărora le sunt adresate. În plus, rezultă din același articol că președintele Parlamentului nu este nicidecum obligat să ia inițiativa de a susține imunitatea unui deputat european și că dispune de o putere discreționară în această privință chiar și atunci când acest deputat ar fi arestat sau privat de libertatea de circulație cu presupusa încălcare a privilegiilor și imunităților sale. Această putere discreționară exclude dreptul reclamantului de a solicita ca președintele Parlamentului să ia de urgență o inițiativă de a-i susține imunitatea. Astfel, pretinsa respingere de către președintele Parlamentului a cererii având ca obiect luarea unei inițiative de a susține imunitatea reclamantului nu poate fi considerată un act atacabil susceptibil să facă obiectul unei acțiuni în anulare.

III. Normele de concurență aplicabile întreprinderilor

1. Contribuții în domeniul articolului 101 TFUE

Prin Hotărârile din 5 octombrie 2020, *Casino, Guichard-Perrachon și AMC/Comisia* (T-249/17, în prezent în recurs⁴⁸, [EU:T:2020:458](#)), *Intermarché Casino Achats/Comisia* (T-254/17, nepublicată, în prezent în recurs⁴⁹, [EU:T:2020:459](#)) și *Les Mousquetaires și ITM Entreprises/Comisia* (T-255/17, în prezent în recurs⁵⁰, [EU:T:2020:460](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză în care Comisia Europeană, întrucât primise informații referitoare la schimburi de informații între mai multe întreprinderi și asocieri de întreprinderi din sectorul distribuției alimentare și nealimentare, a adoptat, în luna februarie 2017, o serie de decizii prin care a dispus ca mai multe societăți să se supună unor inspecții⁵¹ (denumite în continuare „deciziile de inspecție”). Aceste decizii au fost adoptate în aplicarea articolului 20 alineatele (1) și (4) din Regulamentul nr. 1/2003 privind punerea în aplicare a normelor de concurență⁵², care stabilește competențele Comisiei în materie de inspecții.

În cadrul inspecțiilor sale, Comisia a efectuat, printre altele, vizite la birourile societăților vizate, unde au fost efectuate copii ale conținutului materialului informatic. Ținând seama de rezervele lor cu privire la deciziile de inspecție și la desfășurarea inspecțiilor, mai multe societăți inspectate⁵³ au introdus acțiuni în anulare împotriva acestor decizii. În susținerea acțiunilor lor, societățile reclamante au invocat, printre altele, o excepție de nelegalitate a articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, o încălcare a obligației de motivare a deciziilor de inspecție, precum și o încălcare a dreptului lor la inviolabilitatea domiciliului. În plus, anumite reclamante contestau legalitatea reținerii și a copierii datelor care țineau de viața privată a salariaților lor și a cadrelor lor de conducere, precum și refuzul de a restitui aceste date⁵⁴.

48| Cauza C-690/20 P, *Casino, Guichard-Perrachon și AMC/Comisia*.

49| Cauza C-693/20 P, *Intermarché Casino Achats/Comisia*.

50| Cauza C-682/20 P, *Les Mousquetaires și ITM Entreprises/Comisia și Consiliul*.

51| În cauza T-249/17 este vizată Decizia C(2017) 1054 final a Comisiei din 9 februarie 2017, prin care se dispune societății Casino, Guichard-Perrachon, precum și tuturor societăților controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții (cazul AT.40466 – Tute 1). În cauza T-254/17 (cauză nepublicată) este vizată Decizia C(2017) 1056 final a Comisiei din 9 februarie 2017, prin care se dispune ca Intermarché Casino Achats, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții (cazul AT.40466 – Tute 1). În cauza T-255/17 sunt vizate, cu titlu principal, Decizia C(2017) 1361 final a Comisiei din 21 februarie 2017, prin care se dispune ca Mousquetaires, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții (cazul AT.40466 – Tute 1), și Decizia C(2017) 1360 final a Comisiei din 21 februarie 2017, privind aceleași societăți (cazul AT.40467 – Tute 2), și, cu titlu subsidiar, Decizia C(2017) 1057 final a Comisiei din 9 februarie 2017, prin care se dispune ca Intermarché, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții (cazul AT.40466 – Tute 1), și Decizia C(2017) 1061 final a Comisiei din 9 februarie 2017, privind aceleași societăți (cazul AT.40467 – Tute 2).

52| Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

53| Societățile reclamante sunt Casino, Guichard-Perrachon și Achats Marchandises Casino SAS (AMC) (cauza T-249/17), Intermarché Casino Achats (cauza T-254/17) și Les Mousquetaires și ITM Entreprises (cauza T-255/17).

54| Este vorba despre Mousquetaires și ITM Entreprises, în cauza T-255/17.

În ceea ce privește această din urmă contestație invocată în cauza T-255/17, Tribunalul a declarat-o inadmisibilă. În raționamentul său, acesta a subliniat că orice întreprindere are obligația de a asigura protecția persoanelor pe care le angajează, precum și a vieții lor private, în special în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal. Astfel, o întreprindere inspectată poate fi determinată să ceară Comisiei să nu rețină anumite date care pot aduce atingere vieții private a salariaților săi sau a cadrelor sale de conducere sau să solicite Comisiei restituirea acestor date. Prin urmare, în cazul în care o întreprindere invocă protecția în temeiul dreptului la respectarea vieții private a salariaților săi sau a cadrelor sale de conducere pentru a se opune reținerii materialului informatic sau a instrumentelor de comunicare și copierii datelor conținute în acesta, decizia prin care Comisia respinge această cerere produce efecte juridice în privința respectivei întreprinderi. Totuși, în speță, în lipsa unei cereri prealabile de protecție formulate de reclamante, reținerea materialului în cauză și copierea datelor cuprinse în acest material nu au putut să conducă la adoptarea unei decizii supuse căilor de atac prin care Comisia ar fi respins, chiar și implicit, o asemenea cerere de protecție. În plus, potrivit Tribunalului, cererea de restituire a datelor private în cauză nu a fost formulată într-un mod suficient de precis pentru a permite Comisiei să ia poziție în mod util în privința sa, astfel încât reclamanțele nu primiseră, la data introducerii acțiunii, un răspuns din partea Comisiei susceptibil să constituie un act atacabil.

În ceea ce privește temeinicia acțiunilor, după ce a amintit și a precizat normele și principiile care încadrează deciziile de inspecție ale Comisiei în dreptul concurenței, Tribunalul le-a anulat în parte pe cele care fac obiectul acțiunilor reclamantelor.

În primul rând, Tribunalul a respins excepția de nelegalitate care vizează alineatele (1) și (4) ale articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, care privesc competența generală a Comisiei de a efectua inspecții și, respectiv, obligația întreprinderilor și a asocierilor de întreprinderi de a se supune acestor inspecții în cazul în care acestea sunt dispuse printr-o decizie. În susținerea acestei excepții de nelegalitate, în fiecare cauză, reclamanțele invocau o încălcare a dreptului la o cale de atac efectivă. În cauzele T-249/17 și T-254/17 a fost de asemenea invocată o încălcare a principiului egalității armelor și a dreptului la apărare.

În ceea ce privește critica întemeiată pe o încălcare a dreptului la o cale de atac efectivă, Tribunalul a amintit că acest drept, garantat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), corespunde articolului 6 alineatul (1) și articolului 13 din Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”), astfel încât dispozițiile acesteia din urmă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) trebuie luate în considerare la interpretarea acestei dispoziții a cartei⁵⁵. Potrivit jurisprudenței Curții EDO, existența unui drept la o cale de atac efectivă presupune întrunirea a patru condiții: existența unui control jurisdicțional efectiv atât în fapt, cât și în drept (condiția de efectivitate), posibilitatea justițiabilului de a obține un remediu adecvat în cazul unei neregularități (condiția de eficacitate), accesibilitatea certă a acțiunii (condiția de certitudine) și un control jurisdicțional într-un termen rezonabil (condiția termenului rezonabil). În această privință, reiese din analiza Tribunalului că sistemul de control al derulării operațiunilor de inspecție, constituit din ansamblul căilor legale puse la dispoziția întreprinderilor inspectate⁵⁶, îndeplinește aceste patru condiții. Critica întemeiată pe încălcarea dreptului la o cale de atac efectivă a fost, așadar, respinsă ca nefondată.

Critica întemeiată pe încălcarea principiului egalității armelor și a dreptului la apărare a fost, la rândul său, înlăturată pe baza unei jurisprudențe constante potrivit căreia, în etapa de investigare preliminară, Comisiei nu i se poate impune să menționeze indiciile care justifică inspecția unei întreprinderi suspectate de practică anticoncurențială. Astfel, o asemenea obligație ar repune în discuție echilibrul pe care jurisprudența l-a stabilit între menținerea eficacității investigației și asigurarea dreptului la apărare al întreprinderii în cauză.

⁵⁵| Articolul 52 din cartă și explicațiile cu privire la acest articol.

⁵⁶| Acțiunea în anulare, acțiunea privind măsurile provizorii, acțiunea în răspundere extracontractuală.

În al doilea rând, în examinarea motivului întemeiat pe încălcarea obligației de motivare, Tribunalul a amintit că deciziile de inspecție trebuie să indice prezumțiile pe care Comisia înțelege să le verifice, mai exact ce anume se caută și la ce elemente trebuie să se refere inspecția (descrierea încălcării suspectate, și anume piața relevantă prezumată, natura restrângerilor suspectate ale concurenței și sectoarele acoperite de pretinsa încălcare). Această obligație de motivare specifică urmărește să pună în evidență caracterul justificat al inspecției și să permită întreprinderilor în cauză să înțeleagă întinderea obligației lor de colaborare, garantând în același timp dreptul la apărare. În fiecare cauză, Tribunalul a constatat în special că din deciziile de inspecție reiese în mod detaliat că Comisia aprecia că dispune de indicii serioase care au determinat-o să suspecteze practici anticoncurențiale.

În al treilea rând, în ceea ce privește motivul referitor la încălcarea dreptului la inviolabilitatea domiciliului, Tribunalul a amintit că, pentru a se asigura că o decizie de inspecție nu prezintă un caracter arbitrar, instanța Uniunii trebuie să verifice dacă Comisia dispunea de indicii suficient de serioase care să permită să se suspecteze o încălcare a normelor de concurență de către întreprinderea în cauză.

Pentru a putea efectua această verificare, Tribunalul a invitat Comisia, prin adoptarea unor măsuri de organizare a procedurii, să îi comunice documentele care conțineau indiciile care au justificat inspecțiile, iar Comisia a dat curs acestei cereri în termenul stabilit. Un „răspuns suplimentar” al Comisiei, care cuprindea alte documente referitoare la astfel de indicii, a fost totuși înlăturat ca inadmisibil din cauza lipsei unei justificări valabile a caracterului tardiv al depunerii sale.

În ceea ce privește forma indicilor care au justificat deciziile de inspecție, Tribunalul a subliniat că, dacă indiciile obținute înaintea unei inspecții ar fi supuse aceluiasi formalism precum culegerea de dovezi ale unei încălcări în cadrul unei investigații deschise, Comisia ar trebui să respecte norme care reglementează competențele sale de investigație, deși nu a fost încă deschisă în mod oficial nicio investigație în sensul Regulamentului nr. 1/2003⁵⁷ și aceasta nu a exercitat competențele sale de investigare, cu alte cuvinte, nu a adoptat o măsură care să implice imputarea săvârșirii unei încălcări, și anume o decizie de inspecție. Acesta este motivul pentru care, contrar celor susținute de reclamante, Tribunalul statuează că reglementarea referitoare la obligația de înregistrare a interviurilor⁵⁸ nu este aplicabilă înainte de deschiderea unei investigații de către Comisie. Interviuri cu furnizori desfășurate înainte de deschiderea unei investigații pot constitui, așadar, indicii chiar dacă nu au făcut obiectul unei înregistrări. Astfel, în caz contrar, s-ar aduce atingere în mod grav identificării unor practici anticoncurențiale din cauza efectului descurajator pe care îl poate avea un interogatoriu formal care trebuie înregistrat asupra tendinței martorilor de a furniza informații și de a denunța încălcări. În plus, potrivit Tribunalului, aceste interviuri cu furnizori constituie indicii la dispoziția Comisiei începând cu data la care au avut loc, iar nu din momentul în care au făcut obiectul unui proces-verbal, astfel cum susțin reclamantele.

În ceea ce privește conținutul indicilor care au justificat deciziile de inspecție, Tribunalul a arătat că, ținând seama de distincția necesară dintre dovezile unei practici concertate și indiciile care justifică inspecții în vederea colectării unor astfel de probe, pragul de recunoaștere a deținerii de către Comisie a unor indicii suficient de serioase trebuie să se situeze în mod necesar sub cel care permite să se constate existența unei practici concertate. În lumina acestor considerații, Tribunalul a apreciat că Comisia deținea indicii suficient de serioase pentru a suspecta o practică concertată privind schimburile de informații referitoare la reducerile de prețuri obținute pe piețele de aprovizionare cu anumite produse de consum curent și prețurile pe piața

57| Capitolul V din Regulamentul nr. 1/2003.

58| Articolul 19 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 și articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 773/2004 al Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101 și 102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242).

vânzării de servicii către fabricanții de produse de marcă. În schimb, în lipsa unor astfel de indicii în legătură cu schimburile de informații privind strategiile comerciale viitoare ale întreprinderilor suspectate, Tribunalul a admis motivul întemeiat pe încălcarea dreptului la inviolabilitatea domiciliului în ceea ce privește această a doua încălcare și a anulat, aşadar, în parte deciziile de inspecție.

Prin Hotărârea din 16 decembrie 2020, **International Skating Union/Comisia** (T-93/18, [EU:T:2020:610](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză privind International Skating Union (Uniunea Internațională de Patinaj, denumită în continuare „UIP”), singura federație sportivă internațională recunoscută de Comitetul Internațional Olimpic (CIO) pentru a asigura reglementarea și administrarea patinajului artistic, precum și a patinajului de viteză. UIP desfășoară de asemenea o activitate comercială care constă în organizarea diferitor probe de patinaj de viteză în cadrul celor mai importante competiții internaționale, cum ar fi Campionatele Europene și Campionatele Mondiale, precum și Jocurile Olimpice de Iarnă.

În anul 2014, societatea coreeană Icederby International Co. Ltd preconiza organizarea în Dubai (Emiratele Arabe Unite) a unei competiții de patinaj de viteză care presupunea probe într-un nou format. Întrucât UIP nu a autorizat acest eveniment, societatea organizatoare menționată a întâmpinat dificultăți pentru a se asigura de participarea patinatorilor de viteză profesioniști, ceea ce a determinat-o să renunțe la acest proiect. Astfel, patinatorii afiliați la federațiile naționale membre ale UIP sunt supuși, prin statutul acestora din urmă, unui sistem de autorizare prealabilă, care conține „norme de eligibilitate”. În temeiul acestor norme, în versiunea lor aplicabilă acestei perioade, participarea unui patinator la o competiție neautorizată îl expunea unei sancțiuni constând în excluderea pe viață din orice competiție organizată de UIP.

Sesizată cu o plângere formulată de doi patinatori profesioniști neerlandezi, Comisia Europeană a considerat, prin decizia din 8 decembrie 2017⁵⁹ (denumită în continuare „decizia atacată”), că normele de eligibilitate ale UIP sunt incompatibile cu normele de concurență ale Uniunii (articolul 101 TFUE) întrucât au ca obiect restrângerea posibilităților patinatorilor de viteză de a participa în mod liber la probe internaționale organizate de terți și, prin urmare, privează acești terți de serviciile atleților care sunt necesare pentru organizarea acestor competiții. În consecință, Comisia a dispus ca, sub sancțiunea unor penalități cu titlu cominatoriu, UIP să înceteze încălcarea astfel constatată, fără să îi aplice însă o amendă.

UIP a contestat decizia atacată în fața Tribunalului. Tribunalul, chemat să se pronunțe pentru prima dată cu privire la o decizie a Comisiei prin care se constată neconformitatea unei reglementări adoptate de o federație sportivă cu dreptul concurenței al Uniunii, a confirmat temeinicia calificării drept restrângere a concurenței prin obiect reținută de Comisie în privința reglementării în cauză, însă a anulat în parte decizia atacată, în partea referitoare la măsurile corective impuse UIP.

În primul rând, Tribunalul a statuat că în mod întemeiat Comisia a concluzionat că normele de eligibilitate au ca obiect restrângerea concurenței în sensul articolului 101 TFUE.

În această privință, Tribunalul a constatat mai întâi că situația în care se află UIP este susceptibilă să dea naștere unui conflict de interese. Astfel, pe de o parte, UIP exercită o funcție normativă, în temeiul căreia dispune de puterea de a edicta norme în disciplinele care sunt de competența sa și prin aceasta de a autoriza competițiile organizate de terți, în timp ce, pe de altă parte, în cadrul activității sale comerciale, organizează ea însăși cele mai importante competiții de patinaj de viteză, la care patinatorii profesioniști trebuie să participe pentru a-și câștiga existența. În acest sens, Tribunalul a considerat că obligațiile care se impun unei

⁵⁹ Decizia C(2017) 8230 final a Comisiei din 8 decembrie 2017 privind o procedură de aplicare a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (cazul AT/40208 – Normele de eligibilitate ale Uniunii Internaționale de Patinaj) (JO 2018, C 148, p. 9).

federații sportive în exercitarea funcției sale normative în temeiul articolului 101 TFUE sunt cele consacrate în mod constant în jurisprudența privind aplicarea articolelor 102 și 106 TFUE⁶⁰, așa încât, în aceste condiții, UIP este obligată să se asigure, în cadrul examinării cererilor de autorizare, că terții organizatori de competiții de patinaj de viteză nu sunt privați în mod nejustificat de accesul pe piața relevantă, astfel încât concurența pe această piață să fie denaturată.

Acestea fiind precizate, Tribunalul a examinat, așadar, aprecierea Comisiei cu privire la normele de eligibilitate. El a constatat de la bun început că acestea din urmă nu menționează în mod expres obiectivele legitime pe care le-ar urmări și nu prevăd criterii de autorizare, de altfel neexhaustive, decât din anul 2015. În aceste condiții, nu toate cerințele aplicate de la această dată pot fi considerate criterii de autorizare clar definite, transparente, nediscriminatorii, verificabile și care pot garanta ca atare organizatorilor de competiții un acces efectiv la piața relevantă. În consecință, Tribunalul a reținut că UIP păstrase, inclusiv după adoptarea criteriilor de autorizare în anul 2015, o marjă largă de apreciere pentru a refuza autorizarea competițiilor propuse de terți.

Pe de altă parte, în ceea ce privește regimul sancțiunilor, Tribunalul a subliniat că severitatea sancțiunilor prevăzute este un element deosebit de relevant în cercetarea eventualelor obstacole din calea bunei funcționări a concurenței pe piața relevantă. Prin urmare, o asemenea severitate poate descuraja atleții să participe la competiții neautorizate de UIP, inclusiv în cazul în care niciun motiv legitim nu justifică un asemenea refuz al autorizării. În speță, Tribunalul a apreciat că sancțiunile prevăzute de normele de eligibilitate, chiar și după relaxarea regimului intervenită în anul 2016, au un caracter disproporționat. Astfel, de la această dată, nu numai că în continuare categoriile de încălcări sunt definite în mod necorespunzător, ci și durata sancțiunilor aplicabile în special în cazul participării la competiții terțe neautorizate este în continuare severă ținând seama de durata medie a carierei unui patinator.

În sfârșit, Tribunalul a examinat aprecierea Comisiei în ceea ce privește obiectivele urmărite prin normele de eligibilitate. În acest sens, Tribunalul a amintit că protecția integrității sportului constituie un obiectiv legitim recunoscut la articolul 165 TFUE. Tribunalul a admis, în consecință, că UIP în mod legitim a edictat norme care urmăresc atât să evite posibilitatea ca pariurile sportive să creeze riscuri de manipulare, cât și să asigure conformitatea competițiilor sportive cu standarde comune. Totuși, în speță nu era mai puțin adevărat că normele adoptate de UIP depășeau ceea ce era necesar pentru atingerea acestor obiective și, prin urmare, nu erau proporționale cu aceste obiective. În consecință, Comisia a considerat în mod întemeiat că restrângerile care decurg din sistemul de autorizare prealabilă nu pot fi justificate de obiectivele în discuție.

Ținând seama de ansamblul acestor considerații, Comisia a concluzionat în mod întemeiat că normele de eligibilitate prezentau un nivel suficient de nocivitate, în special având în vedere conținutul lor, pentru a se considera că restrâng concurența prin obiect.

În al doilea rând, Tribunalul s-a pronunțat cu privire la legalitatea măsurilor corective impuse prin decizia atacată pentru a înceta încălcarea constatată și a admis în parte concluziile în anulare ale reclamantei în acest sens, în măsura în care Comisia a solicitat, sub sancțiunea unor penalități cu titlu cominatoriu, modificarea substanțială a Regulamentului de arbitraj al UIP în cazul menținerii sistemului de autorizare prealabilă.

În această privință, Tribunalul a subliniat că Comisia a apreciat că acest regulament de arbitraj, care conferă Curții de arbitraj sportiv din Lausanne (Elveția) o competență exclusivă de a soluționa acțiunile îndreptate împotriva deciziilor de neeligibilitate și conferă un caracter obligatoriu unui asemenea arbitraj, consolidează restrângerile concurenței generate de normele de eligibilitate. În măsura în care Comisia s-ar fi inspirat în

⁶⁰ Hotărârea Curții din 1 iulie 2008, *MOTOE* (C-49/07, [EU:C:2008:376](#), punctele 51 și 52), și Hotărârea Curții din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* (C-1/12, [EU:C:2013:127](#), punctele 88 și 92).

această privință din Orientările privind calcularea amenzilor⁶¹, mai exact din noțiunea de „circumstanță agravantă” care figurează în acestea, Tribunalul a subliniat că numai comportamentele sau circumstanțele ilicite care fac încălcarea mai dăunătoare pot justifica o agravare a amenzii aplicate pentru o încălcare a dreptului concurenței al Uniunii. Or, în speță, Tribunalul a considerat că asemenea circumstanțe ilicite nu există. Comisia nu putea, așadar, să aprecieze că Regulamentul de arbitraj al UIP constituie o circumstanță agravantă.

2. Contribuții în domeniul articolului 102 TFUE

Prin Hotărârea din 18 noiembrie 2020, *Lietuvos geležinkeliai/Comisia* (T-814/17, [EU:T:2020:545](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză referitoare la Lietuvos geležinkeliai AB (denumită în continuare „LG”), societatea națională a căilor ferate din Lituania. Această societate este atât gestionar al infrastructurilor feroviare, cât și furnizor de servicii de transport feroviar în Lituania. În această din urmă calitate, LG a încheiat în anul 1999 un acord comercial cu societatea Orlen Lietuva AB (denumită în continuare „Orlen”), o societate petrolieră lituaniană deținută de întreprinderea petrolieră poloneză PKN Orlen SA, în vederea furnizării serviciilor de transport feroviar pe teritoriul lituanian. Acest acord viza în special transportul de produse petroliere provenite dintr-o rafinărie importantă care aparținea Orlen, situată în Bugeniai, în nord-vestul Lituaniei, în apropierea frontierei cu Letonia, către terminalul maritim lituanian din Klaipėda, în vederea transportului acestor produse în Europa de Vest.

În urma unui litigiu intervenit în anul 2008 între LG și Orlen cu privire la tarifele serviciilor de transport feroviar care făceau obiectul acordului, Orlen a urmărit să își redirecționeze activitățile de export maritim cu plecare din Klaipėda către terminalele maritime din Riga și din Ventspils, în Letonia, și, în acest context, să încredințeze transportul produselor sale provenite din rafinăria Bugeniai societății Latvijas dzelzceļš, societatea națională a căilor ferate din Letonia (denumită în continuare „LDZ”). Pentru transportul de marfă spre terminalele maritime letone, Orlen prevedea utilizarea unei linii feroviare de la rafinăria sa din Rengė, Letonia (denumită în continuare „ruta scurtă”), linie pe care o utilizase până atunci pentru deservirea piețelor letonă și estoniană.

Din cauza deformării căii ferate pe câteva zeci de metri pe ruta scurtă, LG, în calitatea sa de gestionar al infrastructurilor feroviare, a suspendat, la 2 septembrie 2008, traficul pe un tronson de 19 km din această rută (denumită în continuare „calea ferată în litigiu”). Începând cu 3 octombrie 2008, LG a procedat la dezafectarea completă a căii ferate în litigiu, proces care s-a încheiat înainte de sfârșitul lunii octombrie 2008.

Ulterior, considerând că LG nu avea intenția de a repara calea ferată în litigiu pe termen scurt, Orlen a trebuit să renunțe la proiectul său de a recurge la serviciile LDZ⁶².

Fiind sesizată cu o plângere formulată de Orlen, Comisia Europeană a reținut prin decizia din 2 octombrie 2017 că prin demontarea căii ferate în litigiu LG a abuzat de poziția sa dominantă în calitate de gestionar al infrastructurilor feroviare lituaniene, în măsura în care a împiedicat LDZ să intre pe piața transportului feroviar de produse petroliere de la rafinăria deținută de Orlen către terminalele maritime din Klaipėda, din Riga și din Ventspils (denumită în continuare „piața în cauză”). Pentru această încălcare, Comisia a aplicat societății LG o amendă de 27 873 000 de euro și i-a impus să pună capăt încălcării dreptului concurenței al Uniunii. LG a introdus o acțiune împotriva deciziei Comisiei la Tribunal.

⁶¹ Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264).

⁶² În ședință, LG și LDZ au confirmat totuși că lucrările de reconstrucție a căii ferate în litigiu fuseseră inițiate în cele din urmă și erau considerate finalizate în luna decembrie 2019 și că aceasta urma să fie redeschisă traficului înainte de sfârșitul lunii februarie 2020.

Tribunalul a arătat mai întâi că, în calitatea sa de gestionar aflat în poziție dominantă al infrastructurii feroviare lituaniene, LG este însărcinată, în temeiul dreptului Uniunii și al dreptului național, să acorde accesul la infrastructurile feroviare publice, precum și să asigure o stare tehnică bună a acestor infrastructuri și un trafic feroviar sigur și neîntrerupt și, în cazul perturbării traficului feroviar, să ia toate măsurile necesare pentru restabilirea situației normale. Pe de altă parte, această întreprindere deține o poziție dominantă pe piața gestionării infrastructurilor feroviare, care decurge dintr-un fost monopol legal, și nu a investit în rețeaua feroviară, care aparține statului lituanian.

În acest context, Tribunalul a considerat că comportamentul în cauză, și anume demontarea căii ferate în litigiu, nu poate fi apreciat în lumina jurisprudenței consacrate în materia refuzului de a furniza accesul la infrastructuri esențiale, care stabilește un prag mai ridicat pentru a se constata caracterul abuziv al unei practici decât cel aplicat în decizia atacată. Astfel, un asemenea comportament trebuie analizat ca un comportament de natură să împiedice intrarea pe piață, făcând accesul la aceasta din urmă mai dificil, și să determine astfel un efect de excludere anticoncurențială.

În continuare, Tribunalul a confirmat că LG nu a reușit să demonstreze că, după apariția deformării în cauză pe calea ferată în litigiu și evaluarea detaliată a stării întregii căi ferate, aceasta se afla într-o stare care justifica demontarea sa integrală imediată. În această privință, Tribunalul a considerat că Comisia a stabilit în mod întemeiat că problemele privind o porțiune de 1,6 km din cei 19 km ai căii ferate în litigiu nu puteau justifica demontarea completă și imediată a acesteia. În orice caz, cadrul normativ aplicabil impunea LG nu numai obligația de a garanta siguranța rețelei sale feroviare, ci și pe aceea de a minimiza perturbările și de a îmbunătăți performanțele acestei rețele.

În ceea ce privește argumentul invocat de LG potrivit căruia demontarea integrală și imediată a căii ferate în litigiu urmată de reconstrucția completă și imediată a acesteia, pe care LG a afirmat că a prevăzut-o inițial, era mai avantajoasă din punct de vedere economic decât efectuarea unor reparații specifice și imediate urmate de o reconstrucție completă, dar eșalonată, Tribunalul a constatat că, în condițiile în care nu dispunea de finanțarea necesară pentru începerea lucrărilor de reconstrucție și nu a urmat etapele pregătitoare normale în vederea realizării unor astfel de lucrări, LG nu avea niciun motiv să procedeze în mare grabă la demontarea totală a lucrărilor în litigiu. De asemenea, tot fără a săvârși o eroare Comisia a stabilit că a proceda la dezafectarea unei căi ferate chiar înainte de începerea lucrărilor de renovare constituia un comportament extrem de neobișnuit în sectorul feroviar.

În plus, Tribunalul a confirmat că, întrucât LG dispunea de o poziție dominantă nu numai în calitate de gestionar al infrastructurii feroviare, ci și pe piața în cauză, acesteia îi revenea o răspundere specială de a nu aduce atingere unei concurențe efective și nenederate pe această piață. În consecință, la momentul la care a decis ce soluție să adopte în privința deformării căii ferate în litigiu, LG ar fi trebuit să țină seama de această răspundere și să evite eliminarea oricărei posibilități de repunere în funcțiune în termen scurt a căii ferate. Prin demontarea întregii căi ferate în litigiu, LG nu și-a asumat însă această răspundere, în măsura în care comportamentul său a făcut mai dificil accesul pe piața în cauză.

În ceea ce privește impactul demontării căii ferate în litigiu asupra posibilității ca LDZ să transporte produsele petroliere ale Orlen destinate exportului maritim de la rafinărie către terminalele maritime letone, Tribunalul a arătat că faptul de a trebui să utilizeze în Lituania o rută mai lungă și mai frecventată decât partea lituaniană a rutei scurte implica pentru LDZ riscuri de conflicte privind trasele feroviare mai ridicate, o incertitudine cu privire la calitatea și la costul serviciilor feroviare suplimentare, precum și riscuri legate de lipsa de informații și de transparență cu privire la condițiile de acces pe piață și, ca urmare, o dependență mai mare față de gestionarul rețelei feroviare lituaniene. În plus, Tribunalul a observat că în anii 2008 și 2009 costurile transportului produselor petroliere ale Orlen erau mai ridicate pe rutele mai lungi către terminalele maritime

letone decât pe ruta către Klaipėda. În consecință, nu poate fi reproșată Comisiei nicio eroare de apreciere pentru că a reținut că rutele mai lungi către terminalele maritime letone nu ar fi fost competitive în raport cu ruta către Klaipėda.

În aceste condiții, Tribunalul a respins, în esență, în totalitate acțiunea formulată de LG. Totuși, în exercitarea competenței sale de fond în materie de stabilire a amenzilor, având în vedere gravitatea și durata încălcării, Tribunalul a considerat oportun să reducă cuantumul amenzii aplicate societății LG de la 27 873 000 la 20 068 650 de euro.

3. Contribuții în domeniul concentrărilor economice

Prin Hotărârea **CK Telecoms UK Investments/Comisia** (T-399/16, în prezent în recurs⁶³, [EU:T:2020:217](#)), pronunțată la 28 mai 2020, Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, a anulat decizia prin care Comisia⁶⁴ s-a opus realizării unui proiect de concentrare între doi dintre cei patru operatori de telefonie mobilă activi pe piața cu amănuntul a serviciilor de telecomunicații mobile din Regatul Unit.

Acest proiect, notificat Comisiei la 11 septembrie 2015, trebuia să permită reclamantei, CK Telecoms UK Investments Ltd (denumită în continuare „Three”), filială indirectă a CK Hutchison Holdings Ltd, să preia controlul exclusiv asupra Telefónica Europe plc (denumită în continuare „O2”) și să constituie astfel principalul actor pe această piață, în fața celorlalți doi operatori rămași, EE Ltd, filială a BT Group plc (denumită în continuare „BT/EE”), fost operator istoric, și Vodafone.

Prin decizia atacată, în temeiul Regulamentului privind concentrările economice⁶⁵ și al propriilor Orientări privind evaluarea concentrărilor orizontale (denumite în continuare „orientările”)⁶⁶, Comisia a declarat operațiunea de concentrare incompatibilă cu piața internă în temeiul a trei „teorii ale prejudiciului”. Astfel, aceasta a considerat că operațiunea ar crea obstacole semnificative în calea concurenței efective din cauza existenței unor efecte necoordonate legate, în primul rând, de eliminarea unor constrângeri concurențiale importante pe piața cu amănuntul (prima „teorie a prejudiciului”), care ar fi determinat probabil o creștere a prețurilor serviciilor de telefonie mobilă și o limitare a alegerii pentru consumatori. În al doilea rând, întrucât piața relevantă se caracterizează prin faptul că BT/EE și Three, pe de o parte, și Vodafone și O2, pe de altă parte, încheiaseră acorduri de partajare a rețelei, operațiunea ar fi influențat negativ calitatea serviciilor pentru consumatori, împiedicând dezvoltarea infrastructurii rețelei mobile în Regatul Unit (a doua „teorie a prejudiciului”). În al treilea rând, din moment ce trei operatori de rețele mobile virtuale care nu dispun de rețea proprie, Tesco Mobile, Virgin Mobile și TalkTalk (denumite în continuare „non-ORTM”), încheiaseră acorduri care le permiteau accesul la rețeaua altui operator la prețuri cu ridicata, concentrarea risca să aibă efecte necoordonate semnificative pe piața cu ridicata (a treia „teorie a prejudiciului”).

63] Cauza C-376/20 P, **Comisia/CK Telecoms UK Investments**.

64] Decizia Comisiei din 11 mai 2016 privind declararea unei concentrări ca fiind incompatibilă cu piața internă (cazul M.7612 – Hutchison 3G UK/Telefónica UK), notificată cu numărul C(2016) 2796, disponibilă în engleză, în versiunea sa neconfidențială, la următoarea adresă: https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7612_6555_3.pdf (rezumat publicat în JO 2016, C 357, p. 15).

65] Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201).

66] Orientări privind evaluarea concentrărilor orizontale în temeiul Regulamentului Consiliului privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, C 31, p. 5, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 56).

Tribunalul era astfel chemat să se pronunțe, pentru prima dată, cu privire la condițiile de aplicare a Regulamentului privind concentrările economice în cazul unei concentrări pe o piață de oligopol care nu presupune nici crearea, nici consolidarea unei poziții dominante individuale sau colective, dar care generează efecte necoordonate.

După ce a amintit limitele controlului de legalitate pe care trebuie să îl realizeze cu privire la aprecierile complexe pe care le presupune controlul concentrărilor economice, Tribunalul a procedat mai întâi la definirea criteriilor aplicabile pentru a stabili că o asemenea operațiune ar crea un „obstacol semnificativ în calea concurenței efective”, astfel cum impune articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul privind concentrările economice, și a furnizat precizări referitoare la sarcina probei și la nivelul probatoriu care revin Comisiei într-un asemenea context⁶⁷. Acesta a precizat în special că, pentru ca efecte necoordonate care rezultă dintr-o concentrare să poată avea drept consecință un obstacol semnificativ în calea concurenței efective, trebuie să fie îndeplinite două condiții cumulative: concentrarea trebuie să implice, pe de o parte, eliminarea constrângerilor concurențiale importante pe care părțile la concentrare le exercitau una asupra celeilalte și, pe de altă parte, o reducere a presiunilor concurențiale asupra celorlalți concurenți. În plus, Tribunalul a subliniat că, în cadrul analizei prospective în două etape pe care Comisia trebuia să o efectueze în această privință, Comisiei nu îi revenea sarcina de a dovedi că scenariile și teoriile prejudiciului pe care le reținuse s-ar produce în mod inevitabil, ci de a prezenta probe suficiente pentru a demonstra cu o probabilitate serioasă existența unor obstacole semnificative în urma concentrării.

În speță, Tribunalul a statuat că Comisia nu a reușit să facă dovada că concentrarea notificată ar genera efecte necoordonate susceptibile să constituie obstacole semnificative în calea concurenței efective fie pe piața cu amănuntul, în temeiul primei și al celei de a doua teorii a prejudiciului, fie pe piața cu ridicata, în temeiul celei de a treia teorii.

Astfel, Tribunalul a constatat, în primul rând, că Comisia a săvârșit mai multe erori atunci când a concluzionat, în temeiul primei teorii a prejudiciului, în sensul existenței probabile a unor efecte necoordonate pe piața cu amănuntul a telefoniei mobile, legate de eliminarea unor constrângeri concurențiale importante. Acesta a statuat mai întâi că Comisia nu stabilise că Three era o „importantă forță concurențială”, a cărei eliminare ar determina o scădere a presiunii concurențiale suficientă pentru a stabili existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective. Pe de o parte, confundând noțiunile de „obstacol semnificativ în calea concurenței efective”⁶⁸, „eliminarea unei constrângeri concurențiale importante”⁶⁹, precum și „eliminarea unei importante forțe concurențiale”⁷⁰, Comisia a extins în mod considerabil domeniul de aplicare al normelor în materie de concentrări economice de întreprinderi și a denaturat noțiunea de „importantă forță concurențială”. Pe de altă parte, sunt considerate insuficiente diferitele elemente reținute de Comisie pentru a concluziona că Three constituia o importantă forță concurențială sau exercita, cel puțin, o constrângere concurențială importantă pe piață, indiferent dacă este vorba despre creșterea cotei brute a noilor săi abonați în raport cu cotele sale de piață, despre creșterea numărului abonaților săi, despre politica agresivă de prețuri pe care a putut să o desfășoare sau despre rolul de perturbator pe care l-a putut juca din punct de vedere istoric pe piață.

67| Conform articolului 2 alineatul (3) din Regulamentul privind concentrările economice, astfel cum este interpretat în lumina considerentului (25) al acestuia.

68| Criteriu juridic prevăzut la articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul privind concentrările economice.

69| Criteriu menționat în considerentul (25) al Regulamentului privind concentrările economice.

70| Criteriu întemeiat pe orientările utilizate în decizia atacată.

De asemenea, Tribunalul a constatat că, deși, desigur, piața relevantă cu amănuntul a telefoniei mobile se caracteriza printr-un grad scăzut de diferențiere a produselor, astfel încât părțile la concentrare, precum și ceilalți operatori activi pe piața respectivă puteau fi considerați concurenți relativ apropiați, numai acest element nu era totuși suficient pentru a dovedi eliminarea constrângerilor concurențiale importante pe care părțile la concentrare le exercitau una asupra celeilalte și, prin urmare, existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective.

Pe de altă parte, deși a recunoscut că Comisia putea lua în considerare indicatorii de presiuni de creștere a prețurilor⁷¹, în sensul că aceștia reflectă stimulările părților la concentrare de a-și majora prețurile, Tribunalul a statuat totuși că analiza cantitativă a acesteia era lipsită de forță probantă, întrucât nu demonstrase cu o probabilitate suficientă că prețurile ar suferi o creștere „semnificativă” în urma eliminării constrângerilor concurențiale importante. Tribunalul a constatat de asemenea că Comisia nu a inclus în analiza sa cantitativă creșterea eficienței pe care o putea determina concentrarea. În sfârșit, acesta a statuat că, în cadrul aprecierii sale globale a efectelor necoordonate, Comisia nu precizase în niciun moment dacă ele ar fi „semnificative” sau ar genera un obstacol semnificativ în calea concurenței efective.

Tribunalul a statuat, în al doilea rând, că Comisia a săvârșit de asemenea erori de drept și de apreciere concluzionând, în temeiul celei de a doua teorii a prejudiciului, în sensul existenței unor efecte necoordonate rezultate din bulversarea acordurilor de partajare a rețelei.

Pornind de la principiul că acordurile de partajare a rețelei pot avea efecte favorabile unei concurențe efective în beneficiul consumatorilor, Comisia examinase în ce măsură, prin bulversarea acordurilor existente, concentrarea era susceptibilă să elimine dinamica lor concurențială. În urma examinării planurilor de consolidare a rețelelor prezentate de părțile care făcuseră notificarea, precum și a altor cinci scenarii de integrare a rețelelor existente, Comisia concluzionase că operațiunea era susceptibilă să producă efecte anticoncurențiale necoordonate pe piața cu amănuntul, piață de oligopol cu bariere importante la intrare. Pe de o parte, aceasta putea slăbi poziția concurențială a concurenților parteneri la acordurile de partajare a rețelei și, prin urmare, putea reduce presiunea competitivă a acestora. Pe de altă parte, era probabil ca ea să conducă la o scădere a investițiilor la scara sectorului infrastructurii rețelelor și deci la o reducere a gradului de concurență efectivă.

În această privință, Tribunalul a subliniat mai întâi că noutatea teoriei respective în raport cu practica decizională anterioară a Comisiei nu presupunea ca ea să fie improbabilă sau lipsită de temei și a declarat că subscrie la aceasta într-o anumită măsură. Tribunalul a subliniat însă că capacitatea concurențială și stimularea de a investi ale BT/EE și ale Vodafone nu ar depinde în mod decisiv de deciziile de investiții ale entității rezultate în urma concentrării sau de o creștere a costurilor, ci în special de nivelul de concurență cu care se vor confrunta, de resursele lor financiare și de strategiile lor. Tribunalul a dedus de aici că posibila nealiniere a intereselor partenerilor la acordurile de partajare a rețelei, bulversarea acestora la finalul concentrării sau chiar rezilierea lor nu constituie, în speță și ca atare, un obstacol semnificativ în calea concurenței efective în cadrul unei teorii a prejudiciului întemeiate pe efecte necoordonate.

Amintind că normele de concurență ale Uniunii sunt destinate în principal să protejeze procesul concurențial în sine, iar nu concurenții, Tribunalul a examinat în continuare evaluarea de către Comisie a efectelor concentrării asupra celor doi concurenți, BT/EE și Vodafone, ținând seama de planurile de consolidare a rețelelor care îi priveau pe fiecare.

71| Analiză denumită „upward pricing pressure” sau UPP.

În cazul BT/EE, acesta a statuat că Comisia nu reușise să demonstreze că, majorând costurile de mentenanță și de îmbunătățire a rețelei și degradând calitatea acesteia, concentrarea ar afecta poziția sa concurențială, astfel încât ar constitui un obstacol semnificativ în calea concurenței efective. În această privință, Tribunalul a constatat în special că Comisia nu a făcut dovada că teoria sa privind prejudiciul se întemeiază pe o legătură de cauzalitate între pretinsa creștere a costurilor fixe și cea a costurilor diferențiale, care ar conduce la mai puține investiții, la o deteriorare a calității serviciilor oferite pe piață sau, în cazul în care acestea ar fi repercutate asupra consumatorilor prin intermediul unei creșteri a prețurilor, la reducerea presiunii competitive a BT/EE și a Vodafone pe piață.

În cazul Vodafone, după ce a amintit că reducerea presiunii concurențiale pe care această întreprindere era susceptibilă să o exercite nu era în sine suficientă pentru a stabili existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective în speță, Tribunalul a statuat în special că Comisia nu dovedise corespunzător cerințelor legale că eventuala decizie a acesteia de a-și restrânge investițiile în propria rețea ar rezulta în mod suficient de realist și de plauzibil din concentrare, ar modifica factorii care determină situația concurenței pe piețele afectate și ar împiedica în speță în mod „semnificativ” concurența efectivă pe piața relevantă.

În sfârșit, Tribunalul a statuat că Comisia a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că transparența sporită a investițiilor globale ale operatorilor de rețele mobile, determinată de acordurile de partajare a rețelei, ar reduce stimularea lor de a investi în rețeaua lor și, în consecință, presiunea concurențială a acestora, fără a defini însă cadrul temporal adecvat în care intenționa să stabilească existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective. Astfel, Comisia a analizat, pe de o parte, efectele imediate ale concentrării pe termen scurt și mediu în raport cu suprapunerea temporară a celor două acorduri de partajare a rețelelor și, pe de altă parte, efectele sale pe termen mediu și lung în raport cu planurile de consolidare a rețelei. În schimb, nu a luat în considerare faptul că părțile la concentrare nu ar menține pe termen lung două rețele separate, deși invocase această eventualitate în mai multe rânduri în decizia atacată. Or, examinarea efectelor unei operațiuni de concentrare pe o piață de oligopol în sectorul telecomunicațiilor, care necesită investiții pe termen lung și în care consumatorii sunt adesea legați prin contracte pe mai mulți ani, presupunea o analiză prospectivă dinamică ce impunea luarea în considerare a unor eventuale efecte coordonate sau unilaterale într-o perioadă relativ extinsă în viitor. Prin urmare, Comisia a săvârșit o eroare de drept calificând impactul unei transparențe consolidate asupra investiției globale în rețele drept efecte necoordonate.

În al treilea rând, Tribunalul a statuat că Comisia nu reușise să stabilească, în temeiul celei de a treia teorii a prejudiciului, existența unor efecte necoordonate pe piața cu ridicata.

În această privință, Tribunalul a arătat mai întâi că reducerea numărului de operatori de rețele mobile de la patru la trei nu este în sine de natură să stabilească existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței, întrucât multe piețe de oligopol prezintă un grad de concurență care poate fi calificat drept sănătos. Acesta a considerat în continuare că, în pofida faptului că indicii Herfindahl-Hirschmann, utilizat pentru a măsura gradul de concentrare a unei piețe, depășea în speță pragurile sub care era în principiu⁷² exclus ca concentrarea să ridice probleme de concurență, o depășire a acestor praguri nu implica, potrivit punctului 21 din orientări, o prezumție de existență a unor probleme de concurență. Constatând însă că, pentru a concluziona că Three era o „importantă forță concurențială” pe piața cu ridicata, Comisia nu s-a întemeiat pe cotele sale de piață istorice și pe nivelul de concentrare, ci pe cotele sale brute de noi clienți și pe analiza calitativă a importanței sale pe piața cu ridicata, Tribunalul a statuat că instituția menționată nu a explicat în mod credibil motivul pentru care cotele brute de noi clienți erau atât de determinante în speță și nici nu a dovedit, prin urmare, în lipsa unei examinări detaliate a faptelor, existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective.

72| În conformitate cu punctele 19-21 din orientări.

Pe de altă parte, Tribunalul a constatat că, deși se putea considera, având în vedere cota sa brută de noi clienți, că Three avea capacitatea de a rivaliza cu ceilalți actori de pe piața cu ridicata, că aceasta era un concurent credibil, că avea o influență asupra concurenței și că își consolidase poziția pe piață, totuși aceste elemente nu erau suficiente nici pentru a stabili existența unui obstacol semnificativ în calea concurenței efective, într-un context în care cota sa de piață era în realitate foarte scăzută, nici pentru a concluziona că aceasta era o importantă forță concurențială. În sfârșit, Tribunalul a statuat că Comisia nu a demonstrat că concentrarea ar determina o eliminare a constrângerilor concurențiale importante pe care părțile le exercitau anterior una asupra celeilalte.

Prin Hotărârea din 5 octombrie 2020, **HeidelbergCement și Schwenk Zement/Comisia** (T-380/17, [EU:T:2020:471](#)), Tribunalul s-a pronunțat într-o cauză în care HeidelbergCement AG și Schwenk Zement KG (denumite în continuare, împreună, „reclamantele”) au notificat Comisiei Europene, la 5 septembrie 2016, un proiect de concentrare constând în dobândirea controlului asupra societăților Cemex Hungária Építőanyagok Kft. și Cemex Hrvatska d.d. (denumite în continuare, împreună, „societățile-țintă”), prin intermediul societății lor în comun Duna-Dráva Cement Kft. (denumită în continuare „DDC”). Toate aceste societăți își desfășoară activitatea în domeniul materialelor de construcții.

După deschiderea procedurii de investigare aprofundată, Comisia a declarat concentrarea incompatibilă cu piața internă⁷³. În decizia sa, Comisia a menționat considerații ce privesc printre altele dimensiunea comunitară a operațiunii, piața relevantă, efectele concentrării în materie de concurență și angajamentele părților la concentrare. Pentru a afirma în special dimensiunea comunitară a operațiunii de concentrare, Comisia a luat în considerare cifrele de afaceri ale reclamantelor, care se ridică la peste 250 de milioane de euro în Uniunea Europeană, pentru motivul că acestea constituiau participanții reali la operațiunea de concentrare.

În susținerea acțiunii lor în anulare introduse împotriva acestei decizii, reclamantele au contestat printre altele aprecierea dimensiunii comunitare a concentrării notificate. În această privință, articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul CE privind concentrările⁷⁴ impune ca cel puțin două întreprinderi implicate să atingă în mod individual o cifră de afaceri în Uniune de cel puțin 250 de milioane de euro. Or, raportându-se la cifrele de afaceri ale reclamantelor pentru a afirma dimensiunea comunitară a operațiunii de concentrare desfășurate de societatea lor în comun, DDC, Comisia nu ar fi respectat domeniul de aplicare al acestei dispoziții.

Această acțiune a fost respinsă de Tribunal, care a adus în acest cadru precizări noțiunii de „întreprindere implicată” a cărei cifră de afaceri poate fi luată în considerare în vederea stabilirii dimensiunii comunitare a unei operațiuni de concentrare.

Tribunalul a amintit că, deși Regulamentul CE privind concentrările nu cuprinde o definiție a noțiunii de „întreprindere implicată” în sensul articolului 1 alineatul (2) din acesta, interpretarea noțiunii respective face obiectul punctelor 145-147 din comunicarea consolidată privind competența Comisiei⁷⁵. Contrar celor pretinse de reclamante, nici aceste puncte, nici principiul securității juridice, nici Regulamentul CE privind concentrările nu se opun însă ca, în vederea evaluării dimensiunii comunitare a unei concentrări puse în aplicare de către o societate în comun, Comisia să califice societățile-mamă drept întreprinderi implicate atunci când acestea constituie participanții reali la operațiunea de concentrare.

73| Decizia C(2017) 1650 final din 5 aprilie 2017 (cauza M.7878 – HeidelbergCement/Schwenk/Cemex Hungary/Cemex Croatia).

74| Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201) (denumit în continuare „Regulamentul CE privind concentrările”).

75| Comunicarea consolidată privind competența Comisiei în temeiul Regulamentului (CE) nr. 139/2004 al Consiliului privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2008, C 95, p. 1, rectificare în JO 2009, C 43, p. 10) (denumită în continuare „comunicarea consolidată privind competența”).

În această privință, Tribunalul a arătat, în primul rând, că, pentru a garanta eficacitatea controlului concentrărilor, este necesar să se țină seama de realitatea economică a participanților reali la concentrare în funcție de împrejurările de drept și de fapt proprii fiecărei spețe. Astfel, determinarea întreprinderilor implicate este în mod necesar legată de modul în care a fost inițiat, organizat și finanțat procesul de achiziție în fiecare caz individual.

În ceea ce privește interpretarea punctului 147 din comunicarea consolidată privind competența, Tribunalul a precizat, în plus, că acesta are în vedere două ipoteze în care societățile-mamă pot fi calificate drept întreprinderi implicate în vederea evaluării dimensiunii comunitare a unei concentrări puse în aplicare de societatea lor în comun. În prima ipoteză, societatea în comun este utilizată ca un simplu vehicul. În cea de a doua, societățile-mamă sunt participanții reali la operațiune. În speță, Comisia a considerat că operațiunea se încadrează în cea de a doua situație.

În al doilea rând, Tribunalul a considerat că nici comunicarea consolidată privind competența însăși, nici punerea sa în aplicare de către Comisie în speță nu au generat o ambiguitate contrară principiului securității juridice. Potrivit Tribunalului, punctele 145-147 din comunicarea consolidată privind competența nu emit semnale contradictorii cu privire la demersul utilizat de Comisie pentru a determina întreprinderile vizate de o operațiune de concentrare. În plus, părțile la o concentrare, în calitate de operatori economici diligenți, pot de asemenea, dacă este nevoie, să recurgă la consiliere adecvată sau să ia legătura cu serviciile Comisiei pentru a obține orientări informale cu privire la întreprinderile implicate într-o operațiune.

În al treilea rând, Tribunalul a precizat că, în vederea evaluării dimensiunii comunitare a unei operațiuni de concentrare, nu este necesar ca întreprinderile implicate a căror cifră de afaceri depășește pragurile prevăzute să se situeze de o parte și de cealaltă a operațiunii. Astfel, articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul CE privind concentrările impune ca cel puțin două întreprinderi implicate să atingă în mod individual o cifră de afaceri în Uniune de cel puțin 250 de milioane de euro, iar nu că acestea trebuie să fie cumpărătorul și întreprinderea-țintă.

Prin Hotărârea din 16 decembrie 2020, **American Airlines/Comisia** (T-430/18, [EU:T:2020:603](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză privind concentrarea între US Airways Group și AMR Corporation (denumite în continuare „părțile la fuziune”), cea de a doua fiind societatea-mamă a companiei aeriene American Airlines. Prin decizia de autorizare din 5 august 2013⁷⁶, Comisia a aprobat această concentrare, sub rezerva îndeplinirii unor condiții și obligații.

Pentru a răspunde la îndoielile grave exprimate de Comisie în stadiul investigației preliminare cu privire la compatibilitatea acestei operațiuni cu piața internă, părțile la fuziune au propus o serie de angajamente prin care se urmărea reducerea barierelor la intrare pe aeroportul London Heathrow (denumit în continuare „LHR”) și facilitarea intrării unui concurent pe ruta Londra-Philadelphia. Astfel, acestea s-au angajat să pună sloturi orare LHR la dispoziția unui operator nou-intrat pe ruta Londra-Philadelphia. Aceste angajamente (denumite în continuare „angajamentele referitoare la sloturi”) au fost anexate la decizia de autorizare.

Deși sloturile orare LHR care urmau să fie eliberate trebuiau în principiu să fie utilizate pe ruta Londra-Philadelphia, angajamentele referitoare la sloturi prevedeau posibilitatea ca operatorul nou-intrat să obțină drepturi de anterioritate care să îi permită să utilizeze aceste sloturi pe orice rută dinspre și către LHR. Dobândirea drepturilor de anterioritate menționate era însă supusă obligației operatorului nou-intrat de a efectua o „utilizare adecvată” a sloturilor eliberate timp de șase sezoane, în sensul Asociației Internaționale de Transport Aerian (IATA), consecutive (denumită în continuare „perioada de utilizare”).

⁷⁶ Decizia C(2013) 5232 final din 5 august 2013 (cazul COMP/M.6607 – US Airways/American Airlines) (JO 2013, C 279, p. 6, denumită în continuare „decizia de autorizare”).

În executarea acestor angajamente, un acord de eliberare de sloturi a fost încheiat între American Airlines și Delta Air Lines, care a început să exploateze ruta Londra-Philadelphia la începutul verii anului 2015.

Apreciind că Delta Air Lines exercitase o utilizare adecvată a sloturilor în perioada de utilizare, Comisia i-a acordat drepturi de anterioritate prin decizia din 30 aprilie 2018⁷⁷ (denumită în continuare „decizia atacată”). Pentru a afirma utilizarea adecvată a sloturilor eliberate, Comisia a constatat lipsa utilizării abuzive de către Delta Air Lines în perioada de utilizare.

American Airlines a sesizat Tribunalul cu o acțiune în anularea acestei decizii, invocând printre altele erori de drept săvârșite de Comisie în interpretarea obligației Delta Air Lines de a efectua o „utilizare adecvată” a sloturilor eliberate. În opinia American Airlines, „utilizarea adecvată” trebuie înțeleasă ca vizând o „utilizare în conformitate cu oferta”, iar nu ca vizând lipsa unei „utilizări abuzive” a sloturilor eliberate, astfel cum susține Comisia.

Această acțiune în anulare a fost însă respinsă de Tribunal.

În hotărârea sa, Tribunalul a efectuat o interpretare literală și sistematică a obligației Delta Air Lines de a exercita o „utilizare adecvată” a sloturilor orare LHR eliberate de American Airlines, ținând seama în același timp de obiectivul și de contextul său.

În ceea ce privește interpretarea literală a termenilor „utilizare adecvată”, Tribunalul a arătat că, în limba originală a angajamentelor referitoare la sloturi, și anume engleza, noțiunea de „misuse” („utilizare abuzivă”) nu are în mod necesar o conotație negativă. În consecință, Comisia nu a săvârșit o eroare atunci când a considerat că termenul „misuse” poate fi definit drept „faptul de a utiliza ceva într-un mod inadapdat sau într-un mod care nu era prevăzut”. Potrivit Tribunalului, asimilarea efectuată în decizia atacată, între „utilizare adecvată” și „lipsa utilizării abuzive” este, în consecință, conciliabilă cu modul de redactare a dispozițiilor în cauză.

Cu toate acestea, interpretarea propusă de American Airlines potrivit căreia utilizarea adecvată vizează în principiu o utilizare „în conformitate cu oferta”, rezervând în același timp Comisiei o anumită marjă de apreciere în această privință, este, potrivit Tribunalului, de asemenea conciliabilă cu termenii „utilizare adecvată”.

Întrucât interpretarea exclusiv literală a angajamentelor referitoare la sloturi nu este concludentă, Tribunalul a amintit că, pentru interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de termenii acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte. Având în vedere că angajamentele referitoare la sloturi fac parte integrantă din decizia de autorizare, aceste principii se aplică interpretării lor. Astfel, Tribunalul afirmă că angajamentele referitoare la sloturi trebuie să fie interpretate în lumina deciziei de autorizare, în cadrul general al dreptului Uniunii, în special în lumina Regulamentului privind concentrările economice, și prin trimitere la Comunicarea Comisiei privind măsurile corective admisibile în temeiul Regulamentului privind concentrările economice și în temeiul Regulamentului de punere în aplicare⁷⁸.

77] Decizia C(2018) 2788 final din 30 aprilie 2018 (cazul M.6607 US Airways/American Airlines).

78] Comunicarea Comisiei privind măsurile corective admisibile în temeiul Regulamentului (CE) nr. 139/2004 al Consiliului și în temeiul Regulamentului (CE) nr. 802/2004 al Comisiei (JO 2008, C 267, p. 1).

În această privință, Tribunalul a evidențiat importanța mențiunilor din „formularul RM”, pe care părțile la fuziune l-au furnizat Comisiei împreună cu propunerile lor de angajamente referitoare la sloturi. În conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare⁷⁹, acest formular RM conține informațiile și documentele care sunt necesare pentru a permite Comisiei să examineze dacă angajamentele prezentate de părțile la o fuziune sunt de natură să asigure compatibilitatea concentrării cu piața internă. În măsura în care formularul RM menționat derivă din Regulamentul privind concentrările economice, angajamentele referitoare la sloturi, astfel cum sunt anexate la decizia de autorizare, trebuie interpretate și în raport cu formularul RM menționat.

În ceea ce privește drepturile de anterioritate privind sloturile orare LHR care trebuie eliberate, rezultă din formularul RM furnizat de părțile la fuziune că angajamentele propuse de aceste părți sunt în largă măsură similare cu cele asumate în cazul IAG/bmi⁸⁰. Cu toate acestea, spre deosebire de angajamentele din cazul IAG/bmi, angajamentele referitoare la sloturile orare LHR impun ca sloturile eliberate să fie utilizate în perioada de utilizare într-un mod „în conformitate cu oferta”. Astfel, American Airlines invoca o serie de argumente prin care urmărea să demonstreze relevanța inserției „în conformitate cu oferta” în angajamentele referitoare la sloturi pentru interpretarea expresiei „utilizare adecvată” și, prin urmare, pentru acordarea unor drepturi de anterioritate.

Argumentele sale au fost însă respinse de Tribunal, care a calificat referirea la utilizarea sloturilor „în conformitate cu oferta” care figurează în angajamentele referitoare la sloturile orare LHR drept o simplă variantă lingvistică minoră în raport cu angajamentele din cazul IAG/bmi, care nu determină nicio modificare a cerințelor datorate anteriorității în raport cu acest caz. Potrivit Tribunalului, această interpretare nu putea fi repusă în discuție decât dacă părțile la fuziune ar fi adus la cunoștința Comisiei că diferența din textul angajamentelor propuse constituia o schimbare substanțială în raport cu angajamentele consacrate în cazul IAG/bmi. Or, formularul RM nu făcea nicio mențiune cu privire la acest aspect. În plus, American Airlines nu a prezentat niciun alt element util prin care să se demonstreze că părțile la fuziune au adus această diferență la cunoștința Comisiei.

În sfârșit, Tribunalul a confirmat că interpretarea reținută de Comisie în decizia atacată, potrivit căreia noțiunea de „utilizare adecvată” trebuie interpretată în sensul că vizează lipsa „utilizării abuzive”, este susținută atât de interpretarea sistematică a angajamentelor referitoare la sloturi, cât și de obiectivul și de contextul lor. Având în vedere ceea ce precedă, Tribunalul a respins acțiunea în anulare în totalitate.

79| Anexa 4 la Regulamentul (CE) nr. 802/2004 al Comisiei din 21 aprilie 2004 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 139/2004 al Consiliului privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, L 133, p. 1, rectificare în JO 2004, L 172, p. 9, Ediție specială, 08/vol. 2, p. 3, denumit în continuare „Regulamentul de punere în aplicare”).

80| Cazul COMP/M.6447 – IAG/bmi (denumit în continuare „cazul IAG/bmi”), care a condus la adoptarea Deciziei C(2012) 2320 a Comisiei din 30 martie 2012 (JO 2012, C 161, p. 2).

IV. Ajutoare de stat

1. Întinderea competenței de control a Comisiei

Prin Hotărârea din 9 septembrie 2020, **Kerkosand/Comisia** (T-745/17, [EU:T:2020:400](#)), Tribunalul s-a pronunțat într-o cauză privind o plângere depusă în anul 2013 de Kerkosand spol. s. r. o. (denumită în continuare „reclamanta”) la Comisia Europeană în legătură cu un ajutor pentru investiții acordat uneia dintre concurențele sale, societatea NAJPI a.s. (denumită în continuare „întreprinderea beneficiară”). Acest ajutor a fost acordat în cadrul unei scheme slovace de ajutoare pentru susținerea implementării tehnologiilor inovatoare și avansate în industrie și servicii, care se încadra în domeniul dispozițiilor referitoare la ajutoarele regionale pentru investiții și pentru ocuparea forței de muncă din Regulamentul general de exceptare pe categorii de ajutoare⁸¹. În consecință, ajutorul acordat întreprinderii beneficiare nu a făcut obiectul unei notificări. În fața Comisiei, reclamanta a susținut că ajutorul acordat ar fi ilegal pentru motivul că acesta nu s-ar conforma condițiilor cuprinse în regulamentul de exceptare. În urma schimburilor de corespondență cu autoritățile slovace și cu reclamanta, plângerea a fost respinsă ca neîntemeiată printr-o decizie a Comisiei adoptată în anul 2017 (denumită în continuare „decizia atacată”). Tribunalul a anulat această decizie.

Această hotărâre aduce precizări notabile cu privire la conținutul obligației de control a Comisiei în materie de ajutoare de stat. În această privință, Tribunalul a amintit mai întâi că un reclamant poate declanșa faza preliminară de investigare prin depunerea unei plângeri sau a unor informații privind un ajutor pretins ilegal. Conform reglementării aplicabile⁸², Comisia trebuie să închidă în mod obligatoriu această fază printr-o decizie care constată inexistența ajutorului, printr-o decizie de a nu ridica obiecții sau printr-o decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare. În această privință, contrar celor susținute de Comisie, Tribunalul a statuat că această obligație se aplică și atunci când o plângere a fost introdusă de o parte interesată care invocă inaplicabilitatea sau aplicarea necorespunzătoare a condițiilor unui regulament de exceptare. În plus, Tribunalul a precizat că, atunci când este sesizată cu o plângere prin care se invocă nerespectarea anumitor dispoziții ale unui regulament de exceptare, Comisia este nu doar competentă să verifice temeinicia susținerilor reclamantului, ci și obligată să procedeze astfel pentru a stabili dacă măsura în cauză ar fi trebuit să îi fie notificată și dacă aceasta constituie astfel un ajutor ilegal. În caz contrar, autoritățile naționale s-ar bucura de autonomie excesivă în punerea în aplicare a acestor dispoziții. Într-adevăr, prin adoptarea unor regulamente de exceptare, Comisia nu delegă autorităților naționale competențele sale de control și decizionale în materie de ajutoare de stat, inclusiv în ceea ce privește soluționarea plângerilor, ci își păstrează pe deplin competența de supraveghere în ceea ce privește în special respectarea de către aceste autorități a obligației fundamentale de notificare a măsurilor de ajutor și a interdicției punerii lor în aplicare.

În continuare, Tribunalul a statuat că, atunci când este chemată să verifice dacă autoritățile naționale au aplicat corect dispozițiile unui regulament de exceptare, acest control al Comisiei se aseamănă cu un control pur al legalității, care este lipsit de considerațiile ce țin de puterea de apreciere de care dispune doar atunci când aplică, într-un caz individual, articolul 107 alineatul (3) litera (a) TFUE. Astfel, în caz contrar, efectul imediat al derogării de la obligația de notificare a unui ajutor prevăzut de regulamentele de exceptare și caracterul direct aplicabil și exhaustiv al condițiilor de exceptare ar fi repuse în discuție, ceea ce ar aduce

⁸¹ Articolul 13 din Regulamentul (CE) nr. 800/2008 al Comisiei din 6 august 2008 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața comună în aplicarea articolelor 87 și 88 [CE] (Regulament general de exceptare pe categorii de ajutoare) (JO 2008, L 214, p. 3).

⁸² Articolul 4 alineatul (2), (3) sau (4) din Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 [TFUE] (JO 2015, L 248, p. 9).

atingere aplicabilității directe a regulamentelor și, prin urmare, principiului securității juridice. În schimb, în cazul în care Comisia ar fi chemată să constate că autoritățile naționale au aplicat greșit condițiile unui regulament de exceptare, astfel încât ajutorul în cauză ar fi trebuit să fie notificat, aceasta ar fi obligată să aprecieze compatibilitatea ajutorului în lumina dispozițiilor tratatului privind ajutoarele de stat, ținând seama în același timp de criteriile suplimentare din orientări.

Decizia atacată a fost anulată de Tribunal întrucât Comisia nu a deschis o procedură oficială de investigare, în pofida unor îndoieli⁸³ pe care ar fi trebuit să le aibă în cadrul examinării măsurii de ajutor efectuate în faza preliminară. Astfel, deși întreprinderea beneficiară a primit ajutoare regionale în favoarea unei microîntreprinderi sau a unei întreprinderi mici ori mijlocii (IMM), având în vedere îndeosebi indiciile furnizate de reclamantă referitoare la legăturile dintre întreprinderea beneficiară și alte societăți, Comisia ar fi trebuit să aibă îndoieli în ceea ce privește caracterizarea întreprinderii beneficiare ca IMM. În această privință, pentru a stabili respectarea criteriilor constitutive ale unei IMM⁸⁴, autoritățile slovace și Comisia aveau obligația, pe de o parte, să stabilească în mod precis exercițiul contabil aprobat și anul pertinente în vederea unui calcul comun al datelor fiecăreia dintre întreprinderilor asociate⁸⁵ și, pe de altă parte, să precizeze care erau societatea sau societățile care trebuiau luate în considerare în acest scop. Pe acest temei, ele erau chemate să aprecieze dacă au fost sau nu depășite în cursul a două exerciții contabile consecutive pragurile relevante pentru calificarea întreprinderii beneficiare drept IMM⁸⁶. Or, întrucât decizia atacată nu cuprinde nicio mențiune în această privință, Tribunalul a constatat o lipsă de investigare și de examinare a elementelor pertinente pentru a caracteriza întreprinderea beneficiară ca IMM. În plus, Tribunalul a precizat că lipsa de diligență a Comisiei în investigarea situației întreprinderilor asociate nu poate fi justificată de argumentul potrivit căruia această instituție putea să considere ca fiind de încredere, fără a avea îndoieli, informațiile prezentate de autoritățile slovace, pentru motivul că acestea erau ținute de obligația lor de cooperare loială⁸⁷.

83| În sensul articolului 4 alineatul (4) din Regulamentul 2015/1589.

84| Articolul 2 alineatul (1) din anexa I la Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat (JO 2014, L 187, p. 1) prevede că categoria IMM-urilor este formată din întreprinderi care au mai puțin de 250 de angajați și a căror cifră de afaceri anuală nu depășește 50 de milioane de euro și/sau al căror bilanț anual total nu depășește 43 de milioane de euro.

85| În sensul articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 coroborat cu articolul 3 alineatul (3) și cu articolul 4 alineatul (2) din anexa I la regulamentul menționat.

86| Articolul 4 alineatul (2) din anexa I la Regulamentul (UE) nr. 651/2014.

87| Articolul 4 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană.

2. Ajutor pentru sectorul transportului aerian

Prin Hotărârea **easyJet Airline/Comisia** (T-8/18, în prezent în recurs⁸⁸, [EU:T:2020:182](#))⁸⁹, pronunțată la 13 mai 2020, Tribunalul, în complet extins, a respins acțiunea introdusă de easyJet Airline Co. Ltd (denumită în continuare „reclamanta”) având ca obiect anularea deciziei Comisiei Europene din 29 iulie 2016 prin care s-a declarat parțial incompatibil cu piața internă ajutorul acordat de Italia mai multor companii aeriene europene care deserveșc Sardinia⁹⁰. Potrivit acestei decizii, schema de ajutor instituită în Italia de regiunea autonomă Sardinia (denumită în continuare „regiunea”) în vederea dezvoltării transportului aerian constituia un ajutor de stat acordat nu operatorilor principalelor aeroporturi din Sardinia, ci companiilor aeriene vizate.

La 13 aprilie 2010, regiunea a adoptat Legea nr. 10/2010⁹¹, notificată ulterior Comisiei de Italia în aplicarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, care a autorizat finanțarea aeroporturilor de pe insulă în vederea dezvoltării transportului aerian, în special prin eliminarea caracterului sezonier al legăturilor aeriene cu Sardinia. Această lege a fost pusă în aplicare printr-o serie de măsuri adoptate de executivul regiunii, printre care Decizia nr. 29/36 a Consiliului Regional din 29 iulie 2010 (denumite în continuare, împreună cu dispozițiile pertinente ale Legii nr. 10/2010, „măsurile în litigiu”). Măsurile în litigiu prevedeau printre altele încheierea de acorduri comerciale între operatorii aeroportuari și companiile aeriene în vederea îmbunătățirii serviciilor de transport aerian pe insulă și a asigurării promovării acestora ca destinație turistică. În plus, ele stabileau condițiile și modalitățile în care vor fi rambursate operatorilor aeroportuari de către regiune sumele plătite de aceștia companiilor aeriene în temeiul unor astfel de acorduri.

La 29 iulie 2016, Comisia a adoptat o decizie prin care a declarat schema de ajutor instituită prin măsurile în litigiu parțial incompatibilă cu piața internă și prin care a dispus recuperarea ajutoarelor în cauză de la companiile aeriene considerate beneficiare, printre care figura și reclamanta. În susținerea acțiunii sale în anulare, aceasta din urmă a invocat mai multe motive, întemeiate printre altele pe diferite erori de apreciere, precum și pe o încălcare a principiului încrederii legitime.

Mai întâi, Tribunalul a respins motivul întemeiat pe o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește calificarea plăților efectuate de operatorii aeroportuari în favoarea reclamantei drept „resurse de stat”, a căror acordare era imputabilă statului italian.

În această privință, Tribunalul a confirmat, în primul rând, că plățile efectuate de operatorii aeroportuari către companiile aeriene, în temeiul acordurilor încheiate, reprezentau o mobilizare de resurse de stat, din moment ce fondurile plătite de regiune operatorilor aeroportuari fuseseră utilizate pentru efectuarea plăților în discuție. Pentru a susține această concluzie, Tribunalul s-a întemeiat în principal pe analiza modalităților prevăzute de măsurile în litigiu în vederea rambursării de către regiune a plăților efectuate de operatorii aeroportuari către companiile aeriene în temeiul acordurilor încheiate. Tribunalul a evidențiat astfel existența unui mecanism de control care condiționa rambursarea, în plus eșalonată, a fondurilor angajate de prezentarea unor rapoarte contabile și a unor documente justificative care să dovedească conformitatea acordurilor în

88| Cauza C-343/20 P, **easyJet Airline/Comisia**.

89| A se vedea de asemenea, pe aceeași temă, Hotărârile din 13 mai 2020, **Volotea/Comisia** (T-607/17, în prezent în recurs, [EU:T:2020:180](#)) și **Germanwings/Comisia** (T-716/17, [EU:T:2020:181](#)).

90| Decizia (UE) 2017/1861 a Comisiei din 29 iulie 2016 privind ajutorul de stat SA 33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) - Italia - Compensatie pentru aeroporturile din Sardinia privind obligațiile de serviciu public (SIEG) (JO 2017, L 268, p. 1).

91| Legge regionale n. 10 – Misure per lo sviluppo del trasporto aereo (Legea regională nr. 10/2010 privind măsurile în vederea dezvoltării transportului aerian) (*Bollettino ufficiale della Regione autonoma della Sardegna* nr. 12 din 16 aprilie 2010) (denumită în continuare „Legea nr. 10/2010”).

temeiul cărora fuseseră efectuate plățile cu obiectivele urmărite de Legea nr. 10/2010, precum și buna lor executare. Potrivit Tribunalului, caracterul statal al resurselor astfel transferate nu ar fi repus în discuție nici de inexistența stabilirii, prin Legea nr. 10/2010, a modalităților de transfer al fondurilor de către operatorii aeroportuari către companiile aeriene, nici de pretinsa existență a altor surse de finanțare a operatorilor aeroportuari. După ce a amintit că finalitatea urmărită de intervențiile statale nu are efect asupra calificării drept „ajutor” în sensul articolului 107 TFUE, Tribunalul a mai subliniat că, atunci când un avantaj care provine din resurse de stat a fost transferat de destinatarul imediat, în speță operatorii aeroportuari, către un beneficiar final, este irelevant dacă acest transfer a fost efectuat de destinatar potrivit unei logici comerciale sau, dimpotrivă, dacă acest transfer a răspuns unui obiectiv de interes general. Tribunalul a dedus de aici că interzicerea ajutoarelor de stat se putea aplica plăților efectuate de operatorii aeroportuari către companiile aeriene în aplicarea măsurilor în litigiu, chiar dacă operatorii menționați nu ar fi fost investiți cu prerogative de autoritate publică sau cu misiuni de interes general ori desemnați pentru gestionarea ajutorului.

În ceea ce privește, în al doilea rând, imputabilitatea în sarcina regiunii a plăților efectuate de operatorii aeroportuari în beneficiul companiilor aeriene, Tribunalul a arătat că nivelul de control exercitat de stat asupra acordării unui avantaj, astfel cum reiese în special din contextul măsurii în discuție, din amploarea acesteia, din conținutul său ori din condițiile pe care le presupune, trebuie de asemenea luat în considerare pentru a determina implicarea autorităților publice în adoptarea sa, în caz contrar avantajul acordat neputându-le fi imputat. În consecință, examinând decizia atacată în lumina acestor criterii, Tribunalul a considerat că, în speță, nivelul de control exercitat de regiune asupra acordării de fonduri companiilor aeriene stabilea corespunzător cerințelor legale implicarea acesteia în punerea la dispoziție a fondurilor. Astfel, deși modalitățile precizate de alocare a fondurilor obținute de fiecare dintre operatorii aeroportuari nu erau stabilite în Legea nr. 10/2010, este la fel de adevărat că deciziile adoptate de executivul regional în aplicarea acestei legi au permis regiunii să exercite un control strict asupra comportamentelor operatorilor aeroportuari care au decis să solicite măsurile de finanțare prevăzute în cadrul schemei de ajutor în litigiu, indiferent dacă a fost prin aprobarea prealabilă a planurilor lor de activitate sau prin condițiile impuse în vederea rambursării sumelor plătite de operatorii respectivi companiilor aeriene. Potrivit Tribunalului, exercitarea de către regiune a unui astfel de control ar demonstra că măsurile de finanțare în cauză îi erau imputabile, inclusiv ca urmare a introducerii, impuse de regiune, a unor clauze penale în acordurile încheiate între operatorii aeroportuari și companiile aeriene, în vederea protejării investiției publice. În consecință, Tribunalul a aprobat decizia Comisiei prin care a reținut că operatorii aeroportuari puteau fi considerați intermediari între regiune și companiile aeriene, care au transferat integral fondurile primite de la regiune și au acționat astfel în conformitate cu instrucțiunile primite de la regiunea menționată prin intermediul planurilor de activitate aprobate de aceasta din urmă.

În cadrul examinării celui de al doilea motiv, întemeiat pe o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește obținerea unui avantaj de către companiile aeriene, Tribunalul a statuat, în primul rând, că în mod întemeiat Comisia a calificat măsurile în litigiu drept „schemă de ajutor” în sensul articolului 1 litera (d) din Regulamentul 2015/1589. După ce a amintit că o asemenea calificare nu se poate aplica unui ansamblu de dispoziții care necesită măsuri suplimentare de punere în aplicare, Tribunalul a considerat că o schemă de ajutor poate fi totuși constituită din dispoziții generale și din dispozițiile de punere în aplicare a acestora, cu condiția ca ansamblul acestor dispoziții să fie suficient pentru a se concluziona cu privire la acordarea unor ajutoare individuale. În lumina acestor principii, Comisia putea în speță să determine cadrul juridic al schemei de ajutor în discuție luând în considerare acte adoptate ulterior notificării măsurilor în litigiu, care nu aveau incidență asupra esenței mecanismului, excluzând însă planurile de activitate și acordurile individuale între operatorii aeroportuari și companiile aeriene. Astfel, acestea nu ar fi măsuri suplimentare de punere în aplicare, ci s-ar încadra deja în punerea în aplicare individualizată a schemei în litigiu. În sfârșit, Tribunalul a precizat că lipsa identificării formale a companiilor aeriene drept beneficiari finali și reali ai ajutorului în litigiu în Legea nr. 10/2010 nu se opunea calificării dispozitivului drept „schemă de ajutor”, din moment ce Comisia se putea întemeia pe toate elementele dispozitivului pus în aplicare pentru a-și susține concluzia.

În al doilea rând, Tribunalul a statuat că în mod întemeiat Comisia nu a examinat tranzacțiile efectuate între companiile aeriene și operatorii aeroportuari în raport cu criteriul operatorului privat în economia de piață. Astfel, operatorii respectivi, care nu sunt deținuți de regiune, s-au limitat în esență să pună în aplicare schema de ajutor în litigiu pusă la dispoziția lor de regiune. În ceea ce privește, în schimb, aplicarea criteriului respectiv la deciziile regiunii, Tribunalul a considerat că aceasta nu a acționat în calitate de investitor, întrucât a instituit schema de ajutor în cauză numai în scopul dezvoltării economice a insulei. În măsura în care regiunea a acționat în calitate de cumpărător de servicii de marketing, Tribunalul a subliniat, pe de altă parte, că existența unui avantaj care constituie un ajutor poate fi exclusă nu ca urmare a existenței unor prestații reciproce, ci ca urmare a achiziționării serviciilor în cauză urmând normele de atribuire a contractelor de achiziții publice prevăzute de dreptul Uniunii sau cel puțin prin organizarea unei proceduri deschise și transparente care să garanteze respectarea principiului egalității de tratament între prestatori și achiziționarea de servicii la prețul pieței. Or, în speță, cererile de exprimare a interesului publicate anterior încheierii acordurilor cu companiile aeriene nu au fost considerate de Tribunal ca fiind echivalente cu proceduri de cerere de ofertă, în lipsa, printre altele, a oricărei selecții potrivit unor criterii precise a companiilor aeriene care au răspuns la cereri.

După ce a înlăturat orice eroare vădită de apreciere cu privire la faptul că măsurile în litigiu denaturau sau amenințau să denatureze concurența, că acestea afectau schimburile comerciale dintre statele membre și că nu era posibil să fie declarate compatibile cu piața internă cu titlu derogatoriu, în aplicarea articolului 107 alineatul (3) TFUE, Tribunalul a statuat în final, în cadrul examinării celui de al cincilea motiv, că Comisia nu a încălcat nici principiul încrederii legitime prin faptul că a dispus recuperarea sumelor percepute de companiile aeriene în executarea acordurilor încheiate cu operatorii aeroportuari în temeiul măsurilor în litigiu. Tribunalul a arătat în această privință că reclamanta nu putea avea nicio încredere legitimă în legalitatea ajutorului, din moment ce acesta era ilegal din cauza punerii sale în aplicare fără ca Comisia să se fi pronunțat cu privire la măsurile care îi fuseseră notificate, și nici cu privire la natura comercială a raporturilor ei contractuale cu operatorii aeroportuari, din moment ce ea nu putea să nu cunoască mecanismele de finanțare prevăzute în Legea nr. 10/2010, care făcuse obiectul unei publicări oficiale la nivel național, și, prin urmare, originea statală a fondurilor în cauză.

3. Impozitarea societăților integrate într-un grup multinațional

Prin Hotărârea din 15 iulie 2020, *Irlanda și alții/Comisia* (T-778/16 și T-892/16, în prezent în recurs⁹², [EU:T:2020:338](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la soluțiile fiscale anticipate adoptate de autoritățile fiscale irlandeze în legătură cu profitul impozabil atribuit sucursalelor irlandeze ale Apple Sales International (ASI) și Apple Operations Europe (AOE). La 11 iunie 2014, Comisia Europeană a inițiat o procedură oficială de investigare cu privire la aceste soluții anticipate, pentru motivul că ele puteau constitui un ajutor de stat. ASI și AOE, filiale ale grupului Apple⁹³, sunt societăți de drept irlandez, gestionate și controlate din afara Irlandei, care nu au rezidență fiscală în Irlanda și care au constituit sucursale irlandeze⁹⁴.

92| Cauza C-465/20 P, *Comisia/Irlanda și alții*.

93| În cadrul grupului Apple, Apple Operations International este o filială deținută în întregime de Apple Inc., Apple Operations International deține în întregime filiala AOE, care, la rândul său, deține în întregime filiala ASI.

94| Sucursala irlandeză a ASI este responsabilă printre altele de realizarea activităților de achiziții, de vânzare și de distribuție asociate vânzării de produse marca Apple unor părți afiliate și unor clienți terți în regiunile care acoperă Europa, Orientul Mijlociu, India și Africa, precum și Asia-Pacific. Sucursala irlandeză a AOE este responsabilă de fabricarea și asamblarea unei game specializate de produse informatice în Irlanda, precum calculatoare de birou iMac, laptopuri MacBook și alte accesorii pentru calculatoare, pe care le furnizează părților afiliate pentru Europa, Orientul Mijlociu, India și Africa.

La finalul investigației sale, printr-o decizie din 30 august 2016⁹⁵ (denumită în continuare „decizia atacată”), Comisia a concluzionat că soluțiile fiscale anticipate adoptate de autoritățile fiscale irlandeze constituiau ajutoare de stat ilegale și incompatibile cu piața internă, care trebuiau să facă obiectul unei recuperări de la ASI și de la AOE. Pentru a ajunge la această concluzie, în ceea ce privește criteriul avantajului selectiv, Comisia a recurs la trei linii de raționament distincte (principală, subsidiară și alternativă) prin care a urmărit să demonstreze că soluțiile fiscale anticipate contestate permisese societăților ASI și AOE să reducă valoarea impozitului pe care îl datorau în Irlanda în perioada în care acestea erau în vigoare, și anume între anii 1991 și 2014.

Fiind sesizat cu acțiuni introduse de Irlanda, de ASI și de AOE, Tribunalul a anulat decizia atacată. Această hotărâre, care se înscrie într-o serie de alte cauze referitoare la decizii fiscale anticipate (soluții fiscale anticipate)⁹⁶, aduce precizări cu privire la criteriul selectivității măsurilor de ajutor atunci când statele membre adoptă acest tip de decizii.

În hotărârea sa, Tribunalul a amintit că intervențiile statelor membre în domeniul fiscalității directe, chiar dacă se referă la aspecte care nu au făcut obiectul unei armonizări în cadrul Uniunii, nu sunt excluse din domeniul de aplicare al reglementării privind controlul ajutoarelor de stat. În această privință, întrucât Comisia este competentă să asigure respectarea reglementării respective, nu i se poate reproșa că și-a depășit competențele atunci când a examinat dacă, prin adoptarea soluțiilor fiscale anticipate contestate, autoritățile fiscale irlandeze au acordat ASI și AOE un tratament fiscal avantajos, permițându-le acestora să își reducă profitul impozabil în raport cu cel al altor societăți contribuabile care se află într-o situație comparabilă. În cadrul exercitării competenței menționate de către Comisie, în ceea ce privește măsurile fiscale, examinarea avantajului și cea a selectivității coincid, întrucât aceste două criterii presupun să se demonstreze că măsura fiscală contestată conduce la o reducere a cuantumului impozitului care ar fi fost datorat în mod normal de beneficiarul măsurii în temeiul sistemului fiscal obișnuit și, prin urmare, aplicabil celorlalți contribuabili care se află în aceeași situație.

În speță, Tribunalul a statuat că Comisia nu a reușit să demonstreze existența unui avantaj selectiv care să fi condus la o reducere a cuantumului datorat de ASI și AOE cu titlu de impozit pe profit în Irlanda. În opinia sa, fiecare dintre liniile de raționament ale Comisiei în această privință este viciată de erori care afectează, în consecință, legalitatea deciziei atacate.

În primul rând, în ceea ce privește raționamentul principal al Comisiei, Tribunalul l-a validat cu privire la stabilirea cadrului de referință, la utilizarea principiului concurenței depline, precum și la abordarea autorizată a OCDE⁹⁷.

Primo, Tribunalul a constatat că Comisia nu a săvârșit nicio eroare în stabilirea cadrului de referință pentru examinarea criteriului avantajului selectiv. Acesta este constituit din sistemul de drept comun de impozitare a profiturilor societăților, al cărui obiectiv este impozitarea profiturilor impozabile ale societăților care desfășoară o activitate în Irlanda, indiferent dacă sunt rezidente sau nerezidente, integrate sau autonome. Astfel, pe lângă impozitarea societăților rezidente, dreptul fiscal irlandez prevede că societățile nerezidente nu sunt supuse impozitării în Irlanda, cu excepția cazului în care desfășoară o activitate comercială prin

⁹⁵ Decizia (UE) 2017/1283 a Comisiei din 30 august 2016 privind ajutorul de stat SA.38373 (2014/C) (ex 2014/NN) (ex 2014/CP) pus în aplicare de Irlanda în favoarea Apple (JO 2017, L 187, p. 1).

⁹⁶ A se vedea printre altele Hotărârea din 14 februarie 2019, *Belgia și Magnetrol International/Comisia* (T-131/16 și T-263/16, [EU:T:2019:91](#)), Hotărârea din 24 septembrie 2019, *Luxembourg și Fiat Chrysler Finance Europe/Comisia* (T-755/15 și T-759/15, [EU:T:2019:670](#)), precum și Hotărârea din 24 septembrie 2019, *Țările de Jos și alții/Comisia* (T-760/15 și T-636/16, [EU:T:2019:669](#)).

⁹⁷ Raportul din anul 2010 privind repartizarea profiturilor către sediile permanente, aprobat de Consiliul OCDE la 22 iulie 2010.

intermediul unei sucursale sau al unei agenții, caz în care sunt supuse impozitării pentru toate profiturile din exploatare obținute direct sau indirect de la sucursală sau de la agenție și din proprietăți sau din drepturi utilizate sau deținute de o sucursală sau de o agenție sau în numele acestora, precum și pentru câștigurile de capital impozabile atribuite sucursalei sau agenției⁹⁸. Prin urmare, societățile rezidente și cele nerezidente care desfășoară activități comerciale în Irlanda prin intermediul unei sucursale se află într-o situație comparabilă în raport cu obiectivul urmărit de regimul fiscal irlandez, și anume impozitarea profitului impozabil.

Secundo, Tribunalul a statuat că, din moment ce dreptul fiscal irlandez urmărește să impoziteze profitul din activitățile comerciale ale unei sucursale a unei societăți nerezidente ca și cum ar fi stabilit în condiții de piață, Comisia se putea întemeia în mod valabil pe principiul concurenței depline pentru a verifica existența unui avantaj fiscal, chiar dacă acest principiu nu a făcut obiectul unei încorporări formale în dreptul irlandez. Aplicarea acestui principiu permite Comisiei să verifice, în cadrul exercitării competențelor sale în temeiul articolului 107 alineatul (1) TFUE, dacă profitul impozabil al unei sucursale a unei societăți nerezidente este stabilit, în scopul impozitului pe profit, în așa fel încât societățile nerezidente care își desfășoară activitatea prin intermediul unei sucursale în Irlanda să nu beneficieze de un tratament favorabil în raport cu societățile rezidente autonome al căror profit impozabil reflectă prețurile stabilite pe piață și negociate în condiții de concurență deplină. În ceea ce privește domeniul de aplicare al principiului concurenței depline în cadrul controlului ajutoarelor de stat, Tribunalul a amintit că, deși în speță acest principiu constituie un instrument care permite verificarea existenței unui avantaj fiscal, Comisia nu poate susține totuși că există o obligație autonomă care impune statelor membre să îl aplice în mod orizontal în toate domeniile dreptului lor fiscal național. Astfel, în lipsa unei reglementări a Uniunii cu privire la desemnarea bazelor de impozitare și la repartizarea sarcinilor în funcție de diferiți factori de producție și de diferite sectoare economice, Comisia nu dispune, în acest stadiu al dezvoltării dreptului Uniunii, de o competență care să îi permită să definească în mod autonom impozitarea denumită „normală” a unei întreprinderi integrate, făcând abstracție de normele fiscale naționale.

Tertio, Tribunalul a considerat că Comisia se putea întemeia în mod valabil, în esență, pe abordarea autorizată a OCDE⁹⁹ atunci când a considerat că, în vederea aplicării dispozițiilor dreptului fiscal irlandez, repartizarea profitului către sucursala irlandeză a unei societăți nerezidente trebuia să ia în considerare repartizarea activelor, a funcțiilor și a riscurilor între sucursală și celelalte părți ale acestei societăți. Astfel, în decizia atacată, deși Comisia nu a aplicat în mod direct dispozițiile Modelului OCDE de convenție fiscală și nici orientările furnizate cu privire la repartizarea profitului sau la stabilirea prețurilor de transfer, ea s-a întemeiat totuși în esență pe abordarea autorizată a OCDE. În această privință, Tribunalul a constatat că, deși această abordare autorizată a OCDE nu a fost încorporată în dreptul fiscal irlandez, există în esență o suprapunere între, pe de o parte, analiza funcțională și factuală din cadrul primei etape a analizei propuse de abordarea menționată și, pe de altă parte, aplicarea dispozițiilor de drept fiscal irlandez referitoare la societățile nerezidente.

În schimb, Tribunalul a arătat că Comisia a săvârșit erori în ceea ce privește aplicarea dispozițiilor dreptului fiscal irlandez referitoare la societățile nerezidente. Astfel, potrivit acestor dispoziții, profiturile obținute din active, precum licențele pentru proprietate intelectuală, care sunt controlate de o societate nerezidentă, chiar dacă sunt puse la dispoziția sucursalei irlandeze a acestei societăți, nu pot fi considerate ca atare profituri impozabile care pot fi atribuite sucursalelor. În vederea stabilirii profitului sucursalei, întrebarea pertinentă este dacă această sucursală irlandeză controlează activul menționat. Or, apreciind că licențele

⁹⁸ Secțiunea 25 din Taxes Consolidation Act din anul 1997.

⁹⁹ Abordarea autorizată a OCDE se întemeiază pe lucrări realizate de grupuri de experți și reflectă acordul atins la nivel internațional în ceea ce privește repartizarea profiturilor către sedii permanente; ea are o importanță practică în interpretarea chestiunilor referitoare la repartizarea menționată a profiturilor.

pentru proprietatea intelectuală a grupului Apple ar fi trebuit să fie atribuite sucursalelor irlandeze, deoarece se considera că societățile ASI și AOE nu au nici angajați, nici prezență fizică pentru a asigura gestionarea acestora, Tribunalul a constatat că Comisia a recurs la o repartizare a profitului „prin excludere”, care nu este conformă cu dispozițiile dreptului fiscal irlandez referitoare la societățile nerezidente. Pe de altă parte, potrivit Tribunalului, în aprecierile sale privind activitățile din cadrul grupului Apple, Comisia nu a reușit să demonstreze că, având în vedere deopotrivă activitățile și funcțiile îndeplinite efectiv de sucursalele irlandeze ale ASI și AOE, precum și deciziile strategice adoptate și puse în aplicare în afara acestor sucursale, sucursalelor irlandeze menționate ar fi trebuit să li se atribuie licențele pentru proprietatea intelectuală a grupului Apple în vederea stabilirii profitului anual impozabil al ASI și al AOE în Irlanda. Prin urmare, Tribunalul a statuat că, în cadrul raționamentului său principal, Comisia nu a reușit să demonstreze că, prin adoptarea soluțiilor fiscale anticipate, autoritățile fiscale irlandeze au acordat un avantaj societăților ASI și AOE.

În al doilea rând, Tribunalul a ajuns la aceeași concluzie în ceea ce privește raționamentul subsidiar, potrivit căruia metodele de repartizare a profitului aprobate prin soluțiile fiscale anticipate ar fi condus la un rezultat care se abate de la o aproximare fiabilă a rezultatului bazat pe piață în conformitate cu principiul concurenței depline. În motivarea sa, el a subliniat că simpla nerespectare a dispozițiilor metodologice, în special în cadrul Liniilor directe ale OCDE privind prețurile de transfer, nu este suficientă pentru a se concluziona că profitul calculat nu este o aproximare fiabilă a unui rezultat de piață și, cu atât mai puțin, că profitul calculat este inferior profitului care ar fi trebuit să fie obținut în cazul în care metoda de stabilire a prețurilor de transfer ar fi fost aplicată în mod corect. Astfel, simpla constatare a unei erori metodologice nu este suficientă în sine pentru a se demonstra că măsurile fiscale în litigiu au conferit un avantaj beneficiarilor măsurilor menționate. Într-adevăr, Comisia trebuie să demonstreze în plus că erorile metodologice identificate au condus la o reducere a profitului impozabil și, așadar, a sarcinii fiscale suportate de acești beneficiari în raport cu cea pe care ar fi trebuit să o suporte în temeiul normelor de impozitare normale din dreptul național în lipsa măsurilor fiscale în discuție.

În această privință, deși Tribunalul a constatat caracterul lacunar și uneori incoerent al soluțiilor fiscale anticipate ca urmare a deficiențelor din metodele de calcul al profitului impozabil al ASI și al AOE, a considerat totuși că Comisia nu a reușit să demonstreze că erorile metodologice pe care le-a invocat împotriva metodelor de repartizare a profitului aprobate prin soluțiile fiscale anticipate, în special în ceea ce privește alegerea costurilor de funcționare ca indicator al nivelului profitului și al nivelurilor de rentabilitate acceptate prin soluțiile fiscale anticipate contestate, au condus la o reducere a profitului impozabil al ASI și al AOE în Irlanda.

În sfârșit, în al treilea rând, în ceea ce privește raționamentul alternativ, Tribunalul a statuat printre altele că, întrucât Comisia nu a reușit să demonstreze existența unui avantaj prin raționamentele sale principal și subsidiar, aceasta nu poate să demonstreze numai prin raționamentul său alternativ existența unui avantaj selectiv. Astfel, potrivit Tribunalului, chiar presupunând că s-ar demonstra existența unei puteri discreționare a autorităților fiscale, o asemenea existență a unei puteri discreționare nu implică în mod necesar că aceasta a fost exercitată astfel încât să se reducă sarcina fiscală a beneficiarului soluției fiscale anticipate în raport cu cea pe care el ar fi trebuit să o suporte în mod normal. În orice caz, Tribunalul a susținut că Comisia nu a reușit să demonstreze că autoritățile fiscale irlandeze exercitaseră o putere discreționară extinsă de natură să favorizeze societățile ASI și AOE. În această privință, pentru a înlătura argumentul Comisiei potrivit căruia aplicarea dispozițiilor fiscale de către autoritățile fiscale irlandeze nu comportă utilizarea niciunui criteriu coerent pentru determinarea profiturilor care trebuie atribuite sucursalelor irlandeze ale unor societăți nerezidente, Tribunalul a subliniat că aplicarea acestor dispoziții necesită efectuarea unei analize obiective a faptelor care să corespundă în esență celei abordării propuse de OCDE. În plus, Tribunalul a arătat că numai deficiențele metodologice identificate în calculul profitului impozabil al ASI și al AOE nu pot demonstra că soluțiile fiscale anticipate au reprezentat consecința exercitării unei puteri discreționare extinse de către autoritățile fiscale irlandeze.

V. Proprietate intelectuală

1. Marca Uniunii Europene

a. Semne care pot să constituie o marcă

În Hotărârea din 23 septembrie 2020, **CEDC International/EUIPO – Underberg (Forma unui fir de iarbă într-o sticlă)** (T-796/16, în prezent în recurs¹⁰⁰, [EU:T:2020:439](#)), Tribunalul s-a pronunțat asupra cerinței clarității și preciziei reprezentării unei mărci tridimensionale în certificatul de înregistrare, în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 40/94¹⁰¹.

În speță, Underberg AG a solicitat înregistrarea unei mărci a Uniunii Europene tridimensionale reprezentând un fir de iarbă într-o sticlă pentru băuturi spirtoase și lichioruri. CEDC International sp. z o.o. (denumită în continuare „reclamanta”) a formulat o opoziție întemeiată pe marca sa franceză tridimensională anterioară, înregistrată pentru băuturi alcoolice (denumită în continuare „marca anterioară”).

Opoziția și ulterior acțiunea reclamantei au fost respinse de divizia de opoziție și, respectiv, de camera de recurs a Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO), pentru motivul că reclamanta nu dovedise natura utilizării mărcii anterioare, și anume utilizarea acestei mărci astfel cum a fost înregistrată sau sub o formă care diferea prin elemente care nu alterau caracterul distinctiv al acestei mărci în forma în care aceasta fusese înregistrată. În urma acțiunii reclamantei, Tribunalul a anulat decizia camerei de recurs, considerând că aceasta nu își exercitase puterea de apreciere în ceea ce privește luarea în considerare a elementelor de probă prezentate tardiv¹⁰². Prin cea de a doua decizie a sa (denumită în continuare „decizia atacată”), camera de recurs a respins din nou acțiunea, constatând că dovezile respective nu modificau cu nimic decizia sa anterioară.

Sesizat cu o acțiune împotriva acestei din urmă decizii, Tribunalul a statuat că, în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dreptului mărcilor Uniunii Europene, reprezentarea mărcii, care trebuie să fie clară și precisă, definește obiectul protecției conferite de înregistrare. În plus, descrierea, care poate eventual însoți reprezentarea, trebuie să concorde cu aceasta, astfel cum a fost înregistrată, și nu poate extinde domeniul de aplicare al mărcii astfel definit. Această cerință de concordanță a unei eventuale descrieri cu reprezentarea este, așadar, un corolar al cerinței de claritate și de precizie a reprezentării care definește obiectul protecției.

100 | Cauza C-639/20 P, **CEDC International/EUIPO**.

101 | Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146) [înlocuit prin Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene (JO 2009, L 78, p. 1), înlocuit la rândul său prin Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1)].

102 | Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 2014, **CEDC International/OAPI – Underberg (Forma unui fir de iarbă într-o sticlă)** (T-235/12, [EU:T:2014:1058](#)).

În această privință, Tribunalul a considerat că în speță descrierea mărcii anterioare – dat fiind că nu concordă cu reprezentarea sa, care cuprinde o linie, iar nu un fir de iarbă precum cel descris – nu poate servi la clarificarea sau la precizarea acesteia¹⁰³. Într-adevăr, numai o reprezentare mai realistă a firului de iarbă sau imaginea veritabilă a unui fir de iarbă plasat în interiorul unei sticle ar fi putut determina în mod clar și precis prezența sa în această marcă. Astfel, obiectul exact al protecției conferite de marca anterioară nu vizează un fir de iarbă.

În urma acestor constatări, Tribunalul a confirmat aprecierea camerei de recurs potrivit căreia utilizarea mărcii anterioare, astfel cum este reprezentată și înregistrată, nu fusese dovedită.

În schimb, critica întemeiată pe încălcarea obligației de motivare a fost admisă¹⁰⁴. Astfel, Tribunalul a statuat că nu era permis camerei de recurs ca, pentru justificarea dispozitivului deciziei atacate de respingere a tuturor motivelor de opoziție invocate, să facă trimitere pentru unele dintre aceste motive la motivarea unei prime decizii anulate în totalitate de Tribunal, fără a examina și a înlătura fiecare dintre motivele de opoziție. Prin urmare, Tribunalul a anulat decizia atacată numai în ceea ce privește motivele care nu au fost examinate de camera de recurs.

b. Mărci lipsite de caracter distinctiv

Prin Hotărârea din 5 februarie 2020, *Hickies/EUIPO (Forma unui șiret de încălțăminte)* (T-573/18, [EU:T:2020:32](#)), Tribunalul a respins acțiunea formulată împotriva deciziei EUIPO prin care s-a refuzat înregistrarea unei mărci tridimensionale constituite din forma unui șiret de încălțăminte pentru motivul că era lipsită de caracter distinctiv.

Hickies, reclamanta, a solicitat înregistrarea unui semn tridimensional care se prezintă sub forma unei legături, care este reprezentată, în patru ilustrații, din unghiuri diferite. La una dintre extremitățile legăturii menționate se află o cheotoare în care poate fi introdusă capsă plasată la cealaltă extremitate pentru a închide legătura respectivă. Marca solicitată a fost considerată de EUIPO ca fiind lipsită de caracter distinctiv¹⁰⁵ având în vedere o parte dintre produsele pentru care fusese solicitată înregistrarea, în special pentru șireturile de încălțăminte.

Reclamanta a susținut printre altele că marca solicitată constituia un tip de sistem de închidere a încălțăminte total nou și care diferă în mod semnificativ de normele și de uzanțele sectorului încălțăminte. În această privință, pentru a contrazice exemplele citate de EUIPO, reclamanta a susținut că produsele în cauză erau imitații și că niciunele dintre site-urile internet menționate nu erau site-uri ale unor titulari de mărci, ci platforme de vânzare online cunoscute pentru faptul că sunt utilizate drept instrument de vânzare de autorii de contrafaceri. În această privință, Tribunalul a arătat că faptul că poate fi vorba despre platforme de vânzare online nu diminuează în niciun fel valoarea probantă a elementelor prezentate de examinatoare, care încearcă să demonstreze existența pe piața Uniunii a unor forme similare celei care constituie marca solicitată. În plus, chiar presupunând că unele dintre aceste site-uri ar putea fi utilizate pentru vânzarea de produse

103| Potrivit descrierii mărcii anterioare, „marca constă într-o sticlă precum cea reprezentată mai sus, în interiorul căreia este așezat un fir de iarbă în poziție cvasidiagonală în corpul sticlei”.

104| În sensul articolului 75 din Regulamentul nr. 207/2009.

105| În sensul articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 207/2009.

contrafăcute, numai această eventualitate nu dovedește că produsele la care fac trimitere linkurile citate de EUIPO sunt contrafaceri. În orice caz, Tribunalul nu are competența de a se pronunța cu privire la contrafacerea invocată.

Pe de altă parte, reclamanta a invocat caracterul de noutate al produsului a cărui formă corespundea formei care constituia marca solicitată. Tribunalul a considerat că, presupunând chiar că respectivul caracter de noutate este dovedit, acest fapt nu implică în mod necesar că marca menționată este distinctivă. Acesta a amintit că semnele care sunt utilizate în mod obișnuit pentru comercializarea produselor sau a serviciilor vizate sunt considerate incapabile să permită identificarea originii produselor sau a serviciilor respective. Această afirmație nu poate fi însă interpretată *a contrario* pentru a constata existența caracterului distinctiv al mărcii solicitate atunci când aceasta este puțin utilizată pentru produsele și serviciile în cauză. Astfel, aprecierea caracterului distinctiv al unei mărci a Uniunii Europene nu se întemeiază pe originalitatea sau pe lipsa utilizării mărcii respective în domeniul în care se încadrează produsele și serviciile vizate.

În plus, Tribunalul a precizat că încălcarea invocată de reclamantă a drepturilor asupra a două desene sau modele industriale ale Uniunii Europene ca urmare a comercializării unor produse care prezintă o formă similară celei a produsului reclamantei a cărui formă corespunde celei care constituie marca solicitată nu a avut incidență asupra analizei caracterului distinctiv intrinsec al mărcii solicitate. Astfel, protecția unui drept referitor la un desen sau la un model industrial nu implică caracterul distinctiv al formei în cauză, întrucât criteriile de examinare a acestor două drepturi diferă în mod fundamental. Protecția unui drept referitor la un desen sau la un model industrial privește aspectul unui produs care se îndepărtează de patrimoniul existent și se întemeiază pe caracterul de noutate al respectivului desen sau model industrial, și anume lipsa divulgării către public a unui desen sau model industrial identic, precum și pe caracterul său individual. În schimb, în cazul unei mărci, deși forma care constituie marca solicitată trebuie în mod necesar să se deosebească în mod semnificativ de norma sau de uzanțele sectorului în cauză pentru ca ea să poată prezenta un caracter distinctiv, simpla noutate a formei respective nu este suficientă pentru a concluziona în sensul existenței unui asemenea caracter, întrucât criteriul determinant este capacitatea formei menționate de a îndeplini funcția de indicare a originii comerciale.

Potrivit Tribunalului, tot în mod întemeiat camera de recurs a EUIPO a minimalizat importanța premiilor pentru design invocate de reclamantă. Astfel, împrejurarea că produsele au un design de calitate nu implică în mod necesar că o marcă constituită din forma tridimensională a acestor produse permite *ab initio* să se distingă produsele respective de cele ale altor întreprinderi. În plus, experții care atribuie aceste premii pot fi chemați să se concentreze pe diferențe infime, în timp ce publicul relevant, dotat cu o atenție medie în speță, nu va proceda la o examinare analitică a formei în cauză.

Prin Hotărârea din 25 noiembrie 2020, **Brasserie St Avoild/EUIPO (Forma unei sticle întunecate)** (T-862/19, [EU:T:2020:561](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la o cauză în care Brasserie St Avoild a desemnat Uniunea Europeană pentru înregistrarea internațională a unui semn tridimensional. Semnul constă în reprezentarea tridimensională a unei sticle întunecate, închisă cu o capsă. O etichetă albă este înfășurată pe partea inferioară a corpului sticlei în mod neregulat, cu excepția unei proeminențe îndreptate în sus care nu urmează corpul sticlei în această parte. Protecția mărcii a fost solicitată pentru băuturi. EUIPO a respins protecția înregistrării internaționale pentru motivul că semnul era lipsit de caracter distinctiv în sensul articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (UE) 2017/1001.

Sesizat cu o acțiune în anulare împotriva deciziei EUIPO, Tribunalul a respins acțiunea. Acesta a precizat definiția normei și a uzanțelor sectorului în cadrul aprecierii caracterului distinctiv al mărcilor tridimensionale constituite din forma produsului sau din forma ambalajului său.

Mai întâi, Tribunalul a amintit că, întrucât ambalarea unui produs lichid este un imperativ de comercializare, consumatorul mediu îi atribuie, în primul rând, această simplă funcție. Numai o marcă ce se deosebește în mod semnificativ de normă sau de uzanțele sectorului nu este lipsită de caracter distinctiv. Astfel, atunci când o marcă tridimensională este constituită din forma produsului pentru care se solicită înregistrarea sau din forma ambalajului său, simplul fapt că această formă este o variantă a uneia dintre formele obișnuite ale acestui tip de produse sau ale ambalajelor sale nu este suficient pentru a stabili că marca menționată nu este lipsită de caracter distinctiv.

În continuare, Tribunalul a constatat că EUIPO a stabilit că norma și uzanțele din sectorul băuturilor se caracterizau printr-o mare varietate a formelor și a modurilor de poziționare a etichetelor pe sticle. Tribunalul a precizat astfel că, presupunând chiar că forma majoritară a unei etichete a produselor în discuție este dreptunghiulară, fixată în întregime pe o parte a corpului cilindric al sticlei, norma și uzanțele sectorului nu pot fi reduse numai la forma cea mai răspândită statistic, ci cuprind toate formele pe care consumatorul le vede de obicei pe piață.

În sfârșit, Tribunalul a subliniat că eticheta în cauză nu constituie decât o variantă posibilă a formelor deja existente. Ea nu se deosebește în mod semnificativ de norma sau de uzanțele sectorului. Prin urmare, Tribunalul a statuat că semnul în litigiu nu este susceptibil de a desemna originea produselor în discuție. Așadar, el nu are minimul de caracter distinctiv cerut.

c. Mărci de natură să înșele publicul

Prin Hotărârea **SolNova/EUIPO – Canina Pharma (BIO-INSECT Shocker)** (T-86/19, [EU:T:2020:199](#)), pronunțată la 13 mai 2020, Tribunalul a anulat în parte decizia EUIPO pentru motivul că acesta a săvârșit o eroare de apreciere atunci când a considerat că marca verbală BIO-INSECT Shocker nu era înșelătoare pentru produsele biocide.

SolNova AG, reclamanta, a formulat o cerere de declarare a nulității mărcii verbale BIO-INSECT Shocker pentru toate produsele vizate de această marcă, inclusiv produsele biocide, în special pentru motivul că aceasta era de natură să înșele publicul cu privire la natura sau la calitatea produselor. EUIPO a respins această cerere apreciind că marca contestată nu era de natură să înșele publicul, dat fiind că reclamanta nu dovedise că această marcă putea fi calificată drept înșelătoare în sensul articolului 7 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 207/2009 și că era posibilă o utilizare neînșelătoare a mărcii respective. În acțiunea introdusă la Tribunal, reclamanta a arătat în special că marca contestată era percepută de publicul relevant ca privind produse ecologice sau produse asociate cu respectarea mediului.

Mai întâi, Tribunalul a amintit jurisprudența sa constantă potrivit căreia cazurile de refuz al înregistrării mărcilor care sunt de natură să înșele publicul, prevăzute la articolul 7 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 207/2009, presupun să se poată reține existența unei înșelări efective sau a unui risc suficient de grav de înșelare a consumatorului.

În continuare, după ce a făcut trimitere la dispozițiile Regulamentului nr. 528/2012¹⁰⁶, care definesc noțiunea de produs biocid și care stabilesc cerințele aplicabile etichetării și publicității produselor menționate, Tribunalul a constatat că din aceste dispoziții reiese că prezența pe un produs biocid a unor mențiuni, precum cele pentru care este înregistrată marca contestată, care lasă impresia că acest produs este natural, că nu dăunează

¹⁰⁶ | Articolul 3 alineatul (1) litera (a), articolul 69 alineatul (2) și articolul 72 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 528/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2012 privind punerea la dispoziție pe piață și utilizarea produselor biocide (JO 2012, L 167, p. 1).

sănătății sau că respectă mediul este de natură să inducă în eroare și să înșele consumatorul. Prin urmare, prezența unei mențiuni de acest tip pe un produs biocid este suficientă pentru a stabili un risc suficient de grav de înșelare a consumatorului.

În această privință, în ceea ce privește elementul verbal „bio” al mărcii contestate, Tribunalul a amintit că acest element a dobândit deja un conținut foarte evocator, care, în general, face trimitere la ideea de respectare a mediului, de utilizare a unor materiale naturale sau chiar de procedee de fabricație ecologice.

Astfel, Tribunalul a concluzionat că prezența termenului „bio” pe produsele biocide este suficientă pentru a stabili un risc suficient de grav de înșelare a consumatorului.

În sfârșit, Tribunalul a considerat, contrar celor reținute de EUIPO, că posibilitatea unei utilizări neînșelătoare a mărcii, presupunând că este dovedită, nu este susceptibilă să excludă o încălcare a articolului 7 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 207/2009.

d. Chestiuni de procedură

În anul 2020, Tribunalul s-a pronunțat în mai multe rânduri cu privire la chestiuni referitoare la procedura în fața EUIPO. Acesta a fost chemat în special să precizeze tipul de eroare susceptibilă să conducă la o rectificare, modalitățile de suspendare a procedurii, condițiile de admisibilitate a cererilor de *restitutio in integrum*, precum și impactul retragerii Regatului Unit asupra protecției de care beneficiază mărcile Uniunii Europene.

În Hotărârea din 28 mai 2020, **Aurea Biolabs/EUIPO – Avizel (AUREA BIOLABS)** (T-724/18 și T-184/19, [EU:T:2020:227](#)), Tribunalul a respins acțiunile formulate împotriva deciziilor camerei de recurs a EUIPO prin care aceasta din urmă, într-o primă decizie, a stabilit existența unui risc de confuzie și, într-o a doua decizie, a rectificat prima decizie înlăturând un punct ce ținea de aprecierea globală a riscului de confuzie. În această hotărâre Tribunalul a trebuit să precizeze tipul de eroare susceptibilă să conducă la o rectificare.

În speță, Aurea Biolabs Pte Ltd, reclamanta, solicitase înregistrarea mărcii figurative AUREA BIOLABS pentru suplimente alimentare. Avizel SA a formulat opoziție în temeiul mărcii verbale anterioare a Uniunii Europene AUREA, înregistrată printre altele pentru creme de îngrijire a pielii pentru uz medical. Prin decizia din 11 septembrie 2018 (denumită în continuare „decizia atacată”), camera de recurs a EUIPO a admis opoziția pentru motivul că exista un risc de confuzie și a respins cererea de înregistrare. Aceasta a apreciat printre altele că produsele vizate de mărcile în conflict erau similare, cel puțin într-un grad redus. Însă, în aprecierea globală a riscului de confuzie, ea a indicat că produsele în discuție au fost considerate identice. Prin Decizia din 29 ianuarie 2019, Camera a doua de recurs a rectificat decizia atacată, înlăturând punctul referitor la identitatea produselor.

În acțiunea formulată, reclamanta arăta că eroarea în discuție nu putea face obiectul unei rectificări. În opinia sa, în caz de „erori evidente”, numai revocarea deciziilor EUIPO este posibilă.

În această privință, Tribunalul a precizat mai întâi că dispoziția aplicabilă rectificării deciziei atacate era articolul 102 din Regulamentul 2017/1001¹⁰⁷. Or, articolul respectiv se referă numai la „omisiuni manifeste”. Doar articolul 103 din același regulament¹⁰⁸, care reglementează revocarea deciziilor EUIPO, face referire la „erori manifeste”.

În continuare, Tribunalul a observat că, în versiunile aplicabile anterior, dispozițiile care reglementează rectificarea și revocarea deciziilor EUIPO făceau referire la „greșeli evidente”¹⁰⁹ și, respectiv, la „erori de procedură evidente”¹¹⁰. Din aceste dispoziții rezultă o diferență cu privire la tipul de eroare susceptibilă să dea naștere unei rectificări sau unei revocări, iar aceasta ca urmare a distincției dintre procedura de rectificare și procedura de revocare.

Astfel, procedura de rectificare nu implică înlăturarea deciziei rectificate, ci conduce doar la corectarea erorilor cuprinse în ea printr-o decizie de rectificare. Așadar, rectificările sunt limitate la erorile evidente de ordin formal, care nu afectează întinderea și esența deciziei adoptate, ci doar forma sa. Sunt vizate erori care sunt atât de evidente încât nu ar putea fi de conceput niciun alt text decât cel rezultat în urma corectării și care nu justifică anularea sau revocarea deciziei afectate de acestea. Justifică în schimb adoptarea unei decizii de revocare erorile care nu permit menținerea dispozitivului deciziei în discuție fără o nouă analiză care va fi efectuată ulterior de instanța care a adoptat decizia respectivă.

În sfârșit, Tribunalul a considerat că diferența dintre cazurile de rectificare și cazurile de revocare nu a fost repusă în discuție ca urmare a înlocuirii expresiei „erori manifeste” cu „omisiuni manifeste” la articolul 102 din Regulamentul 2017/1001. Astfel, această înlocuire se explică tocmai prin necesitatea de a menține distincția dintre erorile care justifică o rectificare și erorile care justifică o revocare.

În consecință, Tribunalul a statuat că o eroare constatată într-o decizie poate fi rectificată, în aplicarea articolului 102 din Regulamentul 2017/1001, atunci când este vorba despre un element incongruent într-o decizie care, în rest, este coerentă și neambiguă, adică atunci când rezultă în mod evident că eroarea provine dintr-o omisiune sau dintr-un lapsus care trebuie corectat în mod vădit în sensul reținut, astfel încât nu ar putea fi de conceput niciun alt text decât cel rezultat în urma rectificării.

În speță, împrejurarea că rectificarea a constat nu în adăugarea unui punct care ar fi fost omis, ci în înlăturarea unui punct din decizia atacată, nu permite ca atare să se deducă faptul că rectificarea respectivă ar fi fost efectuată cu încălcarea articolului 102 din Regulamentul 2017/1001.

Pentru a stabili dacă eroarea în discuție era susceptibilă să determine o rectificare, Tribunalul a arătat că ea figura la un punct care amintea rezultatul analizei comparative a produselor în discuție în cadrul aprecierii globale a riscului de confuzie. Or, această reluare trebuia în mod necesar să fie conformă cu analiza care este reluată și să indice astfel o similitudine cel puțin redusă în locul unei identități a produselor în cauză. Este evident că eroarea astfel săvârșită nu putea, prin urmare, să fie corectată decât în sensul analizei efectiv

107| Articolul 102 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001, intitulat „Rectificarea erorilor și a omisiunilor manifeste”, are următorul conținut: „(1) [EUIPO] rectifică toate erorile lingvistice sau greșelile de transcriere și omisiunile manifeste survenite în deciziile sale sau erorile tehnice care îi sunt imputabile, produse la înregistrarea unei mărci [a Uniunii Europene] sau la publicarea înregistrării, din proprie inițiativă sau la cererea unei părți” (JO 2017, L 154, p.1).

108| Articolul 103 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001, intitulat „Revocarea deciziilor”, prevede: „(1) Atunci când [EUIPO] efectuează o înscriere în registru sau ia o decizie care conține o eroare care îi este imputabilă, Oficiul asigură eliminarea înscrierii respective sau revocarea deciziei [...]”.

109| Norma 53 din Regulamentul (CE) nr. 2868/95 al Comisiei din 13 decembrie 1995 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 40/94 al Consiliului privind marca comunitară (JO 1995, L 303, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 189).

110| Articolul 80 din Regulamentul nr. 207/2009.

realizate de camera de recurs, concluzionând în sensul unei similitudini a produselor. Înlăturarea punctului referitor la identitatea produselor din decizia atacată se impunea astfel în mod evident, putând fi calificată, aşadar, drept rectificare a unei erori valabil efectuate în temeiul articolului 102 din Regulamentul 2017/1001.

Pe de altă parte, Tribunalul a confirmat că produsele în cauză erau similare şi a stabilit existenţa unui risc de confuzie.

Prin Hotărârea din 28 mai 2020, **Cinkciarz.pl/EUIPO – MasterCard International (We Intelligence the World)** (T-84/19 şi T-88/19-T 98/19, [EU:T:2020:231](#)), Tribunalul a anulat deciziile camerei de recurs a EUIPO pentru motivul că aceasta din urmă nu a suspendat procedurile privind căile de atac în cauză, deşi a considerat că suspendarea era justificată de existenţa unor proceduri paralele pendinte.

În speţă, reclamanta, Cinkciarz.pl sp. z o.o., a formulat douăsprezece cereri de înregistrare a unor mărci figurative ale Uniunii Europene. Intervenienta, MasterCard International, a formulat opoziţie la înregistrarea acestor mărci. Opoziţiile erau întemeiate pe şapte mărci anterioare ale Uniunii Europene, printre care figurau două mărci figurative în negru şi alb, reprezentând cercuri întrepătrunse şi discuri negru şi alb, împotriva cărora reclamanta a formulat cereri de declarare a nulităţii. Pe de altă parte, o procedură privind înregistrarea ca marcă a semnului pur figurativ €, prezent în aceeaşi formă ca element în patru dintre cele douăsprezece mărci în cauză, era de asemenea pendinte la EUIPO¹¹¹.

Prin douăsprezece decizii, divizia de opoziţie, după ce a apreciat că semnele în conflict nu erau similare, a respins opoziţiile. Camera de recurs a considerat că semnele în cauză prezentau un grad scăzut de similitudine pe plan vizual. În aceste condiţii, camera de recurs a anulat deciziile diviziei de opoziţie şi a retrimis cauzele acesteia spre soluţionare, recomandându-i să suspende procedurile de opoziţie până la adoptarea unor decizii finale în ceea ce priveşte validitatea mărcilor anterioare în negru şi alb, precum şi în ceea ce priveşte înregistrarea mărcii pur figurative €.

Reclamanta reproşa camerei de recurs că nu a suspendat diferitele proceduri de opoziţie, deşi constatase că această suspendare era justificată.

Mai întâi, Tribunalul a amintit că camera de recurs poate suspenda o procedură de opoziţie, atunci când circumstanţele speţei justifică o astfel de suspendare, fie din proprie iniţiativă, fie la cererea motivată a uneia dintre părţi¹¹². În plus, larga putere de apreciere de care dispune camera de recurs în această privinţă restrânge controlul instanţei Uniunii pe fond la verificarea lipsei unei erori vădite de apreciere sau a unui abuz de putere. Or, existenţa unei proceduri paralele al cărei rezultat poate avea incidenţă asupra procedurii de opoziţie nu înseamnă că aceasta este în mod necesar suspendată şi nici că lipsa unei suspendări este suficientă în sine pentru a reţine existenţa unei erori vădite de apreciere. Astfel, decizia privind suspendarea trebuie să fie rezultatul unei evaluări comparative a intereselor existente, în cadrul căreia camera de recurs trebuie să efectueze aprecierea *prima facie* a probabilităţilor ca procedura paralelă potenţial relevantă să conducă la o decizie care ar avea incidenţă asupra procedurii căii de atac.

¹¹¹ Această procedură a condus la Hotărârea din 8 martie 2018, **Cinkciarz.pl/EUIPO (€)** (T-665/16, nepublicată, [EU:T:2018:125](#)), prin care Tribunalul a anulat, pentru insuficienţa motivării, decizia camerei de recurs prin care s-a respins înregistrarea mărcii figurative €. În urma acestei hotărâri, cauza este din nou pendinte în faţa camerei de recurs.

¹¹² În conformitate cu articolul 71 alineatul (1) din Regulamentul delegat (UE) 2018/625 al Comisiei din 5 martie 2018 de completare a Regulamentului (UE) 2017/1001 al Parlamentului European şi al Consiliului privind marca Uniunii Europene şi de abrogare a Regulamentului delegat (UE) 2017/1430 (JO 2018, L 104, p. 1).

În continuare, Tribunalul a arătat că respectiva cameră de recurs a examinat căile de atac în cauză fără a-și motiva decizia finală de a nu suspenda procedurile, deși aceasta a considerat că suspendarea lor era justificată. Or, astfel de considerații corespundeau aprecierii de care depindea suspendarea procedurii. În plus, aceste considerații presupuneau că era foarte probabil ca procedurile paralele să conducă la decizii care ar putea avea incidență asupra procedurilor privind căile de atac, evaluarea comparativă a intereselor existente înclinând în favoarea reclamantei. Pe de altă parte, în condițiile în care afirmații generale și categorice nu permit să se considere că respectiva cameră de recurs a exercitat în mod efectiv largă putere de apreciere cu care este investită, această situație se regăsește *a fortiori* atunci când nu este prezentată nicio motivare în ceea ce privește aprecierea crucială în materie care decurge din evaluarea comparativă a intereselor existente, cu atât mai mult dacă decizia camerei de recurs conține considerații ambivalente referitoare la această apreciere.

În sfârșit, Tribunalul a subliniat că examinarea suspendării procedurii în fața camerei de recurs trebuie să fie prealabilă examinării existenței unui risc de confuzie. În consecință, în cazul în care camera de recurs consideră că suspendarea procedurii este justificată, ea nu are altă posibilitate decât să pronunțe această suspendare și, prin urmare, nu poate examina calea de atac. Tribunalul a concluzionat deci că, din moment ce camera de recurs considerase că suspendarea procedurilor era justificată, ea nu se putea pronunța cu privire la căile de atac și se afla în imposibilitatea de a face vreo recomandare diviziei de opoziție, întrucât orice retrimiteri a cauzelor la aceasta spre soluționare implica o examinare a căilor de atac și era, așadar, rezultatul unei erori de drept.

Prin Hotărârea din 23 septembrie 2020, **Seven/EUIPO (7Seven)** (T-557/19, [EU:T:2020:450](#)), Tribunalul a respins acțiunea împotriva deciziei Camerei de recurs a EUIPO, prin care aceasta din urmă respinsese cererea formulată de licențiat de *restitutio in integrum* în dreptul de a solicita reînnoirea mărcii 7Seven după expirarea termenului stabilit.

În speță, înregistrarea mărcii figurative a Uniunii Europene 7Seven expira la 22 iulie 2017. Cererea de reînnoire putea fi prezentată până la 22 ianuarie 2018 prin plata unei suprataxe pentru efectuarea cu întârziere a plății. Seven7 Investment PTE Ltd, titulara mărcii menționate, nu a solicitat însă reînnoirea înregistrării în termenul acordat. La 21 iulie 2018, Seven SpA, reclamanta, titulara unei licențe asupra mărcii în discuție, a depus o cerere de *restitutio in integrum* în temeiul articolului 104 din Regulamentul 2017/1001 și a solicitat să fie repusă în dreptul său de a solicita reînnoirea înregistrării. Camera de recurs a EUIPO a respins cererea reclamantei de a fi repusă în drepturi și a confirmat radierea înregistrării mărcii.

Sesizat cu o acțiune în anulare, Tribunalul a observat că nicio dispoziție din Regulamentul 2017/1001 nu se opune ca o „parte la procedura de reînnoire” să poată fi considerată „parte la o procedură în fața [EUIPO]”, în sensul articolului 104 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001¹¹³. Totuși, nu rezultă nicidecum din articolul 53 alineatul (1) din acest regulament¹¹⁴ și nici din articolul 104 alineatul (1) din același regulament că reclamanta ar fi, în calitate de titulară a unei licențe asupra mărcii în cauză, asimilată din punct de vedere juridic titularului acesteia în ceea ce privește reînnoirea înregistrării sale, ci, dimpotrivă, că, la fel ca orice altă persoană, ea trebuie să fie autorizată în mod expres de titularul mărcii în discuție pentru a putea depune o cerere de reînnoire și să dovedească existența unei astfel de autorizații.

113 | Articolul 104 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001 prevede că „[s]olicitantul înregistrării sau titularul unei mărci [a Uniunii Europene] sau orice altă parte la o procedură în fața Oficiului care, deși a dat dovadă de întreaga prudență impusă de circumstanțe, nu a fost în măsură să respecte un termen prevăzut de [EUIPO], este repus în drepturi, la cerere, în cazul în care obstrucționarea a avut drept consecință directă, în temeiul dispozițiilor prezentului regulament, pierderea unui drept sau pierderea unei căi de atac”.

114 | Articolul 53 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001 prevede: „[Î]nregistrarea mărcii [Uniunii Europene] se reînnoiește la cererea titularului mărcii [Uniunii Europene] sau a oricărei alte persoane autorizate în mod expres de acesta, cu condiția ca taxele să fi fost achitate”.

Tribunalul a arătat în continuare că procedura de reînnoire încetează la expirarea termenului de șase luni de la data expirării înregistrării¹¹⁵. Prin urmare, pentru a fi considerată parte la această procedură în temeiul articolului 53 alineatul (1) din Regulamentul 2017/1001, reclamanta trebuia să obțină autorizarea expresă a titularului mărcii în cauză pentru a putea solicita reînnoirea înregistrării acesteia la o dată situată înainte de expirarea termenului prevăzut.

În speță, numai după expirarea acestui termen a primit reclamanta, la 17 iulie 2018, o autorizare expresă din partea titularului mărcii. Astfel, potrivit Tribunalului, ea nu putea fi considerată nici parte la procedura de reînnoire, nici „parte la o procedură în fața [EUIPO]”. Reclamanta nu putea, așadar, să depună o cerere de repunere în drepturile sale în calitate de licențiat care a pierdut un drept și trebuie, în consecință, în speță, să fie considerată că a acționat în fața EUIPO numai în numele și pe seama titularului mărcii. Prin urmare, ea nu putea să remedieze lipsa reînnoirii de către titularul mărcii în cauză decât demonstrând că o asemenea lipsă s-a produs în pofida faptului că acesta dăduse dovadă de întreaga prudență necesară.

Tribunalul a subliniat că această interpretare este cea mai în măsură să satisfacă principiul efectivității și cerința securității juridice. Ea garantează o determinare clară și o respectare riguroasă a momentului de la care încep să curgă și la care se împlinesc termenele vizate de articolele 53 și 104 din Regulamentul 2017/1001. Astfel, titularul unei mărci care a omis să reînnoiască înregistrarea acesteia în termenul stabilit nu poate eluda consecințele propriei neglijențe autorizând o terță persoană să depună o cerere pentru a fi repus în dreptul său de a solicita reînnoirea înregistrării unei mărci a Uniunii Europene după expirarea termenului menționat. În ceea ce îl privește, un licențiat nu poate, pe de o parte, să solicite repunerea în drepturile sale pentru simplul motiv că titularul mărcii a dat dovadă de inerție și nu a respectat termenul pentru a solicita reînnoirea înregistrării mărcii respective și, pe de altă parte, să fie admis să acționeze împotriva voinței titularului unei mărci care a decis în mod conștient să nu îi reînnoiască înregistrarea.

În plus, potrivit articolului 104 alineatul (2) din Regulamentul 2017/1001, cererea de repunere în drepturile sale trebuie prezentată în scris în termen de două luni de la încetarea obstrucționării. În această privință, Tribunalul a statuat că inexistența autorizării exprese din partea titularului mărcii nu constituie o obstrucționare, în sensul articolului 104 din regulamentul menționat.

Pe de altă parte, Tribunalul a arătat că obiectivul considerentului (11) al Regulamentului 2017/1001 este de a garanta identitatea originii produsului sau serviciului desemnat de marcă, iar nu de a garanta pe termen nelimitat înregistrarea unei mărci a Uniunii Europene atunci când aceasta a încetat din cauza nereînnoirii înregistrării mărcii respective. Într-adevăr, potrivit principiului disponibilității, trebuie să se repună în domeniul public mărcile care, în definitiv, nu sunt sau nu mai sunt exploatate, astfel încât alți agenți economici să le poată înregistra și să poată obține din această înregistrare în mod eficace toate utilitățile economice.

Prin Hotărârea din 16 decembrie 2020, **Forbo Financial Services/EUIPO – Windmüller (Canoleum)** (T-3/20, [EU:T:2020:606](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la valoarea probatorie a unei declarații solemne făcute de un avocat. La 17 mai 2017, Windmüller Flooring Products WFP GmbH a introdus o cerere de înregistrare a semnului verbal Canoleum ca marcă a Uniunii Europene. La 27 septembrie 2017, Forbo Financial Services AG a formulat opoziție la înregistrarea mărcii solicitate în fața Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO) în temeiul mărcii sale internaționale verbale MARMOLEUM. Aceasta a susținut că exista un risc de confuzie în sensul articolului 8 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 207/2009. Prin decizia din 12 februarie 2019, opoziția a fost respinsă.

¹¹⁵ Potrivit articolului 53 alineatul (3) din Regulamentul 2017/1001.

La 9 aprilie 2019, Forbo Financial Services a formulat o cale de atac la EUIPO. Aceasta nu a depus însă memoriul de expunere a motivelor căii de atac decât la 26 iunie 2019, respectiv după expirarea termenului acordat¹¹⁶. Ea a anexat la acest memoriu o cerere de *restitutio in integrum*¹¹⁷, în care susținea că avocatul însărcinat cu dosarul său (denumit în continuare „avocatul inițial”) nu a putut depune memoriul în termenul acordat din cauza unei boli grave pe care o contractase în mod neașteptat. În susținerea acestei afirmații, Forbo Financial Services a prezentat două declarații solemne, una a avocatului menționat, iar cealaltă a soției sale. Prin decizia din 9 octombrie 2019, camera de recurs a respins calea de atac ca inadmisibilă. Aceasta a considerat că avocatul inițial nu a dovedit în mod suficient că a respectat prudența impusă de circumstanțe. Printre altele, i-a reproșat faptul că nu a prezentat un certificat medical.

Fiind sesizat cu o acțiune formulată de Forbo Financial Services, Tribunalul a anulat decizia camerei de recurs pentru motivul că, în esență, camera de recurs a negat de la bun început orice credibilitate a celor două declarații solemne și a înlăturat explicațiile detaliate cuprinse în acestea.

Mai întâi, Tribunalul a amintit că o declarație solemnă constituie un element de probă admisibil¹¹⁸. Totodată, Tribunalul a arătat că o declarație dată în interesul autorului său are doar o valoare probantă limitată și necesită să fie susținută de elemente de probă suplimentare, ceea ce nu permite totuși organelor EUIPO să considere de principiu că o astfel de declarație este în sine lipsită de orice credibilitate. Valoarea probatorie care trebuie recunoscută unei asemenea declarații depinde de împrejurările speței. Or, în fapt, camera de recurs a negat de la bun început orice credibilitate a celor două declarații solemne în cauză și, prin urmare, nu a luat în considerare în mod corespunzător împrejurările speței.

În continuare, în ceea ce privește declarația făcută de avocatul inițial, Tribunalul a constatat că, în speță, camera de recurs a ignorat faptul că acesta este un profesionist al dreptului care trebuie să își exercite funcțiile cu respectarea normelor deontologice și a normelor morale și care s-ar expune unor sancțiuni penale și și-ar compromite reputația dacă s-ar face vinovat de fals în declarația solemnă. Tribunalul a adăugat că o declarație solemnă a unui avocat constituie în sine o dovadă solidă a elementelor prezentate în cuprinsul acesteia atunci când este univocă, lipsită de contradicții și de coerență și când nu există niciun element de fapt de natură să repună în discuție sinceritatea sa.

În plus, camera de recurs nu a ținut seama de faptul că boala invocată de avocatul inițial ca fiind la originea depășirii termenului ținea de sfera intimă a acestuia și că el era cel mai bine plasat pentru a furniza informații cu privire la incidentul menționat și în special cu privire la simptomele și tulburările de care suferea.

În ceea ce privește declarația solemnă a soției avocatului inițial, camera de recurs ar fi trebuit să țină seama și de faptul că persoanele care sunt martore ale unui incident precum cel survenit în speță fac parte cel mai adesea din anturajul direct al persoanei interesate și că soția, la fel ca avocatul respectiv, s-ar expune unor sancțiuni penale dacă ar comite un fals în declarația solemnă.

În sfârșit, Tribunalul a subliniat că, în speță, camera de recurs a omis să țină seama de faptul că elemente de probă suplimentare de natură să susțină conținutul celor două declarații solemne, precum un certificat medical, nu puteau fi solicitate în mod rezonabil sau nu erau disponibile. În această privință, Tribunalul a arătat că respectiva cauză privește un eveniment unic și accidental, care se înscrie în sfera intimă a persoanei

¹¹⁶ În temeiul articolului 68 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul 2017/1001, un memoriu în care se expun motivele căii de atac se depune în scris în termen de patru luni de la data notificării deciziei.

¹¹⁷ În temeiul articolului 104 din Regulamentul 2017/1001.

¹¹⁸ În sensul articolului 97 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul 2017/1001.

interesate și care se distinge, așadar, de situațiile vizate în general de jurisprudența referitoare la valoarea probantă a declarațiilor solemne, în care acestea sunt prezentate pentru a atesta fapte pur obiective și lipsite de caracter personal. În consecință, Tribunalul a anulat decizia camerei de recurs.

Prin Hotărârea din 23 septembrie 2020, **Bauer Radio/EUIPO – Weinstein (MUSIKISS)** (T-421/18, [EU:T:2020:433](#)), Tribunalul s-a pronunțat, pe de o parte, cu privire la incidența retragerii Regatului Unit din Uniunea Europeană asupra protecției de care beneficiază mărcile înregistrate în acest stat și, pe de altă parte, cu privire la admisibilitatea acțiunii formulate împotriva deciziei camerei de recurs a EUIPO prin care se retrimite cauza diviziei de opoziție.

În speță, intervenientul, domnul Simon Weinstein, a solicitat înregistrarea mărcii verbale MUSIKISS ca marcă a Uniunii Europene pentru servicii diverse. Divizia de opoziție a EUIPO a admis în parte opoziția formulată de reclamantă, Bauer Radio Ltd, în temeiul mărcilor verbală și figurative anterioare ale Regatului Unit KISS și a respins cererea de înregistrare pentru anumite servicii din cauza riscului de confuzie între marca solicitată și aceste mărci anterioare. Prin Decizia din 14 martie 2018 (denumită în continuare „decizia atacată”), Camera întâi de recurs a EUIPO a anulat decizia diviziei de opoziție și i-a retrimis cauza pentru a examina renumele revendicat de reclamantă. Aceasta din urmă a formulat o acțiune având ca obiect anularea deciziei menționate a camerei de recurs.

În cadrul procedurii căii de atac în fața Tribunalului, intervenientul a arătat că, în măsura în care opoziția la înregistrarea mărcii Uniunii Europene MUSIKISS se întemeia pe mărci anterioare ale Regatului Unit, în cazul retragerii Regatului Unit din Uniunea Europeană fără acord, opoziția respectivă ar trebui respinsă pentru motivul că aceste mărci nu ar mai beneficia de aceeași protecție și că, prin urmare, acțiunea introdusă la Tribunal și-ar pierde obiectul. În plus, EUIPO și intervenientul au invocat o cauză de inadmisibilitate pentru motivul că decizia atacată nu pusese capăt procedurii în privința reclamantei și că, în consecință, ea nu putea face obiectul unei căi de atac.

Tribunalul a amintit mai întâi că, la 1 februarie 2020, acordul de retragere¹¹⁹, care definește condițiile de retragere a Regatului Unit din Uniune, intrase în vigoare. Articolul 127 din acest acord prevede o perioadă de tranziție, de la 1 februarie la 31 decembrie 2020, în care dreptul Uniunii continuă să se aplice pe teritoriul Regatului Unit în lipsa unor dispoziții contrare. Potrivit Tribunalului, rezultă că Regulamentul 2017/1001 continuă să se aplice mărcilor Regatului Unit și că, prin urmare, mărcile anterioare, înregistrate de reclamantă în acest stat, continuă să beneficieze până la sfârșitul perioadei de tranziție de aceeași protecție ca cea de care ar fi beneficiat în lipsa retragerii Regatului Unit din Uniune. În consecință, în speță, mărcile anterioare mai sunt încă susceptibile să constituie temeiul opoziției la înregistrarea mărcii solicitate. Tribunalul a concluzionat, așadar, că retragerea menționată nu repunea în discuție efectele juridice ale deciziei atacate în privința reclamantei, astfel încât aceasta din urmă își păstra interesul de a solicita anularea respectivei decizii.

În ceea ce privește argumentul întemeiat pe un principiu general de drept administrativ al Uniunii potrivit căruia un act administrativ nu poate face obiectul unui control dacă nu constituie expresia unei poziții finale adoptate de un organ administrativ al Uniunii, Tribunalul a observat că un asemenea principiu general de drept nu a fost recunoscut de instanța Uniunii. Deși este adevărat că o acțiune formulată împotriva unui act pregătitor nu este admisibilă, în măsura în care nu este îndreptată împotriva unui act care constituie poziția finală a administrației adoptată la finalul unei proceduri, instanța Uniunii a declarat deja admisibilitatea unor acțiuni împotriva unor acte care nu stabilesc poziția finală a administrației, dar al căror domeniu de aplicare în ceea ce privește destinatarul lor justifică faptul de a nu le considera simple acte pregătitoare. În plus,

¹¹⁹ | Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (JO 2020, L 29, p. 7).

articolul 72 din Regulamentul 2017/1001, prevăzând că „[d]eciziile camerelor de recurs prin care se pronunță asupra unei căi de atac pot forma obiectul unei acțiuni în fața Tribunalului”, nu face nicio distincție între aceste decizii după cum ele constituie sau nu poziția finală a instanțelor EUIPO.

În această privință, Tribunalul a arătat că, în speță, camera de recurs s-a pronunțat, în orice caz, în mod definitiv cu privire la anumite aspecte ale litigiului, cu caracter obligatoriu în privința acestor aspecte pentru divizia de opoziție însărcinată să examineze cauza în urma retrimiterii sale. Prin urmare, reclamanta trebuia să fie în măsură să conteste concluziile definitive ale acestei camere fără a trebui să aștepte urmarea procedurilor în fața diviziei menționate pentru a formula în continuare căile de atac în fața aceleiași camere și eventual, ulterior, în fața Tribunalului împotriva noii decizii. În aceste condiții, Tribunalul nu a admis respectiva cauză de inadmisibilitate. Pronunțându-se în continuare cu privire la temeinicia pretențiilor reclamantei, Tribunalul a respins acțiunea.

2. Desene sau modele industriale

În Hotărârea **L. Oliva Torras/EUIPO – Mecánica del Frío (Cuplaje pentru vehicule)** (T-100/19, [EU:T:2020:255](#)) din 10 iunie 2020, Tribunalul a precizat întinderea examinării efectuate de EUIPO în cadrul unei cereri de declarare a nulității unui desen sau model industrial comunitar, întemeiată pe articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 6/2002¹²⁰, și s-a pronunțat asupra conținutului obligației de motivare care revine EUIPO în acest sens. Prin hotărârea sa, Tribunalul a anulat decizia camerei de recurs a EUIPO (denumită în continuare „decizia atacată”) privind procedura de declarare a nulității dintre L. Oliva Torras (denumită în continuare „reclamanta”) și Mecánica del Frío (denumită în continuare „intervenienta”), în ceea ce privește desenul sau modelul industrial comunitar înregistrat reprezentând un cuplaj pentru racordarea echipamentelor de răcire sau de climatizare la un autovehicul.

În primul rând, Tribunalul a constatat că articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 6/2002 conferă organelor EUIPO, în cadrul examinării unei cereri de declarare a nulității, competența de a controla respectarea condițiilor esențiale de protecție a desenului sau modelului industrial comunitar care sunt stabilite la articolele 4-9 din acest regulament. În această privință, el a arătat că aceste condiții au caracter cumulativ, astfel încât nerespectarea uneia dintre ele poate în sine determina nulitatea desenului sau modelului industrial în discuție. Pe de altă parte, dispozițiile respective presupun punerea în aplicare a unor criterii juridice diferite. În consecință, Tribunalul a statuat că modul de redactare a articolului 25 alineatul (1) litera (b) din regulamentul menționat, citit în lumina contextului său și a obiectivelor sale, trebuie să fie interpretat în sensul că nu presupune în mod necesar o examinare a respectării tuturor condițiilor enunțate la articolele 4-9 din același regulament, dar poate presupune, în funcție de faptele, de dovezile și de observațiile prezentate de părți, o examinare doar a respectării uneia singure dintre aceste condiții sau a unei părți dintre ele.

În al doilea rând, Tribunalul a arătat că, în raport cu elementele de fapt și de drept prezentate în susținerea cererii de declarare a nulității formulate de reclamantă, camera de recurs era obligată să determine care erau condițiile stabilite la articolele 4-9 din Regulamentul nr. 6/2002 a căror nerespectare a fost invocată în speță și pe care trebuia să le examineze, ținând seama, după caz, de faptele notorii și de aspectele de drept care nu au fost invocate de părți, dar care erau necesare pentru aplicarea dispozițiilor relevante. Astfel, Tribunalul a concluzionat că în mod eronat camera de recurs a considerat că, întrucât cererea de declarare

¹²⁰ | Articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO 2002, L 3, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 70) prevede că un desen sau un model industrial comunitar poate fi declarat nul numai dacă desenul sau modelul nu îndeplinește condițiile stabilite de articolele 4-9 din acest regulament.

a nulității formulată de reclamantă se întemeia pe articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 6/2002, aceasta a intenționat să invoce nerespectarea de modelul industrial contestat a tuturor cerințelor prevăzute la articolele 5, 6, 8 și 9 din acest regulament.

În al treilea rând, Tribunalul a admis critica reclamantei prin care aceasta reproșează camerei de recurs că nu s-a pronunțat cu privire la problema dacă desenul sau modelul industrial contestat se raporta la o piesă a unui produs complex care, odată încorporată în produsul menționat, rămânea vizibilă la o utilizare normală a acestuia, în sensul articolului 4 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 6/2002¹²¹, deși această problemă fusese abordată în comunicarea din 16 mai 2018¹²² și în observațiile ulterioare ale părților.

Tribunalul a constatat mai întâi că concluziile camerei de recurs în ceea ce privește aplicarea acestui articol nu reies în mod evident din motivarea deciziei atacate, nici pentru părți, nici pentru instanța Uniunii. În special, el a precizat că motivele invocate de EUIPO, pentru prima dată, în fața instanței Uniunii și întemeiate pe faptul că reclamanta nu a solicitat aplicarea articolului 4 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 6/2002 nu puteau compensa nemotivarea deciziei atacate.

În continuare, acesta a arătat că, pe de o parte, problema dacă articolul 4 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 6/2002 era aplicabil în speță putea, în principiu, să aibă o importanță esențială în economia deciziei atacate, ținând seama de incidența sa potențială asupra motivelor și a dispozitivului acestei decizii. Pe de altă parte, potrivit Tribunalului, din termenii comunicării din 16 mai 2018 rezulta că camera de recurs a considerat, în acest stadiu al procedurii, că susținerile părților și elementele de probă furnizate în sprijinul susținerilor respective demonstau că nu erau îndeplinite condițiile stabilite la articolul 4 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 6/2002.

În această privință, Tribunalul a concluzionat că, deși camera de recurs nu putea fi considerată ca fiind ținută de comunicarea sa din 16 mai 2018, îi revenea totuși obligația de a preciza în mod corespunzător motivele pentru care aprecia că trebuie să se îndepărteze de concluziile comunicării respective, din moment ce aceasta din urmă, precum și observațiile ulterioare ale părților făceau parte din contextul în care a adoptat decizia atacată. El a subliniat în special că nu avea competența să se substituie camerei de recurs în examinarea argumentelor, a faptelor și a elementelor de probă prezentate de reclamantă pe care aceasta trebuia să o efectueze pentru a stabili dacă în litigiul cu care a fost sesizată era în discuție aplicarea articolului 4 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 6/2002.

Având în vedere tot ceea ce precedă, Tribunalul a anulat decizia atacată, însă, în temeiul jurisprudenței „Edwin”¹²³, a respins cererea de modificare formulată de reclamantă.

121] Articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 6/2002 prevede că „[u]n desen sau un model industrial aplicat unui produs sau încorporat într-un produs care constituie o piesă a unui produs complex este considerat ca având un caracter individual și de noutate numai dacă:

(a) după încorporarea în produsul complex, piesa rămâne vizibilă la o utilizare normală a produsului și
(b) caracteristicile vizibile ale piesei îndeplinesc, fiecare în parte, condițiile de noutate și de caracter individual”.

122] Comunicare adresată părților de camera de recurs, prin care se arată că desenul sau modelul industrial contestat ar trebui să fie declarat nul întrucât nu sunt respectate condițiile prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 6/2002.

123] Hotărârea din 5 iulie 2011, *Edwin/OAPI* (C-263/09 P, [EU:C:2011:452](#)).

3. Soiuri de plante

Prin Hotărârea **Siberia Oriental/OCSP (Siberia)** (T-737/18, [EU:T:2020:289](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Tribunalul a respins acțiunea în anulare formulată împotriva Deciziei Camerei de recurs a Oficiului Comunitar pentru Soiuri de Plante (OCSP) prin care aceasta a refuzat să modifice data de expirare a protecției comunitare a soiurilor vegetale pentru soiul Siberia. În această hotărâre Tribunalul a adus precizări cu privire la condițiile de admisibilitate a recursurilor formulate împotriva deciziilor OCSP, precum și cu privire la noțiunea de eroare vădită care impune rectificarea unei decizii.

În speță, la 2 august 1996, OCSP a acordat societății Siberia Oriental BV, reclamanta, protecția comunitară a soiurilor de plante pentru soiul Siberia din specia *Lilium L.*, stabilind ca dată de expirare a acestei protecții data de 1 februarie 2018. Data de expirare menționată a fost preluată în registrul protecției comunitare a soiurilor de plante. La 24 august 2017, Siberia Oriental BV, invocând o eroare în calcularea duratei protecției respective, a solicitat OCSP să modifice data de expirare a acestei protecții, prin înlocuirea datei de 1 februarie 2018 cu data de 30 aprilie 2020. Această cerere a fost declarată inadmisibilă de OCSP, apoi de Camera de recurs pentru motivele, pe de o parte, că termenul pentru introducerea unui recurs împotriva deciziei de acordare a protecției a expirat și, pe de altă parte, că o pretinsă eroare în calcularea datei de expirare a protecției comunitare a soiurilor de plante nu poate fi considerată eroare vădită în sensul articolului 53 alineatul (4) din Regulamentul nr. 874/2009¹²⁴.

În primul rând, după ce a amintit că termenele de introducere a căii de atac urmăresc protecția securității juridice, prin evitarea repunerii permanente în discuție a actelor Uniunii care produc efecte juridice, Tribunalul a arătat că termenul pentru introducerea unui recurs împotriva deciziilor OCSP era de două luni. De asemenea, pot fi atacate cu recurs numai deciziile OCSP care, în cadrul acordării unei protecții comunitare a soiurilor de plante, stabilesc data începerii și a stingerii protecției menționate. Or, Tribunalul a constatat că decizia de acordare a protecției a rămas definitivă. În acest context, nu i se poate permite reclamantei repunerea în termenul de introducere a recursului susținând că cererea sa de rectificare intră sub incidența înregistrării sau eliminării datelor din registru. Astfel, o eludare a termenului de introducere a recursului prin intermediul unei cereri, formulată după expirarea acestui termen, de modificare a registrului ar avea drept consecință o atingere adusă caracterului definitiv al deciziei de acordare.

În al doilea rând, Tribunalul a statuat că modificarea datei de expirare a protecției comunitare a soiurilor vegetale solicitată de reclamantă ar afecta întinderea și esența deciziei inițiale de acordare a protecției prin care s-a stabilit durata acestei protecții. Astfel, efectuarea unei asemenea modificări presupune stabilirea în prealabil a modului în care trebuie interpretat Regulamentul nr. 2100/94¹²⁵, în special dispozițiile acestuia relevante pentru calcularea duratei protecției. Or, noțiunea de „eroare vădită” se limitează la erori vădite de formă, a căror natură eronată reiese clar din decizia însăși și care nu afectează întinderea și esența deciziei adoptate. În consecință, Tribunalul a considerat că cererea de modificare a reclamantei nu poate fi considerată o cerere de rectificare a unei erori lingvistice, a unei greșeli de transcriere sau a unei erori vădite în sensul articolului 53 alineatul (4) din Regulamentul nr. 874/2009.

¹²⁴ | Articolul 53 alineatul (4) din Regulamentul (CE) al Comisiei din 17 septembrie 2009 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului nr. 2100/94 al Consiliului privind procedura în fața OCSP (JO 2009, L 251, p. 3) prevede că erorile lingvistice, greșelile de transcriere și erorile vădite comise în hotărârile OCSP trebuie rectificate.

¹²⁵ | Regulamentul (CE) nr. 2100/94 al Consiliului din 27 iulie 1994 de instituire a unui sistem de protecție comunitară a soiurilor de plante (JO 1994, L 227, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 15, p. 197).

VI. Politica externă și de securitate comună – Măsuri restrictive

1. Ucraina

În Hotărârea *Klymenko/Consiliul* (T-295/19, [EU:T:2020:287](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Tribunalul a anulat mai multe acte ale Consiliului¹²⁶ privind măsuri restrictive adoptate având în vedere situația din Ucraina, prin care s-a prelungit durata listei persoanelor, entităților și organismelor vizate de aceste măsuri restrictive, în măsura în care numele reclamantului, fost ministru al veniturilor și încasărilor în Ucraina, a fost menținut pe lista menționată.

Această hotărâre se înscrie în cadrul contenciosului legat de măsurile restrictive adoptate împotriva anumitor persoane, entități și organisme având în vedere situația din Ucraina, ca urmare a reprimării manifestațiilor din Kiev în luna februarie 2014. Includerea reclamantului în lista în litigiu a fost decisă pentru motivul că reclamantul făcea obiectul unor cercetări penale în Ucraina pentru infracțiuni legate de deturnarea de fonduri publice și de transferul lor ilegal în afara Ucrainei, apoi a fost prelungită pentru motivul că acesta din urmă făcea obiectul unor proceduri penale desfășurate de autoritățile țării respective pentru deturnare de fonduri sau de active publice și pentru abuz în serviciu săvârșit de titularul unei funcții publice. Prin actele atacate, Consiliul prelungise includerea numelui reclamantului în lista în litigiu, menținând aceleași motive împotriva sa. De asemenea, arătase că, astfel cum atesta o decizie a judecătorului de instrucție însărcinat cu soluționarea procedurii penale în discuție, dreptul la apărare al reclamantului și dreptul său la protecție jurisdicțională efectivă fuseseră respectate în cursul procedurii penale menționate.

În susținerea acțiunii formulate, reclamantul reproșa în special Consiliului că nu a verificat respectarea de către autoritățile ucrainene a dreptului său la apărare și a dreptului său la protecție jurisdicțională efectivă și că a săvârșit astfel o eroare de apreciere prin adoptarea actelor atacate.

Tribunalul a amintit mai întâi că instanțele Uniunii Europene trebuie să controleze legalitatea tuturor actelor Uniunii din perspectiva drepturilor fundamentale. În această privință, chiar dacă Consiliul poate întemeia adoptarea sau menținerea măsurilor restrictive pe o decizie a unui stat terț, el trebuie să verifice că o asemenea decizie a fost luată cu respectarea, printre altele, a dreptului la apărare și a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă în statul menționat. Pe de altă parte, Tribunalul a precizat că, deși împrejurarea că statul terț se numără printre statele care au aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”) implică un control din partea Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) cu privire la drepturile fundamentale garantate de CEDO, o asemenea împrejurare nu poate totuși să facă superfluă cerința de verificare amintită mai sus.

¹²⁶ În speță se solicita anularea Deciziei (PESC) 2019/354 a Consiliului din 4 martie 2019 de modificare a Deciziei 2014/119/PESC (JO 2019, L 64, p. 7) și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2019/352 al Consiliului din 4 martie 2019 privind punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 208/2014 (JO 2019, L 64, p. 1).

În speță, deși Consiliul a indicat, în temeiul obligației sale de motivare, motivele pentru care a considerat că decizia autorităților ucrainene de a iniția și de a desfășura o procedură penală pentru deturnare de fonduri publice a fost adoptată cu respectarea drepturilor menționate, Tribunalul a amintit că aceasta se distinge de examinarea temeiniciei motivării respective, care ține de legalitatea pe fond a actelor atacate și al cărei control este asigurat de Tribunal.

Tribunalul a constatat mai întâi în această privință că nu reieșea nici din decizia judecătorului de instrucție din 5 octombrie 2018 că drepturile reclamantului au fost garantate, nici din înscrisurile din dosar că Consiliul a examinat informațiile comunicate de reclamant.

În continuare, Tribunalul a precizat că, chiar dacă Consiliul pretinde că a fost exercitat în Ucraina un control judiciar în timpul desfășurării procedurilor penale și că mai multe decizii judiciare adoptate în acest context demonstrează că el a putut să verifice respectarea drepturilor în discuție, asemenea decizii nu sunt susceptibile în sine să dovedească faptul că decizia autorităților ucrainene de a desfășura procedurile penale pe care se întemeiază menținerea măsurilor restrictive a fost adoptată cu respectarea dreptului la apărare și a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă. Astfel, toate deciziile judiciare menționate de Consiliu, care se înscriu în cadrul procedurilor penale care au justificat includerea și menținerea numelor reclamantilor pe listă, prezintă doar un caracter incident în raport cu acestea, întrucât au o natură fie conservatoare, fie procedurală.

În sfârșit, Tribunalul a subliniat că Consiliul nu explică în ce mod existența acestor decizii permite să se considere că a fost garantată protecția drepturilor în discuție, în condițiile în care procedura penală ucraineană, care constituia temeiul măsurilor restrictive în cauză în anul 2014, se afla încă în stadiul cercetării penale. În această privință, Tribunalul a făcut referire la CEDO și la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, din care rezultă că principiul dreptului la protecție jurisdicțională efectivă include, printre altele, dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil. Tribunalul a subliniat că Curtea EDO a arătat deja că încălcarea acestui principiu poate fi constatată printre altele atunci când etapa de cercetare a unei proceduri penale se caracterizează printr-un anumit număr de etape de inactivitate imputabile autorităților competente pentru cercetarea menționată. Cu privire la acest aspect, Tribunalul a amintit că, atunci când o persoană face obiectul unor măsuri restrictive de mai mulți ani, iar aceasta din cauza existenței aceleiași proceduri penale desfășurate în statul terț în cauză, Consiliul are obligația să aprofundeze problema posibilei încălcări a drepturilor fundamentale ale acestei persoane de către autorități. Prin urmare, Consiliul ar fi trebuit cel puțin să precizeze motivele pentru care putea să considere că drepturile menționate fuseseră respectate în ceea ce privește aspectul dacă cauza reclamantului a fost judecată într-un termen rezonabil.

În consecință, Tribunalul a concluzionat că nu s-a demonstrat că Consiliul s-a asigurat că dreptul la apărare și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă ale reclamantului au fost respectate de administrația judiciară ucraineană în cadrul procedurilor penale pe care s-a bazat. El a dedus de aici că Consiliul a săvârșit o eroare de apreciere prin faptul că a menținut numele reclamantului pe lista în litigiu.

2. Siria

Prin Hotărârea din 23 septembrie 2020, **Kaddour/Consiliul** (T-510/18, [EU:T:2020:436](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la o cauză referitoare la domnul Khaled Kaddour (denumit în continuare „reclamantul”), un om de afaceri de cetățenie siriană care desfășoară o activitate comercială, printre altele, în domeniul telecomunicațiilor și în cel petrolier în Siria.

Numele reclamantului, care fusese inclus inițial în listele persoanelor și entităților vizate de măsurile restrictive luate împotriva Republicii Arabe Siriene de către Consiliu în anul 2011¹²⁷, a fost inclus din nou în acestea în anul 2015 – și menținut de atunci¹²⁸ – ca urmare a activităților sale comerciale, care îi permiteau să profite de pe urma regimului sirian și să îl susțină, precum și ca urmare a relațiilor de afaceri cu domnul Maher Al-Assad, fratele președintelui, domnul Bashar Al-Assad. Aceste motive se întemeiau, pe de o parte, pe criteriul omului de afaceri important care acționează în Siria, definit la articolul 28 alineatul (2) litera (a) din Decizia 2013/255¹²⁹ și la articolul 15 alineatul (1a) litera (a) din Regulamentul nr. 36/2012¹³⁰, și, pe de altă parte, pe criteriul de asociere cu regimul sirian, definit la articolul 28 alineatul (1) din decizia menționată și la articolul 15 alineatul (1) litera (a) din regulamentul respectiv. Reclamantul contesta, la rândul său, că este un om de afaceri important care acționează în Siria, care ar fi întreținut relații comerciale cu domnul Maher Al-Assad și ar fi obținut avantaje de pe urma regimului sirian ca urmare a activităților sale sau ar fi oferit un sprijin acestuia.

Tribunalul a respins acțiunea în anulare formulată de reclamant împotriva Deciziei de punere în aplicare 2018/778¹³¹ și a Regulamentului de punere în aplicare 2018/774¹³², prin care numele reclamantului a fost menținut pe listele persoanelor și entităților vizate de măsurile restrictive.

Precizând că multitudinea de categorii de persoane definite la articolul 28 din Decizia 2013/255 nu împiedică posibilitatea ca o persoană să aparțină mai multor categorii în același timp și, prin urmare, să intre sub incidența diferitor criterii reținute la articolul 28 menționat, Tribunalul a amintit mai întâi că criteriul „beneficiului obținut de pe urma regimului sirian și a sprijinului acordat acestuia”, cel referitor la legăturile strânse cu regimul, prevăzute la articolul 28 alineatul (1) din această decizie, și cel al „oamenilor de afaceri importanți care acționează în Siria”, prevăzut la alineatul (2) al aceluiași articol, constituie criterii juridice autonome care se disting unele de altele. În ceea ce privește acest din urmă criteriu, Tribunalul a amintit că era de asemenea obiectiv și suficient, astfel încât faptul de a fi un om de afaceri important care acționează în Siria este suficient pentru aplicarea măsurilor în cauză, fără a fi necesar ca Consiliul să precizeze că persoana în cauză beneficiază de regimul sirian sau că îl susține. Tribunalul a considerat în această privință că, în cazul în care Consiliul a

¹²⁷ | A se vedea în această privință Hotărârea din 13 noiembrie 2014, **Kaddour/Consiliul** (T-654/11, nepublicată, [EU:T:2014:947](#)).

¹²⁸ | A se vedea în această privință Hotărârea din 26 octombrie 2016, **Kaddour/Consiliul** (T-155/15, nepublicată, [EU:T:2016:628](#)), și Hotărârea din 31 mai 2018, **Kaddour/Consiliul** (T-461/16, nepublicată, [EU:T:2018:316](#)).

¹²⁹ | Decizia 2013/255/PESC a Consiliului din 31 mai 2013 privind măsuri restrictive împotriva Siriei (JO 2013, L 147, p. 14), astfel cum a fost modificată prin Decizia (PESC) 2015/1836 a Consiliului din 12 octombrie 2015 (JO 2015, L 266, p. 75).

¹³⁰ | Regulamentul (UE) nr. 36/2012 al Consiliului din 18 ianuarie 2012 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Siria și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 442/2011 (JO 2012, L 16, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) 2015/1828 al Consiliului din 12 octombrie 2015 (JO 2015, L 266, p. 1).

¹³¹ | Decizia de punere în aplicare (PESC) 2018/778 a Consiliului din 28 mai 2018 de modificare a Deciziei 2013/255/PESC privind măsuri restrictive împotriva Siriei (JO 2018, L 131, p. 16).

¹³² | Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/774 al Consiliului din 28 mai 2018 privind punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 36/2012 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Siria (JO 2018, L 131, p. 1).

precizat acest aspect, a înțeles de asemenea să aplice persoanei vizate criteriul prevăzut la articolul 28 alineatul (1) din Decizia 2013/255, referitor la beneficiul obținut de pe urma regimului sirian și a sprijinului furnizat acestuia, ceea ce implică astfel să se demonstreze, prin intermediul unei serii de indicii suficient de concrete, precise și concordante, modul în care persoana susține sau obține avantaje de pe urma regimului sirian. Tribunalul a concluzionat că includerea numelui reclamantului se întemeia pe trei motive de includere diferite.

Reclamantul invoca, pe de altă parte, o eroare de apreciere în ceea ce privește relevanța elementelor de probă prezentate de Consiliu. Tribunalul a amintit în această privință că, pentru a justifica menținerea numelui unei persoane pe listele în cauză, nu este interzis Consiliului să se întemeieze pe aceleași elemente de probă care au justificat anterior includerea sau menținerea numelui acestei persoane pe listele în discuție, în măsura în care, pe de o parte, motivele includerii sunt neschimbate și, pe de altă parte, contextul nu a evoluat astfel încât aceste elemente de probă să fi devenit caduce. Întrucât motivele de includere nu au fost modificate în speță, iar situația de fapt a reclamantului, precum și situația din Siria nu au evoluat astfel încât elementele de probă prezentate anterior în anul 2016 pentru a justifica temeinicia menținerii numelui reclamantului pe liste să nu mai fi fost pertinente în anul 2018, Tribunalul a constatat că Consiliul nu era obligat să aducă elemente de probă suplimentare în raport cu cele prezentate anterior. În consecință, Tribunalul a respins argumentația reclamantului prin care urmărea să conteste relevanța probelor menționate în raport cu vechimea lor sau cu lipsa unor probe noi care să le confirme. Tribunalul a precizat în această privință că împrejurarea că Consiliul s-a întemeiat pe documente pe care Tribunalul le considerase anterior, în cadrul unei alte cauze privind reclamantul¹³³, ca neîndeplinind sarcina probei nu privează Consiliul de posibilitatea de a invoca aceste documente din nou, printre alte elemente de probă, în vederea constituirii unei serii de indicii suficient de concrete, precise și concordante de natură să justifice temeinicia menținerii includerii numelui reclamantului pe listele în cauză.

În sfârșit, reclamantul invoca beneficiul dispozițiilor articolului 27 alineatul (3) și ale articolului 28 alineatul (3) din Decizia 2013/255, precum și ale articolului 15 alineatul (1b) din Regulamentul nr. 36/2012, potrivit cărora persoanele în cauză nu sunt înscrise sau menținute de Consiliu pe liste dacă există informații suficiente care să indice că acestea nu sunt sau nu mai sunt asociate regimului sirian ori nu exercită influență asupra acestuia sau nu prezintă un risc real de eludare a măsurilor adoptate. Tribunalul a constatat în această privință că condițiile enumerate de dispozițiile menționate, care trebuie interpretate în contextul lor și în lumina finalităților actului în cauză, erau cumulative și nu se aplicau persoanelor incluse în listele în cauză ca urmare a criteriului de asociere cu regimul sirian, prevăzut la articolul 27 alineatul (1) și la articolul 28 alineatul (1) din Decizia 2013/255, precum și la articolul 15 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 36/2012. În orice caz, în speță, Tribunalul a constatat că nu era îndeplinită condiția privind lipsa sau dispariția legăturii cu regimul sirian, astfel încât a respins pretențiile reclamantului în această privință și acțiunea în totalitate.

133 | Hotărârea din 13 noiembrie 2014, *Kaddour/Consiliul* (T-654/11, nepublicată, [EU:T:2014:947](#)).

VII. Coeziunea economică, socială și teritorială

Prin Hotărârea **Portugalia/Comisia** (T-292/18, [EU:T:2020:18](#)), pronunțată la 30 ianuarie 2020, Tribunalul a respins cererea de anulare în parte introdusă de Republica Portugheză împotriva Deciziei de punere în aplicare (UE) 2018/304 a Comisiei Europene¹³⁴, în măsura în care prin aceasta au fost excluse de la finanțarea de către Uniunea Europeană anumite cheltuieli efectuate de statul membru menționat în cadrul Fondului european de garantare agricolă (FEGA) sau al Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR), în cuantum de 1 052 101,05 euro.

Articolul 32 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1290/2005¹³⁵ prevede că, în cazul în care recuperarea sumelor acordate pe nedrept ca urmare a neregulilor sau a neglijenței nu se produce în decursul a patru ani de la constatarea administrativă sau judiciară sau în decurs de opt ani de la inițierea unei acțiuni într-o instanță națională, 50 % din consecințele nerecuperate vor fi suportate de statul membru în cauză și 50 % de bugetul Uniunii (regulă de repartizare a răspunderii financiare pentru nerecuperare denumită „regula 50/50”)¹³⁶.

Decizia atacată are la origine constatarea de către Comisie, în cadrul misiunii sale de verificare a procedurilor naționale de recuperare a plăților nedatorate inițiate ca urmare a neregulilor, a unei clasificări eronate de către autoritățile portugheze a anumitor cheltuieli care au fost efectuate în cadrul FEGA sau al FEADR și care trebuiau să fie recuperate. Comisia a apreciat că datoriile față de agenția de plăți portugheză, a căror recuperare făcea obiectul unei proceduri de executare de către autoritățile fiscale portugheze, au fost clasificate în mod eronat drept datorii a căror recuperare „[făcea obiectul] unei acțiuni într-o instanță națională”, în sensul dispoziției citate anterior. În opinia sa, regula 50/50 trebuia, prin urmare, să se aplice acestor datorii în cazul nerecuperării după patru ani, iar nu abia după opt ani, astfel cum susțineau autoritățile portugheze.

În dezacord cu această interpretare, Republica Portugheză a solicitat anularea deciziei atacate, arătând că recuperările silită ale sumelor datorate în cadrul unor relații administrative sunt realizate în Portugalia prin intermediul procedurii de executare fiscală, care ar trebui considerată ca fiind de natură judiciară. Potrivit acestui stat membru, regula 50/50 trebuia, prin urmare, să se aplice doar în cazul nerecuperării după opt ani.

În susținerea acțiunii sale în anularea deciziei atacate, Republica Portugheză a invocat un motiv unic, întemeiat pe încălcarea articolelor 32 și 33 din Regulamentul nr. 1290/2005 și a articolului 54 din Regulamentul nr. 1306/2013, întrucât Comisia ar fi considerat în mod eronat că datoriile față de agenția de plăți portugheză, a căror recuperare făcea obiectul unei proceduri de executare de către autoritățile fiscale, nu constituiau datorii a căror recuperare făcea obiectul unei acțiuni într-o instanță națională, în sensul articolelor menționate.

¹³⁴ Decizia de punere în aplicare (UE) 2018/304 a Comisiei din 27 februarie 2018 de excludere de la finanțarea de către Uniunea Europeană a anumitor cheltuieli efectuate de statele membre în cadrul Fondului european de garantare agricolă (FEGA) și al Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) (JO 2018, L 59, p. 3).

¹³⁵ Regulamentul (CE) nr. 1290/2005 al Consiliului din 21 iunie 2005 privind finanțarea politicii agricole comune (JO 2005, L 209, p. 1, Ediție specială, 14/vol. 1, p. 193).

¹³⁶ Articolul 32 din Regulamentul nr. 1290/2005 stabilește dispoziții specifice pentru FEGA. Articolul 33 alineatul (8) din același regulament conține o dispoziție în esență echivalentă, în ceea ce privește FEADR. Aceste dispoziții au fost preluate în esență la articolul 54 din Regulamentul (UE) nr. 1306/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole comune (JO 2013, L 347, p. 549, rectificare în JO 2016, L 130, p. 6), care a abrogat și a înlocuit Regulamentul nr. 1290/2005.

Pentru a respinge acțiunea, Tribunalul a amintit mai întâi că noțiunea de „instanță națională”, decisivă pentru determinarea domeniului de aplicare al regulii 50/50, nu trebuie să fie lăsată la aprecierea fiecărui stat membru și necesită în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie să fie stabilită ținând seama de contextul dispozițiilor în care aceasta se înscrie și de obiectivul urmărit de Regulamentele nr. 1290/2005 și nr. 1306/2013.

Pentru interpretarea noțiunii de „instanță națională” menționată la articolele amintite mai sus, Tribunalul a făcut referire la criteriile reținute de Curte pentru a aprecia dacă un organ de trimitere are caracter de „instanță judecătorească” în sensul articolului 267 TFUE.

După ce a examinat caracteristicile serviciului competent al administrației fiscale portugheze în raport cu aceste criterii, Tribunalul a considerat că un asemenea serviciu nu poate fi calificat drept „instanță națională”. Astfel, acesta nu exercită nicio funcție jurisdicțională, ci doar funcții de natură administrativă, și nu are misiunea de a soluționa un litigiu sau de a controla legalitatea certificatului de creanță emis de agenția de plăți portugheză. În plus, un asemenea serviciu nu îndeplinește cerința de independență.

Tribunalul a dedus de aici că, contrar celor susținute de guvernul portughez, procedura de executare fiscală inițiată în fața serviciului competent al administrației fiscale nu poate fi calificată drept recuperare inițiată într-o „instanță națională” în sensul articolelor citate anterior din Regulamentele nr. 1290/2005 și nr. 1306/2013, cel puțin în lipsa unei intervenții a instanțelor administrative și fiscale.

Prin urmare, Republica Portugheză ar fi trebuit să încheie procedura de executare fiscală în fața serviciului competent al administrației fiscale în termenul imperativ de patru ani prevăzut de dispozițiile citate anterior. În consecință, Tribunalul a concluzionat că Comisia a putut să excludă în mod valabil anumite cheltuieli de la finanțarea de către Uniune pentru motivul că de mai mult de patru ani acestea făceau obiectul unei proceduri de executare fiscală în fața serviciului competent al administrației fiscale.

VIII. Agricultură – Etichetarea vinului

În Hotărârea **Slovenia/Comisia** (T-626/17, [EU:T:2020:402](#)), pronunțată la 9 septembrie 2020, Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, a respins acțiunea Sloveniei având ca obiect anularea Regulamentului delegat (UE) 2017/1353¹³⁷ (denumit în continuare „regulamentul atacat”), în temeiul căruia denumirea „Teran” poate fi menționată, în condiții stricte, ca soi de struguri de vin pe eticheta vinurilor produse în Croația.

Acțiunea privea denumirea vinicolă „Teran”, utilizată atât în Slovenia, cât și în Croația. Din momentul aderării Sloveniei la Uniunea Europeană, acest nume putea figura pe eticheta anumitor vinuri slovene. Era vorba, într-o primă etapă, despre o mențiune tradițională suplimentară asociată vinului de Kras ca „vin de calitate produs în regiuni determinate”. Ulterior, denumirea a fost recunoscută ca denumire de origine protejată (DOP).

Întrucât denumirea soiului de struguri de vin „Teran” este de asemenea utilizată în Croația, Croația și-a exprimat, înainte de aderarea sa la Uniune, îngrijorarea cu privire la posibilitatea de a putea continua să utilizeze această denumire pentru etichetarea vinurilor sale după aderarea sa, ca urmare a protecției acordate deja denumirii slovene. După această aderare, Comisia Europeană a încercat să găsească o soluție negociată

¹³⁷ | Regulamentul delegat (UE) 2017/1353 al Comisiei din 19 mai 2017 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 607/2009 în ceea ce privește soiurile de struguri de vin și sinonimele acestora care pot apărea pe etichetele vinurilor (JO 2017, L 190, p. 5).

între Republica Croația și Republica Slovenia, însă fără succes. În final, la aproape patru ani după aderarea Republicii Croația la Uniune, Comisia a utilizat împuternicirea sa de a adopta o derogare în materie de etichetare pentru a permite DOP și practicilor existente în materie de etichetare să coexiste în mod pașnic din momentul în care o DOP este înregistrată sau aplicabilă¹³⁸. Ea a adoptat astfel regulamentul atacat pentru a include denumirea „Teran” în lista din anexa XV la Regulamentul nr. 607/2009¹³⁹, ce conținea lista soiurilor de struguri de vin care conțineau sau constau într-o DOP sau o indicație geografică protejată care putea, cu titlu derogatoriu, să figureze pe eticheta vinurilor. Comisia a adoptat regulamentul atacat cu efect retroactiv de la data aderării Croației la Uniune, la 1 iulie 2013. În plus, din regulamentul atacat reiese că denumirea „Teran” poate fi menționată ca soi de struguri de vin pe eticheta vinurilor produse în Croația, dar numai pentru denumirea de origine „Hrvatska Istra” și cu condiția ca „Hrvatska Istra” și „Teran” să apară în același câmp vizual și ca denumirea „Teran” să apară cu caractere de dimensiuni mai mici decât cele utilizate pentru „Hrvatska Istra”. În temeiul articolului 2 din regulamentul atacat, vinurile croate care poartă DOP croată „Hrvatska Istra” produse înainte de intrarea în vigoare a regulamentului atacat pot continua să fie comercializate până la epuizarea stocurilor.

În susținerea acțiunii formulate, Slovenia a invocat printre altele, având în vedere efectul retroactiv al regulamentului atacat, motive întemeiate pe încălcarea articolului 100 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1308/2013, care constituie temeiul juridic al regulamentului atacat, și pe o încălcare a principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime.

Pe de o parte, în ceea ce privește temeiul juridic al regulamentului atacat, Tribunalul a constatat că Comisia a realizat efectiv o aplicare retroactivă a articolului 100 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1308/2013, care nu era prevăzută de legiuitor. Totuși, trebuia să se examineze dacă aplicarea retroactivă respectivă afecta regulamentul atacat cu un viciu esențial. În această privință, Tribunalul a concluzionat că Comisia nu a utilizat o împuternicire nouă în ceea ce privește perioada cuprinsă între 1 iulie 2013 și 1 ianuarie 2014. Astfel, acest articol 100 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1308/2013 se înscrie în continuarea directă a unei dispoziții similare din Regulamentul nr. 1234/2007, care era în vigoare și aplicabilă la data aderării Croației la Uniune¹⁴⁰.

Tribunalul a amintit în continuare că dispoziția care constituie temeiul juridic al unui act și care împuternicește instituția Uniunii să adopte actul în cauză trebuie să fie în vigoare la momentul adoptării acestuia. Prin urmare, singurul temei juridic pe care Comisia se putea întemeia pentru a adopta regulamentul atacat era articolul 100 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1308/2013. În plus, dispozițiile în cauză ale Regulamentelor nr. 1234/2007 și nr. 1308/2013 nu prevedeau nicio limitare în timp a acțiunii Comisiei. Tribunalul a concluzionat, după ce a constatat că Comisia nu putea adopta regulamentul atacat înainte de aderarea Croației la Uniune, în măsura în care nu avea nicio competență teritorială înainte de această dată, că Comisia a acționat în conformitate cu economia și cu modul de redactare a dispozițiilor în cauză.

138 | Mai întâi în temeiul articolului 118j din Regulamentul (CE) nr. 1234/2007 al Consiliului din 22 octombrie 2007 de instituire a unei organizări comune a piețelor agricole și privind dispoziții specifice referitoare la anumite produse agricole (Regulamentul unic OCP) (JO 2007, L 299, p. 1), apoi, de la 1 ianuarie 2014, în temeiul articolului 100 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul (UE) nr. 1308/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de instituire a unei organizări comune a piețelor produselor agricole și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 922/72, (CEE) nr. 234/79, (CE) nr. 1037/2001 și (CE) nr. 1234/2007 ale Consiliului (JO 2013, L 347, p. 671).

139 | Regulamentul (CE) nr. 607/2009 al Comisiei din 14 iulie 2009 de stabilire a unor norme de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 479/2008 al Consiliului în ceea ce privește denumirile de origine protejate și indicațiile geografice protejate, mențiunile tradiționale, etichetarea și prezentarea anumitor produse vitivinicole (JO 2009, L 193, p. 60).

140 | Articolul 118j alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1234/2007.

Pe de altă parte, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Comisia ar fi încălcat principiile securității juridice, respectării drepturilor dobândite și protecției încrederii legitime prin conferirea unui efect retroactiv regulamentul atacat, Tribunalul a amintit că principiul securității juridice se opune acordării unui efect retroactiv actelor Uniunii, cu excepția cazului în care scopul urmărit de actul atacat impune să i se confere un efect retroactiv și încrederea legitimă a persoanelor interesate a fost respectată în mod corespunzător.

În primul rând, în ceea ce privește obiectivul urmărit de regulamentul atacat, Tribunalul a constatat că acesta urmărea să protejeze practicile legale de etichetare existente în Croația la 30 iunie 2013 și să soluționeze conflictul dintre practicile respective și protecția DOP slovene „Teran”. Prin urmare, urmarea un obiectiv de interes general care necesita acordarea unui efect retroactiv. Astfel, Comisia nu putea să adopte regulamentul atacat înainte de data aderării Croației la Uniune și trebuia să se raporteze la momentul acestei aderări pentru a aprecia existența unor practici de etichetare specifice. Pe de altă parte, aceasta a putut în mod legitim să încerce să caute o soluție negociată între cele două state, ținând seama de caracterul sensibil al chestiunii. În sfârșit, Tribunalul a subliniat că un asemenea efect retroactiv se impunea ca urmare a necesarei continuități a practicilor legale în materie de etichetare.

În al doilea rând, Tribunalul a verificat dacă Comisia a determinat producătorii de vinuri slovene să nutrească speranțe întemeiate potrivit cărora Republicii Croația nu i-ar fi acordată nicio derogare cu efect retroactiv în ceea ce privește mențiunea denumirii „Teran” pe eticheta vinurilor produse pe teritoriul său. După o analiză a împrejurărilor în cauză, el a constatat că nu se poate concluziona că Comisia ar fi dat asigurări precise, necondiționate și concordante. Acesta a amintit că se impunea acordarea unui efect retroactiv regulamentul atacat, având în vedere împrejurările speței. Potrivit Tribunalului, Slovenia nu a demonstrat că amploarea și modalitățile efectului retroactiv ale regulamentului atacat au adus atingere încrederii legitime a producătorilor de vinuri slovene.

IX. Protecția sănătății

Prin Hotărârea din 23 septembrie 2020, *Medac Gesellschaft für klinische Spezialpräparate/Comisia* (T-549/19, [EU:T:2020:444](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la decizia de a radia medicamentul Trecondi-treosulfan din Registrul produselor medicamentoase orfane.

Prin Decizia Comisiei din 23 februarie 2004, un produs medicamentos potențial pe bază de treosulfan, al cărui sponsor este reclamanta, Medac Gesellschaft für klinische Spezialpräparate mbH, a fost desemnat drept produs medicamentos orfan și înscris în Registrul produselor medicamentoase orfane din Uniunea Europeană, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 141/2000¹⁴¹.

La 13 octombrie 2017, reclamanta a prezentat Agenției Europene pentru Medicamente (EMA), mai precis Comitetului pentru produse medicamentoase orfane prevăzut de Regulamentul nr. 141/2000, un raport privind menținerea desemnării treosulfanului ca produs medicamentos orfan la momentul acordării autorizației de introducere pe piață (AIP). În urma procedurii de examinare, la 20 iunie 2019, Comisia a adoptat o decizie prin care a acordat AIP pentru medicamentul pe bază de treosulfan sub denumirea comercială Trecondi-treosulfan¹⁴², însă a decis în același timp că acesta nu mai îndeplinea criteriile de desemnare stabilite la articolul 3 din Regulamentul nr. 141/2000 și că, prin urmare, nu putea fi desemnat ca produs medicamentos orfan. Astfel, articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 141/2000 prevede criterii alternative pentru desemnarea unui produs medicamentos ca produs medicamentos orfan, și anume să nu existe nicio metodă satisfăcătoare de diagnosticare, prevenire sau tratament al afecțiunii respective care să fi fost autorizată în Uniune (prima ipoteză) sau, dacă această metodă există, ca produsul medicamentos în discuție să fie, în raport cu metodele satisfăcătoare existente, de un folos semnificativ celor care suferă de această afecțiune (a doua ipoteză). În această privință, după avizul final al Comitetului pentru produse medicamentoase orfane, Comisia a considerat că, în ceea ce privește existența unui folos semnificativ, reclamanta a demonstrat că Trecondi-treosulfanul ar fi de un folos semnificativ în raport cu produsele medicamentoase pe bază de busulfan (Busilvex) și de tiotepa (Tepadina), dar nu în raport cu produsele medicamentoase pe bază de melfalan și de ciclofosamidă. În consecință, medicamentul Trecondi-treosulfan a fost radiat din Registrul produselor medicamentoase orfane din Uniune.

Fiind sesizat cu o acțiune în anulare introdusă de reclamantă împotriva deciziei atacate, Tribunalul a admis, prin hotărârea sa din 23 septembrie 2020, primele două motive invocate și, prin urmare, a anulat în parte decizia respectivă, în măsura în care aceasta prevedea că medicamentul Trecondi-treosulfan nu mai trebuia să fie clasificat ca produs medicamentos orfan.

Mai întâi, Tribunalul a arătat că Regulamentul nr. 141/2000 prevede, ca prim criteriu dintre cele două criterii alternative pentru desemnarea unui produs medicamentos ca produs medicamentos orfan, inexistența unei metode satisfăcătoare de diagnosticare, prevenire sau tratament al afecțiunii respective care să fi fost autorizată în Uniune. Potrivit acestui criteriu, pentru ca un produs medicamentos să poată fi calificat drept „metodă satisfăcătoare”, el trebuie să fie „autorizat” în Uniune sau într-un stat membru al Uniunii pentru aceeași „afecțiune” orfană cu cea vizată de medicamentul a cărui AIP ca produs medicamentos orfan este

¹⁴¹ | Regulamentul (CE) nr. 141/2000 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 1999 privind produsele medicamentoase orfane (JO 2000, L 18, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 233).

¹⁴² | Decizia de punere în aplicare C(2019) 4858 final a Comisiei Europene din 20 iunie 2019 privind autorizarea introducerii pe piață a medicamentului de uz uman Trecondi treosulfan în temeiul Regulamentului (CE) nr. 726/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 31 martie 2004 de stabilire a procedurilor comunitare privind autorizarea și supravegherea medicamentelor de uz uman și veterinar și de instituire a unei Agenții Europene pentru Medicamente (JO 2004, L 136, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 44, p. 83).

solicitată. Pentru a stabili domeniul de aplicare al autorizației unui medicament în Uniune, Tribunalul a amintit că, în temeiul Directivei 2001/83¹⁴³, niciun medicament nu poate fi introdus pe piața unui stat membru dacă autoritățile competente din respectivul stat membru nu au acordat o AIP¹⁴⁴. În continuare, în vederea acordării unei AIP la nivel național, trebuie să fie introdusă o cerere la autoritatea competentă și să fie inclus un rezumat al caracteristicilor produsului (RCP)¹⁴⁵, care cuprinde o serie de informații cu privire la medicamentul în cauză, într-o anumită ordine. RCP este aprobat de autoritatea menționată cu ocazia emiterii AIP și face parte din decizia privind AIP, care definește sfera autorizației medicamentului existent. După emiterea unei AIP, Directiva 2001/83 obligă titularul AIP să se asigure că informațiile privind medicamentul sunt actualizate în special în funcție de cunoștințele științifice cele mai recente.

Prin urmare, potrivit Tribunalului, în primul rând, utilizarea unui medicament în afara RCP-ului nu poate fi considerată „autorizată” și, în consecință, nu poate constitui o „metodă satisfăcătoare” în sensul Regulamentului nr. 141/2000.

În al doilea rând, Tribunalul a arătat că, pentru a se verifica dacă metoda existentă invocată vizează aceeași „afecțiune” cu cea vizată de produsul medicamentos orfan care face obiectul cererii, trebuie să se ia în considerare ansamblul elementelor esențiale care încadrează utilizarea autorizată a metodei existente și în special indicația sa terapeutică și populația vizată de aceasta, astfel cum sunt definite în RCP-ul său, care nu poate fi supus decât unei interpretări restrictive. Astfel, orice modificare a RCP-ului trebuie să facă obiectul unei examinări suplimentare a raportului beneficiu-risc și a calității, siguranței și eficacității medicamentului pentru noua indicație propusă, însoțită, dacă este cazul, de teste clinice. Prin urmare, AIP a unui medicament nu se extinde la diagnosticarea, prevenirea sau tratamentul unor afecțiuni sau categorii de pacienți care nu sunt menționate în RCP-ul acestuia.

În al treilea rând, Tribunalul a subliniat că, în cazul în care produsul medicamentos care face obiectul cererii de AIP ca produs medicamentos orfan este destinat diagnosticării, prevenirii sau tratamentului unor afecțiuni sau categorii de pacienți pentru care, fie și numai în parte, medicamentele de referință nu sunt autorizate, potrivit RCP-urilor aferente, aceste din urmă medicamente nu pot fi considerate „metode satisfăcătoare” pentru afecțiunile sau pentru categoriile respective. Astfel, ținând seama de obiectivul Regulamentului nr. 141/2000, care este de a oferi stimulente pentru cercetarea, dezvoltarea și lansarea pe piață a produselor medicamentoase care vizează tratarea unor afecțiuni foarte puțin frecvente, excluderea unui produs medicamentos potențial de la beneficiile prevăzute de acest regulament pentru motivul existenței unor „metode satisfăcătoare” doar pentru o parte dintre afecțiunile rare vizate de acesta este contrară obiectivului urmărit.

Pe de altă parte, Tribunalul a subliniat că Regulamentul nr. 141/2000 permite, exact în stadiul acordării AIP pentru un produs medicamentos orfan, să se țină seama de ipotezele de suprapunere parțială cu AIP a altor produse medicamentoase¹⁴⁶. Astfel, în măsura în care anumite indicații terapeutice ale unui produs medicamentos îndeplinesc criteriile de desemnare prevăzute la articolul 3 din regulamentul amintit, acest produs medicamentos este, în principiu, eligibil pentru desemnarea ca produs medicamentos orfan pentru

143| Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3).

144| În conformitate cu articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2001/83.

145| În conformitate cu articolul 8 alineatul (3) litera (j) din Directiva 2001/83.

146| În temeiul articolului 7 alineatul (3) din Regulamentul nr. 141/2000.

aceste indicații, în timp ce, în ceea ce privește indicațiile pentru care nu îndeplinește criteriile prevăzute la articolul 3 din regulamentul menționat, poate fi acordată o AIP distinctă, în afara domeniului de aplicare al aceluiași regulament.

După ce a examinat dacă, în speță, tratamentul afecțiunii orfane și categoriile de pacienți vizați de Trecondi-treosulfan sunt de asemenea acoperite de medicamentele pe bază de melfalan și de ciclofosamidă, potrivit RCP-urilor acestora, Tribunalul a constatat că RCP-urile medicamentelor comparate evidențiază diferențe vădite. Astfel, din descrierea RCP-ului Trecondi-treosulfanului reiese că acesta acoperă patologii și populații care nu sunt acoperite de RCP-urile medicamentelor pe bază de melfalan și de ciclofosamidă. Prin urmare, pentru aceste patologii și populații, medicamentele pe bază de melfalan și de ciclofosamidă nu pot fi considerate metode satisfăcătoare în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (b) prima ipoteză din Regulamentul nr. 141/2000.

X. Energie

Prin Hotărârea din 18 noiembrie 2020, **Aquind/ACER** (T-735/18, [EU:T:2020:542](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la o cauză privind societatea Aquind Ltd (denumită în continuare „reclamanta”), care este inițiatoarea unui proiect de interconexiune electrică între rețelele de transport de energie electrică britanică și franceză (denumită în continuare „interconexiunea Aquind”). Pentru această nouă interconexiune, ea a introdus la Agenția Uniunii Europene pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER) o cerere de obținere a unei derogări temporare de la principiile generale care guvernează utilizarea veniturilor, disocierea rețelilor de transport și a gestionarilor de rețele de transport, precum și accesul unor terți la rețelele de transport și de distribuție¹⁴⁷.

Prin Decizia din 19 iunie 2018¹⁴⁸, ACER a respins cererea de derogare pentru motivul că reclamanta nu îndeplinea condiția potrivit căreia investiția pentru această nouă interconexiune prezintă un nivel de risc care nu ar permite realizarea sa fără acordarea unei derogări¹⁴⁹. În cadrul aprecierii respectivului risc pe care îl prezintă investiția, ACER a considerat în special că existența unui risc care are la bază absența unui sprijin financiar nu putea fi identificată cu certitudine, întrucât interconexiunea Aquind obținuse statutul de proiect de interes comun care îi permitea să beneficieze de un sprijin financiar prevăzut de legislație¹⁵⁰, dar nesolicitat de reclamantă. Prin Decizia din 17 octombrie 2018¹⁵¹, Comisia de apel a ACER a confirmat decizia agenției și a respins cererea de derogare pentru interconexiunea Aquind.

În cadrul acțiunii în anulare formulate de reclamantă, Tribunalul a anulat decizia Comisiei de apel. În această hotărâre au fost aduse precizări cu privire la intensitatea controlului exercitat de Comisia de apel asupra deciziilor ACER, precum și cu privire la interpretarea criteriului referitor la nivelul riscului pe care îl prezintă o investiție într-o nouă interconexiune, a căruia îndeplinire este necesară pentru a beneficia de o derogare.

În primul rând, Tribunalul consideră că Comisia de apel a săvârșit o eroare de drept prin aceea că nu a efectuat decât un control restrâns asupra deciziilor ACER. Potrivit acestuia, procedând astfel, comisia menționată a efectuat un control de o intensitate insuficientă în raport cu competențele pe care i le-a atribuit legiuitorul și nu și-a utilizat decât în mod limitat și incomplet puterea de apreciere. Astfel, dispozițiile care privesc organizarea și competențele Comisiei de apel permit să se constate că acest organ de apel nu a fost creat pentru a se limita la un control restrâns al aprecierilor de ordin tehnic și economic complexe. În această privință, Tribunalul a arătat că Comisia de apel dispune, în temeiul reglementării care instituie agenția¹⁵², nu numai de ansamblul competențelor de care dispune ACER însăși, ci și de competențe care i-au fost conferite în calitate de organ de apel al agenției. Prin urmare, dacă Comisia de apel alege să retrimită cauza agenției, ea este capabilă să orienteze deciziile luate de ACER, care este ținută de motivarea comisiei. În plus, în ceea

¹⁴⁷ Această cerere a fost formulată în temeiul articolului 17 din Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1228/2003 (JO 2009, L 211, p. 15).

¹⁴⁸ Decizia ACER nr. 05/2018 din 19 iunie 2018.

¹⁴⁹ Condiție prevăzută la articolul 17 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 714/2009.

¹⁵⁰ Articolul 12 din Regulamentul (UE) nr. 347/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2013 privind liniile directoare pentru infrastructurile energetice transeuropene, de abrogare a Deciziei nr. 1364/2006/CE și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 713/2009, (CE) nr. 714/2009 și (CE) nr. 715/2009 (JO 2013, L 115, p. 39).

¹⁵¹ Decizia Comisiei de apel a ACER nr. A-001-2018 din 17 octombrie 2018.

¹⁵² Articolul 19 din Regulamentul (CE) nr. 713/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 de instituire a Agenției pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (JO 2009, L 211, p. 1).

ce privește cererile de derogare, în măsura în care doar deciziile Comisiei de apel pot face obiectul unei acțiuni în anulare în fața Tribunalului, faptul că este inadmisibilă contestarea de către reclamantă a deciziei ACER consolidează concluzia potrivit căreia Comisia de apel nu poate efectua un control restrâns asupra deciziei menționate a agenției echivalent controlului jurisdicțional exercitat de instanța Uniunii. Astfel, potrivit Tribunalului, un control limitat al Comisiei de apel asupra aprecierilor de ordin tehnic și economic l-ar determina să efectueze un control limitat asupra unei decizii care ar fi ea însăși rezultatul unui control restrâns. Or, un sistem de „control restrâns asupra unui control restrâns” nu oferă garanțiile unei protecții jurisdicționale efective de care ar trebui să beneficieze întreprinderile.

Tribunalul a amintit de asemenea că, astfel cum s-a statuat deja în legătură cu Camera de recurs a ECHA¹⁵³, jurisprudența potrivit căreia aprecierile de ordin tehnic și economic complexe fac obiectul controlului restrâns al instanței Uniunii nu are vocație să se aplice controlului efectuat de organele de apel ale agențiilor. În opinia acestuia, în cadrul controlului pe care este chemată să îl exercite asupra aprecierilor de ordin tehnic și economic complexe care figurează într-o decizie a ACER referitoare la o cerere de derogare, Comisia de apel trebuie să examineze, întemeindu-se pe expertiza științifică a membrilor săi, dacă argumentele prezentate de reclamantă sunt susceptibile să demonstreze că considerațiile pe care se întemeiază decizia ACER sunt afectate de erori.

În al doilea rând, Tribunalul a statuat că, solicitând introducerea unei cereri de sprijin financiar pentru investițiile legate de un proiect de interes comun prealabil introducerii unei cereri de derogare, Comisia de apel a creat în mod eronat o condiție suplimentară, neprevăzută de legislație, pentru acordarea de derogări pentru noi interconexiuni¹⁵⁴. Astfel, deși existența unui sprijin financiar acordat pentru un proiect de interes comun, cum este interconexiunea Aquind, poate constitui în mod valabil un criteriu de apreciere relevant pentru a determina dacă există un risc asociat investiției care ar justifica o derogare de la sistemul reglementat, acest criteriu nu poate totuși constitui o condiție de sine stătătoare care trebuie îndeplinită pentru a obține această derogare. Prin urmare, inexistența unei cereri prealabile de sprijin financiar pentru un proiect de interconexiune care a obținut statutul de proiect de interes comun nu poate constitui ca atare un motiv care să permită să se concluzioneze că riscul asociat investiției nu era demonstrat. Or, în cazul interconexiunii Aquind, Comisia de apel a considerat în esență că doar obținerea unui răspuns negativ la o cerere de sprijin financiar pentru această nouă interconexiune permitea să se considere că investiția prezenta un risc de un asemenea nivel încât permitea acordarea regimului derogatoriu.

Potrivit Tribunalului, criteriul esențial care trebuie să ghideze examinarea cererii de derogare este cel al „nivelului de risc prezentat de investiție” prevăzut de legislație¹⁵⁵. În această privință, Tribunalul a subliniat că posibilitatea de a obține un sprijin financiar pentru o interconexiune care a obținut statutul de proiect de interes comun nu permite în niciun caz să se excludă automat riscul financiar asociat investiției. Or, în speță Comisia de apel și ACER au prezumat implicit, pe baza unui raționament ipotetic, că cererea de finanțare ar conduce la acordarea unui avantaj financiar care permite înlăturarea riscului legat de investiția în interconexiunea Aquind.

153| Hotărârea din 20 septembrie 2019, *BASF Grenzach/ECHA* (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)).

154| Articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 714/2009.

155| Articolul 17 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 714/2009.

XI. Produse chimice (REACH)

Prin Hotărârea din 16 decembrie 2020, *PlasticsEurope/ECHA* (T-207/18, [EU:T:2020:623](#)), Tribunalul a respins acțiunea împotriva Deciziei ED 01/2018 din 3 ianuarie 2018 a Agenției Europene pentru Produse Chimice (ECHA) de completare a intrării existente referitoare la bisfenolul A în lista substanțelor candidate la o eventuală includere în anexa XIV la Regulamentul nr. 1907/2006¹⁵⁶, în sensul că această substanță a fost identificată drept perturbator endocrin care poate avea efecte grave asupra mediului, conform articolului 57 litera (f) din regulamentul menționat.

PlasticsEurope este o asociație profesională internațională care reprezintă și apără interesele membrilor săi, întreprinderi producătoare și importatoare de produse din material plastic. Cinci dintre acestea au un rol activ în comercializarea bisfenolului A pe piața Uniunii Europene. Această asociație a formulat o acțiune împotriva deciziei ECHA în care invocă printre altele existența mai multor erori vădite de apreciere în identificarea bisfenolului A drept substanță care prezintă motive de îngrijorare deosebită în temeiul articolului 57 litera (f) din Regulamentul nr. 1907/2006.

Tribunalul a respins acțiunea, statuând printre altele că ECHA a aplicat în mod corect abordarea bazată pe forța probantă a elementelor de probă. Această hotărâre a completat jurisprudența rezultată din Hotărârea *PlasticsEurope/ECHA* (T-636/17)¹⁵⁷.

În primul rând, Tribunalul a considerat că ECHA nu a săvârșit o eroare vădită în aprecierea elementelor de probă relevante pentru identificarea bisfenolului A ca perturbator endocrin care poate avea efecte grave asupra mediului.

Pe de o parte, Tribunalul a constatat că identificarea substanței ca prezentând motive de îngrijorare deosebită a fost efectuată recurgându-se la abordarea bazată pe forța probantă a elementelor de probă. Tribunalul a precizat că această abordare, precum și marja de apreciere de care dispune ECHA în identificarea substanțelor care prezintă motive de îngrijorare deosebită implică faptul că ea poate exclude studii pe care nu le consideră relevante. Astfel, o eroare vădită de apreciere nu ar putea fi constatată decât dacă ECHA ar fi ignorat complet și eronat un studiu fiabil a cărui includere ar fi modificat evaluarea globală a elementelor de probă astfel încât decizia finală ar fi fost lipsită de plauzibilitate. Or, nu aceasta este situația în speță.

Pe de altă parte, Tribunalul a subliniat că nu există o interdicție de principiu ca ECHA să ia în considerare studii „nestandard” sau „exploratorii” pentru a susține, în cadrul abordării bazate pe forța probantă a elementelor de probă, concluzii trase deja din studii standard. De asemenea, acesta a precizat că o abordare care ar exclude, ca regulă generală, utilizarea unor asemenea studii ar face imposibilă identificarea unor substanțe care prezintă un risc pentru mediu, ceea ce ar contraveni principiului precauției, pe care se întemeiază dispozițiile regulamentului menționat.

¹⁵⁶ | Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH), de înființare a Agenției Europene pentru Produse Chimice, de modificare a Directivei 1999/45/CE și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 793/93 al Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 1488/94 al Comisiei, precum și a Directivei 76/769/CEE a Consiliului și a Directivelor 91/155/CEE, 93/67/CEE, 93/105/CE și 2000/21/CE ale Comisiei (JO 2006, L 396, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 60, p. 3).

¹⁵⁷ | În Hotărârea din 20 septembrie 2019, *PlasticsEurope/ECHA* (T-636/17, [EU:T:2019:639](#)), Tribunalul a respins acțiunea formulată de PlasticsEurope împotriva deciziei ECHA de completare a intrării existente referitoare la substanța bisfenol A în lista substanțelor candidate la o eventuală includere în anexa XIV la Regulamentul nr. 1907/2006 în sensul că această substanță a fost identificată ca perturbator endocrin care poate avea efecte grave asupra sănătății umane.

În al doilea rând, Tribunalul a constatat că ECHA nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere nici în identificarea bisfenolului A ca perturbator endocrin care poate avea efecte grave asupra mediului care suscită un nivel de îngrijorare echivalent cu cel pentru alte substanțe enumerate la articolul 57 literele (a)-(e) din Regulamentul nr. 1907/2006.

Mai întâi, în ceea ce privește evaluarea elementelor de probă, Tribunalul a arătat că ECHA a urmat o metodologie transparentă și sistematică și a respectat principiul excelenței științifice. Aceasta a efectuat o ponderare a datelor obținute dintr-o multitudine de studii, ținând seama în același timp de fiabilitatea științifică a fiecărui studiu. Tribunalul a constatat că forța probantă întemeiată pe toate aceste date este cea care a permis ECHA să își formuleze concluziile în raport cu proprietățile intrinsece ale bisfenolului A ca perturbator endocrin.

În continuare, Tribunalul a respins argumentul potrivit căruia ECHA nu ar fi stabilit că există dovezi științifice ale unor probabile efecte grave ale bisfenolului A asupra mediului ca urmare a proprietăților sale care afectează sistemul endocrin, în conformitate cu articolul 57 litera (f) din Regulamentul nr. 1907/2006. În această privință, Tribunalul a amintit că probabilitatea ca un perturbator endocrin să fi putut avea efecte grave asupra mediului era suficientă pentru a se stabili o legătură de cauzalitate în sensul articolului menționat¹⁵⁸, care nu impune o dovadă absolută a cauzalității¹⁵⁹. După ce a examinat metodologia urmată, Tribunalul a confirmat concluzia ECHA cu privire la existența unei legături biologice plauzibile între modul endocrin al bisfenolului A și efectele grave asupra mediului. Astfel, acesta a constatat că ECHA nu a încălcat nivelul probatoriu necesar.

În sfârșit, în ceea ce privește determinarea nivelului de îngrijorare echivalent, prevăzut la articolul 57 litera (f) din Regulamentul nr. 1907/2006, Tribunalul a amintit că articolul menționat nu stabilește niciun criteriu și nu aduce nicio precizare în ceea ce privește natura îngrijorărilor care pot fi luate în considerare în vederea identificării unei substanțe precum cea în cauză. Tribunalul a subliniat, așadar, că în acest caz nu se putea reproșa ECHA că a justificat nivelul de îngrijorare suscitată de efectele bisfenolului A invocând incertitudinile pe care le-a identificat în vederea stabilirii unui nivel sigur de expunere la această substanță. Astfel, Tribunalul a statuat că PlasticsEurope nu a demonstrat în ce mod ECHA ar fi săvârșit o eroare vădită de apreciere.

XII. Supravegherea sectorului financiar

În anul 2020, Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, a pronunțat trei hotărâri importante cu privire la legalitatea deciziilor Băncii Centrale Europene (BCE) în cadrul supravegherii prudențiale a instituțiilor de credit.

În Hotărârea **Crédit agricole/BCE** (T-576/18, în prezent în recurs¹⁶⁰, [EU:T:2020:304](#)), pronunțată la 8 iulie 2020 în cameră extinsă, Tribunalul a admis acțiunea introdusă de Crédit agricole SA, o instituție de credit sub supraveghere prudențială, având ca obiect anularea deciziei BCE¹⁶¹ numai în măsura în care prin aceasta s-a impus reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară în cuantum de 4 300 000 de euro.

¹⁵⁸ | Hotărârea Tribunalului din 11 mai 2017, **Deza/ECHA** (T-115/15, [EU:T:2017:329](#), punctul 173).

¹⁵⁹ | Hotărârea Tribunalului din 20 septembrie 2019, **PlasticsEurope/ECHA** (T-636/17, [EU:T:2019:639](#), punctul 94).

¹⁶⁰ | Cauza C-456/20 P, **Crédit agricole/BCE**.

¹⁶¹ | Decizia ECB/SSM/2018-FRCAG-75 a Băncii Centrale Europene din 16 iulie 2018.

În speță, BCE a adoptat împotriva reclamantei o decizie prin care a impus, în temeiul Regulamentului nr. 1024/2013¹⁶², o sancțiune administrativă pecuniară pentru încălcarea continuă a cerințelor de fonduri proprii prevăzute de Regulamentul nr. 575/2013¹⁶³. În special, aceasta din urmă identificase instrumentele de capital ca instrumente de fonduri proprii de nivel 1 de bază (CET 1) fără să fi obținut autorizația prealabilă a autorității competente. Reținând o încălcare săvârșită din neglijență, BCE a considerat că o sancțiune administrativă pecuniară în cuantum de 4 300 000 de euro, care reprezenta, în opinia sa, 0,0015 % din cifra de afaceri anuală a grupului din care făcea parte reclamanta, constituia o sancțiune proporțională. Reclamanta, care contesta legalitatea deciziei atât în ceea ce privește faptul că BCE a reținut împotriva sa existența unei încălcări, cât și în ceea ce privește faptul că aceasta i-a impus o sancțiune administrativă pecuniară, a sesizat Tribunalul cu o acțiune în anulare împotriva deciziei respective.

În primul rând, în cadrul controlului de legalitate al deciziei atacate, în măsura în care prin aceasta s-a constatat o încălcare împotriva reclamantei, Tribunalul a interpretat expresia „acordarea aprobării de către autoritățile competente”, care figurează la articolul 26 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul nr. 575/2013, dar care nu este definită de acesta. Potrivit Tribunalului, din interpretarea sistematică și teleologică a dispoziției menționate reiese că acordul autorității competente trebuia să fie obținut de instituția de credit înainte de a identifica fiecare dintre emisiunile sale de instrumente de capital dintre instrumentele sale CET 1.

Pe de altă parte, ca răspuns la criticile reclamantei, care invoca faptul că comportamentul său nu mai prezenta caracter ilicit ca urmare a modificării ulterioare a aceleiași dispoziții în temeiul aplicării principiului aplicării retroactive a legii represive mai puțin severe, Tribunalul a recunoscut că acest principiu, care constituie un principiu general al dreptului Uniunii înscris în prezent în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, poate conduce la anularea unei decizii de sancționare penală sau administrativă în eventualitatea în care ar interveni o modificare a cadrului juridic ulterior situației de fapt în speță, dar anterior deciziei atacate. Tribunalul a subliniat însă că acest principiu nu poate fi invocat cu ocazia controlului de legalitate al unui act adoptat anterior modificării menționate a cadrului juridic. Astfel, nu s-ar putea reproșa unei instituții că a încălcat prin decizia sa norme juridice care nu erau încă aplicabile. O evoluție ulterioară a cadrului juridic al deciziei atacate ar putea eventual să fie luată în considerare de Tribunal pentru a aprecia caracterul adecvat al cuantumului menționat la data la care acesta își pronunță decizia numai în ipoteza exercitării de către Tribunal a puterii sale de modificare a cuantumului sancțiunii impuse. Or, în speță nu fusese formulată o asemenea cerere de modificare.

În plus, după ce a amintit că, potrivit jurisprudenței, neglijența vizează o acțiune sau o omisiune involuntară prin care persoana răspunzătoare își încalcă obligația de diligență¹⁶⁴ și că, pentru a se aprecia existența unei asemenea neglijențe, trebuie să se țină seama printre altele de complexitatea dispozițiilor în discuție, precum și de experiența profesională și de diligența întreprinderii în cauză¹⁶⁵, Tribunalul a constatat că, în calitatea sa de instituție de credit, reclamanta trebuia să dea dovadă de o mare prudență cu ocazia punerii în aplicare a dispozițiilor Regulamentului nr. 575/2013. Potrivit Tribunalului, reclamanta ar fi putut deduce întinderea

162| Articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudențială a instituțiilor de credit (JO 2013, L 287, p. 63).

163| Articolul 26 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 (JO 2013, L 176, p. 1, rectificări în JO 2013, L 208, p. 68, și în JO 2013, L 321, p. 6).

164| Hotărârea din 3 iunie 2008, *Intertanko și alții* (C-308/06, [EU:C:2008:312](#), punctul 75).

165| Hotărârea din 11 noiembrie 1999, *Söhl & Söhlke* (C-48/98, [EU:C:1999:548](#), punctul 56).

exactă a obligațiilor sale în temeiul regulamentului menționat prin efectuarea unei analize atente a dispozițiilor acestuia și, prin urmare, Tribunalul a concluzionat că BCE a reținut în mod întemeiat caracterul neglijent al comportamentului ilicit al reclamantei.

În sfârșit, în ceea ce privește critica invocată de reclamantă întemeiată pe nerespectarea cerințelor de protecție a dreptului la apărare, Tribunalul, aplicând prin analogie jurisprudența referitoare la respectarea dreptului la apărare în cursul procedurilor de sancționare a încălcărilor în materie de concurență¹⁶⁶, a considerat că aceste cerințe sunt respectate din moment ce BCE transmite părții interesate o comunicare privind obiecțiunile care expune în mod clar toate elementele esențiale pe care se întemeiază anterior adoptării unei decizii în materie de supraveghere prudențială. Decizia nu trebuie să stabilească în sarcina persoanei interesate încălcări diferite de cele care i-au fost comunicate în cursul procedurii administrative și nu trebuie să rețină decât fapte asupra cărora aceasta a putut să își exprime poziția. În schimb, Tribunalul a amintit că decizia finală nu trebuie neapărat să fie o copie a comunicării privind obiecțiunile, întrucât aprecierile de fapt sau de drept care se regăsesc în aceasta din urmă au un caracter pur provizoriu. Cu toate acestea, o încălcare a dreptului la apărare va fi gravă atunci când, din cauza unei neregularități săvârșite de BCE, procedura administrativă desfășurată de aceasta ar fi putut conduce la un rezultat diferit, în special atunci când persoana interesată și-ar fi putut asigura mai eficient apărarea în lipsa unor neregularități. În lumina acestor constatări, Tribunalul a considerat că reclamanta nu a fost în măsură să demonstreze nelegalitatea deciziei atacate prin care s-a reținut o încălcare în privința sa.

În al doilea rând, cu ocazia controlului de legalitate al deciziei atacate, în măsura în care prin aceasta s-a aplicat reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară, Tribunalul a insistat în special asupra caracterului fundamental al obligației de motivare a deciziilor BCE în materie de supraveghere prudențială. Astfel, el a arătat că, ținând seama de larga putere de apreciere conferită BCE prin Regulamentul nr. 1024/2013 în ceea ce privește stabilirea sancțiunii pecuniare, precum și de cuantumul foarte ridicat al sancțiunilor aplicate, este esențial să poată fi efectuat un control jurisdicțional privind caracterul eficace, proporțional și disuasiv al sancțiunii și cuantumului acesteia. În acest scop, Tribunalul a subliniat că este necesar ca din motivarea deciziei să reiasă metodologia urmată de BCE, precum și toate elementele pertinente reținute pentru stabilirea cuantumului sancțiunii.

Or, din împrejurările cauzei reiese că, deși BCE a indicat în memoriul său în apărare și în ședință metodologia aplicată, precum și elementele reținute pentru stabilirea cuantumului sancțiunii, astfel de precizări lipseau din decizia inițială de aplicare a sancțiunii administrative pecuniare. Prin urmare, aceasta era viciată de o insuficiență a motivării, care, în temeiul unei jurisprudențe constante, nu putea fi remediată prin comunicarea ulterioară a elementelor care lipseau.

În consecință, Tribunalul a anulat decizia BCE, pentru motivare insuficientă, numai în măsura în care prin aceasta se impunea reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară în cuantum de 4 300 000 de euro.

În Hotărârea **VQ/BCE** (T-203/18, [EU:T:2020:313](#)), pronunțată la 8 iulie 2020, Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, a respins acțiunea introdusă de VQ, o instituție de credit sub supraveghere prudențială, având ca obiect anularea deciziei Băncii Centrale Europene (BCE)¹⁶⁷ în măsura în care prin aceasta, pe de o parte, s-a aplicat reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară pentru încălcarea legislației europene în materie de supraveghere prudențială a instituțiilor de credit și, pe de altă parte, s-a decis publicarea sancțiunii respective pe site-ul internet al BCE fără anonimizarea numelui reclamantei.

¹⁶⁶ | Hotărârea din 24 mai 2012, **MasterCard și alții/Comisia** (T-111/08, [EU:T:2012:260](#), punctele 266-269 și jurisprudența citată).

¹⁶⁷ | Decizia ECB-SSM-2018-ESSAB-4, SNC-2016-0026 a Băncii Centrale Europene din 14 martie 2018.

În speță, BCE a adoptat o decizie prin care a aplicat reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară în cuantum de 1 600 000 de euro pentru motivul că aceasta a încălcat, între 1 ianuarie 2014 și 7 noiembrie 2016, obligația de a obține autorizația autorității competente anterior răscumpărării de instrumente de fonduri proprii de nivel 1 de bază, prevăzută de Regulamentul nr. 575/2013¹⁶⁸. Întrucât a considerat că reclamanta nu îndeplinea condițiile prevăzute de Regulamentul-cadru privind Mecanismul unic de supraveghere (MUS)¹⁶⁹ pentru ca publicarea să aibă loc sub formă anonimată, BCE a publicat pe site-ul său internet fără anonimizarea numelui reclamantei sancțiunea administrativă pecuniară aplicată, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 1024/2013.

Reclamanta a sesizat Tribunalul cu o acțiune în anularea acestei decizii, contestând în special faptul că BCE nu a așteptat expirarea termenului prevăzut pentru introducerea unei astfel de acțiuni înainte de a publica sub formă neanonimizată sancțiunea aplicată.

În primul rând, Tribunalul a amintit că, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 1024/2013¹⁷⁰, trebuie să fie îndeplinite două condiții cumulative pentru ca BCE să poată impune o sancțiune administrativă pecuniară: încălcarea săvârșită trebuie să privească un act de drept al Uniunii relevant și direct aplicabil, iar autorităților competente trebuie să li se pună la dispoziție o sancțiune administrativă pecuniară pentru această încălcare în conformitate cu dreptul Uniunii.

În această privință, întrucât reclamanta s-a limitat să conteste că prima dintre cele două condiții ar fi îndeplinită, Tribunalul a constatat că aceasta era îndeplinită în speță. Astfel, Regulamentul nr. 575/2013 cuprinde o dispoziție a unui act direct aplicabil al dreptului Uniunii cu un mod de redactare univoc¹⁷¹, care impune instituțiilor de credit obligația de a solicita o aprobare prealabilă înainte de a rambursa sau de a răscumpăra instrumente de fonduri proprii de nivel 1 de bază, permițând BCE să își exercite competența de control și de sancționare în cazul încălcării acestei obligații. Pe de altă parte, după ce a amintit că BCE este obligată să respecte principiul proporționalității atunci când decide să impună sancțiuni și să stabilească cuantumul acestora, Tribunalul a constatat că BCE nu a încălcat acest principiu atunci când a aplicat reclamantei o sancțiune administrativă pecuniară, având în vedere lipsa unei îndoieli rezonabile în ceea ce privește interpretarea legislației aplicabile în speță.

În al doilea rând, Tribunalul a considerat că textul dispoziției¹⁷² din Regulamentul-cadru privind MUS – care prevede posibilitatea unei publicări anonimizate sau amânate a sancțiunilor impuse de BCE atunci când ar putea fi cauzate „daune disproporționate” entității în cauză printr-o publicare neanonimizată – ar trebui să fie interpretat în sensul că stabilește în principiu publicarea oricărei decizii prin care se impune o sancțiune administrativă pecuniară, care cuprinde, printre altele, identitatea entității în cauză. Astfel, doar cu titlu excepțional sunt publicate sub formă anonimată deciziile referitoare la acest tip de sancțiune sau publicarea lor poate fi amânată, întrucât gravitatea încălcării în discuție nu constituie un aspect relevant pentru acordarea beneficiului acestei excepții. După ce a arătat că această interpretare era confirmată de alte instrumente

168| Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 (JO 2013, L 176, p. 1, rectificări în JO 2013, L 208, p. 68, și în JO 2013, L 321, p. 6) – articolul 77 litera (a).

169| Regulamentul (UE) nr. 468/2014 al Băncii Centrale Europene din 16 aprilie 2014 de instituire a cadrului de cooperare la nivelul Mecanismului unic de supraveghere între Banca Centrală Europeană și autoritățile naționale competente și cu autoritățile naționale desemnate (Regulamentul cadru privind MUS) (JO 2014, L 141, p. 1) – articolul 132 alineatul (1).

170| Articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1024/2013.

171| Articolul 77 litera (a) din Regulamentul nr. 575/2013.

172| Articolul 132 alineatul (1) din Regulamentul-cadru privind MUS.

europene în materie de supraveghere prudențială¹⁷³, Tribunalul a concluzionat că trebuie să fie apreciat caracterul „disproporționat” al prejudiciului doar pe baza unei evaluări a consecințelor neanonimizării asupra situației entității, independent de gravitatea încălcării reținute în privința sa.

În al treilea rând, Tribunalul a considerat că obligația care revine BCE de a publica deciziile de sancționare, în principiu sub formă neanonimizată, în cel mai scurt timp posibil și independent de existența unei eventuale acțiuni rezultă în mod suficient de clar și de precis din dispozițiile aplicabile în materie¹⁷⁴, precum și, în sens mai general, din prezumția de legalitate și din caracterul obligatoriu al actelor instituțiilor și ale organelor Uniunii, acestea din urmă producând efecte juridice atât timp cât nu au fost revocate, anulate sau declarate nevalide. Prin urmare, nu se putea reproșa BCE că nu a așteptat expirarea termenului de introducere a acțiunii în anulare formulate de reclamantă înainte de a-și executa decizia de sancționare, fără a se aduce atingere prezumției de legalitate și caracterului obligatoriu al actelor instituțiilor și ale organelor Uniunii.

Prin Hotărârea din 9 septembrie 2020, **BNP Paribas/BCE** (T-150/18 și T-345/18, [EU:T:2020:394](#)), Tribunalul s-a pronunțat în cameră extinsă cu privire la o cauză privind BNP Paribas (denumită în continuare „reclamanta”), o instituție de credit clasificată drept „semnificativă” și, prin urmare, supusă supravegherii prudențiale directe a Băncii Centrale Europene (BCE). În cadrul finanțării fondului unic de rezoluție, reclamanta a optat pentru o contribuție prin intermediul unor angajamente de plată irevocabile (denumite în continuare „API”) ¹⁷⁵. În exercitarea atribuției sale de supraveghere prudențială, BCE a adoptat la 19 decembrie 2017 o decizie ¹⁷⁶ care impunea ca reclamanta să deducă din fondurile sale proprii de nivel 1 de bază (Common Equity Tier 1, CET 1) ¹⁷⁷ cuantumurile cumulate ale angajamentelor sale de plată irevocabile (denumită în continuare „măsura atacată”).

BCE a întemeiat această decizie pe constatarea că reclamanta își trata API ca elemente extrabilanțiere, cauzând un risc de supraevaluare a CET 1 ale sale. Astfel, API nu erau înscrise în pasivul bilanțului reclamantei și, întrucât garanția aferentă acestora era indisponibilă până la plata lor la fondul unic de rezoluție, era imposibil să se recurgă la ele pentru a acoperi eventuale pierderi legate de activitatea reclamantei. BCE considera că această situație nu oferea o imagine exactă a solidității financiare a reclamantei, întrucât exista o diferență între cuantumul CET 1 afișat de reclamantă și cuantumul real al pierderilor pe care aceasta este capabilă să le suporte.

173 | Și anume articolul 18 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1024/2013, precum și considerentul (38) și articolul 68 din Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE (JO 2013, L 176, p. 338).

174 | Și anume articolul 18 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1024/2013 și articolul 132 alineatul (1) din Regulamentul-cadru privind MUS.

175 | Cotizațiile pe care instituțiile de credit sunt obligate să le plătească la fondul unic de rezoluție pot fi plătite prin intermediul unei plăți imediate sau al unui API. În temeiul articolului 70 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 806/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 iulie 2014 de stabilire a unor norme uniforme și a unei proceduri uniforme de rezoluție a instituțiilor de credit și a anumitor firme de investiții în cadrul unui mecanism unic de rezoluție și al unui fond unic de rezoluție și de modificare a Regulamentului nr. 1093/2010 (JO 2014, L 225, p. 1), instituțiile de credit își asumă angajamentul de a plăti valoarea contribuției la fondul unic de rezoluție la prima cerere a autorității de rezoluție.

176 | Decizia ECB-SSM-2017-R0MUWSFPU8MPRO8K5P83/248 a BCE din 19 decembrie 2017.

177 | Aceste fonduri sunt destinate să asigure continuitatea activităților unei instituții de credit și să prevină situațiile de insolvență.

Ca urmare a unei contestații formulate de reclamantă la comitetul administrativ de control al BCE, acesta din urmă a înlocuit decizia din 19 decembrie 2017 cu decizia din 26 aprilie 2018¹⁷⁸, a cărei secțiune referitoare la API a rămas neschimbată. Această ultimă decizie a fost înlocuită la 1 martie 2019 prin decizia din 14 februarie 2019¹⁷⁹, care a impus reclamantei o măsură identică cu măsura atacată. Reclamanta a introdus la Tribunal două acțiuni având ca obiect anularea în parte a deciziilor BCE care îi impuneau respectiva măsură.

În Hotărârea sa din 9 septembrie 2020, pronunțându-se în cameră extinsă și după conexarea celor două acțiuni (T-150/18 și T-345/18), Tribunalul a anulat în parte deciziile BCE pentru motivul că aceasta nu a efectuat o examinare prudentială individuală a profilului de risc al reclamantei înainte de a-i impune măsura atacată.

În primul rând, Tribunalul a constatat că deciziile adoptate de BCE nu erau lipsite de temei juridic, întrucât aceasta din urmă a intervenit în cadrul prerogativelor sale de supraveghere și de evaluare prudentială, care îi permit să solicite instituțiilor să aplice o politică specifică de provizionare sau un tratament specific al activelor în ceea ce privește cerințele de fonduri proprii¹⁸⁰.

În al doilea rând, după ce a reținut că sumele plasate în garanție pentru plata API¹⁸¹ erau indisociabile de API însele, Tribunalul a respins argumentul reclamantei potrivit căruia acestea din urmă nu puteau face obiectul unei măsuri de supraveghere prudentială care impune un tratament specific în ceea ce privește cerințele de fonduri proprii ca urmare a considerării lor drept elemente extrabilanțiere. Astfel, Tribunalul a reținut că, deși măsura atacată nu privea în mod direct API, ci sumele plasate în garanție pentru plata acestora, caracterul lor indisociabil permitea extinderea acestei măsuri la API.

În schimb, recurgerea la o astfel de măsură impunea BCE să efectueze o examinare individuală a profilului de risc al reclamantei și în special a acordurilor, strategiilor și mecanismelor implementate pentru a face față riscurilor care rezultă din tratamentul contabil al API. În această privință, Tribunalul a constatat mai întâi că BCE a stabilit nivelul expunerii reclamantei la riscul rezultat din faptul că a subscris API. Cu toate acestea, Tribunalul a considerat că raționamentul adoptat de BCE, potrivit căruia tratamentul contabil extrabilanțier al API este în sine problematic pentru că implică prin definiție o supraevaluare a CET 1, conținea considerații de natură generală, susceptibile să se aplice oricărei instituții de credit care optează pentru un tratament similar al API. Astfel, Tribunalul a constatat că deciziile atacate nu menționau nicio examinare individuală efectuată de BCE pentru a verifica dacă reclamanta implementase acorduri, strategii sau mecanisme pentru a face față riscurilor prudentiale legate de tratamentul extrabilanțier al API.

Pe de altă parte, reținând că măsura atacată a fost adoptată în cadrul procesului de supraveghere și evaluare (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP), Tribunalul a concluzionat că această situație nu implica în mod necesar efectuarea unei examinări individuale care să țină seama de circumstanțele proprii reclamantei. În plus, Tribunalul a considerat că, deși studiul de impact realizat anterior adoptării deciziilor atacate poate prezenta utilitate pentru aprecierea caracterului proporțional al măsurii atacate, el urmărește un raționament și un obiectiv diferite de cele ale unei examinări individuale și nu poate fi asimilat unei asemenea examinări.

178 | Decizia ECB-SSM-2018-FRBNP-17 a BCE din 26 aprilie 2018.

179 | Decizia ECB-SSM-2019-FRBNP-12 a BCE din 14 februarie 2019.

180 | În temeiul articolului 16 alineatul (1) litera (c) și alineatul (2) litera (d) din Regulamentul (UE) nr. 1024/2013.

181 | Aceste sume iau forma unui depozit în numerar în quantum echivalent cu cel al API, pus la dispoziția autorităților de rezoluție.

În consecință, Tribunalul a concluzionat că, în lipsa unei examinări dincolo de simpla constatare a riscului potențial generat de API tratate ca element extrabilanțier, a unei examinări a situației concrete a reclamantei, în special a profilului său de risc și al nivelului său de lichiditate, precum și prin faptul că nu a ținut seama de eventualii factori atenuanți ai riscului potențial, BCE și-a încălcat obligația de efectuare a examinării prudențiale individuale a reclamantei¹⁸².

XIII. Contractele de achiziții publice ale instituțiilor Uniunii

În Hotărârea **Securitec/Comisia** (T-661/18, [EU:T:2020:319](#)), pronunțată la 8 iulie 2020, Tribunalul a anulat decizia Comisiei Europene de respingere a ofertei depuse de Securitec în cadrul unei proceduri de cerere de ofertă pentru contracte de achiziții publice de servicii, pentru motivul că o clauză din caietul de sarcini era afectată de nelegalitate. Clauza menționată permitea atribuirea contractului pe baza unei declarații care conținea angajamentul de a prezenta în termen de cel mult cinci zile de la semnarea contractului un certificat care să ateste că ofertantul căruia i se atribuie contractul îndeplinește o condiție privind capacitatea profesională indispensabilă pentru executarea acestuia.

În speță, Comisia lansase o procedură de cerere de ofertă restrânsă pentru „menținerea instalațiilor de securitate în clădirile ocupate și/sau gestionate de Comisia Europeană în Belgia și Luxemburg”. În ceea ce privește selectarea candidaților, caietul de sarcini impunea, cu titlu de „capacități minime” necesare, ca tehnicianul „șef de site” să dețină un certificat de formare specifică de la societatea Nedap. Cu titlu justificativ, candidații puteau prezenta certificatul menționat sau o declarație pe proprie răspundere potrivit căreia, în cazul atribuirii contractului, certificatul urma să fie obținut în cel mult cinci zile de la semnarea contractului. În sfârșit, caietul de sarcini prevedea că contractul va fi atribuit ofertei care prezintă prețul cel mai scăzut dintre ofertele legale și conforme.

Întrucât a îndeplinit criteriile de selecție, Securitec, reclamanta, a fost invitată să își depună oferta, ceea ce aceasta a făcut la 4 august 2018. Ulterior, ea a fost informată, printr-un e-mail din 7 septembrie 2018, că contractul fusese atribuit unei alte societăți și că valoarea ofertei sale s-a dovedit a fi cu 48,55 % mai mare decât cea a ofertantului căruia i s-a atribuit contractul. În aceste condiții, reclamanta a solicitat Comisiei să îi furnizeze informații mai ample cu privire la motivele respingerii ofertei sale. În special, ea a întrebat dacă ofertantul căruia i s-a atribuit contractul deținea certificarea Nedap impusă în caietul de sarcini și dacă recurgea la subcontractare. La 17 septembrie 2018, Comisia a răspuns la aceste întrebări făcând trimitere la e-mailul din 7 septembrie 2018, care conținea, în opinia sa, toate informațiile care trebuiau comunicate ofertanților cărora nu li se atribuie contractul. Reclamanta a introdus o acțiune în anularea deciziilor cuprinse în e-mailurile Comisiei din 7 și din 17 septembrie 2018, prin care a respins oferta sa și a refuzat să îi furnizeze precizările solicitate.

¹⁸² Prevăzută de articolul 4 alineatul (1) litera (f) și de articolul 16 alineatul (1) litera (c) și alineatul (2) litera (d) din Regulamentul nr. 1024/2013.

În primul rând, în ceea ce privește obiectul acțiunii, Tribunalul a subliniat că acțiunea formulată împotriva unei decizii de confirmare a unei prime decizii nedefinitive este admisibilă. Persoana interesată are dreptul să atace fie decizia confirmată, fie decizia de confirmare, fie ambele decizii. În speță, întrucât acțiunea a fost introdusă în termenul de două luni de la primirea primei decizii cuprinse în e-mailul din 7 septembrie 2018, reclamanta putea ataca în mod valabil cele două decizii.

În al doilea rând, în ceea ce privește obligația de motivare în procedurile de achiziții publice, Tribunalul a amintit că autoritatea contractantă trebuie să notifice tuturor ofertanților ale căror oferte au fost respinse motivele pe care s-a întemeiat această decizie și că, dacă asemenea ofertanți care nu îndeplinesc niciun criteriu de excludere și îndeplinesc criteriile de selecție formulează o cerere în scris, autoritatea contractantă trebuie, în plus, să le comunice caracteristicile și avantajele relative ale ofertei câștigătoare, precum și denumirea ofertantului căruia i se atribuie contractul și valoarea contractului. Prin urmare, Tribunalul a constatat că aceste diferite elemente fuseseră comunicate Securitec prin e-mailul din 7 septembrie 2018 și că această informare era suficientă în raport cu obligația de motivare, ținând seama de faptul că singurul criteriu de atribuire era prețul. Astfel, acest e-mail preciza denumirea ofertantului căruia i s-a atribuit contractul, valoarea contractului, care putea fi dedusă din diferența de preț de 48,55 % dintre cele două oferte, și indica faptul că oferta fusese câștigătoare ca urmare a prețului său.

În al treilea rând, Tribunalul a respins motivul întemeiat pe neconformitatea cu caietul de sarcini a certificării depuse de ofertantul căruia i s-a atribuit contractul după încheierea contractului, pentru motivul că un asemenea motiv nu are legătură cu atribuirea contractului, care era în discuție în litigiu, ci cu executarea prestațiilor care fac obiectul contractului. Acesta nu privea, așadar, deciziile atacate.

În ultimul rând, Tribunalul a amintit că din articolul 102 alineatul (1) din Regulamentul nr. 966/2012¹⁸³, precum și din articolul 110 alineatul (1) din același regulament¹⁸⁴ rezultă obligația autorității contractante de a se asigura, cel târziu la momentul atribuirii contractului de achiziții publice, că ofertantul care a depus cea mai bună ofertă îndeplinește în mod efectiv condițiile impuse în caietul de sarcini.

În această privință, Tribunalul a considerat că această obligație nu putea fi respectată atunci când caietul de sarcini permite atribuirea contractului pe baza unei declarații furnizate de un ofertant și care conține angajamentul de a îndeplini după semnarea contractului o condiție privind capacitatea tehnică și profesională, prezentată ca fiind „minimă”, pentru executarea contractului menționat. Astfel, o asemenea clauză aduce atingere principiului egalității de tratament între ofertanți, întrucât poate conduce la atribuirea contractului unui ofertant care nu îndeplinește această cerință, în timp ce alți participanți care dispun de această formare la momentul atribuirii nu sunt selectați. În plus, verificarea ulterior atribuirii contractului a faptului că ofertantul căruia i s-a atribuit contractul deține efectiv competențele profesionale necesare pentru executarea contractului ar implica, cu încălcarea securității juridice, ca, în cazul în care ofertantul căruia i s-a atribuit contractul s-ar dovedi incapabil să furnizeze certificatul respectiv, contractul să fie reziliat, în acest caz trebuind să fie organizată o nouă procedură.

183 | Articolul 102 alineatul (1) din Regulamentul (UE, Euratom) nr. 966/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 privind normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii și de abrogare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului (JO 2012, L 298, p. 1), astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE, Euratom) 2015/1929 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 octombrie 2015 (JO 2015, L 286, p. 1), prevede că contractele de achiziții publice finanțate integral sau parțial de la bugetul Uniunii respectă principiile transparenței, proporționalității, egalității de tratament și nediscriminării.

184 | Articolul 110 alineatul (1) din Regulamentul nr. 966/2012 prevede că contractele se atribuie cu condiția ca autoritatea contractantă să fi verificat, printre altele, că candidatul sau ofertantul îndeplinește criteriile de selecție menționate în documentele de achiziție.

Pe de altă parte, Tribunalul a subliniat că preocuparea de a degreva candidații de cheltuieli nu poate justifica o derogare de la egalitatea de tratament și de la securitatea juridică: contractul trebuie atribuit întreprinderii a cărei ofertă este cea mai avantajoasă din punct de vedere economic și care a dovedit capacitatea sa tehnică de a-l executa. În cazul în care autoritatea contractantă dorește să extindă numărul de participanți la un contract de achiziții publice, aceasta poate să prevadă condiții de capacitate tehnică și profesională mai largi.

Având în vedere ceea ce precedă, Tribunalul a statuat că clauza din caietul de sarcini care permite verificarea condiției de certificare Nedap ulterior atribuirii contractului era afectată de nelegalitate și a anulat cele două decizii în litigiu.

XIV. Accesul la documentele instituțiilor

În Hotărârea **Bonafous/Comisia** (T-646/18, [EU:T:2020:120](#)), pronunțată la 26 martie 2020, Tribunalul a respins acțiunea reclamantei având ca obiect anularea deciziei Comisiei Europene din 9 octombrie 2018¹⁸⁵, care, în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001¹⁸⁶, refuzase să acorde reclamantei accesul la raportul final de audit al serviciului de audit intern al Comisiei privind managementul resurselor umane al Agenției Executive pentru Educație, Audiovizual și Cultură (EACEA), datat 21 ianuarie 2018. Această cauză a dat Tribunalului ocazia să precizeze anumite aspecte referitoare la excepția privind protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit în sensul articolului 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001¹⁸⁷¹⁸⁸.

La 30 iulie 2018, reclamanta, doamna Laurence Bonafous, fost agent contractual al EACEA, a adresat un e-mail serviciului de audit intern al Comisiei pentru a solicita, în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001, accesul la raportul final de audit solicitat. La 9 octombrie 2018, Comisia a adoptat decizia atacată, prin care a respins cererea reclamantei de confirmare a accesului la document. Aceasta a considerat în esență, pe de o parte, că excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, interpretată în lumina Regulamentului financiar¹⁸⁹, se opunea divulgării premature a unui raport de audit care ar risca să compromită liniștea și independența auditului în cauză prin afectarea punerii în aplicare de către EACEA a recomandărilor care figurează în acesta și, pe de altă parte, că niciun interes public superior nu justifică neaplicarea acestei excepții.

Prin acțiunea în anulare formulată împotriva acestei decizii a Comisiei, reclamanta contestă în special aplicarea în documentul solicitat a excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, precum și interpretarea acesteia în lumina Regulamentului financiar, pentru motivul că auditul

185 Decizia C(2018) 6753 final a Comisiei din 9 octombrie 2018 (Decizia Comisiei de respingere a cererii de confirmare a accesului la documentele GESTDEM 2018/4141).

186 Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

187 Potrivit acestei dispoziții, instituțiile resping cererile de acces la un document în cazul în care divulgarea conținutului ar putea aduce atingere protecției obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit, cu excepția cazului în care un interes public superior justifică divulgarea conținutului documentului în cauză.

188 A se vedea de asemenea, în ceea ce privește accesul la documentele BCE, cauza **Malacalza Investiții/BCE** (T-552/19, [EU:T:2020:294](#)), prezentată la rubrica „I.3, Judecare în lipsă”.

189 Articolul 99 alineatul (6) din Regulamentul (UE, Euratom) nr. 966/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 privind normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii și de abrogare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului (JO 2012, L 298, p. 1, denumit în continuare „Regulamentul financiar”).

în cadrul căruia se înscria redactarea acestui document fusese finalizat atunci când ea a prezentat cererea de acces la documentul respectiv. Potrivit reclamantei, ar fi astfel contrar obiectivului urmărit de Regulamentul nr. 1049/2001, precum și principiului transparenței¹⁹⁰ să se aștepte ca recomandările formulate într-un raport final de audit să fie puse în aplicare înainte ca documentele aferente acestuia să poată fi divulgate fără teama de a aduce atingere obiectivelor urmărite de acest audit.

Tribunalul a respins argumentația reclamantei în această privință. Astfel, după ce a precizat că articolul 99 alineatul (6) din Regulamentul financiar prevede că „rapoartele și constatările auditorului intern [...] sunt accesibile publicului numai după validarea de către auditorul intern a măsurilor adoptate pentru punerea lor în aplicare”, Tribunalul a constatat că Regulamentul nr. 1049/2001 și Regulamentul financiar au obiective diferite. Astfel, Regulamentul nr. 1049/2001 urmărește să faciliteze la maximum exercitarea dreptului de acces la documente, precum și să promoveze bunele practici administrative. În ceea ce îl privește, Regulamentul financiar urmărește să definească normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii. În paralel, Tribunalul a observat că Regulamentul nr. 1049/2001 și Regulamentul financiar nu cuprind dispoziții care să prevadă expres supremația unuia asupra celuilalt. Or, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că în principiu nu se poate exclude interpretarea excepțiilor prevăzute la articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1049/2001 în lumina anumitor reglementări specifice ale dreptului Uniunii. Astfel, într-un asemenea caz, trebuie asigurată o aplicare a fiecăruia dintre aceste regulamente care să fie compatibilă cu cea a celuilalt și care să permită o aplicare coerentă a acestora.

Or, Tribunalul a arătat că obiectul articolului 99 alineatul (6) din Regulamentul financiar este chiar acela de a restrânge accesul la rapoartele și la constatările auditorului intern, prin nedivulgarea către public a acestor documente până la validarea măsurilor de punere în aplicare de către acesta din urmă. În aceste condiții, a permite un acces generalizat, în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001, la rapoartele auditorului intern ale căror măsuri de punere în aplicare nu au făcut încă obiectul unei validări de către acesta din urmă ar fi de natură să pună în pericol echilibrul pe care legiuitorul Uniunii a intenționat să îl asigure în Regulamentul financiar între dreptul publicului de a beneficia de un acces cât mai larg posibil la documentele instituțiilor și posibilitatea auditorului intern de a duce la bun sfârșit auditurile pe care le conduce.

În consecință, potrivit Tribunalului, în vederea interpretării excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, trebuie aplicată o prezumție generală potrivit căreia divulgarea concluziilor și a rapoartelor auditorului intern înainte de validarea de către acesta din urmă a măsurilor de punere în aplicare pe care acestea le presupun este de natură să submineze obiectivele auditului pe care îl conduce, dat fiind că această prezumție de subminare nu exclude nicidecum posibilitatea persoanelor interesate de a dovedi în special că un anumit document a cărui divulgare este solicitată nu face obiectul prezumției menționate.

În orice caz, Tribunalul a precizat că faptul că documentele aferente unui audit intern fac obiectul excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, în condițiile în care măsurile de punere în aplicare a auditului în cauză nu au fost validate de auditorul intern, conduce la restricționarea dreptului fundamental al publicului de acces la documente doar într-o manieră dublu limitată. Astfel, pe de o parte, această interpretare privește, dintre activitățile de inspecție, de anchetă și de audit, numai categoria specifică a auditurilor efectuate de auditorul intern. Pe de altă parte, aceasta este limitată în timp, întrucât permite instituțiilor Uniunii să refuze accesul la rapoartele și la concluziile referitoare la aceste audituri interne numai până la validarea de către auditorul intern a măsurilor adoptate în vederea punerii în aplicare a acestora.

¹⁹⁰ | Principiul transparenței este recunoscut la articolul 15 TFUE și la articolul 42 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Prin Hotărârea **Campbell/Comisia** (T-701/18, [EU:T:2020:224](#)), pronunțată la 28 mai 2020, Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, a anulat decizia Comisiei Europene prin care reclamantului i s-a refuzat accesul la documentele privind respectarea sau nerespectarea de către Irlanda a obligațiilor sale în temeiul a trei decizii-cadru ale Consiliului referitoare la spațiul de libertate, de securitate și de justiție¹⁹¹, pentru motivul că, întrucât nu a identificat în decizia atacată menționată documentele care fac obiectul cererii de acces a reclamantului, Comisia a aplicat în mod eronat prezumția generală de confidențialitate aplicabilă documentelor aferente unei proceduri EU Pilot și astfel a săvârșit o eroare de drept în aplicarea excepției privind protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit, în sensul articolului 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001.

În speță, reclamantul este un resortisant irlandez care, în urma arestării în Irlanda, în luna decembrie 2016, pe baza unui mandat european de arestare emis de autoritățile lituaniene, a contestat în fața instanțelor irlandeze cererea de predare formulată de aceste autorități.

În luna august 2018, reclamantul a prezentat Comisiei, în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001, o cerere de acces referitoare la toate documentele deținute de aceasta cu privire la respectarea sau la nerespectarea de către Irlanda a celor trei decizii-cadru menționate mai sus. După ce i-a răspuns reclamantului că nu deținea niciun document care să corespundă cererii acestuia, Comisia i-a refuzat accesul la documentele solicitate, prin decizia din 4 octombrie 2018, în temeiul articolului 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001. Comisia a considerat că aceste documente făceau parte din dosarele referitoare la trei „proceduri EU Pilot”, privind transpunerea celor trei decizii-cadru de către Irlanda. Întrucât nu fusese adoptată nicio decizie cu privire la rezultatul acestor proceduri, Comisia a apreciat că se afla încă în desfășurare o anchetă împotriva Irlandei privind transpunerea celor trei decizii-cadru și că un acces public la documentele solicitate ar avea consecințe negative asupra continuării acestor proceduri. Ea a dedus de aici că toate aceste documente erau acoperite de prezumția generală de confidențialitate întemeiată pe excepția privind protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit, prevăzută de Regulamentul nr. 1049/2001, ceea ce însemna că o examinare concretă și individuală a conținutului fiecărui document solicitat nu era necesară. În acțiunea sa în fața Tribunalului, reclamantul a susținut, printre altele, că aplicarea acestei prezumții generale de confidențialitate era nelegală.

Tribunalul a amintit mai întâi o jurisprudență constantă a Curții referitoare la recunoașterea prezumțiilor generale de confidențialitate care se aplică anumitor categorii de documente și în special la modalitățile de aplicare a unei prezumții generale de confidențialitate în cazul documentelor aferente unei proceduri EU Pilot.

În această privință, Tribunalul a arătat că, la un nivel mai general, deși aplicarea unei prezumții generale de confidențialitate scutește instituția de obligația de a efectua o examinare individuală a fiecărui document, aceasta nu o poate scuti totuși de obligația de a-i indica solicitantului care sunt documentele pe care le-a identificat ca făcând parte dintr-un dosar care face obiectul aplicării unei prezumții și de a-i furniza lista acestor documente. În lipsa unei asemenea identificări, solicitantul nu ar fi în măsură să susțină că un document nu face obiectul aplicării prezumției generale de confidențialitate și, prin urmare, nu ar putea să

191 | Decizia C(2018) 6642 final a Comisiei din 4 octombrie 2018 prin care se refuză accesul la documentele privind respectarea sau nerespectarea de către Irlanda a obligațiilor sale în temeiul Deciziei-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27), a Deciziei-cadru 2008/947/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative (JO 2008, L 337, p. 102) și a Deciziei-cadru 2009/829/JAI a Consiliului din 23 octombrie 2009 privind aplicarea, între statele membre ale Uniunii Europene, a principiului recunoașterii reciproce în materia deciziilor privind măsurile de supraveghere judiciară ca alternativă la arestarea preventivă (JO 2009, L 294, p. 20).

o răstoarne. Numai după ce a identificat care sunt documentele vizate prin cererea de acces, instituția le poate împărți pe categorii în funcție de caracteristicile lor comune, de natura lor identică sau de apartenența lor la același dosar și le poate aplica ulterior o prezumție generală de confidențialitate.

În continuare, după ce a aplicat aceste considerații în prezenta cauză, Tribunalul a concluzionat că, pentru a putea aplica prezumția referitoare la apartenența documentelor solicitate la o procedură EU Pilot, Comisia trebuia mai întâi să identifice în decizia atacată documentele vizate prin cererea de acces, pentru a le clasifica apoi pe categorii sau ca făcând parte dintr-un anumit dosar administrativ și, în sfârșit, să constate că acestea intrau sub incidența unei proceduri EU Pilot, permițându-i astfel să aplice o prezumție generală.

În speță, Tribunalul a constatat că exprimarea utilizată de Comisie în decizia atacată nu este suficientă pentru a permite identificarea documentelor care fac obiectul cererii de acces a reclamantului și că decizia atacată stabilea doar un refuz al accesului la trei proceduri EU Pilot, dar nu conținea nicio justificare în raport cu documentele solicitate de reclamant. Prin urmare, întrucât reclamantul nu cunoștea care erau documentele pe care Comisia le-a identificat ca fiind corespunzătoare cererii sale de acces, el nu era în măsură să răstoarne prezumția generală de confidențialitate.

În sfârșit, Tribunalul a subliniat că identificarea în decizia atacată a documentelor care fac obiectul cererii de acces era de asemenea necesară pentru a-i permite să își exercite controlul și să verifice dacă Comisia a considerat în mod întemeiat că documentele solicitate intrau sub incidența unei proceduri EU Pilot.

XV. Funcție publică

1. Dreptul la grevă

În Hotărârea **Aquino și alții/Parlamentul** (T-402/18, [EU:T:2020:13](#)), pronunțată la 29 ianuarie 2020 în cameră extinsă, Tribunalul a afirmat că articolul 55 alineatul (1) din Statutul funcționarilor Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”) nu conținea nicio restrângere precisă și clară a exercițiului dreptului la grevă și nici nu avea în vedere recurgerea la obligarea la prestarea de servicii de către personal în caz de grevă, astfel încât nu putea servi drept temei legal pentru măsurile de obligare la prestarea de servicii adoptate de Parlamentul European în cauză.

Această hotărâre se înscrie în contextul unei greve a interpreților și a interpreților de conferință din cadrul Parlamentului European, care s-a desfășurat în cursul anului 2018 ca reacție la punerea în aplicare în programele de lucru a Deciziei din 14 iulie 2017 a secretarului general al Parlamentului European de modificare a condițiilor de muncă ale interpreților și interpreților de conferință ai Parlamentului. Printr-o decizie din 2 iulie 2018 (denumită în continuare „decizia din 2 iulie 2018”), directorul general pentru personal al Parlamentului a obligat, la 3 iulie 2018, interpreți și interpreți de conferință, printre care figurau unii dintre reclamați, să presteze servicii. Drept urmare, în aceeași zi, reclamații au formulat o acțiune în fața Tribunalului, solicitând, pe de o parte, anularea deciziei din 2 iulie 2018, precum și a deciziilor viitoare având același obiect și care puteau fi adoptate ulterior și, pe de altă parte, despăgubirea prejudiciului lor.

În ceea ce privește, în primul rând, admisibilitatea acțiunii, în măsura în care aceasta era îndreptată și împotriva deciziilor ulterioare introducerii acțiunii, Tribunalul a declarat-o inadmisibilă în privința deciziilor menționate, acestea neputând astfel să fie privite ca înlocuind sau modificând, în sensul articolului 86 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, decizia din 2 iulie 2018 atacată inițial.

În ceea ce privește, în al doilea rând, concluziile în anulare, Tribunalul a amintit că din articolul 28 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) rezultă că lucrătorii și angajatorii sau organizațiile lor au dreptul, în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale, de a negocia și de a încheia convenții colective la nivelurile corespunzătoare și de a recurge, în caz de conflicte de interese, la acțiuni colective pentru apărarea intereselor lor, inclusiv la grevă. El a adăugat că, potrivit jurisprudenței, aceste dispoziții puteau fi aplicate în raporturile dintre instituțiile Uniunii și personalul lor. În plus, Tribunalul a arătat că din articolul 52 alineatul (1) din cartă rezultă că, pentru a fi considerată conformă cu dreptul Uniunii, o restrângere a exercițiului unui drept protejat de cartă trebuie să îndeplinească trei condiții, prima dintre aceste condiții fiind ca restrângerea să fie prevăzută de lege. Tribunalul a analizat, așadar, dacă decizia din 2 iulie 2018 constituia o restrângere a dreptului la grevă, astfel cum este protejat de articolul 28 din cartă, și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă o astfel de restrângere fusese prevăzută de lege.

Acesta a constatat în această privință mai întâi că decizia din 2 iulie 2018 constituia o restrângere a exercițiului dreptului la grevă garantat de articolul 28 din cartă. Subliniind apoi că decizia din 2 iulie 2018 era întemeiată pe articolul 55 alineatul (1) din statut și pe Acordul-cadru semnat la 12 iulie 1990 între Parlament și organizațiile sindicale sau profesionale (denumit în continuare „acordul-cadru”), Tribunalul a examinat dacă aceste texte puteau constitui un temei legal suficient de clar și de precis în sensul articolului 52 alineatul (1) din cartă.

Tribunalul a constatat mai întâi că statutul nu conține prevederi referitoare la dreptul la grevă. Acesta a continuat amintind că articolul 55 alineatul (1) din statut prevede că „[f]uncționarii în activitate sunt permanent la dispoziția instituției din care fac parte”. Or, Tribunalul a notat că o astfel de dispoziție, care se află în capitolul 1, referitor la programul de lucru, din titlul 4, privind condițiile de muncă ale funcționarului, nu prevede nicio restrângere precisă și clară a exercițiului dreptului la grevă și nici nu are în vedere recurgerea la obligarea la prestarea de servicii. Tribunalul a adăugat că aceasta nu conține, așadar, nicio precizare cu privire la domeniul de aplicare al restrângerii dreptului la grevă și, prin urmare, nu poate servi drept temei legal pentru măsurile de obligare la prestarea de servicii în cauză. Din acestea a concluzionat că articolul 55 alineatul (1) din statut nu putea servi drept temei legal pentru obligarea la prestarea de servicii cuprinsă în decizia din 2 iulie 2018.

În ceea ce privește acordul-cadru, Tribunalul a constatat, pe de altă parte, că, potrivit articolului 8 din acesta, părțile se angajaseră să definească, într-un protocol care trebuia anexat la acordul menționat, o procedură de conciliere care trebuie pusă în aplicare în timpul unei greve. Întrucât un astfel de protocol nu a fost totuși niciodată adoptat și niciun alt articol din acordul-cadru nu putea servi drept temei legal pentru măsurile de obligare la prestarea de servicii în cauză, Tribunalul a apreciat că articolul 8 din acordul-cadru nu putea să fie considerat lege în sensul articolului 52 alineatul (1) din cartă.

În consecință, Tribunalul a considerat că măsurile de obligare la prestarea de servicii în cauză reprezentau o restrângere a dreptului la grevă care nu era prevăzută de lege. Prin urmare, acesta a anulat decizia din 2 iulie 2018.

În ceea ce privește, în al treilea rând, concluziile privind despăgubirea, Tribunalul a constatat că reclamanții fuseseră obligați să presteze servicii în ziua de 3 iulie 2018 în lipsa oricărui temei legal care să autorizeze Parlamentul să adopte astfel de măsuri și, în consecință, nu își putuseră exercita dreptul la grevă pe durata obligării la prestarea de servicii. În plus, Tribunalul a observat că această obligare la prestarea de servicii avusese loc tardiv, reclamanții nefiind informați cu privire la aceasta decât în seara anterioară zilei punerii sale în aplicare. El a considerat că aceste împrejurări, cel puțin regretabile, cauzaseră un prejudiciu moral în legătură directă cu nelegalitatea care afecta decizia din 2 iulie 2018. În consecință, a obligat Parlamentul să plătească fiecăruia dintre reclamanții obligați prin decizia din 2 iulie 2018 să presteze servicii suma de 500 de euro.

2. Libertatea de exprimare

În Hotărârea din 10 iunie 2020, **Sammut/Parlamentul** (T-608/18, [EU:T:2020:249](#)), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la relația dintre dreptul la libertatea de exprimare și obligația funcționarilor, prevăzută la articolul 17a alineatul (2) din statut, de a notifica în prealabil intenția lor de a publica un text al cărui obiect privește activitatea Uniunii.

În anul 2016, reclamantul, funcționar al Parlamentului European, a publicat în Malta o lucrare intitulată „L-Aqwa fl-Ewropa. Il-Panama Papers u l-Poter” („Cei mai buni din Europa. Panama Papers și puterea”). În anul 2017, acesta a informat Parlamentul cu privire la intenția sa de a publica o a doua ediție a lucrării respective. Această cerere a fost considerată inadmisibilă întrucât era vorba despre o a doua ediție, astfel încât nu putea constitui o notificare prealabilă publicării lucrării menționate. Prin urmare, raportul său de evaluare privind anul 2016 cuprindea o apreciere prin care se constata o omisiune de a informa în prealabil autoritatea împuternicită să facă numiri (denumită în continuare „AIPN”) cu privire la intenția sa de a publica o carte. După ce a sesizat comitetul pentru rapoarte de evaluare cu o cerere având ca obiect printre altele eliminarea acestei aprecieri, reclamantul a fost informat cu privire la decizia Parlamentului de a nu admite cererea sa referitor la acest aspect (denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Reclamantul a sesizat Tribunalul cu o acțiune având ca obiect, pe de o parte, anularea deciziei în litigiu și, pe de altă parte, repararea prejudiciilor material și moral pe care pretindea că le-ar fi suferit ca urmare a acestei decizii. În susținerea acțiunii formulate, reclamantul a invocat printre altele o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare și o aplicare eronată a articolului 17a alineatul (2) din statut, referitor la obligația funcționarilor de a notifica în prealabil intenția lor de a publica orice text al cărui obiect privește activitatea Uniunii.

În ceea ce privește dreptul la libertatea de exprimare, Tribunalul a amintit mai întâi că este vorba despre un drept de care beneficiază funcționarii și agenții Uniunii inclusiv în domeniile acoperite de activitatea instituțiilor Uniunii, care le permite să exprime, verbal sau în scris, opinii discordante sau minoritare în raport cu cele ale instituției ai cărei angajați sunt. Exercițarea acestei libertăți poate fi totuși supusă anumitor restricții necesare într-o societate democratică, precum obligația de notificare prealabilă impusă funcționarilor în temeiul articolului 17a alineatul (2) din statut, care este, la rândul său, destinată menținerii legăturii de încredere care trebuie să existe între instituție și funcționarii sau agenții săi.

În continuare, în ceea ce privește domeniul de aplicare al articolului 17a alineatul (2) din statut, Tribunalul a statuat că procedura care trebuie urmată în temeiul acestei dispoziții este compusă din două etape distincte. Prima prevede obligația care incumbă funcționarului de a notifica AIPN intenția sa de a proceda la publicarea oricărui text al cărui obiect privește activitatea Uniunii, iar a doua prevede obligația care incumbă AIPN de a-l informa pe funcționarul vizat în scris cu privire la eventualele sale obiecții față de o astfel de publicare în termen de 30 de zile, în cazul în care este în măsură să demonstreze că acest text poate aduce o atingere gravă intereselor legitime ale Uniunii. Astfel, notificarea prealabilă a intenției funcționarului de a publica orice text al cărui obiect privește activitatea Uniunii permite instituțiilor să exercite controlul pe care acestea sunt obligate să îl realizeze în temeiul articolului 17a alineatul (2) al doilea paragraf din statut. Având în vedere modalitățile diferite ce caracterizează fiecare dintre aceste două etape, Tribunalul a concluzionat că, contrar argumentației prezentate de reclamant, capacitatea unui text de a aduce o atingere gravă intereselor legitime ale Uniunii nu este un criteriu relevant care trebuie luat în considerare în etapa notificării intenției de a-l publica.

În sfârșit, în ceea ce privește obiectul lucrării publicate de reclamant și legătura sa cu activitatea Uniunii, Tribunalul a arătat că, contrar celor pretinse de acesta din urmă, lucrarea respectivă nu privea pur și simplu o dezbatere politică internă malteză. Astfel, ea privea afacerea denumită „Panama Papers”, precum și

întreprinderi offshore. Or, lucrările comisiei de anchetă instituite prin decizia Parlamentului¹⁹² și însărcinate cu examinarea unor eventuale încălcări în aplicarea dreptului Uniunii în legătură cu spălarea de bani, evitarea sarcinilor fiscale și evaziunea fiscală (denumită în continuare „Comisia PANA”) constau în special în evaluarea situației tuturor statelor membre ale Uniunii în această privință, printre care și Malta. În consecință, obiectul lucrării în cauză privea tocmai atribuțiile Comisiei PANA. Această concluzie este confirmată de titlul lucrării („Cei mai buni din Europa. Panama Papers și puterea”), care o înscrie în mod clar într-un context european, de reproducerea drapelului Uniunii pe coperta sa, precum și de mai multe trimiteri la lucrări și la personalități legate de cadrul instituțional al Uniunii. În sfârșit, chiar dacă s-ar considera că subiectul lucrării menționate este tratat în principal din perspectivă națională, în măsura în care privește politici și politicieni maltezi, nu ar fi mai puțin adevărat că aceștia din urmă făceau concomitent obiectul lucrărilor Comisiei PANA.

Prin urmare, Tribunalul a constatat că obiectul lucrării în cauză privește activitatea Uniunii, astfel încât Parlamentul era îndreptățit să refuze retragerea aprecierii relevante din raportul de evaluare privind anul 2016 al reclamantului, fără a încălca prin aceasta dreptul său la libertatea de exprimare, dat fiind că reclamantul a omis să notifice AIPN proiectul de publicare, în conformitate cu articolul 17a alineatul (2) din statut.

Înlăturând de asemenea toate concluziile referitoare la despăgubiri ale reclamantului, Tribunalul a respins acțiunea în totalitate.

3. Promovare

Prin Hotărârea **XH/Comisia** (T-511/18, în prezent în recurs¹⁹³, [EU:T:2020:291](#)), pronunțată la 25 iunie 2020, Tribunalul a anulat decizia Comisiei Europene de a nu include reclamanta pe lista funcționarilor promovați în cadrul exercițiului de promovare 2017. În plus, Tribunalul a acordat o despăgubire pentru repararea prejudiciului moral suferit de funcționara în cauză.

Reclamanta, funcționară a Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF), a fost recrutată în gradul AD 5 în cadrul unei prime unități a OLAF, începând de la 1 iulie 2014, recrutarea sa fiind însoțită de o perioadă de probă. În urma unor dificultăți interne întâmpinate la începutul perioadei sale de probă cu alți membri ai acestei unități, ea a fost transferată într-o a doua unitate din cadrul OLAF, începând de la 1 noiembrie 2014. În luna decembrie 2014 a fost întocmit un raport intermediar privind perioada de probă în care erau menționate aceste dificultăți și ulterior acesta a fost anexat la raportul de final al perioadei de probă, întocmit în luna martie 2015.

La 10 februarie 2018, reclamanta a formulat o reclamație în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut împotriva deciziei AIPN de a nu o promova în cadrul exercițiului de promovare 2017 (denumită în continuare „decizia de nepromovare”), care a fost respinsă prin decizia din 7 iunie 2018.

În susținerea acțiunii sale în anulare formulate împotriva acestei decizii de nepromovare, reclamanta invoca în special o încălcare a articolului 45 din statut, în măsura în care raportul său intermediar privind perioada de probă și raportul său de final al perioadei de probă ar fi fost luate în considerare la analiza comparativă a meritelor realizată în cadrul exercițiului de promovare 2017.

192 | Decizia (UE) 2016/1021 a Parlamentului European din 8 iunie 2016 privind constituirea unei Comisii de anchetă pentru examinarea pretensei încălcări a dreptului Uniunii și administrări defectuoase în aplicarea acestuia în legătură cu spălarea de bani, evitarea sarcinilor fiscale și evaziunea fiscală, precum și competențele, componența și mandatul comisiei (JO 2016, L 166, p. 10).

193 | Cauza C-399/20 P, **XH/Comisia**.

În această privință, Tribunalul a amintit, în primul rând, că din articolul 45 alineatul (1) din statut și din articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Decizia Comisiei privind dispozițiile generale de punere în aplicare a articolului 45 din statut¹⁹⁴ reiese că, atunci când efectuează analiza comparativă a meritelor în cadrul exercițiului de promovare, AIPN ia în considerare în special rapoartele de evaluare a funcționarilor. Aceste rapoarte de evaluare constituie un element de apreciere indispensabil de fiecare dată când cariera unui funcționar este luată în considerare în vederea adoptării unei decizii privind promovarea sa.

Tribunalul a subliniat, în al doilea rând, că, deși AIPN poate, desigur, să țină seama de alte informații privind situația administrativă și personală a candidaților la promovare, aceasta presupune totuși prezența unor circumstanțe excepționale. Chiar dacă diverse informații suplimentare ar putea astfel să fie luate în considerare în vederea remedierii lipsei unui raport de evaluare, ele ar trebui să fie însă în mare măsură similare informațiilor care figurează în rapoartele de evaluare, atât în ceea ce privește originea lor, cât și procedura de întocmire și obiectul lor. Or, potrivit Tribunalului, rapoartele de evaluare și rapoartele întocmite în perioada de probă au un obiect și funcții distincte.

În ceea ce privește, pe de o parte, funcțiile lor respective, un raport de evaluare urmărește în special să asigure administrației o informare periodică pe cât de completă posibil cu privire la condițiile de îndeplinire a atribuțiilor de către funcționarii săi, în timp ce un raport de final al perioadei de probă este destinat în principal evaluării aptitudinii funcționarului aflat în perioada de probă de a se achita de atribuțiile pe care le presupune funcția sa și de a fi titularizat.

În ceea ce privește, pe de altă parte, obiectul acestora, Tribunalul a arătat că evaluarea anuală a unui funcționar, care, deși este axată pe performanță, se efectuează din perspectiva obiectivelor stabilite prealabil în acord cu superiorul ierarhic, se distinge de evaluarea unui funcționar aflat în perioada de probă, realizată în vederea unei titularizări, astfel că evaluarea cuprinsă într-un raport privind perioada de probă nu poate fi asimilată și deci nu o poate înlocui sau compensa pe cea cuprinsă într-un raport de evaluare.

În sfârșit, Tribunalul a reiterat că, deși rapoartele de evaluare constituie acte care lezează, în măsura în care sunt susceptibile să exercite o influență pe tot parcursul carierei unui funcționar, situația este diferită în cazul măsurilor referitoare la desfășurarea perioadei de probă a unui funcționar, precum rapoartele privind perioada de probă, al căror obiect constă în a pregăti decizia administrației cu privire la titularizarea sau la concedierea persoanei interesate la finalul perioadei sale de probă, fără să mai producă niciun fel de efecte după adoptarea unei astfel de decizii.

Astfel, Tribunalul a concluzionat că un raport de final al perioadei de probă, chiar dacă cuprinde un anumit număr de observații cu privire la capacitățile de muncă ale funcționarului sau ale agentului, nu poate, în principiu, să fie luat în considerare de un comitet de promovare.

Prin urmare, subliniind că reclamanta a făcut în speță obiectul a două rapoarte de evaluare, întocmite în cadrul exercițiilor 2015 și 2016, și că aprecierile cuprinse în acestea constituiau o bază suficientă pentru analiza comparativă a meritelor prevăzută la articolul 45 alineatul (1) din statut, Tribunalul a arătat, pe de o parte, că nicio împrejurare excepțională nu justifică faptul că raportul de final al perioadei de probă și raportul intermediar privind perioada de probă anexat la acesta au fost luate în considerare la analiza comparativă a meritelor reclamantei în cadrul exercițiului de promovare 2017. Pe de altă parte și în orice caz, Tribunalul a subliniat că, spre deosebire de rapoartele de evaluare, raportul intermediar privind perioada de probă a reclamantei nu a fost redactat nici pentru a permite o evaluare obiectivă a acesteia, nici pentru a servi la

194 | Decizia C(2013) 8968 final a Comisiei din 16 decembrie 2013 privind dispoziții generale de punere în aplicare a articolului 45 din statut, publicată în *Informații Administrative* nr. 55-2013 din 19 decembrie 2013.

aprecierea evoluției sale în carieră și conținea, în plus, critici neobișnuite și deosebit de puternice, ceea ce constituia un motiv suplimentar de a exclude raportul intermediar privind perioada de probă și raportul de final al perioadei de probă la care era anexat din cadrul analizei comparative a meritelor reclamantei.

În consecință, Tribunalul a concluzionat că luarea în considerare de către AIPN competentă a rapoartelor aferente perioadei de probă a reclamantei constituia o neregularitate susceptibilă să vicieze procedura de promovare 2017 în ceea ce o privea. Având în vedere că procedura de promovare 2017 ar fi putut conduce la un rezultat diferit în lipsa neregularității procedurale menționate, Tribunalul a anulat decizia de a nu promova reclamanta. În plus, Comisia a fost obligată să îi plătească acesteia suma de 2 000 de euro cu titlu de reparare a prejudiciului moral suferit.

4. Indemnizația de expatriere

Prin Hotărârea **Brown/Comisia** (T-18/19, în prezent în recurs¹⁹⁵, [EU:T:2020:465](#)), pronunțată la 5 octombrie 2020, Tribunalul, statuând în complet extins de cinci judecători, a precizat în ce condiții unui funcționar care dobândește în cursul carierei cetățenia țării de repartizare i se poate retrage, pentru acest motiv, beneficiul indemnizației de expatriere, în lumina condițiilor de acordare prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din anexa VII la statut.

În speță, reclamantul, domnul Colin Brown, și-a început activitatea la Comisie la 1 ianuarie 2001. El nu era atunci decât resortisant al Regatului Unit. Oficiul pentru Administrarea și Plata Drepturilor Individuale (PMO) al Comisiei i-a acordat indemnizația de expatriere din perspectiva condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească un funcționar „care nu are și nu a avut niciodată cetățenia statului pe teritoriul căruia se află locul său de repartizare”, în temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut.

La 23 iunie 2016, cetățenii Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord s-au pronunțat prin referendum în favoarea retragerii țării lor din Uniunea Europeană. La data de 29 martie 2017, Regatul Unit a notificat Consiliului European intenția sa de a se retrage din Uniune. În aceste împrejurări, la 27 iunie 2017, reclamantul a solicitat dobândirea cetățeniei belgiene, pe care a obținut-o în anul următor, la 3 noiembrie. După ce a fost informat în legătură cu aceasta, PMO i-a comunicat reclamantului, la data de 23 februarie 2018, decizia sa de a-i retrage beneficiul indemnizației de expatriere și, în consecință, pe cel al rambursării cheltuielilor de călătorie, pentru motivul că dobândise cetățenia țării sale de repartizare, în speță Belgia. Prin decizia rectificativă din 19 martie 2018 (denumită în continuare „decizia atacată”), data aplicării deciziei din 23 februarie 2018 a fost stabilită la 1 decembrie 2017.

Întrucât reclamația depusă de reclamant împotriva deciziei atacate a rămas fără rezultat, acesta a sesizat Tribunalul cu o acțiune prin care solicita anularea deciziei atacate și restabilirea prestațiilor în cauză începând de la 1 decembrie 2017. În susținerea concluziilor sale în anulare, reclamantul a invocat patru motive, prin intermediul cărora, pe de o parte, contesta posibilitatea unei reexaminări a dreptului său la indemnizația de expatriere, atât ca principiu, cât și din perspectiva împrejurărilor specifice ale cauzei, și, pe de altă parte, invoca o încălcare a principiului egalității de tratament și nediscriminării care rezulta în special din condițiile de acordare aplicate în cadrul reexaminării și din interpretarea acestora.

În primul rând, Tribunalul a statuat că PMO nu a încălcat articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut atunci când a considerat că dobândirea cetățeniei țării de repartizare în cursul carierei trebuia să conducă la o reexaminare a dreptului la indemnizația de expatriere. Astfel, deși această dispoziție nu prevede în mod

195| Cauza C-675/20 P, **Brown/Comisia și Consiliul**.

expres posibilitatea unei asemenea reexaminări, Tribunalul subliniază că, cu toate acestea, administrația nu poate continua să o plătească lunar atunci când survine un eveniment care modifică în mod substanțial situația persoanei care beneficiază de aceasta din perspectiva condițiilor sale de acordare. În acest caz, și în lipsa unei dispoziții care să împiedice acest lucru, administrația trebuie să procedeze la reexaminarea acestei situații.

În această privință, Tribunalul a observat că interpretarea articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut confirmă această analiză, având în vedere că nu evidențiază niciun element de natură să excludă orice reexaminare a dreptului la indemnizația de expatriere ca urmare a dobândirii de către un funcționar a cetățeniei țării de repartizare în cursul carierei. Astfel, *primo*, având în vedere că condiția negativă legată de cetățenia țării de repartizare este formulată la prezent, un asemenea mod de redactare nu exclude necesitatea ca funcționarul respectiv să continue să îndeplinească această condiție de-a lungul întregii sale cariere pentru a păstra beneficiul indemnizației de expatriere. *Secundo*, în ceea ce privește alegerea condițiilor de acordare a indemnizației de expatriere, efectuată de legiuitor, Tribunalul arată, în lumina lucrărilor pregătitoare¹⁹⁶ ale fostului statut¹⁹⁷, că criteriul cetățeniei a fost reținut pentru motive legate de caracterul său precis și simplu de aplicat, fără a trece cu vederea limitele acestuia, în special în situațiile de dublă cetățenie. Astfel, ținând seama de principiul interpretării stricte a dispozițiilor dreptului Uniunii care dau dreptul la prestații financiare, Tribunalul a apreciat că excluderea oricărei examinări în cazul dobândirii cetățeniei țării de repartizare în cursul carierei ar fi impus o redactare diferită a dispoziției în discuție. *Tertio*, Tribunalul a considerat că o asemenea reexaminare se acordă de asemenea cu obiectivul indemnizației de expatriere, care constă în compensarea cheltuielilor și a dezavantajelor specifice care rezultă, de-a lungul întregii cariere, din îndepărtarea funcționarului de locul său de origine ca urmare a exercitării la locul său de repartizare a atribuțiilor sale în cadrul Uniunii. Astfel, în măsura în care legiuitorul Uniunii era chemat să transpună acest obiectiv în definirea condițiilor de acordare a indemnizației de expatriere, Tribunalul a observat, în lumina formulării reținute în acest sens la articolul 4 alineatul (1) din anexa VII la statut, că integrarea unui funcționar, care rezultă din faptul că de-a lungul carierei sale și-a stabilit reședința obișnuită în țara de repartizare și lucrează acolo, nu se putea opune plății indemnizației de expatriere. În schimb, această alegere nu ar putea să fie valabilă în cazul dobândirii cetățeniei țării de repartizare în cursul carierei, ținând seama de forma specială de integrare pe care o reprezintă o asemenea naturalizare.

În sfârșit, Tribunalul a respins argumentația prin care reclamantul reproșă PMO că nu a renunțat la reexaminare în privința sa, ținând seama de motivele care l-au condus să solicite naturalizarea, pe care o prezintă ca pe o constrângere care constituie forță majoră. În această privință, întrucât a precizat că procedura de naturalizare urmată de reclamant viza să evite riscul de demitere din oficiu la care îl expunea, eventual, retragerea Regatului Unit din Uniune, Tribunalul a apreciat că nu se poate considera că reexaminarea în litigiu a determinat în privința reclamantului o cheltuială excesivă care corespunde cerințelor forței majore și, prin urmare, de natură să dispenseze PMO de reexaminarea a cărei obligație îi revenea. Acest lucru era cu atât mai puțin valabil cu cât dobândirea cetățeniei belgiene îi garanta reclamantului că își va putea păstra pe viitor locul de muncă. În această privință, Tribunalul amintește, în sfârșit, că nimeni nu poate avea pretenția de a neutraliza efectele retragerii unui stat membru din Uniune.

În al doilea rând, Tribunalul a reținut că nici aplicarea reclamantului, în cadrul reexaminării, a condițiilor de acordare valabile pentru funcționarii care au cetățenia țării de repartizare, nici interpretarea care le-a fost dată nu încalcă principiul egalității și nediscriminării.

¹⁹⁶ | Nota de informare a Consiliului din 11 decembrie 1959.

¹⁹⁷ | Regulamentul nr. 31 (CEE), 11 (CECO) al Consiliilor din 18 decembrie 1961 de stabilire a Statutului funcționarilor Comunității Economice Europene și Comunității Europene a Energiei Atomice (JO 1962, 45, p. 1387).

Tribunalul a subliniat mai întâi că diferențierea care rezultă, ca prim criteriu, din cetățenie, în cadrul exercitării puterii de apreciere largi care revine legiuitorului pentru a stabili condițiile de încadrare în muncă a funcționarilor, nu este vădit inadecvată sau arbitrară, din perspectiva obiectivului indemnizației de expatriere. Mai mult, periodicitatea plății sale, de altfel nelimitată în timp, impune respectarea principiului egalității de tratament și nediscriminării nu numai la momentul angajării în muncă, ci și la fiecare reexaminare a dreptului la această indemnizație.

Or, ținând seama de condițiile stricte impuse funcționarilor resortisanți ai țărilor de repartizare pentru a putea beneficia de indemnizația de expatriere, și anume lipsa completă a oricărei reședințe sau activități profesionale pe teritoriul european al acestei țări de-a lungul unei perioade de referință de zece ani care a precedat începerea activității lor, Tribunalul nu a identificat niciun motiv care să justifice ca reclamantul să fie scutit începând de la naturalizarea sa. Astfel, începând de la această dată, trebuie să fie tratat în același mod ca orice alt resortisant sau fost resortisant belgian a cărui ședere în Belgia, chiar și de scurtă durată, în perioada de referință de zece ani poate împiedica beneficiul indemnizației, în temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (b) din anexa VII la statut. Dimpotrivă, Tribunalul a considerat că situația unui funcționar care a dobândit cetățenia țării de repartizare în cursul carierei nu mai este comparabilă cu cea a funcționarilor care nu și-au exprimat intenția de a oficializa legăturile cu țara respectivă prin obținerea cetățeniei acesteia.

În orice caz, Tribunalul a respins argumentul întemeiat pe o discriminare în detrimentul funcționarilor resortisanți ai Regatului Unit, după ce s-a asigurat că interpretarea criticată era urmată în practică independent de cetățenia funcționarului luată în considerare inițial și că, în plus, era străină de orice considerație legată de evoluția relațiilor dintre Uniunea Europeană și Regatul Unit. În sfârșit, ca răspuns la motivul întemeiat pe o încălcare a principiului egalității și nediscriminării care rezultă dintr-o interpretare eronată a articolului 4 alineatul (1) litera (b) din anexa VII la statut, Tribunalul a observat că interpretarea preconizată, în această privință, este incompatibilă cu însăși redactarea acestei dispoziții, precum și cu domeniul său de aplicare, astfel încât nu putea decât să fie respinsă.

Întemeindu-se pe efectele acestor considerații, Tribunalul a respins celelalte pretenții și, prin urmare, acțiunea în totalitate.

5. Asigurările sociale

Prin Hotărârea **AW/Parlamentul** (T-213/19, [EU:T:2020:230](#)) din 28 mai 2020, Tribunalul a anulat deciziile Parlamentului European de respingere a cererilor de recunoaștere a originii profesionale a anumitor boli de care suferea reclamantul, din cauza nelegalității avizului medical emis în această privință de comisia medicală.

Reclamantul, funcționar al Parlamentului European, introdusese, în temeiul articolelor 3 și 16 din Reglementarea comună privind acoperirea riscurilor de accident și de boală profesională (denumită în continuare „Reglementarea privind acoperirea riscurilor”) ¹⁹⁸, mai multe cereri de recunoaștere a originii profesionale a anumitor boli de care suferea. În urma notificării de către AIPN a două proiecte de decizie de refuz al recunoașterii originii profesionale a bolilor în cauză, însoțite de concluziile medicului A, medic desemnat de această autoritate, reclamantul a solicitat să fie sesizată comisia medicală și aceasta să își emită avizul cu privire la respectivele proiecte de decizii. Reclamantul l-a desemnat pe doctorul B pentru a-l reprezenta și a transmis AIPN rapoartele acestui medic, precizând aspectele medicale contestate. Comisia medicală, compusă din doctorul B, din doctorul A, precum și dintr-un al treilea medic, doctorul C, s-a întrunit la 10 aprilie 2018. La 12 aprilie 2018,

198 | Reglementarea comună privind acoperirea riscurilor de accident și de boală profesională ale funcționarilor Comunităților Europene stabilită de comun acord de instituții în temeiul articolului 73 din Statutul funcționarilor Uniunii Europene.

doctorul B a adresat doctorului C documente transmise inițial de reclamant în cadrul cererilor sale de recunoaștere a originii profesionale a bolilor în cauză, care nu fuseseră comunicate comisiei medicale. Prin e-mailul din 16 mai 2018, doctorul C i-a comunicat doctorului B că nu a ținut seama de aceste documente, în conformitate cu instrucțiunile date de Parlamentul European. În urma rapoartelor medicale întocmite de comisia medicală, AIPN a respins cererile de recunoaștere a originii profesionale a bolilor în cauză (denumite în continuare „deciziile atacate”). Reclamația formulată de funcționar împotriva deciziilor atacate, în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut, a fost de asemenea respinsă de AIPN.

În susținerea acțiunii sale în anulare, reclamantul a arătat că comisia medicală nu a fost sesizată cu un dosar complet care să cuprindă toate documentele pe care acesta le-a depus de la deschiderea procedurilor de recunoaștere a originii profesionale a bolilor în cauză. Prin urmare, această comisie nu ar fi dispus de totalitatea documentelor disponibile care îi puteau fi utile pentru aprecierile sale, cu încălcarea articolului 22 alineatul (3) din Reglementarea privind acoperirea riscurilor.

Tribunalul a amintit mai întâi că din articolul 22 alineatul (3) din Reglementarea privind acoperirea riscurilor rezultă că, pentru ca o comisie medicală să poată emite un aviz medical în mod legal, aceasta trebuie să fie în măsură să ia cunoștință de totalitatea documentelor disponibile și care îi pot fi utile pentru aprecierile sale. Or, în speță era cert că Parlamentul nu comunicase comisiei medicale anumite documente transmise inițial de reclamant, inclusiv rapoarte medicale prin care se constata originea profesională a bolilor în cauză. Potrivit explicațiilor furnizate în această privință de Parlament, acesta a înlăturat documentele menționate după ce a estimat că unele erau identice cu cele care se aflau deja în posesia sa, că altele nu aveau legătură cu chestiunile de ordin medical prezentate și că altele, în sfârșit, conțineau informații similare, cu alte cuvinte, fără a fi identice, acestea relatau aceleași informații și concluzii precum cele care se aflau deja în posesia sa.

În ceea ce privește mai precis netransmiterea acestei din urmă categorii de documente, Tribunalul a constatat în continuare că Parlamentul a efectuat cu privire la aceste documente o apreciere de natură medicală, depășind limitele competenței sale. Astfel, atunci când asiguratul sau succesorii săi în drepturi solicită emiterea avizului de către comisia medicală, Parlamentul are ca unică misiune să stabilească mandatul atribuit acesteia. Prin mandatul respectiv, această comisie trebuie să fie sesizată cu chestiunile de ordin medical care rezultă din rapoartele medicale pe care asiguratul sau succesorii săi în drepturi au considerat util să le comunice medicului sau medicilor desemnați de instituție, în scopul aplicării dispozițiilor Reglementării privind acoperirea riscurilor. Prin urmare, revenea numai asiguratului sau succesorilor săi în drepturi sarcina de a efectua o apreciere cu privire la caracterul pertinent al rapoartelor medicale înlăturate din dosar.

În consecință, atunci când s-a pronunțat asupra unor chestiuni de ordin medical în vederea întocmirii dosarului prezentat comisiei medicale, Parlamentul a depășit limitele competenței sale și a adus atingere legalității lucrărilor comisiei medicale. În aceste condiții, nu se poate considera că comisia medicală a fost în măsură să examineze totalitatea documentelor disponibile și care îi pot fi utile pentru aprecierile sale. Întrucât comisia medicală și-a exercitat misiunea în condiții nelegale, rapoartele pe care le-a adresat AIPN la finalul lucrărilor sale erau viciate.

În măsura în care documentele cu privire la care Parlamentul a efectuat o apreciere medicală aveau în mod vădit o legătură cu patologiile reclamantului, Tribunalul a apreciat că nu era exclus ca, în cazul în care comisia medicală ar fi fost în măsură să examineze aceste documente și eventual să țină seama de ele, concluziile sale să fi putut fi diferite.

Având în vedere că deciziile atacate au fost adoptate pe baza unor rapoarte viciate ale comisiei medicale, acestea erau afectate de un viciu de procedură de natură să justifice anularea lor.

6. Termenele de introducere a căii de atac

Prin Ordonanța din 31 iulie 2020, **TO/SEAE** (T-272/19, [EU:T:2020:361](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză în care Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) a informat-o pe reclamantă, prin decizia din 15 iunie 2018, trimisă în aceeași zi la adresa electronică personală a acesteia, că nu îndeplinea toate condițiile de angajare¹⁹⁹ și, prin urmare, nu putea fi recrutată ca agent contractual la SEAE.

Reclamanta a formulat o reclamație în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut împotriva acestei decizii. Reclamația a fost introdusă pe cale electronică, de la adresa electronică profesională a avocatului reclamantei, o copie fiind adresată la adresa electronică personală a reclamantei.

Prin decizia din 14 ianuarie 2019, SEAE a respins reclamația și a trimis această decizie reclamantei și avocatului său, mai întâi prin intermediul programului Ares, un sistem de gestionare a documentelor care permite să se genereze trimiterea unui e-mail unor destinatari care nu sunt membri ai personalului SEAE, la 14 ianuarie 2019, la ora 17.46, apoi prin e-mail, în aceeași zi, la ora 17.52 și la ora 18.05.

La 25 aprilie 2019, reclamanta a introdus la Tribunal o acțiune având ca obiect anularea deciziilor din 15 iunie 2018 și din 14 ianuarie 2019. Tribunalul a respins această acțiune ca vădit inadmisibilă pentru motiv de tardivitate.

Tribunalul a amintit că termenele de introducere a reclamației și a acțiunii, prevăzute la articolele 90 și 91 din statut, sunt de ordine publică și că revine instanței sarcina de a verifica, chiar și din oficiu, dacă acestea sunt respectate. În continuare, Tribunalul s-a preocupat să explice calculul termenului de introducere a acțiunii, precizând în același timp că, în temeiul articolului 58 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, acesta nu începe să curgă decât la sfârșitul zilei notificării. Tribunalul a observat că în speță, dacă decizia atacată era notificată în mod valabil reclamantei la 14 ianuarie 2019, termenul de introducere a acțiunii de trei luni ar fi început să curgă de la 15 ianuarie la ora 00.00 pentru a înceta la 14 aprilie la miezul nopții. Prelungit cu termenul pentru considerente de distanță de zece zile, termenul de introducere a acțiunii ar fi expirat, așadar, la 24 aprilie la miezul nopții. În consecință, cererea introductivă introdusă la 25 aprilie 2019 ar fi tardivă.

Tribunalul a amintit că, pentru ca o decizie să fie notificată în mod valabil în sensul dispozițiilor statutului, trebuie nu numai ca ea să fi fost comunicată destinatarului său, ci și ca acesta să fi fost în măsură să ia cunoștință în mod util de conținutul său.

În această privință, Tribunalul a amintit că revine părții care se prevalează de depășirea termenului sarcina de a face dovada datei la care termenul respectiv a început să curgă. Dovada că destinatarul unei decizii a putut lua cunoștință de aceasta în mod util poate rezulta din diferite împrejurări, în special atunci când instituția vizată nu se întemeiază pe simple indicii, ci pe elemente, inclusiv cele furnizate de persoana interesată, care indică faptul că, în calitate de destinatar, ea a primit un e-mail la adresa sa electronică și că, după toate probabilitățile, a putut să îl deschidă și să ia astfel cunoștință în mod corespunzător de această decizie. Elementele de fapt pe care o parte le invocă pot fi de natură să oblige cealaltă parte să furnizeze o explicație sau o justificare, în lipsa căreia se poate concluziona că sarcina probei a fost îndeplinită.

¹⁹⁹ | Articolul 82 din Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene.

Tribunalul a subliniat că trimiterea unui e-mail nu garantează în sine primirea efectivă a acestuia de către destinatarul său. Astfel, un e-mail poate să nu îi parvină din motive tehnice. În plus, Tribunalul a avut grijă să precizeze că, chiar și în cazul în care un e-mail parvine efectiv destinatarului său, este posibil ca primirea să nu aibă loc la data trimiterii.

În această privință, Tribunalul a constatat că reclamanta nu numai că nu a invocat un obstacol tehnic în calea primirii sau a consultării e-mailurilor SEAE în cauză, ci era de asemenea în măsură să își consulte contul de mesagerie electronică personală și că, înainte și după comunicarea deciziei atacate, ea a utilizat acest cont de mesagerie în cadrul schimburilor sale cu SEAE și cu avocatul său.

Contrar argumentației reclamantei potrivit căreia, după toate probabilitățile, ea nu ar fi luat cunoștință în mod efectiv de e-mailul în cauză decât în dimineața zilei de 15 ianuarie 2019, Tribunalul a subliniat că cunoașterea efectivă a e-mailului nu este decisivă pentru stabilirea momentului de la care începe să curgă termenul. În plus, Tribunalul a explicat că acceptarea unei asemenea argumentații ar conduce la recunoașterea faptului că, în cazul comunicării unei decizii fără solicitarea unei confirmări de primire, destinatarul dispune de dreptul de a alege data la care a fost în măsură să ia cunoștință în mod util de conținutul său. Or, principiul securității juridice se opune ca declanșarea termenelor de introducere a acțiunii să poată fi lăsată la dispoziția uneia dintre părți.

În măsura în care reclamanta susține că la momentul preinsei notificări, și anume la 14 ianuarie 2019, la ora 18.05, ea sau avocatul său nu avea nicio obligație de a-și consulta contul de mesagerie, Tribunalul a constatat că nu există un interval orar general aplicabil în care o decizie poate fi notificată în mod valabil și în afara căruia o notificare nu este valabilă.

În consecință, Tribunalul a concluzionat că, ținând seama de elementele furnizate de SEAE și de lipsa vreunui element prezentat de reclamantă care să indice că ea și avocatul său au fost împiedicați să ia cunoștință în mod util de e-mailurile primite la 14 ianuarie 2019, este necesar să se constate că sarcina probei a fost îndeplinită de SEAE.

XVI. Contenciosul în despăgubire

Prin Hotărârea din 16 decembrie 2020, *Industrial Química del Nalón/Comisia* (T-635/18, [EU:T:2020:624](#)), Tribunalul, întrunit în cameră extinsă, s-a pronunțat cu privire la o cauză referitoare la Industrial Química del Nalón, SA (denumită în continuare „reclamanta”), o societate care produce substanța „smoală, gudron de uilă, [temperatură] înaltă” (denumită în continuare „CTPHT”). CTPHT este reziduul rezultat în urma distilării gudronului de uilă la temperatură înaltă, un solid negru compus în principal dintr-un amestec complex de cel puțin trei hidrocarburi aromatice cu nuclee condensate.

În anul 2013, reclamanta a introdus o acțiune având ca obiect anularea în parte a Regulamentului nr. 944/2013²⁰⁰ al Comisiei în măsura în care clasifică CTPHT printre substanțele cu toxicitate acvatică acută de categoria 1 (H400) și cu toxicitate acvatică cronică de categoria 1 (H410). Comisia efectuase această clasificare urmând avizul Comitetului pentru evaluarea riscurilor al Agenției Europene pentru Produse Chimice (denumit în

200 | Regulamentul (UE) nr. 944/2013 al Comisiei din 2 octombrie 2013 de modificare, în vederea adaptării la progresul tehnic și științific, a Regulamentului (CE) nr. 1272/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor (JO 2013, L 261, p. 5), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 286/2011 al Comisiei din 10 martie 2011 (JO 2011, L 83, p. 1).

continuare „CER”), care aplicase „metoda însumării” prevăzută în anexa I la Regulamentul nr. 1272/2008²⁰¹. Aplicarea acestei metode, care vizează să determine pericolozitatea legată de toxicitatea acvatică a unui amestec de substanțe, urmărește să acorde o pondere mai mare componentelor extrem de toxice ale CTPHT.

Prin Hotărârea din 7 octombrie 2015, Tribunalul a admis acțiunea în anulare în parte a Regulamentului nr. 944/2013²⁰². Potrivit Tribunalului, Comisia săvârșise o eroare vădită de apreciere la clasificarea CTPHT în măsura în care se bazase numai pe criteriile prevăzute în mod expres de Regulamentul nr. 1272/2008 pentru aplicarea metodei însumării. Așadar, Comisia nu respectase puterea de apreciere de care dispune în această privință. Sesizată cu recurs, Curtea a confirmat hotărârea Tribunalului²⁰³.

Ulterior, reclamanta a formulat o acțiune având ca obiect repararea prejudiciului pe care l-ar fi suferit din cauza clasificării nelegale a CTPHT, aferent costurilor de adaptare a ambalării și a modalităților de transport și de securitate.

Această acțiune a fost însă respinsă de Tribunal. În acest cadru, Tribunalul a examinat printre altele chestiunea dacă răspunderea Uniunii poate fi angajată ca urmare a nerespectării de către Comisie a propriei puteri de apreciere la aplicarea metodei însumării prevăzute de Regulamentul nr. 1272/2008. Mai întâi, Tribunalul a amintit că, prin faptul că și-a limitat analiza doar la elementele prevăzute expres pentru aplicarea metodei însumării cu ocazia clasificării CTPHT, Comisia a săvârșit, potrivit constatărilor Tribunalului în Hotărârea din 7 octombrie 2015, confirmate de Curte, o eroare vădită de apreciere. Astfel, ca urmare a puterii de apreciere largi de care dispunea Comisia în acest cadru, ea ar fi trebuit să examineze și alte elemente relevante în acest cadru, precum slaba solubilitate a CTPHT în apă.

Pentru a aprecia dacă această eroare constituie o nelegalitate susceptibilă să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii, Tribunalul a verificat, în continuare, dacă o normă de drept care are ca obiect să confere drepturi particularilor a fost încălcată. Cu privire la acest aspect, Tribunalul a constatat că metoda însumării, care constituia în speță norma încălcată, este o normă metodologică ce nu conferă particularilor niciun drept *stricto sensu*.

Potrivit Tribunalului, nu este însă exclus ca încălcarea unei norme precum metoda însumării, atunci când este susceptibilă să creeze sau să agraveze obligații în sarcina particularilor, să poată angaja răspunderea extracontractuală a Uniunii. Cu toate acestea, în speță, această problemă nu s-ar ridica decât în cazul în care încălcarea metodei însumării era suficient de gravă.

În această ultimă privință, Tribunalul a remarcat, în primul rând, că Comisia dispunea de o largă marjă de apreciere cu ocazia clasificării CTPHT. Într-un asemenea caz, determinarea unei încălcări suficient de grave nu poate să intervină decât după constatarea unei erori vădite de apreciere și urmărește să identifice erorile cele mai grave și impardonabile, care echivalează cu o nerespectare vădită și gravă de către o instituție a limitelor puterii sale de apreciere.

În al doilea rând, Tribunalul a subliniat lipsa de claritate în ceea ce privește existența unei marje de apreciere a Comisiei la aplicarea metodei însumării. Pe de o parte, modul de redactare a anexei I la Regulamentul nr. 1272/2008 nu preconizează în mod explicit recurgerea, pentru aplicarea metodei însumării, la alte criterii decât cele care sunt prevăzute în mod expres de aceasta. În această privință, jurisprudența nu recunoaște

201| Punctul 4.1.3.5.5 din anexa I la Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor, de modificare și de abrogare a Directivelor 67/548/CEE și 1999/45/CE, precum și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1907/2006 (JO 2008, L 353, p. 1).

202| Hotărârea din 7 octombrie 2015, *Bilbaína de Alquitranes și alții/Comisia* (T-689/13, nepublicată, [EU:T:2015:767](#)).

203| Hotărârea din 22 noiembrie 2017, *Comisia/Bilbaína de Alquitranes și alții* (C-691/15 P, [EU:C:2017:882](#)).

nici o regulă generală potrivit căreia o instituție ar fi întotdeauna obligată să ia în considerare alți factori atunci când o legislație care stabilește criterii nu interzice în mod specific și expres acest lucru. Pe de altă parte, Curtea subliniașă ea însăși problemele de interpretare pe care le suscită clasificarea substanțelor complexe sau cu mai multe componente, cum este CTPHT, care se opun posibilității de calificare a conduitei Comisiei ca fiind în mod vădit și grav contrară normei încălcate.

În treilea rând, Tribunalul a considerat că eroarea săvârșită de Comisie se prezintă ca scuizabilă. Astfel, în raport cu complexitatea cadrului de reglementare aplicabil, aplicarea riguroasă a metodei însumării de către Comisie, precum și urmarea avizului unui grup de experți, cum este CER, constituie o abordare prudentă. Mai mult, acest aviz, adoptat prin consens, cuprindea explicații în ceea ce privește estimările reținute.

În consecință, conduita Comisiei nu era îndepărtată de cea care putea fi așteptată în mod rezonabil din partea unei administrații normal de prudente și de diligente într-o situație caracterizată printr-o complexitate științifică legată de clasificarea unei substanțe cu o compoziție necunoscută și complexă, cum este CTPHT, cu obiectivul de a asigura un nivel ridicat de protecție a sănătății umane și a mediului, cu respectarea deplină a principiului precauției. Nici rezultatul ridicat la care a condus în speță aplicarea metodei însumării, nici lipsa unei noi clasificări a CTPHT în vederea reparării erorii săvârșite nu ar putea să repună în discuție această concluzie.

Întrucât reclamanta nu a demonstrat existența unei încălcări suficiente de grave a unei norme de drept de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii, Tribunalul a respins acțiunea în despăgubire a acesteia în totalitate.

XVII. Cereri de măsuri provizorii

Tribunalul a fost sesizat în anul 2020 cu 38 de cereri de măsuri provizorii, ceea ce corespunde global cu cifrele din anul anterior²⁰⁴. Numărul ordonanțelor date și al cauzelor soluționate a cunoscut o ușoară creștere. În anul 2020, 45 de ordonanțe au fost date²⁰⁵, față de 34 în anul 2019, și 43 de cauze au fost soluționate, față de 34 în anul 2019. În 9 cauze, Tribunalul a dat o ordonanță de suspendare în temeiul articolului 157 alineatul (2) din Regulamentul de procedură.

Ordonanțele date acoperă un larg evantai de materii, printre care figurează în principal dreptul concurenței și al ajutoarelor de stat (6 cauze), achizițiile publice (6 cauze), dreptul instituțional (6 cauze) și cauzele referitoare la sănătatea publică (5 cauze).

În ceea ce privește contenciosul în materie de politică economică și monetară, este necesar să se semnaleze o cauză care își are originea într-o decizie a Băncii Centrale Europene (BCE) din 14 noiembrie 2019 prin care aceasta a retras, la cererea autorității austriece de supraveghere a piețelor financiare, licența de instituție de credit a Anglo Austrian AAB Bank AG (denumită în continuare „AAB Bank”). Aceasta din urmă și acționarul

204 | În anul 2019 Tribunalul a fost sesizat cu 37 de cereri de măsuri provizorii.

205 | Această cifră corespunde tuturor ordonanțelor pronunțate de judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii, ceea ce exclude ordonanțele de nepronunțare sau de radiere, incluzând în același timp ordonanțele adoptate în temeiul articolului 157 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, precum și ordonanțele date de vicepreședintele Tribunalului și de președintele Camerei a treia, care îl înlocuiește pe președintele Tribunalului în conformitate cu dispozițiile coroborate ale articolului 157 alineatul (4) și ale articolelor 11 și 12 din Regulamentul de procedură, și anume Ordonanța din 3 martie 2020, *Junqueras i Vies/Parlamentul* (T-24/20 R, nepublicată, [EU:T:2020:78](#)), și Ordonanța din 4 septembrie 2020, *Sharpston/Consiliul și reprezentanții guvernelor statelor membre* (T-550/20 R, nepublicată, [EU:T:2020:416](#)).

său principal au introdus o acțiune în anulare împotriva deciziei respective, precum și o cerere de măsuri provizorii având ca obiect suspendarea deciziei menționate sau orice altă măsură provizorie necesară pentru conservarea statu-quo-ului. După ce a suspendat decizia prin ordonanță întemeiată pe articolul 157 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, președintele Tribunalului a respins cererea de măsuri provizorii prin Ordonanța din 7 februarie 2020, **Anglo Austrian AAB Bank și Belegging-Maatschappij „Far-East”/BCE** (T-797/19 R, nepublicată, [EU:T:2020:37](#)).

Problema centrală în această cauză era dacă fusese îndeplinită condiția privind urgența. Se reamintește că pot fi încuviințate măsuri provizorii numai pentru a evita producerea unui prejudiciu grav și ireparabil în privința reclamantului înainte ca Tribunalul să se fi putut pronunța pe fond în procedura principală. Potrivit unei jurisprudențe constante, un prejudiciu de ordin pecuniar nu poate fi considerat un astfel de prejudiciu, cu excepția unor împrejurări excepționale, precum scenariul în care executarea imediată a deciziei atacate ar pune în pericol viabilitatea financiară a reclamantei. În speță, reclamantele susțineau că retragerea licenței bancare pune efectiv în discuție viabilitatea AAB Bank. Președintele Tribunalului nu a urmat acest argument din cauza situației speciale a acestei bănci. Astfel, acesta a apreciat că nu poate fi vorba despre un prejudiciu grav și ireparabil, din moment ce banca însăși decisese în mod autonom, pe de o parte, să își lichideze activitățile bancare înainte chiar de a se retrage acreditarea și de a restitui licența bancară și, pe de altă parte, să continue activități care nu ar fi supuse obținerii unei asemenea licențe. Pe de altă parte, reclamantele nu au fost în măsură să demonstreze nici existența riscului ca retragerea licenței înainte de punerea în aplicare a deciziei autonome a AAB Bank să cauzeze o panică bancară. Președintele Tribunalului a observat în această privință că 50 % din depozitele băncii fuseseră deja blocate.

În ceea ce privește contenciosul în materie de protecție a confidențialității, trebuie să se constate trei cauze, care l-au determinat pe președintele Tribunalului să precizeze condițiile care justifică acordarea unei protecții provizorii anumitor date sau informații.

Prima cauză, în care s-a dat Ordonanța din 12 august 2020, **Indofil Industries (Netherlands)/EFSA** (T-162/20 R, nepublicată, [EU:T:2020:366](#)), privește o cerere de aplicare a regimului de confidențialitate în privința concluziilor examinării *inter pares* a riscului asociat substanței active mancozeb, utilizată ca pesticid, adoptată în conformitate cu articolul 13 din Regulamentul de punere în aplicare nr. 844/2012²⁰⁶. Potrivit concluziilor Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară (EFSA), nu a fost stabilită o utilizare sigură a substanței, care ar exclude posibilitatea unor efecte dăunătoare sau inacceptabile asupra sănătății oamenilor și animalelor sau asupra mediului. În urma cererilor de aplicare a regimului de confidențialitate în privința anumitor informații care figurează în aceste concluzii, EFSA a publicat o versiune provizorie cenzurată a concluziilor pe site-ul său internet. Cererea de măsuri provizorii a fost formulată în cadrul unei acțiuni în anulare introduse împotriva deciziei directorului executiv al EFSA de respingere a cererii de reexaminare internă a deciziei prin care se statuează cu privire la cererile de aplicare a regimului de confidențialitate.

Președintele Tribunalului a respins cererea ca urmare a lipsei *fumus boni iuris*, fără a fi necesar să se examineze condiția legată de urgență sau de evaluarea comparativă a intereselor.

Președintele Tribunalului a amintit că, în ceea ce privește contenciosul referitor la protecția provizorie a informațiilor pretins confidențiale, nu este suficient, pentru a se acorda beneficiul măsurilor provizorii, să se afirme că informațiile care ar urma să fie divulgate au un caracter confidențial atunci când o astfel de afirmație nu îndeplinește condiția privind *fumus boni iuris*.

²⁰⁶ | Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 844/2012 al Comisiei din 18 septembrie 2012 de stabilire a dispozițiilor necesare pentru punerea în aplicare a procedurii de reînnoire pentru substanțele active, prevăzută în Regulamentul (CE) nr. 1107/2009 al Parlamentului European și al Consiliului privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare (JO 2012, L 252, p. 26).

Cu titlu introductiv, președintele Tribunalului a amintit cerințele de transparență la care este supusă EFSA în temeiul Regulamentelor nr. 1107/2009²⁰⁷ și nr. 178/2002²⁰⁸, care presupun în principiu ca publicul să fie informat cu privire la rezultatele activităților acesteia și, prin urmare, să poată avea acces la avizele sale.

În continuare, președintele Tribunalului a statuat că trebuie să se distingă aspectul dacă aprecierile științifice ale EFSA și deciziile Comisiei Europene sunt sau nu sunt întemeiate de aspectul dacă elementele pe care se întemeiază aprecierile științifice sunt sau nu sunt confidențiale. Procedurile care reglementează cererile de confidențialitate în temeiul articolului 63 din Regulamentul nr. 1107/2009 nu urmăresc, așadar, să asigure exactitatea sau relevanța analizei științifice. În consecință, orice argumentare prin care se urmărește contestarea temeiniciei evaluării științifice și a procedurii care a condus la adoptarea concluziilor științifice ale EFSA nu poate fi considerată pertinentă în cadrul analizei naturii confidențiale a informațiilor susceptibile să facă obiectul unei protecții provizorii. Pentru ca informațiile în litigiu să fie tratate în regim de confidențialitate, partea care solicită măsurile provizorii trebuie să aducă dovezi care pot fi verificate că dezvăluirea respectivelor informații i-ar putea leza interesele comerciale sau protecția vieții private și a integrității persoanei.

Președintele Tribunalului a statuat că, având în vedere obligațiile de transparență la care este supusă EFSA și lipsa probelor verificabile și convingătoare referitoare la natura confidențială a informațiilor în cauză, nu se poate afirma că divulgarea informațiilor în discuție depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor urmărite de EFSA.

În două cauze, în care s-au dat Ordonanțele din 29 octombrie 2020, **Facebook Ireland/Comisia** (T-451/20 R, nepublicată, [EU:T:2020:515](#)) și **Facebook Ireland/Comisia** (T-452/20 R, nepublicată, [EU:T:2020:516](#)), președintele Tribunalului a fost chemat să se pronunțe cu privire la condițiile care justifică acordarea unei protecții provizorii datelor solicitate de Comisie în cadrul procedurilor de aplicare a articolului 18 alineatul (3) și a articolului 24 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1/2003 al Consiliului²⁰⁹.

Președintele Tribunalului a fost sesizat de Facebook Ireland Ltd cu două cereri având ca obiect suspendarea executării a două decizii prin care Comisia solicitase, printre altele, o serie de documente care conțin termeni de căutare sau sintaxe de căutare.

În cadrul examinării condiției privind existența *fumus boni iuris*, în primul rând, președintele Tribunalului a amintit că Comisia poate solicita numai comunicarea unor informații susceptibile să îi permită să verifice prezumțiile privind săvârșirea încălcării care justifică desfășurarea investigației și care sunt indicate în solicitarea de informații.

Acesta a constatat în continuare că documentele solicitate în temeiul deciziei atacate au fost identificate pe baza unor termeni de căutare extinși, dintre care unii sunt constituiți din cuvinte frecvente sau foarte curențe, și că nu este, așadar, deloc surprinzător că aplicarea acestor termeni de căutare conduce la obligația de a prezenta documente fără legătură cu obiectul cererii de informații.

207 | Regulamentul (CE) nr. 1107/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare și de abrogare a Directivelor 79/117/CEE și 91/414 ale Consiliului (JO 2009, L 309, p. 1).

208 | Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO 2002, L 31, 2002, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68).

209 | Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

Președintele Tribunalului a considerat că, din moment ce reclamanta trebuie să prezinte un număr important de documente colectate pe serverele sale pe baza unor termeni de căutare și a căror relevanță nu va fi evaluată decât ulterior de Comisie, cererea de informații în litigiu se aseamănă foarte mult cu inspecțiile în temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, în cadrul cărora Comisia poate efectua o copie a documentelor electronice potențial relevante pentru investigație pentru a le examina ulterior în vederea relevanței lor reale pentru anchetă.

Or, cu ocazia desfășurării inspecțiilor în temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, care sunt considerate prin natura lor mai invazive, întreprinderile în cauză beneficiază de anumite garanții procedurale. Se prevede în special că întreprinderile care fac obiectul unei inspecții au posibilitatea de a beneficia de asistență juridică. În plus, Comisia trebuie să respecte dreptul la apărare atunci când verifică dacă datele sunt relevante pentru obiectul inspecției, înainte de a depune la dosar documentele considerate pertinente și de a șterge celelalte date copiate.

Nu este prevăzută nicio măsură specifică suplimentară pentru a asigura respectarea drepturilor întreprinderii în cauză în raport cu amploarea documentelor solicitate și cu probabilitatea ridicată ca un număr important de documente să nu fie necesare pentru necesitățile investigației Comisiei. Prin urmare, președintele Tribunalului a concluzionat că nu se poate exclude, în acest stadiu, ca, în lipsa unei metode de verificare însoțite de garanții adecvate și specifice pentru apărarea drepturilor persoanelor vizate, instanța de fond să constate că decizia atacată nu este conformă cu articolul 18 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003.

În al doilea rând, președintele Tribunalului a arătat că printre documentele solicitate figurează documente care conțin date cu caracter personal sensibile. În această privință, președintele Tribunalului a amintit că atât Regulamentul 2018/1725²¹⁰, cât și Regulamentul 2016/679²¹¹ prevăd o protecție sporită pentru datele care se încadrează în anumite categorii speciale, printre care mai ales datele privind sănătatea unei persoane fizice. Pentru ca colectarea și prelucrarea ulterioară a datelor cu caracter personal să fie licite în temeiul articolului 5 litera (a) din Regulamentul 2018/1725, este necesar ca această colectare și această prelucrare să fie necesare și proporționale cu exercitarea de către Comisie a competențelor sale.

În ceea ce privește condiția privind urgența, președintele Tribunalului a amintit că funcționarii și agenții Comisiei sunt supuși unor obligații stricte de păstrare a secretului profesional în temeiul articolului 339 TFUE, al articolului 28 din Regulamentul nr. 1/2003 și al articolului 17 din Statutul funcționarilor Uniunii Europene. În lumina acestor obligații, președintele Tribunalului a concluzionat că urgența nu este dovedită decât în ceea ce privește documentele pur personale care conțin date cu caracter personal sensibile pentru motivul că, în măsura în care aceste date sunt distribuite numai în sfera cea mai intimă, orice extindere necuvenită a cerului de persoane terțe care iau cunoștință de acestea poate determina un prejudiciu grav și ireparabil pentru persoanele vizate. În ceea ce privește caracterul ireversibil al prejudiciului, președintele Tribunalului a constatat că anularea deciziei atacate nu poate inversa efectele divulgării datelor, din moment ce luarea la cunoștință a acestor informații de către persoanele care le-au citit este imediată și ireversibilă.

În ceea ce privește condiția referitoare la evaluarea comparativă a intereselor, pe de o parte, președintele Tribunalului a amintit că revine Comisiei sarcina de a aprecia dacă o informație este necesară pentru a putea identifica o încălcare a normelor de concurență. Dacă întreprinderea care face obiectul investigației sau

210 | Regulamentul (UE) 2018/1725 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2018 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 45/2001 și a Deciziei nr. 1247/2002/CE (JO 2018, L 295, p. 39).

211 | Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

avocații săi ar putea ei înșiși să determine documentele care, în opinia lor, sunt relevante în scopul desfășurării investigației, aceasta ar aduce o gravă atingere competențelor sale de investigație, cu riscul ca documentele pe care le-ar putea considera relevante pentru desfășurarea investigației sale să fie omise și să nu îi fie niciodată prezentate, în lipsa oricărei posibilități de control. Pe de altă parte, președintele Tribunalului a precizat că prejudiciul cauzat reclamantei ca urmare a faptului că aceasta este obligată să transmită date cu caracter sensibil, cu încălcarea dreptului la viață privată al persoanelor fizice, ar implica extinderea nejustificată a cercului persoanelor care au luat cunoștință de aceste date, în lipsa unor măsuri specifice care să vizeze protejarea persoanelor interesate.

În aceste condiții, președintele Tribunalului a decis să admită în parte cererile, în măsura în care deciziile atacate vizau documente care conțineau date cu caracter personal sensibile și în măsura în care nu fusese instituită o procedură ad-hoc însoțită de garanții. În temeiul acestei proceduri, într-o primă etapă, îi revine reclamantei sarcina de a identifica documentele care conțin date cu caracter personal sensibile și de a le comunica Comisiei pe un suport electronic separat. Într-o a doua etapă, aceste documente vor fi plasate într-o cameră de date virtuală care va fi accesibilă unui număr cât mai restrâns posibil de membri ai echipei însărcinate cu ancheta, în prezența unui număr echivalent de avocați ai reclamantei. Într-o a treia etapă, membrii echipei însărcinate cu efectuarea anchetei vor examina și vor selecționa documentele în cauză, acordând totodată avocaților reclamantei posibilitatea de a le comenta înainte de a depune documentele considerate pertinente în dosar. În caz de dezacord cu privire la calificarea unui document, documentul contestat nu va fi depus la dosarul anchetei, iar avocații reclamantei vor avea dreptul să explice motivele dezacordului lor. În cazul unui dezacord persistent, avocații reclamantei vor putea solicita directorului responsabil cu informarea, comunicarea și mass-media din cadrul Direcției Generale Concurență să soluționeze dezacordul.

Activitatea grefei Tribunalului în anul 2020

de domnul **Emmanuel Coulon**, grefierul Tribunalului

Primul an complet de funcționare a Tribunalului după finalizarea reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii Europene¹ a fost marcat de situația de criză majoră legată de pandemia de Covid-19. La jumătatea lunii martie 2020, grefa Tribunalului a fost plasată brusc într-o situație fără precedent, fiind nevoită să creeze condițiile necesare pentru a se asigura, în contextul unei crize majore, fără întrerupere și pentru o perioadă îndelungată, continuitatea serviciului public al justiției.

Grefa a luat imediat toate măsurile interne pentru a rămâne, independent de împrejurări, soclul pe care se sprijină Tribunalul pentru a judeca. Astfel, munca la domiciliu generalizată decisă pentru protejarea persoanelor încă din primele ore ale crizei și menținută până la sfârșitul anului 2020, sub rezerva unor excepții², a bulversat modul de funcționare a serviciului. Prin urmare, au fost puse în aplicare foarte rapid noi proceduri interne, însoțite de o documentație operațională, precum și instrumente de monitorizare și de control. Metodele de lucru au fost adaptate, iar transparența intervențiilor a fost crescută. Procedurile interne pentru care se efectuau transferuri în format hârtie au fost înlocuite prin sisteme informatice de introducere a datelor. Aceste evoluții, dintre care unele au vocația de a-și găsi locul în cadrul lucrărilor în curs prin care se urmărește instituirea unui sistem integrat de gestionare a cauzelor, au fost gândite în vederea menținerii lor după ieșirea din criză. Cu toate că s-a gestionat prezentul, s-a considerat indispensabil să se identifice bunele practici și să se încerce ca ele să fie perenizate pentru pregătirea viitorului. Criza, deși dramatică, a fost de asemenea o oportunitate de care s-a profitat pentru efectuarea unor modificări.

Acestea sunt condițiile în care grefa a asigurat sarcinile care îi sunt încredințate, având grijă în special să contribuie la coerența deciziilor procedurale adoptate de completele de judecată. În acest scop, a prezentat propuneri coordonate și a creat condițiile unei puneri în aplicare armonizate a deciziilor de politică judiciară adoptate la inițiativa președintelui. Deciziile luate de completele de judecată au fost executate, uneori în termene extrem de scurte. Ședințele de audiere a pledoariilor au putut să se desfășoare, inclusiv, după adoptarea modalităților de recurgere la videoconferință ca dispozitiv de criză, cu părți aflate la distanță.

Dacă luăm în considerare numai datele statistice generale, anul 2020 nu pare de la bun început și în mod evident un an special. Numărul cauzelor introduse (847) este în scădere în raport cu cel din anul 2019 (939), la fel ca numărul cauzelor soluționate (748, față de 874 în anul 2019), iar numărul cauzelor pendinte a crescut cu 7 %, fiind de 1 497 de unități, față de 1 398 în anul 2019. Durata medie a procedurii în cauzele soluționate prin hotărâre sau prin ordonanță a continuat să scadă, pentru a ajunge, de la 16,9 luni, la 15,4 luni.

Activitatea grefei, îngreunată de munca la domiciliu, ce a necesitat un angajament mai important decât înainte, a fost totuși intensă.

1| Reforma a fost inițiată prin Regulamentul (UE, Euratom) 2015/2422 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (JO 2015, L 341, p. 14) și prin Regulamentul (UE, Euratom) 2016/1192 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 iulie 2016 privind transferul către Tribunal al competenței de a se pronunța în primă instanță asupra litigiilor dintre Uniunea Europeană și agenții acesteia (JO 2016, L 200, p. 137).

2| Posibilitatea de a se deplasa în incinte, în special pentru a pregăti organizarea ședințelor de audiere a pledoariilor sau pentru a îndeplini anumite sarcini care nu puteau fi efectuate la domiciliu, a fost modulată în timp în funcție de evoluția situației sanitare. Această posibilitate a fost întotdeauna încadrată și a rămas extrem de limitată din luna martie până în luna decembrie din cauza necesității de a controla numărul de persoane prezente simultan în clădire.

În primul rând, subliniem că comunicarea cu reprezentanții părților nu a încetat niciodată. Utilizarea e-Curia ca modalitate de schimb exclusiv între reprezentanții părților și Tribunal a facilitat activitatea la distanță a grefei, dat fiind că, pe de o parte, utilizarea obligatorie a e-Curia a permis să se dispună imediat, fără întrerupere, de toate actele de procedură depuse de părți și, pe de altă parte, grefa a putut notifica părților partea esențială a actelor de procedură pe cale electronică³. Subliniem că numărul de pagini ale actelor de procedură depuse prin e-Curia a depășit pentru prima dată cifra de un milion în cursul unui an (exact 1 146 664 de pagini).

În al doilea rând, grefa a asigurat examinarea prealabilă a celor 847 de cereri introductive de instanță (examinare prealabilă care include identificarea motivelor de conexare a cauzelor, precum și a acțiunilor care trebuie respinse pentru motive de necompetență sau de inadmisibilitate vădită), a procedat la îndreptarea neregularităților prezente în 35 % dintre ele privind nerespectarea cerințelor de formă, a analizat actele de procedură depuse de părți și a înscris 51 413 dintre aceste acte în registru și a furnizat în mod continuu asistență judecătorilor și colaboratorilor acestora, în special prin pregătirea a 259 de proiecte de ordonanțe procedurale.

În al treilea rând, numărul de comunicări adresate cabinetelor pentru a le informa cu privire la un eveniment sau pentru a invita completele de judecată să adopte decizii cu privire la continuarea procedurii a crescut semnificativ. Dintre cele 12 636 de comunicări (fișe de transmitere electronice), 5 200 au fost întocmite în vederea unor decizii, ceea ce constituie o creștere de 37 % în raport cu anul 2019 (3 807) și cel mai ridicat număr atins vreodată.

În al patrulea rând, numărul cauzelor în care au fost decise măsuri de organizare a procedurii, destinate să pregătească o cauză pentru judecată, s-a ridicat la 664 pentru 1 448 de părți interesate (față de 476 pentru 917 părți interesate în anul 2019, ceea ce înseamnă o creștere de 39 % și, respectiv, de 58 %). Această evoluție se explică în parte prin măsura care a constatat în a întreba părțile principale care au formulat o cerere motivată de organizare a unei ședințe de audiere a pledoariilor despre interesul lor de a menține această cerere luând în considerare situația de criză sanitară, aceasta fiind decisă în 120 de cauze și adresată unui număr de 255 de părți.

În al cincilea rând, contenciosul privind urgența, care este tratat cu prioritate ridicată, a fost important, respectiv:

- 38 de cereri de măsuri provizorii vizând suspendarea executării sau orice altă măsură provizorie (37 în anul 2019) și 43 de cauze privind măsuri provizorii soluționate (34 în anul 2019);
- 22 de cereri de procedură accelerată vizând obținerea unei soluționări rapide a cauzei pe fond (16 în anul 2019), dintre care 13 au fost admise (niciuna în anul 2019), în special în proceduri legate de situația de criză.

În ultimul rând, serviciul grefei a fost asigurat cu ocazia conferințelor de cameră, cu întocmirea ulterioară a proceselor-verbale care cuprind deciziile care trebuie executate. Desfășurate prin intermediul procedurii scrise după 13 martie, acestea au putut fi organizate prin audioconferință (o premieră!) începând cu 26 martie și prin videoconferință (o premieră!) începând cu 20 aprilie. În anul 2020 au fost organizate 331 de conferințe

3] Cu toate acestea, în ceea ce privește actele de procedură care trebuiau notificate prin poștă (în special deciziile de soluționare a cererilor de asistență judiciară prezentate de persoane fizice nereprezentate), grefa a trebuit să aștepte venirea punctuală a unor persoane în birourile serviciului pentru a efectua expedierile, rămânând totodată dependentă de funcționarea serviciilor poștale naționale.

de cameră (334 în anul 2019), dintre care 252 în perioada de criză cuprinsă între 16 martie și 31 decembrie. În această din urmă perioadă, 46 de conferințe au fost organizate prin procedură scrisă, 42 prin audioconferință, 150 prin videoconferință și 14 în format mixt.

I. Secțiune specială privind ședințele de audiere a pledoariilor

Criza a condus la reconsiderarea calendarului și a organizării ședințelor de audiere a pledoariilor. Într-o primă etapă, toate ședințele de audiere a pledoariilor care erau prevăzute începând cu 16 martie au fost anulate. Într-o a doua etapă au fost programate toate ședințele anulate și au fost stabilite noi ședințe. Executarea acestor decizii, precum și a numeroaselor cereri de amânare a ședinței și de utilizare a videoconferinței prezentate de părți ca urmare a crizei sanitare a mobilizat multe resurse și a fost, pentru majoritatea acestor operațiuni, efectuată cu un grad ridicat de prioritate.

Videoconferința a fost pusă în aplicare ca dispozitiv de criză. Utilizarea acestui mod de participare de către avocații și agenții care reprezintă părțile la ședință a fost condiționată de acordul lor în fiecare cauză, de imposibilitatea de a se deplasa la Luxemburg din motive legate de criza sanitară, precum și de necesitatea de a respecta condiții tehnice prestabilite și de a participa cu succes la teste de interpretare destinate să asigure o legătură fiabilă și clară, pe de o parte, pentru a garanta respectarea cerințelor unui proces echitabil și, pe de altă parte, pentru a menține nivelul înalt de calitate al interpretării simultane.

Proceduri interne coordonate în mod remarcabil între Direcția tehnologia informației, Direcția de interpretare și grefă, gestionarea riguroasă a cererilor formulate de părți și a deciziilor luate de președinții de cameră, controlul strict al introducerii manuale a informațiilor, răspunsurile la solicitările (în special telefonice) ale avocaților și ale agenților în vederea organizării ședințelor, precum și realizarea unor teste prealabile cu reprezentanții au fost tot atâtea acțiuni realizate pentru a face posibilă participarea la distanță a reprezentanților părților.

În perioada cuprinsă între lunile iunie și decembrie 2020⁴ și pentru ședințele stabilite pentru această perioadă:

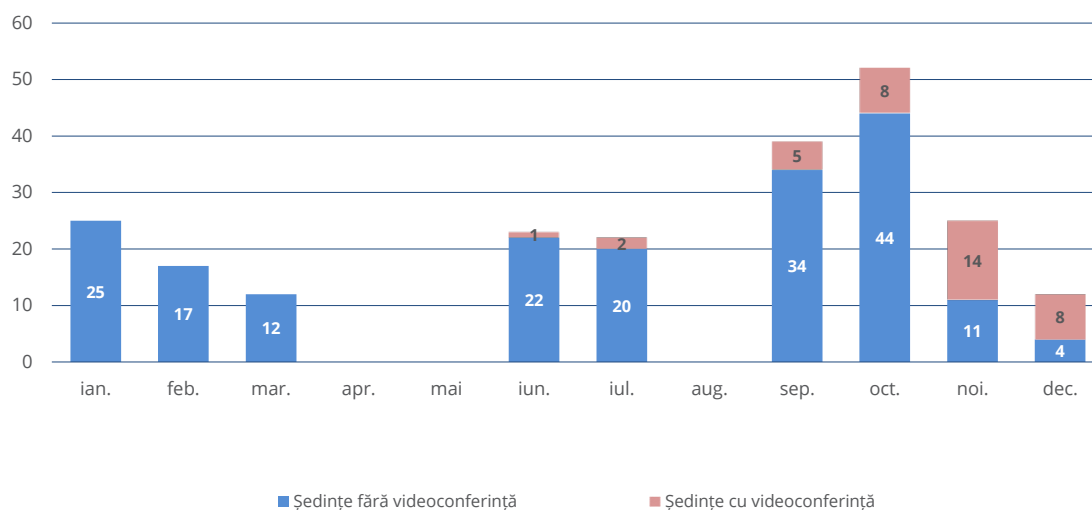
- părțile au formulat, ca urmare a crizei sanitare, 119 cereri de amânare a ședinței și de recurgere la videoconferință;
- Tribunalul a luat 82 de decizii prin care a acceptat să recurgă sau a propus să se recurgă la videoconferință (sub rezerva participării cu succes la testele tehnice și de interpretare);
- au fost organizate 38 de ședințe⁵ cu videoconferință (și anume 22 de ședințe cu o parte care a pledat de la distanță, 11 ședințe cu două părți care au pledat de la distanță și cinci ședințe cu trei părți care au pledat de la distanță), dintr-un total de 173 de ședințe (respectiv 22 %).

4] Toate ședințele s-au desfășurat cu stricta respectare a unui protocol sanitar riguros, asupra căruia a fost imediat atrasă atenția reprezentanților părților atât prin mesajele afișate pe site-ul Curia (rubrica „COVID-19: mesaje importante – Părți”), cât și în scrisorile de convocare la ședințe.

5] Așadar, 46 % din deciziile de a recurge sau de a propune recurgerea la videoconferință nu au avut succes.

Graficul care ilustrează repartizarea lunară a ședințelor din anul 2020 face foarte vizibile discontinuitățile cu care s-au confruntat instanța și grefa sa, dat fiind că lunile aprilie și mai au fost luni fără ședințe, în timp ce în luna octombrie au avut loc 52 de ședințe cu participarea grefei, număr niciodată atins anterior în cursul unei singure luni.

Numărul de ședințe de audiere a pledoariilor – repartizare lunară în anul 2020⁶

	ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sep.	oct.	noi.	dec.	Total
Ședințe fără videoconferință	25	17	12			22	20		34	44	11	4	189
Ședințe cu videoconferință						1	2		5	8	14	8	38
Total	25	17	12			23	22		39	52	25	12	227

În tot anul 2020 au avut loc 227 de ședințe de audiere a pledoariilor (pentru 335 de cauze pledate⁷), față de 255 în anul 2019 (pentru 315 cauze pledate).

Ca momente marcante în istoria instanței, prima ședință cu o singură parte care a participat de la distanță prin videoconferință a avut loc la 30 iunie, iar prima ședință cu videoconferință fără nicio parte prezentă în sală s-a desfășurat la 20 octombrie.

Accesul publicului în sălile de ședință a fost întotdeauna autorizat cu respectarea măsurilor sanitare.

⁶ Numărul de ședințe de audiere a pledoariilor ține seama de conexări (o serie de cauze conexate = o ședință).

⁷ Această diferență se explică prin faptul că unele cauze au fost conexate pentru buna desfășurare a fazei orale a procedurii.

II. Secțiune specială privind ședințele de pronunțare a hotărârilor

Prevăzute de Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, ședințele de pronunțare a hotărârilor au fost menținute, însă potrivit unor noi modalități începând cu luna martie. Astfel, Tribunalul a optat pentru pronunțări grupate, asigurate cu frecvență regulată de președinte sau de vicepreședinte asistat de grefierul de ședință. Între 16 martie și 16 decembrie 2020 au fost organizate 21 de ședințe de pronunțare a hotărârilor.

III. Rezumatul celorlalte acțiuni

Această criză și măsurile luate pentru a-i face față n-ar trebui în niciun caz să oculteze multe alte fapte și evenimente din cursul anului. Din considerente de concizie, se impune o selecție a acestora.

Mai întâi, perspectiva ca Regatul Unit să părăsească Uniunea fără semnarea acordului de retragere a justificat din partea grefei, la fel ca în anul 2019, acțiuni de sensibilizare a avocaților britanici pentru ca aceștia să poată adopta, dacă este cazul, măsurile necesare. Astfel, riscul ca aceștia să nu mai poată reprezenta o parte în fața Tribunalului începând de la 1 februarie era cât se poate de real. Aceste acțiuni au rămas în cele din urmă fără efect, dat fiind că acordul privind retragerea Regatului Unit din Uniunea Europeană semnat în cele din urmă la 24 ianuarie 2020 a cuprins dispoziții referitoare la reprezentarea părților aplicabile în perioada de tranziție care expira la 31 decembrie 2020, însă ele atestă voința de a purta întotdeauna un dialog activ cu reprezentanții părților. Întrucât Regatul Unit a părăsit Uniunea Europeană începând cu 1 februarie 2020, judecătorul britanic al Tribunalului, domnul Forrester, și-a încetat funcția la aceeași dată.

Această plecare, precum și cea a doamnei judecător Labucka, de cetățenie letonă, și cea a domnului judecător Passer, de cetățenie cehă, care au avut loc la 25 februarie și, respectiv, la 6 octombrie au necesitat o reorganizare a completelor de judecată prin decizii ale Tribunalului publicate în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* și difuzate pe site-ul Curia, o reatribuire a cauzelor pe plan judiciar, precum și îndeplinirea unor formalități pe plan administrativ.

Apoi, serviciul grefei a continuat să fie asigurat la reuniunile judecătorilor, cu convocări și întocmiri de procese-verbale, iar organele constituite de Tribunal și-au continuat lucrările. Grefierul a asistat astfel președinția la desfășurarea lucrărilor Conferinței plenare, ale Consiliului de gestionare și ale Conferinței președinților de cameră. El a asistat de asemenea comitetele specifice ale Tribunalului, în special comitetul „Regulamentul de procedură”, ale cărui lucrări au fost continuate fără întrerupere. Modalitățile de lucru au fost adaptate la împrejurări, procedura scrisă sau videoconferința fiind aleasă în funcție de necesități.

În plus, grefa și-a respectat obligațiile legale, în special cele care decurg din regulamentul financiar, și a adoptat dispozițiile necesare pentru a asigura efectul deplin al politicii de protecție a mediului (EMAS). În această privință, dematerializarea procedurilor interne și o nouă politică de imprimare adoptate în cadrul grefei au condus la o reducere considerabilă a consumului de hârtie.

Protecția datelor cu caracter personal în temeiul Regulamentului 2018/1725⁸ a rămas o prioritate. Acțiuni concrete și operațiuni de sensibilizare au fost realizate în cadrul grefei atât în cadrul funcțiilor administrative ale acesteia, cât și în cadrul funcțiilor jurisdicționale ale Tribunalului, grefierul fiind în această privință responsabil de prelucrarea cererilor de anonimizare *ex post* prezentate de persoane fizice care au fost părți într-un litigiu.

De-a lungul acestei perioade agitate, grefa a primit 809 cereri scrise de la cetățeni, la care s-a răspuns în limba utilizată de autor, în conformitate cu prevederile Codului european de bună conduită administrativă.

În sfârșit, independent de contribuția sa la organele de criză, grefa și-a dat concursul, prin intermediul reprezentanților săi, la lucrările desfășurate în cadrul organelor constituite și al grupurilor de lucru, în special în domeniul noilor tehnologii.

Nimic din toate acestea nu ar fi fost posibil fără un personal care s-a ridicat la înălțimea așteptărilor, unit în efort și sudat în acțiune. Informat în mod regulat de grefier, sprijinit de conducerea serviciului și asistat în demersurile sale printr-o documentație specifică, personalul grefei (care a scăzut de la 72 la 69 de posturi bugetate în cadrul celei de a treia etape a reformei arhitecturii jurisdicționale a Uniunii Europene) a fost de un profesionalism exemplar.

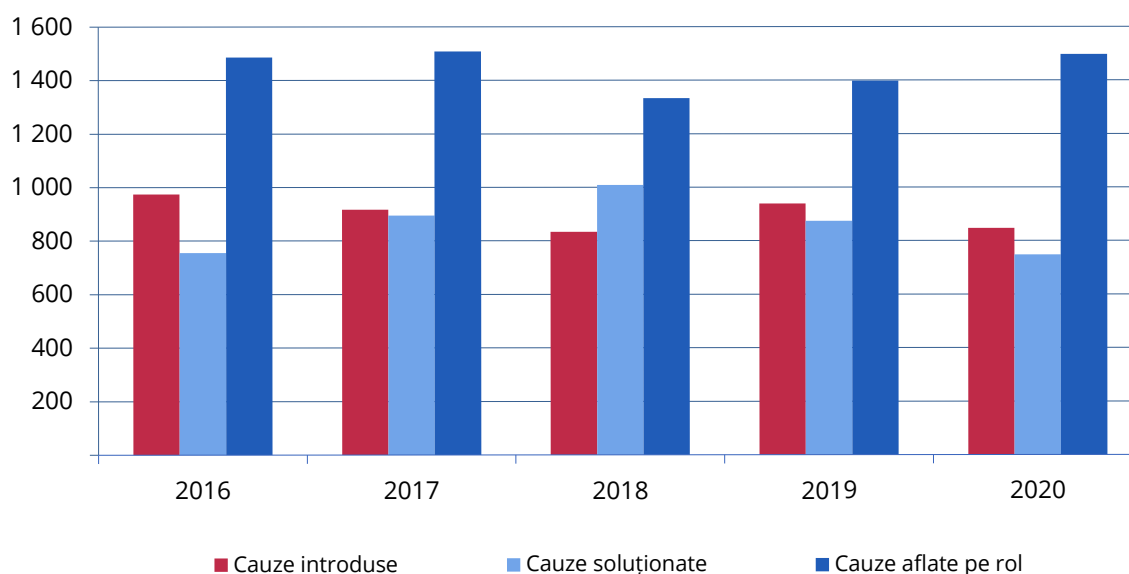
⁸ Regulamentul (UE) 2018/1725 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2018 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 45/2001 și a Deciziei nr. 1247/2002/CE (JO 2018, L 295, p. 39).

Statistici judiciare ale Tribunalului

I. Activitatea generală a Tribunalului – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2016-2020)	359
II. Cauze introduse – Natura procedurilor (2016-2020)	360
III. Cauze introduse – Natura acțiunii (2016-2020)	361
IV. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2016-2020)	362
V. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2016-2020)	363
VI. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2020)	364
VII. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2016-2020)	365
VIII. Cauze soluționate – Completul de judecată (2016-2020)	366
IX. Cauze soluționate – Durata procedurilor, exprimată în luni (2016-2020)	367
X. Durata procedurilor, în luni (2016-2020)	368
XI. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2016-2020)	369
XII. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Domeniul acțiunii (2016-2020)	370
XIII. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2016-2020)	371
XIV. Diverse – Măsuri provizorii (2016-2020)	372
XV. Diverse – Proceduri accelerate (2016-2020)	373
XVI. Diverse – Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1990-2020)	374
XVII. Diverse – Repartizarea recursurilor la Curtea de Justiție în funcție de natura procedurii (2016-2020)	375
XVIII. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2020)	376
XIX. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2016-2020)	377
XX. Diverse – Evoluție generală (1989-2020) Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol	378
XXI. Activitatea grefei Tribunalului (2016-2020)	379
XXII. Modalități de depunere a actelor de procedură în fața Tribunalului	380
XXIII. Pagini depuse prin e-Curia (2016-2020)	381
XXIV. Comunicări în <i>Jurnalul Oficial al Uniunii Europene</i> (2016-2020)	382
XXV. Cauze pledate (2016-2020)	383

I. Activitatea generală a Tribunalului – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2016-2020)^{1 2}

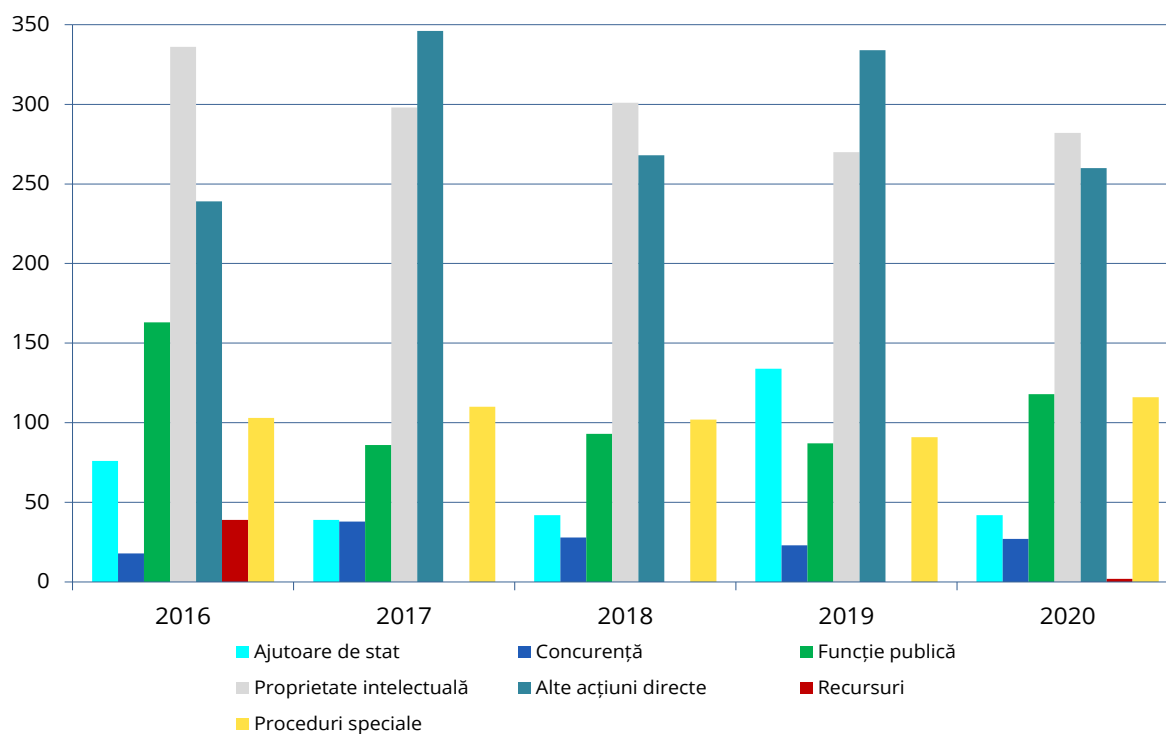
	2016	2017	2018	2019	2020
Cauze introduse	974	917	834	939	847
Cauze soluționate	755	895	1 009	874	748
Cauze aflate pe rol	1 486	1 508	1 333	1 398	1 497

1| Cu excepția unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare iau în considerare procedurile speciale.

Sunt considerate „proceduri speciale” opoziția la o hotărâre pronunțată într-o cauză judecată în lipsă (articolul 41 din Statutul Curții; articolul 166 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); terța opoziție (articolul 42 din Statutul Curții; articolul 167 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); interpretarea (articolul 43 din Statutul Curții; articolul 168 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); revizuirea (articolul 44 din Statutul Curții; articolul 169 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); asistența judiciară (articolul 148 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); îndreptarea (articolul 164 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); omisiunea de pronunțare (articolul 165 din Regulamentul de procedură al Tribunalului) și contestația privind cheltuielile de judecată recuperabile (articolul 170 din Regulamentul de procedură al Tribunalului).

2| Cu excepția unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare nu iau în considerare procedurile măsurilor provizorii.

II. Cauze introduse – Natura procedurilor (2016-2020)

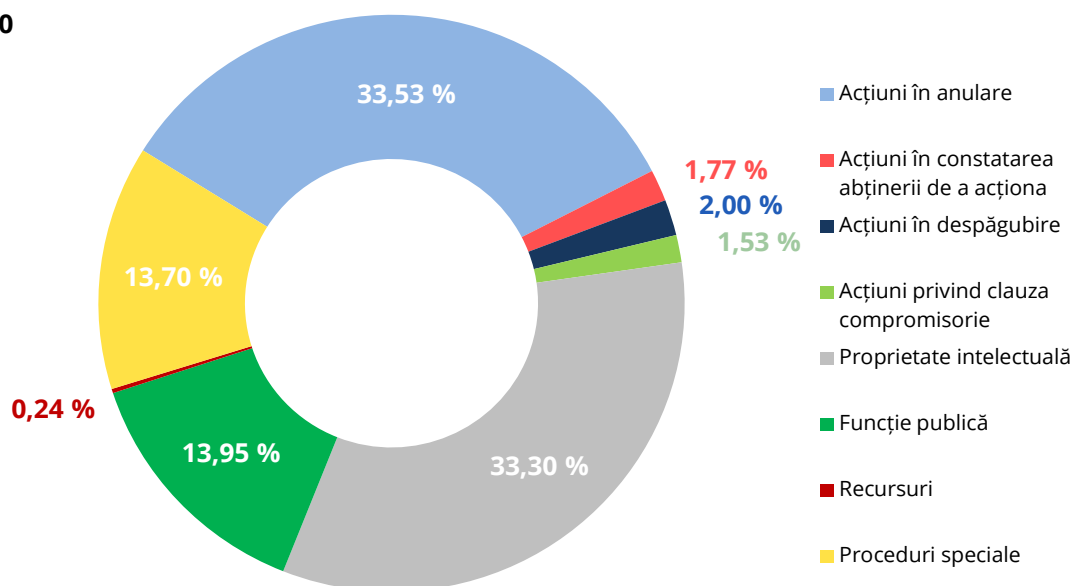

	2016 ¹	2017	2018	2019	2020
Ajutoare de stat	76	39	42	134	42
Concurență	18	38	28	23	27
Funcție publică	163	86	93	87	118
Proprietate intelectuală	336	298	301	270	282
Alte acțiuni directe	239	346	268	334	260
Recursuri	39				2
Proceduri speciale	103	110	102	91	116
Total	974	917	834	939	847

1| La 1 septembrie 2016, 123 de cauze în materia funcției publice și 16 proceduri speciale în acest domeniu au fost transferate Tribunalului.

III. Cauze introduse – Natura acțiunii (2016-2020)

2020

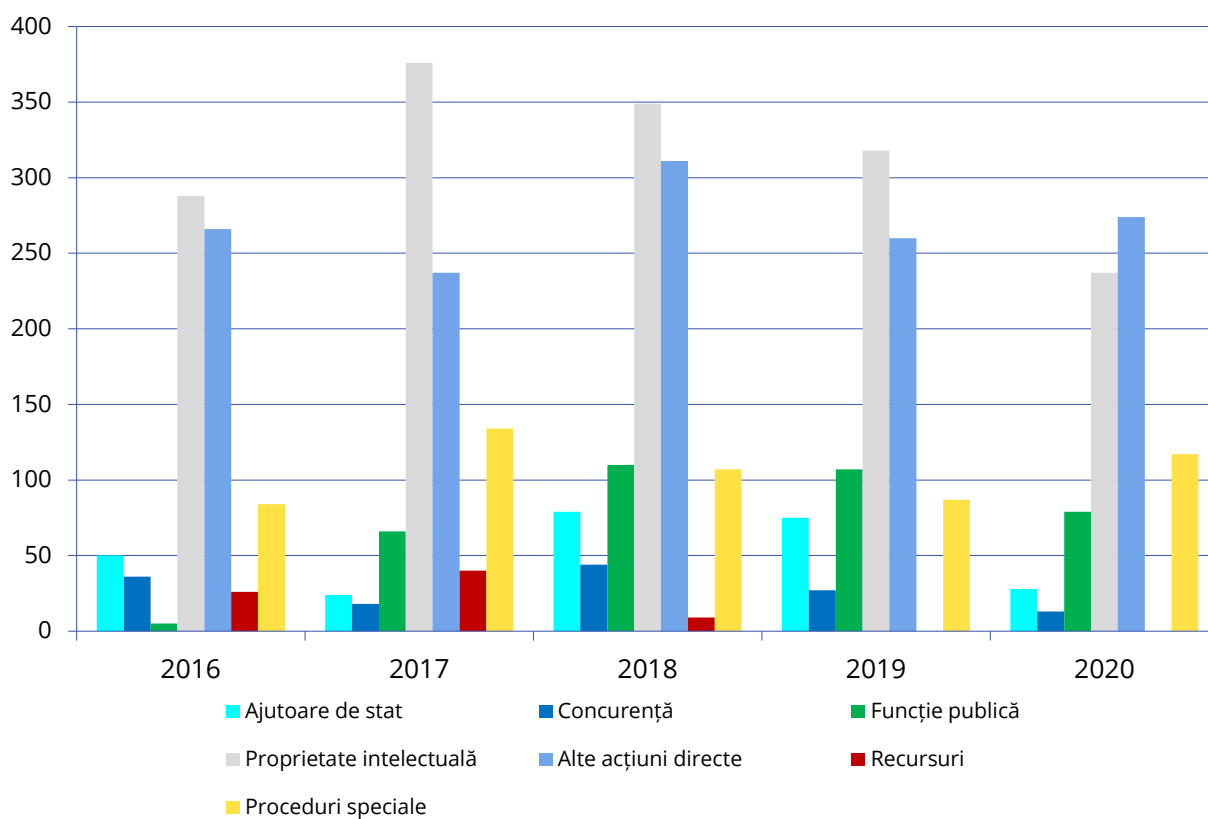

	2016	2017	2018	2019	2020
Acțiuni în anulare	297	371	288	445	284
Acțiuni în constatarea abținerii de a acționa	7	8	14	14	15
Acțiuni în despăgubire	19	23	29	24	17
Acțiuni privind clauza compromisorie	10	21	7	8	13
Proprietate intelectuală	336	298	301	270	282
Funcție publică	163	86	93	87	118
Recursuri	39				2
Proceduri speciale	103	110	102	91	116
Total	974	917	834	939	847

IV. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Accesul la documente	19	25	21	17	8
Achiziții publice	9	19	15	10	13
Acțiunea externă a Uniunii Europene	2	2	2	6	3
Agricultură	20	22	25	12	14
Ajutoare de stat	76	39	42	134	42
Apropierea legislațiilor	1	5	3	2	
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	8	2	1	3	6
Cetățenia Uniunii				1	1
Clauză compromisorie	10	21	7	8	15
Coeziunea economică, socială și teritorială	2	3		3	
Concurență	18	38	28	23	27
Cultură	1				
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	4	5	4	5	4
Drept instituțional	52	65	71	148	65
Dreptul întreprinderilor					1
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	1		1	1	
Energie	4	8	1	8	8
Fiscalitate	2	1	2		
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	6	10	4	6	7
Libera circulație a capitalurilor	1		1		
Libera circulație a mărfurilor	1				
Libera circulație a persoanelor	1	1	1	2	
Libera prestare a serviciilor	1				1
Libertatea de stabilire			1		
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	28	27	40	42	25
Mediu	6	8	7	10	8
Politica comercială	17	14	15	13	27
Politica economică și monetară	23	98	27	24	36
Politica externă și de securitate comună	1			1	
Politica în domeniul pescuitului	1	2	3		
Politica socială	1		1	1	
Proprietatea intelectuală și industrială	336	298	301	270	282
Protecția consumatorilor	1		1	1	3
Rețele transeuropene		2	1	1	1
Sănătatea publică	6	5	9	5	8
Spațiul de libertate, securitate și justiție	7		2	1	
Transporturi			1	1	6
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	3	1		2	
Total Tratatul CE/TFUE	669	721	638	761	611
Proceduri speciale	103	110	102	91	116
Statutul funcționarilor	202	86	94	87	120
TOTAL GENERAL	974	917	834	939	847

V. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Ajutoare de stat	50	24	79	75	28
Concurență	36	18	44	27	13
Funcție publică	5	66	110	107	79
Proprietate intelectuală	288	376	349	318	237
Alte acțiuni directe	266	237	311	260	274
Recursuri	26	40	9		
Proceduri speciale	84	134	107	87	117
Total	755	895	1 009	874	748

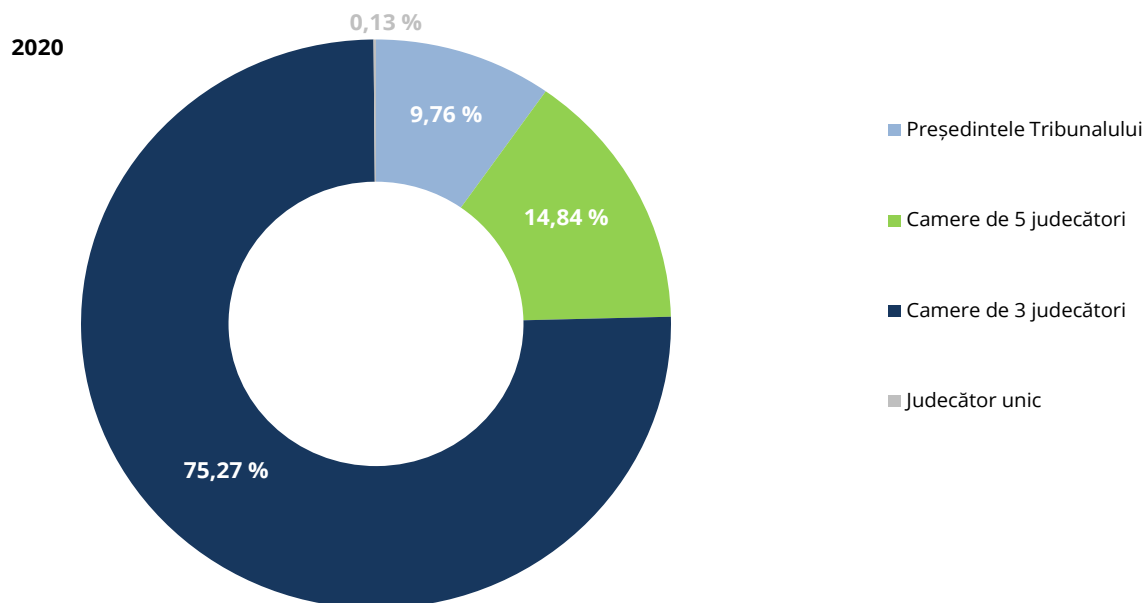
VI. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2020)

	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Accesul la documente	10	4	14
Achiziții publice	3	4	7
Ațiunea externă a Uniunii Europene	1	1	2
Agricultură	9	6	15
Ajutoare de stat	16	12	28
Apropierea legislațiilor		3	3
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1	1	2
Clauză compromisorie	4	2	6
Coeziunea economică, socială și teritorială		1	1
Concurență	11	2	13
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	4	5	9
Drept instituțional	63	64	127
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul		1	1
Energie	1	4	5
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	2	2	4
Libera circulație a persoanelor		1	1
Măsuri restrictive (Ațiunea externă)	28	4	32
Mediu	1	5	6
Politica comercială	5		5
Politica economică și monetară	14	4	18
Politica externă și de securitate comună	1		1
Politica în domeniul pescuitului	1	1	2
Politica socială	1		1
Proprietatea intelectuală și industrială	187	50	237
Protecția consumatorilor		2	2
Sănătatea publică	4	2	6
Spațiul de libertate, securitate și justiție		2	2
Uniunea vamală și Tariful vamal comun		2	2
Total Tratatul CE/TFUE	367	185	552
Proceduri speciale		117	117
Statutul funcționarilor	47	32	79
TOTAL GENERAL	414	334	748

VII. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2016-2020)
(hotărâri și ordonanțe)

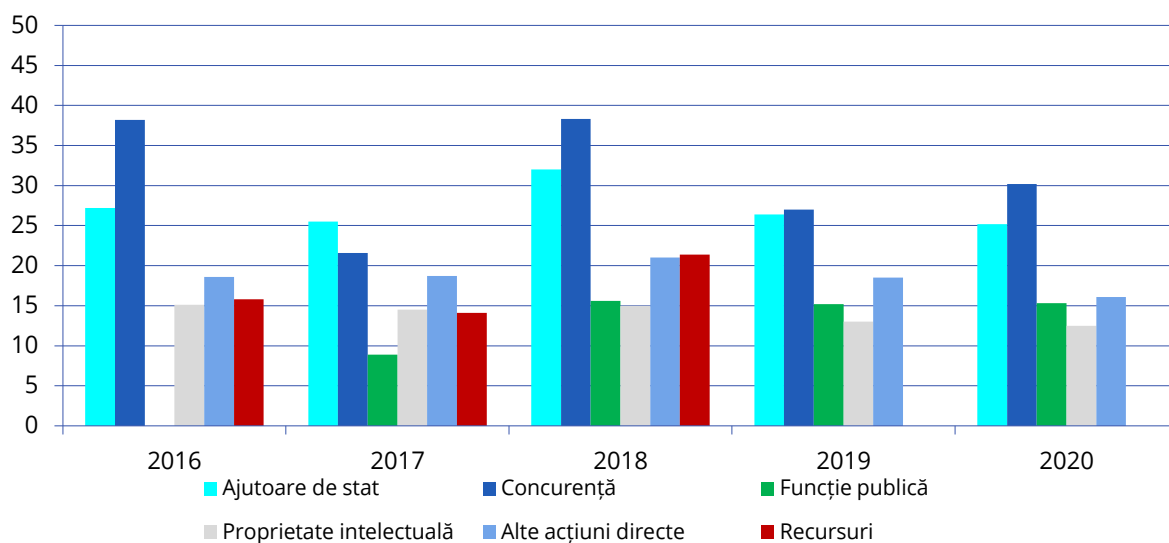
	2016	2017	2018	2019	2020
Accesul la documente	13	14	67	17	14
Achiziții publice	20	16	20	17	7
Acțiunea externă a Uniunii Europene		4	2	3	2
Agricultură	34	21	25	33	15
Ajutoare de stat	50	24	79	75	28
Apropierea legislațiilor	1	2	1	4	3
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	6	12	7	3	2
Cetățenia Uniunii				1	
Clauză compromisorie	17	17	7	13	6
Coeziunea economică, socială și teritorială	1	12	4	2	1
Concurență	36	18	44	27	13
Cultură	1	1			
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	1	5	5	4	9
Drept instituțional	46	54	64	71	127
Dreptul întreprinderilor				1	
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	1		3		1
Energie	3	3	6	3	5
Fiscalitate		3		2	
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	8	4	4	10	4
Libera circulație a capitalurilor	1			1	
Libera circulație a mărfurilor	1				
Libera circulație a persoanelor		2	1	1	1
Libera prestare a serviciilor	1				
Libertatea de stabilire				1	
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	70	26	42	30	32
Mediu	4	3	11	6	6
Politica comercială	21	15	10	12	5
Politica economică și monetară	2	6	16	13	18
Politica externă și de securitate comună			1		1
Politica în domeniul pescuitului	2	2	2		2
Politica socială	1		1	1	1
Proprietatea intelectuală și industrială	288	376	349	318	237
Protecția consumatorilor	1	1	1	1	2
Rețele transeuropene	2		1	2	
Sănătatea publică	3	3	5	7	6
Spațiul de libertate, securitate și justiție		5	3		2
Transporturi			1		
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	3	5	1		2
Total Tratatul CE/TFUE	638	654	783	679	552
Proceduri speciale	84	134	107	87	117
Statutul funcționarilor	33	107	119	108	79
TOTAL GENERAL	755	895	1 009	874	748

VIII. Cauze soluționate – Completul de judecată (2016-2020)

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Marea Cameră											1	1			
Camera de recursuri	25	13	38	29	17	46	9	2	11		2	2			
Președintele Tribunalului		46	46		80	80		43	43		47	47		73	73
Camere de 5 judecători	10	2	12	13	5	18	84	3	87	50	9	59	104	7	111
Camere de 3 judecători	408	246	654	450	301	751	546	317	863	499	261	760	309	254	563
Judecător unic	5		5				5		5	5		5	1		1
Total	448	307	755	492	403	895	644	365	###	554	320	874	414	334	748

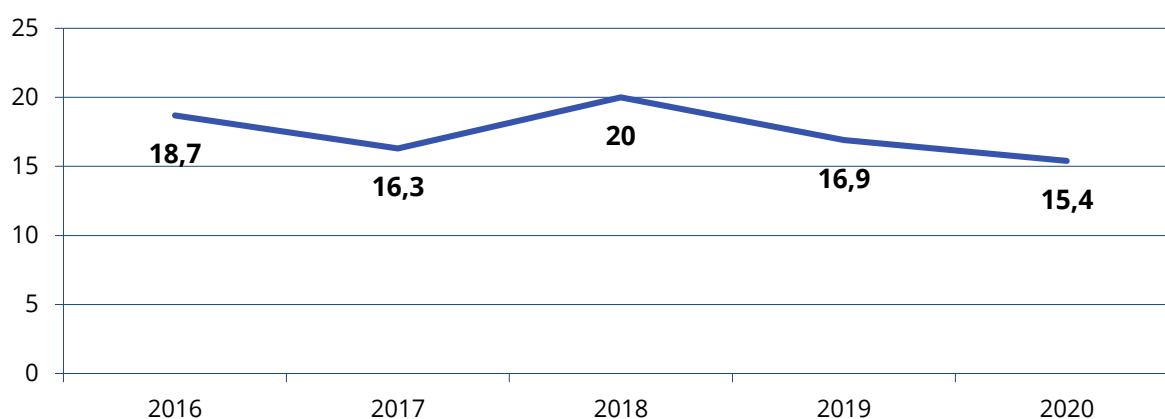
IX. Cauze soluționate – Durata procedurilor, exprimată în luni (2016-2020)¹ (hotărâri și ordonanțe)

	2016	2017	2018	2019	2020
Ajutoare de stat	27,2	25,5	32	26,4	25,2
Concurență	38,2	21,6	38,3	27	30,2
Funcție publică		8,9	15,6	15,2	15,3
Proprietate intelectuală	15,1	14,5	15	13	12,5
Alte acțiuni directe	18,6	18,7	21	18,5	16,1
Recursuri	15,8	14,1	21,4		
Toate cauzele	18,7	16,3	20	16,9	15,4

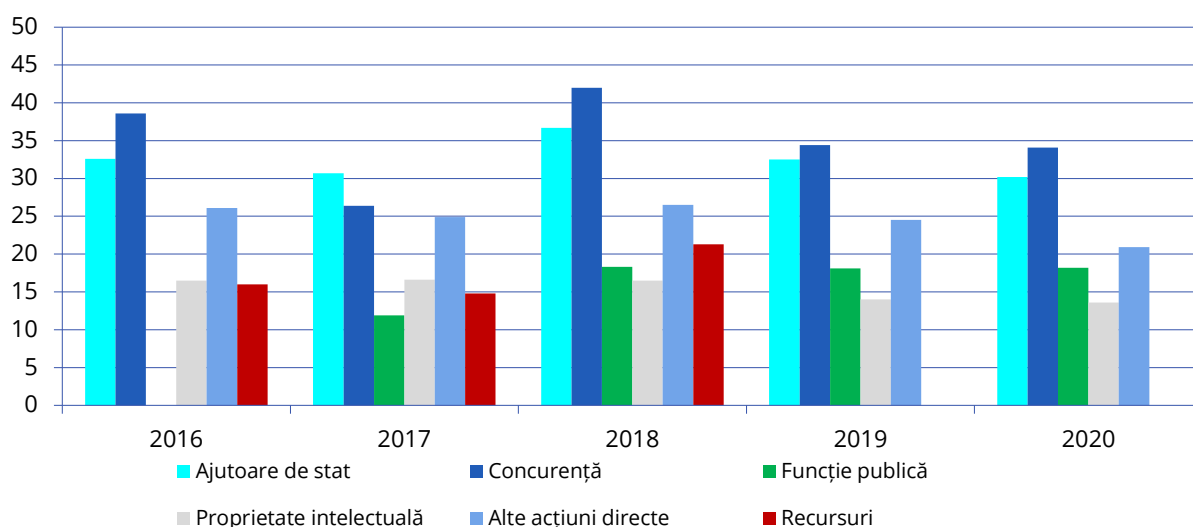
Durata procedurilor (în luni)

Toate cauzele soluționate prin hotărâre sau ordonanță

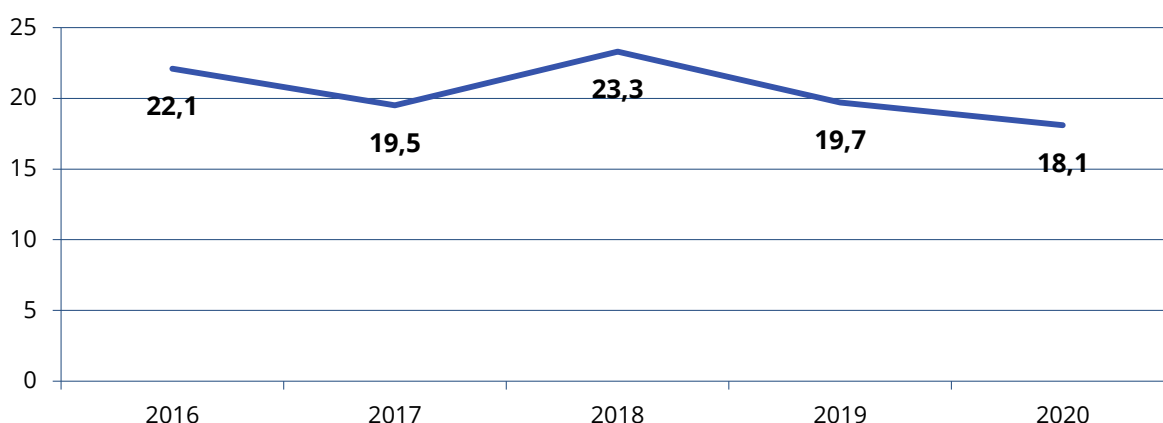
1) Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună. Calculul duratei medii a procedurilor nu ia în considerare cauzele în care se statuează prin hotărâre interlocutorie, procedurile speciale, recursurile în proceduri de măsuri provizorii sau în proceduri de intervenție, cauzele de funcție publică transferate la Tribunal la 1 septembrie 2016.
Durata medie de soluționare a cauzelor de funcție publică transferate la Tribunal la 1 septembrie 2016 și soluționate de Tribunal prin hotărâre sau ordonanță este de 21 de luni (luând în considerare perioada în fața Tribunalului Funcției Publice și perioada în fața Tribunalului).

X. Durata procedurilor, în luni (2016-2020)¹ (hotărâri)

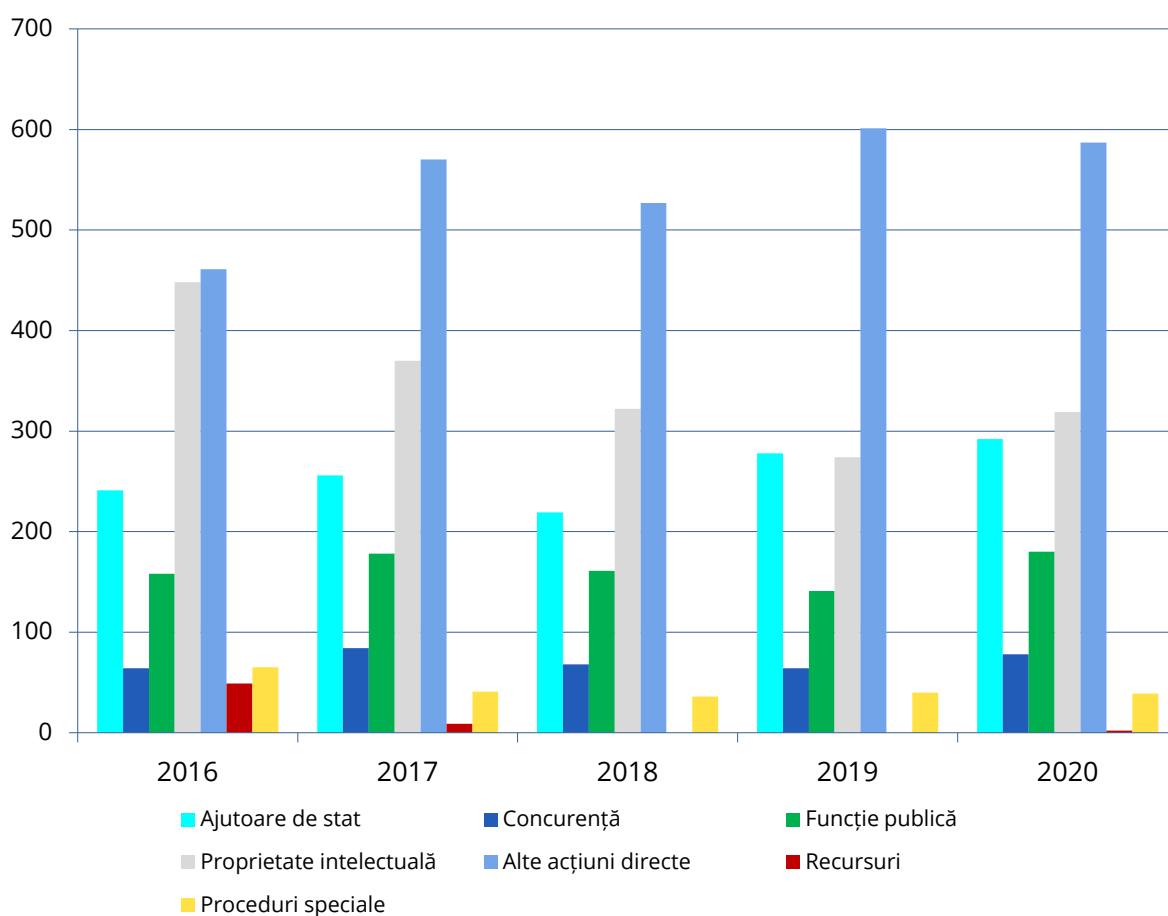
	2016	2017	2018	2019	2020
Ajutoare de stat	32,6	30,7	36,7	32,5	30,2
Concurență	38,6	26,4	42	34,4	34,1
Funcție publică		11,9	18,3	18,1	18,2
Proprietate intelectuală	16,5	16,6	16,5	14	13,6
Alte acțiuni directe	26,1	24,9	26,5	24,5	20,9
Recursuri	16	14,8	21,3		
Toate cauzele	22,1	19,5	23,3	19,7	18,1

Durata procedurilor (în luni) Toate cauzele soluționate prin hotărâre

1| Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună. Calculul duratei medii a procedurilor nu ia în considerare cauzele în care se statuează prin hotărâre interlocutorie, procedurile speciale, recursurile în proceduri de măsuri provizorii sau în proceduri de intervenție, cauzele de funcție publică transferate la Tribunal la 1 septembrie 2016.
Durata medie de soluționare a cauzelor de funcție publică transferate la Tribunal la 1 septembrie 2016 și soluționate de Tribunal prin hotărâre sau ordonanță este de 24,1 luni (luând în considerare perioada în fața Tribunalului Funcției Publice și perioada în fața Tribunalului).

XI. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2016-2020)

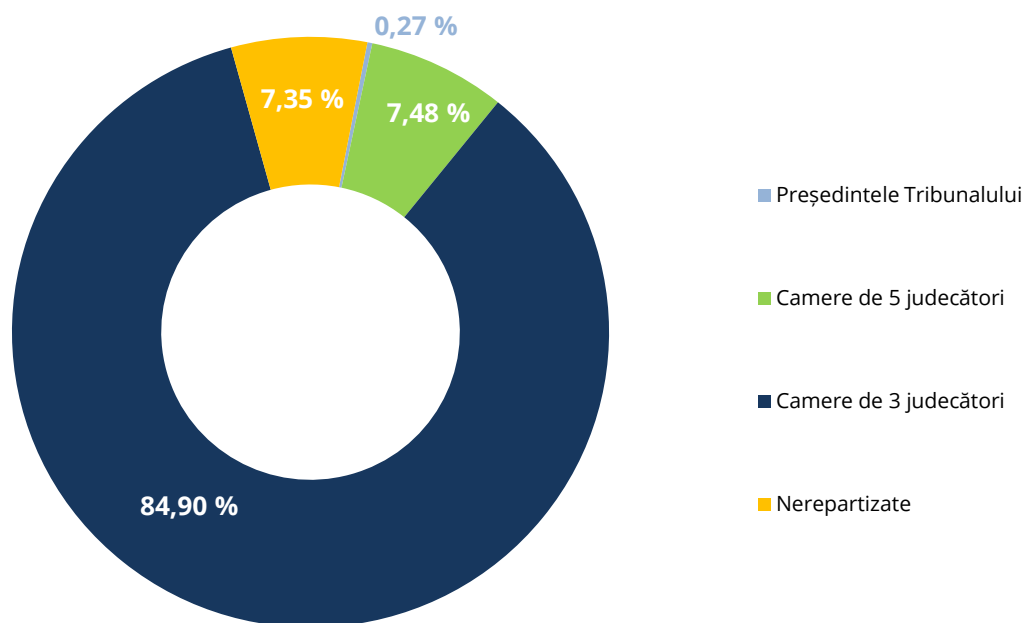
	2016	2017	2018	2019	2020
Ajutoare de stat	241	256	219	278	292
Concurență	64	84	68	64	78
Funcție publică	158	178	161	141	180
Proprietate intelectuală	448	370	322	274	319
Alte acțiuni directe	461	570	527	601	587
Recursuri	49	9			2
Proceduri speciale	65	41	36	40	39
Total	1 486	1 508	1 333	1 398	1 497

XII. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Domeniul acțiunii (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Accesul la documente	65	76	30	30	24
Achiziții publice	24	27	22	15	21
Acțiunea externă a Uniunii Europene	4	2	2	5	6
Agricultură	42	43	43	22	21
Ajutoare de stat	241	256	219	278	292
Apropierea legislațiilor	1	4	6	4	1
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	19	9	3	3	7
Cetățenia Uniunii					1
Clauză compromisorie	23	27	27	22	31
Coeziunea economică, socială și teritorială	15	6	2	3	2
Concurență	64	84	68	64	78
Cultură	1				
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	10	10	9	10	5
Drept instituțional	85	96	103	180	118
Dreptul întreprinderilor	1	1	1		1
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	3	3	1	2	1
Energie	4	9	4	9	12
Fiscalitate	2		2		
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	8	14	14	10	13
Libera circulație a capitalurilor			1		
Libera circulație a persoanelor	1			1	
Libera prestare a serviciilor					1
Libertatea de stabilire			1		
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	61	62	60	72	65
Mediu	7	12	8	12	14
Politica comercială	36	35	40	41	63
Politica economică și monetară	24	116	127	138	156
Politica externă și de securitate comună	1	1		1	
Politica în domeniul pescuitului	1	1	2	2	
Politica socială	1	1	1	1	
Proprietatea intelectuală și industrială	448	370	322	274	319
Protecția consumatorilor	2	1	1	1	2
Rețele transeuropene		2	2	1	2
Sănătatea publică	7	9	13	11	13
Spațiul de libertate, securitate și justiție	7	2	1	2	
Transporturi				1	7
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	5	1		2	
Total Tratatul CE/TFUE	1 213	1 280	1 135	1 217	1 276
Proceduri speciale	65	41	36	40	39
Statutul funcționarilor	208	187	162	141	182
TOTAL GENERAL	1 486	1 508	1 333	1 398	1 497

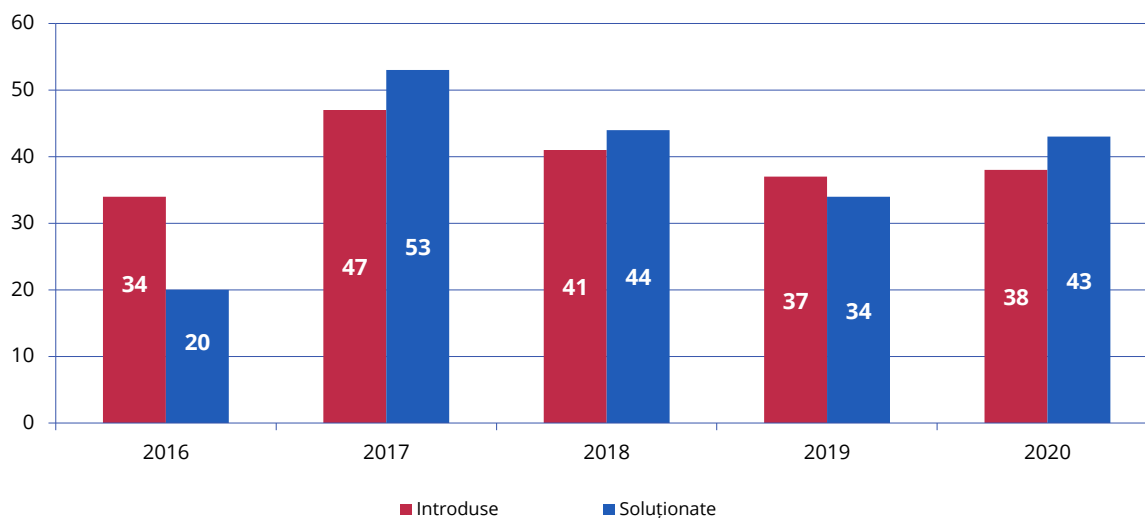
XIII. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2016-2020)

2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Marea Cameră			1		
Camera de recursuri	51	11	1		
Președintele Tribunalului	12	1	1	9	4
Camere de 5 judecători	23	100	77	88	112
Camere de 3 judecători	1 253	1 323	1 187	1 218	1 271
Judecător unic			2		
Nerepartizate	147	73	64	83	110
Total	1 486	1 508	1 333	1 398	1 497

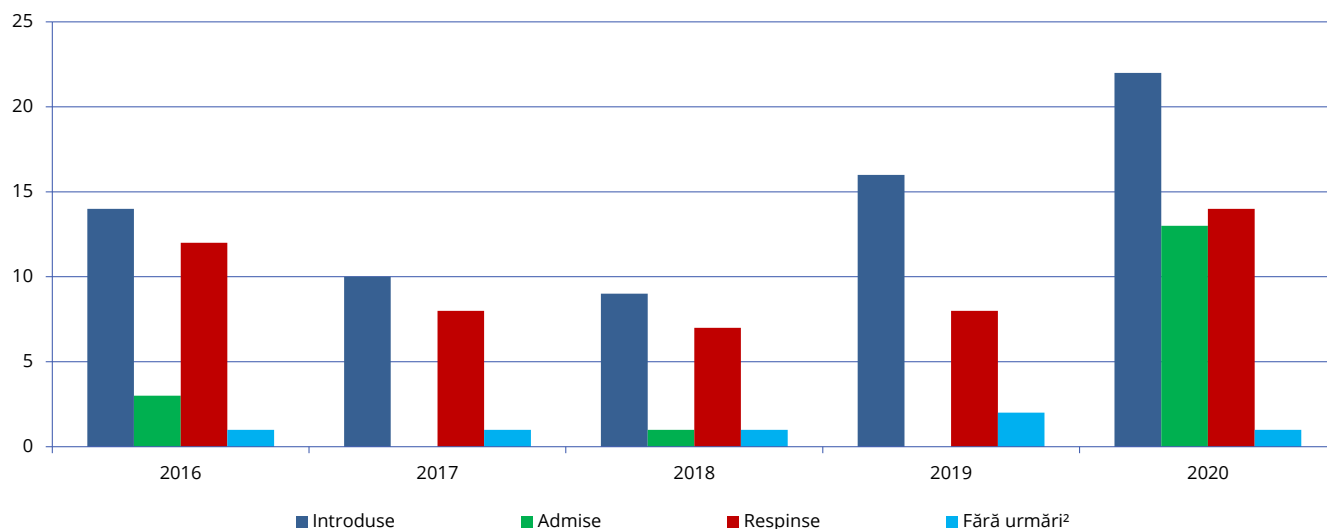
XIV. Diverse – Măsurii provizorii (2016-2020)

2020

	Cereri de măsurii provizorii introduse	Cereri de măsurii provizorii soluționate	Soluția		
			Acord	Radiere/Nepronunțare asupra fondului	Respingere
Accesul la documente	1	1		1	
Achiziții publice	6	9	1	1	7
Agricultură	4	4			4
Ajutoare de stat	1	3			3
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	3	2			2
Clauză compromisorie	2	1			1
Concurență	2	3	2		1
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	2	2		1	1
Drept instituțional	6	7		2	5
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	2	1			1
Libera circulație a persoanelor		1			1
Mediu	3	3		1	2
Politica economică și monetară	2	2			2
Rețele transeuropene	1	1			1
Statutul funcționarilor	2	1			1
Transporturi	1	1			1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun		1			1
Total	38	43	3	6	34

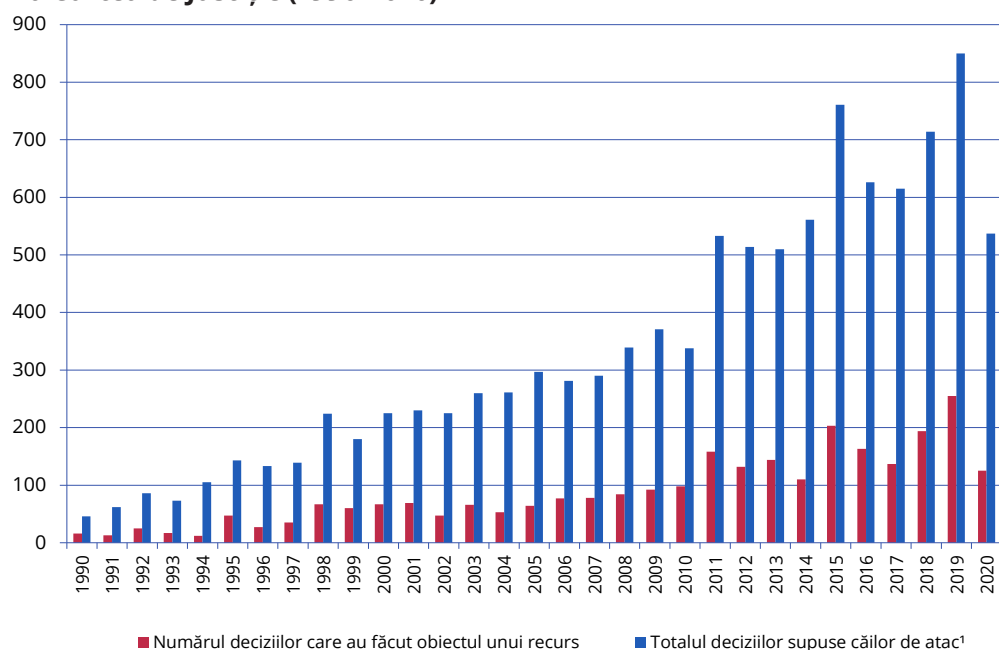
XV. Diverse – Proceduri accelerate (2016-2020)¹

	2016				2017				2018				2019				2020			
	Din oficiu	Introduse	Soluția		Din oficiu	Introduse	Soluția		Din oficiu	Introduse	Soluția		Din oficiu	Introduse	Soluția		Din oficiu	Introduse	Soluția	
			Admise	Respins	Fără urmărire ²			Admise	Respins	Fără urmărire ²			Admise	Respins	Fără urmărire ²			Admise	Respins	Fără urmărire ²
Accesul la documente		2		2		2		1				1		2		2				
Achiziții publice		1		1		1		1												
Agricultură										1		1								
Ajutoare de stat				2										2		2		11	10	1
Concurență		1		1		1		1		3	1	2		2		1		1		
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)														1				1		2
Drept instituțional		2		2		5		4	1					2		1	1	5	1	3
Libera circulație a mărfurilor		1			1															
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)		1		1										1		1				
Politica comercială		1		1										1		1				
Politica economică și monetară										1		1								
Proprietatea intelectuală și industrială														5						5
Protecția consumatorilor										1						1				
Sănătatea publică		1		1														2		2
Spațiul de libertate, securitate și justiție		3	3							1			1							
Statutul funcționarilor		1		1		1		1		2		2						3	1	1
Total		14	3	12	1	10		8	1	9	1	7	1	16		8	2	22	13	14
																				1

- Judecarea accelerată a unei cauze în fața Tribunalului se poate dispune la cererea unei părți principale și, începând de la 1 iulie 2015, din oficiu de către Tribunal.
- În categoria „fără urmărire” se înscriu următoarele situații: retragerea cererii, desistarea și situațiile în care acțiunea este soluționată prin ordonanță înainte de pronunțarea asupra cererii de procedură accelerată.

XVI. Diverse – Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1990-2020)

	Numărul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs	Totalul deciziilor supuse căilor de atac ¹	Procentajul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	615	22 %
2018	194	714	27 %
2019	255	850	30 %
2020	125	537	23 %

1| Totalul deciziilor supuse căilor de atac – hotărâri, ordonanțe privind măsurile provizorii și de respingere a cererii de intervenție, precum și toate ordonanțele prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere și de transfer – pentru care termenul de recurs a expirat sau a fost declarat recurs.

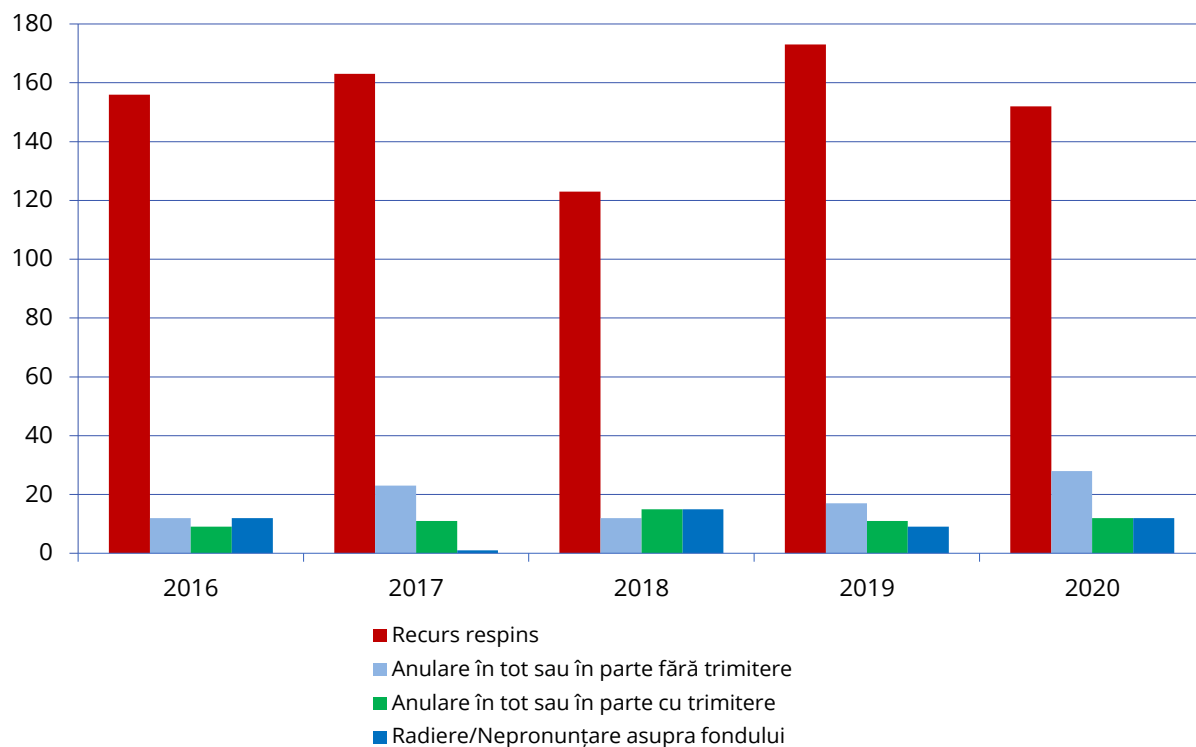
XVII. Diverse – Repartizarea recursurilor la Curtea de Justiție în funcție de natura procedurii (2016-2020)

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Decizii care au făcut obiectul unui recurs	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Decizii care au făcut obiectul unui recurs	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Decizii care au făcut obiectul unui recurs	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Decizii care au făcut obiectul unui recurs	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Decizii care au făcut obiectul unui recurs	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %
Ajutoare de stat	23	56	41 %	8	25	32 %	20	55	36 %	38	86	44 %	9	25	36 %
Concurență	17	41	41 %	5	17	29 %	21	35	60 %	28	39	72 %	4	18	22 %
Funcție publică				8	37	22 %	15	79	19 %	32	110	29 %	19	71	27 %
Proprietate intelectuală	48	276	17 %	52	297	18 %	68	295	23 %	57	315	18 %	40	213	19 %
Alte acțiuni directe	75	253	30 %	61	236	26 %	69	249	28 %	97	297	33 %	52	209	25 %
Proceduri speciale				3	3	100 %	1	1	100 %	3	3	100 %	1	1	100 %
Total	163	626	26 %	137	615	22 %	194	714	27 %	255	850	30 %	125	537	23 %

XVIII. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2020)
(hotărâri și ordonanțe)

	Recurs respins	Anulare în tot sau în parte fără trimitere	Anulare în tot sau în parte cu trimitere	Radiere/Nepronunțare asupra fondului	Total
Accesul la documente	7	1			8
Achiziții publice	1				1
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1				1
Agricultură	4	4	1		9
Ajutoare de stat	12	3	1	4	20
Apropierea legislațiilor	3				3
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul			1		1
Cetățenia Uniunii	1				1
Clauză compromisorie	3		1		4
Concurență	8	2	1		11
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	1				1
Drept instituțional	18	4			22
Energie	1				1
Fiscalitate	1				1
Libera circulație a persoanelor	1				1
Mediu	3				3
Politica comercială		1			1
Politica economică și monetară	3				3
Politica externă și de securitate comună	14	2			16
Principiile dreptului Uniunii	1		2		3
Privilegii și imunități	2				2
Proprietatea intelectuală și industrială	48	8	2	6	64
Sănătatea publică	3				3
Statutul funcționarilor	16	3	3	2	24
Total	152	28	12	12	204

XIX. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2016-2020)
(hotărâri și ordonanțe)

	2016	2017	2018	2019	2020
Recurs respins	156	163	123	173	152
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	12	23	12	17	28
Anulare în tot sau în parte cu trimitere	9	11	15	11	12
Radiere/Nepronunțare asupra fondului	12	1	15	9	12
Total	189	198	165	210	204

XX. Diverse – Evoluție generală (1989-2020)

Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol

	Cauze introduse ¹	Cauze soluționate ²	Cauze aflate pe rol la 31 decembrie
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
2014	912	814	1 423
2015	831	987	1 267
2016	974	755	1 486
2017	917	895	1 508
2018	834	1 009	1 333
2019	939	874	1 398
2020	847	748	1 497
Total	16 994	15 497	

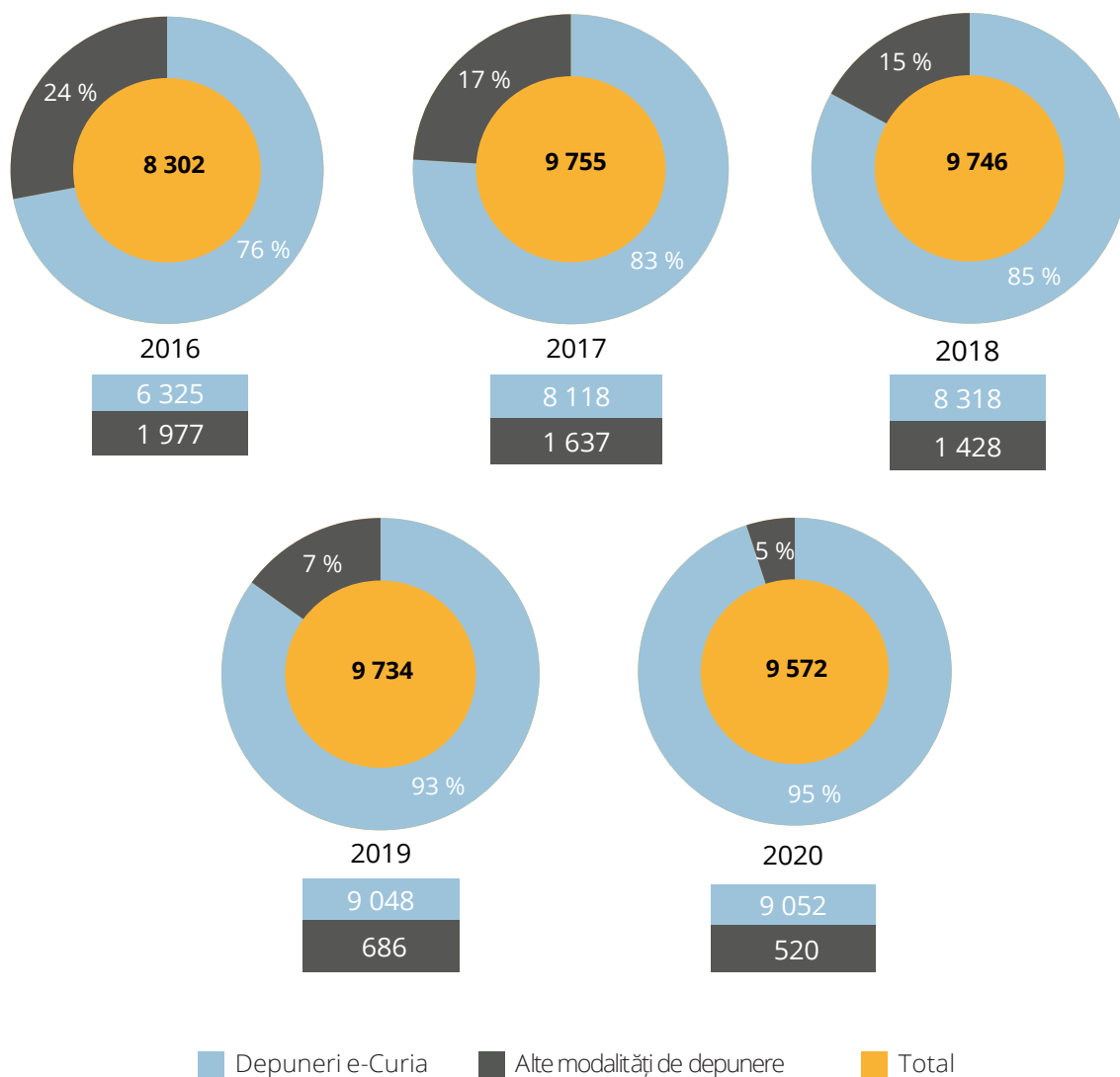
- 1| 1989: Curtea de Justiție a trimis 153 de cauze Tribunalului nou-creat.
1993: Curtea de Justiție a trimis 451 de cauze ca urmare a primei extinderi a competențelor Tribunalului.
1994: Curtea de Justiție a trimis 14 cauze ca urmare a celei de a doua extinderi a competențelor Tribunalului.
2004-2005: Curtea de Justiție a trimis 25 de cauze ca urmare a celei de a treia extinderi a competențelor Tribunalului.
2016: la 1 septembrie 2016, 139 de cauze în materia funcției publice au fost transferate Tribunalului.
- 2| 2005-2006: Tribunalul a trimis 118 cauze Tribunalului Funcției Publice nou-creat.

XXI. Activitatea grefei Tribunalului (2016-2020)

Tip de intervenție	2016	2017	2018	2019	2020
Acte de procedură înscrise în registrul grefei ¹	49 772	55 069	55 389	54 723	51 413
Cereri de sesizare ²	835	917	834	939	847
Cauze de funcție publică transferate la Tribunal ³	139	–	–	–	–
Procentajul de regularizare a cererilor de sesizare ⁴	38,20 %	41,20 %	35,85 %	35,04 %	34,59 %
Memorii (altele decât cererile introductive)	3 879	4 449	4 562	4 446	4 122
Cereri de intervenție	160	565	318	288	318
Cereri de aplicare a regimului de confidențialitate (în privința datelor cuprinse în actele de procedură) ⁵	163	212	197	251	224
Proiecte de ordonanțe pregătite de grefă ⁶ (inadmisibilitate vădită după comunicare, suspendare/reluare, conexare a cauzelor, unirea excepției de inadmisibilitate cu fondul, intervenție necontestată, radiere, nepronunțare în cauzele de proprietate intelectuală, redeschiderea fazei orale și rectificări)	241	317	285	299	259
Conferințe de cameră	321	405	381	334	325
Procese-verbale de ședință și constatări ale pronunțării hotărârii	637	812	924	787	589

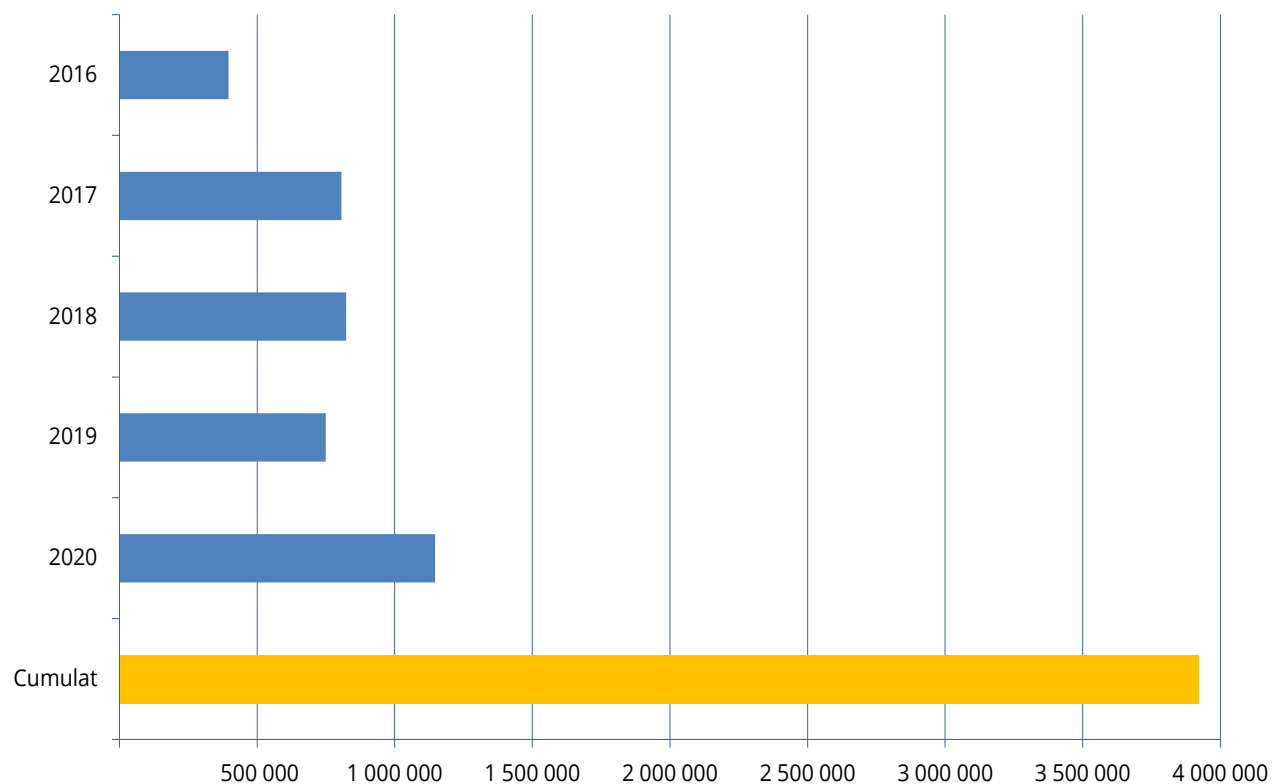
- 1| Acest număr constituie un indicator al măsurii volumului de muncă al serviciului deoarece fiecare act care intră sau care iese face obiectul unei înregistrări în registru. Numărul de acte de procedură înscrise în registru trebuie să fie apreciat ținând seama de natura procedurilor care intră în competența instanței. Întrucât numărul de părți la un litigiu este limitat în cadrul acțiunilor directe (reclamant, pârât și eventual intervenient/intervenienți), notificările nu sunt făcute decât acestor părți.
- 2| Orice memoriu depus (inclusiv cererea de sesizare) trebuie să fie înscris în registru, atașat la dosar, dacă este cazul, regularizat, comunicat cabinetelor judecătorilor împreună cu o fișă de transmitere, uneori detaliată, ulterior eventual tradus și, în sfârșit, notificat părților.
- 3| La 1 septembrie 2016.
- 4| Atunci când o cerere de sesizare nu respectă anumite cerințe, grefa procedează la regularizarea sa, astfel cum prevăd normele de procedură (ceea ce este valabil de asemenea pentru orice alt memoriu).
- 5| Numărul de cereri de confidențialitate nu aduce atingere numărului de date conținute în unu sau mai multe memorii al căror regim de confidențialitate este solicitat.
- 6| De la 1 iulie 2015, data intrării în vigoare a noului Regulament de procedură al Tribunalului, anumite decizii care erau anterior luate sub formă de ordonanțe (suspendare/reluare, conexare a cauzelor, intervenție fără confidențialitate a unui stat membru sau a unei instituții) sunt luate sub formă de simplă decizie depusă la dosarul cauzei.

XXII. Modalități de depunere a actelor de procedură în fața Tribunalului¹

1| Începând de la 1 decembrie 2018, e-Curia a devenit modalitatea de schimb obligatorie cu reprezentanții părților în toate procedurile în fața Tribunalului (fără a aduce atingere excepțiilor legale).

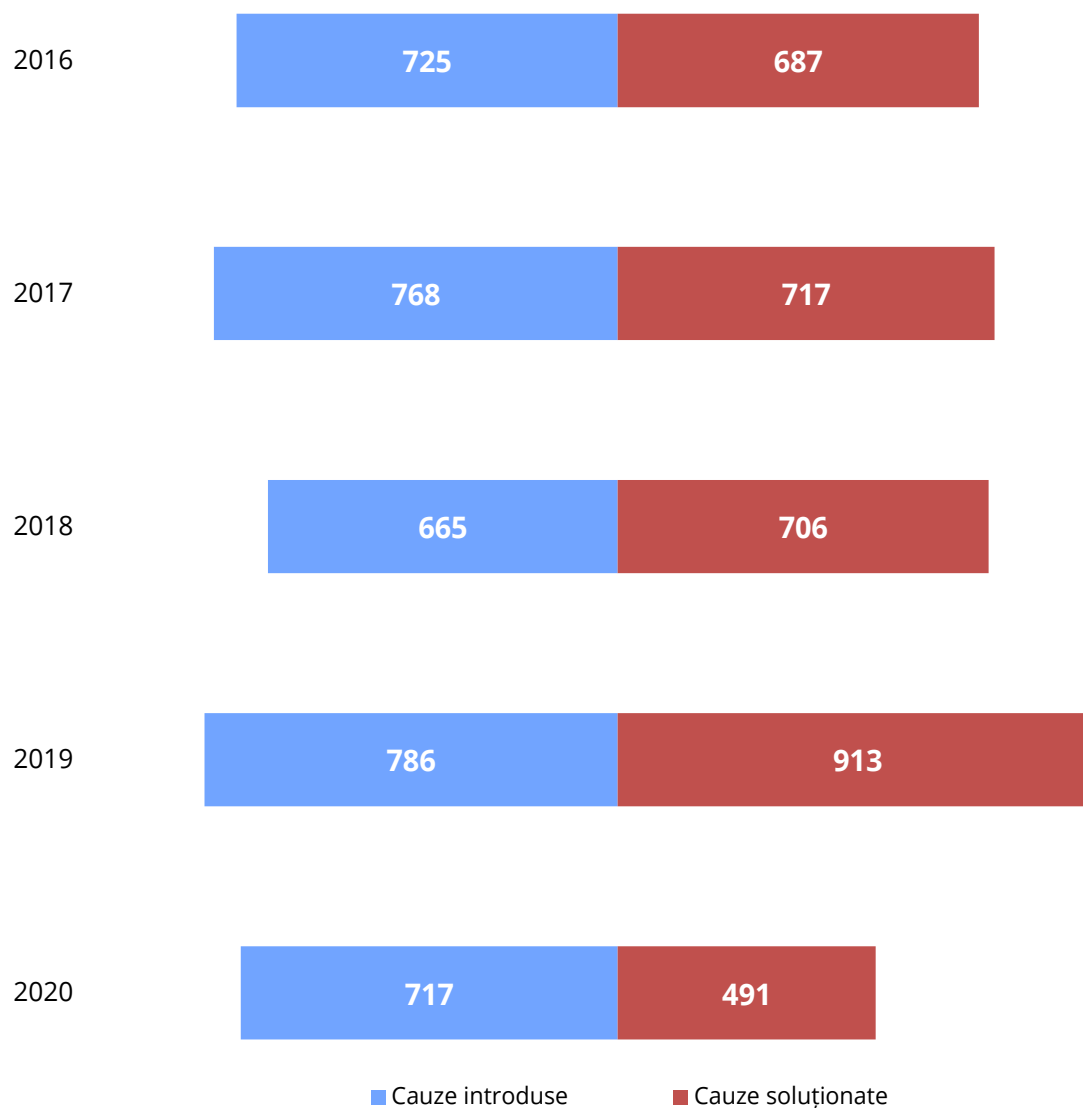
XXIII. Pagini depuse prin e-Curia (2016-2020)¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Cumulat
Pagini depuse prine-Curia	396 072	805 768	823 076	749 895	1 146 664	3 921 475

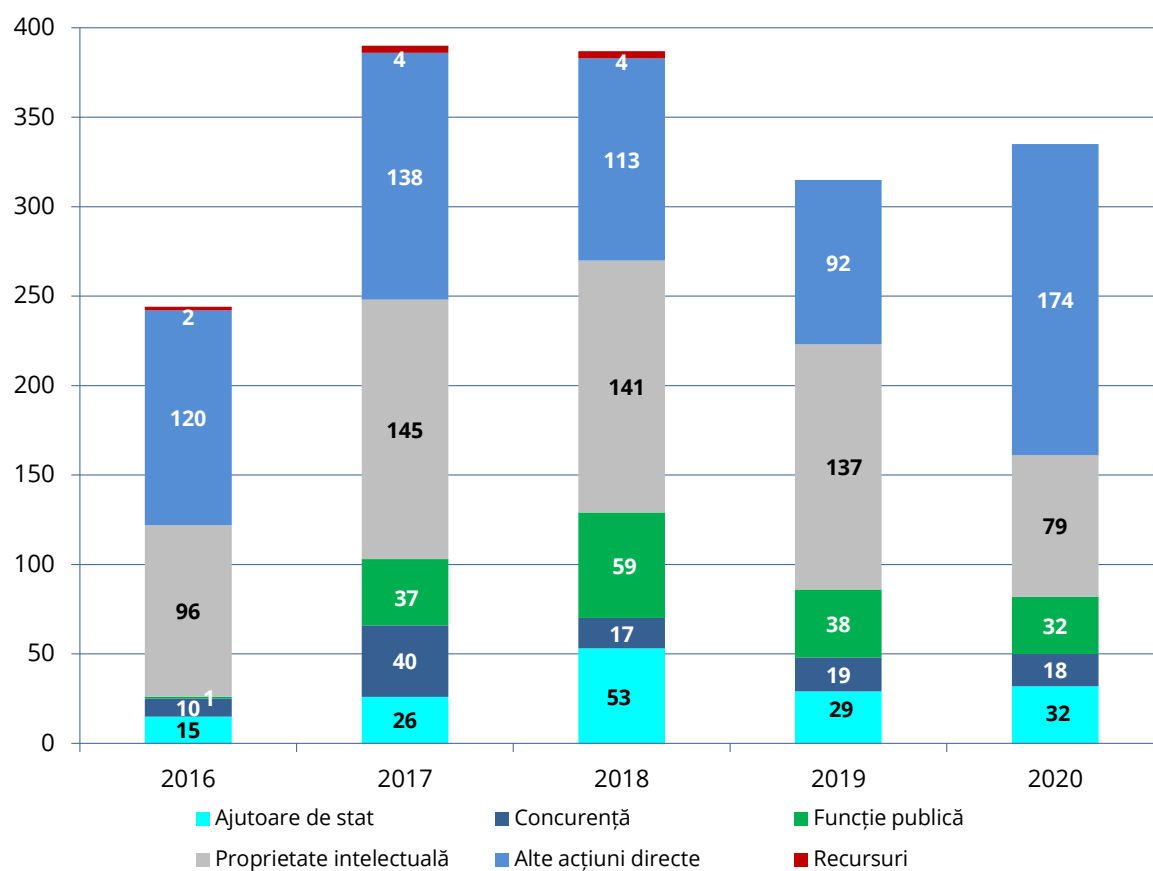
¹ Pentru anul 2016, datele nu cuprind numărul de pagini ale actelor introductive de instanță.

XXIV. Comunicări în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (2016-2020)¹

1| În temeiul Regulamentului de procedură (articolele 79 și 122), avizele privind cererile de sesizare noi și deciziile prin care se finalizează judecata trebuie publicate în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

XXV. Cauze pledate (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Total	244	390	387	315	335

Compunerea Tribunalului

M. van der Woude
Președinte

S. Papasavvas
Vicepreședinte

H. Kanninen
Președinte
de cameră

V. Tomljenović
Președintă
de cameră

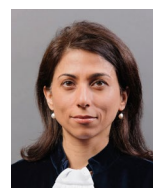
A. M. Collins
Președinte
de cameră

S. Gervasoni
Președinte
de cameră

D. Spielmann
Președinte
de cameră

A. Marcoulli
Președintă
de cameră

R. da Silva Passos
Președinte
de cameră

J. Svenningsen
Președinte
de cameră

M. J. Costeira
Președintă
de cameră

A. Kornezov
Președinte
de cameră

M. Jaeger
Judecător

S. Frimodt Nielsen
Judecător

J. Schwarcz
Judecător

D. Gratsias
Judecător

M. Kancheva
Judecătoare

E. Buttigieg
Judecător

V. Kreuschitz
Judecător

L. Madise
Judecător

C. Iliopoulos
Judecător

V. Valančius
Judecător

Z. Csehi
Judecător

N. Póltorak
Judecătoare

F. Schalin
Judecător

I. Reine
Judecătoare

R. Barents
Judecător

P. Nihoul
Judecător

B. Berke
Judecător

U. Öberg
Judecător

O. Spineanu-Matei
Judecătoare

K. Kowalik-Bańczyk
Judecătoare

C. Mac Eochaidh
Judecător

G. De Baere
Judecător

R. Frendo
Judecătoare

T. Pynnä
Judecătoare

L. Truchot
Judecător

J. Laitenberger
Judecător

R. Mastroianni
Judecător

J. Martín y Pérez
de Nanclares
Judecător

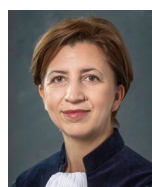
O. Porchia
Judecătoare

G. Hesse
Judecător

M. Sămpol Pucurull
Judecător

M. Stancu
Judecătoare

P. Škvařilová-Pelzl
Judecătoare

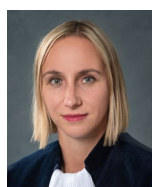
I. Nömm
Judecător

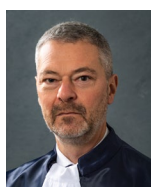
G. Steinfatt
Judecătoare

R. Norkus
Judecător

T. Perišin
Judecătoare

E. Coulon
greffier

I. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2020

31 ianuarie 2020

Domnul Ian Stewart Forrester, judecător la Tribunal începând cu 7 octombrie 2015, și-a încetat activitatea la 31 ianuarie 2020.

25 februarie 2020

Doamna Ingrida Labucka, judecătoare la Tribunal începând cu 12 mai 2004, și-a încetat activitatea la 25 februarie 2020.

6 octombrie 2020

Domnul Jan Passer, judecător la Tribunal începând cu 19 septembrie 2016, și-a încetat activitatea, odată cu preluarea funcției de judecător la Curtea de Justiție, la 6 octombrie 2020.

II. Ordinea protocolară la data de 31 decembrie 2020

Domnul M. van der Woude, președintele Tribunalului
Domnul S. Papasavvas, vicepreședintele Tribunalului
Domnul H. Kanninen, președinte de cameră
Doamna V. Tomljenović, președintă de cameră
Domnul A. M. Collins, președinte de cameră
Domnul S. Gervasoni, președinte de cameră
Domnul D. Spielmann, președinte de cameră
Doamna A. Marcoulli, președintă de cameră
Domnul R. da Silva Passos, președinte de cameră
Domnul J. Svenningsen, președinte de cameră
Doamna M. J. Costeira, președintă de cameră
Domnul A. Kornezov, președinte de cameră
Domnul M. Jaeger, judecător
Domnul S. Frimodt Nielsen, judecător
Domnul J. Schwarcz, judecător
Domnul D. Gratsias, judecător
Doamna M. Kancheva, judecătoare
Domnul E. Buttigieg, judecător
Domnul V. Kreuschitz, judecător
Domnul L. Madise, judecător
Domnul C. Iliopoulos, judecător
Domnul V. Valančius, judecător
Domnul Z. Csehi, judecător
Doamna N. Póltorak, judecătoare
Domnul F. Schalin, judecător
Doamna I. Reine, judecătoare
Domnul R. Barents, judecător
Domnul P. Nihoul, judecător
Domnul B. Berke, judecător
Domnul U. Öberg, judecător
Doamna O. Spineanu-Matei, judecătoare
Doamna K. Kowalik-Bańczyk, judecătoare
Domnul C. Mac Eochaidh, judecător
Domnul G. De Baere, judecător
Doamna R. Frendo, judecătoare
Doamna T. Pynnä, judecătoare
Domnul L. Truchot, judecător
Domnul J. Laitenberger, judecător
Domnul R. Mastroianni, judecător
Domnul J. Martín y Pérez de Nanclares, judecător
Doamna O. Porchia, judecătoare
Domnul G. Hesse, judecător
Domnul M. Sampo Pucurull, judecător
Doamna M. Stancu, judecătoare
Doamna P. Škvařilová-Pelzl, judecătoare
Domnul I. Nömm, judecător
Doamna G. Steinfatt, judecătoare

Domnul R. Norkus, judecător
Doamna T. Perišin, judecătoare

Domnul E. Coulon, grefier

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Direcția comunicare
Unitatea Publicații și presă electronică

Imprimat pe hârtie ecologică

PRINT
PDF

QD-AP-21-001-RO-C
QD-AP-21-001-RO-N

ISBN 978-92-829-3622-1
ISBN 978-92-829-3598-9

ISSN 2467-0944
ISSN 2467-1177

doi:10.2862/13874
doi:10.2862/511072